Est. 335
Nº 29

Tratados — 3

Cat. 5 (1º)

Cat 6 (2º)

Cat. 229 (3º)

i18440253

Cat. 5 1ª

Incipit preclarum opus Alberti magni de predicabilibus et predicamentis·

De logica intendentibus
primum cōſiderandum
eſt qualis ſcientia ſit logi
ca. et an ſit aliqua pars
philoſophie. Et ad quid
neceſſaria. Et cuius uti-
litatis. deiñ autē de quo
eſt et que diuiſio ipſius. ut habitis omnibꝰ
partibus ipſius ſciatur quando eſt perfec-
te uel imperfecte tradita uel deſcripta. Cir
ca oīa enim hec diuerſa dicere videnť an-
tiqui. Quidā enim antiquoꝝ logicā nullā
eſſe ſcientiā cōtenderūt: dicētes nō poſſe eē
ſciētiam id qđ ē omnis ſcientie ſiue doctrīe
modus. Modus autē oīs doctrine logica
eſt eo ꝙ aliquo genere ꝑſuaſionis vtiť oīs
qui docet. vel aſtruere conať aliquid. oīs
autē ꝑſuaſio per ſmonē logica eſt ſiue ſilo
giſmo ſiue entimemate ſiue inductione ſiue
exemplo vtať qui docet uel perſuadꝫ. Mo
dus igiť omnis doctrine logica ē. Et ſic oīs
doctrine modus eſt ſcientia logica. Nulla
igiť eſt doctrina ſpecialis que logica ſit di
cenda ꝓpť ꝙ et Ariſtotiles ī quarto prīe phi
loſophie ſue. et ſimiľr Auerois dicunt om
nis ſcientie modū eſſe ipām ſcientiā que eſt
et vocať logica: Et ꝙ nō ſimul adiſci poteſt
ſcientia et ſcientie modus. ſꝫ oportet prius
diſcere modū: Et deīde per modū iam ꝑ
fecte apprehenſum adiſcere tentare ſcienti
am: Sed nō ſatis conſiderauerūt ꝙ quam
uis ſcientie ſint multe. ⁊ quelibet ſpecialem
habeat modū qui differt a mō alterius. ſi
cut ⁊ vna queqꝫ ſcientia differt ab altera. ē
tamē vnus cōmunis modus ſciētie ꝑ quod
dā cōe qđ eſt in omni ſciētia. Et hoc eſt qđ
per iueſtigationem rōnis ex cognito deue
niť ad cognitionē incogniti. hoc enī fit ī oī
ſcientia quocūqꝫ modo dicta ſiue ſit demō
ſtratiua ſiue nō demōſtratiua. Et gratia il
lius cōis eſt in omni ſciētia. modus vnus
cōmunis eſt oīs ſcientie. Et hic modus ē ꝑ
actū rōnis q rōcinatio ſiue argumētatio ē
de cognito de cogniti ꝓcedēs ī ſciētiā eiꝰ qđ
erat incognitū. Secundū ꝙ yſac ī libro de
diffinitionibus rationē diffinēs dicit ꝙ rō
eſt aīe intellectualis virtus faciens currere
cām in cauſatū. Cauſā generaliť vocās et
large omne qđ ſecundū intellectū ſimplici
ter uel quo ad nos antecedit ut cognitū. ꝑ
cuius cognitionē ductu rōnis deueniť ī no
ticiā īcogniti. Hic autē modus cōmunis cōis
ſit per hoc ꝙ poniť ī qualibet ſciētia. tamē
ſecūdum ſe ꝯſideratus ⁊ nō īmixtus ſciētiis
eſt quoddā ꝑ ſe diſtinctum. ab oībus aliis.
Et hoc modo conſideratus hic modus pōt
eſſe ſbm ſciētie. et ſciētia ſpecialis de ipſo eſt
in qua tamē ſcientia eundem modū obſua
ri neceſſe eſt. qꝛ ſcientia talis modi non niſi
modo logico doceri pōt: vt enim dicit Aui-
cena modus hic oībus hoībus ꝑ hoc ꝙ itel
lectuales ſunt quodam modo ꝑ naturā in
dictus eſt. Sꝫ īpfectus eſt q ī natura ē. ꝑ
ficiť autē ꝑ artem adhibitā: id enī ꝙ ī na
tura eſt ſeminariū ⁊ īperfectū eſt. ⁊ quaſi in
potentia exiſtēs. Et hoc. n. ꝙ hō intellectu
alis eſt et ītelligentie ſtramentū ī quo ſter
nunť forme ītellectuales in actu luminis ī
telligentie. et ꝑ ītellectū cōpoſitiuus eſt vni
us forme cū alia. ꝑ cōpoſitionē vel diuiſio
nem fit hō admiratiuus eorū q̄ cōprehen
dit accipiendo ꝑ ſenſum et ītellectū uel per
intellectū ſolū: per hoc autem ꝙ admirati
uus eſt ſuſpendiť ad īquiſitionē. ⁊ per īquī
ſitionem cōperat vnū alteri. ꝑ comperatio
nem autē vniuſcū altero ab eo qđ eſt notū
deduciť ad ignoti noticiā. Et ſic hic logice-
modus a natura quidem īcipit ꝑficiť aūt
arte. et vſu ⁊ exercitio recipit perfectionē
ſicut et victorinus optime dicit ꝙ natura
facit habilem. Ars facilem. vſus autē po
tentē. ſic enim natura ꝑfecte ſunt oēs artes
⁊ omnes ſciētie. Et hinc eſt ꝙ ars naturam
imittať. ⁊ ſicut dicit homerus quidā per ſo
lā naturā ī talibus ſunt ꝑfecti ⁊ boni. Quidā
autē nō per naturā. ſꝫ qꝛ doctores taliū ī ani
mo ponūt. ⁊ illi boni efficiunť talia ī animo
ponētes per ꝯprehēſionē principiorum ar
tis ⁊ ſciētie. Quidā uero tā erronei ſunt q
nihil taliū in ſe habēt nec ab aliis ſuſcipere
poſſunt. quos homerus ad vnū ⁊ bonū co
gnoſcēdū reputat inutiles. Patet igitur ꝙ
logica vna eſt ſpecialiū ſciētiarū ſicut in fa-
brili ī q̄ ſpecialis ē ars fabricādi malleū. cu
ius tñ vſus oībus adhibeť que arte fabrili
fabricanť. inueſtigatio enim ſiue rō inueſti-
gās ignotū per notū ſpeciale quoddā eſt qđ
paſſiones habꝫ ⁊ differētias ⁊ partes ⁊ prī
cipia que dū de ipſo ꝓbanť ars. ⁊ ſciētia ef-
ficiť ſpecialis. cuius vſus poſtea oībus adhi
beť ſciētiis. ſic igiť patet ꝙ logica generaliť
dicta. ſcientia eſt ſpecialis. de qua nunc eſt
tractandum.

Anc autē ſciētiam qui modus eſt
omnis phīe. Quidā nullā partem
eſſe phīe contendunt dicentes non
niſi tres eſſe partes phīe. ſ. phiſicam mathe
maticā ſiue diſciplinalē ⁊ methaphiſicā ſi
ue diuinā. Cū enim diffinicio dicēs quid ⁊
ꝓpť qđ mediū ſit ī ſcīa. ⁊ diffinitio nō poſſit
variari niſi tripliciter. ſ. ꝙ aut ꝯcipiat ma
teriā ſenſibilē que cū motu eſt ⁊ mutatione
Aut ꝯcipiat materiā ītelligibilē cuius eſſen

BIBLIOTECA UNIVERSIDAD DE SEVILLA

tia nõ eſt cũ motu ⁊ mutatiõe ſecũduz rõnẽ
quãuis ſecundũ eſſe ſit i materia que eſt cuz
mutatione ⁊ motu. ſicut ẽ magnitudo ⁊ nu
merus. Aut nec ſecundũ eſſentiã nec ſecũdũ
eſſe ꝯcipiat materiã ſenſibilẽ. videť ꝙ phia
nõ habeat niſi tres ptes eſſentiales ſicut et
Ariſtotiles i ſexto pme phie dicere videť
ꝓ quod nõ nulli logicã ſciẽtiam ſiue rationa
lẽ nullã ptem dicũt eſſe phie. Addũt etiã ad
ſue aſſertionis confirmationẽ ꝙ nullius rei
modus cũ re cuius modus ẽ venit i gene-
ris ſui diuiſionẽ. Conſtat autẽ ꝙ logica ge-
neraliter dicta modus phie eſt. Nõ ergo ue
nire uideť ad phie diuiſionẽ nec uideť i ali
qua pte huius generis ꝙ eſt phia contineri.
Hãc autẽ opinionẽ alij quidã impugnantes
dicũt phie generalis eſſe intẽtionem omnẽ
omniũ quocũqz modo entiuz cõprehendeť
veritatẽ quãtum hõi poſſibile eſt cõprehen
dere eã ſecundũ rationẽ ⁊ intellectũ. Ea au
tẽ que ſunt dicunť eſſe aut ab opere noſtro ſi
ue a voluntate ſiue ẽt ab intellectu ſciẽtiam
querẽte. Aut a natura generaliť dicta que
ab opere noſtro cauſari nõ põt: Et cũ ea que
a natura noſtre ſint cãe ſciẽtie ⁊ non nos ſu
mus cã ipſoꝝ nõ poteſt de illis eſſe ſcientia
pratica. Relinquiť ergo ꝙ de talibus apud
nos nõ eſt niſi ſciẽtia cõtẽplatiua que lumi
ne intelligẽtie perficiť. Eoꝝ autez quoꝝ nos
ſumus cauſa ꝑ voluntatẽ nõ poteſt eſſe apđ
nos ſciẽtia ſpeculatiua ſed tantum pratica.
Eadẽ enim ſunt i qualibet ſcibili pncipia ⁊
cauſe ⁊ elemẽta cognoſcẽdi que ſunt princi-
pia eſſendi q2 aliter ſequereť ꝙ id ꝙ ſcitur a
nobis nõ ſciť ſecundũ id ꝙ eſt. ſed potius ſci
reť ſecundũ id ꝙ nõ eſt. Et ſic falſo modo ſci
reť oẽ ꝙ ſciť ꝙ abſurdũ ẽ. Relinquiť igitur
ꝙ de entibus a natura cauſatis nõ poteſt eẽ
ſciẽtia per ea que ſunt a nobis ſed potius ſci
entia eoꝝ habetur ex principijs cauſantibꝰ
eſſentiam ⁊ eſſe eorum i natura que nõ niſi
per contẽplationez ſunt in nobis. Eoꝝ autẽ
que ſunt a nobis nõ poteſt eſſe ſcientia uera
apud nos. niſi per ea principia que ſunt i no
bis. per que nos ſumus cã eorum que a no
bis ſunt. cuius finis nõ eſt vꝫ: ſed bonuz ꝙ
nobis bonũ eſt. Similiter igiť alicuius phie
erit itentio comprehẽdere veritatez eius ꝙ
in nobis eſt. ſecundũ rationẽ qua nitiť compꝫ
hẽdere vitatem eius ꝙ rationis ductu uia
eſt in omnẽ cognitionẽ omnium eorũ quorũ
cognitio ſit in nobis ꝑ ea que cognita ſũt apđ
nos. ex quibus nos proficimus ad ſcientiaz
incognitoꝝ. Erit igitur de intẽtione phie ẽt
logica ſcientia que eſt rationalis. Adhuc ãt
huius ſignum dicunt ꝙ apud peripateticos
phia in tres partes prima diuiſione diuiſa
eſt in phicam. ſ. generaliter dictam. ⁊ eticã
generaliter dictã. ⁊ rationalem ſiľr acceptã
Dico autẽ phicam generaliter dictam que
comprehẽdit ⁊ naturalem ⁊ diſciplinalem
⁊ diuinã. Ethicã autẽ generalẽ que in ſe cõ
tinet ⁊ monoſticã ⁊ yconomicã ⁊ ciuilẽ. Ra
tionalẽ autẽ generalẽ que comprehẽdit om
nẽ modũ deueniendi de noto ad ignotũ quo
cunqz modo. ꝙ per mľta genera ꝓbationũ
fit ⁊ in ſequẽti oſtendetur. manifeſtum ẽ igi
tur ꝙ logica aliqua pars eſt phie. Adhuc
autem ſi aliquid eſt de intentione phie tũc
hoc maxime de intentione philoſofie erit ſi
ne quo nullus i phia in aliquam deuenire
poteſt cognitionẽ. Ignorãs autem logicam
nullus ignoti pfectã poteſt acquirere cogni
tionẽ. eo ꝙ ignorat modũ per quẽ deuenire
oportet de noto ad ignoti noticiã. videť er
go logicam precipue eſſe de intentione phie
Hãc autem contẽtionez Auicena ⁊ Alfara
bius dicũt eſſe friuolam ⁊ ifructuoſaz: friuo
lam quidem quia incontradicendo ſibi iten
tionẽ ad idẽ eodẽ modo dictum nõ referunt
Dicẽtes enim logicã phie partem nõ eſſe
realem ⁊ cõtemplatiuã phiam vocãt. Con
tradicẽtes autẽ his ⁊ dicẽtes logicam par
tem phie eſſe. omnem cõpreſſionẽ veritaťs
qualitercũqz exiſtẽtis ſiue i ſe ſiue in nobis
cognoſcẽtibus uel operãtibus vocant phiaz
⁊ ſic friuole contẽdunt nõ ad idẽ ſuam reffe
rentes intẽtionẽ. In fructuoſa ẽt huiuſmõi
cõtentio q2 de ꝓpoſita nihil declarat itenti
one ⁊ ſic nihil ꝓdeſt ad ꝓpoſitũ. Eſt igiť lo
gica vna ptium phie generaliter dicte. que
omnis admirabilis itendit cõprehẽdere ue
ritatẽ ſecundũ modũ ſecũdũ quẽ poſſibile ẽ
cõprehẽdere eã ex ꝓprijs principijs eius ꝙ
admirať. Hoc enim variať ſecundũ vniuſ
cuiuſqz ſciẽtie ꝓprietatẽ. ſicut enim i phia
reali ſecũdum diuerſitatẽ diffinitionis que
mediũ i demonſtratione ẽ variať phia. ſic
in logicis ſiue rationalibus ſecundũ varia
tiones ratiocinationis variať ſcientia hoc
eſt ſciendi modus. Si enim ratio procedit
ex ſignis facientibus preſũptionẽ erit logice
generalis ps vna que rethorica vocať. Si
autẽ ꝓcedit ex fictibus faciẽtibus delectati
onem uel abhominationẽ erit alia pars lo
gice que vocatur poeſis uel poetica. Si aũt
ꝓcedit ex ꝓbabilibus cõibus que i pluribꝰ
inueniuntur erit ps alia que vocatur dialeti
ca. Si autẽ ꝓcedit ex cauſis eſſentialibus ⁊
ꝓprijs erit alia pars que vocatur demõſtra
tiua. Si ex his que videntur ⁊ nõ ſunt erit
pars alia que vocatur ſophiſtica. Si autez
ex cautellis ꝓuocãtibus reſpõdentez doce-
at ꝓcedere. erit alia ps logice generalis q̃
vocať tẽtatiua: ⁊ ſic facile ẽ de oĩbus alijs i
telligere. Hoꝝ aũt q̃ dicta ſũt rõnem ponit

Auicena dicēs res omnes tripliciter eē ac-
cipiēdas.ſ.ꝙ pꝛimo accipiant in exiſtentie
ſue pꝛincipijs. Secūdo in eſſe qđ habent in
ſingularibus ꝓpꝛijs. Tertio autē ſecūdū ꝙ
accepte ſunt i intellectu. Multa enim ſcđʒ
exiſtētie ſue pꝛīcipia ſeperata ſunt a motu ⁊
a materia. que tñ ſecundū eſſe ſunt vel poſ-
ſunt eſſe in motu ⁊ materia. ſicut ſubſtantia
vnitas. idēptitas. mītitudo. ⁊ diuerſitas. ⁊
alia huiuſmodi. que quidē i exiſtētie ſue pꝛi
cipijs ingenerabilia ⁊ incoꝛruptibilia ſunt.
Et hoc mō ſecundū platonē ſunt rerū pꝛīci
pia formalia. ꝓp quod ingenerabilia ⁊ īcor
ruptibilia talia plato eē dicit. Et ſi talia di
cant generari vel coꝛrūpi hoc nō erit niſi ſe
cundū accidēs hoc eſt ſecūdum eſſe ꝙ habēt
īgeneratis ⁊ coꝛruptis. Acceptio autē rei ſe
cundū eſſe qđ habet in ſuppoſitis erit ſecun
dū exiſtētiaʒ illoꝝ ſuppoſitoꝝ. Et ſecūdum
diffinitionē quā habere poſſunt ſecundū eē
qđ habēt in illis. Acceptio autē rerū ſecun
dum ꝙ ſunt i intellectu eſt ſecundū cogniti
onē quā habēt nō ſecundū ꝙ in ſe ſunt. ſʒ ſe-
cundū ꝙ accepte ſunt ꝑ intellectū. Et ſcđm
omnes iſtos tres modos ſunt ēt cōſequētia
accidētia. que vocant̄ ꝓpꝛie paſſiones ipſiꝰ
Et ſic quolibet iſtoꝝ modoꝝ trium phia de
ipſis itendit acquirere vitatē. Et hoc ē per
ductū rōnis aliquē qui ad logicā pertinet.
Res enim ꝓut hñt eē in aīa accidētia habēt
ꝓpꝛia ſicut aliquid eē notū apud hominē ⁊
aliquid eſſe ignotū: ⁊ cū ꝯperata ad inicē in
aliquo ſe coniūgant erit via rōnis ꝓcceden-
do de noto ad ignotū ꝑ comperationē noti
ad ignotū ſecundū conuenientiā uel differē
tiam noti ad ignotū. Ex quo compꝛehēdit̄
ꝙ vnū componit̄ cū alio ⁊ pꝛedicat̄ de illo.
vel vnū diuidit̄ ab alio. ⁊ remouet̄ ab ipſo
ſecundū enim hūc modū deuenit̄ de vno in
alterū. hoc igit̄ modo logica ē de intentiōe
phie generalis.

Omnis autē neceſſaria ⁊ vtilis ē
logicalis phia. ex quo enim logica
docet qualiter ignotū fiat notum.
patet ꝙ i nulla phia aliqđ notū fieri poteſt
niſi ꝑ logice doctrine facultatē. Eſt enim ut
dicit boetius i topicis rō differendi. hoc eſt
docēs qualiter de quolibet differēdū ē. que
in duas. ut dicit diſtribuitur ꝑtes. ſ. ſcientiā
inueniēdi quā topicā greci vocauerūt. ⁊ ſciē
tiam iudicādi quā greci analeticā. latini au
tem reſolutoꝛiā nūcupauerūt. Conſtat autē
ꝙ ſine diſſertione ⁊ inquiſitione nō venitur
de noto ad ignotū. que diſſertio nō eſt niſi i
quiſitio diſſerens qualiter notū comperat̄
ad ginotū ⁊ qualiter ſe habʒ ad illud ut cau
ſa uel pꝛincipiū uel ſignū uł coniecturā ad il
lud. vel contrario modo ut repugnās ad ip

ſum ſine quo in nulla ſciētia aliquid ſciri po
teſt. Quo ad hoc ergo ꝙ ſciētia ē docēs diſ-
ſerere de oī re nō tñ eſt vtilis i ſe. ſed etiam
neceſſaria eſt ad omne qđ ſcire intēdimꝰ ꝓp
ꝙ Ariſtotil' frequēter dicit i diuerſis libꝛis
ſuis ꝙ cā erroꝛis antiquoꝝ fuit qꝛ ſciētiā lo
gicā nō inuenerūt ſiue habuerūt. Docet enim
logica pꝛīcipia qualiter hoc ⁊ quibus pꝛinci
pijs ⁊ quibus argumētis de quolibet ſcibi
li differēdum ē. qui modus niſi ſciat̄ ſcibile
īueniri nō pōt. qꝛ is qui querit modū inueniē
di ſciētiam ſcibilis illius nō habet ꝓp quid.
Etiam Ariſtotiles dicit qđ modus ſciendi
aū ſcientiā quālibʒ diſcendus eſt ut ꝑ illum
modū ſciētia cuiuſlibʒ ſcibilis īueniat̄. Cum
enim ſcīa habitus ſit ꝯcluſionis oʒ ꝙ ꝯcludē
re ſciat ille qui ſciam accipit. Nō autē ꝯclu
dere ſcit qui neſcit quid ꝯcludere debeat. ⁊
cū nihil ꝯcludi debeat niſi queſtio. oʒ ꝙ ſciat
quid ⁊ qualiter querendū eſt id ꝙ ꝯcludi in
tendit̄. Adhuc cōcluder̄ ſe neſcit qui neſcit
ex quibus ⁊ qualibus ⁊ qua ꝯcluſione cōclu
dēdum eſt. Hec autē oīa nulla docet philo-
ſophia niſi tantū logica. Nō ergo tñ vtilis
eſt ⁊ adminiculās ad omnes ſciētias. ſed ēt
neceſſaria. ꝓp qđ neſciētes logicā etiā id ꝙ
ſcire vident̄ neſciūt ſe ſcire qꝛ neſciūt q̄lit̄ vnū
ꝙqʒ ſciri oʒ ⁊ q̄lit̄ ꝓbādū uł iꝓbādū ē. Ad
huc aūt tales i ſcitis ſuis nūllā habent pote
ſtateʒ dū neſciunt ꝓpter quid ſcitis ſuis aſ
ſentiunt. nec qualiter ꝯtradicentibꝰ reſpon
deri debeāt. Hoc autē ſcit logicus ſi perfec
te ſciam differendi de quolibet ſit adeptus
Adhuc aūt neſciens logicā ⁊ ſi ſcire aliquid
videat̄ neſcit tamen ſicut iam ſupꝛa diximꝰ
cū rationeʒ ſui ſciti neſciat. ⁊ ſe habet ad ſci
tum. ⁊ ad actū ſciendi ſicut ignis ad ꝯburen̄
lignū. Et iđ ſcitis eſt ut in pꝛīa philoſophia
docet Ariſtotiles poſſe docere. docere autē
nō pōt qui rationē ſciti neſcit exponere: Ne
ſcit autem exponere ſui ſciti rationē qui cāſ
⁊ pꝛincipia logice nō nouit. Erit igitur talis
etiā in his qui ſcire vident̄ ſicut ydiota ſe
habet ad hñteʒ litterā. talis ēt neqʒ ſuū ne
qʒ alterius depꝛehēdit erroꝛē. qꝛ nō habet
habitum ꝑ quem diiudicet vtrū recte ſciat
qđ ſcit vel non recte. Adhuc autem ꝑ hoc
ꝙ inueniendi quodlibet ſcitum ſcientia eſt. ꝑ
habitudines vnius ad alterum. que topice
ſiue locales vocātur quibus itellectus vniꝰ
vel opinio uel fides uel exiſtimatio uel ſuſpi
tio locatur in alio qđ iam intus habetur i aī
mo querentis. ſine logica nec ad inquirendū
neqʒ ad inueniendum aliquid procedi po-
teſt. nec etiam quando queſitum inuenitur
ſciri poteſt an iuentum uel non inuentuʒ ſit.
Manifeſtum eſt igitur ꝙ etiam quo ad hoc
logica nō tantum vtilis eſt ſed neceſſaria ēt

eſt ad omnez phiam. Adhuc autẽ etiã per hoc ꝙ iudicãdi ſciẽtia eſt qꝛ id ꝙ inuẽtum ẽ diiudicaẗ an recte per ſua pricipia ſcitũ ſit neceſſaria ad omnẽ phiam eſt logice ſciẽtia Hoc autẽ docet logica dupliciẗ. ſoluere docens ſcitũ in pricipia. ſ. conſequẽtie quẽ ſunt in figuris ⁊ modis ꝯſequẽtiaruʒ ſillogiſticarum. Et ſoluẽdo i principia realia eius qꝺ ſequiẗ ſicut in cãs imediatas ⁊ eſſentiales. ⁊ cõuertibiles cũ eo ꝙ ſcitũ eſt per cõcluſionem. quo iudicio oẽ qꝺ ſcitur quaſi ponderatur ad equilibrã rõnis. reducẽs omne qꝺ in omnib⁹ phiſicis queriẗ ad ſciẽdum: Eſt aũt nõ tãtum neceſſaria. ſed etiã vtilis hec ſciẽtia ſicut bonũ eſt felicitas hominis. ſecũduʒ optime ptis anime hominis perfectiſſimuʒ actũ. hoc eſt ſcõm intellectũ contẽplatiuum nec contẽplari poterit intellectus niſi nouerit cõtemplationis principia ⁊ ſciat iuenire quid querit contemplari ⁊ diiudicare id ipſum qꝺ iam cõtemplaẗ inuẽtum: patet concluſio. ꝙ pre omnibus vtilis eſt ad felicitatẽ hec ſcientia ſine qua nõ attingiẗ felicitatis actus ⁊ per quã ipſe felix actũ nõ ipedite recipit operationis. Hec enim ſciẽtia a fantaſijs que videnẗ ⁊ non ſunt liberat. errores dãnat. ⁊ oſtẽdit falſitates ⁊ lumẽ dat recte cõtẽplatiõis i oib⁹ pre oibus igiẗ ꝯſiderãda eſt hec ſcientia.

Um autẽ logica ſit ſciẽtia contemplatiua docẽs qualiẗ et per que deueniẗ p notũ ad ignoti noticiaʒ. oʒ neceſſario ꝙ logica ſit de huiuſmõi ratiõis iſtrumẽto p quod acquiriẗ p notũ ignoti ſcientia i omni eo quod de ignoto notũ efficit. Hoc autẽ eſt argumẽtatio ſcõm ꝙ argumẽtatio eſt ratiocinatio mẽtem arguens ⁊ conuicens per habitudinem noti ad ignotum. de ignoti ſciẽtia. Inter ſpecies autem argumentationis precipua eſt ſillogiſmus ꝑpter qꝺ quidã dixerunt ꝙ logica tota eſt de ſill'o ⁊ partib⁹ ſill'i. nõ determinãtes commune ſbm logice ſecũdum id ꝙ eſt ſubiectũ principale. nõ enim de omnibus fides eſſe poterit per ſillʒ. pp hoc quod diſcurſus ſillogiſticus nõ eſt niſi ab vl'i vl'r accepto. qꝺ in multis ſciẽtijs eſſe nõ poterit ut i rethoricis. pp ꝙ in illis precipue locales hitudines attendunẗ. a quibus per entimemata ꝯcludiẗ id qꝺ queſitũ eſt. Cũ igitur logica ut dicit Ariſtotiles det oĩ ſcientie modũ diſſerẽdi ⁊ iueniẽdi ⁊ diiudicãdi qꝺ queſitũ eſt. oportet qꝺ de tali ſit ut de ſubiecto ꝙ oibus in omni eq̃liter applicabile eſt. Sunt autẽ adhuc quedam i quibus ſingularibus querimus iuenire ꝙ ignotũ eſt. ſicut i experimẽtalibus in quibus vtimur uel ſillogiſmo uel inductiõe ad vniuerſale accipiendũ. ⁊ non poſſumus vti ſill'o perfecto. pp qꝺ ſillogiſmus cõe ſubiectũ logice eſſe nõ põt ꝑpter hoc ẽt in logicis que ab antiquis ſcripte ſunt nõ ſoluʒ docetur quid ſillogiſmus ⁊ qualiter ⁊ ex quib⁹ ſit ſed hic etiã doceẗ quid argumẽtatio et q̃ partes ⁊ ſpecies eius. Sũt tamen qui logicam interpetranẗ idẽ ꝙ ſermocionale. dicẽtes logicam generalem idem eẽ ꝙ ſermocionalem ſciẽtiam ſub qua dicunt contineri. gramaticam poeticam. et rethoricam. ⁊ cã quam vocant dialeticam. ⁊ iõ dicunt logice generalis ſubiectũ eſſe ſermonem ꝑut eſt ꝺſignatiuus rerũ que ſignificanẗ per ipſum. Quã opinionez ipugnat Auicena in primo logice ſue dicens ꝙ ſermo de ſe nihil ſignificaẗ ſi enim aliquid de ſe ſignificaret ſemꝑ ⁊ apud omnes illud ſignificaret ꝙ falſum ẽ. ſignificationem ergo accipit a placito iſtituentis nõ ergo ſignificat niſi ſecundũ ꝙ conceptus eſt in itellectu iſtituentis. tali autez ſermone ſecundũ ꝙ ſit ſignificatiuus eſt ꝯcepti vtiẗ homo ad ſe ipſum ⁊ ad aliũ. pp qꝺ dicit damaſcenus ꝙ in duo diuidiẗ. ſ. i encordialẽ hoc eſt ſmonem iterius i mente diſpoſitũ ⁊ in eũ qui ex ſignis qui angelus itelligẽdo eſt ſui cordis nũtius. qui ꝯceptus cordis nũtiat ad alterũ. pp qꝺ logicus ⁊ ad ſe. ⁊ ad alterũ vtiẗ ſermone per accidens et per ſe qꝛ ſine ſermone deſignatiuo procedere non poteſt ad noticiam eius ꝙ ignotũ eſt. Raciocinatione autẽ vtiẗ per ſe ad noticiam faciẽdam eius ꝙ declaratũ eſt. ꝑpter qꝺ cũ logici intẽtio ſit docere ea per que per ſe veniẗ i noticiã ignoti per id qꝺ notum eſt logici ſubiectũ eſt argumẽtatio qꝛ per argumentationem efficiẗ id ꝙ intenditur: Adhuc ſermo in cõplexus q̃uis deſignet aliquid apud intellectũ ſimplicem. tamen fidem nõ facit an aliquid ſit uel nõ ſit. qꝛ non aliquid eſſe ſignificat uel nõ eſſe. Non autem veniẗ ad noticiã ignoti niſi per aliquid. qꝺ de ignoto fidẽ facit ꝙ ita ſit uel non ſit. Sermo igitur incõplexus nõ poteſt eſſe inſtrumẽtum per quod de ignoto intellectus ad noticiam deducaẗ qꝺ principaliter itẽdit logicus. Sermo igiẗ icomplexus nõ aſſumitur a logico niſi per accidens inquantum eſt pars ſermonis complexi qui eſt intellectus compoſiti deſignatiuus. Amplius ſermo complexus in eo ꝙ complexus eſt nec ſignificat eſſe vel non eſſe. ſi enim hoc eſſet omnis ſermo complexus rem eſſe uel non eſſe ſignificaret Et ſic oratio deprecatiua uel optatiua vel ſubiunctiua rem eſſe uel non eſſe ſignificaret ꝙ eſt falſum. Sermo ergo complexus per hoc ꝙ enuntiatiuus eſt rem eſſe uel non eſſe ſignificat. per hoc autem ꝙ rem eſſe uel nõ eſſe ſignificat nõ habet arguere ⁊ fidẽ faceẗ

de enūciato. per hoc igitꝰ ꝙ enūciatiuus eſt
nō eſt inſtrumētuȝ per quod logicus conſeq̄
tur id quod itendit. fidē autem facit per hoc
ꝙ ad formā argumēti collectiuus eſt. Argu
mētatio igitꝰ logici inſtrumētum eſt. logica
autē generalis ⁊ docens de hoc eſt ut de ſb
iecto. per qđ vtēs logicus in ſciētiam venit
ignoti per notuȝ. Argumentatio igitꝰ logici
docētis logice ꝓprium ſubiectū eſt. Et hec
eſt triū phoꝝ ſentētia Auicene. ſ. alfarabij ⁊
algazelis. vtuntꝰ tamē ſermone oēs ſermoci
onales ſcientie gramatica. ſ. poetica retho-
rica. ⁊ ea que vocatꝰ logica. grāmatica ꝓut
modis iſlexionū ⁊ ꝯſtructionē. itellectuſ ſim
plicis ⁊ cōpoſiti complexe deſignatiuus exi
ſtit ſimplicitꝰ abſqȝ eo ꝙ ſciat de ſignificato
vtrum ſit uel nō ſit. Poetica autē utitꝰ eo ꝓ
ut modulus ꝓnūciatus delectatione uel ab
hominatione. prouocat audiētem ad aliqđ
faciēdum uel fugiendum. ꝑꝑ quod ex vari
is compoſitis ⁊ ſecundum methalogiā ſiue
fabulam fingit tētās mendacia que prouo
cent audientes. Rethorica autem ſermone
vtitur prout eſt deſignatiuus eius per quod
perſuadere intēdit. Solus autē logicus ſer
mone vtitur prout eſt pars inſtrumēti per
quod ſolum fides ſit de icognito. cū noticia
ipſius ex noto arguitꝰ per complexionem ar
gumēti. ꝓpter alterū ergo ſermone vtitur.
⁊ non ꝓpter ſe ipſū. huius autē ꝓbatio eſt ꝙ
notū per quod ignoti ſcientia accipitꝰ duplici
ter conſideratur. ſ. prout eſt res extra aīaȝ
noſcētis accepta. ⁊ prout eſt notio quedam ī
anima noſcētis. Nō autē facit noticiā igno
ti prout eſt res extra animā noſcentis accep
ta. ſed potius prout eſt notio rei in anima no
ſcētis exiſtēs. ſic enim ſignificatiua eſt ⁊ illa
tiua eius quod ignotum eſt. quod ignotum
ipſi aliquo modo percipit itellectus perfec
ta compreēſiōe. Hoc ergo modo voces ſigni
ficatiuas rerū conſiderat logicus ⁊ non alitꝰ
Dico autem perfecta comprehēſione: quia
ſunt forte quedā adeo per ſpicaces ꝙ ex intel
lectu vnius vocis complexe ſtatim de igno
to fidē concipiūt. ſed hoc eſt imperfectum.
⁊ non generale. Et ideo nō ſufficit ſed opus
eſt argumētatione perfecte hoc faciēte. Si
quis autē querit vnde efficiatꝰ notum id ex
quo ignoti accipitꝰ ſciētia ⁊ fides. hoc nihil ē
querere q: ī quolibet aliquid per ſe notum
eſt homini ⁊ nature inſitū. per quod ignoti
poteſt accipere ſciētiam. Aliter eniȝ homo
nullius eſſet perceptibilis ſciētie uł diſcipli
ne ſicut nec brutū animal. ſi prima cognoſcē
di principia per ſe ipſa nō in eſſent homini.
De argumētatione igitꝰ uel ſillogiſmo ē to
ta logica vt de ſubiecto đ alijs autē vocibꝰ
icomplexis eſt ꝑꝑ illa.

d Iuiſio autē logice ⁊ que ſunt parteſ
ipſius ut dicūt Auicena ⁊ Alfara
bius accipiēda ſūt ex itētione ipſiuſ
Sicut vero iam ante dictū eſt. logica inten
dit docere principia per que per id qđ notū
eſt deuenire poteſt ī cognitionē ignoti. Eſt
autem ignotum aut icomplexum de quo q̄
ritur quid ſit. aut complexum de quo queri
tur an veruȝ uel falſum ſit. Sciri autē non
poteſt icomplexū de quo queritꝰ quid ſit niſi
per diffinitionē. Cōplexū autē de quo que-
ritꝰ an vm uel falſū ſit nō poteſt ſciri niſi per
argumētationem. Iſte ergo ſunt due ꝑtes
logice. vna quidem ut doceantur principia
per que ſciatꝰ diffinitio rei ⁊ quiditas. ita ꝙ
per principia illa doceatur que ſit vera rei
diffinitio ⁊ que nō ⁊ que videatꝰ eſſe ⁊ nō ſit
Alia vero ut doceantꝰ principia qualiter ꝑ
argumentationem probetur enuntiationis
veritas vel falſitas. Et ut doceatur illius
argumētationis forma. quantum ad figurā
⁊ modum: ⁊ quietationem ſeu complexiōeȝ
⁊ ut doceatur eiuſdem argumētationis ma
teria. Et ut doceatur que videatur eſſe ar-
gumentatio. ⁊ non ſit eo quod apparētiam
aliquam quidem habet. ſed verā exiſtētiaȝ
nō habet. Et ut doceantur cautelle quibuſ
opponēs uel reſpondēs per aliquā occaſio-
nem impediatur uel cōmoueatur a cōiectu
veritatis. vel ad hoc ꝙ perfecte videat ve
ritatem ⁊ nō diuertat ab ipſa. Sed poſtre
ma harum partiū uel ab antiquis tradicta
nō eſt vel ad nos nō peruenit. Hanc etiam
partem dicunt Auicena ⁊ Alfarabius ad
arabes nō perueniſſe. Dicit tamē Ariſtoti
les in pleriſqȝ locis hanc cauſam erroris fu
iſſe antiquis quia artem diffiniendi nō ha-
bebant. Nō autem quidam dicūt hanc tra
didiſſe Ariſtotilem in ſexto topicorum friuo
lum eſt. ibi enim artem diffiniēdi non tra-
didit. ſed docet terminare problema illud
quo queritur quid ī ſit ut diffinitio. Adhuc
autē quidam alij dicunt hec pertinere ad m
thaphiſicā ⁊ Ariſtotilem hec tradidiſſe ī ſe-
ptimo ⁊ octauo prime philoſophie. ſed hoc
abſurdum eſt Ariſtotiles ibi enim docet q̄
ſint diffinientia tam ſubſtātia ꝗȝ accidens
⁊ que ſit diffinitio pħica. ⁊ qualiter diffini-
tio. eſt vnum. ⁊ non multa. ⁊ talia huiuſmo
di. Sed qualiter diffinieudo reſpondetur
ad queſtionem qua queritur quid eſt res ꝑ
eſſentiam et quiditatem non docet: quia
hoc ad logicam pertinet ⁊ non ad primam
philoſophiam. patet igitur ꝙ hec pars nun
dum ad nos peruenit. Sunt ⁊ harum par
tium ſubdiuiſiones quas exequitur logica
de quibus in ſequentibus erit tractatus.
Quia autem logica omnia cōſiderat prout

ſunt i anima ſine i intellectu eius qui querit per notū ſibi venire i noticiã ignoti. gratia horum conſiderat de voce ſignificante ad placitum. ⁊ quid ⁊ qualiter ſignificet: quod antiquiores peripatetici ut dicunt Alfarabius ⁊ Algazel i quinqꝫ modis diſtinxerūt Primo quidem ⁊ pricipaliter dictio ſignificat id ad ꝙ prima inſtitutione ſignificare ẽ īſtituta ut homo hominē ⁊ domus domū ⁊ ſic de alijs. Secūdo modo ſignificare dicitur quod ex cōſequenti ſupponitur in ipſa ſicut domus ſignificat fundamentū ⁊ parietem. ⁊ quodlibet totum itegrale ſic ſignificat ſuas partes integrales ⁊ pricipales.

Tertio modo quando res cōmitatur ſignificationem ipſius. ſicut ſi paries eſt fundamētum eſſe ſignificat. ⁊ ſi tectum eſt fundamētum ⁊ parietem eſſe ſignificat. Quarto quādo vnum eſt i itellectu alterius ſicut homo ſignificat animal. ⁊ ſignificat rationale. Et ad hūc modū reducitur ꝙ accidēs. ⁊ paſſio ſignificat ſubiectum ſicut ſimus ſignificat naſum. ⁊ ſicut album ſignificat corpus terminatum ⁊ cetera huiuſmodi. Quinto ſicut oppoſitio ſignificat oppoſitionē ⁊ oppoſitū ſignificat oppoſitum. ſicut diſgregatio albi ſignificat aggregationem nigri. ⁊ motus ad cētrum frigidi ſignificat motū a centro calidi ⁊ cetera huiuſmodi. Et hoc ad logicam pertinet per hoc ꝙ logica eſt diſſerendi ſcietia. diſſeri autem non poteſt ut dicit Ariſtotiles in quarto prime philoſophie niſi dicā quod nomina aliquid ſignificant eo ꝙ non ſignificant infinita gratia huius etiam conſiderat de cōmunibus ⁊ vocibus icomplexis Complexio autem ⁊ icomplexio nō accidūt rei ſecundum ꝙ res eſt. nec etiam voci ſecūdum ꝙ eſt vox. ſed accidunt voci ſecundū ꝙ refertur ad intellectum ſimplicem uel compoſitum. Simplicem autē dico intellectum qui ſimpliciter vnius rei eſt vnitiuus Compoſitum autem dico intellectum qui accipit rem vnam i alia uel ut diuiſam ab alia. qui intellectus voce incomplexa deſignari nō poteſt. ſed potius cōplexa ſicut homo eſt animal. uel homo ambulat. uel homo nō eſt lapis ⁊ huiuſmodi propter quod diffinientes icomplexum ueteres peripatetici. dixerunt ꝙ dictio ſignificatiua ad placitum incomplexa eſt cuius partes nihil ſignificant de intētione totius. ſicut cum dicitur homo pars iſta que eſt ho. ⁊ pars illa que ẽ mo. nihil ſignificant de hominis itentione. Quod ſi etiam nomen aliquod rei vni⁹ ſimplicis ſit compoſitum ſicut adeodatus tamen ſecundum ꝙ vnius ſimplicis rei nomē eſt. incomplexa dictio eſt. Et hoc quod dico adeo. Et hoc quod dico datus nihil ſignificant de intentione totius nominati per hoc nomen adeodatus. Complexa autē dictio eſt cuius partes aliquid ſignificāt de intētione totius ſicut cū dicimus homo ambulat. ⁊ hec dictio homo. ⁊ hec dictio ambulat aliquid ſignificant de intentione huius cōplexi homo ambulat. Adhuc autem vox ſcdm ꝙ refertur ad itellectum eius qui querit inuenire ignotum per notum habet ꝙ diuiditur in commune ſeu appellatiuum ſeu vniuerſale. ⁊ proprium ſiue ſingulare. talium enim nihil accidit ei ſecūdum ꝙ ad rem deſignatam reffertur. Res enim omnes ſunt ſingulares que cadūt ſub ſenſu ⁊ ſecundum ꝙ conſtituuntur a natura. ⁊ commune ꝙ eſt in eis accipitur ab intellectu. Et ideo dicūt Ariſtotiles ⁊ Boetius ꝙ vniuerſale eſt dū intelligitur. ſingulare vero dum ſentitur. Commune tamen quod eſt in eis eſt tribus modis. ſ. in id quod eſt actu in pluribus. vt homo ꝙ actu diuiſibile eſt in plures. ita qđ totum eſt in ſingulis per naturam ⁊ rationē Et in id ꝙ actu eſt in vno aptitudine uero nature poteſt eſſe in pluribus ſicut hoc commune ꝙ eſt ſol. Et in id ꝙ nec actu eſt in pluribus nec in aliquo uel vno ſolo. ſed aptitudine non repugnat ⁊ ratione quin poſſit eſſe in multis ſicut eptagulum ſi ponim⁹ nihil eſſe eptagulum ſecundum actum. tamen ſecundum aptitudinem eſt ⁊ poteſt eſſe in mľtis. Et ut generaliter dicatur omne nomen uel dictio. quod imponitur a forma cōicabili multis ſiue illa forma ſit accidentalis ſiue ſubſtātialis commune eſt ⁊ vniuerſale. ſiue ſecundum actum multis communicetur ſiue non. Proprium autem ſiue ſingulare eſt ꝙ imponitur a forma accidentali ſignificante accidentium collectionem. quam impoſſibile eſt inueniri niſi in vno ſolo. ut ſocracitas vel platonitas. que ex parentibus ſubiecꝫ ⁊ loco natiuitatis. ⁊ alijs huiuſmodi non niſi vni conuenire poteſt. Et impoſſibile ẽ ut in alio reperiatur ⁊ hoc dupliciter fit uel. n. fit nomine proprio uel nutu demōſtrationis ad hoc ſingulare ut cum dicimus hoc lignū uel hoc album. hoc enim ſic eſt hoc quod nō poteſt eē aliud. Adhuc dictio ſiue vox ſignificatiua eſt articulata. nō ex hoc quod reffertur ad rem deſignatam. ſed ex hoc ꝙ eſt in itellectu querentis ſcire ignotum per notū licet etiam quedam ipſius eſt nomen. quedam autem verbum. pronomen autem ſicut ⁊ nomen ſiue teſtatur. vice nominis in ſupponendo accipitur. et participium cum ſuppletione verbi ſubſtantiui in apponendo uel predicando ſupplet uicem uerbi ſicut cum dicitˀ homo eſt amãs uel homo amat. uel homo fuit amãs. uel homo amauit. vel

homo erit amans. uel homo amabit. Cete
re autem partes indeclinabiles ſine adiun
ctis nullum habent intellectum . ut ſi dica
tur homo eſt in. non intelligitur niſi adda-
tur in quo ſit ut in domo. Et ſimiliter cum
dicitur. homo eſt ſupra. ⁊ ſi dicatur. homo
autem. non addatur cui aduerſet coniunc-
tio. uel ſi dicatur . homo ergo. niſi addatur
quid inferatur. Nomen autem ut in ſequen
tibus habebitur ſignificatiuum eſt ad placi
tum ſine tempore. Uerbum autem cum tē
pore quod ei ſubicitur. Idem predicatur uel
dicitur. uel negatur uel affirmatur vni. Ad
huc autem uoci ſignificatiue ad placitum ſe
cundum ꝙ eſt in intellectu querentis ſcien
tiam ignoti. per notum accidunt quinqꝫ. ſci
licet ꝙ ſit vniuoca. quedam autem multi-
uoca: etiam quedam equiuoca. Quedaꝫ ue
ro analoga ſiue proporcionata. q̄ apud ara
bes uocatur conuenientia. Uniuoca autem
ſunt que a tali forma impoſita ſunt. ad quā
omnium participantium eaꝫ eſt reſpectus
vnus ſcđm rem ⁊ rationem . ſiue magis et
minus. ſicut animal participatur a ſpecie
bus animalium. et homo participatur ab
indiuiduis que ſunt ſub ipſo. Diuerſiuoca
autem ſunt diuerſa nomina vnius et einſ-
dem rei ſcđm ſubſtantiam. eo ꝙ inſtituens
nomina illa inſtituendo diuerſis rei ꝓpe
tatibus fuit affectus. ut enſis mucro. ſpata.
gladius: ueſtis. tunica ⁊ huiuſmodi. Mul
tiuoca ſunt diuerſarum rerū diuerſa nomi
na. eo ꝙ inſtituens diuerſis diuerſarum re
rum proprietatibus inſtituēdo fuit affect᷒.
ut equus et aſinus. Equiuoca ſunt quando
vnum nomen diuerſis ſcđm diuerſam ra-
tionem impoſitum eſt: eo ꝙ vna aliqua pro
prietas inuenta in diuerſis afficit inſtituen
tem. que tamen proprietas non per vnam
rationem eſt in illis ut canis. quod nomen
eſt impoſitum latrabili ⁊ ſtelle celeſti ⁊ ma
rino piſci propter vnam proprietatem iuē-
taꝫ in illis que eſt omnia hec eſſe mordacia
cum tamen non vna ratiōe mordacia ſint.
Analoga autem ſunt proporcionaliter dic
ta. ut arabes dicunt conuenientia. ⁊ ſūt me
dia inter vniuoca et equiuoca. que ſunt im
poſita diuerſis ſcđm eſſe et ſubſtantiam ꝑ
reſpectum ad vnum cui proporcionantur.
ſicut ens quod dicitur de ſubſtātia primo et
principaliter . et de accidente ſecundario .
quia eſt aliquid entis. ⁊ quantitas dicit᷑ ens
quia eſt menſura entis. et qualitas dicitur
ens. quia eſt diſpoſitio entis. et hoc ut dicit
auerois damaſenus in logica ſua ſit tribus
modis. ſcilicet proportiōe ad vnū ſubiectū.
ut ens. et proportione ad vnū efficiens actū
ut medicus dicitur uere medicus qui ſcđꝫ

eam que in ipſo eſt medicinā operatur . Et
medicus dicitur idiota medicuꝫ per exper
ta uel experimenta imitās in ope medican
di. ⁊ non ſcđm eā que in ipſo ſit artem medi
cine. Et medic᷒ dicit᷑ inſtrumentū medicie
per quod ſit medicatio. ut cliſtere uel embo
tum uel aliud huiuſmōi. Tertio proportio
ne eiuſdem ſicut ſanū quod principalit᷑ con
ſiſtit in equalitate cōplexionis aīalium. ⁊ ē
in cibo ſicut in cōſeruante eādem ſanitateꝫ.
⁊ in urina ſicut in indicāte. ⁊ in aere uel ī lo
co ſicut in fouēte. ⁊ ſimiliter ē in aliis. Hec
autem omnia de logicis extracta ſunt . eo ꝙ
hec cōueniunt uoci ſignificatiue et articula
te. ſcđm ꝙ per inſtitutinoem afficit intellec
tuꝫ eius qđ per notum certificari querit de
ignoto. Uolumus eīm ſcđm conſuetudineꝫ
quā ī aliis hēmus oīa quantū poſſumus po
nere q̄ ad illuminationē pertinēt doctrine.
Ex his autem que dicta ſunt patet
ꝙ ſiquis querit ſcire incomplexuꝫ
quod ignotū eſt per id qđ non pōt
ſibi eē ignotum non poteſt inueni
re notitiā eius niſi ꝑ diffinitionē uel aliquid
aliud qđ diffinitionē imitat᷑ icōplexi aliqua
declaratiōe. Hui᷒ autē principia et regule
ſunt quinqꝫ ⁊ quinqꝫ corruptiones. Primū
quidem ꝙ oīa poſita in diffinitione ſunt ſub
ſtātialia ⁊ ſubſtātialiter in diffinito exiſtētia
qꝛ diffinitio dicit᷑ id qđ oēs fines eēntie diſ
finit. cōiungit et vnit. ⁊ explicat que ſūt pri
cipia diffiniti ſiue eē diffiniti. ſ. eēntiā poten
tiā ⁊ ultimū actū cōplentē eē diffiniti . ſicut
dicim᷒ aīal rōnale mortale uolūtarie mobi
le diffōem eē hois. aīal aūt ſm ꝙ in ſe inclu
dit corp᷒ aīatum ſenſibile et ſubſtāriā. ꝑtua
potētia ē. i qua incoatū ē eē hois. Hec autē
icoatio ꝑ rōnale ꝺterminata ē eēntialiter ad
actū rōnis. ꝑ mortale āt ad ſpeciē ē ꝺtermi
natū. ꝓcipue ſcđm ſtoicos q Kalodemones
⁊ Kacodemōes aīalia rōnalia corporea ae-
rea: et uita imortalia eē dicebāt. ut dicūt te
meſti᷒ et apulegi᷒. Per hoc autē ꝙ mobi
le uolūtarie dicit᷑. ſeperat᷑ ab aliis que apta
a natura et fātaſia ſūt ad motū. Et hoc ē ꝓ
mū. Scđꝫ āt ē qđ ariſtotiles docet i metha
phiſicis ꝙ ultia drā ſit cū diffinito ꝯuertibil᷑
q̄ totā diffōeꝫ facit eē ꝯuertibilē. ſicut H ipꝫ
qđ ē uolūtarie mobile cōuertit᷑ cū hoīe ſꝫ ꝙ
uolūtas ſonat appetitū q ē ī rōne. Tertiū āt
ꝙ pri᷒ poſitū i diffōne ſe hēat ad ſeq̄ns ſicut
potētia ꝓpiqua ad actū ⁊ ſicut deīmiatū ad
ꝺterminās. ⁊ ſicut diſtictū ad diſtiguēs. ⁊ ſi
cut aīatū ad ſēſibile. ⁊ ſicut ſēſibile ad rōna
nale ⁊ mortale ad rōnale. ⁊ ſicut mobile uo
lūtarie ad mortale. ita ꝙ ī vno motu genera
tiōis ſemꝑ poſteri᷒ ꝓcedat ex ātecedente.
Quartum eſt ꝙ diffiniens primum ſit per

ſe notum apud eū qui querit cognoſcere . dif
finitū et ī ſubſtātia et poteſtate . quia niſi ſit
notum in ſubſtātia non poteſt eſſe principiū
cognitionis ignoti . ⁊ niſi ſit notū ī poteſtate
nō poteſt per diuiſionem ipſius uenari dif
finitio eius quod queritur cognoſci. Quītū
autem ꝙ diffinitio dicat totū eſſe diffiniti.
quia aliter non attigeret a fine uſqꝫ ad finē
in quiditate ⁊ eſſe diffiniti. Et ſic uerum no
men diffinitiōis non haberetur. Et per hoc
habet diffinitio ꝙ eſt vnum ⁊ non multa. ſi
cut motus eſt vnus ⁊ non multus qui eſt a
prima potētia per uiam mediā uſqꝫ ad ulti
mum actum. Hec igitur diffinitiue conſide
rata faciunt talē diffinitionem ꝙ uere ⁊ to
tum certificat diffinitum. Peccata ipſius
ſunt ⁊ quinqꝫ his oppoſita. quamuis quodli
bet peccatorum ſit multis modis ſicut ⁊ in
aliis in quibꝰ bonū ſit ex vna re ⁊ cauſa. ma
lum autem omnifariā ⁊ modus infinitus
ut dicit pitagoras. Primum ergo peccatū
eſt ſi per accidētale vnum uel per accidēta
lia plura uel omnia . notitia eſſentialis que
ratur diffiniti. ſicut ſi dicam ꝙ homo ē ani-
mal riſibile. uel ꝙ ſol ē. ut dicit empedocles
res alba calida. Secūdum peccatum eſt. ſi
ultima differentia ſit non conuertibilis. tūc
ipſa precedētia que in plus ſunt per differē
tiam ultimam non determinātur ad eē dif
finiti niſi in pōtentia . nec quiditas ⁊ eē diffi
niti ſcitur per ea ſcientia vniuerſali. ſed ī po
tentia non in actu. ⁊ ſic nō perfecte ſcitur eſ
ſe diffiniti. Tertium peccatū eſt. ꝙ ſi inordi
nate ponātur in diffinitione que ponuntur.
ſic enim actus ſignificaretur precedere po
tētiam in eodem . quod nunquā cōtingit in
aliquo eſſe diffiniti in quo ē potētia et actꝰ.
In omnibus enim talibus potentia imme-
diate precedit actum. ⁊ ideo per talem dif-
finitionem eſſe ſicut eſt diffiniti nō declara
retur. ⁊ huius exemplum. ſicut ſi dicam. ꝙ
homo eſt uiuum rationale ſenſibile. Quar
tum peccatum eſt ꝙ primum diffiniens ſit
non per ſe notum in ſubſtātia ⁊ poteſtate. et
hoc cōtingit quatuor modis. quia cum diffi
nitur per id quod eſt idem. aut eque ignotū
aut per ignotius illo. aut per id qđ non po-
teſt eſſe notum niſi per diffinitū. aut per id
quod per aliud eſt notū. per id quod eſt idē
exemplum eſt. ſicut quādo diffinitur tēpus
quod eſt menſura motus. cū enim dicitur
de tēpore nihil dicitur niſi de menſura mo
tꝰ quia tēpus nihil aliud eſt niſi mēſura mo
tus. ⁊ qui ignorat tempus. ignorat id quod
eſt menſura motus. Cum uero diffinitur ꝑ
eque ignotum eſt ſicut cum diffinitur albe-
do per id quod eſt eē contrarium nigredini
Eque enim ignotum eſt quid ſit albedo . et

quid ſit eius contrariū ſcilicet nigredo. Et
ſic de diffinitione relatiuorum per ſe inuicē
ſicut inferius in ſequentibus erit māifeſtū.
De illo autem quod eſt ignotius exemplū
eſt . ſicut qui diffinit ignem dicens ꝙ ignis
eſt res inter corpora ſpiritui uel anime ſimi
lima. diffinit enī ignem per animam . que
ignotior eſt ꝙ̄ ignis per ſubſtātiam et diffi-
nitionem. De eo quod diffinitur res per id
ꝙ nō poteſt cognoſci niſi per diffinitū. exem
plum eſt. ſicut qui diffinit ſolem. dicens ꝙ
ſol eſt planeta illuminatione ſua faciens di
em. Cum enim dies ſit mora luminis ſolis
ſuper noſtrū emiſperium. conſtat ꝙ illumi
natio diei cognoſcitur per diffinitū. et ſic
circularis erit diffinitio. quod ualde eſt in-
cōueniens. omnia autem cōueniunt ī vno.
ſcilicet ꝙ diffinitur res per id quod per ali
ud debet eſſe notū. ſic enim nunquā ſtabit :
ſed ſemper diffinitur per aliud. ⁊ ibitur in
infinitum. Quītum peccatū eſt ꝙ diffinitio
nō dicat totum eſſe diffiniti. Si enim non
totum diceret ⁊ explicaret. nō diceret quid
eſt eſſe diffiniti. et nō certificaret diffinitū.
niſi in parte. Sicut qui diffiniens triāgulū
dicit ꝙ triāgulus eſt figura trium angulorꝫ
tres angulos habēs equales duobꝰ rectis.
Cum enim nō ponatur in diffinitione ꝙ tri
angulus eſt figura rectilinea habens tres
angulos equos duobus rectis nō dicitur to
tum eſſe diffiniti. poteſt enim eſſe figura tri
um angulorū habens tres āgulos maiores
tribus rectis. ſi ex arcubus ſit compoſita fi
gura triangula. Alia etiam de cauſa peccat
dicta diffinitio . quia ponit qđ non eſt eſſen
tiale diffiniti. hēre enim tres āgulos equos
duobus rectis non eſt eſſentiale conſtituēs
triangulum rectilineū. ſed eſt paſſio eſſenti
am diffiniti conſequens. Aliud exemplum
eiuſdem eſt conueniētius iſto quod dicitur.
ꝙ circulus eſt figura plana vna linea cōten
ta. hec enim diffinitio non totum dicit eſſe
diffiniti. quia de eo quod eſt principiū for-
male circuli. ⁊ ex quo producitur. non facit
mentionem. hoc eſt de centro. perfecta er-
go erit ſi ſic dicatur. circulus eſt figura pla-
na vna linea contenta. in cuius medio pun
ctum eſt. a quo omnes linee ad circūferen-
tiam producte in cōtinuum et directū ſunt.
equales . Hec ergo ſunt que in diffinitioni-
bus ſunt attendenda ⁊ cauenda. ſi per dif-
finitionem debeat certificari diffinitum.
Sūt tū alie q̄dā notificatiōes nō ꝓprie dif
finitiōes date aliqū ꝑ materiā. aliqū ꝑ effi-
ciētē tū aſſignate. q̄ niſi reducāt ad diffiniti
ones que per genꝰ ⁊ eſſentiales differētias
date ſunt. diffinitiones dici nō poſſunt ſed
qualeſcunqꝫ notificationes. Reducātur au

tem hoc modo . ꝙ materia non ut materia
ſimplex accipiuur . ſed prout ipſa eſt prima
potentia ad eſſe. Sic eim accipitur ſcd̃m ꝙ
in ipſa ē iam forma eſſentialis incoata . et in
qua poteſtate formali ſunt incoate cõſtituē
tes ⁊ diuidētes differentie. Sicut ſi dicat
ꝙ homo ē cõſtitutus ex corpore et anima ra
tionali . tũc . n . corpus non abſolutũ a forma
ſumit . ſ ʒ poti⁹ dr̃ animatũ ſenſibile ꝙ aiatũ
ſēſibile ē . ex cui⁹ potētia ⁊ incoatiõe produci
tur rationale. ⁊ ſic reddit ad illaʒ diffinitio
nem que ē ex genere et differentia. quia cor
pus animatũ ſenſibile eſt animal et anima
tum anima rationali ē rationale. Que autē
per efficiētem datur . ut ſi dicatur ꝙ homo
ē quod generatur ab homine. tũc enim effi
agens nõ ſumitur ut efficiens tātum . ſed ut
agens ſcd̃m formaʒ ⁊ vniuoce. vniuoce au
tem agēs dat formam ſcd̃m ꝙ de potentia
formali exit ad actum. vnde generatuʒ ab
homine non eſt viuum ⁊ animal ſimul . nec
animal ⁊ homo . ſimul ſcd̃m actum . ſed pri
mo uiuum in actu . ⁊ potentia ſenſibile. ſecũ
do ſenſibile ī actu . ⁊ potentia rationale. Et
etiam diffinitio per cauſam efficientem da
ta reducitur ad eam que eſt ex genere et dif
ferentia. Aliter accepta cauſa efficiens ē de
eſſentia diffiniti . ⁊ nõ certificabit ipſũ. Om
nis autem alia incomplexi declaratio q̃ fit
per accidentalia non eſt diffinitio ſʒ deſcrip
tio uocatur . talis autem declaratio non de
bet fieri per accidētalia cõmunia. quia hec
conuertibilia non ſunt . ſed per accidentalia
propria . quia de illis intelligitur quod ari
ſtotiles dicit in primo libro de aīa . ꝙ accidē
tia ſiue accidētium cognitio maximam par
tem cõferunt ad cognoſcendũ qđ quid eſt.
Hec enim ſunt accidentia nature . ⁊ de ipſi
us nature aptitudine procedunt . ⁊ ideo ſub
ſtantiam notificāt . ſicut ſepe id quod prius
eſt . cognoſcitur per id quod ē poſterius nõ
ſimpliciter . ſed quo ad nos. Hoc autem in
ſequentib⁹ erit manifeſtum . talibus tamē
utitur logic⁹ in accipiendo notitiaʒ ignoti . ſi
cut etiam utitur alijs argumentationibus
in accipiendo notitiā complexi que ſunt mi
nus certificātes ꝙ̃ ſilogiſmus . Alijs auteʒ
declarationibus utitur logic⁹ quãdocunqʒ
ſunt maioris declarationis ꝙ̃ ipſum nomē
uel dictio incomplexa cui⁹ querit notitiaʒ.
que quãuis non perfecte certificent : tamē
aliquo modo declarāt id quod querit. Et
quia ſicut dicit ptolomeus ſtultus eſt q quā
do non perfecte poteſt cognoſcere quod que
rit abicit id per quod cognoſcere poteſt de q̃
ſito cõiectans. Talium igitur regulas ⁊ pri
cipia dare eſt logici ad icõplexi cognitionē.
per que a principiis per ſe cognitis incipiat
⁊ deueniat in cognitiõem eorũ que queruu
tur . non enim omnia poſſunt eſſe icognita.
quia ſic querendo procederetur in infinitũ.
principia eniʒ prima ſunt quaſi ſemina per
naturam cognitioni hominis iſerta. ex qui
bus quaſi ſeminibus magni oriũtur fruct⁹
ſcientiarũ de his que cognoſcũtur per ipſa.
primis enim poſitis per diuiſionem cogno
ſcitur quid potentia ſit in ipſis. Et etiaʒ di
uiſio producit uſqʒ ad ultimum . propter qđ
ipſa diuiſiõis ſcientia neceſſaria eſt logico.
ut dicit boetius.

Jcut autem logicus docens quere
re ſcientiā incomplexi docet iſtru
mentum quo accipiatur notitia il
lius ſcd̃m diffinitionem . ⁊ ea que
ad diffinitionem faciunt . ⁊ que diffinitioneʒ
circũſtant . ⁊ que diffinitionem perficiunt. ⁊
ea que diffinitionem mutāt . ſic docens acci
pere ſcientiā complexi docet ſilogiſmum q
eſt illius proprium inſtrumētuʒ . ⁊ docet ali
as ſpecies argumētationum . ⁊ principia ſil
logiſmi. ⁊ ea que circũſtant ipſũ ⁊ principia
ipſius . ⁊ partes et materiam ī qua poni po
teſt forma ſillogiſmi ⁊ aliarũ argumētatio
num forma que ſillogiſmum immutāt. Et
ideo eadem de quibus habet tractare logi
cus ſcd̃m iſta diuidũtur et multiplicantur.
Eius complexi cuius poteſt accipi ſcientia.
non eſt differentia . quia ſola indicatiua ora
tio eſt cui⁹ ē eſſe uerum uel falſum. Et ideo
tantũ illius ſciētia poteſt accipi . quia ſciētia
tātum ueri eſt. Sed hec eſt duplex cathego
rica ſcilicet ⁊ hipothetica . ſiue ut arabes di
cunt . enũciatio ⁊ coniunctio . propter quod
duas ſpecies docet cõſtituere ſillogiſmoꝝ.
Docet enim cõſtituere ſillogiſmum cathe
goricum et ſillogiſmuʒ hipotheticũ . quãuis
hipotheticus ad cathegoricuʒ habeat redu
ci. Conſtructio autem ſillogiſmi dupliciter
fit . ut iaʒ diximus ī ante habitis ad inueni
endũ ſcilicet ⁊ iudicãdum. Jnuentio autem
eſſe nõ poteſt niſi per habitudinem noti ad
ignotum . que habitudo topica eſt. ⁊ in topi
corum ſcientia docetur. Judicandi autē ſci
entia per reſolutionem inuenti eſt. quod re
ſoluit aut ī formalia ſillogiſmi pricipalia vl̓
materialia . q̃ ſunt pricipia certificātia rē p
hoc ꝙ ſunt cāe ei⁹ qđ ſequit . ⁊ illatũ eſt. Et
due ſũt ptes prioꝝ . ſ . analeticorũ ⁊ poſterio
rũ analeticoꝝ . ⁊ docere principia ⁊ regulas
iſtorũ logici ꝓpriũ ē. Ne āt fiat deceptio cir
ca ea q̃ dicta ſũt inēta ē ſcīa de ſophiſticis et
elēcis. Adhuc āt ne fiat īpedimentũ ex paſ
ſione eius qui querit accipere inuente ſunt
cautele tentatoris . in quibus omnibus doc
trina logici eſt . ut ſcientia complexe accipi
poſſit enunciationis cui⁹ ſcīa queritur per

argumētationem. Quia uero ſillogiſm⁹ nō
ſcit an ſit compoſitū et complexum quid. ni
ſi ſciatur ex quibus ⁊ quot et qualib⁹ eſt et
qualiter ꝯiunctus. iō hꝫ agere logic⁹ de enū
ciatiōe et ꝑtibus ⁊ qualitatib⁹ et cōpoſitio
ne enūciationis. Et i his ꝑficitur opus logi
cum que oīa fiunt actu rōnis. q ē rōcinatio.
q actus diſcurſus rōnis ē ex vno ad aliud.
Et iō tales ſcie a dioniſio uocātur diſcurſiue
diſcipline. Non autē pōt ſic ex vno in aliud
diſcurrere rō. niſi ꝑus accipiat vnuꝫ in alio
eē ꝑ ſe uel per accidens. uel vnū ab alio eſſe
diuiſum ꝑ ſe uel ꝑ accidens. Et hoc eſſe nō
poteſt. niſi accipiat vnum eſſe ordinatuꝫ ad
aliud per ſe uel per accidēs. ordo autem eſt
prioris et poſterioris ſcōm naturā et eſſe. ⁊
ſic accipit vniuerſale et particulare ꝑ ſe uel
per accidens. Et ſic inuenit modū predicā
di vnum de altero uel negandi. Et quo ad
ordinē inuēta ē ſciētia vniuerſaliū ⁊ ſciētia
predicamētorū: Et quo ad modū educēdi
vnū de alio inuenta ē ſciētia diuiſionū. Ra
tionis eim opus ē ordinare cōponere ⁊ col
ligere ⁊ reſoluere ea que collecta ſunt. quo
opere utitur quaſi inſtrumēto in accipiēdo
ſciētiam quādo procedit a noto ad ignotuꝫ.
quorū notitia ſi perfecte tradit̄ preparatus
ē logic⁹ ad acceptionem ſciētie. dūmodo ſci
at cauere errores ⁊ fallacias de qui b⁹ ſuffi
ciēter iſtruitur i ſophiſticis elencis. Hec igi
tur ſunt ꝑtes logice que generaliter habent
docere modū accipiēdi ſciētiā de quolibet
ſcibili incōplexo uel cōplexo. Et hoc iā ante
nos determinauit alfarabi⁹. hic tamē mo
dus ſcōm materiā in qua ponitur uariatur
ſcōm diuerſitatem materie i qua queritur
ſciētia. Nā in ſermocionalib⁹ aliter ē in grā
matica. que dictionū ſignificantiū attendit
modū tam in flexione ꝙ in cōiunctione con
ſtructionis. Aliter etiā ē in poetica que ex fi
ctis et imaginatiōe mouere intendit ad de
lectationeꝫ uel abominationeꝫ uel apetitū
uel amorē uel odium. Et ideo fabula ⁊ reci
tatione factorū heroicorū. et in oratiōe cātu
utitur modulato breui et lōgo ut ōmulceat
auditū. ut facilius prouocet. Et aliter eſt in
retoricis que dicendi docet copiā ad perſua
dēdum iudicē ut ꝓuocetur ad uindictā uel
priuationem ei⁹ de quo pſuadet. ſumēs lo
cos retoricos tam in pſuadēdo ꝙ etiam in
cōqueſtione ⁊ accuſatione. ⁊ ſunt etiam colo
res orationis ut lepida ſit. oratio uiget acce
pta ꝓpter ſermonis culturā. Aliter etiam i
laudabilib⁹ ⁊ ethicis in quibus laudis uel
uituperatiōis demonſtratione acceptabile
⁊ laudabile fit qꝺ ꝓponitur priuſꝙ uirtute
perſuaſionis. Et enim i realib⁹ ſciētijs alit̄
ē i probabilib⁹ ⁊ aliter i neceſſarijs ⁊ demō
ſtrātibus. ⁊ aliter in cōiectantib⁹ que non
ſunt ſcientie demōſtrationum. ſicut i phiſo
nomia ⁊ ſecūda parte aſtronomie et nigro
mantia ⁊ alijs huiuſmōi ſcientijs. Talibus
igitur ⁊ his que dicta ſunt habitis perfectū
erit omne negociū logicū quo tradere inten
dim⁹ methodū qua omne quod ignotū eſt
notū fieri poteſt ex eo qꝺ per ſe notuꝫ eſt uel
poſitum uel accep tū ut notum. Queda eiꝫ
ſunt per ſe nota in quibuſdam. quedā auteꝫ
ſunt accepta ab alijs ut nota ſicut i ſcientijs
coniecturalib⁹ in quib⁹ nulla ſunt ſm res ꝑ
ſe nota.

PRimum autem quod i ſcientia lo
gica eſt cōſiderādum vniuerſale
ē. quia ſi ratio predicabilis ō alijs
ſm ueritatem attendat̄. ꝓpie ⁊
uere predicari de alio non pōt. niſi ꝙ ineſt
illi de quo predicat̄. Cum autē nihil inſit ſi
bi ipſi. hoc. n. ſm intellectū i̇telligi non pōt
ꝙ aliquid ſit in ſe ipſo. uel inſit ſibi ipſi ut di
cit ariſtotiles in primo phiſicorum. oportet
ꝙ omne quod ineſt e alij accipitur. aut inſit
ut natura eſſentialis aut accidens. Et per
hoc ꝙ ineſt ſequitur de neceſſitate q cōmu
nicabile ſit omnib⁹ quib⁹ ineē ſignificatur.
cōmunicabile ergo multis ē ſm aptitudinē
⁊ in multis ⁊ de multis. omne autem quod
ſic ineſt. ⁊ hac ipſa de cauſa predicabile eſt.
Ratio ergo ⁊ cauſa predicabilis ē ꝙ ſit vni
uerſale: Cum ergo prim⁹ actus rationis q
ſcientiā ignoti inueſtigat per notum ſit ordi
natio predicabiliū. ordinatio autem predi
cabiliū cognoſci nō poteſt niſi ſciatur ꝑ quā
rationem predicabile ſit id quod predicat̄.
que ratio ſumitur ex hoc ꝙ predicabile eſt.
Eſt enim prius conſiderare predicabile ſꝫ
id quod predicabile ē ꝙ cōſiderare ordineꝫ
predicabiliū. Cum ergo ex hoc ꝙ vniuerſa
le ſit predicabile. ſic oportet ꝑmo ponere ſci
entiam predicabilis. Si autem quis obici
at ꝙ etiam particulare de ſe ipſo predicat̄.
dicemus ꝙ hec predicatio nō perfectaꝫ ha
bet predicationis rationē. ⁊ de hoc in ſequē
tibus in loco oportuno pertractabitur. Sic
ergo ad predicabilium rationem ⁊ neceſſa
rium ē ⁊ utile de vniuerſali premittere tra
ctatum. Uniuerſale autem eſt quod cum
ſit in vno aptum natum ē eſſe in pluribus.
ut in ante habitis oſtenſum eſt. Et per hoc
ꝙ in multis per aptitudinem eſt. predicabi
le eſt de illis. ⁊ ſic vniuerſale ē qꝺ de ſua ap
titudine eſt in multis et de multis. Et hoc
modo prout ratio ē predicabilitatis ad logi
cū ꝑtinet de vniuerſali tractare. ꝙuis ſꝫ ꝙ
ē natura qdā et dr̄a entis tractare de ipſo
pertineat ad methaphiſicum. Predicare
enim et predicari rationis eſt ordinantis et

componentis predicabilia ſcd̃m predicabi
lium propriam rationem. ¶Predicabile au
tez ſic acceptum prout eſt vniuerſale quod
in multis et de multis. aut ineſt eſſentiali
ter aut accidẽtaliter. ſiue ut eẽntia ſiue ut
accidẽs. Si autẽ ineſt ut eſſentia. aut ineſt
ut tota eſſentia. aut ut pars eẽntialis. ſi ineſt
ut tota formalis eẽntia conſtat ꝙ ẽ ſpecies.
quia ſpecies totuz eſt formale eẽ indiuiduo
rum de quibus predicaẗ. quia quicquid eſt
poſt ſpeciem eſt de materia uel indiuiduan
tibus. Si autẽ ut pars eſſentialis. tũc aut ẽ
ſcd̃m potentiã i qua eſt eẽ per incoationez.
aut eſt pars ſcd̃m actum i quo eſt eẽ ſcd̃z ac
tum perfectum. Et priori quidem modo ẽ
genꝰ. ſecũdo uero modo eſt differentia. Si
uero ineſt ut accidens. aut ineſt ut accidens
nature quod de ipſius nature aptitudie cã
tur ⁊ emanat. aut ut accidens cõmune qd̃ ẽ
accidens indiuidui. Et priori quidem mo
do eſt proprium. ⁊ ſecũdo modo eſt accidẽs
uocatum. Et de omnibꝰ his tractare eſt ne
ceſſarium logico. ꝓpter hoc ꝙ predicabiliũ
conſiderat ordinem. et predicatorũ compo
ſitionem. Qualiter omnia iſta predicantur
per notam cõpoſitionis. ⁊ qualiter per hoc
uerbũ ſubſtantiuum eſt ſignificaẗ in ſequen
tibus erit manifeſtũ. ſed hic tantũ ſufficiat
ꝙ quicquid predicatur. predicaẗ non ut per
ſed ut idem ſcd̃m eſſe. Idem autẽ dico per
ſe uel per accidẽs. De his igiẗ in hoc noſtro
libro erit tractatus. nec cõſiderabimus hic
res ipſas quibus talia ad ordinem vnũ pre
dicabilis referuntur. Hoc enim in libro pre
dicamentorũ habent determinari: ſed acci
dens ipſis rebus quo eorũ primum predica
bilium generis habet nomen et rationem.
⁊ ſcd̃m ſpeciei. ⁊ tertium differentie. quartũ
uero proprij. quintũ autem accidẽtis. Hoc
enim ad iſtius primi libri pertinet intentio
nem. per hoc enim accidẽtia diuerſum mõz
accipiunt predicãdi i quid uel i quale. Quis
cõueniant omnia in hoc ꝙ qd̃libet ipſorum
eſt predicabile. per quod etiaz ſciẽtia ẽ vna
⁊ non multe. Diffiniri autez vniuerſale ue
ra diffinitione non poteſt. quia per hoc ꝙ p̃
dicabile eſt d̃ multis. nõ eſt vnius et eiuſdẽ
rationis ſed eſt dictũ per prius ⁊ poſterius
de illis de quibus ẽ per ambitũ ſue cõmuni
tatis predicatum illis. tractantes autẽ de
his moduz et ordinẽ tenebimus porphirij.
ut duplex utilitas habeaẗ noſtri operis. et
de vniuerſalibus habeatur doctrina. et eti
am libri porphirij habeaẗ intellectus quez
ſcripſit ad quẽdam Criſarorium ſuum di
ſcipulum. Cum autem ſit duplex neceſſari
um. ſcilicet ineuitabile et utile ad eam que
eſt apud ariſtotilis libros doctrinã predica
mentorum. que ceteris docctrinis predica
mẽtorum p̃excellentior eſt noſſe quid ſit ge
nus. quid differentia. quid ſpecies. quid p
prium. ⁊ quid accidens. Secundum ꝙ hec
vniuerſalia habent rationẽ predicabilium
oportet tractare de iſtis. Ineuitabile enim
eſt ſecunduz ꝙ rationem predicabilis opor
tet cognoſcere ante predicabilium ordinez.
Utile eſt ſcd̃m ꝙ adminiculũ ẽ ſcire ĩtentionẽ
generis ⁊ ſpeciei ⁊ differentie ⁊ ꝓprij ⁊ acci
dẽtis. anteꝗ̃ determineẗ d̃ his que i vno
genere ordinãtur ut ſpecies. ⁊ anteꝗ̃ deter
minẽtur que ex vno genere diuidũtur p op
poſitas differẽtias. ⁊ anteꝗ̃ aſſigneẗ vniuſ
cuiuſqz generis ꝓpria et ãpla diſtinctio ge
nerum in ſubſtãtia ⁊ accidentiuz genera de
terminẽtur. Eſt autẽ neceſſariuz ⁊ utile ad
diffinitionũ aſſignationẽ: que oẽs ꝓut p̃di
cabiles ſunt ex genere ⁊ differẽtiis cõſtituũ
tur. in quibus cauere oportet ne aliquod ac
cidẽtale ponatur. nõ enim poteſt uitari ma
lum niſi cognitum. ut dicit boetius. Omni
no etiam neceſſarium ad demonſtrationez
cuius medium ſcd̃m potiſſimũ modũ d̃mõ
ſtrandi diffinitio ẽ dicẽs quid et propter qd
Eſt enim talis diffinitio ut dicit ariſtotiles
demõſtratio poſitione differẽs. Neceſſari
um ẽ etiam et utile ad diuiſionũ ſcientiam.
quia omnis diuiſio uel ẽ generis in ſpecies
uel totius i partes uel ſubiecti i accidentia.
uel accidentis in ſubiecta: uel uocis in ſigni
ficationes. Et patet ꝙ quedam in diuiſiõe
ſunt que ſine doctrina iſtorũ ſciri nõ poſſũt.
Quare ſcientia generis ſpeci et differentie
proprij ⁊ accidẽtis aminiculum eſt ad ſcien
tiam diuiſionum generis in ſpecies. et acci
dentis in accidẽtia. uel accidentis in ſubiec
ta uel ſubiecti in accidẽtia. Si autem non
ad omnem utilis eſt diuiſionez. per hoc nõ
remouetur quin ſit ad diuiſionem. Scienti
am autem diuiſiõis nõ habet etiam q vnã
ignorat diuiſionis rationem. Cum ergo taz
utile ſit hoc negocium iſtaruz rerum prout
vniuerſalia quedam ſunt. iſtarum quinqz
rerum prout in ratione ſunt ſpeculatiõe ſi
ue cõſideratione tentabo traditionem com
pendioſam faciens doctrinam monſtrare.
Modus enim noſter quaſi introductorius
erit. ut peritis ſufficit. Ea autem que ab an
tiquis d̃ his dicta ſunt colligemus. ⁊ quis
in modo introductionis ab altioribus que
ſtionibus abſtinendum ſit. tamen propter
doctrine bonitatem etiam illas tãgemus.
Cum tamen in modo introductionis ſim
pliciora facile ab imperitis itelligibilia me
diocriẗ ſint potiꝰ piectanda. ut facilior fiat i
ſtructio. De vna. n. et eadẽ re ſubtili d̃mõ
ſtratiõe ⁊ itroductoria diſertiõe põt tractari

Non.n.per cāſ altiſſimas iſta hic demon
ſtrabimus ſed per ſimilitudines et exēpla
de his faciemus inſtructionez.

E autē uideatur ꝙ nulla ſcia ꝺ his
n ſit que per logice pꝛīcipia determi
nari non pūt.ſed oꝫ ꝙ altiſſime ſa
piētie principijs determinenť. Prima qui
dem ē.an iſta q̄ genera ⁊ ſpecies dicunť in
re ſubſiſtant.aut non quidē in rerū natura
ſint ſubſiſtentia.ſed ī ſolis nudis puriſqꝫ in
tellectibus p abſtractionez a rebus factam
ſint poſita.Et dico ſolis itellectibus p exclu
ſionē reꝝ.ita ꝙ non i rebus ſint. Nudos āt
dico itellectus ab apēditijs materie ſepera
tos.qui illoꝝ tm̄ ſunt que nunq̄ꝫ in materia
fuerūt.Que.n.ī materia fuerūt.nō i nudis
ſunt itellectib⁹.ſꝫ ſunt ī intellectib⁹ qui im
mixti ſunt fantaſie et ſenſui. Puros aūt uo
co intellectus ex parte itelligibilis ad qd̄ ni
hil mouet niſi ſolius itelligentie lumen.et
nō fantaſma receptū.Sunt tm̄ q alr̄ ea que
dicta ſunt iterp̄tanť dicentes ꝙ in ſolis itel
lectibus ſunt illa quo ad nos q̄ ut ſint.⁊ quo
quomō eē hēant.ſolus ſcit intellect⁹.Et ta
le eē in intellectu v̄lia hēre dixerūt illi q uo
cabanť noīales.q cōitatem ad quaꝫ pticula
ria v̄lium de qbus ipſa v̄lia referunť tm̄ ī
ītellectu eē dicebāt. Nudos aūt uocant itel
lectus qui ad ſcibile qd̄ accipiunt.nō hn̄t p̄
ſcriptos hitus q diſponant intellectum ad
ſpeculationē coꝝ que in ipſo ſunt.ſicut intel
lect⁹ ꝯcluſionū p̄ſcriptū q̄rit hitū pꝛīcipioꝝ
per quem fit concluſio ⁊ intellectus princi
pioꝛuꝫ preſcriptū ſibi querit hitū notitie ter
minoꝝ.⁊ ſic de alijs. Puros aūt dicunt in
tellectus q mediante fantaſmate non acci
piunť.Sunt āt adhuc q hoc referūt ad itel
lectum cauſantē et cognoſcentem iſta.q eſt
ītellectus intelligētie illius que iradiat ſup
ītellectuale aīe nr̄e.Et dicūt ꝙ in ſolis intel
lectibus ſunt que eē non hn̄t niſi in lumine
illius itelligentie.Et ſunt illi qui dicūt v̄lia
non niſi ydeale hēre eſſe ſm ꝙ v̄lia ſunt.et
non eē res coniunctas materie ſed implere
oēm materiā ſuaꝫ imaginibus pticulariū.
ſicut vnus maſculus multas implet femi
nas.Hi aūt nudos dicūt itellectus ſepara
tos ab imaginib⁹ quas imprimūt in mate
riam. Puros aūt dicunt eo ꝙ impuritati
naturaliū principioꝝ in cauſando non pmi
ſcenť.ſed ex ſuo lumine producunt formas
v̄les.que p diſtātiā ab ipſis impuritati ma
terialium pꝛincipioꝝ pmiſcenť.et tūc pticu
lantur ⁊ determinātur. Nonulli ēt dixerūt
ꝙ multiplicatio iſta nō ponitur niſi ad exp̄ſ
ſionē eiuſdem rei p uerboꝝ quādaꝫ inculca
tionē.Ab his ergo qōnibus et alijs que cir
conſtant iſtas que determinari non pn̄t niſi
per pꝛincipia quibus determinari hꝫ intel
ligētiarum natura ⁊ illuminatio abſtinebi
mus.Quis.n.tangemus eas ut ſcianť que
ſunt:Cum per hui⁹ ſcie principia diſcuti et
ad plenum determinari nō poſſunt.eo ꝙ ſa
pientie pꝛime quo ad altiſſimam eius ptez
ē huiuſmōi negocium.et iō maioꝛis et ſubti
lioꝛis egens eſt inquiſitiōis. Illud uero qd̄
ꝺ his ex pbabilibus ſcire utile ē logico ī iſto
libꝛo tentabo monſtrare.colligens pꝛoba
bilia ex antiquoꝛuꝫ dictis. Et pꝛecipue dic
ta ſequens peripateticoꝝ.que ſecta in phia
pbabiliſſima mihi uidetur. Secūda ue
ro qd̄ eſt a qua hic abſtineo.ꝙ ſi deť ꝙ ſubſi
ſtant in re extra intellectum.utruꝫ ſint ſubſi
ſtētia coꝛpoꝛalia an icoꝛpoꝛalia ſint. Ter
tia qd̄ eſt.utrum ſint in ſenſibilibus ſingula
ribus ſuis poſita ſcdꝫ eē.an ſint extra ſingu
laria in reb⁹ ſolis methaphiſicis ſicut dixiſ
ſe plato refertur.Hoc.n.per rōnes logicas
ad plenū ſciri non poterit.ſꝫ methaphiſico
determinanda relinquntur.Tres igiť ſunt
iſte queſtiōes de v̄libus. Prima quidē de
eē ipſoꝛum.Secūda de quiditate eoꝛūdeꝫ.
Tertia uero de cōparatiōe ipſoꝝ ad ſua pti
cularia.Et iō quis he qōnes de oībus ſint
v̄libus uel eē poſſunt.tamen de generibus
et ſpeciebus iſta pꝛecipue querūtur trib⁹ de
cāis.quaꝝ vna ē.qꝛ iſta cum pꝛedicentur in
quid per ſe eē ſignificātur.Alia autem vni
uerſalia cum pꝛedicētur in quale ſignificāt
eē in alio.⁊ ideo minus per ſe eē uidentur.
Secūda ratio ē.quia alia tria in iſtis eſſe ſi
gnificātur.differentia eīm in genere eſt po
teſtate.⁊ in ſpecie ſcdm actum.pꝛium au
tem in ſpecie et genere ut uere accidēs.acci
dens autē cōe in indiuiduo. Tertiam ratio
nem.quidam dicunt ꝙ omnia alia ad ratio
nes iſtorū referunť.Eſt.n.quoddā differen
tiarum genus cuius ſpecies ſunt differētie
ſpeciales.et ſimiliter ē in pꝛopꝛijs ⁊ accidē
tibus.ſed hec ultima ratio parui ualoꝛis ē.
pꝛima aūt rō optima.et ſecūda bona.et ſm
itentiones eoꝛum qui hec dicebāt ſumpta.

Uanuis autē hec determīata ſint
ſupꝛa uires logice.eo ꝙ opoꝛtet in
his uti rōnibus ſumptis ex pꝛinci
pijs entis ſm ꝙ ē ens.ex quibus cognoſcitur
tur quid ſit ſubſiſtens ī itellectu ſolo nudo ⁊
puro.et aliā ſubſiſtentiā non habet. Et qd
eſt ſubſiſtens extra intellectū in natura ſm
eē cōpletum.Ad quod nō ſufficiūt rationes
logice.tamē pter bonitatem doctrine.et
ne ſit ſuſpēſus lectoꝛis animus hec aliquā
tulū explanare tentādum eſt.Ad queſtionē
ergo pꝛimam difficultates maioꝛes que du
bitationem pꝛo parte faciunt ſunt inducen
de.ut uiſa rōne dubitationis melius intelli.

gaẗ ueritas ſoluta dubitatione. Eſt ergo qđ
prima vtrū vniuerſalia ⁊ ꝑcipue genera et
ſpecies que quidē ſignificāt ſubſiſtāt in natu
ra ſecundum eē ſeperatū ab itellectu. aut ñ
quidē ſic ſubſiſtāt. ſꝫ in ſolis nudis puriſqꝫ i
tellectibus poſita ſint. ita ꝙ ſeperatuꝫ nō ha
beāt eſſe. ſed tñ ſint accepta ꝑut ſunt rati
ones ⁊ itentiones i mente ⁊ lumine itellect⁹
accepte. Sic ergo explicata qōne hij qui di
cūt in ſolis nudis puriſqꝫ itellectibus poita
eſſe ſeptē pro ſe fortiores iducunt rōnes.
Dicūt eniꝫ ꝙ Boetius ⁊ Ariſtotiles ⁊ Aui
cena dicūt ꝙ omne qđ ſeperatū in natura ē
idem eſt ꝙ vnum numero. vniuerſale autē
ꝙ eſt genus ⁊ ſpecies nō vnū numero eſt eo
ꝙ vniuerſale eſt vnū i multis ⁊ de multis.
quod autē eſt vnum i multis ⁊ de multis ſe
peratū nō eſt a multis. ergo ipſuꝫ ſeperatū
nō ē: nō ergo vnū numero ē. ⁊ ſi unuꝫ nume
ro nō eſt ſequiẗ ipſum nō eſſe. ergo vniuerſa
le ſeperatū nō eſt. Si ergo aliquo modo eſt
nō niſi i ſolis nudis puriſqꝫ itellectibus eſt
in ſolis quidē qꝛ i re nō eſt. nudis autem qꝛ
vl'e denudatū eſt a fantaſmatibus puris au
tē qꝛ niſi purū itelligētie lumē eſt nulli com
peratum materie ſenſibili. Secundā addu
cūt rōnem. dicūt enim ꝙ oē quod ſeperatuꝫ
i natura eſt. ſeperatum habēs eſſe extra in
telligētiam hoc aliquid eſt. Et hoc quidem
dictū eſt Ariſtotilis ⁊ Auicene ⁊ probatur ꝑ
inductionē. qꝛ vniuerſale nō eſt hoc aliquid
ſed quale quid. ergo uniuerſale i natura exi
ſtēs nō eſt. Si ergo eſt. oꝫ ꝙ in ſolis nudis
puriſqꝫ itellectibus ſit. Tertiam adducūt
rōnem ſi omne qđ eſt ſecundū eſſe ſeperatū
i natura particulare ⁊ in diuiduū eſt. ut oīs
forma que eſt in indiuiduo idiuidua eſt. ſiue
ſit ſubſtātialis ſiue accidētalis. idiuiduatur
enim per materiā que omnis idiuiduatiōis
ꝑicipiū eſt ⁊ cauſa. vl'e autē ponitur eſſe in
ſuo particulari ut in ſubiecto. ⁊ ſubſtātia in
qua ſubſiſtit. ⁊ que ſibi ſubſtat ut dicit Ari
ſtotiles i predicamentis. vniuerſale ergo ſi
ſubſiſtat extra intellectū in ſuo particulari
particulare eſt. qđ abſurdū eſt qꝛ particularẽ
nec eſt in multis nec de multis eſt. vniuer
ſale autē eſt in multis ⁊ de multis. Quarto
ad idem inducūt ꝙ Ariſtotiles in prima ꝓ
bat pħia multipliciter ꝙ in eodem idem eſt
eſſe vniuerſalis ⁊ ꝑticularis qꝛ aliter homo
eſſet duo ⁊ nō unū. Si ergo vniuerſale eſſe
habet vnū cū eſſe ꝑticularis hoc eſſe ſecun
dum ꝙ in particulari eſt particulare. Et ꝑ
ticularis eſſe eſt nō eſſe de multis ⁊ in mul
tis. hic enim homo ſingularis ē ⁊ nō i multꝭ
⁊ de multis a deſtructione ꝯñtis arguitur.
Si vl'e ſecundū ſuū eſſe in multis ⁊ de mul
tis eſt. vniuerſalis eſſe nō eſt eſſe particula
ris. eſt autē eſſe particularis ſi extra eſt er
go nō extra in natura eſt. ſed i ſolis nudis.
puris intellectib⁹ eſt. qꝛ aliter vl'e nullomō
eſſet ꝙ valde iconueniens eſt. An uero vni
uerſale ſit nunꝗ̄ aliquis dubitauit. Et ideo
antiqui nō querebāt an vl'e ſit uel non ſit. ſꝫ
querebāt an vl'e extra intellectū ſeperatum
in natura ſit. an in ſolis nudis puriſqꝫ itel
tibus poſitū ſit ⁊ fūdatū eo qꝛ extra intellec
tū ſit in rerū natura. Quinto opponūt dicen
tes que Auicena dixit ⁊ Algazel. ꝙ vl'e qđ
eſt genus vel ſpecies ſi extra itellectū ē aut
cepit eſſe aut nō cepit eſſe. Si dicaẗ ꝙ non
cepit eſſe ſequiẗ ꝙ eternū ſit quod eſſe nō po
teſt. cum cauſam hēat itelligētie lumen qđ
facit ⁊ dat oēs formas. Si autē cepit eē aut
cepit eſſe a ſe ipſo aut ab alio. nō autē cepit
eſſe a ſe ipſo qꝛ nihil incipit a ſe cum plato di
cat ꝙ nihil eſt cuius ortum ligitima cauſa
nō preceſſerit. Si autem ab alio cepit. per
actū agētis cepit nihil autē fit ꝑ actū agētis
niſi particulare ⁊ indiuiduū. qꝛ oīs actus cir
ca ꝑticularia eſt. ergo vl'e particulare ⁊ idi
uiduū eſt. deſtruamus ergo ꝯſequens dicen
tes ꝙ vl'e particulare ⁊ indiuiduū nō eſt ſi
cut iā ſuperius ꝓbatū eſt. ergo vl'e nō cepit
eſſe nec in eternū eſt. ergo vl'e nō eſt in natu
ra ſed in itellectu eſt. Sextū qđ i aſſertione
ſue inducūt opinionis eſt. ꝙ i arte que natu
rā imitaẗ duo eē videnẗ i forma artis. Si
enim conſidereẗ ſecūdū ꝙ in artifice eſt cōis
⁊ ad oīa que ſunt eiuſdē generis ⁊ ſpeciei. qꝛ
in artifice eſt ꝑ modū artificis. Et ſicut vn⁹
eſt artifex valens producere multa artificia
ta. Ita forma i artifice cōe exemplar eſt ad
oīa in quibus illa forma pōt exēplificari. qñ
autē extra artē artificis eſt in materia artifi
ciata ꝑticulata ē: ⁊ nulli pōt eſſe cōis nec ali
quā habet aptitudinē ad hoc ꝙ in alio ⁊ de
alio ſit. Similiter autē i formis naturalib⁹
eſſe videẗ. In his enim itelligētia eſt ut arti
fex ⁊ forma naturalis ⁊ forma in rebus. ſi
cut forma artis i materia artificiati. videẗ
ergo ꝙ ſi vl'e cōe eſt ⁊ aptū natura eſſe i mł
tis ꝙ hoc nō habeat niſi ſcđm ꝙ eſt i intelli
gētia que cōis artifex eſt vl'e. ergo ut vl'e eſt
nō eſt niſi qđ in ſolis nudis puriſqꝫ itellecti
bus eſt. Septimo ēt ꝑ hoc confirmāt hoc ꝙ
dicūt ꝙ in libro de cauſis multipliciẗ ꝓbatū
eſt ꝙ res in cauſa nō eſt niſi per modū ⁊ vir
tutē effecti ꝑ cauſā. i effectu autē cauſa nō eſt
niſi per formā quā i effectū cauſa ꝓducit. qꝛ
omne ꝙ de potētia ꝓduciẗ ad effectū nō ꝓ
duciẗ niſi per id qđ eſt in effectu. tam i vni
uocis accidentibuſ quā in equiuocis. qꝛ equi
uocaſ ad vniuocas reduci neceſſe eſt. forma
igiẗ prime itelligētie agētis i h ꝙ effect⁹ ē nō
ē id niſi ꝑ ꝯdictionē ⁊ vtutē effect⁹. effect⁹ āt

indiuiduus ꝛ ſingularis ē. ergo forma ſiue
ſubſtãtialis ſiue accidẽtalis in effectu proce
dẽs ab itelligẽtia indiuidua ē ꝛ ſingularis.
Uľe ãt nec indiuiduū nec ſingulare ē. Uľe
ergo in effectu nature extra intelligẽtiã ꝓce
dens non ē. Jn ſolis ergo et nudis puriſq̄ȝ ĩ
tellectibus poſitum eſt. Hec ſunt que ut for
tiora inducũt. q vľia in ſolo itellectu poſita
eē concedunt. Et iõ dicũt ariſtotilē dixiſſe ꝙ
vľe ē dū intelligiť. ſingulare ãt ē duȝ extra
ſentiť. E cõtra ãt illi qui vľia dicũt eē res ex
tra itellectum exñtes ꝑ ſe fortiora inducũt
ſeptē. qbus maxie initunť. Quorū primū ē
ꝙ hic hõ non ē niſi a ſimplr̃ hoie. et eadē rõ
ne alius hõ non ē niſi a ſimplr̃ hoie. ꝛ ſic de
oibus aliis. non aũt põt hõ eē niſi ab eo qđ ē
ſcđm rem ĩ natura extra ĩtellectū exñs ſim
pliciter. ꝓp qđ dr̃ hõ digniſſimū creaturaꝝ.
Si. n. hoc cõueniret huic hõi ſm ꝙ hic hõ
non conueniret alij. ſimilr̃ ꝙ hõ eſt rõnalis
non ꝯuenit huic ſm ꝙ hic. qꝛ tunc alii nõ cõ
ueniret. ergo conuenit ſm ꝙ hõ. ergo hõ ſȝ
ꝙ hõ et non hic hõ ē aliquid ĩ natura preter
ĩtellectum exñs. Eadem rõ ē de aĩali ſm ꝙ
aĩal. Secũdum ē ꝙ ſicut dicit ariſtotiles in
pͥcipio primi phiſicoꝝ. eadem ſunt quibꝰ
res ē. ꝛ quibus cognoſciť ꝛ ſciť. non ē ãt ſcia
niſi de vľi ꝛ per vľe. ergo res non ē niſi per
id qđ vľe ē. ſcia. n. non ē niſi de rebus et per
res. precipue in phiſicis. ergo vľia ſunt res
extra intellectū. ſi. u. eēnt in itellectu tm̃. eſ
ſent rerū intẽtiones ꝛ nõ res ipſe. Tertio in
ducunt ꝙ forma que dat eē non hȝ eſſe a ma
teria. quãuis ſit ĩ materia. ſed hȝ eē ab age
te ſm formam ꝛ agente vniuoco. et ſm ꝙ ē
ab agente uere ē ꝛ ē extra intellectū. ꝛ tñ nõ
ē hoc uel illud. ſed ē ſimplr̃. Sed vľe ē qđ
ſm ſe non ē hoc uel illud. ſed eſt ſimplr̃ cõi
cabile factū hoc uel illud. ergo vľe ſimplr̃ et
ſm ſe ſeparatum ab agente ꝛ in natura exi
ſtens ē. quãuis non ſit hoc uel illud. vľe er
go ſimplr̃ ē. ꝛ magis ē q̄ȝ pticulare ſiue hoc
uel illud. Et hec fuit obiectio platonis. qui
dixit vľia eſſe formas. Quarto adducũt. qꝛ
id qđ ē ab agente formaliter uere ē in natu
ra. ꝛ tñ de eē ſuo formali nihil hȝ a materia
ſed ab eo qđ ē in materia. hȝ qđ ē forma hu
ius uel illius. Ens autē uere ab agente non
ſm ꝙ ē huius uel illius veriſſime hȝ eſſe in
natura et agente formalr̃. qꝛ vno mõ ſe hȝ
ad oia que ab eo exẽplificanť. qđ ergo ſic eſt
ueriſſime ē apud naturam. qꝛ eē ſuum non
ē ab aliquo obumbratum uel uariatum. for
ma aũt ſm ꝙ vno mõ ſe hȝ ad oia particula
ticularia ſua ſic ē. et tale hȝ eſſe. hoc autem
modo ē vľe. ergo vľe ueriſſime ē in natura
ꝛ uerius ē q̄ȝ particulare. Quĩto inducũt ꝙ
forma dat eē rei et ſpecie et rõne. et natura

non eſt niſi lumen itelligentie terminatum
ad hoc. ꝛ incorporatum iſti. qđ ergo dat eſſe
et rõnem. aut hȝ ab hoc quod eſt incorpora
tū iſti. et terminatū ad hoc. aut non. Cõſtat
aũt ꝙ non hȝ clare eē et rõnem ſm ꝙ eſt ter
minatū ad hoc. ꝛ ſm ꝙ ē ĩcorporatū iſti. qꝛ
hoc accidit iſti. ꝛ ab hoc accidẽte non põt hẽ
re actum ſubſtãtialē. hȝ ergo ab hoc quod ē
lumen itelligẽtie. que ē dãs eē in natura. nõ
ãt dat eē ĩ natura niſi ꝙ uere ĩ natura ē. er
go forma q̄ dat eē in natura uere ĩ natura ē
extra itellectū. ſicut forma artis non dat ar
tificiato eē in genere ꝛ ſpecie artificiati. niſi
ſm ꝙ ĩ artificiato uere ē ẽt extra intellectuȝ
artificis. quãuis hoc quod dat eē artificia
to non hẽat ab eo ſm ꝙ in artificiato ē. ſȝ hȝ
ꝙ ē ab artifice. Sexto adducũt ꝙ lumē fa
ciens colores non amittit aliqđ per hoc ꝙ ē
ĩ corpore terminato. nec aliqđ accipit eſſen
tie uel uirtutis ad agendū. q̄uis ei quod cõ
ſtituitur per ipſū multa accidant per hoc ꝙ
ad hoc uel id terminať. ergo ſimilr̃ lumen
ĩtelligẽtie. quod de ſe formas largitur. non
amittit id qđ de ſe uel ab efficiẽte hȝ ꝑ hoc
ꝙ ē in iſto uel in illo. nec aliqđ accipit eſſẽtie
uel uirtutis ab hoc ꝙ terminať ad hoc uel
illud. quãuis ei ꝙ cõſtituiť ab iſto multa cõ
ueniãt ſm ꝙ lumen iſtud conſtituẽs agit in
hoc uel illo. ſic aũt uirtutē cõſtituendi hñs
ē uere in natura. et non ſm ꝙ ē in iſto uel in
illo. hoc ãt diciť exñs ſimplr̃ ꝛ ueriſſime et
ex natura vnã aptitudinem hñs ad oia qui
bus dat eē ꝛ rõnem. hoc ãt ē genus et ſpẽs
prout ſunt vľia. genus ergo et ſpecies vľia
ueriſſime ſunt ĩ natura. Septimo ĩducunt
ꝙ id qđ ſm naturã ꝛ uirtutem eſt añ rem.
ab eo ꝙ ē pꝰ ipm. nec eē accipit. nec vnitatē
uel multiplicationem ſm ſeipm. niſi ſcđm
eē qđ hȝ in iſto uel illo qđ pꝰ ipm eſt. vľe ãt
ſiue forma que ē rei cã et principium ē ante
rē ſcđm cãm ꝛ nature ordinem. ergo ab eo ĩ
quo ē. nec accipit eſſe nec vnitatem nec mul
tiplicationē ſcđm ꝙ ipſum ē in ſe. quanuis
multipliceť tñ ſcđm eſſe qđ hȝ in iſto uel il
lo. Si ergo in ſe accipiať. nihil horuȝ hȝ ab
eo ĩ quo ē. ſcđm ſe ipm ãt acceptum ueriſſi
me eſt. qꝛ ſcđm ſe acceptū non hȝ hoc ꝙ nõ
ſit niſi ĩ intellectu. quãuis ab itellectu cogno
ſcente ꝛ cauſante. ſcđm ſe ergo acceptū ue
riſſime ē res in natura ſimplici exñs. ſic ãt
vľe eſt aptitudinē hñs ad oia ſua ſingularia
vľe ergo ueriſſime ē ꝛ res in natura ē. etiaȝ
abſq̄ȝ eo ꝙ ĩ intellectu ſolo puro et nudo ſit
acceptum. Ecce hec fortiora ſunt que illi ꝓ
vna parte et alia inducũt in ſuarū aſſertio
nē opinionū. Nos ãt quãtum ſufficit pñti in
tentioni iſta ſoluentes dicimus ꝙ vľe tripli
cem hȝ cõſiderationē. ſ. ſcđm ꝙ in ſeipſo eſt

natura ſimplex ⁊ īuariabilis. Et ſcðm ꝙ re
fert ad itelligētiam. Et ſecūdū ꝙ eſt ī iſto
vel in illo. primo quidē modo ſimplex ē na
tura que dat eē. ⁊ rōnem ⁊ nomē. ⁊ veriſſimū
eſt inter oīa que ſunt nihil habēs aliene na-
ture admixtū. nec ↄdictione aliene nature
variatū. Per hoc autē ꝙ eſt in iſto uel ī illo
multa accidūt ei ſecūdum eſſe quorū primū
eſt ꝙ ē particulatū ⁊ īdiuiduatū. ſcðm ꝙ eſt
multiplicabile uel multiplicatū. tertiū autē
ꝙ eſt incorporatū. ⁊ habēs ī ſe diuerſas paſ
ſiones quibus ē ſubiectū. ⁊ alia huiuſmodi ī
finita quia materie īfinita accidūt. per hoc
autē ꝙ eſt in itellectu dupliciť ↄſiderať. ſ. āt
ſcðz relationē ad itellectū itelligētie prime
cognoſcētis ⁊ cauſantis ipſū. cuius illa natu
ra ſimplex radius quidā eſt. Aut ſecūdum
relationē ad itellectū ꝑ abſtractionē cogno-
ſcentē ipm. Et primo quidē modo accidit
ipſi radi⁹ ⁊ lumē itelligētie agētis eē: ⁊ ſim
plex ⁊ purū eē. ⁊ īmateriale ⁊ immobile ⁊
incorporale ⁊ īcorruptibile. ⁊ ꝑfectibile itel-
lectus poſſibilis. ⁊ eiuſdē poſſibilis itellect⁹
eē motiuū ad actū. ſicut color mouet viſum
ad actū ſcðm actū lucidi quod ē in ipo. qn̄ ſe
cundū actū color ē. Secūdū autē relationē
quā habz ad itellectū cognoſcētem nō cau
ſantē. habz ꝙ talis itellectus ſecūdū ꝙ ab
ſtrahit ipm. agit ī ipſo. vniuerſalitatē. quā
de natura ſua ante habuit. ꝑ hoc ꝙ ſeperat
ipſum a materia ⁊ materialibus īdiuiduā
tib⁹: ⁊ ſic itelligiť qð dicit Ariſtotiles ꝙ vl'e
eſt dū intelligiť. particulare vō dū ſentitur
Et illud Auicene dictū ꝙ itellectus ī formiſ
agit vniuerſalitatē. Et hoc eſt qð dixerunt
antiqui triplices eſſe formas ante rē. ſ. que
ſunt forme ſecundum ſe accepte principia re
rum exiſtētes. ⁊ ī re ſiue cū re ipſa q̄ ſūt form̄
exn̄ſ ī ipis dātes eis nom̄ ⁊ rōnē ꝑ id ꝙ ſunt
apte eē ī multis ⁊ vl'es nō tamē ſecundū ꝙ
ſunt ī illis. ſecūdum eniz ꝙ ſunt ī illis ꝑticu
larizate ⁊ indiuiduate ⁊ ad ſingularitatem
ducte ſūt. Sunt ēt forme poſt rem que ſunt
forme per abſtractionē itellectus ab indiui-
duātibus ſeperate. ⁊ in quibus itellect⁹ agit
vniuerſalitatē. Et prime quidē ſubſtātialia
rerū pricipia ſunt. Secūde autē rerū ſubſtā
tie. tertie autez accidētia ⁊ qualitates. que
note rerū in aīa accepte vocanť ⁊ diſpoſitio
nes uel habitus. His ergo ſupra prelibatis
dicimus ꝙ vl'ia. hoc eſt nature que vl'ia vo
canť. ſcðm ſe accepta ſunt ⁊ veriſſime ſunt.
ingenerabilia ⁊ īcorruptibilia ⁊ īuariabilia
ſunt ēt extra uel ꝑt intellectū ſolū nudū et
purū ſicut in ↄtradicibiliter probāt ſecunde
īducte rōnis. Secūdum autē quodā eſſe in
rebus ſunt. ſ. ſecūdum eē īdiuiduatū qð ac
tu eſt ī his que ſunt vltimo: ⁊ in eē perfecte
ↄſtituta ī natura. ꝑꝑ ꝙ illa res natura: a phi
cis vocať. Adhuc autē ſecūdum quoddā eē
ſunt ī intellectu. ⁊ hoc dupliciť. ſ. ī intellec-
tu ꝑ cognitionē cauſate ⁊ agēte. ⁊ in itellectu
cognoſcēte ꝑ abſtractionē ea per vniuerſali
tatē agēte ⁊ educente. Ad id ergo qð primo
medio pro pria parte opinionis īduciť ꝙ cū
dicūt Ariſtotiles ⁊ Boetius ꝙ omne qð eſt
ideo eſt q: vnū numero eſt. hoc itelligiť de
his que vltimo actu in natura ꝑfecta ſunt.
de illis autē verum ē. Sed vl'ia hoc modo
nō ſunt. ſunt eniz ut rerū pricipia ⁊ nō ut reſ
vltimo actu ī natura conſtitute ⁊ complete.
Aut ſic itelligiť ꝙ vnū numero ſit dictum a
numero vltimi eē ul' a numero eſſētie. Eſſe
enim ꝙ eſt vnū numero habet eē ſue eēntie
ſicut ⁊ vl'e vnū numero eſt vnū numero eēn
tie ⁊ nō duo uel tria. quāuis numerus ma-
terie ⁊ accidētis ſit ī multis ⁊ de multis. ⁊ h̄
accidit ſibi ⁊ nō ↄuenit ei ſcðm ſe. ⁊ ſic itelli
giť qð diciť ꝙ participatione ſpēi plures ho
mines ſunt vnus hō. Similiter dicēdū ad
id ꝙ hō dicunt ꝙ illud ꝙ ſeperatū habet eē
extra itellectū in natura ē hoc aliquid. q: ſe
peratū eē habere diciť duobus modis. vno
. ſ. modo quo ſeperatū eſſe habz id qð in ſe
habet eſſe nō depēdens ad aliquid ad hoc
ꝙ eſſe habeat ꝙ ſit extra ipſum. ⁊ ſic nō ē ge
neraliter vm̄ qð dicunt q: vl'e ſic ſeperatuz
habet eē in natura. ⁊ h̄ nō eſt hoc aliquid.
Alio modo ſeperatū eſſe diciť qð in ſe eſt in
diuiſum ⁊ ab alijs per diſcretionē diuiſum
⁊ ſeperatū. ⁊ hoc modo generaliť vm̄ eſt qð
dicūt. q: ſic nō niſi ſingulariter exn̄tia ſepe-
ratū habēt eē. Ad id qð tertio inducūt ꝑ di
ctū Auicene. dicēdum ꝙ oē qð eſt ī īdiuiduo
ſecundum ꝙ eſt ī īdiuiduo ſingulare eſt. Sz
id quod ī īdiuiduo eſt nō ꝓhibz eſſe vniuer
ſale nō ſecūdum ꝙ eſt ī īdiuiduo acceptum
hoc enim ſecūdum ſe acceptū nihil prohibz
eſſe quale quid ⁊ nō hoc aliquid. Si quis āt
ſic obiciat. ꝙ eſt in īdiuiduo eſt in eo ꝑ mo-
dum īdiuidui. Indiuiduū autem eſt hoc ali
quid ergo illud quod eſt ī īdiuiduo ē ſingula
re ⁊ hoc aliquid. nō valet argumentū quod
enim eſt ī indiui duo non ſemper eſt ī eo per
modū eſſe īdiuidui. ſed aliquādo per modū
principij īdiuidui. Et nō oportet ꝙ hoc ſe-
cūdū id quod eſt ſit īdiuiduū ⁊ hoc aliquid
q: poteſt eē quale quid. ⁊ ideo ī argumento
paralogiſſimus eſt figure dictionis. quia in
terpetrať quale quid ut hoc aliquid. Ad id
autē quod quarto īducunt dicēdum ꝙ vni
uerſale ſecūdum eē quod habet in ſingulare
nō habet aliud eſſe ꝗ̄ eſſe ſingularis. ⁊ hoc
probat Ariſtotiles contra eos qui dixerunt
formas vniuerſales diſtinctum ⁊ diuiſum eē
retinere preter eſſe ſingularis. et eſſe ſingu

laris ſicut ex ſigillo receptū eē ſeperatū ab il
lo ſicut ſeperatū eſt eē ſigili ⁊ cere ſigilate. ſ3
ꝙ id ꝙ eſt ī ſingulari nō habeat eſſe nature
⁊ principij nō ſcđm ꝙ eſt ī ſingulari ſ3 ſcđm
ſe acceptum nō ꝓbat Ariſtotiles qꝛ hoc ē ue
rū ⁊ neceſſariū ī omni natura. Ad id qđ qui
to obicit̄. dicēdum ꝙ eſſētie rerū ſecūdu3 ꝙ
eēntie ſunt nō īcipiūt eſſe niſi ꝑ accidēs. ⁊ ꝑ
aliud. ſ. īcipiētibus eſſe his ī quibus ſunt. In
his enim ꝑ ꝯſequēs etiā illa eſſe īcipiunt. Et
hoc nō accidit eis niſi ſecūdum ꝙ in illis ſūt
ſcđm ſe. ipſa autē nec īcipiunt nec deſinūt eē
ſecūdum naturā. ſed ſunt radij luminis ītel
ligētie vniuerſalit̄ agentis q̄ deus ē. que cū
ſe ipſa ſit agens nō eſt aſignare ꝙ īcipiat uel
deſinat niſi ſcđ3 ꝙ agit hoc uel illud ī ſingu
lari. Ad id autē3 qđ ſexto inducunt. dicen-
dum ꝙ q̄uis forma artis habeat ꝙ exem-
plar cōe eſt ab hoc qđ a tali exiuit artifice tū
poſtq̄ exiuit adhuc hab3 id qđ ſecūdum ſe
vt forma artis accipit̄. ⁊ habet hec ī lignis
⁊ lapidibus q̄uis hec nō habeat ſcđm ꝙ exi
ſtit ī lignis ⁊ lapidibus. Et ſimiliter de for-
mis naturalibus exiſtētibus ab ītelligentia
Et ideo ſcđm ſe accepte ſunt cōes ⁊ vniuer
ſales ēt que ſunt ī ſingularibus. q̄uis nō ſe
cundū ꝙ ſunt ī ſingularibus hēant id. Si
autē quis īferat dicens ſi nō ſcđm ꝙ ſunt in
ſingularibus habēt id ergo habent ſcđm ꝙ
nō ſunt ī ſingularibus. eſt ꝑalogiſmus ſecū
dū falatiā diuiſionis qꝛ diuiſum īfer ex eo ꝙ
ſecūdum cōpoſitionē dictū fuerat. Ad id au
tē qđ ſeptimo ⁊ ultimo īducit̄ dicēdum eſſe
videt̄ ꝙ omne ꝙ eſt ī effectu ſcđm ꝙ effect⁹
effectū ſiue eſſe hab3 ultimū ſecūdu3 ꝙ eſt
ī effectu illo ſingulare eſt. ⁊ ſic ītelligit̄ ꝙ ꝓ
batur ī libro de cauſis. Sed id ꝙ ē in effec
tu ſcđm ſe acceptū per modū ꝑ̄icipij. ⁊ cau
ſe formalis ipſius effectus ſcđm ſe accepti.
nihil prohibet de ſe cōīcabile ⁊ cōe eſſe ſicut
iam ſepius dictū eſt. Ea autē que ſcđo indu
cta ſunt puto de neceſſitate ꝯcludere.

ſ

Ecunda autez queſtio eſt an vl̄ia
ſint īcorporalia uel corporalia. que
ex platonicis inducta eſt ſicut pria
dicebat enim plato mathematicas lineas
⁊ ſuperficiē eē ſeperata quedā. ex quibus cor
pora mathematica cōponunt̄. ſicut omne
diuiſibile ex īdiuiſibilibus dicebat cōponi.
accipiēs hec ab epicuris qui ante philoſofa
ri ceperūt. meliſſus autē ⁊ ꝑmenides talia
dicebāt ⁊ quidā alij. Ex mathematicis au
tem magnis ⁊ paruis omne3 materiale3 di
cebāt ꝯſtare q̄ntitate3. Sue autem opiniōis
tres potiſſimas īducebāt rōnes. Quarū fu
it prima ꝙ videbāt ꝙ ſubſtātia tam mate-
ria q̄3 forma de ſe ⁊ ſcđm ꝙ ſubſtātia eſt ⁊ ſe
cundū ſe ipſam accepta īdiuiſibilis eſt ſicut

expreſſē dicit Ariſtotiles ī primo phicoꝝ. o3
ergo aliud diuiſibilitatis eſſe principiū īdi-
uiſibile. diuiſibile autez nō eſt niſi quātitas.
quātitas aūt oīs ſiue ſit diſcreta ſiue ꝯtinua
nō procedit niſi ab īdiuiſibili. Adhuc omnis
ſpecies quātitatis no procedit niſi ab īdiui-
ſibili proximo. qꝛ vnūq̄q3 genus ⁊ ſpecies
cauſat̄ ab aliquibus ſuis ꝓ̄imis principijs
Corpus eni3 qđ omni modo diuiſibile eſt ñ
pōt cauſari ſicut ex proximo ſue ꝯſtitutionis
ꝑ̄icipio ab eo omni modo ē īdiuiſibile ſicut
pūctus. uel ab eo ꝙ vno modo tm̄ diuiſibile
ſicut linea. Sed o3 ꝙ cauſet̄ ab eo qđ ē plu
ribus modis diuiſibile. ſicut ſupficies que ñ
ē īdiuiſibilis niſi ī ꝓfundū. ſ3 in latū ⁊ lōgum
diuiſibilis ē. Et ex cōpoſitione vnius ſuper
ficiei cū alia ſit diuiſibilis ī profundū. ſicut
pūctus oī modo īdiuiſibilis cōpoſitione pūc
ti cū pūcto ſit diuiſibilis ī longū. recto motu
pūcti ī ꝯtinuū. pūctus enim ⁊ ſubſtātia poſi-
ta ſine poſitionē habēs. ⁊ iō motu ſuo īcōti
nuū facit linee poſite diuiſionē. Et ſilr̄ ē de
ſupficie ꝯſtituta a linea mota ī latum. q mo
tus lineā cōponit cū alia exiſtēte vna primo
mota ī latū ꝯtinui qđ motu eius ꝯſtituitur.
Et ſimiliter ē de corpore qđ motu ſupficiei ī
mote ī ꝓfundū ꝯſtituit̄. Et qꝛ nō ſunt pluref
ſitus ꝯtinui ī quo aliquid īdiuiſibile moueri
poſſit ad quātitatis ꝯſtitutionē. Ideo nō ſūt
plures quātitatis cōtinue ſpecies niſi tres.
⁊ nō niſi tres diuerſitates. Cū aūt materia
ſenſibilis de ſe ſit īdiuiſibilis ⁊ īmobilis nō
pōt eē quāti uel q̄ntitatiſ ꝑ̄icipiū. Materia
enim de ſe nihil habet q̄ntitatis. o3 autē ꝙ
oē qđ eſt alicuius generis eſſētiale principiū
ſit aliquid illius generis. tam ī genere ſub-
ſtātie q̄3 in genere accidētiu3. Probatum ē
autē in phicis ꝙ ꝑ̄icipia corruptibiliū ſūt
īcorruptibilia ⁊ ꝑ̄icipia ſenſibiliū ſunt īſen
ſibilia. Quia aliter ī ꝑ̄icipijs ⁊ ꝑ̄icipiorum
principijs iret̄ ī infinitū. Cōſtat etiā ꝙ iſte
nature que ſimplices ⁊ vl̄es dicunt̄ eorum
ſunt principia que ſunt ſingularia. ut iā iam
habita qōne habitū eſt ⁊ determinatū. Et
hoꝝ materialiū ⁊ corporaliū nō poſſunt eſſe
ꝑ̄icipia niſi ſint corporalia ⁊ ꝑ̄icipijs quā-
titatis ⁊ determinata. Sequit̄ ergo d̄ neceſ
ſitate ut videt̄ ꝙ vniuerſalia ſunt corpora-
lia ⁊ corpora ꝑ quātitates corporales dimē
ſa. Et iſta rō directe eſt ſecundū ītentione3
Platonis qui talia ſeperata ponebat. Et iō
per nos eſt ꝑ multa explanata ut meli⁹ qđ
ītendit ītelligat̄. Secūda ratio ē ꝙ ꝑ̄icipiū
alicuius generis uel ſpēi nō pōt eē ul̄ hoc ul̄
illud ī numero determiatū. qꝛ ſic nō eēt vl̄e
illius generis uel ſpēi acceptū principia er
go generum ⁊ ſpecierū genera ſunt ⁊ ſpecief
⁊ cū ꝑ̄icipiata ſint corpora ſēſibilia. ⁊ q̄ntā ſe

q̄tur ꝙ pͥcipia illoꝝ ſint genera ⁊ ſpecies q̄ͣ-
titatū. Hec enim ſūt pͥcipia ſenſibilia ꝑ hic
⁊ nūc īdiuiduata. Subſtātia enim ſcd̄m ꝙ
ſubſtātia ī principijs eius nec ad hic nec ad
nūc determinat̄ uel īdiuiduat̄. Et iō talibꝫ
principiis nō cauſat̄. Et iō plato dixit oīum
iſtoꝝ ſenſibiliū pͥcipia circha mathematica
ca ī rōnibus generū uel ſpecierū accepta
Subſtātiā autē ſecūdum ꝙ ſubſtātia nō eē
ſicut pͥcipiatū. ſed ꝑ q̄ͣtitatē eſſe determi
natā ad hic ⁊ nūc. Ex hoc autē ulterius infe
rebat ꝙ genera ⁊ ſpecies que ſunt hoꝝ ſin-
gularim pͥcidia ſunt corporalia. Tertia
rō platonis fuit q̄ꝛ qḋ eſt ī ordine nature pri
mū eſt cā ⁊ pͥcipiū eiuſdē qḋ ſcd̄m ſe ī eodē
nature ordine poſterius eſt ſicut ī libro fontꝭ
vite ⁊ ī libro de cauſis ē ꝓbatū. q̄ͣtum autē
ſcd̄m rōnē q̄ͣtitatis acceptū cōſtat ꝙ ſcd̄ꝫ
ordinē nature ē ante hoc q̄ͣtum ſenſibile. er
go ſcd̄m ordinē nature cā eſt ipſius. ⁊ princi
piū. Nō eſt autē cā ⁊ pͥcipiū. niſi qḋ eſt ſim
plex ⁊ vl̄e pͥcipiū. ergo ꝙ eſt ſimplex ⁊ vl̄e
q̄ͣtum ē ⁊ corporale. Iſtē abſq̄ꝫ dubitatione
rōnes ſunt platonis ī hoc ꝙ vl̄ia dixit eē cor
poralia quedā ī mathematicis rōnibus et
formis ꝯſtituta. Quod autē quidā dicūt de
vl̄ibus īmaterialiū. ut angeli ⁊ aīe nihil pe
nitus valet ad ꝓpoſitū. talia enim dixit pla
to ab eterno cōſiſtere ⁊ radios quoſdā lucis
prime eē. ⁊ nō eē cauſata pͥcipijs materia
libus ꝑ cōpoſitionē hec ī talibus dixit eē pti
culare nō vl̄e. ſed ī talibus dixit ꝙ ſunt ī no
bis ꝑ hoc ꝙ luces eoꝝ ⁊ eēntie ſunt ī nobis.
ſiue exiſtētibus per ea ſiue cognoſcētibꝰ ea.
ꝑꝑ qḋ auicena ī ſua methafiſica ubi ſtabilit
ſpecies qualitatis dicit ꝙ hoc dictū v̄m eſt
cuius ſignū eſſe dicit q̄ꝛ ea ī quibus ſunt ſiue
exiſtētibus ſiue cognoſcētibus ea nō recipi
unt ea ſm̄ hic ⁊ nūc. ſꝫ vbiq̄ꝫ ⁊ ſemꝑ q̄ͣtū eſt
de ipſis. aīa enim nō ē ī corpore ſm̄ hic ⁊ nūc
nec demō ſiue ītelligētia ſiue ēt angelus n̄
eſt ī eo ī quo ē per opaionē uel cognitionē ut
hic ⁊ nūc ſꝫ ſm̄ poſſibilitatē eius ī quo eſt. eſt
ī eo ſm̄ vbiq̄ꝫ ⁊ ſemꝑ q̄ꝛ nō hꝫ ī eo poſitionis
diſcretionē. hec opinio platonis eſt. Incōtra
riū huius ſufficiāt ēt tres rōnes que ſunt in
ter multas que aduci poſſūt potiores. Qua
rū pͥa ē ꝙ ſi vl̄ia hoꝝ ſingulariū principia
ſūt corporalia. aut ſunt pͥcipia īq̄ͣtū īcorpo
ralia. aut ſunt pͥcipia eoꝝ īquātū corpora-
lia ſūt ⁊ hic ⁊ nūc determīata. Si ſunt prin
cipia hoꝝ īquātum corporalia ſunt. corpora
le autē n̄ efficit̄ corporale niſi ꝑ aliud corpo
rale. ſed principiū ꝯſtituēs eſt ēt corporale.
ergo ⁊ ipm̄ corporale nō efficit corporale ni
ſi ꝑ aliud corporale. ⁊ ſic procederetur ī infi
nitū. Seq̄tur ergo ꝙ pͥcipiū corporalis ſit
corporale ſicut pͥcipiū corruptibilis eſt in
corruptibile. Et pͥcipiū ſenſibilis ē in ſenſi
bile. ⁊ pͥcipiū mobilis ē imobile. ⁊ ſic de oī
bus alijs. Scd̄a rō ē ꝙ ſi vl̄ia ſint corpora-
lia ſequit̄ ꝙ ſunt q̄ͣtitatibꝰ ⁊ figuris determi
nata. rōnes autē quātitatū nō ſunt q̄ͣte ⁊ rō
nes figurarū nō ſunt figurate. Si autē vl̄ia
q̄ͣta ⁊ figurata ſunt ſequit̄ ꝙ ſuſcipiēs ea fi-
gurat̄ ꝑ ipſa ⁊ q̄ͣtitate diſtēdat̄. ſuſcipit aūt
talia poſſibilis ītellectus. Intellectus ergo
poſſibilis q̄ͣtus erit ⁊ figuratꝰ. qḋ nemo vn
q̄ͣ opinatus ē. q̄ꝛ oēs anaſagorā laudabāt di
centē q̄ꝛ ītellectus ē purus ⁊ īmixtus nihil
vlli hn̄s cōe. vl̄e ergo corporale eſſe nō pōt
⁊ in re corporali cū pro ut vl̄e ē. motiuū eſt ī
tellectus poſſibilis. tertia rō eſt ꝙ ſi vl̄e cor
pus uel corporeā ē habēs quātitatem oꝫ ꝙ
ſua q̄ͣtitas corporea ſit ⁊ ꝑpetua. Eſt aūt ſin
gulare ſuū ī quo eſt quocūq̄ꝫ modo corporeū
⁊ corpus. aut igit̄ hec duo ſunt vnū corpus
aut duo corpora ſi ſunt vnū ⁊ ideꝫ ſequit̄ ꝙ
corruptibile ſit īcorruptibile. ⁊ ſenſibile īſen
ſibile ⁊ faciēſ factū. ⁊ ꝯſtituēs ꝯſtitutū ſi ſint
vnū ⁊ idē qḋ ē īpꝛemēs ⁊ n̄ ītelligibile. ſi aūt
ſunt duo corpora ſequit̄ ꝙ duo corpora ſint ī
eodē loco. Mathematicis enīꝫ dat̄ locus ſi
cut ⁊ phīcis ut dicit Ariſtotiles. probatū eſt
autē a nobis ī phīcis ꝙ ſi duo corpora ſint ī
eodē loco ꝙ de neceſſitate duo erant vnū. et
idē corpus ſequit̄ ergo ꝙ ſi ſunt duo diuerſa
corpora ꝙ ſunt vnū ⁊ idē corpus ꝙ īpoſſibi
le eſt oīo. Nos autē que īducta ſunt determi
nates diſtinguimꝰ. ꝙ corporale multiplicit̄
dicit̄. ſ. quatuor modis. vno quidē mō. Et
pͥo modo dicit̄ corporale q̄ͣtitate corporea
diſtēſum. ita ꝙ ipſa q̄ͣtitas ſit aliquid ſui.
Et ſic habētia q̄ͣtitatē corporeā corporalia
dicunt̄ ⁊ mobilia oīa ⁊ ſenſibilia. Secūdo
modo corporalia dicunt̄ nō quidē quātitatē
vt aliquid ſui habētia. ſꝫ tamē ſcd̄m diſten-
ſionē quātitatis ī ſubiecto ea ſuſcipiēte ſunt
diſtēſa. ſicut albedo ⁊ nigredo ⁊ caliditas ⁊
frigiditas ⁊ figura ⁊ aliquid ꝯſtās forma di
cunt̄ corporalia quāuiſ quātitas nihil ſit eēn
tie ipſoꝝ. Tertio mō dicit̄ corporale omne
corpori ſicut ſuſcipiēti determinatū ſicut ſen
ſus ⁊ imaginatio ⁊ cetere v̄tutes ſenſibiles
⁊ vegetabiles. Et vniuerſaliter omnis aīa
ſenſibilis ⁊ vegetabilis ſunt corporales for-
me. Quarto modo dicit̄ corporale nō ꝙ ali
quid ſit partiſ uel quantitatis corporalis. ſꝫ
q̄ꝛ corpis ⁊ quātitatis eſt principiū. ⁊ ſic pūc
tus dicit̄ eē corporale. Similiter auteꝫ mul
tipliciter dicit̄ īcorporale. q̄ꝛ ſi vnū oppoſi-
toꝝ eſt multiplex ⁊ reliquū. nullo autē iſtoꝝ
modorum vniuerſale eſt corporale. quia eſt
ſicut natura corporis ul̄ corporei cui per ap
titudinem dicēdi de multis accidit vniuer
ſale eſſe. ⁊ eſt īcorruptibilis. q̄ꝛ ſicut optime

ꝓbatū ē aliter motiuū intellectus poſſibilis eſſe nō pōt: q: penitus icorporeus ⁊ icorruptibilis eſt. Eſt.n. ſimplex notio ⁊ natura ab oī quātitate diſtēſionis abſtracta. Ad hoc ergo ꝙ p̄io obicit͛ dicendū ꝙ ⁊ quāti eēntiaꝫ ꝯſtituēs eſt duplex.ſ.ſcḋm quātitatis eſſentiā ⁊ ꝯſtitutionē eius qḋ eſt quātum uel quātitas. Et de tali principio ꝓcedit obiectio ⁊ eſt neceſſaria. Alia eſt cōſtitutio quāti ſcḋm eē ſpecificū ⁊ rōnem nō ſecūdum id ꝙ eſt q̄ꝫtitas ⁊ dās nomē ⁊ diffinitionē quātitatis. Et hoc p̄icipiū ꝯſtituēs ſpeciē ⁊ genus quātitatis nō eſt quātitas uel quātū. ſꝫ potius q̄ꝫtitatis natura ſimplex ⁊ rō. Et hec natura ſic ſimplicitate ſua accepta eſt vl'e. Ad id āt qḋ ſecūdo iducit͛. dicēdum ꝙ hoc ꝙ ponunt ſimpliciter eē vni p̄icipiū huius i eſſe ⁊ ſpecie ſcḋm naturā uel i genere nō eſt ad hoc uł illud determinatū. q: ſi hoc eēt vni nō eſſet p̄icipiū vl'e ſed huius uel illius. Sꝫ hoc p̄icipiū nō eſt mathematica quātitas i his que corporea ſunt. ſꝫ eſt natura ſimplex ꝯſtituēs i genere ⁊ ſpecie: ⁊ dās nomē ⁊ rōnem. Et in hoc patet ꝙ quāuis pūctum ſit eēntiale ⁊ q̄ſi materiale p̄icipiū linee. tū forme linee n̄ habēt nomē nec rationē. Sꝫ aliud eſt principiū ſcḋm formā quo linea linee nomē ⁊ rōnem habet. Et hoc p̄icipiū ſimpliciter acceptū natura eſt linee cui accidit eē vl'e. ꝑ hoc ꝙ pluribus eſt cōicabilis natura illa. patet igit͛ ꝙ corporaliū vl'e eſt incorporale. ⁊ hoc ē vere dictū ꝑipateticoꝝ. Ad id autē qḋ tertio iducunt dicēdum ꝙ vꝫ eſt quod ponitur. dūmodo bene itelligat͛ ꝙ eēntialiter ꝑ moꝫ materialis ꝯſtituti p̄icipiū eſt eētiale non i ordine nature primū ē etiā ſi daret͛ ꝙ cōſtituerēt ⁊ p̄icipiarēt naturalia corpora nō p̄iciparēt ea niſi ſecūdū id ꝙ eſt quātitas ſubiecta. ⁊ nō ſecūduꝫ hoc quo quātitas eſt i rōne uel ſpecie uel genere. et ideo nō ſunt priora ad ea ſecūdū ordinē formalē nature uel ſm ordinē efficiētēꝫ cauſe. Sꝫ ea que ſunt ꝯſtituentia ea que corporea ſunt i rōne nomine et ſpecie ⁊ genere priora ſunt ſecūdum ordineꝫ nature. ⁊ ille ſunt ſimplices nature. et exiſtētie coꝝ. et notiones ⁊ rōnes ipſoꝝ. Hec autē omnia ⁊ icorporalia ſunt ⁊ vl'ia ꝑ antedicta Et hāc ſubtilitatē iuenit Ariſtotiles ⁊ ideo i omnibus que dixit platoni p⁹ponat͛ i poſitione p̄icipioꝝ. Hec eſt uera ſecūdum ꝑipateticos huius q̄ōnis determinatio. ⁊ ſic tenendū eſt. nec ē curādum de ſophiſticis quibuſdā qui ante nos quedā ſcripſerūt.

Eſtat nūc de difficilima queſtione diſſerere quā tertiā tangit porphirius vtrū.ſ. vl'ia ſint ſeperata a ſēſibilibus an i ſenſibilibus ſiue ſingularibus poſita ſint ⁊ ab aliis ſeperatū eē nō habeāt De hoc autē ſemp fuit ꝯtētio iter ſtoicos et peripateticos. Ariſtotiles eniꝫ ponere videtur vl'e extra ꝑticulare eē nō habere. vnde i poſterioribus dicere videt͛ ꝙ vl'e nō eſt niſi in hoc. hoc ē ſingulari. Dicit ēt contra platonē loquēs ꝙ vl'e eē vnū aliquid extra młta nō neceſſe ē. ſi demoſtratio erit eē tantuꝫ vnū de multis verū ē dicere. ac ſi dicat ad hoc ꝙ demoſtratiua ſit ſciētia nō neceſſe ē dicere ꝙ vl'e de quo eſt ſciētia ſit ſeperatuꝫ extra ſingularia q: ſufficit ꝙ vl'e ſit vnū i młtis ⁊ de multis. Adhuc autē dicit Ariſtotił ꝙ nulla neceſſitas ē opinari ꝙ vl'e ſit preter hoc. In prima ēt phi̾a adhuc iducit ratiōes multas ad iconueniēs ducētes q: ſi eēt vl'e ſeperatū ſcḋm eē actuale a ſingulari. ſequeret͛ ꝙ eſſet celum pret͛ hoc celū. ⁊ terra pret͛ hanc terrā. ⁊ hō preter hūc hominē. ⁊ cū ſcientie de naturis rerū ſequant͛ res. Et de ſeperatis ſit alia ſciētia q̄ꝫ de materia ꝯcipiētibus. ſicut patet i mathematicis ⁊ phiſicis eēt alia ſciētia de celo ⁊ alia de h celo. ⁊ alia medicina de hoīe. Et alia de hoc hoīe. Et alia geometria de terra ⁊ alia de hac terra ⁊ ſic de aliis. Hoc idē probat͛ ꝑ diffinitionē vl'is tam ex Ariſtotilis vbis q̄ꝫ ex uerbiſ Auicene ⁊ Alfarabii. Eſt enim vl'e vnū de multis ⁊ i multis. Si autē eſt i multis non habet eſſe ſeperatū ab illis. Et nō dicunt ꝙ vniuerſale eſt q' eſt aptum eſſe i multis. ⁊ i hoc differt a ſingulari. res autē ſcḋm naturā eſt i eo in quo eſt apta nata eſſe. ⁊ nō in eo i quo nō eſt apta nata eſſe. vl'e ergo ē in multis: ⁊ nō ſeperatū habet eē ab illis q: nō eſt aptū natū habere ſeperatū eſſe ab illis. Adhuc autē ſi vl'e eſſet actu ſcḋm ꝑfectum eē ꝑter multa. ſequeret͛ q' eſſet exiſtēs ꝑ ſe ipſuꝫ ſolum. ⁊ idiuiſum i ſe ⁊ ab aliis diuiſum et ſic eſſet hoc aliquid. ⁊ ſingulare. Nihil autē ꝙ in ſe ē vnum et hoc aliquid predicabile ē de multis niſi ſolo noīe. ⁊ non re aliqua que ſit i illis. Et qui ſic ponit vl'e eē ignorat vniuerſalis rōnem. que nōie re. ⁊ ratione rei q̄ in multis eſt. predicat͛ de illis. Adhuc autē ſi ſic eſſet ꝑ ſe exiſtens nō poſſet alii eē cauſa i natura ⁊ ratione q: nō poſſet eē forma ipſius. ſed ſi cōſtitueret id hoc eſſet ꝑ modum cōpoſitionis elemētalis admixtionis. ⁊ tūc predicari nō poſſet de ente formali predicatione. ⁊ tūc deſtrueret͛ omnis vtilitas ipſi⁹ Sic enim nullius rei poſſet eē principium neqꝫ ad eſſe neqꝫ ad ſciētiam que de ipſa eſſet per noticiā vniuerſalis. Ad huc omnes tales propoſitiones eſſent falſe ⁊ impoſſibiles in quibus vniuerſale de particulari ſubſtātialiter predicat͛. vt cum dicitur hoc homo eſt homo uel hoc lignū eſt lignum. ⁊ omnes ſimiles iſtis q̄ ſūt maxia icōueniētia. ⁊

abſurda. Si antē aliquis diceret ꝙ vl'e par
ticulari vnit ⁊ tamē remanet i ſe ſeperatuꝫ
hic nō euadit iconueniētia iducta taliter.n.
vnitum nō eſt vnū. ⁊ ſecundū eſſe nō predi
cat de eo cui eſt vnitus. Et ideo nō poſſet di
ci ꝙ ſocrates uel hic homo eſt homo qꝛ ſibi
eſſet vnitus homo ⁊ quaſi homini ut ſigillo
ipreſſus. ſicut nō poteſt dici ꝙ cera ſigilata
ſit ſigillū. videt ergo ꝙ vl'e ſeperatuꝫ eſſe ſi
habeat extra ſuū ſingulare. Incōtrariū aūt
huius eſt ꝙ omne ꝙ habet eē nō habens il
lud per aliud uel ab alio poteſt eē ſine illo.
Uniuerſale autē habet eē nō per ſingulare
nec ab illo. ergo poteſt eē ſine illo. ergo ſcōꝫ
eſſe eſt ſeperabile a ſingulari. hoc autē ſic ꝓ
batur eſſe vniuerſalis eſt eſſe cōmune aptū
natū eē in pluribus ⁊ multis cōicabile. hoc
autē eē nō poteſt habere a ſingulari qꝛ ſingu
laria ſūt diſcreta ⁊ icomunicabilia. cōicabi
le ergo eē qđ eſt eē vl'is. vniuerſale nō habꝫ
a ſingulari. Si forte aliquis dicat ꝙ iſta rō
nō probat ꝙ vl'e nō habeat eē diſcretū. ſed
ꝓbat ꝙ ſingulari deſtructo remanet eē vni
uerſalis ſcōm aliquē modū hoc videt con
tra Ariſtotilē eſſe qui ponēs ꝙ vl'e eē habe
at in ſingulari dicitꝗ deſtructis primis im
poſſibile eſt aliquid alioꝝ remanere. Et hoc
ſcōm rationē inductā deſtruit. qꝛ ſi vniuer
ſale habet eē ſeperatū uel ſeperabile ab eſſe
ſingulari. vl'e manebit exiſtēte ſingulari et
nō exiſtēte ſingulari equaliter eo ꝙ ſuū eſſe
ab eē ſingularis nō depēdet aliquo modo ni
ſi ſcōm eē in ipſo. ⁊ nō ſecūdum eē ſimplicit
Ad huc autē vl'e ſemper eſt ⁊ vbiqꝫ. parti
culare autē ſine ſingulare ē hic ⁊ nūc ſi autē
vl'e ē vbiqꝫ ⁊ ſemꝑ ē alicubi ubi nō ē ſingu
lare. Et eſt aliqñ quādo nō eſt ſingulare que
cūqꝫ autē loco ⁊ tēpore ſunt ſeperata ſimpli
citer ⁊ ſubſtātialiter ſcōm eē. Et ſubiecta ſūt
ſeperata. cū ergo vniuerſale ⁊ ꝑticulare loco
⁊ tēpore differāt. ſiue ſeperata ſint ſimplici
ter ſcōm eē. ⁊ ſubiecta ſubſtātialiter ſepera
ta eſſe uident. Adhuc nō poteſt idē eſſe itel
ligi corruptibile ⁊ icorruptibile. vniuerſale
aūt icorruptibile eſt ſingulare uero corrupti
bile. Nō ideꝫ erit ergo eſſe vniuerſalis ⁊ ſin
gularis. Si enim ideꝫ eſſet vtriſqꝫ eſſe ſeq
ret ꝯtradictoria ſimul eſſe uera. qꝛ ſi corrup
tibile eſt ſcōm eſſe erit aliquādo quādo eſſe
nō habebit. ꝓbatū enim eſt de celo. ⁊ mūdo
i p°io ꝙ corruptibile neceſſario aliqñ corrū
pet ⁊ tunc nō erit icorruptibile. aut ſemper
erit. ergo aliquod tēpus erit qñ id ſcōm eſſe
⁊ erit ⁊ nō erit qđ eſt impoſſibile. Adhuc at
ꝯſtāt ꝙ vniuerſale habꝫ eſſe i quo mlta vni
unt i vnū nomen ⁊ rōneꝫ. que nomen. ⁊ rō
dicūt eſſe diffiniti. hoc autem eſſe nullo mō
habꝫ i eſſe ſingularis. ergo habꝫ hoc eſſe ſe

peratū ab eſſe ſingularis. Cū ergo habet ſi
eē aut habet ipſū ſcōm ꝙ iſtrumētū primi
agētis eſt. aut habet hoc ſcōm ꝙ eſt i anima
ꝑ abſtractionē ipſū cognoſcēte. aut i re ipſa
extra agētem ⁊ cognoſcētem exiſtēs. Si di
cat ꝙ habet illud i efficiēte. tūc vl'e nō habꝫ
eſſe niſi ydeale. ⁊ cū predicat de ſingulari ſi
predicat niſi ſicut ydea. hec autē predicatio
nō eſt ſubſtātialis ſed exēplaris tm̄ ⁊ ſic de
ſtruit omnis predicatio ſubſtātialis. Si aūt
habet id i anima aprehēdente. tūc relatio
vl'is ad multa nō eſt niſi i anima ⁊ nō in re
⁊ ſic predicat nomine ⁊ nō re. Et ſic vl'ia nō
ſunt res ſed nomina qđ falſum iā eſſe oſten
ſum eſt. Relinquit ergo ꝙ habēt id ſecūduꝫ
ꝙ eſt res i ſe exiſtēs ⁊ ab agēte ⁊ cognoſcen
te ⁊ a ſingulari ſeperata. ergo eē vl'is ē ſepe
ratū ab eſſe ſingularis ⁊ ecōuerſo. Ex omni
bus āt his ⁊ ſimilibus videt ꝙ vl'is eſſe ſe
peratū ſit ſubſtātia loco ⁊ tēpore ab eſſe ſin
gularis. Ad hec autē nō eſt difficile reſpōde
re ei qui bene nouit poſitionē ꝑipateticoruꝫ
nā per diſtinctionē eſſe vl'is oīa hec facile ðe
terminant. Eſt enim eſſe vniuerſalis ſcōm
ꝙ vl'e eſt ſcōm vniuerſalitatis rationē. ⁊ eē
eius qđ eſt vniuerſale ſimiliter eſt eē ſingu
laris ſcōm ꝙ ſingulare eſt ⁊ ſecunduꝫ ſingu
laritatis rationē. ⁊ eſt eſſe eius qđ eſt ſingu
lare prout eſt ſubſtātia ſubſtās cōmuni natu
re. Dicimus ergo ꝙ eē vniuerſalis in eo ꝙ
vniuerſale eſt ratione ſeperatū ⁊ oppoſituꝫ
eſt illi qđ eſt eē ſingularis i eo qđ ſingulare ē
quāuis ſint in eodem ſubiecto. Eſſe autem
nature illius que vl'e eſt nō eſt ſeperatuꝫ ab
eē ſingularis ſecūdum qđ eſt ſubſtantia ſub
ſtās illi cōmuni nature. ſed potius eſſe vl'is
eſt eſſe particularis ⁊ nō diuiſum ab illo
Eſt enim ſicut diximus vniuerſale ſecūduꝫ
eſſe in particulari. quāuis non ſit vniuerſa
le ſecūdum hoc ꝙ eſt in illo. ſed nec commu
ne nec communicabile ſicut i prima queſtione
ſatis declaratū eſt. Et niſi ſic eſſet nō eēt qđ
nec ſcientia de aliquo ſicut i primis probat
obiectis nec eſt curādum de ſolutione quaꝫ
quidam iducunt ſ. qđ vniuerſale ſecunduꝫ
ſe habeat eſſe, ſed nō habeat eſſe completū
niſi i particulari. vniuerſale enim habet eē
completum i hoc ꝙ omnia habet que exigū
tur ad eſſe vniuerſalis. ſicut particulare hꝫ
eē completum quādo habet oīa que exigunt
ad eē particularis. Ad id autē qđ primo cō
tra hoc iducit. dicēduꝫ ꝙ omne quod habꝫ
eſſe nō per aliud. poteſt eē ſine illo. n ſi ita ſit
ꝙ eſſe ſuū quāuis nō ſit per aliud tamē ſit in
alio cui ipſū ē cā eē. Et hoc ē eē i alio ſicut ps
eſſētialis ipſius eē ſm ꝙ ē i alio ⁊ hoc modo
vl'e ſiue ſſa ſa eſt i alio. ſꝫ ꝑ hoc ꝙ ē i illo ē ꝑ
ticulātū ⁊ determiatū. ⁊ iō eē quidē hꝫ in ſe

ipſa. ſed nō determinatū ⁊ ꝑticulatū. Si aūt
queratᷣ vtrū idē eē ſit ꝙ vle habet ꝑ ſe acce
ptū. ⁊ qđ habet determinatū ⁊ ꝑticulatum.
Dicēdum ꝙ nec idē oīo nec diuerſū omnio
Sed idē uel vnū dupliciter. In ſubſtātia. n.
idē eſt duplex aut ut idē ⁊ vnū ideterminā
tū ⁊ determinatum. Et hec ē ſolutio trium
pħoꝝ Auicene ⁊ Alfarabij ⁊ euiuſdē Johan
nis grāmatici apud arabes nominatis ⁊ eſt
vera q꞉ ꝯcordāt dictis Ariſtotilis. Ad id aūt
ꝙ ſcđo īducūt ꝙ aptū natū eē in pluribus n̄
ꝯuenit vl' ſcđm ꝙ eſt i ſingularibus eo. Cō
cedendū eſt ꝙ hoc eſt uerū. ſed hoc habet na
tura illa i quātum ſimplex eſt ⁊ ideterminā
ta. Quāto enim aliquid eſt ſimplicius tanto
magis eſt cōicabile multiſ ſed dico ſimplex
nō ꝑ ꝑriuationē differētiarū que cōueniūt i
eſſe ipſius· ſed per priuationē eoꝝ que deter
minār ⁊ ꝯtrahūt ipſū ad hoc eſſe. uel id ſcđꝫ
ſpeciē uel iduiduū. Sed ꝑ hoc nō ſequitur
ꝙ habeat eē determinatū ſiue ſingulari. q꞉
quāuis tale eē nō habeat a ſingulari tamen
nō habet niſi i ſingulari. ſicut ⁊ cōe nō habꝫ
eē niſi i eo i quo determinatᷣ ⁊ ad eē diſtinc
tum ꝯtrahitᷣ. Nihil enim ē ſimplex i natu
ra niſi ꝙ ad eē diſtinctū ē ⁊ determinatuꝫ. ſi
cut genus nō eſt niſi i ſpēbus. ⁊ ſpecies non
eſt niſi i induuiduis ſuis. Ad id autē qđ obi
citᷣ dicitᷣ ꝙ obiectio nō probat ꝙ vniuerſale
habeat eē ſeperatū. ſed ꝙ remaneat deſtru
ctis pluribus ꝑticularibus concedēdū eſt.
Sed ꝙ Ariſtotil'. dicit ꝙ deſtructis primis
īpoſſibile ē aliquid alioꝝ remanere ītelligitᷣ
i eē determinato ⁊ diſtīcto i rebus nature
Sed tn̄ poſſibile eſt remanere i eſſe nature
ſimplicis cōis ⁊ ideterminate. Si autē que
ritᷣ i quo ⁊ vbi manet ſcđm id eē. hec i ꝓxīo
ſequēti capitulo declarabitᷣ. Ad id autꝫ ꝙ
dicitᷣ Ariſtotilē dicere ꝙ vniuerſale eſt vbi
qꝫ ⁊ ſemꝑ ſingulare autē hic ⁊ nunc. dicēdū
ꝙ uerū eſt qđ dicit Ariſtotiles ꝙ vniuerſale
i eē vniuerſalis acceptū nō diſcernit locum
ſiue loci differētias uel temp⁹. q꞉ idetermiā
tum eſt ⁊ cōmune ad omnē locū ⁊ tēpus. ſꝫ
ſcđm idem ſuū eē ſubſtātiale efficitur hic ⁊
nūc quādo determinatᷣ i particulari ad hoc
⁊ id. Si quis autꝫ dicat ꝙ ſcđm hoc idem
ſit i pluribus tēpore ⁊ loco ⁊ ſubſtātia diffe
rētibus. dicēdum ꝙ hoc nō eſt iconueniēs ꝺ
eo qđ eſt natura ſimplex ⁊ cōicabile q꞉ poti⁹
hoc eſt neceſſariū. q꞉ ſimplicitatē eius conſe
quitᷣ communicabilitas. Sed i eē determinā
to ⁊ diſtīcto nō eſt i pluribus ſubſtātia loco ⁊
tēpore diuiſis. Et iđ eiuſdē rationis eſt hō i
omni tēpore ⁊ i omni loco ⁊ i omnib⁹ idiui
duis. Ad id autē qđ dicitᷣ ꝙ vniuerſale ē in
corruptibile. ſingulare autem corruptibile.
dicēdū ꝙ hoc uerū eſt q꞉ aliter ſciētia nō eēt
de ipſo. ſed ex hoc nō ſequitᷣ ꝙ eē vlis ſepe
ratū ſit ab eſſe ſingularis. vnūquodqꝫ enim di
citᷣ icorruptibile uel corruptibile ꝑ rationem
ꝑncipiorum ꝯſtituētiuꝫ eſſe ipſius. Et ideo
cū eſſe vniuerſalis ſcđm id ꝙ vere ē vniuer
ſale. hoc eſt ſcđm id ꝙ eſt natura ſimplex et
idiſtincta nō depēdeat ſcđm eē niſi a princi
pijs ſimplicibus. ſequetᷣ quādoqꝫ ꝙ i corru
ptibile ſit ꝓbatur enim i ultima parte libri
de cāis ꝙ ſimplex eſt icorruptibile. Sꝫ hoc
idē ut determinatū eſt diſtinctū i ſingulari.
ſcđm eē particularis ꝙ dat eē ei determiā
tum ꝓpter corruptibiliū principiorū adiun
ctionē nihil prohibet eē corruptibile. Et idē
eſt corruptibile ⁊ incorruptibile cōperatione
principiorū diuerſorū. Et hoc nō improbat
Ariſtotiles īfra de celo ⁊ mūdo. Ad hoc aūt
qđ dicūt negari nō poſſe ꝙ vle hēat eſſe cōe
i quo mlta vniuntᷣ ⁊ ꝯueniūt i ſubſtātia ⁊ rōe
dicimus ꝙ hoc uerū eſt ⁊ hoc eſſe ē ſibi ꝓpri
um ⁊ nō habꝫ a ſingulari. ſꝫ nec hoc pōt ne
gari qn id. idem cōe eē ſit determinabile et
deſignabile i ſingulis. q꞉ aliter nō eēt cōica
bile ſingulis. ⁊ per illā diſtīctionē eē id nō ſit
diuerſū ſꝫ ſubſtātiaꝫ. ſꝫ tn̄ efficitᷣ hūs moꝫ
eſſe diuerſū. ꝙ nō facit ſimpliciᷣ eē diuerſū.
ſꝫ vnū eē duplex ex eo ꝙ diuerſū modū eſſe
accipit ſicut ſepius dictū ē. Si qs aūt dicat
ꝙ ut dicit Ariſtotiles mouētibus nobis mo
uentᷣ ea que i nobis ſunt ⁊ ꝑ hoc itelligitᷣ de
motu corruptionis. ⁊ ſic corruptis primis i
poſſibile ē vle remanere. Dicēdum ꝙ hoc
oīo ē verū quod dicit Ari. ⁊ ita itelligitᷣ ſicut
dictū ē. Et verū ē ꝙ vle corrūpitᷣ i eis q̄ cor
rūpuntᷣ. ſꝫ corrūpitᷣ ſcđm ꝙ eſt in eis. Eſt eniꝫ
in eis ſecūdum principia determinata ⁊ di
ſtrahētia ipſū ad eſſe ꝑticularis. Et ſic ē hoc
modo corruptibile quo i libro de cauſis dici
tur ꝙ icorruptibile eſt quod eſt delatū ſuper
id ꝙ ē corruptibile. ⁊ ē corruptibile ꝑ aliđ ⁊ ꝑ
accn̄s. Sꝫ nihil prohibet quin maneat ſecū
dum ſubſtantiam ⁊ eſſe nature ſimplicis.
⁊ indiſtincte ⁊ nō particulate.

Et autem difficilis queſtio ualde.
qualiter vniuerſale ē in anima. et
qualiter i ſe ipſo. ⁊ qualiter i ſingu
lari. ⁊ i quo veri⁹ ſit ſecūduꝫ eſſe nature ſue.
Quod enim in anima ſit ex dictis ꝑipateti
corum ſupponitᷣ omniū. dicētiuꝫ ꝙ vniuer
ſale eſt dum itelligitur. particulare autem
dū ſentitur. Adhuc autem Auerois. ⁊ Aui
cena dicūt ꝙ intellectus in formis agit vni
uerſalitatem. Adhuc autem vniuerſale in
intellectu ut dicit Ariſtotiles principium ē
artis ⁊ ſcientie. nec poſſet eſſe principiū artis
⁊ ſciētie niſi eēt i itellectu pratico ⁊ ſpeculati
uo. Ars. n. ē factiuū ꝑncipiū entiū rōne. ⁊ iđ

eſt in intellectu pratico. Scia aūt eſt hītus ꝯclusionum ex principiis speculationis pzabatus. et ideo eſt in intellectu speculatiuo. ⁊ ſic oꝫ ꝙ vniuerſale ſit in intellectu. Eſt itēꝫ vniuerſale ſꝫ eſſe nature ſimplicis. cui accidit vl'e eē ſm ſuam cōicabilitatem. hoc enim non hꝫ ab hoc qđ eſt in aīa principiuꝫ artis et ſcie. Eſt etiā vl'e i ſingulari cōicatuꝫ ⁊ diſtinctum ab indiuiduātibus ⁊ materia. Queratur ergo ſm quem modū diuiſuꝫ eſt in iſtis. cum ipſum de ſe ſit vnū. ⁊ idem eſt indiuiſum et indiuiſibile ſm eſſentiam. Ad huc color non eēt in corpore terminato et in pſpicuo et in oculo uidente niſi eſſet vnum ⁊ idem agens ipſum i oībus illis qđ eſt de formali eſſētia coloris. ⁊ hoc ē lux ſiue lumē in cuius actu color mouet uiſum quod ideꝫ eſt in ſupficie terminati corporis diffuſum. et qđ uere ē vnum et idem ſm actū pſpicui ſm actum illuminanti. ⁊ ita uidetᷣ eſſe ēt eē in forma vl'is. oꝫ eiꝫ eſſe vnum qđ agat ipꝫ in ſe et in aīa ⁊ in ſingulari. qꝛ aliter nō poſſet intelligi qualr' eēt in iſtis tribus ſimul et ſemel indiuiſum ſm eēntiam. quāuis ſꝫ eē aliqđ ſit diuiſum. Queritᷣ ēt in quo illorum uerius et nobilius ſit ⁊ euidentius ſm eſſe. Et iteꝝ queritᷣ utrū ſm ſe ſit in aīa uel p ſolam ſimilitudineꝫ ſuam. ſicut ariſtotiles dicere uidetᷣ i tertio de aīa. dicens ꝙ res non ſuntᷣ in aīa ſed ſilitudines reꝝ. Qđ. n. nobilius et uerius ſit in aīa ꝙ̄ alibi uidetᷣ p illaꝫ ariſtotilis cōſiderationem i ſexto topicoruꝫ. ubi dicit ꝙ prius et uerius ⁊ euidentius eſt eis ubi ē in qete ꝙ̄ ubi eſt i motu. Et nō accipit qetem ſm ꝙ opponitᷣ motui priuatiue uel ꝯtrarie. ſed accipit quietem p imobilitate quacunqꝫ p quā impoſſibile ē rem ſubici motui uel mutatiōi. ſic āt non ē vl'e in ſingulari. ſed ſic eſt in aīa. uerius ergo eſt ſm ꝙ ē in aīa ꝙ̄ ſit in ſingulari. Sꝫ hoc uidetᷣ irrationale ualde. qꝛ ſingulari dat eē nomen et rōnem. et hoc non dat aīe. uerius āt eſt res in eo cui dat eē ⁊ rōnem ꝙ̄ in eo cui nihil talium donat. Tū in fine ēt poſterioꝝ uidetur ariſtotiles dicere ꝙ vl'e qeſcit in aīa. ubi dicit ex ōi qeſcente vl'i in aīa vno preter mlta. ꝙ cum in oībus vnū ſit ideꝫ et artis pricipium eſt et ſcie. uidetᷣ ergo ꝙ nobilius et uerius ſit in aīa ꝙ̄ extra aīam. Ad hoc aūt ſiqs bn̄ nouit poſitionem peripateticoꝝ non hꝫ difficile determinare ⁊ rn̄dere. Dicenduꝫ igitur pmo ꝙ vl'e vnū numero et eēntia eſt i aīa et in ſe ipſo ⁊ in ſingulari. nec differt niſi ſm eē determinans ipm ad hoc uel illud. ſm. n. ſimplicitatem acceptū in ſe ſm ſeipꝫ ē. ut principiū āt artis et ſcie eſt in aīa. et ut cōicatum ad eē nature pticularis eſt diſtinctum i particulari. Et ſi queratᷣ qd vnū ſit qđ faciat ipſum eē in tribus his. Dicendū ꝙ inducta ſilitudo de luce ⁊ colore bona eſt. Et dicendum ꝙ id vnū qđ in tribus ipſum facit eē eſt uis itelligētie prime. ꝙ̄ cā uniuerſi eē ē in oībus. cuius ēt ipſa ſimplex natura que ē hoc quod ē vl'e uel illud ꝯtingēs radius ē. Et qꝛ ꝯtactus talis multiplex ē ſm diuerſas naturas ad quas ptingit. iō vl'ia mixta ſunt. reducibilia tn̄ aliquo mō ad vnum qđ cāe prime primum cātum eſt. Hoc autē vnum itelligentie lumen eſt extenſum per oēm naturā et aīam. ſicut lux ſolis extendit ſe p oēm naturā et aīam in eo qđ eſt imago ipſius ppinqua. Et aīa intellectualis facit et operatᷣ et inuenit formas ſuas ſub ſpecie ⁊ forma luminis. ſicut lux ſolis et coloreꝫ facit in pſpicuo ſine puio. quā quidē accipit uiſus p id quod pſpicuo cōponitᷣ eius organū. accipit tn̄ i uirtute uite et ſenſus. per hoc ꝙ oculus perſpicuū aīatum ſenſitiuum et determinatū corpus ē. et accipit claruꝫ uel tenebroſum per h' qđ ſuperficies clara eſt uel tenebroſa. ita ēt lux intelligentie prime. que fons et cā ē oīum formaꝝ. facit ⁊ inuehit formas quas in ſe quidem acceptas hꝫ ſimplices et indiſtinctas. et ideo vl'es et in ſimplici lumine conſtitutas. que qꝛ vl'e eſt ubiqꝫ ⁊ ſemper ſm ꝙ ſic ſunt ubiqꝫ et ſemper ſunt i corruptibiles ſunt et immobiles et innumerabiles. ſm autē ꝙ ad hoc uel illud ſunt terminate ſic accipiunt diuerſum moduꝫ eſſe. Et in aīa que uite itel lectualis principium eſt accipiuntur ut principia opis uel ſpeculationis. cum talis aīa et imago inſtrumenti ſit luminis intelligentie in materia ſenſibili. que non niſi ſubiectum opantis itelligentie eſt et inuehit eas ut ſunt principium eſſe eius uel illius ſingularis. ⁊ iō vna et eadeꝫ eſt eēntia in ſe et in aīa ⁊ in ſingulari. ſed in aīa ſꝫ eſſe ſpirituale. in ſingulari ſm eē materiale et naturale. In ſe āt in eſſe ſimplici. Et qđ dicit ariſtotiles ꝙ uerius eē eſt in quo ē ſicut in quiete. Dicendū ē ꝙ uerius eē dicitur duplr'. ē. n. uerius ſm actum nature, p prium. et uerius ſm cōſtituentium ꝓprietatem. ⁊ uerius quidē ſm ſubſtantialem naturę ipſius actum eſt in ſingulari. cui dat eſſe ſubſtantiale et nomen et rationem. quitᷣ eſt proprius et ſubſtantialis nature communis actus. Secundum autem ueritatem conſtituentium illam naturam uerius et i anima et in ſe ꝙ̄ in ſingulari. quia ibi puriꝰ eſt et impermixtius nature aliene. ſicut uerius dicitur aurum. quod aliene nature eſt impermixtius. Et ſic intelligitur deducta ariſtotilis conſideratio in ſexto topicorum. Quod autem in fine ſecundi poſteriorum deductum eſt contra mentem ariſtotilis.

adductum eſt. quãuis faciat ꝑ iſta qõne cõ
firmanda. Intendit. n. ibi ariſtotiles vl'e eſ
ſe de multis acceptionem perpimentuȝ et
memoriam qđ quieſcere in aĩa dicit͛ qñ ſi
bi aquieſcit aĩa non inueniens inſtãotiã vni
uerſalis acceptionis. Qđ aũt querit͛ qualit͛
ſit in aĩa ẽt in ſe et in ſingulari. dico cum ari
ſtotile et peripateticis ꝙ eſt in oĩbus his ꝑ
ſuam pñtiam realem et realiter acceptuȝ.
⁊ quam pñtiam facit intelligentie lumen ſi
cut dictũ eſt. Qđ aũt dicit ariſtotiles ꝙ res
non ſunt in aĩa. ſed ſimilitudines rerũ. Di
cendũ ꝙ res dicũtur ſingularia que ſola ſũt
ens ratum in natura. Similitudĩes autẽ
ſunt vniuerſalia que ut dicit boetius niſi ſi
militudo eſſentialis ſunt ſuoꝝ ſuppoſitoruȝ
⁊ ſingulariũ. qđ pȝ. ex hoc ꝙ id quod eſt ĩ aĩa
intelligente non fit ĩ ea niſi ꝑ abſtractionẽ.
abſtractio ãt non fit niſi ab indiuiduãtibus
⁊ materialibus. qbus ſeperatis remanet id
quod ubiqȝ et ſemꝑ eſt. quod ꝑ lumen intel
ligentie prius efficit͛. et quod ꝑ naturam i
tellectualem quam in ſubſtãtia ſua ꝑticipat
ſtramentũ eſt itelligentie. in quo ſternit for
mas ueras ſuo lumine. q̃ ſm̃ uite opationẽ
perficit͛ ɔtemplando et operãdo. hec uidet͛
uera eẽ huius qõnis determinatio. ſm̃ hoc
quod tradit͛ in ſciã de intelligentiis. de qui
bus ariſtotiles loqtur l. xi. prime phie. Sci
to tñ ꝙ aliter multi dicunt latinorũ contra
quos ego non ɔtendo. qꝛ non cõtentioni ſtu
deo. ſed ad explanandas opĩoes peripateti
coꝝ. Qđ ãt dicit͛ ꝙ vl'e eſt dum intelligitur.
⁊ particulare ſiue ſingulare dum ſentit͛. non
iđ dictum eſt ꝙ ab intellectu itelligentis ac
cipiat vl'e eſſe uel a ſenſu accipiat eſſe par
ticulare. hoc. n. fuit erroꝛ pitagore quem in
pugnat ariſtotiles. ſed iđ dictum eſt. qꝛ non
accipit͛ niſi in intellectu niſi in itelligente lu
mine. et ſic ẽ vl'e. nec accipit͛ a ſenſu niſi ſen
ſibili accidente diſtinctum. et ſic eſt ſingula
re. et hec eſt ſolutio qõnis inducte.

Ulterius ãt mouet qualiter vl'e ꝓdu
cit͛ ĩ eſſe. nos ãt hic loqmur philo
ſophice. et non de productione illa
qua cuncta in natura ꝑ creatione ꝓducit de
us. ſm̃ phiam. n. nihil creat͛ niſi qđ ꝓducit͛
nullo quodam alio ꝓducto. et ſic ſolum ens
ꝓducitur ꝑ creationem. alia ãt per ĩforma
tionem ꝓducunt͛. ſicut in ſciã libri cãꝛũ ẽ de
terminatũ. Hoc ergo mõ querat͛ qualr̃ vl'e
in eſſe ꝓducit͛. cum. n. ꝓductum ꝓducẽtis
intelligentie et agentis ſit terminus. ⁊ ꝓdu
cere eſt agere ꝑ intellectũ. terminus autẽ
actionis ſit compoſitum. et hoc aliqd cum
vl'e ꝓducatur. uidet͛ ꝙ vl'e ſit compoſitum
⁊ hoc aliquid. hoc ãt fĩm eſt. et cũ vl'e ſit for
ma et quale qd. et non hoc aliqd. hoc autẽ
adhuc uidet͛ ex eo ꝙ id qđ ab intelligẽtia in
eſſe ꝓducit͛ ꝑ exemplar et ideã eſt ĩ ipſa. nõ
ãt per ideam et exemplar ẽ ĩ intelligentia.
niſi ꝙ eſt hoc aliqd et compoſitũ. aliter eim
oporteret ꝙ plures eſſent idee eiuſdem. que
dã qdem ſm̃ formã. q̃dam ſm̃ materiam.
⁊ q̃dam ſm̃ genus. aut ſm̃ ſpeciem. ⁊ q̃daȝ
ſm̃ differentias. qđ ualde eſt abſurdũ. Ad
huc aũt oꝫ ꝙ oĩa predicant͛ ab agente intel
ligentia inquantũ ſunt in natura perfecta.
⁊ hoc aliqd exiſtia. Si ergo ab agente intel
ligentia q̃ cã ꝑma eſt ſine aliqo aliud ſecun
darũ cãrum uidet͛ ꝙ vl'e ſit hoc aliqd et cõ
poſitũ ex materia et forma. Adhuc aũt vr̃
hoc. ex hoc ꝙ are imitat͛ naturã inquãtum
põt. Qđ ãt ab artifice ꝓducit͛. et eſt in artifi
ce ꝑ modũ exẽplaris non eſt forma ſimplex
ſed compoſitũ. ut domus uel tripoda. Sic
ergo uidet͛ ẽt fieri in ꝓductione itelligẽtie ĩ
natura. ſupponimus. n. ꝙ totũ opus natu
re eſt opus itelligentie agentis cuius uirtus
ẽt informat ſemen generatiõis. ex quo res
nature ꝓducunt͛. Adhuc ãt in oĩ natura ꝓ
ductum ſemꝑ eſt res nature. Res aũt natu
re non eſt niſi hipoſtaſis cõi nature ſuppoſi
ta ⁊ ſubſtans ꝑ ſe ipam. talr̃ aũt ſubſtãs na
ture cõi indiuiduum ⁊ ſingulare ẽ. Si ergo
vl'e ſic ꝓducit͛ ſequit͛ ꝙ vl'e ſit ſingulare. qđ
ẽ inconueniens. Ad oĩa ãt hec ⁊ his ſimilia
non eſt difficile rñdere. vl'e. n. ſm̃ ꝙ in eẽ ꝓ
ducitur ꝑ intelligentiã agenteȝ ſiue genera
tionem q̃ eſt agentis itelligentie inſtrumen
tũ non niſi in hipoſtaſi ꝓducitur. que ẽ hoc
aliqd in illa natura cõi uel illa. ⁊ iđ cum nõ
ꝓducatur ut exñs ꝑ ſe ſolum non oꝫ ꝙ ꝓdu
ctum ſit hoc aliquid. hoc ãt mõ omnes pro
cedunt obiectiones. ⁊ iđ pȝ ꝙ nihil ualent.
Qđ ãt in alio ꝓducitur ut in phiſicis docet
ariſtotiles dupliciter ꝓducit͛. aut ex ꝯñti aut
per accidens. ex cõſequẽti ãt qꝛ hic generãs
eſt homo. ideo ſequitur ꝙ homo generat ho
minem. et ꝙ hic generans eſt hõ et animal
et ſubſtantia. et ſic de aliis. ⁊ ſic eſt in omni
predicatione ſubſtantiali. ita ꝙ ariſtotiles
dicit ꝙ domus eſt ex domo et ſanitas ex ſa
nitate. et ſic de aliis. qꝛ ꝓductum ſemꝑ eſt
ad formam ꝓducentis. eo ꝙ equiuocũ ad
vniuocum neceſſarium eſt reduci. per acci
dens autem producitur quod accidit ꝓduc
to ex ipſa productione. Si enim producit͛
per generationem ad ſimilitudineȝ forme
⁊ ſpecie generantis ꝓducitur. et iđ per acci
dens ꝓductus eſt filius. ⁊ producens eſt pa
ter. et ſic de aliis. ꝓducit͛ ãt vl'e ex ꝯñti ĩ eẽ
nat͛e ꝑꝑ qđ dicit auctoꝛ ſex ꝑncipioꝝ ꝙ nat͛a
occulte opat͛ ĩ ill. ⁊ iđ ẽt ĩ ꝑhia ariſtoti. ſi de
ſi de uocãt. Si aũt vl'e ſm̃ ſe ipſȝ ɔſideret͛ ipſȝ
ẽ imago luminis ĩ re nature. imago dico lu

minis agentis itelligentie. quod lumen ter
minatum ē ad hoc aliquid ⁊ incorporatū
illi. ⁊ hoc mō vl'e nature producit in eſſe ab
agente intelligētia que operatur per ſuum
intellectuale lumen in ōi natura. et eſt cau
ſa rei naturalis in oībus. quod quidē lumē
in ſe acceptum ineſt vl'is et rōne vl'e eſt ac
ceptum āt ut determinatum ad hoc aliqđ.
⁊ incorporatum illi eſt eē et ſubſtantia parti
cularis dās eſſe ſubſtātiale ⁊ rōnū ſingulari.
Stāt adhuc dubiū apud quoſdaꝫ
an vl'e ſit forma an cōpoſitum. an
materia. Et ſi ē forma utrū ſit for
ma totius uel partis. Qđ. n. vl'e nō ſit ma
teria pꝫ ex hoc ꝙ materia ei i quo ē. nec dat
eſſe nec nomē nec rōnem. ꝗ oīa dat vl'e ſub
ſtantiale ei cuius ē vl'e. igitur nō ē materia.
Adhuc āt materia non eſt imago agentis.
in eo qđ ꝓducit. vl'e āt eſt imago agentis in
telligentie in eo qđ ꝓducit ut iam probatuꝫ
eſt. Adhuc āt ōe qđ predicat de eo in quo eſt
forma ē. vl'e ꝑdicat de eo in quo ē. ergo vl'e
forma ē. Adhuc āt nihil eſt cōicabile mltis
vnū exñs in eis ſm eēntiaꝫ niſi forma. ma
teria. n. non eſt cōicabilis multis niſi ꝑ diui
ſionem. ita ꝙ non tota ē in ſingulis. vl'e āt
totum ē. in ſingulis ergo vl'e non ē materia
ſed forma. Sed qꝛ innegabilr uerū eſt. ideo
querit cuius forma ſit. eſt. n. forma totiꝰ. ut
humanitas ē forma hoīs. aut forma ptis. ſi
cut aīa eſt forma corporis humāi. forma āt
ptis ſiue materie non ꝑdicatur de re cuius
ē forma. ſed vl'e bñ ꝑdicat. vl'e ergo non eſt
forma partis uel materie ſm ꝙ materia ꝑ
ficit ꝑ formā. Eodeꝫ mō ꝓbari uidet ꝙ nec
forma totius eſt. qꝛ ēt humanitas de hoīe
non ꝑdicat. et ē de rōne eius de quo ꝑdicat.
Hec āt et ſilia ſoluere non eſt difficile. Dicē
dum. n. eſt ꝙ vl'e eſt forma. et ꝙ eſt forma
totius. ſed forma totius dupl'r deſignatur i
noīe. deſignat. n. ut forma tm̄. ſicut humāi
tas eſt forma deſignata ut forma tm̄ que eſt
eſſentia formalis. ⁊ iđ non ꝑdicat de eo cuiꝰ
eſt forma. qꝛ hō non eſt eēntia ſua formalis
nec aliqđ alioꝝ ꝗ formas hñt. Deſignat ēt
ut forma totius totum eē dicens cuius eſt
forma. ⁊ tunc deſignat per eē qđ dat ei i quo
ē ⁊ nomen. ſicut hō dicit eſſe formale ꝙ for
ma totius dat huius cōpoſito qđ eſt hic hō.
Et hoc iđ docet ariſtotiles in libro de celo ⁊
mundo dicens. Cū dico celum dico formā.
cum dico hoc celum. dico formam in mate
ria. Et forma ē vl'e predicabile noīe et rōne
de eo cuius eſt vl'e ſm ſubſtantiā. cuius ꝓ
batio eſt. qꝛ niſi vl'e tale eēt forma diffinitio
data ſm nomen vl'is non diceret totum eē
rei. nec totam qditatem ipſius ſm illud no
men ſm qđ diffinit ſiue nomē generis ſiue
ſpeciei. Relinquit ergo ꝙ vl'e ſit forma toti
us ut totum eē dicens deſignata. ꝓꝑ hoc ēt
ꝑdicatur de eo de quo predicat. ita ꝙ et ſta
tim poſito ſubiecto ꝑ intellectum ꝯcipitur i
illo ſiue ſubiectū ſit in actu ſiue non. ōi tp̄e
. n. uerū ē ꝙ hō ē aīal. ſiue hō ſit ſiue nō ſit.
⁊ ꝙ aīal eſt corpus aīatum. et ꝙ corpus aīa
tū ſit ſubſtantia. ſed ex hoc non ſequit. ergo
corpus aīatum ē ens ſm actuꝫ. Et iđ dicit
auicena in primo libro logice ſue ꝙ eſſe ⁊ eſ
ſentia accidit ei qđ eſt. uerū. n. eſt hoīem eē
aīal ſiue aliqđ aīal ſit ſiue non ſit. et accidit
ei eſſe uel non eſſe. Hec igit ſunt ꝗ digrediē
do a ꝓpoſito et altioris ſcie aſſumendo ne
gotium de vl'ibus ꝓꝑ doctrine perfectionē
dicenda eſſe uidebant. Redeūtes igit ad ꝓ
poſitū. ꝙ cum ad ſciam ꝑdicamentoruꝫ ari
ſtotilis utile et neceſſariuꝫ ſit noſſe qđ genꝰ.
qđ ſpecies. qđ differentia. qđ ꝓpriuꝫ. ⁊ qđ
accidens ſit. Preterea utile ad demonſtra
tionem et diffinitionem et diuiſionū ſciam
tentabo tradere iſtaꝝ rerū ꝗ vl'ia dicuntur
ſpeculationem ſiue ſciam ſpeculatiuā cōpen
dioſam. breuem qdem. ſed tñ ſufficientē et
facilem. ꝗ competat itroducēdis ꝑ aſſigna
tiones et ſimilitudines tradens ſciam. ten
tans aggredi que ab antiquis dicta ſunt. de
qualia dicta ſunt accipiant. hoc aūt faciam
ab altioribus quidem qōnibus abſtinēs. ꝗ
lꝫ tacte ſint ꝓꝑ doctrine ꝑfectioneꝫ. tñ ex ꝑn
cipiis ꝓpoſite intentiōis determinari non
pñt. Simpliciores uero de his vniuerſali
bus qōnes mediocriter inter ſubtilem ⁊ ru
dem tractatum ꝯiectans ex ꝓbabilibus ſi
ue ſimilibus tractare ꝯiecturare eſt. multa
enim talia oꝫ adducere. ut fides fiat de eo đ
quo tractat. Ne aūt lateant ea que ex iſtiꝰ
ſcie principiis tractari non pñt đ vniuerſa
libus. mor. i. pria facie occurrit ꝗrēdū de ge
neribꝰ et ſp̄bus. utrū. ſ. ſubſiſtant uel i ſolis
nudis puriſqꝫ itellectibꝰ poſita ſint. ſiue ēt
ſubſiſtentia extra itellectū poſita. utrū ſint
corꝑalia ſiue icorꝑalia. ⁊ ſiue h uel illo mō
ſint. utrū ſint ſeperata ſꝫ eē a ſenſibꝰ ſiue ſin
gularibus. an i ipſis ſenſibꝰ poſita ſint. Ex
alia qdā circa tales difficultates circūſtātia
in hoc libro dicere recuſabo. huiꝰ. n. negoti
um altiſſimū ē. qꝛ altiſſime ſcie ꝓpriū. et iđ
maioris et ſubtilioris egēs ē inquiſitiōis. al
tioris qdem quo ad ſubiecti nobilitatē. ma
ioris autem inquiſitionis quo ad demōſtra
tionum ſubtilitatem. In his enim duobus
ſcientie differunt. ut ariſtotiles dicit in prin
cipio libri de aīa. Illud uero quod de his di
cendū uidetur probabiliter quēadmodū đ
his tractauerūt antiq ph'i. et horū maxime
peripatetici quos hic ſeq ſuſcepimus nunc
tentabo demōſtrare mō introductiōis.

BIBLIOTECA PROVINCIAL
UNIVERSIDAD DE SEVILLA

Uia autem inter incompleta pri
mo de vlibus occurrit tractãdũ.
uidendum prius eſt qualiter vl'e
dicit̃ de quinqʒ que ſunt inducta.
vl'e.n.ſimplex natura ẽ ſua ſimplicitate cõi
cabile et determinabile ad pticularei quo
ipſum eſt noĩe ⁊ rõne. Dico ãt rõne eẽntiali
que competit vl'i qð pdicatur. ⁊ hoc dico p
pter pprium et accidens. q̃ et ſi ut vl'ia per
fectas diffinitiones hẽre non pñt tñ ſcðm
quas hñt pdicant̃ de his de quibus predi
cant̃. ſicut de ſubſtantiis. ut albũ de hoc al
ño. ⁊ riſibile de hoc riſibili. ⁊ ſic ð aliis. Cũ
ergo quodlibet iſtoꝝ qnqʒ dicat̃ vl'e. ſciẽdũ
ꝙ vl'e non dicit̃ cõiter de ipſis ut genus. ſʒ
ut cõe pportionis ad vnũ qð uocat̃ cõe ſʒ
analogiã. vnũ ãt ad cuius pporcionẽ vl'e
dicitur de his quinqʒ ẽ aptum natum eſſe
in multis et de multis. hoc ãt nec p vnam
rõnem ꝯuenit his que ſubſtãtialr̃. hoc eſt p
hoc ꝙ ſubſtantiale ẽ. ſunt i multis ⁊ de ipſis
⁊ his q̃ p accidentale aliqð ſunt in multis
⁊ de multis. nec p vnam rõnem cõuenit ei
quod p accidentale ꝯſequens naturam eſt
in multis et de multis. ⁊ ei qð p accidẽs cõ
mune qð eſt accidens indiuidui. Adhuc ãt
nec de his q̃ p eſſentiale ſunt in multis. ⁊ ð
multis ꝯuenit p eẽntialem rõnem. q̃daʒ. n.
iſtoꝝ ſunt in multis ⁊ de multis p eſſentia
le quod ẽ qd. et quaſi ſubiecta ſubſtãtia i ip
ſis. ſicut genus qð eſt quaſi fundamentum
in quo formatur ⁊ fundat̃ eſſe ſpeciei. Et ſicut
ſpecies qð ẽ totũ eſſe ſubſtãtiale indiuidui.
qz qcqd ſequit̃ ſpeciẽ eſt accidens indiuidu
ãns. aliud ẽt eſt i multis. ⁊ de multis p qua
le qd. qð facit eẽ fundatum i genere. Et ſic
pʒ ꝙ non p vnã rõnem ſunt hec in multis ⁊
ð multis. et p prius hoc ꝯuenit generi ⁊ ſpe
ciei. p poſterius ãt drĩe. Adhuc cum eſſe in
multis et de multis pˀus ꝯueniat ei qð i mul
tis ⁊ de multis ẽ ſpẽ et numero differẽtibˀ.
q̃ʒ ei qð eſt i multis et de multis ſolo nume
ro differentibˀ. Cõſtat ãt ꝙ p prius ꝯuenit
vl'e generi. ⁊ p poſterius ſpeciei. hec. n. ẽ rõ
cõitatis analogice. ut i qnto pˀme phĩe docet
ariſtotiles ꝙ cõe analogice ſimplex ẽ i vno
In aliis ãt non ẽ niſi ſm quãdam pportiõeʒ
ad illud. Et p hoc pʒ ꝙ vl'e nõ pdicatur de
his ut genus, uel ut ſpecies. uel ut drĩa. uel
ut proprium. uel ut accidens. ſed pdicatur
de his ut cõe ſm analogiã ad cõitateʒ gene
ris pporcionataʒ. Numerus ãt hoꝝ vl'iũ
ex hoc pʒ ex ðe ꝙ ẽ in multis et de multis.
aut ẽ in illis et de illis per ſubſtantiale. aut
per aliquod accidentale. ſiqdem ẽ in illis p
aliqð qð in illis ẽ ſubſtantiale non dʒ diui
di. qð ãt inſit p ſubſtãtiale qð eſt ps eſſe. aut
p id qð ẽ totum. ſicut qdam dicunt. qz qð ẽ
ps non pdicat̃ de eo in quo ẽ ſcðm ꝙ eſt ps.
ſed ſic diuidi dʒ ꝙ ſi eſt i mltis ⁊ de multis
aut eſt in eis per id quod ẽ eẽ ſecunduʒ po
tentiam incoationis. aut in eis eſt per eſſen
tiale quod eſt totũ ſm actum pficiens eẽ
ipm. aut eſt in eis ſm totum eẽ perfectum
⁊ ꝯſtitutum. Et pˀmo quidem mõ eſt genˀ.
ſecũdo ãt mõ drĩa. tertio uero mõ ſpecies.
Et pʒ ꝙ diuiſio ſufficiens et ex immediatis
eſt. qz ſubſtantiale quod eſt i multis et ð mlˀ
tis aut ẽ principiũ aut principiatũ. ⁊ ſi ẽ pri
cipium. aut eſt principium ſm potentiam.
aut ſm actum. Si aũt eſt principiũ ⁊ in ſub
ſtantiali eſſe pfectum. tunc eſt altero modo
a duobus dictis modis. Si ãt eſt in multis
⁊ de multis ſm eſſe accidẽtale exñs in illis
non põt eẽ in eis niſi aut ſm accidens natu
re cõis per quã refertur ad ſingularia. ⁊ hoc
ẽ ppriuʒ aut ſm accidens īdiuidui aut ſin
gularis per quod refertur ad naturã cõem.
⁊ tunc ẽ accidens. Socrates. n. ẽ riſibilis p
cõem naturam que eſt in ſocrate. hõ aũt eſt
albus per hoc ꝙ ſocrates ẽ albus. i quo na
tura hoĩs eſt. Et pʒ ꝙ illa diuiſio ex imme
diatis ẽ. qz in nullo ẽ niſi natura cõis uel hi
poſtaſis ſiue ſuppoſitio uel ſingulare quod
ſubſtat nature cõi. ⁊ cum cõe quod eſt i mul
tis et de multis pluribus modis uerifi cari
non poſſit p immediatam diuiſionẽ. iõ vl'ia
non pñt eſſe formaliter differentia niſi qnqʒ
Per hoc ẽt ordo iſtorum quinqʒ vl'ium. cõ
ſtat. n. ꝙ ea que ſunt in multis ⁊ de multis
per eſſentiale quod ẽ in illis ſunt priora ea q̃
ſunt in multis et de multis per accidentale
quod ẽ in illis. Adhuc ãt que ſunt in multis
⁊ de mltis p accidẽtale fluẽs a natura pˀus
ẽ q̃ʒ id qð ẽ i mltis ⁊ ð multis p accidẽtale
īdiuidui qð ẽ accidẽs itẽrũ. adhuc ãt qð ẽ in
mltis ⁊ ð multis p eſſentiale qð ẽ in illis ſʒ
incoationis potentiã prius ẽ ⁊ q̃ʒ id quod
eſt in multis et de multis per actum ad eẽ
ſpeciei diſtinguens et determinãs. qz ſemp
in eadem potentia precedit actum. utrũqʒ
ãt ẽ conſtitutum ex his ſicut principium et
principiatuʒ. et ſic prius eſt genus, cõſeq̃n
ter aũt differentia. et tertio ſpecies. quãuis
hic ordo ſit vl'ium ſm naturam. ſm ꝙ etiã
in ante habitis enumerata ſunt. tñ in ordĩe
tractatus ponemus tractatuʒ de ſpecie an
te tractatum de differẽtia. quia propter co
relationem generis et ſpeciei unius tracta
tus dependet a tractatu alterius. eo ꝙ vnũ
relatiuorũ diffinite cognoſci non poteſt niſi
cognoſcatur ⁊ reliquum.

Primo igitur i tractatu de vniuer
ſalibus de genere loquendum eſt.
ſʒ qz genˀ ſʒ itẽtionẽ logicã diffini
ri nõ põt nec diffinite cognoſci niſi

prius multiplicitas huius nõis genꝰ deter
mineť. Jõ in primis determinãda eſt et di
ſtinguenda nõis generis multiplicitas. et
maxime in his modis q aliquam hñt ſimili
tudineꝫ ad itentionem illã generis. ſ̃ꝫ quã
logici genere utunť. De alijs itentionibus
q̃ ad ꝓpoſitam itentionem non ualent eſt
omittendũ. nihil. n. ꝯfert ad ꝓpoſituꝫ ſcire
maſculinũ genus uel femininũ uel actiuum
uel paſſiuũ i gramaticis ñ ad ꝓpoſitã iten
tionem. Et iõ de ſi̾libus generis itentiõibꝰ
non eſt hic iterponendũ. Dr̃ ãt ꝑ ſimi̾litudi
nem ⁊ ꝑ ꝓprietatem. ad qd̃ etiã genus ꝑ ſi
militudinem dictuꝫ transferť. ꝑ ſimilitudi
nem ãt dr̃ dupl̾r. vno. ſ. mõ diciť genꝰ mul
titudo aliquoꝝ vno quodã mõ ſe hñtiũ ad
vnũ aliqd̃ qd̃ ſui aliqd hꝫ in tota m̾ltitudie
illa. ita ꝙ eſt in ſingulis ipſoꝝ. in quo etiam
cõi exñte in oibus quodãmõ ſcd̃m ꝯuenien
tiaꝫ ſe hñt adinuicem. ita q̃ qnilibet ad ali
um habeat ſi̾litudinem i illo qd̃ ineſt ſibi ex
illo vno primo. qd̃ cã eſt ſi̾litudinis i tota il
la collectione. ſ̃m quã ſignificationeꝫ roma
noꝝ genus diciť collectio tota parentele q̃
a romulo deſcendit ꝑ ſucceſſiuaꝫ generatio-
nem. hoc. n. totũ diciť romuleum genus ſ̃ꝫ
hĩtudinem qua ſe hꝫ ad vnuꝫ primũ paren
tem. ſ. romulum. Et in hoc genere diſtigui
tur illa collectio ab illa collectõe q̃ ab aliquo
alio parente deſcẽdit. ſicut a primo genere
a quo priami cũ quo tota collectio iſta pria
micum genus uocať. Hoc ãt aduertenduꝫ
eſt in iſta generis ſignificatione. ꝙ vnuꝫ eſt
i oibus illis q ad illã ꝑtinent generationeꝫ.
⁊ hoc eſt ſemen ꝓpagatiõis a romulo ꝯfuſũ
in tota illa collectione. Secũdo mõ adhuc
cuiuſlibet diciť genus ꝑ ãnexũ modũ ad ãn
hitum id qd̃ eſt vniuſcuiuſqꝫ generationis
ſiue multitudinis generate principium. ad
quo fortiſſime generatum. ⁊ a quo fortiſſi
ma uirtute exortum eſt. Et hoc dupliciter
diciť. uel a p̃re q p̃mus genitor eſt in genere
illo. uel ab eo loco in quo qs genitus ẽ. Et ꝑ
ori quidem mõ dicimus horeſtem qdem a
tantalo ꝓauo ſuo hẽre genus. illiuꝫ uero di
cimꝰ habere genus ab hercule. quo ſicut ab
attauo genitus eſt. Scd̃o aũt mõ ſ̃m quem
p̃ncipia ſiue locus pricipiũ generatiõis eſt.
dicimus pindaꝝ tebanũ eſſe genere. platho
nem uero dicimus ⁊ genere athenienſem.
ſicut. n. pr̃ eſt p̃ncipium generationis ꝑ trãſ
lationem ſeminis in quo in omẽs funditur
ex vno uirtus formatiua multoꝝ ſ̃m ꝓpa
gationem. Sic ẽt patriam ſiue locũ genera
tionis dicimus eẽ p̃ncipium. q̃ in loco ⁊ cẽ
tro loci generationis tota uirtus pariodi ce
leſtis aduna̾t. ut dicit ptolomeus. Et i oẽs
in illo loco natos diffundiť. ⁊ iõ frequenter

magis accedunt ad vnum colorem et ad
vnum morem q ex vno loco nati ſũt. vñ ẽt
elementa in diuerſis locis ualde ſunt diuer
ſa in uirtutibus ſuis quibus ꝯueniũt ad ge
neratoꝝ ꝯſtitutionẽ. Jn iſto ẽt mõ ꝑꝫ ꝙ m̾l
titudo ab vno p̃re uel ab vno loco natoꝝ ad
vnum referť in quo ꝯtinetur ꝑ vnum qd̃ i
oibus ẽ. ⁊ ab illo qd̃ principium illius multi
tudinis ẽ in oẽs deriuať. Differunt ãt iſte
due generis ſignificationes. q̃ p̃ma eſt vniꝰ
ꝑtiti in multas. ſecunda ãt ẽ multoꝝ reſpi
cientiũ ad vnum. qd̃ ẽ p̃ncipium generatio
nis eoꝝ ſ̃m modum parentis uel loci i quo
generať aliquis ad illius loci complexioneꝫ
uel figuram. Qd̃. n. qdam dicunt patriam
⁊ locum non eẽ p̃ncipium generationis niſi
quo ad figuram. penitus fl̃m eſt. q̃ ſic tota
deſtrueret ſcia generationis vniuſcuiuſqꝫ.
quã in libro q diciť arabice ad arba quadri
partitum ãt latine ptolomeus oñdit. i quo
oñdit pariodi uirtutem in cẽtro loci eiꝰ q na
ſcitur ꝯgregari. ⁊ ex uirtute ſic in centro na
ti ꝯgregata natum accipe complexioneꝫ et
formam ⁊ figuram et colorem et morẽ ⁊ for
tunam. Et hec quidem ſecunda generis ſi
gnificatio ꝑꝑ hoc qd̃ eſt in vno. in multa ſe
diffundendo ſ̃m ſue uirtutis potentiã i quo
oĩa vniuntur ⁊ ꝯtinenť uideť ꝓmptiſſima
ad generis loci declarationem. Secũdum
hanc rõneꝫ ſunt et dicunť q ex genere romu
li deſcenderunt. Nec collectio illa diceretur
genus vnum niſi eẽt vnum ꝯtinẽs ea ſicut
principium a quo ꝑ generationeꝫ deſcende
runt. Et hoc mõ dicunť multi cicropide q
ex genere ſucceſſiue deſcenderunt primi ci
cropis ⁊ horum proximi ſcd̃m lineam eiuſ
dem conſanguineitatis. ſic enim multa eſ
ſent ab vno. ſicut i genere logico ab vno ge
nere primo per diuiſionem differentiarum
eẽnt multe ſpecies. in quibus omnibus ſal
uatur generis natura poteſtate ſiue uirtute
ad ſpeciem determinatã ſicut et ſemen ge
nerantis primi per ſucceſſiuam generatio
nem formatur ad hunc et ad illum. Patet
igitur ꝙ primus modus generis cauſatur
a ſecundo. ⁊ reducitur ad ipſũ ſicut ad cau
ſam. Et ideo ſecundus modus principalior
eſt q̃ꝫ primus. et promptior ad deſignãduꝫ
genus logicum. ſicut per ſimilitudinem po
teſt deſcribendo dĩſignari. Per prius ergo
quo ad iſtam ſimilitudinem dicitur genus
vniuſcuiuſqꝫ generationis principium. de
hinc autem ⁊ per poſterius dicitur genus ⁊
multitudo collecta eorum que ab vno prin
cipio ut romulo deſcenderunt ſicut dictum
eſt in pria generis deſignatione. Huius ãt
ꝓbatio ẽ q̃ m̾ltitudinẽ ſiue collectionẽ diui
dẽtes ſiue diſcernẽtes ⁊ ab alijs ſeperãtes.

qui ſunt alterius generis. dicebamus ante
illã collectionẽ gen⁹ eẽ romanorũ uel romu
lorum. Et in hoc ab aliis collectiõibus ſepe
rari. nec multitudinẽ gen⁹ eẽ diceremus niſi
prius itelligeret᷑ vnum generatiõis princi
piuz a quo illa deſcendit m̃ltitudo. Et iõ p̃
mus modus generis non dicit᷑ genus niſi p
ſecũdum. ⁊ iõ reducit᷑ primus ad ſecunduz
ſicut ad cãm. prius autẽ a nobis poſitus. q̃
minus facit ad ꝓpoſitum ſicut ⁊ de amba
bus iſtis ſignificatiõibus pri⁹ elicimus q̃
de genere logico. ut minus intẽta dimittan
tur. ⁊ longius a ꝓpoſito ponant᷑. Et ut ſcia
tur ꝙ ſimilia paulatim ⁊ gradatim ꝓficiun
tur ad ꝓpoſiti declarationem. Et iõ ẽt ge-
nus intentũ poſt oĩa ſimilia dicim⁹ ultimo.
Eſt ãt attendẽdũ ꝙ a matre vna a qua m̃l
ti deſcenderũt nõ ſumit᷑ ad genus logicum
ſiſitudo. q̃ mater nõ ẽ principium formale
multoꝝ ſed materiale ⁊ ſicut formatuz. et
nõ ſicut formãs. Genus ãt logicũ principi
um ẽ ut forma. q̃ al'r non predicaret᷑ de eo
cuius ẽ genus. ſed eſt ut forma ĩdiſtincta. q̃
totum ẽ eẽ ſpei ſm̃ eſſe informe ⁊ indiſtictũ.
diſtinguibile tñ ad formã ſpeciei. Et q̃uis
a loco ſiſitudo trahat᷑ ad genus logici deſi-
gnationẽ. tñ a tp̃e nõ trahit᷑ aliqua ſiſitudo
q̃ tp̃s eſt mẽſura et numer⁹ motus ⁊ muta
tionis. ⁊ iõ eſt in fieri. ⁊ non ẽ in eẽ generato
rũ p̃cipal'r. Genus aũt natoꝝ ẽ et ĩ eẽ cõ-
ſtitutoꝝ. ꝑꝑ qͦd ẽt in libro de ĩtelligibilibus
dicit᷑ locũ eſſe menſurã entis. tp̃s ãt eẽ mẽ
ſuram motus dicit᷑. q̃ eius eẽ ẽ in motu et
mutatiõe. Eſt ãt attendendũ ꝙ auicena in
primo libro logice ſue dicit ꝙ iſti ambo mo
di extendunt᷑ ẽt ad artificialia. Aliq̃n. n. di
cunt᷑ coriarii oẽs q ſunt de collectione coria
riorũ ab vno aliquo q excellebat in illo arti
ficio. ſicut naute dicũtur calepſite a quodaz
calepſo q floruit in arte nautica. Et fabri di
cũtur tubalcaite a tubalcaim q artez fabro
rum inuenit. Et mimoriti dicũtur pithago
ricc q perfecit ea que in arte ſunt mimenta.
Hoc tñ ẽ minus ꝓprium. q̃ id qͦd ẽ in oĩb⁹
ex iſto p̃cipio non eẽ ſubſtãtiale ⁊ naturale
ſed accidentale illis ĩ quibus ẽ: genus autez
logicũ oĩbus ſpecieb⁹ ineſt ut natura et ſub
ſtãtia. his ergo modis genus dicit᷑ in quoli
bet. al'r ãt accipit᷑ apud ph̃os ſicut in ſequen
ti patebit caplõ. Colligẽtes igit᷑ ſummatim
que dicta ſunt dicimus ꝙ uidet᷑ neq3 gen⁹
neq3 ſpecies ſimpl'r ſiue mõ vno et in vna ĩ
tentione dici. Dico aũt uidet᷑. et non eẽ. q̃
iſte generis acceptiones magis ſunt in nr̃a
acceptione et cognitione q̃3 in rei natura et
exñtia. Et primo quidẽ quo ad nos dicit᷑ ge
nus collectio multoꝝ quodãmõ. vno modo
ſe hñtium ad vnũ aliquod qͦd ẽ illius collec
tionis ſm̃ generationem principiũ. et q̃ ſe
aliquo mõ hñt adinuicem in vno qͦd a prin
cipio ſue generationis eſt ĩ ſingulis ipſorum
ſm̃ totã illa collectionem. ſm̃ quã ſignifica
tionem romanorũ genus dicit᷑ ab abitudĩe
vnius dico aũt romuli. ⁊ dicit᷑ genus multi
tudinis illius ꝑ relationez aliquo mõ adin
uicem ſm̃ id qͦd eſt in eis ex romulo. ⁊ hoc
ẽ ꝙ hñt adinuicẽ cã q̃ ab illo romulo eſt co-
gnationem ſm̃ diuiſionẽ uel ſeperationem
ab aliis generibus alioꝝ auoꝝ q̃ dicit᷑ uel d̃
nominat᷑ ab aliis patribus uel auis. Dici
tur ãt ⁊ al'r rurſus qͦd ẽ vnius generationis
principiũ uel ab eo parente qui genuit. uel
ab eo loco ĩ quo generatus ẽ ꝑꝑ cãm q̃ in añ
hitis poſita ẽ. Sic. n. horeſtẽ dicimus a tan
talo quidem hẽre genus. illiũ ãt cum domo
et familia ſua genus hẽre ab hercule. Et
rurſus quidem a loco denũciantes pindarũ
thebanum eẽ. platonem uero athenienſez.
Et. n. patria vniuſcuiuſq3 generatiõis prin
cipium ẽ quẽadmodũ et pater. ut in preha
bitis expoſitũ ẽ. Hec ãt ſecunda generis ac
ceptio uidetur eẽ ꝓ̃ptiſſima generis ſigni
ficatio romani. Ideo dicti ſunt romani. q̃
illi a genere deſcenderũt romuli. Et cicro
pide ſunt qui ex genere deſcenderunt cicro
pis et hoꝝ proximi per eãdem cãm ſunt de
eodem genere. Et plus quidem hoc eſt per
prius appellatũ genus vniuſcuiuſq3 gene
rationis p̃cipium. dehinc ãt et per poſteri
us dicit᷑ genus ⁊ multitudo eorũ q deſcẽde
runt ab vno principio. ut a romulo romulei
cuius ſignũ eſt. nãq3 ſiue q̃ diuidentes hoc
genus ſiue diſcernentes ⁊ ab aliis generib⁹
ſeperãtes ip̃m dicebamus oẽm illaz roma
noꝝ collectionem eſſe genus romanorum.
Eſt aũt ĩ duobus diſſimilitudo ad genus lo
gicum ĩ vno quidem. q̃ p̃cipiũ generatio-
nis non ſm̃ ſubſtãtiam eſt ſecũduz ſe totuz
eſt in collectiõe que genus dicit᷑. ita ꝙ ſit in
quolibet totum. Genus aũt logicum ſcd̃m
ſe totum et ſm̃ ſubſtãtiaz eſt ĩ collectiõe ſpe
cierũ ⁊ in qualibet ſpecie. ꝑꝑ qͦd ẽt non pre
dicat᷑ noĩe ⁊ rõne. principiũ generatiõis de
collectione multorũ q deſcenderunt de ip-
ſo niſi denominatiue. dicuntur. n. romani
uel romulei non romuli. Genus ãt logicũ
ꝓ̃dicatur predicatiõe ſubſtãtiali de his quo
rum eſt genus. In alio ẽt eſt diſſimilitudo.
q̃ collectio que dicit᷑ genus eſt quaſi totum
ĩtegrale ad genus uel ĩ genere cuius q̃libet
ẽ ꝑs integralis. ⁊ oẽs ſunt totum. genus ãt
logicum eſt totũ eẽntiale cui⁹ quelibet ſpe-
cies eſt pars ſubiectiua. in hoc tñ aliquid ſi
militudinis eſt. q̃ q̃uis genus logicũ ſm̃
totam eſſentiã ſaluetur in qualibet ſpecie.
tñ non ſaluatur in qualibet ſpecie ſm̃ totũ

ambitũ ſiue poteſtatis. Et hoc habꝫ aliqđ ſimilitudinis cũ toto itegrali predicatiuo cuius poteſtas ex multis poteſtatibus particularis integratur.

ſ Jc ergo ut ĩ ciuilibus accipit genus nõ vtunt genere phi. ſed vtunt genere ĩ illa ſignificationis itentione qua dicit genus eſt cui ſupponit ſpẽs directa ⁊ imediata ſuppoſitione. genus eſt ꝯſequit differẽtia. ⁊ differẽtia ĩ genere eſt poteſtate. ⁊ ideo aliquo modo eſt ſub ambitu cõitatis generis. ſꝫ tamẽ nõ ponit ut ſubſtãtia ſtans ſub genere. ſꝫ adiungitur lateraliter ad generis determinationẽ ⁊ ꝯtrationem Exit autẽ de genere ad poteſtatis ipſius diuiſionem. Et iõ nec differẽtia diuiſiua nec etiã differẽtia ꝯſtitutiua directe ſupponitur generi ⁊ ſubſtãtia ſtãs ſub genere. Nec etiã ſpecies ſic ſupponit differẽtie Sed differentia ꝯſtitutiua eſt ĩ genere ad determinandã generis poteſtatẽ ⁊ ꝯtrahẽdum ad ſpẽm cõſtitutã. ⁊ ſic quaſi ⁊ lateraliter venit ad ſpẽꝫ ꝓpter qđ nõ ſupponitur generi ut quid generis uel ut quale quid ſicut ſpecies. ⁊ iõ differentia nõ eſt cui ſupponitur ĩ ordine nature ſpecies. ſed totius ẽ ſpeciei ⁊ generis. Quãuis autẽ in diuiduũ generi ſupponatur non tamẽ imediate ſubſtat poſitione adhuc nec ſubſiſtit genus enim nõ contrahitur in ipſo pro ſe ſed ſpecies. nec ĩ eo ꝯtrahitur ſpecies ſed potius ſecũdum eẽ diuiditur diuiſione materie. ⁊ diuiſione accidẽtis. ⁊ ĩdiuiduantis. ꝙ nõ proprie ẽ ſubſtare ĩ ordine ſubſtantis ⁊ ſuperſtantis. ſed eſt diffuſio ſubſtantis ⁊ ſupſtantis ad multiplicationẽ materialeꝫ ꝓpriũ ẽt poſt ſpeciẽ eſt ſecũdum ordinẽ nature. Nec etiã ꝓprium ſecũdum ꝙ ꝓpriuꝫ ſubſtare habet. ſed potius ĩ eſſe ⁊ poſt illud accidẽs. Et iõ ſolum genus ẽ per ſe ⁊ ꝓprie cui ſupponitur ſpẽs. Genus enim cum dicat ordineꝫ ſupioris ad inferius apud phos optime notificat ſua ſignificatio quãdo determinatur ꝑ id ad qđ dicit ordinẽ. Et cum determinet ſignificatio generis apud phos fortaſſe. hec ĩtentio dicta ẽ ſic. qꝛ ĩ hac itentione habet ſimilitudinẽ quãdam ad genus dictũ ĩ ciuilibus ſcđm vtranqꝫ ꝓinductaruꝫ ĩtentionũ. Genus enim ſic dictũ principiũ quoddã ẽ ſpecierũ que ſunt ſub ipſo. nõ quidẽ materiale. ſed etiã effectiuũ ut pater.

Pater enim eſt ut dicit Ariſtotiles in .8°. ethicoꝝ qui aliquid ſui habꝫ ĩ filio. Id eniꝫ ꝙ aliquid ſui habet ĩ filio formali effectio ẽ totus pater. pater enim totus ſcđm principium formatiuũ ẽ in ſemine ut artifex ĩ artificiato ꝓpter qđ ẽt plato opinat ſemẽ eſſe ꝑuũ animal ꝙ egredit a generãte. ⁊ qđ eſt ut ꝑuus pater ꝯſtitate. Sꝫ totus ⁊ iteger pat virtute. Et ſimiliter genus ẽ totũ in ſpẽ ſcđm ſubſtãtiaꝫ aqua ẽt ꝓducit differẽtia formãs ſpẽm ⁊ conſtituẽs ĩ eſſe formato. Et ſic genꝰ eſt ſicut generationis principiũ qđ ĩ ãnehabitis principalẽ dicimus eẽ generis ſignificationẽ ĩ ciuilibus. Eſt autẽ etiã principium vt locus ſpẽi in quo fundat ſpecies ſcđꝫ ſubſtãtiam. ⁊ ex eo determinat ſpecies ad quid ⁊ ſubſtãtiã ꝑ ſe ſubſtãtem ⁊ ĩ alio quodaꝫ fũdatã. ſicut res fũdatur in loco ſue generationis ⁊ ſaluat. ꝓpterea differẽtia nõ habet loci ſimilitudinem. qꝛ ipſa ꝯſtitutiua exiſtens fundat ĩ alio quodã ⁊ magis ꝓprium ⁊ accidens. Species autẽ eſt quid locatũ ĩ genere ⁊ nõ locus ſolum. genus igit eſt ad ipſum ſe habẽs ut pater. ⁊ ut locus. ꝑut pater ⁊ locꝰ generationis ſunt principia habet autẽ etiã ſimilitudinẽ ad genus qđ ĩ ciuilibus ſecundario dicit quodãmodo habẽtium ſe ad aliquid. ⁊ ad ſe iuicem ĩ hoc ꝙ genus ĩ eo ꝙ genus eſt neceſſario ꝯtinet multitudinẽ quandam ſpecierũ que ſunt ſub eo. Nec poteſt eẽ genus vnius ſolius ſpeciei ꝯtentiuus. eo ꝙ ſpecies nõ exit a gente niſi per oppoſitas differentias diuiſiuas. que cuꝫ educte fuerint genere plures ⁊ oppoſitas cõſtituent ſpecies de neceſſitate. Nõ ſic autẽ ſe habet ſpecies ad ĩdiuiduũ. Non enim ſpecies ſua diuiſione uel poteſtatis diuiſione conſtituit indiuiduũ. ſed tota eſt in ĩdiuiduo ꝑ ſubſtãtiam et poteſtatẽ. vnde materie determinatione ex accidẽte ĩdiuiduãte ĩdiuiduatur. Soluꝫ ergo genus ambiẽs ſpecies in multitudinẽ cõtinet ĩ vna ⁊ generis natura. Differẽtia. n. cũ ſe habeat ad genus ut diuiſiua nõ eſt continẽs. ſed ſeperãs ⁊ ĩ multitudinẽ agens.

Propriũ autẽ cũ ſit ꝯſequẽs ſpẽm ⁊ accidẽs cõe ꝯſequens ĩdiuiduũ. ꝯtinẽtis nõ põt habere rationẽ. Sed potius ſunt ꝯtẽta ĩ aliis ſcđm ſuũ eẽ ⁊ rationẽ. Cũ autẽ tripliciter in vſu loquẽtiũ dicatur genus. de tertio eſt ſermo apud phos ⁊ in phia. qđ ut dictũ eſt fortaſſe dictũ eſt ad ſimilitudinẽ alioꝝ. Dico autem fortaſſe ne videat aliter diſſimile. ꝓpter duas diſſimilitudines ĩ precedẽti capitulo determinatas. Et hoc quidẽ ſumatim perſtrigere poſſumus. dicẽdo ꝙ aliter ꝙ̃ in ciuilibus. rurſus genus dicitur eẽ cui ſupponit ſpẽs. ad hoꝝ generũ que ĩ ciuilibus dicta ſunt fortaſſe ſimilitudinẽ ꝗ̃dã ſic dictum Nõ enim genus a ciuibus ad phiam tranſlatũ eſt. Eſt ergo genus principiũ quodã ſpecierũ. huius quale primus ⁊ cõis pater ⁊ q̃le eſt cõis locus ut explanatũ ẽ. Et ſic habꝫ ſimilitudinẽ cũ itentione principali. Videt enim genus ĩ vna natura cõi omnẽ multitudinẽ ſpẽruꝫ que ſub ipſo ẽ ꝯtinere. ⁊ ĩ hoc habet ſimilitudinẽ cũ ſecũdaria generis ſigni-

ficatione tripliciter ergo cū ſic dicaꝛ genus
de tertio modo ſue ſignificationis apud phi
loſophos de gnere ſermo eſt.

Enus ergo cū tripliciter dicaꝛ apō
philoſophos ſcđm tertiā ſumiꝛ ſue
ſignificationis ītentionē. Et ſcđm
hāc generis ītentionē deſcribūt genus dicē
tes. Genus eſt qđ de pluribus ⁊ differenti
bus ſpecie ī eo ꝙ quid eſt predicaꝛ. que deſ
criptio ē generis ꝓut genus dicit ordinem
vnius ad alterū. ſicut ſuperioris ad īferius
nō ſimpliciter ſed ī ipſa re que ſic ordinanꝛ.
ſicut aīal eſt genus. ⁊ corpus aīatum. ⁊ ſub
ſtātia. ſubſtātia enim ⁊ viuū ⁊ animal ſunt
ea quibus accidit genera eſſe. Sed genera
litas que eſt in ipſis rationē dicit huius or-
dinis ſiue habitudinis quibus ordinanꝛ ad
ſua īferiora. ꝓpter qđ ī antehabitis dictum
eſt ꝙ genus eſt cui ſupponiꝛ ſpēs ſiue ſpērū
multitudo. In oībus cōmunibus ſubſtātia-
libus ſic eſt ꝙ ex ipſa cōitate qua vnū ſubſtā
tialiter eſt ī alio alie plures reſultāt anolo-
gie. ſiue ꝓportionis cōitates. Ex hoc eniꝫ ꝙ
animal ē in hōīe ⁊ de hoīe. ⁊ eſt ī aſino et de
aſino. ⁊ ſic de aliis ſpēbus. ex ſimili quidam
reſpectu animalis ad ſpēs ſuppoſitas reſul
tat ꝙ eſt cōe ⁊ vniuerſale ut genus. qꝛ gene-
ris nomē eſt animali īpoſitū a tali reſpectu
⁊ ſic de ſpecie. ⁊ de ſimili reſpectu hoīs ⁊ aſi
ni ⁊ alioꝝ ad aīal. que omnes ſpecies qꝛ ꝑti
cipāt animalis noīe ⁊ ratione ſurgit cōitas
alia qꝛ vnūquodqꝫ īferioꝝ ſit ſuperius reſpicien
tiū diciꝛ ſpecies. Ad talis enim reſpectus ſi
militudinē imponiꝛ nomē ſpeciei. ⁊ ſic eſt in
reſpectu īdiuiduoꝝ ad ſpeciē. Ex ſimili eniꝫ
reſpectu huius ad hoīem ⁊ illius ⁊ alterius
⁊ ſic de aliis efficiꝛ ꝙ hoc eſt ſuppoſitū hoīs
⁊ ille ⁊ omnes alii. Ex hoc autē ꝙ vna ſimil
litudine īqualibet natura cōe determinatur
quilibꝫ diciꝛ particularis homo. ⁊ ex hoc ꝙ
ſimiliter oēs accedēte diſcernēte particula
riter naturā cōeꝫ quilibet diciꝛ īdiuiduū
Et ſi ex reſpectibus nature cōis ad īferiora
⁊ reſpectibus īferioris ad ſuperius mlťe cān
tur cōitates. ⁊ ſcđm quodlibet nomē ſit vlīs
ꝑdicatio. Quia tamē vnū ſolum ē qđ nomi
ne ⁊ natura ⁊ ratione generis predicaꝛ vnū
ſolū eſt id ꝙ eſt genus. ⁊ alie ſunt predicatio
nes ꝑ modū generis predicate ꝑ accidens
qđ accidit predicato uel ſubiecto ex tali re
ſpectu adiuicem uel tali ad ſuperius. Et ex
tali eſt ꝙ nō ſequiꝛ. cū dicitur homo eſt aīal
⁊ homo eſt ſpēs. ergo aīal eſt ſpecies. uel ho
mo eſt animal. animal eſt genus. ergo hō ē
genus. uel ſocrates eſt homo. ſocrates ē īdi
uiduū. ergo homo eſt indiuiduū. in talibus
enim omnibꝰ eſt falacia accidentis talis. n.
cōitas ab accidente cauſaꝛ qđ fundaꝛ ī mō

reſpectus ſuperioris ad īferius uel īferioris
ad ſuperius uel ēt reſpectu ꝑticularis ad na
turā cōeꝫ qui omnes reſpectus ex hoc cauſā
tur ꝙ natura cōis ītelligiꝛ ī natura minꝰ cōi
que ſpecies uel īdiuiduū. Et ideo patet ꝙ nō
ſequiꝛ genus ꝑdicaꝛ de pluribus differētibꝰ
ſpecie. ergo genus eſt genus ⁊ ſic ireꝛ ī infini
tū. Soli ei qđ eſt genus ꝑ naturā que ē ī plu
ribus differētibus ſpecie ꝯuenit eſſe ī genus.
ita ut genus dicat rationē ordinis ⁊ ꝑdicati
onis. aīal autē id qđ ē ſic ꝑdicatū ꝑdicaꝛ ut
genus. Attēde autē ꝙ predicari idē ē ꝙ at-
tribuere ꝑ notā copoſitionis. qū enim vnuꝫ
alteri attribuiꝛ mediāte cōpoſitione quam
ſignificat hoc verbū eſt. tūc predicaꝛ ⁊ quan
do vnū ab altero diuidiꝛ mediāte negatiōe
talis cōpoſitionis. ſicut cū diciꝛ homo non ē
lapis. tūc lapis diuidiꝛ ab eo. Et hoc ſit in ī
tellectu cōponēte uel diuidēte in re enim ip
ſa ſine nota cōpoſitionis. uel diuiſionis vnū
ī altero ē uel nō eſt. Sed ītellectus cōponēs
uel diuidēs hic ſine nota cōpoſitionis uł di
uiſionis hoc ſignificare nō pōt. ⁊ ut hoc ſigni
ficet īuenit modū cōpoſitionis vniꝰ cū alio
⁊ hoc eſt ꝑdicare vnū de alio uł negare vnū
ab alio. ſit autē hoc qnqꝫ eſſentialiter. qnqꝫ
autē accidētaliter. eſſentialiter autē quādo
vnū accipiꝛ ī alio ꝑ naturā ⁊ ſubſtātiam. Et
hoc tripliciter ꝯtingit. aut enim accipit ut ꝑ
orē naturā in poſteriori. aut naturā cōem in
materia determinatā aut ꝯuertibilē. ⁊ idē
īconuertibili. primo quidē modo ꝑdicaꝛ ut
genus. ſecundo autē ut ſpecies. tertio vero
modo ut diffinitio de diffinito. de differen-
tia uero īferius tractabiꝛ. Genus. igiꝛ ē id
qđ dicto modo predicaꝛ. nō eniꝫ aliquod co
mune ſubſtātiale ꝑ qđ diffiniaꝛ genus poteſt
poni. qꝛ ſic omni generi ſupponereꝛ ſubſtan
tiale cōe qđ nō eſt uerū. quādo enim dico ani
mal eſt qđ predicaꝛ de pluribus differenti-
tibus ſpecie. Et ſi queras quid eſt aīal dico
qđ animal eſt vnū ſenſibile qđ de pluribus
differentibꝰ ſpecie. predicaꝛ. Sed cuꝫ dico
genus eſt qđ ꝑdicaꝛ de pluribus differētibꝰ
ſpecie. ſi queraꝛ quid eſt genus. nō poſſum
aſſignare quid eſt genus ꝑ aliquid cōius il
lo qꝛ ſicut iam dictū eſt. genus eſt nomē im
poſitū ab accidēte qđ eſt ratio ordinis. ⁊ reſ
pectus ſuperioris nature ad īferiorē. ī qua ē
ſubſtātialiter ⁊ acceptū ī intellectu ipſius.
Et id nomē tranſcendens eſt nec poteſt no
tificari ꝑ aliud ſignificationis certe nomen
aliquod. ſed oportet ꝙ notificeꝛ ꝑ infinitum
hoc eſt per nomē ſignificationis nō diffinite
Dicēdo genus eſt qđ predicaꝛ. Et eſt idem
ac ſi diceret illud ꝙ predicaꝛ de pluribꝰ dif
ferentibus ſpecie vocaꝛ genus. quāuis autē
id inquātum īfinitum ignotum ſit ⁊ in certe

ſignificationis. Et ſic poni pōt ī notificatiōe
deſcriptionis uel diffinitionis. Quod autē
addit̄ de pluribus differentibus ſpecie. eſt
ideo q̄ genus ad ſpeciē nō deducit̄ niſi diui
ſum ꝑ differētias. que cū oppoſite ſint et di
uerſe reſpectu generis. conſtitutiue autem
reſpectu ſpeciei oportet plures eſſe. Differē
tia diuiſiua ut dicit damaſcenus eſt cā ma
teriei formarū. ſicut diuiſio ꝑ materiā eſt cā
numeri īdiuiduoꝝ. Et ideo cōitas generis
ambit ſpecies ꝯſtitutas oppoſitis differen
tijs. Quod etiā ſi poneret̄ ꝙ nō eēt niſi vna
ſpecies, ut diceremus nō eſſe niſi hominem
⁊ nullā aliā ſpeciē animalis. adhuc p̄dicare
tur aīal de homine ut genus. q̄ de poteſtate
⁊ ambitu naturali aīalis eſt ⁊ de aptitudine
generis ꝙ diuidat̄ oppoſitis differētijs non
ſolū vl'e eſt ꝙ p̄dicat̄. ſed qđ aptū natum eſt
predicari de multis. ut iam ī antehabitis
dictū eſt. Et ſi illa nulla differūt formis quā
differētiam ⁊ numerū facit diuiſio differen
tiarū que poteſtate nature diuidit prior. per
ſe tunc predicat̄ de pluribus differētibꝰ ſpe
cie. q̄ genus differētijs diuidit̄ diuerſa ſua
poteſtate. Alia enim poteſtate genus eſt in
ſpecie vna ⁊ alia in alia. ⁊ nō talis diuiſio ē
ſpeciei ꝑ materiā eadē enim poteſtate ſpēs
eſt in vno īdiuiduo ⁊ in alio nec eſt diuiſa. ſꝫ
ſcđm eſſe integrū manente ſua naturali po
teſtate ē in quodlibet īdiuiduoꝝ. Quod aūt
addit̄ ī eo ꝙ quid eſt. Ideo addictū eſt q̄ oē
ſuperius ꝙ eſt per eēntiam ⁊ nomen ⁊ diffi
nitionē eſt ī inferiori eſt quid ipſius ſcđm ꝙ
quid eſt quiditas. Et ſi aliquis dicat ꝙ nō ē
tota quiditas dicimus ꝙ eſt totum eē ipſiꝰ.
ſed nō eſt perfectū eē ipſius ſpeciei totū enim
eſſe ē in potētia. ⁊ nihil eſt de eē qđ in poten
tia nō ſit āte ultimū actū ad quē terminat̄
motus potētie. eſſe aūt ī potentia ē eſſe ī ge
nere. ⁊ hec eſt cauſa vera ꝙ genus predicat̄
Nō ideo tm̄ q̄ eſt forma. Sed q̄ eſt forma
⁊ ſcđm aliquē modū totum eſſe dicit. Et ꝙ
ſic ſe habet ad ſubiectū predicatur de illo n̄
ꝑ denomīationē accidētalem. Sꝫ eſſentia
li predicatione. Et hoc eſt qđ a multis dicit̄
ꝙ eſt forma ꝑtis que nō predicatur. ⁊ eſt for
ma totius que predicatur. Sed oportet ad
dere ꝙ forma que predicatur totius ſit ⁊ to
tū eſſe ſignificet. ⁊ nō ſignificet eēntiam cuiꝰ
eſt actus ꝓprius aīalitas enim nō predicat̄
nec etiā humanitas. quāuiſ animalitatis eſ
ſe ſit animal. ⁊ humanitatis eē ſit homo. ta
lis ergo forma deſignās formā totius ⁊ eſſe
p̄dicatur ⁊ nō aliter ī anima ſenſibilis loco
animalis poſita nō predicat̄. q̄ animal nō
eſt anima ſenſibilis ⁊ ſimiliter anima hoīs
nō predicat̄ de hoīe. hec enim dicit formā
partis ⁊ nō totius eē. aīalitas autē ⁊ huma
nitas nō predicat̄ de his quorū forme ſunt.
nō enim deſignāt formas ut eſſe ſubiecti. ſꝫ
ut eſſentias. animal autē ⁊ homo predicāt̄
q̄ deſignāt formas ut eſſe totū ſubiecti. uel
in potētia uel actu. ſubiecti dico de quo pre
dicat̄. Et ſic etiā in formis accidētalibꝰ om
nibus. Et ideo hō eſt riſibilis ⁊ nō riſibilitaſ
Et homo eſt albus ⁊ nō albedo. hoc eſt igit̄
ꝙ dicit̄ qđ genus eſt qđ predicat̄ de pluribꝰ
differētibus ſpecie ī eo qđ quid ē. qđ enim qđ
eſt ⁊ eſſe ipſius eſt de quo predicatur. Et iđ
genus eſt vl'e qđ īmediata ⁊ ſubſtātiali pre
dicatione ē in multis ſpeciebus ⁊ de m̄ltis.
Sic ergo demōſtratum ē ꝙ genus eſt vl'e ⁊
īter vniuerſalia primū. Et qualiter cōitas
generis differt ab alijs communitatibus po
ſterioribus ab accidētibus denominatis.

Uod autē inducta diffinitio generiſ
ab oībus alijs ſeperetur. ⁊ in ſe nec ſu
perfluū aliquod ꝯtinet nec ī aliquo
deficiat ſic probat̄. Eoꝝ enim que predican
tur quedā quidē de vno ſolo predicant̄. ut ī
diuidua ut ſortes ⁊ plato. ⁊ ꝑ nutū demon
ſtratiōis ꝯ ꝓp̄ata ut hic ⁊ h̄ ⁊ hoc. ſꝫ oēm mo
dū demōſtrationis ad hoc ſingulare. Alia
vero de pluribus predicant̄ quēadmodū
genera ⁊ ſpecies differētia ꝓprium ⁊ accn̄s
que ſunt vl'ia. Dico autē accidēs ꝙ eſt com
mune accidēs. ⁊ nō proprium alicui īdiuidu
orū. accidēs enim vni īdiuiduo proprium ē
accidēs qđ vocatur īdiuiduās. ⁊ hoc q̄ ſoli
ꝯuenit de vno ſolo predicat̄. ut ſocrates uel
ſocratis accidēs quo homo īdiuiduus effici
tur dicēdo ſocrates eſt ſocrates. ⁊ plato eſt
plato. ⁊ hic ⁊ hec ⁊ nō alius. ⁊ hoc eſt hoc et
nō aliud. uel etiam aliquis homo eſt aliqs
hō ⁊ nō alius. Sed cū dicimus homo ē ani
mal. et dicimus cū hoc ꝙ aſinus eſt animal
⁊ multa alia. Et ſimiliter ī ſpecie dicimus
ꝙ ſortes eſt homo. ⁊ plato eſt homo ⁊ multi
alij ⁊ ꝙ ſortes ē rationale. ⁊ etiā plato ⁊ m̄l
ti alij. Et ſimiliter eſt de proprio ⁊ de acci
dēte quoꝝ quodlibet de pluribus predicat̄.
ab hoc de pluribus predicat̄ habet genus
ꝙ eſt vl'e ⁊ differt ab eo qđ eſt ſingulare ꝙ đ
vno ſolo predicatur. Quod autē dico parti
culare ſiue ſingulare predicari de ſe ⁊ đ vno
ſolo nō eſt ꝓprie dictū. q̄ ꝓprie loquēdo ut ī
predicamētis dicit Ariſtotiles ī prima ſub
ſtantia nulla eſt predicatio. ⁊ hoc ꝓbatur ex
ratione predicationis que ī ante habitis po
ſita eſt. predicari enim de alio eſt hoc ī illo.
⁊ de illo eſſe. ⁊ intelligere. ⁊ per cōpoſitionē
deſignare. Cū autē nihil ī ſe ipſo ſit ut in. 4°
phiſicoꝝ dicit Ariſtotiles nō poteſt prima ſub
ſtātia ī ſe ipſa nec eē ut de ſe ipſa. nec proprie
pōt de ſe ipſa eſſe deſignari. Et ideo prima
ſubſtātia nō predicatur ꝓprie de ſe ipſa. Sꝫ

quãdo hoc fit qđ de ſe ipſa predicatur hoc fit
quo ad nos ⁊ nõ ſcđm ſe ipſum. niſi forte di
ceretur ꝙ ĩ talibus predicationibus ſcđm id
qđ eſt ſubicitur ⁊ ſecũdum id ꝙ eſt ad ipſum
predicatur. Sic enim aliqua diuerſitas poſ
ſet eſſe ſubiecti ⁊ predicati. ⁊ ſic predicatum
intelligit̃ ut eſſe in ſubiecto. ⁊ eſſe de ipſo. et
ſic eſt ẽt in omnibus vbi idem de ſe ipſo pre
dicatur. Et ſic itelligitur ꝙ dicit Boetius.
ꝙ nulla ꝓpoſitio eſt verior ea ĩ qua idẽ pre
dicatur de ſe ipſa. In illa enim idẽ ꝙ predi-
catur de eodẽ ut id quo eſt. Et ſic ꝯcedi põt
ꝙ prima ſubſtãtia de ſe ipſa ut de vno predi
catur. Particulare autẽ ꝙ de ſe ipſo predi-
catur tripliciter deſignatur. ſ. ut ſingulare ĩ
nomine ut ſortes ⁊ plato. ſecũdo ĩ nutu dmõ
ſtrationis ad hoc. ut hic ⁊ hec ⁊ hoc. hoc eniꝫ
nutu demõſtrationis ad vnũ ſolum nõ põt
niſi de vno ſolo predicari. Sꝫ tertio ab Ari
ſtotile deſignatur ĩ predicamẽtis. ut vaguꝫ
vt aliquis homo ⁊ aliquis bos. Et de hoc
põt eſſe dubiũ vtrũ de vno ſolo an de pluri
bus predicetur. eſt enim ſortes aliquis hõ ⁊
plato aliquis hõ. Sꝫ eſt ĩ talibus ꝯſiderãdũ
ꝙ cũ dicitur aliquis hõ. ſ. ex ꝑte nature incli
nãte ad ꝑtem ꝑ ſignum ꝑticulare. ſ. ad ꝑteꝫ
hãc vel illã nõ determinãteꝫ. Et ſic ꝯſidera
tũ habet ſpeciei ꝑdicationẽ aliquomodo. et
quo ad hoc de pluribus differẽtibus nume
ro predicatur vel generis ꝑdicationẽ ut cũꝫ
dicitur animal quodã vel aliquod animal.
ſic ergo nõ predicatur ꝓpria predicatione.
ſed nature que ad partẽ inclinãt. Gen⁹ aũt
eſt ꝙ ꝓpria predicatione ⁊ immediata de plu
ribus differẽtibus ſpecie predicatur. Põt
etiã cõſiderari aliquod animal. vel aliquis
homo ut ꝑticulare. ſiue ex ꝑte ꝑticularitis ad
ꝑtem determinatã ⁊ ſic nõ habet niſi predi
cationẽ ꝑtis. Et ſic nõ predicatur niſi đ vno
ſolo. Et ſic id qđ dicit̃ de particulari. ꝙ de
vno ſolo predicatur. Intelligitur de ꝓpria
⁊ imediata ꝑdicatione. ⁊ nõ de illa quã indi
uiduũ vagũ habet mediãte natura cõi. ſiue
generis vel ſpẽi. ꝑ ipſum ad partẽ iclinãtẽ ꝑ
id ergo ꝙ de pluribus predicatur differt ge
nus a ꝑticulari ſiue ſingulari de vno ſolo ꝑ-
dicatur. Nam ꝓpria predicatione niſi for
te vnũ ⁊ idẽ particulare multis modis ſino
nimis deſignaretur ut ſocrates decorus cri
ſpus ⁊ huiuſmodi que ſinonima ſũt ut ẽſis mu
cro ſpata gladius. ſicut dicitur Marchus
tulius cicero. nihil ꝓhibet ſingulare ſub vno
nomine notius eſſe q̃ꝫ ſub alio. et ſic notius
predicari de ſe ſecũdum ꝙ eſt ſub nomine
minus noto. ut ſi querã quis ſit talis. ⁊ dica
tur mihi tulius eſt marchus. videt̃ eniꝫ ali
quomodo ꝓpinquius eẽ ꝓprie ꝑdicationi.
Si ergo genus diſtinguit̃ ab indiuiduis ꝑ
hoc ꝙ eſt de pluribus predicari. A ſpecieb⁹
autẽ differt genus q2 q̃uis de pluribus pre
dicet̃ nõ tamẽ predicatur đ pluribus ſpecie
differẽtibus quo ad nature aptitudinẽ. que
ſecũdum ꝙ ſpecies eſt ꝑ differentias oppoſi
tas formaliter ſcđm poteſtatem nature di-
uiſibilis nõ eſt. ſed ĩ pluralitatẽ agit nume-
ralem ꝑ materie proprie diuiſionem. ⁊ acci
dẽtis indiuiduationẽ ſicut patet ꝑ ante dic
ta. Et ideo cũ dicitur ꝙ predicatur de pluri
bus differentibus ſpecie. intelligit̃ per cau
ſam efficiẽteꝫ. Ita ꝙ pluralitas forme ⁊ ſpe
ciei facta ꝑ differẽtias ꝯſtitutiuas fecit illa
differre. Sed ſi quis ſophiſtice obiciat ꝙ
homo ⁊ aſinus ⁊ leo nõ differũt ſed ꝯueniũt
ſpecie q2 quodlibet eoꝝ ſpecies eſt. erit con
ſtrutio ĩ habitudine cauſe formalis. ⁊ ſic inci
dit ſophiſma. ſecũdũ amphibologiaꝫ. ꝑ hoc
ꝙ eſt ꝑdicari de differẽtibus ſpecie ſeperat̃
⁊ diſcernitur genus a ſpecie. ⁊ predicatio ge
neris a predicatione ſpeciei. A proprio autẽ
differt genus ſiue a proprii predicatione di
fert predicatio generis ĩ hoc ꝙ ꝓprium pro
prie ſumptũ qđ ꝯuenit omni ⁊ ſoli đ vna ſo
la ſpecie quã imediate ꝯſequit̃ predicatur.
Et mediãte illa communi ſpecie. ꝑ quã trã
ſit ad idiuidua predicat̃ de idiuiduis illius
ſpeciei. ſicut riſibile predicat̃ de ſolo homie
⁊ de indiuiduis hominis ut ſocrate ⁊ platõe
Genus autẽ nõ ut ꝯſequẽs ſed ut prius na
tura predicat̃ de pluribus ſpeciebus ⁊ indi
uiduis illarũ ſpecierũ. q2 ꝙ eſſentialiter eſt
in ſubiecto ĩferioribus nomẽ ſuum dat ⁊ ra
tionem. proprium enim ut ĩ ſequentibus di
citur ꝯſequitur ſpeciẽ ⁊ eſt accidẽs ſpeciei ꝑ
cõe ſpeciei. q2 qđ eſſentiale eſt particularib⁹
nomen ⁊ rationẽ ſuam dat ĩferioribus ⁊ na
turam. trahitur mediãte natura etiam ꝓp̃
ium ad particularia. ⁊ predicatur de illis ut
ꝓprium. ſicut de ſpecie ⁊ tamen talem mo
dum predicandi non habet genus ſecundũ
ſe ipſum per hoc ꝙ eſt in ĩferioribus ⁊ de in
ferioribus predicatur. Sic ergo per eundeꝫ
modum diuerſimode acceptum qđ eſt de
pluribus differentibus ſpecie predicari. ge
nus differt a ſpecie ⁊ a proprio quod eſt acci
dens ſpeciei. A differẽtia vero differt ⁊ cõi-
ter accidentibus ĩ eo qđ genus predicatur ĩ
quid ſed differẽtia. ⁊ communiter accidentia
predicant̃ in quale. quãuis enim etiam pro
prium in quale predicet̃. Cum tamẽ propri
um ĩ duobus differat a generis predicatio
ne. ſ. in eo ꝙ eſt predicari de pluribus diffe
rentibus ſpecie ⁊ etiam predicari in quid ⁊
non in quale. cum prius differt a genere in
hoc ꝙ predicatur de differentibus ſpecie q̃ꝫ
in hoc ꝙ predicatur in quale. ⁊ hoc probatur
per hoc ꝙ ſi genus ſumatur ut cõmune ſic ẽ

quedam qualitas ſpeciei. eſſe enim cõmune
reſpectu eius ꝙ ſubicit ſibi ut qualitas que.
dam eſt ipſius. Et ideo diuidit Ariſtotiles
ex oppoſito quale quid contra hoc aliquid.
Et quo ad hoc i modo predicãdi nõ differt
a ꝓprio. Subſtãtialioꝛ igit ⁊ prioꝛ differen
tia generis ad propriũ eſt predicari de plu
ribus differẽtibus ſpecie quã predicari in
quid ut dictũ eſt. Eſt autẽ aduertendum ꝙ
cũ dicitur differẽtia predicaf in quale. ⁊ cõi
ter accidẽtia in quale. nõ ſumif vno modo
quale niſi i uoce ⁊ nõ ſecundũ rationeꝫ. ſecũ
dum enim rationẽ perfectiuã qualis. tunc q̃
le eſt qualitatis informatio ⁊ diſpoſitio ſcðꝫ
quã quales dicimur. ⁊ hoc modo quale ẽ ꝙ
non cõuenit ſubſtatie nec generi alicuius ac
cidẽtis niſi qualitatis. Alio modo ⁊ poſteriꝰ
dicitur quale qð eſt conſequẽs quid ꝑfectuꝫ
⁊ hoc modo accidens omne quale eſt ꝙ ẽ ac
cidẽs indiuidui ⁊ tunc diuidif quale contra
quid ꝑfectũ in eẽ ⁊ ſubſtãtia. tertio modo di
cif quale qð eſt cõſequẽs eſſẽtialia ſpeciei et
nature. ⁊ hoc modo dicif propriũ quale
Et hoc minus habet de quali q̃ꝫ id qð ẽ cõ
ſequẽs eẽ idiuidui. Quarto modo quale dici
tur qð eſt potẽtie determinatiuũ ad eſſe ſpe
ciei. Et hoc ideo dicif quale q2 eſt cõſequẽs
quid ſiue ſubiectũ primũ qð eſt genus rei.
nec dicif quale. q2 ſit i genere primo modo
dicto uel q2 ſit conſequẽs quid ſpeciei. ſꝫ tñ
ideo q2 eſt cõſequẽs aliquid generis ſicut ac
tus conſequẽs potẽtiam in eodẽ in quo ẽ ali
quid ſcðm potẽtiam ⁊ aliquid ſcðm actum.
Et hoc q̃ꝫtum ad eſſentiam ſuam eſt ſubſtã
tia ⁊ ſubſtãtie effectiuũ. licet habeat modũ
predicãdi in quale. inquãtum ẽ quid generiſ
cõſequẽs. et hoc modo differẽtia predicaf i
quale et cõuenit cũ quali accidẽte inquãtuꝫ
vtrunqꝫ eſt quid cõſequẽs. q̃uis quid qð cũ
ſequif accidẽs ſit eius ꝙ eſt hoc aliquid in i
diuiduo. Quid autẽ qð ↄſequif differẽtia eſt
quid iperfectũ. iõ differẽtia ↄſequẽs ẽ ꝑfectiua
potẽtie illius ſcðm ſubſtãtiam et quãtuꝫ ad
eſſentiam eſt de genere ſubſtãtie. Quia ue
ro accidẽs cõmune eſt ↄſequẽs quid ꝑfectũ
in eo ꝙ eſt hoc aliquid et poſt hoc aliquid ni
hil eſt addere ei qð eſt eſſe ſecũdũ ſubſtãtiã.
Ideo quale id remanet i natura accidentis
qð cũ ſit in aliquo nõ eſt i eo ſicut pars que
dã. qð differẽtie que conſequif quid imꝑfec
tum ↄuenire nõ poteſt. nõ enim poteſt conſe
qui quid et iperfectũ niſi id qð eſt pars eſſe
eius in quo eſt. Sic ergo ⁊ tot modis dicif
quale. Alio etiã modo dicif quale quid ſm
ꝙ diuidif ↄtra hoc aliquid. ⁊ ſic quale ſumi
tur termino ifinito ꝑ quẽ querif quale nec ſu
mif ſiue determinaf queſtio quouſqꝫ ſtetur i
hoc aliquid. dicentes enim ꝙ ſortes eſt aial

querimus quale animal ⁊ dicimus homo.
⁊ querẽtes qualis homo dicimꝰ ꝙ ẽ hic hõ
⁊ ſic qð habet cõe quale quid eſt reſpectu ſui
inferioꝛis. Et etiam genus nõ predicaf qui
dem i quale nec i quid determinatum. ſed
predicaf i quale quid ideterminatũ. ⁊ ſimi
liter ſpecies. ⁊ in quid determinatũ ſola pre
dicatur prima ſubſtãtia. Similiter etiam
id qð dicitur predicari in quid dicif multis
modis. dicif enim predicari iquid qð eſt de
natura ⁊ modo predicãdi iquid. ⁊ hoc eſt ſo
lũ illud qð eſt de natura ſua ſubiectũ in quo
alia fundanf. ſicut i prima ſubſtãtia fundan
tur. ⁊ ſcðe ſubſtãtie ⁊ accidẽtia cõia. et ſicut
ſpecies in qua fundãf ꝓpria. Et ſicut genus
in quo fundãf differẽtie. Dicif etiam quid
ꝙ non naturã ſed modũ habet illiuſ ſicut ge
nera accidentium predicanf de ſibi ſubiectꝭ
ſpeciebus ⁊ idiuiduis ut dicit Ariſtotiles in
primo topicoꝝ. Si quis albedine poſita di
xerit colorẽ eſſe quid eſt dicit. ſꝫ qualitateꝫ ſi
gnificat. Ad huc autẽ dicif predicari i quid
ꝙ totuꝫ dicit ſubiecti quiditatẽ ſicut diffini
tio de diffinito predicaf in quid. Et ex his
que dicta ſunt facile pꝫ ꝙ a differẽtia ⁊ com
muniter accidẽtibus differt genus i modo
predicãdi. q2 quãuis differentia de pluribꝰ
differentibus ſpecie predicef. ut rationale
quod de aſino ⁊ leone predicaf. ⁊ ſimiliter
commune accidens quamuis de differenti
bus ſpecie predicetur ut album de niue ⁊ ci
gno nõ tamen differẽtia ⁊ cõmune accidens
predicanf in quid ſed in quale. Genus autẽ
per ſe ipſum ut ſubiectum primum in quid
⁊ non in quale predicatur. Interogãtibus
enim nobis qualis eſt coꝛuus reſpondemus
ꝙ niger commune accidens reſpondentes
eſt enim rationale differentia. nigrum ve
ro communiter accidens. Cum uero quid
eſt homo interrogemur reſpondemus ꝙ eſt
animal eo ꝙ animal proximum ſubiectum
eſt in eo hominis in quo fundantur differen
tia conſtitutiua. animal autem genus eſt ho
minis. genus igitur in quid predicatur.
Ex omnibus ergo que dicta ſunt patet ꝙ id
quod ponitur in diffinitione generis. ſ. pre
dicari de pluribus diuidit genuſ ab his que
de vno ſolo predicanf que ſunt de numero
eoꝛum que ſunt indiuidua. Hoc autem qð i
diffinitione ponitur differentibus ſpecie. ſe
perat genus ab his predicabilibus que ſũt
ſpecies ⁊ que ſunt propꝛia. quamuis etiam
propꝛium aſignetur generaliſſimũ ut Ari
ſtotiles in predicamentis dicit quod propꝛi
um eſt ſubſtantie ſecũdum ſui mutationem
eſſe ſuſceptibile contrarioꝛum tamen propꝛie
et immediate propꝛium eſt ſpeciei. nec aſſi
gnatur generi niſi per ſpeciem. ⁊ ſic tranſit

ad genus hoc ipſum enim quod eſt ſuſcepti
bile eſſe contrarioꝝ ſui mutatione ſubſtãtie
non conuenit niſi per ſubſtare. quod prime
ſubſtantie nõ inquantum eſt hec uel illa. ſed
inquãtum eſt ſubſtantia maxime conuenit.
Quod in diffinitione ponit̃ in eo ꝙ quid ſit
predicari. diuidit genus a communiter ac-
cidẽtibus ⁊ differentiis. que ut dictum eſt ñ
in eo ꝙ quid ſit predicat̃. ſed in eo ꝙ q̃le ſit.
¶Patet ergo ex quo diffinitio dicit omnia q̃
ſunt de eſſe generis ⁊ ſeperat genꝰ ab omni
bus vniuerſalibus alijs que ſecum diuidũt
hoc commune ꝙ eſt vniuerſale. nihil ſupflu
um. ⁊ nihil diminutũ continet generis dic
ta deſcriptio. hoc igit̃ eſt ꝙ dicere de gener̃
intẽdimus iquãtum ẽ vniuerſale p̃dicabile

Apituraliter igit̃ ea que de generis
diffinitione dicta ſunt colligẽtes. di
cimus ꝙ aliter ꝗ̃ in ciuilibus rurſꝰ
dicitur genus cui inmediata. ⁊ directa linea
nõ tranſuerſaliter ſupponit̃ ſpecies. Ad ho-
rum generum que in ciuilibus ſunt fortaſſe
aliquam ſimilitudinẽ dictam. huiuſmõi. n.
genus eſt principium quoddam earum que
directe ſunt ſub ſe ſpecierum. Et i hoc con
uenit cũ acceptione generis ſecũda. videt̃
etiam genus ſic dictum omnem multitudi
nẽ ſpecierũ ⁊ indiuiduoꝝ cõtinere i vna ſui
natura. ⁊ nomine ꝙ largitur eis. Et ſic cõue
nit cũ acceptione de qua generis eſt ſermo
apud philoſophos. vnde etiam taliter dic
tum genus deſcribẽtes dicunt et aſſignaue
runt dicentes ꝙ genus ẽ quod de pluribus
⁊ differẽtibus ſpecie i eo ꝙ quid eſt predica
tur ut animal ꝙ de homine ⁊ de aſino in eo
ꝙ quid eſt predicat̃. Eoꝝ enim que predicã
tur. alia quidem de vno ſolo predicant̃ ſicut
idiuidua quamuis hec predicatio non ſit ꝓ
pria ut ſortes ⁊ plato. ⁊ ut generaliter dicat̃
in omni genere indiuiduoꝝ. ut hic ⁊ hec et
hoc. Alia uero predicabiliũ predicant̃ de pl̃
ribus queadmodum genera ⁊ ſpecies ⁊ dif
ferẽtia ⁊ proprium ⁊ accidẽs commune ſiue
accidẽtia cõmmunia que non ſũt alicui pro
pria. Eſt autẽ gratia exempli quidem genꝰ
ut animal. ſpẽs autem ut homo. differẽtia
ut rationale, proprium ut riſibile. accidens
vt album. nigrum ⁊ ſedere. ⁊ huiuſmodi.
Ab his ergo que d̃ vno ſolo predicant̃ diffe
runt genera ꝑ id quod indiffinitione induc
ta poſitum ẽ eo ꝙ ipſa genera ꝑ diffinitionẽ
preinductam aſignata in eo ꝙ de pluribus
predicantur. Ab his autẽ ſpeciebus que de
pluribus predicant̃ differunt genera. quo
niã nõ predicat̃ ſpecies de pluribus differẽ
tibus ſpecie ſicut genus. ſed predicat̃ de plu
ribus ſolo numero differẽtibus. nõ quidem
cõm ꝙ numerus eſt accidẽs. ſed ſecũdum
ꝙ numerus ẽ in rebus numeratis. ꝓpter ꝙ
dicit Ariſtotiles ꝙ numero differũt quecũ
qꝫ differũt materie diuiſione. homo enĩ cũ
ſit ſpecies de ſocrate predicat̃ ⁊ de platone
qui nõ ſpecie differũt ab inuicẽ. ſed numero
ſolo ⁊ diuiſione materie qꝛ materia ſocratis
nõ eſt materia platonis. Animal autẽ cum
ſit genus de homine predicat̃ ⁊ de boue qui
ſpecie differũt a ſe inuicẽ ⁊ nõ numero ſolũ
A ꝓprio uero differt genus. qm̃ propriũ q
dem de vna ſola ſpecie predicat̃ cuius ẽ ſpe
cies imediata. ⁊ ꝯſequenti predicatione ⁊ d̃
his idiuiduis que ſunt i illa vna ſpecie. quia
per ſpeciẽ propriũ trãſit ad indiuidua quo
rum totũ eſſe formale eſt ipſa ſpecies. queꝫ
admodũ riſibile predicat̃ de homine ſolo ⁊
ꝑticularibus hominibus qui ſunt ſub homi
ne. genus autẽ non de vna ſola ſpecie predi
catur ſed de pluribus ⁊ differẽtibus ſpecie.
A differẽtia uero differt genus et ab alijs
que ſunt cõiter accidẽtia. qꝛ ⁊ ſi de pluribus
⁊ differẽtibus ſpecie predicat̃ ⁊ differentia
⁊ communiter accidẽs nõ tamen in eo ꝙ quid
ſit predicant̃. ſed i eo ꝙ quale ſit cuius ratio
eſt qꝛ aliquibus interrogantibus nos id de
quo ut de ſubiecto predicat̃ hec differentia
⁊ accidẽs nõ in eo ꝙ quid ſit dicimus illa p̃
dicari. ſed magis i eo ꝙ quale interroganti
alicui ⁊ dicenti qualis eſt homo dicimꝰ qm̃
rationalis. Et iterrogãti qualis eſt coruus.
dicimus quoniam eſt niger. Eſt autẽ ratio
nalis que eſt eſſentialis qualitas hominis
nigrũ autem eſt accidens commune ⁊ coruo
⁊ ethiopi. Cum autẽ quid eſt homo interro
gemur reſpõdemus ꝙ eſt aial. eſt autẽ genꝰ
hominis animal ⁊ primũ in eſſe hominis ſu
iectum. Predicari ergo de pluribus genus
diuidit ſiue ſeperat ab his que de vno ſolo
predicant̃ que ſunt de numero eoꝝ que ſũt
indiuidua per id autẽ qd̃ dicitur p̃dicari de
differẽtibꝰ ſpecie ſeperat genus ab his que
ut ſpecies uel ſicut ꝓpria predicant̃. in eo ãt
ꝙ quid ſit predicari diuidit genus a commu
niter accidẽtibus ⁊ a differentia que non in
eo ꝙ quid ſit ſed in eo ꝙ quale ſit predicant̃
Nihil ergo nec ſuperfluum nec diminutum
ꝯtinet generis dicta a philoſophis deſcrip
tio. Et ideo talis diffinitio terminus vocat̃
diffinitũ perfecte ꝑ oia que ſũt de eẽ ipſius d̃
terminãs ⁊ ab oibus alijs diſtiguẽs ⁊ ſepe
rãs. hec igit̃ ꝗ̃tum ad logicã intẽtionẽ ꝑti-
net de genere dicta ſunt.

Ractatui d̃ ſpẽ tãꝗ̃ ſo vl̃i cogimur
differire tractatũ de dr̃a ⁊ tertio lo
co iter vl̃ia ponet̃. qꝛ ꝗ̃uis dr̃a ꝯſtitu
tia ſit d̃ eẽntia ſpẽi ⁊ pricipiũ eẽntiale ipiꝰ ñc
poſſit eẽ ſpẽs q̃ nõ ex genere ⁊ dr̃a ꝯſtituat̃.

tū q: genꝰ diffinit ꝑ ſpēz ⁊ ſpēs ꝑ genꝰ ꝓp ħ
ꝙ genꝰ hꝫ depēdētiā ad ſpēz ⁊ ſpēs ad genꝰ
eo ꝙ corelaria ſunt. ⁊ vnuz diffinite ⁊ certe
cognoſci non pōt ſine reliquo. iō oꝫ tractatū
de ſpecie immediate ponere poſt tractatuz
de genere. cuius tñ aliam rōnem dicit eſſe
auicene hanc. q: differentia non eſt in qua ē
genus per eſſentiam. cum differentia ſit ac
tus ſiue forma ſimplex. in ſpecie aūt per eſſē
tiam eſt genus. Adhuc aūt differentia non
eſt in genere niſi poteſtate. ſpecies aūt eſt in
genere ſcut in ꝯtinente ipſum. ⁊ iō imediati
us ſe hꝫ ſpecies ad genus ſm rōnem ſpēi ꝗꝫ
differētia ſm rōnem differentie. quanuis ī
ꝯſtitutione ſpeciei differentia ſit añ ſpeciez.
q: a genere non cōſtituitur ſpecies. niſi pote
ſtas generis per differētiam determinetur
et reſtringatur. hac igitur de cā agendum ē
de ſpecie poſt tractatum de genere imedia
te. ⁊ ponēnde ſunt intētiones ſpeciei ut ſcia
tur in qua acceptione uel ſignificatiōe ſit ſpe
cies intenta apud phōs. Sicut aūt de gene
re dicimus ꝙ non curamus ponere hic niſi
illas generis intētiones que ad illam gene
ris ſignificationem que apud phōs ē aliquā
hebant ſiſitudinem Jta non curamus pone
re intentionem ſpeciei que non hꝫ ſiſitudinē
ad intentionem ſpeciei apud phōs acceptū
⁊ iō non curamus de primitiua ſpecie uel dͤ
riuatiua que apud gramaticos ꝯſideratur.
ſed ſpeciem in natura inuenimus. ⁊ in ciui
libus ſm quam ſimilitudo quedam eſt ad
ſpeciei intentionem que apud phōs eſt. Aui
cena. n. dicit ꝙ genus vniuſcuiuſqꝫ primuz
eſſentiale ⁊ informe ſubiectum ē. quod pmū
dicit. q: in eo ē propria potentia ⁊ prima in
coatio ad eē rei ſm ſubſtātiam ⁊ quiditatez
ipſias. uel potius ipſum ē prima potentia ⁊
incoatio eē rei cuius eſt genus. ⁊ iō eſt mate
ria proxima ⁊ propria. Materia aūt appe
tit formam ſicut turpe bonum ſiue pulchrū
ut dicit ariſtotiles ī ſine primi phiſicorum.
pulchrū igitur et bonum ⁊ diuinū quo dͤter
minatur potentialis turpitudo materie for
ma eſt ad ſpeciem determinans. ⁊ iō dicit
ꝙ ſpecies dicitur que ē vniuſcuiuſqꝫ forma
⁊ pulchritudo ſiue elegantia in cōmenſura
tione compoſitionis corporis ⁊ complexio
nis et ſtature et coloris per ſimilitudinem
ad formam naturalem que turpitudinem
materie terminat ad pulchrum bonum et
diuinum. Sunt autem quedam ſicut ī pri
mo topicorum determinatum ē concomitā
tia felicitatem in eo qui felix eſt. Nō. n. felix
eſt qui ſpecie turpiſſimus eſt: ⁊ ēt ī ciuilibus
ſpecies. que talis formoſitas eſt hac de cau
ſa refertur ad ea que maxime felici compe
tunt in poteſtatibus ⁊ honoribus ſm ꝙ dici

mus ꝙ ſpecies priami troiani regis qui ſor
ma elegantiſſima fuit. digna eſt imperio. q:
ex elegantia forme demōſtratur diſpoſitio
ad uirtutes et ad perfectos actus felicitatis
ſicut in ſigno. q: ſicut dicit auerois ſuper ſe
cūdo de aīa. oīs diuerſitas que eſt in corpo
re quo ad compoſitionē membrorum eſt ex
diuerſitate potentiarum q̄ ſunt ī aīa. ⁊ hoc
mō ēt ſpecies ad intentionem phiſicam de
ſpecie hꝫ ſimilitudinez. q: ſic dignitas attri
buitur uel indignitas his que in ſpecie ſunt
conſtituta. ſicut hō dicitur digniſſima crea
turarum. buffo aūt aīal ꝯterendum. his er
go modis accepta ſpecies ad ſpeciē ſiue ſpe
ciei intentionem que in philoſophia ē hꝫ ſi
militudinem. ⁊ ab iſta ſimilitudine ut dicit
auicena ad intentionem ſpeciei phōrum no
men eſt tranſlatum. Scdm aūt intentiōez
que eſt apud philoſophos dicimus ſpeciez
deſcribentes. que eſt poſita poſitione ordi
nis nature et participationis ſub aſſignato
genere. Dico aūt aſſignatum genus idem
qō certum. q: nō poteſt eē ſpecies uaga ſub
genere ad hoc et ad illud genus inclinata.
ſed indiuiduum uaguz pōt eē ſub ſpecie ad
hoc uel illud ſuppoſitum inclinatum. ſꝫ ad
nulluz determinatū ⁊ diſtinctuz ſiue diſcre
tum. Et huius cā eſt quia genus certuz eſt
in ipſa ſpecie quiditate conceptuz. ꝓp quod
ſub genere non pōt eē uagum. poſitionez āt
ordinis uocamus. quia ſicut genus ſꝫ ꝙ ge
nus dicit ſuperius. ita ſpecies ſꝫ ꝙ ſpecies
dicit inferius ſm predicationis et ꝯſequētie
ordinem. Participationis aūt poſitionem
uocamus. q: ſpecies de neceſſitate partici
pat genus. Et addit ſupra ipſum drīam q̄
coartat in ipſa ſpecie generis poteſtatem.
⁊ iō ſub genere poſita eſt et ꝯtenta ab ipſo. ⁊
hoc mō apud philoſophos ſolemus dicere
hoīem eſſe ſpeciem aīalis. cum aīal ordinis
poſitione ⁊ ꝑticipationis ſit genꝰ hōis. ⁊ ſic
ē in aliis. quoꝝ eēntie ſunt perfecte et abſo
lute. hoc. n. mō album ſiue albedinem que
color albus ē dicimus ſpeciem coloris eſſe.
q: utraqꝫ poſitione. ſ. nature ordinis et ꝑti
cipationis albedo ē ſub colore. hoc ēt mō di
cimus triangulū eē ſpeciem figure. cum ſꝫ
utraqꝫ predicta triangulus ſit ſub figura.
De aliis autem generibus non ponemus
exemplum. q: eſſe non habent abſolutum.
ſed in cōparatione ad quedam alia diffiniū
tur. Sic ergo ſpecies ē q̄ ſub aſſignato gene
re poſita eſt. dictū āt eſt in āte hito tractatu
ꝙ genus eſt cui ſupponitur ſpecies. ⁊ ſic ⁊ ge
nus ꝑ ſpeciem ⁊ ſpecies ꝑ genus diffinitur ⁊
uidetur eē circularis diffinitio. ⁊ idē notius
⁊ ignotiꝰ altero. ⁊ idē notius ⁊ ignotiꝰ ſeipō
q: accidit idez diffiniri per ſeipſum. Cū. n.

dicitur.ſpecies eſt que ſub aſſignato genere
ponitur ſpecies diffinitur per genꝰ. Et ſi lo
co generis ponatur diffinitio generis.ſicut
dicit ariſtotiles in topicis.tūc ſpecies ē que
ponitur ſub eo cui ſupponitur ſpecies.et ſic
ſpecies eſt in diffinitione ſpeciei. et ſic idem
diffinitur ꝑ ſe ipſum.qđ ualde uidet̄ eē icon
ueniens. Idem ēt accidit ꝑ illā generis dif
finitionem qua dictum eſt genus eſt quod
de differentibus ſpecie in eo ꝙ quid ē predi
catur.ſi.n.tūc loco generis ponat̄ diffinitio
tunc ſpecies eſt qđ ſupponit̄ ei cui ſupponit̄
ſpecies et qđ de differētibus ſpecie in eo ꝙ
ꝙ quid eſt predicatur.et ſic iteꝝ idem per ſe
ipſum diffinit̄. Sꝫ adhuc dicimꝰ ꝙ ſi ſupra
in priori tractatu de genere.genus per diffi
nitionem aſſignātes in diffinitione generis
meminerimus ſpēm dicentes genus eē per
diffinitionem qđ de pluribus differētibus
ſpecie in eo ꝙ quid eē predicat̄ Nunc autē
ēt ſpēm diffinientes dicimus ſpeciem eē id
quod eſt ſub genere.noſſe ad huius dubii ſo
lutionem oꝫ ꝙ genus relatiuum uere eſt. ē
eim genus alicuius genus. et ſpecies alicu
ius ſpecies.ē.n.genus ſpeciei genus. ⁊ ſpe
cies generis ſpecies.et iđ relatiuoꝝ q̄ ſunt
ſimul natura vnum diffinit̄ ꝑ reliquꝫ.quo
rum utrūqꝫ depēdentiam hꝫ ad alteꝝ neceſ
ſe eſt in utrorūqꝫ relatiuoꝝ rōnibus uti nōi
nibus et diffinitiōibus utrorūqꝫ. Non.n.eſt
inconueniēs ꝙ vnum relatiuorum ponat̄ ī
diffinitione alterius et ecōuerſo. Quod etiā
idem in diffinitione ſui ipſis ſi loco nōis po
ſiti in diffinito diffinitio ponatur. qꝛ relati
uoꝝ eē eſt hoc ipſum ꝙ ſunt ad aliquid ſe hē
re.et ꝙ ad aliud ſe hꝫ ſm eē qđ eſt.et cuꝫ dif
finitio dicat eē rei.non pōt diffinire ſciri res
niſi ꝑ id ad quod ſe hꝫ.et ſic oꝫ utrūqꝫ diffini
ri ꝑ reliquum. Tripl̄r.n.relatiua ꝯſiderant̄
.ſ.inquātum ſimul ſunt natura.et inquātū
ſunt adinuicem dependētia.et inquantum
ſunt ea que ſunt relatiua per aliquam rela
tionem q̄ in ipſis eſt cāti ua. Inquātum.n.ſi
mul ſunt natura oꝫ neceſſario ꝙ vna natu
ra ſiue vna forma ſit in eis que equal̄r ſit in
utroqꝫ ipſoꝝ.et hec forma eſt ipſa relatio q̄
ut uia media ſumpta eſt eadem per termi
nos aut differens in utroqꝫ relatiuoꝝ. et ſꝫ
hoc paternitas et filiatio in medio idē ſūt.
terminis āt differūt ſicut motus et uia que
eſt de thebis uſqꝫ ad athenas et de athenis
ad thebas.terminis āt differunt.⁊ in patre
quidem qꝛ paternitas.in filio āt filiatio.⁊
ſic ē inter genus et ſpeciem et ecōuerſo. Si
ſit ſm dependentiam vnius ad alteꝝ conſi
deretur.non eſt inconueniens utrūqꝫ eē no
tius et prius ⁊ ignotius et poſterius altero.
Inquātum.n.genus dependet per intellec
tum ad ſpeciem dicitur genus non ſuūꝫ ſed
ſpeciei genus.oꝫ ꝙ itellectus generis ſuma
ſitur per ſpeciem.et ſic ſpecies notior ⁊ prior
eſt genere. Inquātum aūt ſpecies nō eſt ſua
uel abſoluta ſed alterius ſpecies.et dicit̄ eē
generis ſpecies.genus erit prius et notius
q̄ꝫ ſpecies. Ideꝫ āt prius ⁊ notius eē reliquo
⁊ econuerſo non ē inconueniens.non ſꝫ idē
ſed ſm diuerſa.hito.n.reſpectu generis ad
ſpecieꝫ ſpecies genere notior ē. Si āt hētur
reſpectus ſpeciei ad genꝰ nihil prohibet ge
nus q̄ꝫ ſpecies notius eē.et ſic utrūqꝫ per re
liquum diffiniri. Si āt ꝯſideretur id quod ē
relatiuum ſm cām que relationem inducit
nihil prohibet vnum relatiuoꝝ eē cāꝫ alte
rius ⁊ non econuerſo.ſicut ſi ꝯſideretur per
ſona que eſt pater ſm actum generationis.
ꝑ quam cā eſt filii nihil prohibet patrem eē
cām et non econuerſo filium eē cām patris
qꝛ ſicut dicit ariſtotiles decimo ethicorum
pater eſt qui ſui aliquid hꝫ in filio.filius āt
nihil ſui hꝫ in patre. Et hoc mō genus ſiue
id quod ē genus principiuꝫ ſpeciei eſt per id
ꝙ genus eſt principiuꝫ ſpeciei eſt ꝑ id quod
genus eſt in ſpecie.differentia conſtitutiua
formatum ⁊ diſtinctum. Species āt nihil
ſui hꝫ in genere per modum illū.et ſic vnū
diffinitur ꝑ reliquum ⁊ non econuerſo.⁊ hec ē
diſtinctio alfarabii et auicene. Dicendum
eſt ergo ſm eos ꝙ quedaꝫ diffinitio relatiuo
rum eſt ſicut demonſtrationis medium.et
quedam ſicut concluſio. Illa.n.que datur đ
relatiuo ſm ꝙ vnum eſt cā alterius.et non
econuerſo eſt ſicut demonſtrationis mediū
uel ſicut demonſtratio poſitione differens.
Illa āt qua relatiua per ſe inuicem diffiniū
tur eſt ſicut concluſio.quia.n.pater generā
do cā filii ē.ex hoc ꝯcluditur ꝙ pater filii pa
ter eſt.⁊ diffinitur per filium. et quia filius
a patre genitus eſt inde eſt ꝙ filius non ſui
ipſius ſed patris filius eſt.et diffinite nō co
gnoſcitur niſi per patrem. ⁊ ſic eſt inter ge
nus et ſpecies.quia ex hoc ꝙ genus pricipi
um ſpeciei eſt concluditur ꝙ genus non ſuū
ſed ſpeciei genus eſt.⁊ ex hoc ꝙ ſpecies prin
cipiata eſt a genere hoc modo principiatiōis
quo genꝰ mediante differentia đterminānte
⁊ diſtinguēte genus conſtituat ſpeciem ꝯcon
cluditur ꝙ ſpecies non ſua ſed generis ſpe
cies eſt.⁊ ſic diffinite non cognoſcitur niſi per
genus.hoc igitur modo ea que uident̄ eſſe
inconuenientia nihil habent de inconueniē
tia. ſunt.n.primo ſimul uera. Secūdo mō
vnum eſt prius altero. Tertio autem modo
utrumqꝫ prius alio ⁊ econuerſo diuerſis re
ſpectibꝰ. Plurimi āt ⁊ maxime peripateti
ci quos hic imitamur ad hec ēt ſic aſſignāt
diffinientes ſpēꝫ dicētes ꝙ ſpēs ē que ponit̄

ſub genere. et de qua genus in eo ꝙ quid ſit
predicatur. Et pꝫ ꝙ in hac aſſignatione duo
ſunt de eēntia ſpeciei. vnū qdem ſm ꝙ ſpe
cies principiat̄ et ꝯſtituitur a genere. ſic. n.
per determinationē differentie conſtitutiue
ſpecies ponitur ſub genere et ordine ⁊ ꝑtici
patione. Alteꝝ āt eſt ſm ordineꝫ ſpeciei ad
genus ſpeciē ipſam ꝯſtituens. ſic. n. genus ē
quod predicatur de ſpecie hoc mō ꝙ rn̄det̄
ad qōnem quid ſit. ⁊ non ad qōnem factaꝫ
ꝑ quale. cuius rō iam ante dicta eſt. qꝛ genꝰ
in oī eo in quo eſt ꝑ particicipationem ē qd
et non quale. eſt. n. primū ſubiectuꝫ differē
tijs eſſentialibus determinatū et diſtinctū
ad eē ſpeciei. Subiectum aūt quod ſubſtat
in eſſe rei non pōt eē quale ſꝫ quid. ꝑꝑ qđ ēt
ipſum cōe ſit determinatū et diſtinctuꝫ nō
quale quid dicitur. Quis non ſit hoc aliqd.
ergo cā ē ꝙ duo ſunt in aſſignatione ſiue diſ
finitione eius. Conſiderat̄. n. dupl̄r. ſ. ſꝫ cō
ſtitutionem ipſius a genere. ⁊ ſm ordinem
ad genus ꝯſtituens qđ eſt ens rōne ipſius. ⁊
quia ꝑ ꝯſtitutionem accipit ordineꝫ. iđ opor
tuit poni in aſſignatione qđ pōit̄ ſub genere
qꝛ ex hoc cāt̄ur ꝙ genus de ipſa in eo ꝙ qđ
ſit predicat̄. Si āt qs ꝯtra hāc aſſignationē
obiciat ꝙ ēt indiuiduum ponit̄ ſub genere.
ut ſortes ſub aīali. de quo genus in eo ꝙ qd
predicatur. ⁊ ſic indiuiduum uidetur eē ſpe
cies ſic diffinita. Dici pōt ꝙ indiuiduū non
ponitur ſub genere poſitiōe imediata. Spe
cies āt immediata poſitione ponitur ſub ge
nere. Sed tunc obiciūt qdaꝫ de indiuiduo
generis. hoc. n. ſub genere ponitur imedia
te. ut. ſ. hoc aīal ſub aīali. non. u. hoc aīal eſt
mediante ſpecie. Quis forte hoc aīal ſit hic
hō uel ille. ⁊ ſic uidetur ꝙ hoc aīal ſit ſpecieſ
qđ ſ̄ꝫ ē. Ad hoc āt quidā dicūt ꝙ eſt poſitio
ordinis et ē poſitio ꝑticipationis. ⁊ quātū ad
poſitionem ꝑticipationis indiuiduum gene
ris imediate ponitur ſub genere. qꝛ nō me
diante ſpecie ꝑticipat indiuiduū generis na
turam. ſed ſe ipſo genus ꝑticipat̄ ab ipſo et
ſm poſitionem coordinationis predicabili
lium ⁊ ſcibilium. dicūt ꝙ non ponitur ime
diate ſub genere niſi ſpecies. ⁊ indiuiduum
per ſpeciem qđ pꝰ ſpeciem ordinatur. Sꝫ
hec ſolutio non eſt perfecta. qꝛ participatio
eſt cā ordinis. In oībus. n. ꝑticipantibꝰ ⁊ ꝑ
ticipatis participatum eſt ſupius in ordine
predicabilium. et participās eſt inferius et
ſubiectum. ⁊ ideo ſi immediatum ē in parti
cipatione. erit ēt immediatum in ordine. ꝓ
pter quod aliter elicioꝫ. ꝙ eſt poſitio que to
ta principiatur ex genere ſm id qđ eſt in eiꝰ
ꝑ‍tate. et ſic ſpecies ponitur ſub genere. ita
ꝙ genus eſt principium ſue poſitionis. Et ē
oſitio q̄ non cauſatur a genere ſed potiꝰ ex

materia. ⁊ hec eſt indiuidui poſitio. et ideo
hec non ſic ponitur ſub genere ꝙ genus ſit il
lius poſitionis principium. vn̄ cum dicitur
que ponitur ſub genere illa prepoſitio. ſub.
non tm̄ notat ordinem ſed ēt cām poſitiōis
ſiue principium. Al̄r aūt auicena hanc ipu
gnat diffinitionem. punctū. n. ſpecies ē que
dam. ⁊ tn̄ non ponitur ſub genere. nec đ ip
ſa genus predicatur ſicut quātitas. nec pre
dicatur de puncto in eo ꝙ qd ſit. Sed hec ī
ſtātia nulla ē. qꝛ punctus non eſt in genere
ut ſpecies quātitatis. ſed potius ut terminꝰ
ꝯtinuationis. unde ꝙ dicitur ꝙ punctꝰ ſpe
cies quedam ē f̄lm eſt. qꝛ ſi eēt ſpecies eſſet
quantitas. quod ē falſum. hic āt modus ſpe
ciei tranſlatus ē a naturalibus et politicis.
qꝛ in phiſicis dicitur ſpecies ex potētia ma
terie ad eē determinatum ut hō et aſinus.
Et in politicis dicitur ſpecies per elegantiā
forme et ſtature et figure dignitati uel indi
gnitati idoneam ſicut in ante habitis dictū
eſt. Amplius aūt ſic quoqꝫ aſſignant ſpeciē
in phia. Species eſt quod de pluribꝰ diffe
rentibus numero in eo qđ quid ſit predicat̄.
Et ſic pꝫ ꝙ hec aſſignatio de ſpecie eſt ſm
ꝙ ſpecies eſt predicatum. anterior autem đ
ipſa data eſt inquātum eſt ſbm. nec eſt incon
ueniens plures eiuſdem rei eſſe aſſignatio
nes ſm diuerſa uel diuerſos modos uel rō
nēs que ſunt in ipſa. cum tn̄ vna ſola ſit eius
diſſinitio ſm quiditatem et ſubſtantiaꝫ da
ta. ſicut vnum eſt eſſe et ſubſtantia et quidi
tas. Dicit aūt auicena ꝙ cum dicitur ꝙ de
pluribus differentibus numero predicatur
intelligendum cū preciſione ut additur dif
ferentibus numero ſolo. ⁊ tunc non tenet qđ
obicitur de genere. qꝛ genus đ pluribus dif
ferentibus numero predicatur. non. n. pre
dicatur genus de pluribus ſolo numero dif
ferentibus. ſed ēt de differentibꝰ ſpecie. hec
quidem ſolutio eſt auicene. Poſſet tn̄ ut ui
detur melius dici ꝙ id quod predicatur. ꝑ
dicatur ut principatum et qđ participatur
alio quodam prius participato predicatur
per aliud et non per ſe ipſum. vnde cum in
diuidui participatione non participet ime
mediate niſi ſpecies de differētibus nume
ro non predicatur immediete niſi ſpecies.
Differentia enim numero ſunt differētia
non per differentiam diuiſiuam ſed per ma
teriam ut dicit ariſtotiles. talis autem diui
ſio non eſt propria generis ſed ſpeciei ſpecia
liſſime. et ideo non proprie predicatur đ dif
ferentibus numero imediata diuiſione. nō
enim genus diuiditur et multiplicatur per
materiam. ſed per differentias ſecundum
formam ſuam ipſum genus diuidentes.
Pꝫ ergo ꝙ hec ultima ſpeciei aſſignatio ſo

lum ꝯuenit ſpeciei ſpecialiſſime. q̄ non pre
dicatur niſi de differentibus numero ſolo.
alie uero aſſignationes in ante bitis poſite
non ſunt ſpeciei ſpecialiſſime. ſed et̄ ſpecieꝝ
non ſpecialiſſimaꝝ. hec ſunt igit̄ aſſigna tio
nes date de intētionibus ſpeciei.

Alfarabius ⁊ auicena duas hic idu
cunt q̄ōnes. Una quidem q̄ꝛ cum
due ſunt aſſignationes. vna ſpeciei
ſubalterne. altera ſpeciei ſpecialiſſime. ad
quam illaꝝ nomen ſpeciei prius tranſlatū
ſit a ſimilitudine iſta qua ſpecies dicit̄ vni
uſcuiuſqꝫ forma ⁊ ſpecioſitas. Altera āt eſt
q̄ō. cum due ſint ſpeciei diffinitiones ut dic
tum ē. ſm̄ quam illaꝝ ſpecies ē vl'e vnum
de quinqꝫ vl'ibus que in ante bitis enume
ra ſunt. Et circa ſolutioneꝫ prime q̄ōnis du
bitationis inuenit auicena. ⁊ neſcire ſe fa te
tetur. ad quam primo ſignificandā tranſla
tum ſit nomē ſpeciei. Species. n. ſubalter
na que ſub aſſignato ponit̄ genere. ⁊ de qua
genus in eo q̄ō q̄d ſit predicat̄ pri⁹ occurrit
deſcendētibus. et ab vno q̄ō principiū ſpeci
ei eſt i multitudinem uenietibus tunc enim
ſubalterna ſpecies ē ad quaꝫ primo format
⁊ diſtinguit̄ generis potētia. Et ſic uidet̄ p
mo nomen ſpeciei tranſlatum eē ad illam.
Adhuc āt id q̄ō primo occurrit intellectui ē
genus. ⁊ ſic per diuiſionem deuenit̄ ad ſpe
ciem. pꝫ āt ꝙ prius occurrunt ea que ſunt ⁊
genus et ſpecies q̄ꝫ illa q̄ eſt ſpecies tm̄. ui
det̄ ergo nomen ſpeciei prius tranſlatū eſſe
ad illam. Ad oppoſitum āt huius eſt ꝙ for
matio potentie generis ſm̄ ſubſtantialia p
fecta non eſt niſi i ſpecie ſpecialiſſima. id. n.
quod eſt formatum in ſpecie ſubalterna ad
huc eſt in potentia ad alteram formam. er
go ſue nature plenam nō hꝫ ſpecioſitatem.
Id āt minus transfertur nomen plene ē ſpe
cioſitatis. ita ꝙ ſm̄ illam rei attribuim⁹ di
gnitatem ſm̄ felicitatem dictam ⁊ determi
natam. uidetur ergo ꝙ nomen hoc pri⁹ trāſ
fert̄ ad ſpeciem ſpecialiſſimam. q̄ pfectam
hꝫ ſui generis ⁊ potentie formationem. In
ter has rōnes dubitare ſe dicit auicena. q̄ō
potiſſimuꝫ dicat̄. utrumqꝫ. n. dicit rōnabi
liter poſſe dici ſm̄ inductas rōnes. Sꝫ ſine
p̄iudicio dici pōt ꝙ cum tranſlationes ſm̄ ſi
militudinem fieri debeant. ꝙ magis ꝓprie
et prius transfert̄ nomen ſpeciei ad ſpecieꝫ
ſpecialiſſimam q̄ꝫ ad ſpēꝫ ſubalternā. Spe
cies. n. ſubalterna aliquid hꝫ generis et ali
q̄d potentie. ⁊ aliquid priuationis. nec tota
eſt deducta ad ſpeciei dignitatem. ſicut ſpe
cies ſpecialiſſima. Et ꝙ dicit̄ deſcēdentib⁹
pri⁹ occurrit ſpecies ſubalterna. nihil facit
ad tranſlationem nois. tranſlatio. n. non fit
per rōnē diuiſionis. nec et̄ per rōneꝫ reſolu
tiōis nel et̄ ꝯpoſitiōis. ſed p ſolā rōnē ſilitu
dinis. rōne āt ſil'itudis planū ē ꝙ ꝑus tranſ
fertur ad ſpeciem ſpecialiſſimam poſterius
ad ſpeciem ſubalternam. De ſc̄da āt q̄ōne
dubitare uidet̄ auicena. ſ. ſm̄ quam illaruꝫ
diffinitionū ſpecies hēat q̄ō eſt vl'e. quāuis
ualde modica uideatur eē rō dubitationis
Scd̄m primaꝫ. n. ſpeciei ſubalterne diffini
tionem ſpecies ſubiectum ē ⁊ nō predicatū.
vl'e āt ſm̄ q̄ꝫ vl'e eſt et eſt et diffinit̄ in rōne
predicati et non ſubiecti. uidetur ergo ꝙ ſpe
cies per rōnem illam qua ſubiectum eſt non
habeat ꝙ ſit vl'e. et cōceditur fere ab oibus
antiquis. q̄ō tñ aliquibus uidet̄ non eſſe ue
rum. q̄ꝛ ſcimus ꝙ ariſtotiles in topicis in q
bus docet terminare de ōi ꝓblemate. nō do
cet formare uel terminare ꝓblema de ſpē.
eo ꝙ in ōi ꝓblemate ſubicitur ſpecies. ⁊ ſic
uidetur ꝙ ſpecies ī eo ꝙ ſpecies eſt ſubici hꝫ
in ꝓblemate et non p̄dicari. Adhuc ſpeci
es ſm̄ ꝙ ſpecialiſſima ē non predicatur niſi
de differentibus numero ſolo. q̄ aūt nume
ro ſolo differunt ſenſibilia ſingularia ſunt ⁊
eorum non pōt fieri diſciplina nec ſubſtātia
igitur uident̄ eē nec predicata in diſciplina.
cuius ſignū eſt ꝙ ſcia de predicabi lib⁹ uſqꝫ
ad illa non deſcendit niſi accipiantur ut ſtā
tia in natura ⁊ ſpecie cōi. ut aliquis hō ⁊ ali
quis bos. Et ſic uidet̄ ꝙ ſpecies per ſe non
predicat̄ de indiuiduo ſed per accidens. ac
cidit. n. ſpeciei in indiuiduo eē. et ſic accidit
ei predicari. Ad hec aūt et ſilia uidet̄ ꝙ eē
vl'e in rōne predicati hꝫ determinare. vl'e
enim ſm̄ ꝙ vl'e eſt diffinitur q̄ō eſt in mul
tis et de multis non āt eſt de multis niſi q̄ꝛ
p̄dicatur de illis. Et iō ſpēs hꝫ q̄ō eſt vl'e p
diffinitionem illam qua diffinit̄ ut predica
tum et non illā qua diffinit̄ ut ſubiectū. Q̄ō
aūt dicit̄ ꝙ ſpecies ſubiectū ē in ꝓblematib⁹
dicendū ꝙ ueꝝ eſt hoc. q̄ꝛ ꝓblemata nō for
mant̄ niſi de his q̄ inſunt ſpeciei ul' ſimpl'r
ut accidens uel ut genus aſſignatū de ſpē.
uel ut ꝓprium q̄ō fluit de natura ſpēi. ul' ut
diffinitio q̄ totum dicit eē ſpeciei. Et hac
ꝯſideratione ſpecies non eſt vl'e. eſt aūt vl'e
ſm̄ ꝙ eſt predicatū. Et ꝙ dicit̄ ꝙ ſpēs ſpeci
aliſſima non predicat̄ niſi de his q̄ differūt
numero ſolo i quibus ſpeciei accidit eē. Di
cendum ꝙ non ſic accidit ſpeciei eſſe in idi
uiduis q̄ō ſit accidēs eis uel accidēs i ipſis.
q̄ꝛ ſicut dicit boeti⁹. ſpēs ē totū eē idiuiduoꝝ
uel idiuiduoꝝ eēntial' ſilitudo. Et iō indiui
dua pñt dupl'r accipi. ſ. ul' ut ꝑticularia i ma
teria determinata. uel ut res nat̄e cōis i qua
ſtat. uel i qua ſtat nat̄e fluxus q flux⁹ ē nat̄e
difuſio. ⁊ ſic idiuiduū ſic ſumit̄ ut aliqs hō
et h idiuiduū ꝓprie ⁊ p ſe ſbm ē. ⁊ ē ibꝫ ſpe
ciei. et hoc modo primuꝫ predicatū de ipo ē

ſpecies ⁊ ſcðm ꝙ apta nata eſt eē in pluri bus ſcðm totum eē ſubſtantiale ſic eſt vl'e. Et ſic diffinit̃ qñ dicit̃ ꝙ ſp̄es eſt q̄ p̄dicat̃ d̄ pluribus numero differentibꝰ i eo qð qd ē. p hoc āt ꝙ aliud p̄dicatur de ſpecie cui ſupponit̃ accidit ſp̄ei ꝙ ſit vl'e. d̄ qᵒ. n. aliud p̄dicat̃ pōt eē vl'e ⁊ ñ pōt eē vl'e. Sic gᵒ dictū eſt de intentiōibꝰ ſp̄ei et aſſignatiōibus ſiue diffinitiōibus que date ſunt de itentionibꝰ illis. hoc aūt ſub cōpendio colligi pōt. ut dicatur ꝙ ſcðm vulgarem in phiſicis uel politicis uſum uel cōſuetudinem ſp̄es dicitur. q̄ eſt vniuſcuiuſqꝫ forma ſiue formoſitas. ƀꝫ quam intentionē ſpeciei vulgariter dictum eſt ꝙ ſpecies ſiue ſpecioſitas primi digna ē imperio. Dicit̃ aūt ad huius aliquā ſilitudinem ſpecies apud ph'os in eo que ē ſub aſſignato ſiue certo et determinato genere poſita per differentiam conſtitutiuā que generis poteſtatem determinat et coartat ad actum ad quē prius fuit in potētia. ƀm quam intentionē ſpeciei ſolemus in ph'ia hoiem q̄dem ſp̄em eē aīalis cum ſit genꝰ aſſignatū hoīs. aīal albū ſiue albedinē ſolemus dicere coloris ſp̄em eē. cum aſſignatum genus albedinis ſit color. Et ƀm quā ſolemꝰ dicere triangulum eē ſpeciē figure. cum figura ſit genus aſſignatum. Qð ñ ēt ſupra in precedenti tractatu qui de genere hitus ē genꝰ per diffinitionē aſſignantes ſpeciei meminimus ponendo ſp̄em in generis diffinitiōe. qñ dicimus ꝙ genus ē qð de differētibꝰ ſp̄e predicat̃ in eo qð quid ſit. Et nūc tractādo de ſpecie dicimus ꝙ ſpecies ē id qð ponitur ſub genere. ⁊ ſicut genus ponimus i diffinitionem ſpeciei nemo reputet hoc incōueniens. Jn talibus. n. noſſe oꝫ qñ et genus nō ē abſolutum ſed relatiuum. ideo genus alicuius ē genus. ⁊ ſpecies eſt non abſolutum qd. ſed ſpecies alicuiꝰ ſpecies ē. qr generis. Et iō neceſſe ē in utroqꝫ. ſ. generis et ſp̄eiōnibus diffinitiuis utriſqꝫ uti. ita ꝙ genus in diffinitione ſpeciei ⁊ ſpecies in diffinitione generis ponat̃. Aſſignant ergo ph'i p diffinitionē predictas itentiones de ſpecie etiā ſic ſpeciē diffinientes. Species ē q̄ ponitur ſub genere. et de qua genus in eo qð qd predicat̃. p̄dicat̃ eni ut ſubſtātia. ⁊ ſubiectuꝫ in ſpecie. qð differētia conſtitutiua īdiuiduat̃ ⁊ format̃ in ſpecie. qð ē qd ſpeciei ⁊ non quale. Ampliꝰ adhuc ipſi ph'i ſic quoqꝫ aſſignāt diffinientes ſpeciē. Species ē q̄ predicatur de pluribus differētibus numero in eo qð qð. ⁊ ſic ē formale qd'indiuiduoꝝ. et totū eē ipſoꝝ. eē. n. qð eſt pꝰ ſpeciē in īdiuiduis ē et de indiuiduātibus. ⁊ non ē idem eē ſimplr. qr materia nulli dat eē. nec ē ꝓprie de eſſe. ſed eē ē actus eētie i eo qð ē materia. et iō materie non eſt predicari. qr ī ante habitis iam diximus ꝙ non predicatur niſi forma nec ēt forma predicat̃ ƀm ꝙ forma. ſed formatotius. nec adhuc forma totius ut forma totius p̄dicat̃. ſed inquan/ ñ ē notio totiꝰ eē uel in potentia uel in actu. Jnter hanc tñ aſſignationem ⁊ predictam ſpeciei dr̄ia ē. qr hec ſecūda aſſignatio ē ſolum ſpeciei ſpecialiſſime. Alie uero due precedentes ꝯueniūt ⁊ ſpeciebus non ſpecialiſſimis. quid aūt hic dictum ſit non pōt ſciri niſi ponat̃ tota ordinatio predicabiliū i generaliſſimis et ſpecialiſſimis et mediis. et ad hoc deinceps attingemus.

Ua aūt arte inueniant̃ ſpecies ſpecialiſſime ƀm diuerſas intentiōes de q̄bus dictū eſt planū et manifeſtum erit. ſed mō in vnoquoqꝫ. n. p̄dicamēto ƀm oīa genera predicamentoꝝ ſunt q̄daꝫ in ſupremo ƀm totam illius generis predicabilium coordinationem. que dicuntur generaliſſima nonqꝫ in vno ſint plura. qr hoc impoſſibile eſt. Et id qð p ſupabundantiaꝫ dicit̃ in vno ordine reꝝ niſi vni ſoli pōt conuenire. ſed ꝙ in quolibet genere ē vnum. ⁊ in eodem ordine predicabilium ſunt quedā ƀm ſuas cōitates et vl'itates infima que dicunt̃ ſpecialiſſima. et in quolibet ſunt plura pp hoc qr quāuis ſpecialiſſima i vno ⁊ eodē genere predicabiliuꝫ neceſſe eſt ſtare i vno ubi reſoluuntur ad vnū. non tñ pp hoc ƀꝫ uiam diuiſionis ⁊ compoſitionis que ab vno incipit neceſſe eſt ꝙ diuiſio ſtet in vno ſicut i infimo. qr diuiſio multis vijs procedit ex vno. ⁊ ille uie non ſunt niſi per diuerſas formas ⁊ oppoſitas q̄ differentie uocat̃. quas vniri ad vnum eſt impoſſibile. et iō diuiſio ex vno ſtat in in multis ultimis. et qðlibet illoꝝ eſt indiuiſibile ƀm formam non habēs ſub ſe cōe. ⁊ iō qðlibet illoꝝ ē ſp'ialiſſimū. Jn tali aūt predicabilium ordine ſupremū iō dicit̃ generaliſſimum. qr non hꝫ ſupra ſe genus ſuperius ſupueniēs ſibi. qð ut genꝰ p̄dicetur de ipſo. Specialiſſimum aūt dicit̃ qð in tali ordine eſt indiuiſibile ƀm formam et nature poteſtatem. pp qð ſub ſe nō hꝫ aliquod cōe qð ſit ſpecies. et modum predicādi hēat ſpeciei. q̄uis ſub ſe hēat indiuidua in quibus omnibus eſt ipſa ſpecies ƀm totū ſuum eē et ƀm totam ſuam poteſtateꝫ. hoc autem mō ut in ante habitis dictum eſt nō eſt genus in ſpeciebus. in nulla. n. ſpecie ƀꝫ ſe eſt genus ƀm totum ambituꝫ ſue p̄tatis. nec aliquis miret̃ ꝙ p intentionem loq̄ntes dicimꝰ generaliſſimū generalius ⁊ generale. ⁊ ſp'aliſſimū ſp'alius ſp'ale. qr ſicut ī aū hitis determinatū ē id vl'e qð ē genus p accidēs qðdā qð ſi hi accidit genꝰ uocat̃ ⁊ illa

pōt ītendi ⁊ remitti maxie ſm prius et po
ſterius dicta intentione potius ꝙ̄ ſm acceſ
ſum ad terminū aliquem uel receſſuꝫ ab il
lo. magis. n. genus eſt id quod ī oībus genꝰ
eſt ꝙ̄ id quod genus eſt ad quedam. et ſimi
liter ē de ſpecie quod magis ē ſpecies qđ ōi
bus eſt ſpecies ꝙ̄ id quod non ē ſpecies niſi
ad quedam. Inter generaliſſimum autem
in ſummo et ſpecialiſſimum in infimo ſunt
media quedam. eadem in ſubſtantia exiſtē
tia ſunt genera et ſpecies. ſed ad aliud ⁊ ali
ud comparata ſint per comparationeꝫ ſūp
ta. Gratia aūt exempli pōt hoc in vno p̄di
camento eē manifeſtum ut in aliis omnibꝰ
ſimiliter eē intelligat̄ in ordine predicabiliū
que ſunt in ordine ſubſtantie. In genere ſub
ſtantie primo ponitur ſubſtātia que ſine cō
uerſione ut genus predicat̄ de oībus que in
genere ſunt ſubſtantie. ⁊ iđ generaliſſimum
eſt uocatū. primum aūt quod ſub hac poni
tur ꝑ differentiam ꝯſtitutiuam eſt ſubſtātia
corporea q̄ uocatur corpus. Cum aūt iterū
corpus per aīatum et inaīatum diuiditur.
primum ſub hoc cōi quod eſt corpus conſti
tutum ē corpus aīatum. qđ vno noīe vnuꝫ
uocatur cōītate ſua ambiens ⁊ uegetabilia
⁊ ſentientia que dicūtur aīalia. Corpus aūt
aīatum iterum ꝑ oppoſita diuidit̄. ſ. ſenſibi
le et inſenſibile. et cū adiunctum fuerit cor
pori aīato ſiue uiuo ſenſibile primum ſub
ipſo poſitum erit animal. Cū uero animal
iterum per rōnale ⁊ irrōnale diuiditur que
ſunt oppoſita differentie. ⁊ rōnale adiunctū
fuerit aīali fit rōnale aīal complectēs deos
ſm ſtoicos et hoīes. cum autem ipſum qđ ē
rationale animal. per mortale et immorta
le diuiditur. ⁊ mortale iunctum fuerit ani
mali rōnali conſtituit̄ homo. qui cū ulteriꝰ
per differentiā non eſt diuiſibile. qꝛ ſꝫ totaꝫ
ſue nature poteſtatem ē in quolibet ſuorum
ſuppoſitoꝝ. Sub hoīe ergo non ē cōe aliqđ
ſed particularia. ut ſortes et plato qui ſunt
particulares hoīes. Sed iter omnia ſubſtā
tia quidem eſt generaliſſimum. ⁊ ideo ē id
quod eſt tātuꝫ genus. qꝛ nullo modo pōt fie
ri ſpecies. omnis. n. ſpecies eſt q̄ ſub aſſigna
to genere ponitur. Et cū ſubſtantia non ha
beat ſuperueniens genus. conſtat ꝙ non po
teſt fieri ſpecies. homo uero inter hec ē ſpe
cies ſpecialiſſima. et que nullo modo poteſt
fieri genus. cum. n. genus ſit ſicut ī ante ha
bitis dictum eſt. cui ſupponit̄ ſpecies. ⁊ cuꝫ
nihil cōe nec genus nec ſpecies ſupponatur
homini in quo homo ſit ſm partem ſue na
turalis poteſtatis. ⁊ non ſm totuꝫ. patet ꝙ
homo nō pōt eſſe genus. eſt ergo ſpecies ſo
lum et non genus. Omnia auteꝫ itermedia
inter ſubſtantiam que eſt genus tātum ⁊ ho
minem qui eſt ſpecies tātum ſunt ſimul ge
nera et ſpeciās reſpectu diuerſoꝝū. ſicut cor
pus ſiue ſubſtantia corporea que proxima ē
ſubſtantie in ſupremo. Eſt quidem ſpecies
ſubſtātie. qꝛ ſpecies eſt que ſub aſſignato ge
nere ponit̄. genus uero eſt idem corpus cor
poris animati ſiue uiui cū genus ſit cui ſup
ponitur ſpecies. ⁊ in qua genus ē ſm parteꝫ
ſue naturalis poteſtatis. omnino auteꝫ eo
dem mō id quod ſubſtat tertium eſt ī ordie
ſm deſcenſum a ſubſtātia quod ē corpꝰ ani
matum ſiue viuuꝫ ⁊ ſpecies quidem corpo
ris cui tanꝙ̄ generi ſupponit̄. genus uero ē
aīalis. quia ſibi animal tanꝙ̄ aſſignato ge
neri ſupponit̄. Animal uero ſm ſtoicos ſpe
cieſ quidem ē animati corporis ſiue uiui. ge
nus uero eſt aīalis rōnalis eo ꝙ non hēmꝰ
vnum nomen quo id cōe ſignificamus. qđ
continet hominem et deos. qm̄ ſm ſtoicos
corporea ſunt aīalia. ut dicit apulegius in li
bro de deo ſocratis. homo uero ſpecies qui
dem eſt aīalis rōnalis. quia illi tanꝙ̄ gene
ri aſſignato ſupponitur. genus autem non ē
alicuius. quia in nullo cōi quod poſt ipſum
ſit eſt ſm partem ſue naturalis poteſtatis
ſed in quolibet ſm totum eē. et ſm totuꝫ eē
ſue poteſtatis. patet ergo ꝙ eſt ſpecies ani
malis rōnalis. ⁊ non ē genuſ ꝑticulariuꝫ ho
minum. Sic ergo pꝫ ꝙ omnia hec triplicē
hūt modum et ſue poſitionis rōnem. vnuꝫ
quidem ſupremum quod non pōt eſſe ſpeci
es. aliud inter cōia infimum idiuiſibile ſm
ſue nature poteſtateꝫ. Et inter media que
reſpectu ſuperioꝝ ſunt ſpecies reſpectu infe
rioꝝ ſunt genera. Comparemus ergo extre
ma ad inuicem. ⁊ dicamus ꝙ quēadmodū
ſubſtantia cum ſuprema ſit cum ſupra eam
nihil ſit quod poſſit eſſe genus ad ipſam. et
ideo genus ē generaliſſimuꝫ. Sic. n. hō qđ
infimum eſt in hac ordinis diſpoſitione eſt
ſpecies poſtquā non eſt alia inferior ſpecies
ad quam poſſit eē genus. Cum non poſt ho
minē ſit aliquid eoꝝ cōium ꝙ differētiis op
poſitis poſſit diuidi. uel ī quibus ſit ſm ꝑteꝫ
ſue naturalis poteſtatis. ſed ſola indiuidua
que idiuidua ſunt poſt hominē. Indiuidua
enim ſunt ſocrates et plato que īdiuiſibilia
ſunt. non quidem ſm materiam et quātita
tem. ſed ſunt idiuiſibilia ſm formam ſue cō
munitatis et ſm poteſtateꝫ. qꝛ homo rema
net in quolibet eoꝝ ſm ſuum eſſe totum. et
ſm totam ſue nature poteſtateꝫ. ⁊ ideo erit
ſpecies ſola que non poterit eē genus. ⁊ erit
ultima ſpecies ī qua ſtat huius formalis ſꝫ
poteſtatem diuiſio. ⁊ erit ſpecies ut dictum
eſt ſpecialiſſima. Ea uero que ſunt ī medio
iſtorum extremoꝝ ad utraqꝫ referantur ex
trema. Eoꝝ. n. que ſunt ſupra ipſa ī ordie

ſecūdum aſcenſum ſunt ſpecies ⁊ ſubiecta ſe
cūdum illā rationē ſpeciei qua ſpecies dicit
que ſub aſignato genere vere poſita eſt ⁊ de
qua genus ī eo ꝙ quid eſt predicat. Eorum
vero que poſt ipſa ſunt ī ordine ipſius poſi-
tionis ſecūdum deſcēſum erūt genera. ſecū
dum illā generis diffinitionē qua dicit ꝙ ge
nus eſt cui supponit ſpecies. Relinquitur
ergo ex his q illa quidē que ſunt media du-
as habēt habitudinū ꝯperationes. Habent
enim hitudinem ad priora ſcđm aſcenſum.
ſecūdum quā habitudinē prioꝝ ſpecies eſſe
dicunt. Habēt etiam habitudinē ad poſte
riora ſecūdum deſcēſum ſecūdum quā habi
tudinē poſterioꝝ genera eſſe dicunt. In pri
ma enim hitudine ſunt ī ipſis ſcđm eſſe et
eēntiam ſua ſuperiora. ⁊ ſunt de ratione ipō
rum ſicut genera ſunt de ratione ſpērum.
In ſecūda uero habitudine ipſa ſcđm eſſen-
tiam ſuam ⁊ ſecūdum ſuum eē ſunt ī poſte-
rioribus. ⁊ ſunt de rōne ipſoꝝ. ſicut genera
ſunt de rōne ſpecierū. Et hec eſt cauſa ꝙ in
priori habitudine ſunt ſpecies ⁊ in ſecunda
habitudine ſunt genera. Attēdendum autē
eſt ꝙ hec media alterius rationis ſunt quaꝫ
media que dicunt ꝑ participationē extrēoꝝ
ſicut ī coloribus ⁊ ſaporibus ⁊ odoribus ſūt
media illa enim q: participatione vtriuſqꝫ
extremi media ſunt ab extremiſ cauſantur
⁊ pticipiant. Et ideo ſecūdum naturā poſte
riorum ſunt vtrorūqꝫ extremoꝝ. Iſta autē
q: nō participatione media ſunt. ſed ordiniſ
⁊ poſitionis inter extrema. q: quodlibet me
diū eſt in toto primo vl'er ⁊ poſterius in to-
to medio vl'er. ideo ſuperius quidē cauſa ē
⁊ principiū medij. ⁊ mediū principiū ē cau-
ſa poſterioris. Et iō mediū natura eſt poſte
rius ſuperiore ⁊ prius eſt inferiore. ⁊ mediū
pticipat totum ſuperius. ⁊ participat totū
ab inferiori. ⁊ non pticipat vtrunqꝫ extremo
rum. nec pticipat vnū extremoꝝ illo modo
pticipationis quo medij colores ul' medij ſa
pores pticipāt extremos ſapores ul' colores
ul' ſapores. Senſibilia enim media extrēa
ſua nō pticipant ſcđm eſſentias ſuas totas.
⁊ ſecūdum totū eē. ſed potius ſcđm mixtio-
nem quandā ⁊ intēſionē. ⁊ remiſſionē ptici
pāt alterū. ſed ſcđm totam eſſētiam ⁊ ſcđm
totum eſſe pticipāt alioꝝ ſuoꝝ extremorum
⁊ ſecūdum totū eē pticipant ab altero. ſꝫ ſe
cūdum poteſtatē totam nō pticipant id ꝙ ꝑ
ticipāt. nec ſecūdum totaꝫ poteſtatē partici
pant ab eo a quo pticipant. Taliter igit me
dia vocant ⁊ ſic pōne ⁊ ordine media dicto
modo duas habēt ſimilitudines. Extrema
vero que ſimplicit nō extrema ſunt ita ꝙ nō
poſſunt eē media. que tm̄ duo ſunt generali
ſſimū. ſ. ⁊ ſpecialiſſimū vnā tm̄ habēt ſimili
tudinē. Generaliſſimū enim cū ſupra ſe ha
beat nullū genus eā habitudineꝫ que eſt ad
ſuperiora habere nō pōt niſi ſecūdum nega
tionē. ſic. ſ. ꝙ ſuperius genus nō habet. Illa
autē ſic ꝑ negationē dicta hitudo nihil ponit
ī genere generaliſſimo. per hāc enim nec ē
genus nec ſpēs. ſed potius ꝑ eam habitudi
nem quā habet ad īferiora habet generis ra
tionē. q: genus ē cui ſupponit ſpecies. Sed
ꝑ negationē habitudinis ad ſuperiora nō ha
bet quidem generis nec ſpeciei rationeꝫ. ſꝫ
exceſſum ī generalitate. Et ꝑ ſpecialitatis
negationē ꝙ. ſ. ſic genus ſit ꝙ nō poſſit eē ſpe
cies hoc eſt q: ſupͬhabūdantia eſt ⁊ intermi
no generalitatē ſignificat notificari nō pōt
niſi negatione q: nihil habet qđ affirmetur
de ipſo. ⁊ hoc eſt ꝓꝑ ſuam ſimplicitatis rati
onem ſiue ꝑfectionem. ⁊ ideo ꝑ talē negatio
nem nihil imꝑfectionis ꝯcludi poteſt de ip
ſo. Adhuc autē ſicut ꝑ negationes notifica
tum ⁊ determinatū eſt quāuis negatio ſcđm
ſe ſit īfinita ⁊ īdeterminata. q: negatio per
quam determinatur finitur quādo dicit ꝙ
ex habundātia ſimplicitatis ⁊ generalitatꝭ
⁊ ſuperioritatis ſuperius habere nō ponitur
Si quis autē inſtet ⁊ dicat ꝙ ſubſtantia ha
bet ſuperius. ens eniꝫ eſt ante ſubſtantiam
ꝑ intellectū. q: oīs ſubſtātia ē ens. ſed nō oē
ens ē ſubſtantia. ⁊ nō pōt dici ꝙ ꝑ accidens
predicat de ſubſtātia ⁊ ſimiliter pōt dici de
quolibet qđ genera trāſcendit ut eſt res vnū
⁊ aliquid inferius quidē ſubtiliter huic ſatiſ
faciemus obiectioni. hic autē ad pn̄s ſuffici
at ꝙ cū ens predicat de ſubſtātia uel res uel
vnū uel aliquid nō predicat predicatiōe ge
neris. cū nō ſit vna ratione predicatū de his
de quibus predicat. ſed per prius ⁊ poſteriꝰ
ſed talia predicant predicatione principii nō
generis. Et hoc ꝓbat Auicena ⁊ Alfarabi
us ⁊ Algazel ⁊ omnes arabes. ſic ſequitur
enim ſi homo eſt animal eſt. ⁊ ſi animal ē.
corpus animatū ſiue viuū eſt. Et ſi viuū eſt
corpus ē. ⁊ ſi corpus ē ſubſtātia eſt ꝑꝑ intel-
lectum generis in ſpecie. Sed nō ſequitur
ſi ſubſtantia eſt ens eſt q: ſiue ſit aliquod ſi
ue nō ſemꝑ genus ſequit ad ſpeciei poſitiōeꝫ
eo ꝙ ſecundū rationē ⁊ naturā genus conci
pit in ſpē. Et nō pōt intelligi ſpes niſi genuſ
intelligat in ipſa. Cū autē dicit ens abſolu-
te nō intelligit niſi ens actu exiſtens. ⁊ ideo
nō ſequit ſi ſubſtantia ē ens eſt. q: eē ens ac-
cidit oī ei ꝙ eſt. Accidit eniꝫ oī ei actu eē. pa
tet ergo cū dicit ſubſtantia eſt ens. ens qđ ꝑ
dicat eſt idē ꝙ ſubſtātia quia ſimplicit ens
nō eſt niſi ſubſtantia. Et ſi dicat obiciendo
contra hoc ꝙ ſcđm hoc debet ꝯuerti ꝯſequē
tia. Dicendū eſt ꝙ cauſa eius ꝙ nō ꝯuertit
ꝯſequētia nō eſt ꝙ ens genus ſit ſubſtātie. ul'

cōitas generis que ſit ī ente ad ſubſtātiam.
ſed cā illius eſt quia ē cōe ſcd̄m prius ⁊ poſte
rius dictū in hac cōitate excedit ſubſtātiam
⁊ ideo nō ↄuertit̄ ↄ̄ītia ab ente ad ſubſtan-
tiam. ⁊ quādo predicat̄ de ſubſtātia nō pre
dicatur eſſentialiter uel accidētaliter. ſꝫ pre
dicat̄ ut idem cū ſubſtātia qꝛ ens ſimplicit̄
eſt idē cū ſubſtātia. Relinquit̄ ergo ꝙ ſupre
mū qđ eſt generaliſſimū vnā tātū habꝫ hi
tudinē ſcd̄m quā genus ē. ⁊ vocat̄ generaliſ
ſimū. Eſt enim ſupremū ⁊ primū omnium
que ī illa coordinatione ſunt principiū. quo
niā ab ipſo eēntialiter oīa inferiora principi
ant̄. Ecōtrario vero ſpēaliſſimū vnā tm̄ qui
dē habꝫ habitudinē que eſt ad ſuperiora ſe
cūdum quā ēt ſpēs dicit̄ ſuperiorū enim eſt
ſpecies eo ꝙ ſub ſuperioribus ⁊ ex illa nomē
⁊ rationē habet ſpēi. Eam vero hītudinem
ſcd̄m quā aliquibus īferioribus inſit ut pre
dicatur ſubſtātiale qđ ſecūdum partē ſue po
teſtatis ꝑticipet̄ ab illis nō habet. ⁊ ſecūdū
hanc hītudinis ad īferiora negationē. cōſti
tuit̄ in ſpecielitatis habūdantia ⁊ termino.
Et ideo dicit̄ ſpecialiſſima ꝑ exceſſum. quā
uis enim habeat inferiora que ſunt indiui-
dua nō ſe tn̄ habet ſicut genus ad illa. Eſt
enim ī quolibet eorū ſcd̄m totū eſſe. ⁊ ſcd̄m
totū ſue poteſtatis eſſe. qđ generi nō ↄuenit
qm̄ ſuis inferioribus ieſt. ⁊ iđ ſecūdum habi
tudinem quā habet ad ſuperiora. Sed ſpe
cies eſt ad īferiora ſicut a ſuperioribus cōiū
cta ſcd̄m hoc ꝙ ſpecies eſt que ſub aſignato
ponit̄ genere. Species autē inferiorū īdiui
duorū ſicut ↄtinēs indiuidua. ↄtinet autem
ī hoc ꝙ adunat ea ī forma ſpēi, qđ eſt totū eē
indiuiduorū ſcd̄m omnē ſue poteſtatis ꝑfec
tionē. Sic ergo ī ſpecialiſſimo ſunt tres ītel
lectus ſe cōicantes. ex hoc enim ꝙ ſuperiori
bus ſupponit̄ ſpēs ⁊ ſpeciei habet ītellectuꝫ
Ad hoc autē ꝙ ad inferius habitudinē gene
ris nō habet accipit ītellectū ſpecialiſſimi.
Ad hoc autē ꝙ ꝑfecte ī vno ↄtinet īdiuidua
accipit ꝙ eſt predicatū ī quid de differētibꝰ
ſolo numero. ⁊ eis totū quid. ⁊ eē formale to
tum. eē formale ipſorū eſt ſubſtātiale. hac er
go arte accipiēda ſunt generaliſſima ⁊ ſpeci
aliſſima ⁊ īter media ēt ī alijs predicamētis

Apitulariter autē iſta ab antiquis
tradita ſunt dicētibus hic ꝙ dictuꝫ
eſt. planū eē hoc modo ꝙ ī vno quo
qꝫ predicamēto ſunt generaliſſima quedaꝫ
ita ꝙ nō in vno plura. ſed in ſingulis ſingu
la. Et rurſus ī vno quoqꝫ ſūt quedā alia ſpe
cialiſſima. Et inter generaliſſima ⁊ ſpecia-
liſſima ſunt quedam alia intermedia. Eſt āt
generaliſſimū quidē ſupra quod ſcd̄m ordi
nem ſuppoſitionis uł ſuperueniens non eſt
genus. Specialiſſimuꝫ autem poſt qđ non
erit inferiorū ſpēs que ſibi ſupponat̄ ut gene
ri ⁊ in qua ſit ſcd̄m partē ſue poteſtatis. In
ter generaliſſimū autē ⁊ ſpecialiſſimū ſecun
dum ordinem poſitionis oīa que ſūt genera
⁊ ſpecies ad aliud quidem. ⁊ ad aliud com
perata. Sic autē hoc ꝙ dictū eſt ꝑ exēplorū
poſitionē in vno predicamēto ſubſtātie ma
nifeſtū eſt. Subſtātia enim ꝑfectius genus
eſt. et in ipſa exēpla ſunt magis nota. ſubſtā
tia enim ē quid ⁊ ipſa eſt genus. qꝛ nō habꝫ
cui ut generi ſupponat̄ ut ſpecies ſiat. ⁊ ideo
tm̄ genus eſt ⁊ nō ſpecies. ſub hac autēꝫ ſub
ſtātia eſt corpus ſiue ſubſtātia corporea. ſub
corpore uero ſicut ſub genere eſt animatum
corpus. ſub quo ſicut ſub genere ē aīal. Sub
animali uero ſicut ſub genere eſt aīal ratio
nale ſcd̄m ſtoicos. quāuis Auicena ⁊ arabes
dicāt ꝙ animal rōnale eſt ut genus ad ho
minē ⁊ ad angelos ꝙ falſum eſt. qꝛ angelus
nullo modo ꝓprie eſt aīal. ſed dicit̄ animal
aliquādo ꝓꝑ viuere ſecūdum intellectum.
Et ſi rationalis angelus dicit̄. equiuoce di
cet̄ rationale qđ eſt differētia hominis. ſed
ꝓꝑ ſtoicos ⁊ epicuros dictū eſt qui deos tere
ſtres ſicut cererē ⁊ eſculapiū. Et deos infer
nales ſicut plutonē ⁊ vulcanū aīalia ratiōa
lia eē dicebāt. Sub animali autē rōnali ſi-
cut ſub genere eſt homo. ſub hōie vero non
ſicut ſub genere. ſed ſicut ſub ſpecie ſūt ſocra
tes. ⁊ plato qui ſunt ꝑticulares homines.
Sed omniū horū ſubſtātia quidem ē gene-
raliſſimū eo ꝙ genus ſit ſolū ⁊ ſpecies eē n̄
poſſit. Homo vero ⁊ ſpecialiſſimū eo ꝙ ſpe
cies ſit ſolū ⁊ genus eē nō poſſit. Corpus ve
ro ſpēs quidē ē ſubſtātie cui tanqꝫ generi ſu
ponit̄. genus non ē corporis animati qđ ſibi
⁊ generi supponit̄. Et animatū corpus ſpēs
quidē corporis ē cui ut generi ſupponit̄ genꝰ
vero eſt in his ꝑ eandē rationē que dicta eſt
⁊ animal ſecūdum eandē rationē ſpecies eſt
corporis animati. genus autem animalis
rationalis. Sed rōnale animal eodē ordīe
ſpecies quidē animalis genus autē homis
homo uero ſpecies ē animalis rationalis. n̄
eſt autē genus ꝑticulariū hominū. ſed ſpēs
ſolum ⁊ eſſe id autem qđ ad ī īdiuidua proxi
mū eſt ut leo ⁊ aſinus ⁊ equus ſpecies erit ſo
lum ⁊ non genus. Quēadmodū igit̄ ſubſtā
tia. que eſt ſuprema eo ꝙ nihil ſit genus ſu
pra eam ē generaliſſimū. Sic ⁊ homo cum
ſit ſpecies poſt quam nō eſt alia īferior ſpēs
nec aliquid eorꝝ que poſſūt diuidi formalit̄
ꝑ oppoſitas differentias. ſed ſola īdiuidua
ſunt poſt eam. indiuidua enim ſicut dixīmꝰ
ſunt ſocrates ⁊ plato. Species erit ſola ⁊ ul
tima in qua ſtat formalis diuiſio. erit autēꝫ
ſpecies ut dictum eſt ſpecialiſſima. Que ue
ro ſunt in medio extremorꝝ. eorum quidem

que ſup͛a ipſa ſunt erunt ſpecies. eoꝝ ue
ro que poſt ipſam ſunt erūt genera. quare h̄
quidem media duas habēt habitudineſ. eā
.ſ. que eſt ad ſuperiora ſecūdum quā ſpecies
eoꝝ dicunt̄ eē. ⁊ eam que ē ad poſteriora
ſecūdum quā coꝝ genera eē dicunt̄. Et ſic
via nature i ſummo ⁊ infimo vnam tantuꝫ
habēt habitudinē. Nanqꝫ generaliſſimum
ſolum ad ea que ſibi poſteriora ſunt vnam
ſolum habet habitudinē. cū ſecundū illam
ſit genus omniū poſterioꝝ id qd̄ ē ſupremū
Eam uero haitudinē que eſt ad ſuperiora ñ
habet cū ſit ſupremū. ⁊ principium primuꝫ.
ex quo ꝑ diuiſionē omnia alia principiant̄.
⁊ qd̄ ꝑ nomen ⁊ rationē eſt ſubſtantia hoc ē
ſecūdum id qd̄ eſt in oībus eſt īferioribus.
Specialiſſimū ſimiliter vnā habet tantum
habitudinē eā .ſ. que eſt ad ſuperiora quarū
eſt ſpecies eo qd̄ ſupponit̄ omnibus illis ut
generibus. Eam uero que eſt ad īferiora ut
ad communia nō habet qꝛ nō ſupponit̄ cōi
bus Sꝫ indiuiduorum ſpecies dicit̄ de qui
bus p̄dicat̄ ut indiuiſum ſcd̄m ſubſtantiā
⁊ poteſtatē. Aliter ergo indiuiduoꝝ dicitur
ſpecies ⁊ aliter ſuperioꝝ. Dicit̄ enim ſpēs
inferioꝝ quidē i vno ꝙ eſt eē formale ipſorū
ea cōtinens. Species autē dicit̄ ſuperioruꝫ
ſicut que ab eis i vno ꝙ per differētias ut ⁊
poteſtate diuiſum eſt continet̄. Et ad hunc
modū figura ꝑ modum arboris ſcribi conſu
euit que ſi ſecūdum eē ⁊ eſſentiam cōſiderā
tur radices quibus principiātur ſuperiuſ hꝫ
Si autem ſecundum eſſe actuale conſiderē
tur radices que in īdiuiduis habꝫ inferius.

Hec autem que dicta ſunt adhuc ma
niſeſtabimus ꝑ ea que ſequnt̄ ad ip
ſa. ⁊ ſimilia. Reſumēteſ ergo ea que
dicta ſunt dicimus ꝙ ex dictis patet ꝙ phi
loſopi determināt generaliſſimū ꝑ hoc qd̄
cum genus ſit nō ſpecies eſt hoc enim ſequi
tur ad hoc ꝙ id eſt ſupremū ꝙ cui oīa ſuppo
nunt̄. per hoc enim ꝙ omnia ſupponūtur ei
⁊ predicat̄ de eis in quid ſequit̄ ꝙ ſit nō ſub
alternum. ſed generaliſſimuꝫ ꝙ nō pōt vbi
qꝫ eſſe ſpecies alicuius. Sequit̄ ēt ex prius
habitis ꝙ non habet ſibi ſuperueniens genꝰ
qꝛ ſi hoc eſſe poſſet iam eſſet ſub alternum.
eſſet ſpecies illius generis ꝙ ſibi in ordine
poſitionis ſupueniret ⁊ eſſet mediū nō extre
mū ex quo ſequit̄ ulterius ꝙ nō eēt ſimplex
ſed cōpoſitū ⁊ eēt ꝑticipāt aliud ⁊ participa
tum ab alio ⁊ multa alia que īconuenientia
ſunt. Si enim eēt ſubalternum hoc modo
eſſet ſubalternuꝫ qꝛ ſub altero eēt poſitum
Sequeret̄ ergo ꝙ nō eſt ſupremū ⁊ primuꝫ
principiū ꝙ eſt ꝯtradictorium ad illud ꝙ de
ipſo ante ꝓbatum eſt. Specialiſſimū uero i
idem philoſophi determināt ꝙ cū ſit ſpeci-
es nō eſt nec eē poteſt genus eſt enim ſcd̄m
vtranqꝫ ſuam habitudinē ſpecies enim ha
bitudinē quā habet ad ſuperiora ſpēs non ē
genus qꝛ ipſum ē ꝙ ſupponit̄ generi ⁊ d̄ quo
genus i eo ꝙ quid ē predicat̄. ſecūdum autē
habitudinē quā habet ad indiuidua nō di-
uidit̄ differētiis ut ſecūdum partē ſue pote
ſtatis ſic i inferioribus. ſed ē i quolibet ſcd̄m
totam ſuam eſſētiam. ⁊ ſecūdum totā ſuaꝫ
poteſtatem ꝙ nō conuenit generi. ſꝫ ſpeciei
nō inquātum ſpēs eſt. ſed inquātum ſpecies
ſpecialiſſima que nihil habet ſub ſe indiui-
duum ꝙ ſolū ꝑ materiā eſt numerabile ⁊ ñ
per formā. In eo ꝙ ut materia eſt totū eſſe
⁊ poſſe diffūdit forma. hoc ergo ſpēaliſſimū
cū ſit ſpēs nūqꝫ diuidit̄ uel diuidi poteſt in
ſpēs qꝛ diuiſio i ſpēs nō eſt niſi generis ꝑ dif
ferentias formaliter oppoſitas. nō ergo di-
uidit̄ niſi per materiā. Et qꝛ ſi ut dicit Ari
ſtotiles i tertio phiſicoꝝ diuiſio eſt cauſa nu
meri. ⁊ diuiſio materie. eſt cā numeri mate
rialis ſequit̄ ꝙ predicat̄ de pluribus diffe
rentibus ſolo numero materie in eo ꝙ quid
ſit. qꝛ ipſum eſt quid ⁊ quiditas īdiuiduorū
⁊ totum eſſe ipſorum. Ea uero omnia que
ſunt ſcd̄m ordinem poſitionis in medio iſto
rum extremorum participantia ⁊ participa
ta per ſubſtātiam ⁊ per id ꝙ ſunt vocantur
quidem ſubalterna ⁊ ſimul nō ſcd̄m id ſunt
genera ⁊ ſpecies. ⁊ ideo vnūqꝺqꝫ talium ſit
genus ⁊ ſpecies eē poteſt poſſunt ergo omnia
talia genera eē ⁊ ſpecies ad aliud quidem.
⁊ ad aliud ſcd̄m cōparationis habitudinem
ſumpta. Et ſic omnia que ſecūdum ordineꝫ
a ſpecialiſſimo vſqꝫ ad generaliſſimum diſ
poſita ſunt ſecūdum aſcenſum ab inferiori
ad ſuperius ſiue a compoſito ad ſimplex ſiū
a poſteriori in prius ſecundum naturam. et
genera dicunt̄ ⁊ ſpecies. ⁊ dicuntur genera
ſubalterna. ⁊ ſpecies ſubalterne. Genus āt
ſubalternum nō dicitur ꝙ ſub ſe habeat ge-
nus. qꝛ ſic generaliſſimū eſſet ſubalternum
habet enim ſub ſe aliud genus. ſed dicitur
ſubalternato genere poſitum. Et ſimiliter
ſpecies ſpecialiſſima nō dicitur non ſubalt̄
nata propter hoc ꝙ generi non ſupponatur
generi enim ſupponit̄. ſed ideo dicitur non
ſubalterna quia nulla ei ſupponitur ſpecies
communis. hoc enim ſonat nomen ſubalter
ni ꝙ ſcilicet alternato ordine participati ſup
ponatur ⁊ participanti ſuperponatur. ⁊ qd̄
non habet niſi vnum iſtorum non eſt ſubal
ternum. Superponit̄ enim generaliſſimuꝫ
omni ſe participanti. ſed alternato ordie ni
hil participat. Supponitur autem ſpecialiſ
ſimum omni participato. ſed a nullo commu
ni participatur. Et hec ideo duo nō habent
alternatum ordinem. ⁊ ideo non ſunt ſubal

terna. Attēde autem ꝙ cum dicitur genus
ſubalternum videtur eē oppoſitio in adiec
to. quia genus vt genus dicit ſuperponere ī
ordine predicabilium ⁊ dicit id ꝙ eſt princi
piū ⁊ diffinitiuum eius ꝙ ſibi ſupponitur.
Subalternum autē cum dicat id ꝙ in ordi
ne ē alternatum aliquo modo dicit id ꝙ ſup
ponit̄ ⁊ qđ eſt principiatum ⁊ diffinitum. ſꝫ
hoc facile ſoluit̄ ſi conſiderat̄ qualiter dicit̄
genus ſubalternū. genus enim eē habꝫ ex ra
tione prioris ⁊ principij. ⁊ ſuperpoſitionis.
Sed ſubalternū eē habet a ſuppoſitione al-
terna in ſuppoſitione. ⁊ qꝛ ſic generalitas. et
ſubalternatio ad diuerſa refferunt̄ ſequitur
ꝙ vnum nō priuat ⁊ diminuit rationē alte-
rius. Adhuc autē cū diuidit̄ genus per iſtas
differētias ſubalternū ⁊ non ſubalternū pro
certo diuiſio eſt ſubiecti in accidēs. Accidit
enim illi nō que eſt genus ꝙ ſit in ordine pre
dicabiliū ſtans ī vno ſitu vel ꝙ ſit alternata
ſecundū ordinē poſitionū diuerſarū. Idem
autē intelligēdum ē de ſpecie ſubalterna. et
nō ſubalterna. hoc enim accidit illi nature
que eſt ſpecies. hec enim nomina ſub alter
nū ⁊ non ſubalternū rationes accidētiū poſi
tionis in ordine tali predicabiliū nominant̄
in natura predicabiliū huiuſmodi. Et ideo
cū dicit̄ predicabiliū quedam ſunt ſecūdum
predicationē ſubalterna. quedam nō ſubal t
na. ē diuiſio ſubiecti in accidētia ſecundum
rei veritatem. Sꝫ hoc verū ē ꝙ ſi conſider
tur cauſa huius diuiſionis ⁊ poſitionis. tūc
preintelligit̄ quedā alia diuiſio. que eſt ꝙ na
tura predicabiliū taliū. alia eſt ſimplex alia
compoſita. ⁊ compoſita. nam quedam ē nu
merabilis. ⁊ diuiſibilis ꝑ differētias eo ꝙ ē
compoſita ex genere ⁊ differētia. Quedam
autē ē numerabilis numero ſolo eo ꝙ ꝑ dif
ferētias vltimas diuidi nō pōt. ⁊ hec diui-
ſio ē generis in ſpēs. qꝛ numerabilis natura
ꝑ differētias ē genus compoſitū. numerabi
lis autē ꝑ materiam ⁊ non ꝑ differētias eſt
ſpēs ſpecialiſſima. Nec ē aliquo modo dicē
dū ꝙ ſubalternū dicat̄ vl' genus vl' ſpēs qđ
ſic ſub alternari nō pōt ⁊ ſit ſubtus et ſupra.
ſicut quidā dicūt ꝙ genus ſubalternū dicat̄
qđ ē ſub alio tantū. ⁊ ſpēs dicat̄ que ſup aliđ
hec enim non ē ratio ſubalterni. Alternū. n.
ē quod alternatiꝫ ſupponit̄ ⁊ ſupponit̄ ſicut
dictū ē. Si enim diceret̄ ſubalternū in gene
re cui ſupponit̄ genꝰ. ⁊ ſubalternū in ſpecie
cui ſupponit̄ ſpecies ſicut quidam dixerunt
eſſet ſubalternū alterius ⁊ alterius rationis
ꝙ falſū eſt. vnde ſubalternū ſimꝉ ab vtroqꝫ
dicit̄. ſecūdum ꝙ alternatim ponit̄ ſubtus.
⁊ ſupra pōt eſſe genus ⁊ ſpecies. Et ideo ge-
neraliſſimū non pōt eē ſub alternū. qꝛ alter
nare ſe non pōt vt fiat ſubtus ⁊ ſubiectū vt
ſpecies. Et ſpēaliſſimum non pōt eē ſubalt
nū qꝛ ſubalternare ſe non poteſt vt reſpectu
alicuius cōis fiat ſubiectū ⁊ predicatū. Sub
alternorū aūt ⁊ generaliſſimoꝝ ⁊ ſpecialiſſi
moꝝ que non ſubalternant̄ exēplū ⁊ ſimili-
tudo ē in familijs. a quibus vt in tractatu
generis dictū ē. primo nullū genus eſt tran
ſumptū. Si enim familia iouis hec ē ꝙ a io
ne deſcēdit ꝑ domos ſiue familias diſtigua
tur dicemus agamenō ſiue domus. ⁊ fami
lia agmenonis que vltima ⁊ inferior ē redu
cit̄ ad atridem a quo deſcendit ⁊ ab atride
duxit genus ⁊ originē ⁊ ſic atrides genꝰ dat
agamenoni. atrides autē duxit genus a pe
lopide. ⁊ pelopides genus traxit a tantalide
tantalides autē a ioue quoniam deus ſubli
mis eſt ⁊ primus ī ordine. quare generaliſſi
mi locum tenēs eo ꝙ alij nō ſubiciatur. Iu
piter autē deus ſublimis ab omnibus an-
tiquis appellabat̄. omnes ergo ītermedij ⁊
patres ſunt ⁊ filij. In extremis autem aga-
menonem filium tantū accipiēs ⁊ nō perfū
dens genus. Iupiter autem dans ⁊ non ac
cipiens in illo ordine ab aliquo qꝛ ſi etiam
Iupiter filius ſaturni eſſe dicatur. tamē qꝛ
patrem expulſit de regno in dignitate rega
li. ⁊ familia regni ⁊ gradu honoris priorem
non habuit. et ideo familia regalis ſtat in io
ue in ſupremo in agamenone autem in infi
mo. Intermedii autem alternatim ſunt. ⁊
accipientes ⁊ dantes familiam ad regnum
pertinentem. Et hoc eſt ſicut in generibus
ſubalternatim ⁊ nō ſubalternatim poſitis
ſicut ex predictis manifeſtum eſt. Sed in
hoc eſt diſſimilitudo qꝛ in familijs quidem
omnia deſcendentia plerunqꝫ ad vnum re
ducuntur principium. Dico autem plerūqꝫ
in omni familia q̄ ab vno deſcendit ad vnū
principium fit reductio. quando autem ab
vno non fit deſcenſus. tunc ad vnum redu
ci non poſſunt. vt ſi dicamus ſi in diuerſis q̄
dris mundi diuiſa fuerunt hominis princi-
pia. Sola enim vna terre quarta nobis no
ta eſt ut probat ptolomeus in almageſto ⁊
in hac noſtra habitabili omnes familie ad
adam reducuntur. In alijs autem quartis
ſi habitabiles ſunt alia. ⁊ alia habuerūt pri
cipia. Sed in generibus ⁊ ſpeciebus logicis
non ſic ſe habet quia omnia que ſunt in om-
nibus generibus ⁊ ſpeciebus tam ſubſtantie
quam accidentium non aliquid vnuꝫ quod
ſit ſecundum vnam rationem omnium pri
cipium reduci poſſunt. eo ꝙ ens ad qđ oēs
aliquo modo reducuntur non eſt commune
omnium genus tam generum ſubſtātie q̄
generum accidentium. Non enim omnia
⁊ ſubſtantie ⁊ accidentia ſunt eiuſdem gene
ris. ſic enim accideret ꝙ omnia aut eſſent

ſubſtantia aut omnia eſſent accidẽtia. eo ꝙ
primum genus eſt quidem omnium aliorũ
⁊ vnum genus non ẽ principium niſi eius ꝙ
eſt quidem vnius ⁊ eiuſdem rationis. tunc
ergo vnius generis predicamẽta ſunt om-
nia tam ſubſtãtie ꝙ̃ accidentia ſi ſumatur
vnum genus in illa generis ratione quem-
admodũ in predicamẽtis dicit Ariſtotiles
quia ſcilicet nomine ⁊ ſubſtantie ratione in
quid ſic predicatur de his que ſũt in ſpecie.
ſicut in genere. Entia ergo ſecundum ſui di
uerſitatẽ i diuerſis generibus poſita: ſunt ſi
cut in predicamentis ab Ariſtotile dictum
eſt. Sunt enim decem genera quaſi prima
decem principia quorũ vnum ad alterum
reduci non poteſt. Et ſic omnia docet Ari-
ſtotiles ĩ primo exemplo prime philoſophie
reducere ad ſubſtãtiam. Hec reductio om
nium ad vnũ non eſt ſicut ad vnum genus
ſed ſicut reductio aliquoꝝ ad vnũ ſubiectũ
propter quod ſi quis dicat ꝙ omnia ſunt en
tia. ⁊ ꝙ ens ſit commune predicatũ de om
nibus equiuoce ut inquit Ariſtotiles. ⁊ nõ
vniuoce omnia entia nuncupabit. Si autẽ
vnum commune genus eſſet omnium hoc
ipſum quod dicimus ens adhuc omnia vni
uoce entia dicerent͛. q꞉ genus nomine ⁊ rati
one predicat͛ de his quorum eſt genus. Cũ
enim decem ſint principia prima commu
nia ⁊ generaliſſima. ſi hec dicunt͛ entia erit
predicatio ſecundũ communitatem nominis
ſolum ⁊ non erit comunitas ſecundum rati
onem diffinitionis que ſecundũ nomen eſt
aſſegnanda. In talibus enim ens ſimplicit͛
eſt ſubſtantia. ⁊ alia non ſimpliciter entia ſũt
ſed ſunt entis paſſiones vt quantitas men
ſura entis. qualitas autẽ non ens ſimplicit͛.
ſed entis diſpoſitio ⁊ ſic de alijs. tamẽ quia
in talibus reſpectus eſt ad vnũ quod ẽ ſim
pliciter ens. ideo non ſimpliciter eſt equiuo
cum. Quare non omniũ ad vnum reſpiciẽ
tium eſt idem modus ⁊ ratio reſpiciendi.
vnum enim eſt ut meſura alterum ut diſpo
ſitio. Ideo quo ad hoc eſt equiuocũ. Et ideo
totum ſimul analogũ hoc eſt commune ſcd̃ꝫ
proportionẽ vocat͛. quod medium eſt inter
equicocum ⁊ vniuocum quod ſimpliciter ut
dicit Boetius a caſu. ⁊ fortuna equiuocum
eſt. Et vniuocũ quod ſimpliciter per vnita-
tem nominis ⁊ veritatẽ diffinite rationis ẽ
vniuocum. In tali enim vniuoco ⁊ ad quod
multa reſpiciunt. vnum ⁊ idẽ eſt in ſubſtã
tia ⁊ in omnibus que reſpiciunt. ad id ẽ vn⁹
modus. ⁊ vna ratio reſpectus ⁊ reſpiciendi
ad ipſum. Hec quidem igitur decem que
ſunt prima omnium principia ſunt genera
liſſima ⁊ ſunt numero finita denario. In his
enim decem ſtat tanꝗ in generibus omniũ

reſolutio. Specialiſſima uero que ſunt ante
indiuidua prima. ⁊ oppoſitis nõ poſſunt di
uidi differentijs ſunt in numero quodã cer
to quidem ſecũdum naturam nõ tamen di
finitus ⁊ certus eſt quo ad nos. Quod autẽ
ſecũdum naturam certius ſit ꝙ̃tũ ad hãc
intẽtionem ſufficiẽter probatur ex hoc ꝙ nul
lum genus eſt cuius potẽtia ſit infinita. potẽ
tia autem generis determinatur ad actum
ſpeciei conſtitutiuis differẽtijs. Cõſtitutiue
ergo differentie ſunt finite q꞉ aliter finitam
generis potentiam non finirẽt. Ad numerũ
autem finitum differẽtiarum conſtitutiuaꝝ
generis poteſtatem finientium finitur numẽ
rus ſpecierum. Numerus ergo ſpecierum
ſpecialiſſimarum eſt finitus quo ad naturã
Indiuidua autem que ſunt poſt ſpecialiſſĩa
quo ad nature poteſtatem ſunt ĩfinita ẽ. n.
per nature poteſtatem diuiſibilis materia ĩ
infinitũ per continuam allationẽ ⁊ ablatiõẽ
primi generantis ⁊ diuidentis materiam.
oportet ergo ꝙ poteſtate materie ĩdiuidua
ſint ĩfinita ⁊ accidens indiuiduãs ſic uel ſic
potentia nature eſt ĩfinitum. Quamuis er
go loco ⁊ tẽpore ⁊ ſingula ⁊ omĩa actu ſint
finita. tamen nature poteſtate. ⁊ diuiſione
materie ⁊ ĩdiuiduantis modo ſũt infinita
Et ideo nec ſcientia nec arte comprehenſibi
lia. Propterea plato precipit ꝙ deſcendenſ
a generaliſſimis per diuiſionem ⁊ vſqꝫ ad
ſpecialiſſima deueniens quieſcat. et non ul
terius diuidat. cuius rationem inducit quia
a generaliſſimis deſcendentem oportet ire.
⁊ deſcendere per media quia ab extremo in
extremum non venitur niſi per mediũ. nec
ſic deſcendere poteſt niſi diuidẽdo extremũ
in media ſpecificis differentiis ad quarum
numerum multiplicatur numerus ſpecieꝝ
Eſt enim generis eſſentia numerabilis ſpe
cificis differentijs que in genere ſunt ſicut
actus in potentia infinita aut potentia ma
terie. Indiuidua inquit plato relinquenda
ſunt q꞉ de ipſis per diuiſionem certam ⁊ de
terminatam non poteſt ſciri diſciplina. ⁊ idẽ
nec ſcientia nec arte ſunt determinabilia.
Totum autem quod in hoc capitulo dictũ
eſt ſub compendio colligitur ſic. ꝙ philoſofi
⁊ maxime peripatetici determinant deſcri
bentes ꝙ generaliſſimum eſt ꝙ cum ſit gen⁹
non poteſt eſſe ſpecies. ⁊ ideo nõ alternatur
ratio generis in ſpeciei rationem. Et rurſus
generaliſſimum determinant dicentes ꝙ
ipſum eſt genus ſupremum ſuper quod non
eſt aliud ſuperueniens genus q꞉ in illo ordi
ne poteſt eſſe aliquid ſuperius ſupremo.
Specialiſſimum uero econtrario dicunt eẽ
quod cum ſit ſpecies non eſt genus. nec alt͛
nari poteſt ut generis ſumat rationem. Et

rurſus idem ſpecialiſſimum determinat ꝙ
cum ſit ſpecies nunqꝫ diuiditur in ſpecies.
qꝛ non eſt eſſentia numerabilis uel diuiſibi
lis per ſpecificas differentias. ſed numerat
diuiſione materie. Et ideo ſpecialiſſimum
eſt quod de pluribus differentibus nume-
ro ſolo in eo ꝙ quid ſit predicatur. Ea uero
genera ⁊ ſpecies que ſunt in medio extremo
rum predictorum ſubalterna vocãtur gene
ra ⁊ ſpecies. qꝛ vnaqueqꝫ ⁊ genera eſſe poſ
ſunt ⁊ ſpecies alternatim uel ſuppoſitiue. qn̄
ad aliud ⁊ ad aliud alternatim poſita ⁊ cõp
ata ſunt. Ea uero que ſunt a ſpecialiſſimo uſ
qꝫ ad generaliſſimum aſcendendo et genera
dicuntur ⁊ ſpecies. ⁊ dicuntur genera ſubal
terna ut in familiis ab vno deſcendentibus
in quibus quilibet mediorum . ⁊ genus dat
⁊ ſumit. vt agmenon. atrides. pelopides. ⁊
tantalides. ⁊ ſic per omnes familias aſcen
dendo vſqꝫ ad vltimam iouis familiam a
quo omnes ille familie genus traxerũt. ſicut
a primo ſue generationis principio. Sed in
hoc diſſimile eſt qꝛ in familiis plerunqꝫ om
nia media ad vnum reducuntur. quod ver
omnium principium. ⁊ verbigratia ad iouē
primum patrem. in generibus autem ⁊ ſpe
ciebus non ſic ſe habet. ⁊ hoc ideo eſt quia n̄
eſt idem commune genus omnium id com
mune quod dicitur ens.. nec omnia genera
liſſima reducta in ens ſunt eiuſdem generis
in ente. ſecundum ꝙ vnum genus eſt ſump
tum. quemadmodum dicit Ariſtotiles de
bere ſummi genus ꝙ ſecundum vnam rati
onem eque predicatur de ſpeciebus. ſed po
ſita ſunt genera ī ente ſecundum prius ⁊ po
ſterius quemadmodum in predicamentis
dictum eſt. ſecundum enim illam doctrinā
ſunt genera generaliſſima quaſi decem pre
dicabilium principia prima. que vlteriꝰ ad
aliud principium quod ſit principium eorū
vt genus non reducūt. vnde ſi omnia quis
entia vocet ita ꝙ ens predicetur de quoli
bet genere equiuoce inquit Ariſtotiles entia
nuncupabit non vniuoce. Si enim vnum
⁊ idem eſſet genus omnium predicamento
rum. ſ. ipſum ens. vniuoce dicerentur entia
omnia predicamenta ⁊ vniuoce ⁊ equaliter
ſuſciperent entis predicationem. Cum enī
vt ſepius dictum eſt decem ſunt prima om
nium principia. nec eſſent principia ſi ſupra
ſe haberent aliud principium. patet ꝙ com
munitas quam habent in ente ſecundū no
men eſt ſolum. ⁊ non ſecundum rationē diſ
finitionis etiam que ſecundum nomen eſt
qꝛ ſi ens vna ratione de omnibus predica
retur. aut omnia eēnt ut ſubſtantia. aut om
nia accidēs quod impoſſibile eſt. hec ergo
quidem ſunt generaliſſima. Specialiſſima
vero in numero ſunt quodam quo ad natu
ram finito non tamen quo ad nos in nume
ro deſinito ⁊ certo. Indiuidua autem que
ſunt poſt ſpēaliſſima ſunt īfinita quo ad ma
terie poteſtatē. quapp̄ vſqꝫ ad ſpēaliſſima a
generaliſſimis deſcēdentē iubet plato quie
ſcere diuidendo. Iubꝫ autē plato deſcenderē
per media que ſunt genera ⁊ ſpēs diuidens
ꝯplibꝫ illoꝝ imediate generi ſpecificis dr̄iis.
infinita enim inquit plato relinquenda ſunt
neqꝫ eoꝝ que infinita dicit plato poſſe fieri
diſciplinam.

Uia aūt ī coordinatione extremorū
⁊ medioꝝ via ē veniēdi de extremo
in extremū p̄ media. oꝫ tangere qua
liter ꝓcedit qui d̄ ſupremo predicabili vſqꝫ
ad īfimū vadit p̄ media. ⁊ qualiter procedit
qui econtrario de īfimo p̄ media ꝓcedit ad
ſupremū. Dicimus ꝙ qui de ſupremo p̄ me
dia ꝓcedit ad infimū. ꝙ ſpēaliſſimū vocat.
neceſſe eſt ꝙ deſcēdat a priori ſcd̄m naturā
ī poſterius ⁊ ſic ſemp̄ ꝓcedat deſcēdendo uſ
qꝫ ad ꝑdicabile primū. ⁊ ſic deſcēdentē ne-
ceſſe ē ire p̄ multitudinē. nō eniꝫ deuenit in
poſterius niſi p̄ diuiſionē ſuperioris. Diui
ſio autē ſi pfecta ſit oēs ptes diuiſi ſegregādo
ſemp̄ ē cā multitudinis. nō enim ē pfecta ex
pte diuiſibilis. diuiſio enim p̄ diuiſionē acci
pit oēs ptes eius qḋ ē diuiſibile. ꝑꝑ qḋ qn̄ coꝛ
pus accipit ſub ſubſtātia prius īntelligere oꝫ
ſubſtātie diuiſionē p̄ corporeā ⁊ ī corpoream
ſubſtātiā. ⁊ tūc vna dr̄a ꝯſtitutiua ꝯiūcta cū
genere accipit corpus. ⁊ ſic ſit deſcēſus p̄ mlᷓ
titudinē quā totā cauſat preītellecta ⁊ pfec
ta diuiſio. Accipere enim vnā ptē de toto n̄
diuiſam ex oppoſita cū alia pte īpfecta ē di
uiſio. nō enim explicat pfecte quid partiū eſt
in toto ⁊ ecōtrario autē ſi quis aſcēdat a ſpe
cialiſſimis ad generaliſſima neceſſe eſt colli
gere multitudinē in vnū. ex quo per diuiſio
nē accepta ē reſoluit enim ſic aſcēdens et re
ducit oīa diuiſa. que nō niſi per diuiſionem
multa ſūt in vnā formā eius ꝙ diuiſum eſt.
Et ſic ex multis ꝓcedit ad vnū. cuius cā eſt
qꝛ id ꝙ ē cōe mltoꝝ ē pp̄ collectionē hoc mō
quo collectio dicit multoꝝ ī vnā naturā que
ī eis ē adunatio ⁊ reſolutio. Sic enim multo
rū que diuiſione materie multa ſunt collec
tiuū in vnā ſpēi naturā ē ſpēs. qꝛ vna natura
ſpēi ī oībus ē indiuiduis eiuſdē ſpēi. nō eniꝫ
ſic ē in vno ꝙ nō ſit ī alio. ſꝫ cū ſit ī vno ⁊ etiā
in alio p̄ aptitudinē nature ⁊ forme ꝯꝫuis n̄
ſcd̄m ꝙ ē in vno ſit ēt ī alio ſicut ī pꝛicipio d̄
vlībus dictū ē. Magis aūt ē collectiuū et
adunatiuū genꝰ ꝗꝫ ſpēs ī hoc ꝙ plura colligit
ꝗꝫ ſpēs. ⁊ ſi ēt ſpēs magis hꝫ ītētionē ſit vna
ꝗꝫ forma generis. minꝰ. n. a ſe diſtāt ⁊ magiſ
vnū ſūt q̄ ſūt vnū ī ſpē ꝗꝫ ea q̄ ſūt vnū ī gene

re.cū plura vnit i ſe ⁊ colligit genus ꝙ̄ ſpēs
vnit.n.⁊ colligit multas ſpēs ⁊ oīa que ī ſpe
ciebus colligūtur. Particularia uero ⁊ ſin
gularia ſʒ ꝙ h⁹mōi ſunt ſemper ſunt ī mul
titudīe.cuius multitudinis cā ē diuiſio ma
terie.et iō per contrarium modum collecti
onum cōis ſpeciei diuidunt id qđ ē vnum ī
natura in multa.non quidem diuiſione for
me ſed diuiſione materie ut dictuʒ ē. Diui
ditur aūt totius vniuerſalis diuiſiōe.qđ di
uiſum per eē diuiditur ⁊ per naturam ⁊ for
mam ſcđm totam ſuam eēntiam ⁊ potenti
am eſt in ſingulis.⁊ econtra ſpecies multa.
ſicut diuiſa in vnum colligit et vnit partici
patione.n.ſpeciei plures hoīes ſunt vn⁹ ho
mo.non quidem ſic ꝙ iſte homo q ē vnus
homo per materiam ſit plures hoīes diui
ſi per ſuas materias ⁊ ſua ſuppoſita. ſed qꝛ
ipſa participatione vnius quod participat
a multis ſm ꝙ ipſum in natura et eſſentia
vnum eſt plures vniuntur.⁊ vnum ſunt ſe
cundū hunc modum. Et hoc eſt idem.ac ſi
dicatur ꝙ ſocrates ⁊ plato ⁊ alii ſingulares
homines vnum ſunt in hoīe ſcđm ꝙ hō di
cit materiam ſpeciei predicate de ipſis. Et
ſi ſic participatione ſpeciei plures homīes
ſunt vnus homo.nō ſequitur ex hoc ꝙ ſim
pliciter plures homines ſint vnus homo.
qꝛ vnus homo ⁊ plures homines ſimplr̄ di
cuntur a materie ⁊ ſubiecte pluralitate vel
vnitate. E contra uero ꝑticularibus ſiue ꝑ
ticulatis per materiā hominibus vnus hō
cōis eſt vna natura ⁊ vna forma cōis oīum
efficitur plures homines ſʒ eſſe ſingulare.
⁊ per ſubiectum diuerſus in omnes. indiui
ſus tñ manens ſm naturam cōeʒ et formā
⁊ ſcđm eē vlis. Id.n.qđ ſingulare ē ⁊ deter
minatum ſcđm eē ⁊ ſubiectum .ſemper eſt
diuiſum cōis ſui proximi ⁊ determiratum.
quod aūt cōe ē ⁊ vle ſemper eſt collectiuʒ
⁊ adunatiuum.quāuis āt colligere ⁊ aduna
re ſint idem in ſubſtantia.differunt tamen
ſcđm rōnem. Collectio.n.incipit a multis.
⁊ terminat ad vnum. Adunatio incipit ab
vno et torminatur ad multa que ī vno vni
untur.hoc āt ut melius manifeſtetur expla
netur in pluribus. Eſt.n.collectio tm̄ ī vnū
locū continētem ſed non vnientē.ſicut acer
uus lapidū dicitur colligi. Et hec ꝓprie di
cūtur noīa collectiua.ut aceruus turba. po
pulus ⁊ alia huiuſmodi. In talibus qđem
perfecta ē collectio ſed imꝑfecta adunatio.
Et iō talia de ſuis partibus non predicant
qꝛ ſinguli lapides non ſunt aceruus.nec ſin
guli hoīes ſunt populus uel turba. Et ideʒ
collectio multorū ad vnū mouēs ⁊ ad vnū
finem.ſicut ē collectio exercit⁹ in mouente
duce ⁊ fine qui eſt victoria.⁊ hec collectio
magis adunat ꝙ̄ añs.et ⁊ hec nō perfectā
facit ſcđm naturam adunationeʒ. Et iō to
tum de parte non predicat.qꝛ vnic⁹ miles
non ē exercit⁹.ſed qꝛ omnes in mouente et
fine vniūtur.iō ſequitur ꝙ ſinguli mouent
in ſingulis et duce.⁊ ſinguli ſm analogiam
ſue operationis ꝑficiūt victoriam. Eſt iteʒ
collectio in vnam perfecte quantitatis figu
ram.ſicut dicūtur fundamentū ⁊ paries et
tectum colligi in vnaʒ totius integri formā
quia forma non ē in partibus diuiſim ſʒ ſim
pliciter quidem in partibus cōiunctim ſum
ꝑtis.⁊ in qualibet diuiſim non eſt niſi ſcđm
quid.ideo iſta forma quamuis colligat ꝑtes
⁊ adunet eas ſibi.non tñ predicatur de ꝑti
bus omnibus niſi cōiunctim.⁊ non de qua
libet diuiſim. Iuxta hanc erit adhuc alia for
ma.que quāuis colligat ꝑtes.⁊ aliquo mo
do vniat.non tamen cuilibet totam ſuā dat
poteſtatem perfectam.ſicut ē forma regni.
⁊ generaliter totius poteſtas rex cōſtituit.
poteſtatibus vt partibus. ut eſt preſidis.
palatini ⁊ ducis ⁊ comitis poteſtas.ex qbuſ
omnibus conficitur regnū. Et hec forma q̄
non vnit ſcđm totam poteſtatem iterum de
partibus predicari non poteſt ſimpliciter.
qꝛ preſidatus non ē regnū.talis eniʒ forma
ſuam poteſtatem partibus ordinatim con
uincat. Et ideo quelibet pars eſt aliqua re
gni poteſtas.⁊ in talibus verum eſt ꝙ qcqđ
poteſt inferior poteſt et ſuperior.ſed nō con
uertitur. Et ſcđm modum iſti aliquo modo
ſimilem forma naturalis colligit ⁊ vnit ſibi
partes materie quas terminat. Et ideo de
materia uel de partibus materie non predi
catur.qꝛ ipſa in ptoeſtate partes excedit.et
ſic aīa non ē uiſus vel audit⁹.vel aliud hu
iuſmodi.cum pōt qđ poteſt uiſus ⁊ plus.et
ſic ē in oībus aliis. Eſt tandeʒ forma que ꝑ
fecte colligit et vnit partes.ita ꝙ ſingulas
colligit et vnit ſibi. ita ꝙ eſſe eius in ſingu
lis idem ē cum eſſe ſingulorū.uel non diuer
ſum ab ipſo.⁊ ideo predicatur de ſingulis ꝑ
tibus.et talis forma eſt generis et ſpeciei ⁊
et aliorum que ſunt ultima.et hoc modo in
telligimus hic ꝙ aſcendens a ſpecialiſſimo
ad generaliſſimum colligit ⁊ adunat multi
tudinem in vnū.⁊ ꝙ cōe ſit collectiuum et
adunatiuum. Aſſignato aūt ſic genere ⁊ aſſi
gnata ſic ſpecie.quid ſit utrūqʒ per diffiniti
onem palam eſt ex predictis que ī omni di
uiſione proxima generis in ſpecies ſemper
genus vnum eſt ⁊ plures ſpecies ī quas di
uiditur.ſemper enim vnius et eiuſdem ge
neris diuiſio eſt in plures ſpecies.cuius rō
ē.qꝛ differētia nō diuidit nec differre hʒ ac
tuʒ niſi per oppoſitionē.nihil āt ſibi ipſi op
poſitum ē.ſed ei opponit cui contrariatur.

Omnis ergo differentia que diuidit genus
ſibi oppoſitam hꝫ differentiam. et iō genus
cōiunctum cum vna differentia facit ſpeci
em aliam aliam illi oppoſitaꝫ. quia alietas
ut dicit boetius cauſatur ab oppoſitione ꝓp
ter quod dicit ariſtotiles in ſexto topicoꝝ
ꝙ. ſi aliquis in diffinitione aliquid aſſignaue
rit pro differentia cōſiderandum eſt ſi oppo
ſitum eius eſt etiam eiuſdem generis diffe
rentia. ſi enim non eſt oppoſitum differētia
nec hoc quod aſſignauerit fuit uera differen
tia. genus. n. non diuiditur niſi ꝑ oppoſitas
differētias ſiue formas que ſunt differētie.
oppoſite aūt differentie coniuncte cuꝫ gene
re non vnum ſed plures ſpecies ſemper cō
ſtituunt. Sunt tamen qui contra hoc quod
dictum eſt obiciunt. per id quod a principio
de vli dictum eſt. quod. ſ. ab aptitudie exi
ſtendi in pluribus et dicendi de pluribꝰ vni
uerſale dicatur ⁊ non ab actu. quod. ſ. actu
ſit in pluribus et ꝺ pluribus. quia aliter ſol
non eēt vniuerſale. Ex hoc. n. uolūt inferre
ꝙ genus eſt quod non hꝫ plures ſpecies ſed
quod aptum natum ſit habere plures ſpeci
es. ⁊ ſic non oꝫ genus ſemper in plures ſpe
cies diuidi. Sed ad hoc dicendū ꝙ non eſt
uerū de genere ſed de ſpecie ſpāliſſima ſolū.
qꝛ genus non diuiditur niſi per ea que pote
ſtate naturali ⁊ ſubſtātiali ſunt in ipſo. ⁊ iō ꝑ
ſe diuiditur. ⁊ oꝫ ꝙ diuidatur in plura que
actu plura ſunt. Species āt non diuiditur
per ea que ſunt in ipſa. nec diuidiꝰ ſm̄ ſuaꝫ
ſubſtantialem poteſtatem. ſed potius mul
tiplicatur et numeratur ꝗꝫ diuidatur ꝑ id
ꝙ totum ſubſtātialiter eſt extra naturā ⁊ eēn
tiam ipſius. ſ. per materiam que nihil ē for
malis eſſentie ſue poteſtatis. Et iō accidit
ſpeciei eē in ipſa. propter quod ſola ſufficit
aptitudo in ſpecie ut ſit apta exiſtere in plu
ribus ad hoc ꝙ ſit vle. Et ſi actu non ſit niſi
in vno ſolo uel forte in nullo. dummō ſit for
ma que ſm̄ aptitudinem apta nata ſit eſſe
in pluribus. Eſt ergo ſciendum ꝙ genus nō
eſt quod nō hꝫ plures ſpecies. vnde ſi pona
mus non eē aliquam ſpeciem animalis ni
ſi hoīem. tunc quidem ſequitur. ſi hō ē aīal
eſt. ſed non ſequitur ꝙ aīal ſit genus ꝓp cām
que dicta eſt. In ſpecie aūt ſpecialiſſima ſo
la quidem ut dictuꝫ eſt ſufficit aptitudo ad
hoc ꝙ ſit vle ſm̄ aptitudinem. Si autē hec
aptitudo ad actum reduci ꝺbeat. oꝫ ꝙ actu
ſit in pluribus et de pluribus. ⁊ non ſolum
eſt vle ſcḋm actum ſed ſcḋm aptitudinem
ſolam. In his aūt in quibus aptitudo ad ac
tum reducitur per diuiſionem materie ad
actum reducitur ſicut dictum eſt. qꝛ nature
aptitudo ad plura non eſt ad tot quin poſſit
eē ad plura. iō ꝯtinue ſic in infinitum pōt re

duci ad actum. In di aūt tali predicabilium
coordinatione genus quidem ſubſtātialiter
⁊ vlr de ſpecie predicatur. ⁊ oīa ſuperiora ꝺ
inferioribus ſubſtātialiter et vlr predicanꝰ.
Species aūt ſiue ſubalterna ſit ſiue ſpecialiſſi
ma. neqꝫ predicatur ſubſtātialiter et vlr de
proximo ſuperiori ſibi genere. neque predi
catur de ſuperioribus ſibi generibꝰ nō pri
mis. ſed per medium ſibi coniunctis. huiꝰ
aūt cā eſt. qꝛ inter talia ſuperiora de inferio
ribꝰ predicata ſubſtātialr et vniuerſaliter
predicatio non conuertatur. eo ꝙ predicatū
in plus ē ꝗꝫ ſubiectum. vnde non ſequitur.
ſi homo ſubſtātialiter et vniuerſaliter ē ani
mal. ꝙ aīal ſubſtantialiter ⁊ vniuerſaliter
ſit hō. eſt. n. aliquod animal qḋ non eſt hō.
ut aſinus uel leo. animal. n. quanuis de intel
lectu ſit hoīs. ⁊ ideo neceſſe ſit predicari de
ipſo non tm̄ econuerſo homo eſt ꝺ intellectu
animalis. ꝓp quod animal ſine hoīe eſſe po
teſt. In omni aūt ordinata predicatione in
qua ſm̄ naturalem ordinem predicabiliuꝫ
vnum de altero predicatur. oꝫ equa ſiue pa
ria de equis ſiue paribus predicari. ſicut ꝓ
dicatio conuertibiliū. ſicut omne hinibile ē
equs. ⁊ oīs equs eſt hinibilis. In talibus. n.
ſubiectum eſt conuerſum predicati. ⁊ iō nec
predicatum relinquit ſubiectum. nec ſubie
ctum relinquit predicatuꝫ. Aut oꝫ maiora
de minoribus predicari. ⁊ ī talibus predica
tum eſt de rōne ſubiecti. et ideo ſubiectū nū
ꝗꝫ relinquit predicatum. quāuis predicatū
poſſit relinquere ſubiectum. ⁊ talis predica
tio ē ut qn̄ aīal de hoīe predicatur ſine ꝯuer
ſione. et ſi inſtet aliquis ꝙ homo de aīali ꝓ
dicatur. cum dicitur aliquod animal eſt ho
mo. uel hoc animal eſt hic homo. nulla eſt
inſtantia. quia hec predicatio nō ē ſubſtan
tialis et ſcḋm ordinem predicabiliuꝫ. quia
per accidens. accidit. n. animali hoc aīal eē
quod ē homo uel hic homo. Minora uero
de maioribus ſcḋm hunc modum predica
tionis minime predicantur. neqꝫ enim ani
mal vniuerſaliter dicis eē hominem quēad
modum hominē vniuerſaliter et ſubſtātia
liter dicis eē animal. ſcḋm autem totaꝫ co
ordinationem predicabiliuꝫ de quibuſcūqꝫ
ſpecies predicatur ſiue ſubalterna ſiue ſpeci
aliſſima de oībus eiſdem predicabiꝰ vlr et
illiꝰ ſpēi genꝰ. et illiꝰ generis genꝰ. ⁊ ſic vſqꝫ
ad generaliſſimū qḋ ultimū in aſcendendo
⁊ primū ī deſcendēdo predicatū eſt in illa ꝓ
dicamentoꝝ coordinatione. cuiꝰ xeēplū eſt.
ꝙ ſi uerū ē ſocratē eē hoīeꝫ. hoīeꝫ āt aīal. ani
mal uero ſubſtantiam. uerū ē quod et ſocra
tes eſt homo. ⁊ ꝙ ſocrates eſt ſubſtātia. ſem
per enim et ſubſtantialiter et vniuerſaliter
in tali coordinatiōe ſupiora de inferioribus

predicantur et ꝺ idiuiduo. Generaliſſimū
autem et de genere ſibi proximo ſub eo po
ſito predicabitur et de generibus omnibus
inferioribus ſi plura ſint media et ſubalter
na inter ipſum et ſpecialiſſimum. et predi
catur de ſpecie ſpecialiſſima et de indiuidu
is . que ſub ipſa ſunt. Attende autem qꝺ
ſicut dictum eſt forma que predicatur non
predicatur niſi ſit notior. et nullum totius
eſſe rei. eē. n. rei totum eſt in potentia remo
ta. ⁊ ſic nominatur per generaliſſimum uel
in potentia propinqua . ⁊ ſic nominatur ge
nere ſubalterno. uel in potentia propinquiſ
ſima. ⁊ ſic uocatur genere immediato. ul' ē
in actu. ⁊ ſic noiatur noie ſpeciei. De predi
catione aūt differentie proprii et accidentis
inferius pertractabitur. Et ideo dicit ariſto
tiles ꝙ non ē vnum ⁊ aial ſimul: nec aial et
homo ſimul. talis ergo modus predicandi
ↄcluditur ex eo qui dictus predicabiliū ordi
ne. Hec aūt que dicta ſunt in compendio di
cūtur ſic ꝙ deſcendentibꝰ ad ſpecialiſſima
neceſſe eſt ire per multitudinem ſpecierum
diuidēdo genꝰ oppoſitis differētiis. Aſcēdē
tibus aūt a ſpecialiſſimis ad generaliſſima
neceſſe eſt colligere multitudinem in vnaʒ
generis diuiſi naturam. Collectiuum enim
in vnam cōeʒ naturam ſpecies eſt ⁊ magis
collectiuum multorū eſt id quod eſt genus
particularia uero ⁊ ſingularia ſemper i mul
tituidne exiſtētia ⁊ econuerſo diuidunt. In
multitudine id quod eſt vnum cōe. ⁊ ſic pti
cipatione ſpeciei plures hoies ſunt vnus hō
particularibꝰ autē ſic ſpēm diuidētibꝰ ⁊ in
multitudinē diſtrahētibꝰ vnus ⁊ cōis hō ē
plures hoies. diuiſiuū. n. ſemper cōius ē eo
qꝺ eſt ſingulare . collectiuum aūt ⁊ adunati
uum pluriuʒ i vnū eſt id quod cōe ē. Aſſigna
to āt ſic genere ⁊ ſpecie per diffinitiuam rō
nem quid ſit utrūqʒ ipſoruʒ. ⁊ genere quidē
vno exñte ſpeciebus uero pluribus per diui
ſionem oppoſitarū differētiarū ſemper erit
in plures ſpecies diuiſio generis per cāʒ ſu
perius aſſignatam. Genus quidē in tali or
dine ſemper vlr ⁊ ſubſtātialr de ſpecie pre
dicatur ⁊ omnia ſuperiora de inferioribus.
Species aūt nec predicatur de proximo ſi
bi ſuperiori genere neqʒ de ſuperioribus nō
immediate cōiunctis. nec. n. talis predica
tio ↄuertitur qua genus de ſpecie predicat.
In omni. n. ſubſtātiali ordinata predicatio
ne oʒ. aut equa de equis predicari. ut hini
bile de equo. aut oʒ predicari maiora hoc ē
cōiora de minoribus. ut aial predicatur de
hoie. cum aial i plus ſit ꝙ̄ hō. Minora ue
ro de maioribus ſm hunc modum predica
bilium minime predicātur niſi per accidēs
ut dictum eſt. Nec. n. aial vlr dicis et pre
dicas hoiem eē queādmodum hoieʒ vlē di
cis eē aial. De quibus āt ſpecies vlr ⁊ ſub
ſtantialiter predicatur de his neceſſario et
ſpeciei genus predicabitur ⁊ generis genus
uſqʒ ad generaliſſima. ſi. n. gratia exempli
erum eſt dicere ſocrateʒ eſſe hoiem . hoieʒ
aūt aial. aial aūt ſubſtantiam uerum ē et ſo
cratem aial dicere itaqʒ ſubſtantiaʒ. Sem
per ergo naturalr ſuperiora de inferioribus
predicantur. Species quidem ſubſtātialr
de indiuiduis predicatur. genus aūt predi
catur de ſpecie ⁊ de indiuiduo. Generaliſſi
mum aūt predicabitur ⁊ ꝺ genere ſubalter
no ⁊ de generibus oibꝰ. ſi plura ſint media
⁊ ſubalterna inter ſpecialiſſimum ⁊ genera
liſſimum. predicabitur aūt de ſpecie ſpecia
liſſima ⁊ de indiuiduis ſcꝺm totam huius
predicabilium coordinationem. Sic eniʒ
in omnibus verū eſt ꝙ qñ alteruʒ de altero
predicatur ut de ſubiecto in quo ſpecialr pi
tellectum cōcipitur. quecūqʒ ſubſtātialiter
⁊ de predicato predicantur oīa predicari de
ſubiecto ſit neceſſe. Et negatiue ſilr q̄cunqʒ
vlē negātur de predicato neceſſe eſt illa eti
am negari de ſubiecto . aial. n. cum non ſit
lapis. neceſſe ē ēt hoiem lapidem non eſſe.
Ex oibus aūt que dicta ſunt cōſtat
ꝙ generaliſſimum dicimus predi
cari de omnibus que ſub ipſo recto
ponūtur ordine tam generibus ꝙ̄ ſpeciebꝰ
⁊ indiuiduis. Genus enim quodlibet quod
eſt immediate ante ſpecialiſſimuʒ predica
tur de omnibus ſpecialiſſimis. ut aial ꝺ ho
mine et de aſino et leone et ſpeciebus aliis.
predicatur ēt et de indiuiduis illarum ſpe
cierum per hoc ꝙ eſſentialiter eſt in illis et
de illis. Id autem quod ſic eſt ſpecies quod
ſolum ſpecies eſt. et non genus quod eſt ſpe
cies ſpecialiſſima nō predicatur per ſe niſi
de indiuiduis. indiuiduum autem quod ē
certuʒ non predicatur niſi de vno ſolo diſcre
to et ſignato illa predicatione que i ante ha
bitis determinata eſt. quamuis indiuiduuʒ
uagum de pluribus predicetur. hoc eſt pre
dicatione ſpeciei et non indiuidui ut dictum
eſt. Indiuiduum enim quod diſcernitur ab
aliis ſub eodem cōi poſitis particularibus
duplr formatur. ſba. n. format per accidentia
que ſigna ſunt talis deſcriptionis que i pro
prio nomine importantur . ut cum dicitur
ſocrates. quia autē accidens non indiuidua
tur niſi per ſubſtantiam. ideo indiuiduum
accidentium per demonſtrationem ad reʒ
ſtantem ſub accidente deſignat. ſicut hoc al
bum et hoc ueniens ut accidens tam ſine tē
pore ⁊ motu ꝙ̄ cū tpe ⁊ motu ꝺſignet. Di
ſcernitur ēt aliud p circūlocutionē. ut diſcre
tio ſortis deſignatur per generātē uel locuʒ

generationis.ut cum dicitur ſophronici filiꝰ
ſi ſolus ſocrates ſit eius filius.a generante
enim principaliter trahit originem.qꝛ hic
generat hunc dictum.et in talibus aliuꝫ ad
maiorem diſcretionem notandaꝫ mutamꝰ
appellationes.dicendo uero ſophronici filii
um notantes ꝙ ſub hac appellatiōe magis
diſcrete noſcitur ꝗꝫ ſub appellatiōe ſortis.
Indiuidua.n.dicuntur huius prime ſubſtā
tie propter hoc ꝙ quantum ad diſcretioneꝫ
non quātum ad ſubſtantiam unumquodqꝫ
eorum diuiſim cōſiſtit ex proprietatibꝰ qua
rum earumdem in numero collectio nūꝗꝫ
erit in alio aliquo.que ut dicit boetius ſunt
ſeptem.ſ.propria forma.propria figura.pro
pria parentella.ſm quam per hanc uel illā
ſeminis deciſionem a parentibus deſcēdit.
propria nominatio a proprio accidente im
poſito.propria patria ſcd̄m ꝙ pro patria cē
trum dicit natiuitatis in quo reſpexit pario
dus circuli circulari cometis ī natiuitate.ꝑ
prium tempus.proprius locus.oīa hec con
tinens.hec.n.abſtrahi ab hac re non poſſūt
quia per hoc et hic et nūc. ꝗuis.n.hec ma
teria ſit forme particularis ⁊ indiuiduatio
nis principium.⁊ indiuidui pars ſubſtātia
lis.tamen hec accidentia quamuis nō com
ponant ſubſtantiaꝫ ſingularem ſunt facien
tia ad notitiam ſue diſcretionis.Et ſi īdiui
duum non ut particularis ſubſtantia ſed ut
diſcretum.⁊ diſcrete nomē deſignetur. tūc
accidentia ſunt noīa in rōne concepta.⁊ de
eſſentia indiuidui ſic deſignati.quāuis non
ſit aliqua pars particularis ſubſtantie ſꝫ ꝙ
ſubſtantia eſt.hec.n.non componitur niſi ex
hac forma ⁊ hac materia.ſed proprietates
que ſunt cōis hoīs per hoc ꝙ cōis hō ē ī plu
ribus inueniuntur etiam in pluribus.ut ri
ſibile ⁊ manſuetum natura et diſcipline per
ceptibile ⁊ huiuſmodi.hec.n.in pluribus.⁊
quod plus eſt ī oībus hoībus particularibꝰ
inueniuntur.ſunt.n.in eis per cōe quod ē in
eis.⁊ ideo conueniunt eis in eo ꝙ homines
ſunt. Directo.n.predicabilium ordine con
tinetur indiuiduuꝫ ſub homine ſiue genera
liter loquendo ſub ſpecie.ſpecies aūt cōtine
tur ſub genere.Eſt.n.genus totum quoddā
vl'e.et id quod eſt genus ſm ꝙ genus eſt nō
niſi totum.Indiuiduum aūt non eſt totum
ſed tantum pars ſubiectiuā totius vl'is.ſpe
cies uero que eſt in medio eſt inter genus ⁊
indiuiduum.et totum eſt pars ⁊ diuerſis cō
derata.ſed pars quidem alterius generis
qđ eſt totum ad ipſam.Species.n.pars ē
generis poteſtate.qꝛ genus non ſm totā ſu
am poteſtatem eſt in ſpecie.totum autem ē
ſpecies uero totius alicuius.qꝛ nihil partici
pat eam ſm partem ſue poteſtatis.ſicut ip
ſa ſpecies participat genus.ſed eſt totū om
nibus aliis indiuiduis.qꝛ ipſa ſpecies ut di
cit boetius totum eē eſt indiuiduis. nec re
feruntur indiuidua ad ſpeciem ut partes ip
ſius.ſed potius ut ſingularia ſm totum eē.
⁊ poteſtatem in ſe hn̄tia ſpeciem et partici
pantia.Compendioſe ergo dicēdo genera
liſſimum quidem de oībus ſub ſe ſm ſuam
coordinationem poſitis ſpeciebus generibꝰ
⁊ indiuiduis dicimus ſiue predicamꝰ. Ge
nus aūt ſubalternum qđ ante ſpecialiſſimū
de oībus ſpecialiſſimis ⁊ indiuiduis predi
camus.ſpecies aūt predicamꝰ de indiuidu
is oībus ſub ſe poſitis.Indiuiduum uero đ
uno ſolo non ꝓpria predicatione predicamꝰ
Indiuiduum.n.ſub deſcriptione noīatuꝫ ſo
crates uel in accidentibus hoc albū uel hoc
nomen demonſtrationem uel per circūlocu
tionem manifeſtioris loquele ſophronici fi
lius.ſi.n.plures haberet.tūc tali circūlocu
tione nō diſcerneretur ſocrates.Indiuidua
ergo uoce diſcretionis dicūtur huiuſmodi
qm̄ quantum ad ſuam diſcretionem ex tali
bus proprietatibus cōſiſtit unūqđqꝫ eorū.
quarum collectio nunꝗꝫ in alio eodem erit.
ſocratis.n.diſcretiue proprietas nunꝗꝫ ī ali
quo alio eſſet particulari hoīe.he uero pro
prietates que ſunt cōes proprietates erunt
eadem in pluribus.Ille.n.ſūt proprietates
cōis ⁊ non ſingularis ſm ꝙ ſingulares ē. et
ut plus dicatur cōis hoīs proprietates ſunt
in oībus in quibus eſt una natura cōis. par
ticipantia.n.naturam cōem participant et
ꝓpria illam naturā conſequētia.tales ergo
hoīs cōes ꝓprietates erunt in omnibus par
ticularibus in eo ꝙ hoīes ſunt. Secundum
ergo predictum predicabilium ordinem cō
tinetur indiuiduum ſub ſpecie.ſpecies autē
ſub genere.Eſt.n.genus totum quoddam
inquātum genus eſt.indiuiduum aūt ſcd̄m
ꝙ indiuiduum eſt pars quedam.ſpecies ue
ro eſt et totum et pars.ſed pars quidem ē
alterius hoc ē generis ꝙ ſcđꝫ partē ſue pōa
tis ꝑticipat.totuꝫ aūt non eſt alterius quod
ipſius partem participet.ſed eſt totuꝫ aliis
partibus.n.totum eſt quarum quelibet ipꝫ
totuꝫ participat. Quod aūt ea que de gene
re et ſpecie dicta ſunt adinuicem propť cor
relationem dependeat uno epilogo patet.
quid de genere quidem ⁊ de ſpecie quid ge
neraliſſimum.et quid ſpecialiſſimum.⁊ de
aliis que eadem ſunt genera et ſpecies ſicut
ſubalterna.Adhuc āt q̄ ēt ſint īdiuidua ſiue
certa ſiue uaga uel ꝑ demōſtrationem uel
circūlocutionē certificať. Adhuc autē quot
mōis genus diciť.et quot mōis ſpecies diciť
quantum ad preſentem ſpectat intentionē
logicam.ſufficienter dictum eſt.

Onſequenter de vl'i quod dr̃ia' uo
catur ꝑtractare eſt. hic.n. qꝛ ꝯſtitu
ti ſpeciem. et predicatur de ſpecie
⁊ de rōni diffinitiua ipſius ſpeciei. iō an̄ ſpeꝫ
erat ponēda niſi obſtetiſſet correlatio ad inui
ceꝫ ſpeciei ad genus ⁊ generis ad ſpeciē quē
admodū in prehibitis dictum eſt. Anq̄ꝫ autē
notificemus dr̃iam que ſola vna ē de qnqꝫ
vl'ibus ⁊ determinemus de ipſa oꝫ nos di
ſtinguere multiplicitatem nois dr̃ie. hec.n.
multiplr̄ dr̄ ſꝫ prius et poſterius. Dr̃ia igi
tur multipliciter ut dicit auicena. non ſicut
genus et ſpecies. qꝛ i genere ⁊ ſpecie primo
fuit uſus hoꝝ noium in phiſicis et politicis.
⁊ ab illis hec noia ad uſum phie ſumpa ſūt.
Sed in dr̃ia factuꝫ ē econuerſo. Nomē.n.
dr̃ie primo fuit in uſu phoꝝum. et ab illa trā
ſumptum ē ad uſum cōiter loquentiuꝫ. hec
igitur eſt cā uera ꝙ multipliciter dicitur no
men dr̃ie cōiter ſ. proprie ⁊ magis proprie.
Cōiter āt dr̄ dr̃ia que eſt apud cōiter loquē
tes non conſiderādo ea que ſenſibus primo
obiciuntur. Cōiter ergo alterum ab altero
differre dr̃ia dicitur qn̄ vnum ab altero al
tereitate quadam cuiuſcunqꝫ cōiter appre
henſibilis accidentis differre dicit̄ quocūqꝫ
mō ſm oia genera formarū accidētiū. Nec
tales dr̃ie cōes iō dicuntur. qꝛ rebꝰ inſint cō
muniter quas faciunt differre. ſi.n. ſic eſſet
non dicerētur dr̃ie ſed ꝯuenientie. Sꝫ dicū
tur differētie cōiter. qꝛ a cōiter loquentibus
ſunt in uſu. Vulgus.n. aſſignādo differētias
rerū talibus res differre facit qualia formi
ſecus i rebus ꝑ ſenſum cōiter apprehendit.
Sic aūt in tali differētia indiuiduum vnꝰ
ſpeciei differt ab alio indiuiduo eiuſdeꝫ ſpe
ciei. ut ſocrates a platone differt accidenti
um ſenſibilium altereitate quadam ſicut di
cit apuleius ꝙ plato latus fuit facie. ſocra
tes aūt non. hac ēt differentia vnū idiuidu
um vnius ſpeciei differt a ſe ipſo in duobus
tēporibus. ſicut ſocrates iam uir uel ſenex
exiſtens differt a ſe puero per accidentia iu
uentutis et ſenectutis. que non cito dereli
qunt ſubiectum. Sic ēt ſocrates differt a ſe
ipſo qn̄ aliquid facit ſcribit uel legit ceſſante
ſe ipſo a tali opere que ſunt accidentia cito
ſeperabilia. Et ut generaliter dicatur hec
differentia ſemꝑ ꝯſideratur ſm aliquē mo
dum diuerſimode ſe hn̄di ad ſeipſum uel ad
alium altereitatibus quibuſcunqꝫ uel cuiuſ
libet generis accidentia cito uel non cito ſe
perabilia. Hec igitur eſt acceptio dr̃ie ſcḋm
intentionem nois dicta apud cōiter loquē
tes ꝓꝑ quod ēt cōis uocatur dr̃ia. hec ē quā
attendūt cōiter loquentes. Juxta iſtum mo
dum magis uicine ad uerum modū accipi
tur dr̃ia que uocatur propria. eo ꝙ ei in quo
eſt ꝑ cām ꝯnaturalem ē appropriata. ut qn̄
vnum differre dr̄ ab altero per accidens in
ſeparabile. quod iō inſeparabile ē qꝛ cāꝫ hꝫ
que eſt in ſubiecto in quo eſt. ſicut ē naſi ſimi
tas in ſimo. cuiꝰ naſus ſimie cōperatur. uel
cicatrix aliqua indurata uel inſeperabilis.
cum ex vulnere occuluerit. ſimitas.n. ineſt
ꝑ naturam. Sed cicatricem hn̄s differt ab
eo qui cicatricem non hꝫ. ⁊ aliqn̄ idem cica
tricem hn̄s nunc a ſe ipſo anq̄ꝫ cicatriceꝫ hē
ret. hec āt dicit̄ ꝓpria. qꝛ per aliquam rōnē
accedit ad illam. que uero noīe dr̃ia uocat̄.
hec.n. ꝗuis non ſit de eſſentia eius in quo ē
et quod differre facit. hꝫ tn̄ cām in eſſentia
libus ipſius ſiue ſint eſſentialia complexiōi
ſiue ſint eēntialia compoſitioni ipſius. ⁊ ſic
accidit aduere dr̃ie rōnem. qn̄ āt dicimus
ꝙ talis dr̃ia cauſam hꝫ in ſubiecto in quo ē.
et quod differre facit non intelligimꝰ ď ſub
iecto quod eſt ſpecie tm̄. ſed de illo in nume
ro ſubiecto in quo eſt id quod differre facit
ſicut ſimitas in naſo uel claudicatio i tibia.
hanc dr̃iam ꝯſiderare per rōnem neceſſe ē.
⁊ iō iam ad uſum uerum dr̃ie ſm modum
quo phia utitur dr̃ia appropinquat. Scḋm
āt modum magis et maxime propriꝫ alte
rum ab altero differre dicitur. qn̄ ſub alia
et vli et ſpecifica differētia differt. ſicut dif
fert homo ab equo ſpecifica differentia. que
quidem differentia eſt qualitas eſſentialis.
hominis. que rō dicitur. hec enim differen
tia quamuis ſit forma eſſentialis hominis.
tamē eſt qualitas naturalis generis et per
fectiua potentie ipſius et determinatiua cō
munitatis et cōfuſionis eius ut dicit auice
na. et ideo ſubſtantialis eſt ſpeciei et ſubſtā
tia et principium ſubſtantie ſicut forma. et
perfectiua eſt materie. et determinatiua cō
fuſionis eius. et principium rei que compo
ſita ē exᵒ materia et forma. igr̄ iſta diſtinctio
differentie uel diuiſio eſt multipliciter dic
ti per analogiam ad vnum actum qui ē for
te differre vnum ab altero qui quidem con
uenit uere. hoc eſt ſecūdum ueram rationeꝫ
differentie magis proprie. Aliis auteꝫ ſecū
dum ꝙ plus uel minus faciunt differre. et
ideo prima differentia uocatur ſimpliciter
ea que dicitur magis propria. ſecūdario illa
que uocatur propria. tertio autem illa que
uocatur cōmunis. quo ad nos autem per p̄
us dicitur differētia que cōmunis eſt. prop
ter hoc ꝙ prima facie notitie noſtre ſe obicit
Secundario autem dicitur ea que dicitur
propria. quia minus cōmuniter eſt apprehē
ſibilis. vltimo uero que paucioribus ſubſtā
tia et intellectu utētibus inoteſcit. Hac igit̄
diuiſione ſic poſita ꝓprios effectꝰ vniuſcu
iuſqꝫ mēbri declaramꝰ ꝑtes hoc cōe diuidētel

quod eſt dr̄ia. Dicamus igitur ꝙ in hoc cō
ueniunt due prime ea.ſ. que eſt cōiter dr̄ia.
⁊ ea que eſt proprie uocata dr̄ia. ꝙ id in quo
ſunt et differre faciunt per id ꝙ ē cā dr̄ie nō
faciunt ſuum ſubiectum niſi ſolum alteratū
qn̄ cuilibet ſubiecto adueniunt. Jlla āt dr̄ia
que eſt magis propria ꝑ id quod ē cā differē
di facit aliud in ſubſtantia eē id quod differt
ab eo ⁊ a quo differt. Cōcluditur ergo ꝓpri
us dr̄iērum ꝙ dr̄iarum quedaʒ per id ꝙ fa
ciunt differre. faciunt alteratū eē ſolum id
quod differt ab eo a quo differt. Alie uero ꝑ
id ꝙ differre facit faciunt aliud in ſubſtātia
eē quod differt ab eo a quo differt. huius āt
cā ē. qꝛ dr̄ia cōis ⁊ ꝓpria non faciunt differre
niſi per accidens. qđ āt hʒ cām in ſubiecto.
aut non hʒ cām in ſubiecto. ⁊ quocʒ modo
ſit accidens nullo mō pōt eſſe perfectiuum
uel conſtitutiuum ſubſtantie. ⁊ iō per ſe non
pōt facere aliud. qꝛ aliud non eſt niſi ꝙ ſm
ſubſtātiam ē aliud. Et quāuis ſimuʒ ⁊ aqui
lum ſit aliud et aliud per ſubſtātiam naſi.
hoc mō non eſt per ſimitatem ⁊ aquilitateʒ
que ſunt accidentia. ſed potius per diuerſi
tatem ſubſtantie ſimi naſi. ⁊ per ſubſtantiā
naſi aquili. ſicut riſibile ⁊ hinnibile dr̄nt ꝑ
ſubſtantiam ſed huius dr̄ie non ē cā riſibile
uel hinnibile ſed forme ſpecifice. ⁊ dr̄ie ſub
ſtantiales quibus ſubſtātialr̄ dr̄nt hō ⁊ eqꝰ
Ex hoc aūt iterum ſurgit iſtaꝝ dr̄iarum di
uidentium manifeſtatio. ꝙ ille quidem dif
ferentie que faciunt aliud in ſubſtantia ⁊ ſpe
cie. per id ꝙ facit differre dicūtur eē ſpecifi
ce dr̄ie. hoc ē ad ſpeciem pertinētes ⁊ in ſpe
cie conſtituentes. Jlle uero que alteratuʒ ſo
lum faciunt dicuntur ſimplr̄ dr̄ie. non ita
ꝙ nomen dr̄ie predicetur ſimplr̄ de illis rō
ne abſoluta et perfecta. ſed qꝛ ſuper nomen
dr̄e nihil addunt ꝙ ponat eas in formam
uere ⁊ ꝓprie dr̄ie. ſicut cum dicimus ꝙ ens
in potentia dr̄ ſimplr̄ ens. non ita dicimus
hoc ꝙ ens in potentia entis ſimplr̄ hēat no
men uel rōnem cum ſit ens ſm quid et non
ſimpliciter. Sed dr̄ ens ſimplr̄ hoc eſt ſine
determinatione alicuius per quod ad ens
actu trahatur ⁊ determinetur. hoc āt quod
dictum ē manifeſtatur exemplariter. qꝛ hu
ic generi quod eſt aīal rōnale adueniens in
diffinitione hoīs uel dei facit id quod in ſub
ſtantia ē alicuius ab eo a quo differt ꝑ illaʒ
dr̄iam. facit. n. rōnale aīal. et facit ſpeciem
ſubalternam aīal. Jlla uō que eſt cōiter dif
ferentia per id quod eſt cā dr̄ie. ut mouendi
quo differt aliquis a quieſcente non facit ni
ſi alteratum et non aliud quantum eſt ð eo
quod eſt cā dr̄ie. quod ē ſeparabile accidēs
Concluditur ergo ꝙ quedam dr̄iarum facit
aliud ſm ſubſtantiā. quedam aūt non facit
niſi alteratum. Ex his igitur oſtenditur ꝙ
in prohemio iſtius libri dictum eſt ꝙ.ſ. noti
tia vl̄ium ualet et utilis eſt ad diuiſiones et
ad diffinitiones. qꝛ ſm dr̄ias que faciunt ali
ud diuiſiones faciunt generum in ſpecies. ⁊
ſm eaſdem et per eaſdeʒ diffinitiōes ſpecie
rum aſſignantur. eo ꝙ diffinitiones uere ſūt
ex genere et talibus differentiis. Sed ea q̄
ſolum faciunt alteratum et non aliud. alte
ratio ſola in accidente conſiſtit generaliter
dicta ſm omne accidens ſm aliquem mōʒ
ſe hn̄di permutationes ſm ōe genus predi
camenti. ſiue in ipſo ſit motus ſiue ad ipſuʒ
ſit motus per accidēs. Alteratio. n. proprie
ſolum ē in vna ſpecie qualitatis que eſt paſ
ſio uel paſſibilis qualitas. Motus autem
per ſe non eſt niſi in tribus predicamētis q̄
ſunt qualitas, quantitas et ubi. per accidēs
ēt in omnibus eſt ut dicit ariſtotiles in quin
to phiſicorū. et hoc mō dicimꝰ cōiter ſumi
penes alterationem accidentalem quācūqʒ
ſiue ſit per ſe ſiue per accidens. qꝛ ſequitur
actum dr̄ie qui ē differre facere vnū ab alio
uel idē a ſe ipſo. Sumūtur. n. dr̄ie iſte ab ac
cidētibus cōibus ſiue propriiſ. Et huiuſmo
di accidentis triplex conſideratio eſt. ſi. n. i
ſe cōſideretur tunc eſt accidens uel propriū
que ſunt duo de quinqʒ vl̄ibus ediuerſo di
uidentia cum dr̄ia hoc cōe quod ē vl̄e. et ſic
nec dr̄ia eſt accidens nec ꝓprium. cōſiderā
tur ēt in comparatione ad ſubiectuʒ in quo
ſunt. ⁊ ſic ſunt comparata ad ſua ſingularia
de quibus predicantur. et ē ſilis compara
tio ſicut ſpeciei ad indiuidua. Conſiderant
ēt ſm ꝙ per ea eſt ꝯuenientia uel dr̄ia ad il
la comperata. et ſic ab ipſis ſumuntur duo
dr̄ie modi qui ſunt cōis et propria dr̄ia. Jlla
āt dr̄ia que facit aliud ſumitur a forma ſpe
cifica. que ēt triplr̄ ꝯſideratur in ſe.ſ. prout
eſt ſubſtantia que eſt forma ſubſtantiam fa
ciens. et prout eſt in ſpecie conſtituta. et ſic ē
ſpecificata. et prout per ipſam id quod ea
formatum eſt comparatur ad aliud ſm cō
uenientiam uel dr̄iam. et hoc ſolū mō dr̄ia
uocatur. primo āt modo forma. ſecundo ue
ro mō ſpecies. ſm quam ſpecies vnum eſt
quinqʒ vl̄ium diuidens hoc cōe quod ē vl̄e
cum dr̄ia et aliis vl̄ibus. et iſta quideʒ dif
ferentia eſt vnum ex quinqʒ vniuerſalibus.
Cuius aſſignationem ſm diffinitioneʒ pri
mam dat auicena dicens ꝙ eſt vniuerſale
ſimplex predicatuʒ de ſpecie in quale quid.
hec. n. eſt differētia magis proprie uocata
differentia que aliud facit et non alteratuʒ.
Dico autem alteratuʒ uel qualitate accidē
tali uel eſſentiali. ſed differentia magis pro
pria non tantū alteratuʒ. ſed ēt facit aliud.
quia alteratū qualitate eſſētiali aliud factū

eſt. hec ē igiꝰ differētia magis ꝓpria que eſt
vnū de quinqꝫ vꝰibus ī quale predicatū de
ſpecie. eo ꝙ differētia qualitas ſubſtātialis
eſt generis. ſicut qualitas nō ſubſtātialis. ſꝫ
ex ſubſtātialibus manās ſiue fluēs eſt ꝓpriū
⁊ ſicut qualitas indiuidui accidētis nō ex ſb
ſtantialibus fluēs ē accidēs cōe. Nec valet
argumētum ſi quis obiciat differētia ſpecia
lis facit alteratū. id autē qđ alteratū facit ē
accidēs uel ꝓpriū. ergo differētia ſubſtātial'
ē accidēs uel ꝓpriū. quare alteratū eē conti
git dupliciter qualitate. ſ. eſſentiali uel acci
dētali. arguit autē ac ſi qualitate accidenta
li fieret alteratū ſolū. hec oīa autē dicta ſūt
ab antiquis ſub cōpendio cōprehēſa. talimō
ꝙ differētia communiter ⁊ proprie ⁊ magiſ
ꝓprie dicꝰ. ſecūdum diuiſionē multiplicis
qđ mediū eſt iter equiuocū ⁊ vniuocum. Co
muniter autē differe alterū ab altero dicꝰ
qū altereitate quadā differt. ⁊ quocūqꝫ mō
cuiuſcūqꝫ accidētis ꝙ eſt cā differentie uel a
ſe ipſo. in diuerſo tēpore. vel vnū ab alio ſiū
ſint eiuſdē ſpeciei ſiue alterius differt enim
ſocrates a platone alteritate quadā cuiuſcū
qꝫ accidētis qđ eſt ī ſocrate ⁊ nō in platone.
Et ipſe ſocrates differt a ſe ipſo in diuerſis
tēporibus. ſicut ſocrates iam vir factus dif
fert a ſe puero. Sicut ſocrates faciēs aliqđ
differt a ſe ipſo quieſcēte a tali opere. ⁊ cau
ſa huius differētie eſt ꝑ aliquē modū ſe ha
bēdi in aliquo accidēte. qꝛ alteritatibus aliq
bus ꝑ ſe uel ꝑ accidens inducꝰ. Proprie āt
differe dicꝰ alterū ab altero quādo īſepera
bili accidēte alterum ab altero differt. et dō
inſeperabile. qꝛ cauſam īſeperabilē habet ī
ſubiecto. vnde ꝯuis īſeperabile ſit actu. tū
eſt ſeperabile ītellectu. eo ꝙ ſubiectū intelli
gibile ē ſine illo. pōt enim ītelligi naſus ſine
curuitate ⁊ homo ſine riſibilitate. Inſepera
bile autē accidēs eſt ut naſi ſimitas ⁊ cicatrix
cū ex vlnere occaluerit. Magis ꝓprie autē
alterū ab altero differe dicꝰ hoc ē per ma
gis ꝓpria ⁊ per magis ſubſtātie intrinſeca.
qui in ſpecifica differētia differt. quēadmo
dum differt homo ab equo ſpecifica differē
tia rationali. ſ. qualitate que eſt eſſentialis
qualitas generis potētiam generiſ determi
nās ⁊ perficiens. Et qr hee differētie ab ac
tu differendi dicunꝰ. qꝛ. ſ. differe faciunt. iō
ſciēdum ē ꝙ omnis differentia facit altera
tum adueniēs cuilibet. alteratū dico eſſenti
ali uel accidētali qualitate. Sed ea differē
tia que cōiter ⁊ ꝓprie dicta ꝯtum eſt de ſe
cū vtraqꝫ ſit accidēs facit alteratum ſoluꝫ.
Illa autē que eſt magis ꝓprie dicta differē
tia facit aliud ī ſubſtantia ꝑ hoc ꝙ alteratū
facit in qualitate ſubſtantiali. Differētiarū
quidē igiꝰ alie faciunt alterationē ſiue alte-
ratū tantum. Alia uero facit aliud. Ille qui
dem que faciūt aliud ī ſubſtātia formali ſpe
cifice vocanꝰ. Ille uero que faciunt ſolū alte
ratum vocanꝰ ſimpliciter differētie ſine adi
tione alicuius determinationis ꝑ quā ⁊ ad
magis ⁊ vere propriā differētiaꝫ inclinanꝰ.
Huic ergo generi quod eſt animal differen
tia adueniens que ē rationale aliud facit. qꝛ
ſpeciē animalis facit que ſubſtātia eſt ꝑfecta
in forma ⁊ ſpecie. Illa uero differētia que ē
cauſata per moueri uel quieſcere ſoluꝫ facit
alteratū ⁊ nō aliud. Differt eniꝫ qui moueꝰ
a quieſcēte quare. hec quidē differētia ma-
gis propria facit aliud. Illa uero cōis facit
alteratū ſolū. ſecūdum igitur differētias ali
ud faciētes diuiſiones fiunt generū. ⁊ ſic di
uidunꝰ genera ī ſpecies. Et ſecundum illas
differentias diffinitiones aſſignanꝰ qꝛ diffi
nitiones uere ſunt ex genere ⁊ huiuſmodi di
ferentiis. ſecūdum autē eas que ſolum faci
unt alteratū alteratio large ⁊ vlr dicta ſola
conſiſtit in eo ꝙ aliquo modo ſe habet aliqđ
ſecūdum permutationes qualcunqꝫ que in
aliquo genere fieri poſſunt

D manifeſtationē autē omniū eo
rum que de differētie modis dicta
ſunt. Et rurſum ichoandū ē a par
tibus preintroducte diuiſionis ut oēs ptes tuꝫ
ꝑ effectus tum ꝑ cās. tū ēt per ſibi conueniē
tia manifeſtenꝰ. vt ſic melius intelligatur
hoc ꝙ dicēdum eſt de differētia magis ꝓpa
hāc enim querimus ſcđm intētionē propoſi
tam. A ſuperioribus igiꝰ iterum inchoātes
dicimus ꝙ differētiarum quidē alie ſunt ſe
perabiles. alie uero ſunt nō ſeperabiles. ſed
hic dicamus differentias formas eē termi
nales uel accidētales a quibus ſumunꝰ diffe
rētie ⁊ que ſunt cauſe differētiarum. Mo
ueri enim ⁊ quieſcere ⁊ huiuſmodi cito ⁊ fa
cile ſeperabilia ſunt. Cū tamen multa adi
uicē cōperata differāt illis. Id eni ꝙ moueꝰ
differt ab eo ꝙ nō mouetur. Et id ꝙ quieſcit
differt ab eo ꝙ nō quieſcit. Sanū autem eē
⁊ egrum ſunt accidētia nō cito ſeperabilia ⁊
tamē ſeperabilia ⁊ his differt ſanū a non ſa
no ⁊ egrum a nō egro. Seperabilia igiꝰ ſūt
quecunqꝫ per aliquā cauſam ſubiectū dere
linqūt facile uel nō facile ut ſunt ea que dicta
ſunt. ⁊ que his prima per ſimilitudinē ſunt
⁊ ſunt ſeperabilia. At uero aquilū econuer
ſo ⁊ ſimū eſſe que ſunt accidentia naſi cauſā
ſtantem ⁊ manētem in naſo habētia. Simi
tas enim ex naſi curuatione ⁊ medij naſi de
preſſione cauſatur. Aquilum uero ex retor
ſione anterioris partis naſi ſuper labiū ſup
ius cauſatur quando medium naſi eleuaꝰ.
⁊ cartilago naſi anterius ad modum roſtri
aquile ad ſuperius labium recuruatur Nec

autē cauſe cū ſint de naſi cōpoſitione ſtātes
⁊ manētes ſunt i naſo. Et ideo accidētia ex
talibus figuris cauſata iſeperabilia ſunt qꝛ
ſtante cā que ē per ſe cā ſtabit effectus. Siſr
in qualitate eēntiali a qua ſumitur differen
tia iſeperabilia ſūt. ut rationale. ⁊ irrationa
le qui ſunt actus ⁊ forme ꝑficiētes. ⁊ deter-
minātes potētiam generis. Et id eo cauſaʒ
habēt iſeperabilitatis tali actu ꝓpter taleʒ
potētiam determinādi. tales igiꝛ ⁊ tali ꝺ cā
ſunt differētie ſeperabiles ⁊ inſeperabiles.
Inſeperabiliū autē differētiarū duo ſūt mo
di. quedā eniʒ earū ſunt ex his ſūpte que ſūt
per ſe de ipſius rei que differre dicit eſſenti
ali ꝯſtitutione. Allie uero iſeperabiliuʒ diffe
rētiarum ſunt ꝑ accidēs ita. ſ. ꝙ id aquo ſu
miꝛ differētia nō eſt de rei eſſentia ⁊ ſubſtā
tia. Sed ē inſeperabile accidēs. Et iō hic
ſtrictius accipimus ꝑ ſe ꝗ̄ in primo poſterio
rū determineꝛ ab Ariſtotile. Ipſe enim di
cit eē per ſe ſiue predicatū ſit de ratiōe ⁊ dif
finitione ſubiecti ſiue ſubiectū i diffinitione
predicati ſecūdum quē modū per ſe eſt hec.
homo ē riſibile uel homo naſus eſt ſimus uꝉ
aquilus. Nos autē ꝑ ſe hic nō vocamus ni
ſi idē ꝙ eſt eſſentiale. ⁊ veniēs in rei ſubſtan
tialē conſtitutionē vt genus ⁊ differētia.
Sic enim rōnale ꝑ ſe ineſt hōi ⁊ mortale et
per itellectū diſcipline eē ꝑceptibile ⁊ huiuſ
modi. Aquilū autē eē uel ſimuʒ uel riſibile
eſſe inſūt hōi ꝑ accidēs. non enim eſt diffini
tio naſi ut naſus eſt depreſſus i medio uꝉ re
panſus in anteriori. In omnibus auteʒ his
differētiis vocamus formas a quibus ſum
mūtur differētie qn̄ res ſecūdum conueniē
tiam uel differētiam comperanꝛ. ille igitur
differētie que ſunt ꝑ ſe eēntiales accipiunꝛ
in ratione diſſinitiua data ſecunduʒ ſubſtā
tiam rei diſſinite qꝛ diffinitio colligit ſecun
dum ordinē oīa ſubſtātialia rei a prima po
tētia ipſius i qua eē rei inchoaꝛ vſqʒ ad vlti
mū actū ipſius a quo res eſt ſcd̄m quiditatē
ſuam totā. Et qꝛ differētie ſic dicte accipiūt
ab hoc ꝙ eſt formalis ſubſtātialis ⁊ perfecti
ua ipſius eē ideo facit aliud ſcd̄m ſubſtātiaʒ
ab eo a quo differt. qꝛ ſi vnū completiuum
eē ſubſtātialis facit vnā ſubſtātiam neceſſe
eſt ꝙ oppoſitū illius faciat aliā ſubſtātiam.
qꝛ diuerſarū ſubſtātialiū formarū diuerſi et
oppoſiti ſunt effectus ſcd̄m ſubſtātiam. Ille
vero differētie que ſumunꝛ a formis accidē
talibus que eē rei n̄ conſtituūt. ſʒ potius cau
ſaꝛ a ſubiecto. ⁊ eē nō habēt niſi in ſubiecto.
nec ingrediunꝛ in ratione diffinitiua ſubſtā
tie ſiue ſubſtātialis quiditatis rei nō faciunt
aliud ſecūdum ſubſtātiam ꝗ̄tum ē de ſe. ſʒ
faciūt alteratū ſolū ſcd̄m formā accidētaleʒ
vnde quāuis aliquādo nō conueniāt niſi ali
is ⁊ aliis ſecūdum ſubſtātiam. ut aquilū eſſe
⁊ ſimū nō conueniunt eidem. ſed alii. ⁊ alii
naſo ſecūdum ſubſtantiā. ⁊ riſibile ⁊ rudibi
le nō conueniūt eidē ſed homini ⁊ aſino qui
ſunt aliud ⁊ aliud ſecūdum ſubſtātiaʒ. tam̄
ſubſtantie alietatē nō faciunt. ſed potius fi
unt ab alia. ⁊ ab alia ſubſtātia ſecūdum for
mam ⁊ naturā. Adhuc autē ⁊ per aliud ma
nifeſtaꝛ differētia taliū differētiarū. quia il
le quidē differētie que ꝑ ſe ſunt ita ꝙ ſunt ſū
pte a ſubſtātialibus formis. que diffinitionē
ſubſtātialem ꝑficiunt i eo in quo ſunt non ſu
ſcipiūt per itenſionē magis ⁊ minus. Cuius
cā eſt qꝛ tales forme ſubſtātiales ſimplices
ſunt ſuis oppoſitis ſiue contrariis formis nō
permixtibiles. ſicut rationale ipermixtibile
eſt irationali qꝛ forme a quibus ſumuntur il
le differētie humanitas. ſ. ⁊ aſineitas uꝉ aſi
nitas ſunt incōmixtibiles. Cū enim fiat intē
ſio ſecūdum aſceſum ad terminū. ſiue ad ue
rā nominis ipoſitionem ſecūdum maioreʒ
vel minorē ꝯtrariis admixtionē ut dicit ari
ſtotiles. Conſtat ꝙ ille forme que ſimplices
ſunt ⁊ nihil de contrario habēt admixtum
ſemper in termino ſūt. ⁊ ideo intēdi non poſ
ſunt. Ille vero differētie que ſunt per accn̄s
ita ꝙ a forma accidētali ſumiꝛ quāuis forte
hoc accidēs ſit iſeperabile tn̄ ſuſcipiūt inten
ſionē ⁊ remiſſionē. habʒ tamē id ꝙ dictum ē
dubitationē qꝛ riſibile uel rudibile uel aqui
lum eē uel ſimū ſunt forme que permixtibi
les ſibi inuicem nō ſunt. Et ideo ſecūdum in
ductam rationē nō ſuſcipiūt magis ⁊ minꝰ
qꝺ falſum ē qꝛ i ſimo ſimior ⁊ aquilo aquili
or ⁊ riſibili riſibilior. ⁊ ſic de aliis. Contra ꝙ
ēt quidā obiciūt dicētes ꝙ quecunqʒ equaliꝛ
participāt aliquod cōe equaliter debēt par
ticipare id qꝺ eſt illud cōe vꝉ̄r conſequens
participaꝛ autē hoc cōe quod ē homo equa
liter ab vno quoqʒ indiuiduoꝝ. videbiꝛ ēt
forte alicui ꝙ riſibile ꝙ eſt vniuerſaliter cō
ſequens hominem ab vnoquoqʒ homine
equaliter debeat participari. Adhuc auteʒ
etiā ille que ſunt ꝑ ſe differētie videnꝛ ſuſci
pere magis ⁊ minus. videmus enim ꝙ eſt
vnus homo rationabilior alio. Preterea
in ethicis quidā vocanꝛ peculiares ſiue bru
tales homines ⁊ quidā longius ab vſu rōniſ
remoti vocanꝛ homines arborei. videꝛ igi
tur ꝙ ⁊ differētie ſubſtātiales magis ⁊ minꝰ
ſuſcipiāt. ⁊ ſic verū non eē videꝛ ꝙ dictuʒ ē
Sed ad hec omnia reſpondet Auicena ad
primū quidē dicens ꝙ duplex ē intenſio eſt
duplex eſt intēſiōis cā. vna quidem ꝑ cōtra
rii maiorem uꝉ minorem admixtionem ut
dictum eſt. ⁊ illa ſunt in quibus motus eſt
de vno ad alterū ſicut eſt in qualitatibus q̄
dicunꝛ ſenſibiles qualitates ſiue paſſiones.

vel paſſibiles. paſſiones inferẽtes uel illate
Cũ enim motus ſit actus de potẽtia ad ac
tum. vel forma poſt formaꝫ ẽ fluẽs vt dicit
Auerio. oꝫ ꝙ in toto motu actus priuatio
nis ꝑmixtus ſit. priuatio autẽ eſt in contra
rio. ⁊ ideo vnũ in toto motu ſuo contrario ꝑ
mixtũ ẽ. Et iõ in talibus intẽſio eſt ſecũduꝫ
contrarii ſeperationẽ. ꝑ talẽ enim ſeperatio
nem continue accidit ad eẽ i termino cui ve
re nomẽ ipoſitũ ẽ. Hoc eni nomẽ albũ vere
albedini ẽ impoſitũ, ſiue vere albo. verũ. n.
albũ eſt cuius albedo nihil contrarii hꝫ ad
mixtũ. Hic ergo vnus modus eſt intẽſionis
Et hanc que dicta eſt habẽs cauſam. Se
cundus modus eſt i his que ꝑmixtibilia non
ſunt. ſed cauſantᷣ a ſubiectis in quibus ſunt.
Hec igitᷣ qꝛ ſunt eẽ ſubiecti cõſequẽtia. neceſ
ſe eſt accidẽtia eẽ qꝛ oẽ ꝙ ſequitur eẽ ſubiecti
in quo ſcd̃m naturã ⁊ intellectũ ẽ. eſt accidẽs
Cum oẽ ꝙ eſt ſubſtãtiale alicuius ſit princi
piũ eẽ ipſius. principiũ autẽ eſt ante id cuiuſ
eſt principiũ ſcd̃m naturã ⁊ intellectũ. Tali
ter autẽ forme accidentales ſũt ea que dicũ
tur ꝓpria ⁊ ab habitudinibus principioꝝ eſ
ſentialia cauſantᷣ. Et ideo illis habitudinibꝰ
magis ⁊ minus exiſtentibus neceſſe ẽ ẽt ta
les formas intẽdi uel remitti. ꝑꝑ qđ habili
or ad admirãdum riſibilior eſt ⁊ minus ad
admirãdum habilis minus riſibilis eſt. Et
naſus curuior eſt ſimior. ⁊ minus curuus mi
nus eſt ſimus. ⁊ ſic de aliis. Et his formis
nõ eſt motus. ſed ſunt ſuoꝝ ſubiectorũ motꝰ
quodã conſequẽtes ſicut motũ quẽdam na
ſi ſequitᷣ ſimũ eſſe uel aquilũ ſic ẽ i aliis. om
nes enim ſequũtũr ſuoꝝ motus ad mutatio
nes ſubiectorum ⁊ ex illis ſuſcipiũt magis
⁊ minus ⁊ nõ ex ſe ipſis. Ad hec autẽ qđ de
differẽtiis eſſentialibus ⁊ ſubſtãtialibus obi
citur ſoluit Auicena ſic ꝙ forma ſubſtantia
lis a quo ſumitᷣ differẽtia triplex conſidera
tur. ſ. vt forma eẽ conferẽs. ⁊ vt differentia
qꝛ vna ſpẽs ꝯperatur ad aliud alterius ſpe
ciei. ⁊ vt actionis naturalis ſiue ſubſtantia
lis principiũ. Et primo quidẽ modo magis
⁊ minus nõ ſuſcipit. tertio autẽ modo conſi
deratᷣ actio cuius ipſa ẽ principiũ dupliciᷣ.
ſ. ex ꝑte forme que actionis eſt principiũ ⁊ ex
ꝑte ſubiecti ſiue ex ꝑte compoſiti cuius ipſa
actio eſt ſicut agens proprie. Et primo
quidẽ modo magis ⁊ minus non ſuſcipit. ſe
cũdo autẽ modo aliquãdo habet i ſubiecto
ea que ad agẽdum premouẽt. Aliquãdo aũt
que ad agẽdum ipediũt. Et hoc modo ſcd̃ꝫ
actionẽ videtᷣ magis ⁊ minꝰ ſuſcipere. Et
hoc ẽ ꝑ accidẽs ⁊ nõ per ſe. Et ideo ꝑ ſe nec
magis nec minus ſuſcipiũt. hoc autẽ per in
ductionẽ ꝓbatᷣ qꝛ genus ſecundũ magis et
minus predicatur de eo cuius eſt genus cũ
tamen genus ſit forma. que eſt notio eius
quod eſt impotentia. Non enim animal ſe
cundum magis predicatᷣ de hoie. ⁊ ſꝫ minꝰ
de aſino. ſed eque de vtroqꝫ. Nec differen
tie generis que diuidũt genus. ⁊ cuꝫ genere
conſtituũt ſpeciẽ ſcd̃m magis ⁊ minus ꝑdi-
cantᷣ de ſpẽbus quarũ ſunt differẽtie qꝛ ho-
mo nõ ẽ magis ratonale ⁊ aſinus minꝰ ir
rationale ſed eque. Ille. n. differẽtie ſicut q̃
vniuſcuiuſqꝫ ſpẽi complẽt rationeꝫ diffiniti
uã ⁊ ſunt actus cõplentes eẽ ipſius. eẽ autẽ
vniuſcuiuſqꝫ ſubſtãtiale ſiue dicatᷣ nomine
generis ſcd̃m ꝙ eſt in potẽtia ſiue ſignificetᷣ
nomine differẽtie ſcd̃m ꝙ eſt i actu eſt vnuꝫ
⁊ idem ſuſcipiẽs magis ⁊ minus ſecũdum
ꝙ eſt effectus ſubſtãtialiũ principioꝝ. Sic
enim nec itenſionẽ nec remiſſionẽ ſuſcipiẽs
eſt. Sed aquilum eſſe vel ſimũ vel colora
tum eẽ aliquo modo intẽſionem vel remiſ
ſionem ſuſcipiũt eo ꝙ ſicut dictum ẽ plures
modi ſunt itenſionis ⁊ remiſſionis. declara
tũ ẽ igitᷣ ꝙ a ſuperioribus rurſus inchoanti
dicẽdum eſſe differẽtiarum alias quidem
eẽ ſeperabiles. alias autẽ inſeperabiles.
Moueri eni ⁊ quieſcere ⁊ ſanum eẽ ⁊ egrũ ⁊
omnia que his proxima ſunt ⁊ a talibꝰ faci
le vel diffici le mobilibus ſumũtur acciden
tibus ſunt ſeperabiles ſiue ſeperabilia que
dam. At vero aquilũ vel ſimũ eſſe vel rati
onale vel irationale ſiue ab accidẽtibus ſepe
rabilibus ſiue a formis ſubſtãtialibus ſum
pta ſunt quedã inſeperabilia. Inſeperabiliũ
autẽ differẽtiarũ alie quidem ſunt ꝑ ſe hoc ẽ
a formis ſubſtantialibus ſumpte. Alie vero ꝑ
accidens hoc eſt ab accidentibus ſeperabili
bus ſumpte. Nam rationale ꝑ ſe hoc eſt per
ſubſtãtialem formam ieſt homini ⁊ morta
le ⁊ perceptibile diſcipline eſſe vel ſimum.
vel viſibile ſcd̃m accidens ineſt homini ⁊ nõ
per ſe. ille igitur differẽtie que ꝑ ſe inſunt in
ſubiecto ratione diffinitiua accipiuntᷣ ⁊ faci
unt aliud ſecũdum ſubſtantiam ab eo a quo
faciunt differe. Ille vero que ſunt ſecũdum
accidens nec accipiuntur i ſubſtãtie rationẽ
diffinitiua nec ꝯ ſe faciũt aliud ſed alteratũ
ſolum. Et ille quidẽ q̃ ꝑ ſe ſunt ⁊ ſubſtantia
les nõ ſuſcipiunt magis ⁊ minus. Ille vero
que ſunt ꝑ accidẽs ꝗuis inſeperabiles ſint
tamẽ aliquo modo intenſionem ſuſcipiũt. ⁊
remiſſionem. Nam neqꝫ genus cum ſit for
ma ſubſtantialis ſecundum magis ⁊ minuſ
predicatur de eo cuius fuerit genus ſimiliᷣ
neqꝫ generis differentie ſecundũ quas diui
diturr genus. Ipſe enim ſunt que vniuſcuiꝰ
qꝫ rationem complent diffinitiuam ⁊ non
ſuſcipiunt magis ⁊ minus. Cuius cauſa eſt
quia eſſe quod eſt rei quiditaſ vnicuiqꝫ vnũ
⁊ idem eſt ſecundum ꝙ a ꝑcipiis eẽntiali

bus formaliter conſtituitur. Sic enim nec i
tenſionem nec remiſſionē ſuſcipiēs eſt q̄uiſ
ſecūdum ꝙ eſt i ſubiecto ꝑ diuerſas materie
preperationes i accedētibus magis ⁊ min⁹
impeditū vel expeditū ſit. Aquilū autem eſ
ſe vel ſimū vel coloratū aliquo modo. ſine
ꝑ mixtione contrarii. vel per cauſam quam
habēt i ſubiecto intēduntur. vel remittunt.
Omnibus autē diuiſionibus ⁊ ſpeci
ebus differētiarum ſic determinatꝭ
illa ſola differētia eſt vnū de quinqꝫ
predicabilibus pro vt hic de vniuerſalibus
intēdimus que eſt per ſe ⁊ ſubſtantialis dif
ferētia. Hoc autem ſic probatur q꞉ cum treſ
modi differētie vt predictum eſt conſiderē
tur. ſ. communis proprie ⁊ magis proprie.
Ad huc autē cum quedam quidez ſint ſepa
biles quedam autem inſeperabiles ꝑꝑ rati
onem que in antehabitis dicta ē. Et rurſus
cum inſeperabilium differentiarum que-
dam quidem ſint per ſe. quedam ꝑ accidēs
vt nuper dictū eſt. patet ꝙ ſi eas que ſunt ꝑ
ſe conſideremus per comperationem ad ea
quorum ſunt differentie. Inueniemus ꝙ ꝑ
ſe differentiarum quedam ſunt ſecūduz q̄s
diuidimus genera in ſpecies poteſtatem. ⁊
non eſſentiā generis diuidēteſ. Eſſentia. n.
generis in omnibus ꝑ diuiſionē acceptis in
tegra manet ⁊ indiuiſa in quolibet. poteſtas
autem partitur. ⁊ ſecūdum aliquid eius eſt
in vno diuidentium. Et ſecūdum aliquid
manet in alio ⁊ in nullo ſecūdum totū. Alie
autem earum differentiarum que per ſe et
ſubſtantiales ſunt tales ſunt ſecūdum quas
ea que per diuiſionem generū accepta ſunt
ſpecificant. Hec autē diuiſio differētiaruz
per ſe non niſi modi diuiſio eſt. qui mod⁹ ſu
mitur a proprio differētie effectu. Si eniz
differētia in oppoſitione actuali accipit ad
id a quo facit differre pro certo. hoc mō diui
ſiua eſt ⁊ ſeperatiua. Oppoſitio enim diui
dit ⁊ ſeperat nec poteſt eē vna. ⁊ eadem po
teſtas oppoſitoꝝ ſecundū actum acceptoruz
Si autē accipiat differētia vt actus cōpleti
uus actū potentie generis ⁊ determinatiu⁹
Sic differētia generi ⁊ potētie adueniens i
ſpeciem genus determinat ⁊ conſtituit ſpe
ciem. Si autem forma a qua ſumitur diffe
rentia in ſe ſecūdum id qđ eſt conſiderat ea
dem enim differentia eſt que genus diuidit
⁊ ſpeciem conſtituit. Sed tamen ſecunduz
rationem prius eſt differētia diuidēs q̄z dif
ferētia conſtituens. q꞉ oportet ꝙ differentia
prius ꝑ diuiſionē quā facit a genere exeat aῇ
q̄z adueniēs generi ſpeciē conſtituat. Hoc āt
facilius ſcitur ſi exempla ſubiciantur. Per
ſe enim differentie omnes ſunt huiuſmodi
animatum i inanimatum per que diuidit

corpus ſenſibile inſenbile per que diuiditur
viuū rationale irrationale. per que diuidit
animal. Mortale ⁊ inmortale per que diui
ditur rationale animal ⁊ ſic de omnibuſ ali
is que a formis ſubſtātialibus ſumunt. ⁊ ſūt
notiones eius quod eſt ſecūdum ſubſtantiā
etiam ille eedem ſunt conſtitutiue. quia illa
que erit animati ſenſibilis. ita quod anima
tum ſenſibile determinetur per actum eēn
di erit differētia conſtitutiua animalis. eſt.
enim animal per diffinitionem ſubſtantia
lem ſubſtantia animata ſenſibilis. Planta
autem ſubſtantia animata inſenſibilis. La
pis autem ſubſtantia inanimata inſenſibil'
Ea uero differentia que eſt mortalis imor
talis. ⁊ rationalis irrationalis ſunt differen
tie diuiſiue quidez animalis. q꞉ per ea com
munia animalium diuidimus i ſpecies du
abus ſibi ſuccedentibus diuiſionibus ſic.
Animalium. aliud mortale. aliud inmorta
le. Aliud rationale. aliud irationale. Per
has ergo animalis ſpeciem per diuiſionem
accipiunt. ſed hee quidem differētie eedem
que per ſui oppoſitionem diuiſiue dicuntur
generum ſunt ⁊ completiue ⁊ cōſtitutiue ſpe
cierum. quando vna earum ſumitur vt cō
plemētum potentie generi adueniens. tunc
enim cum ex potentia ⁊ actu compoſitū cō
pletum ſit ⁊ perfectum ſpecies conſtituta ſic
completa eſt. Diuidimus enim primo hoc
genus quod eſt animal rationali ⁊ irationa-
li differentiis. potentiam animalis in duo ꝑ
tientes ⁊ rurſus rationale animal diuidim⁹
oppoſitis differentiis mortali. ſ. ⁊ in morta
li. ⁊ eiſdem differentiis conſtituimus ſpeci
es animalis. q꞉ differētia que eſt rationalis
coniuncta cum eo quod ē mortalis conſtitu
tiue ſunt hominis cum genere coniuncte ꝙ
eſt animal. Eſt enim homo ſecundum diffi
nitionem que dicit eē ſubſtantiale animal
rationale mortale oppoſita autē differentia
que eſt in mortale coniuncta cum animali
rationali conſtitutiua eſt dei ſecundum ꝙ đ
diis ſtoici locuti ſunt. Quos etiam dif
finiūt ꝙ dii ſunt natura optimi ſicut dicit ſo
crates. natura animales mēte rationales.
tempore autem eterni. ille vero que ſūt dif
ferētie dicte irrationale. ⁊ mortale cum ge
nere coniuncte conſtitutiue ſunt ſpērum ani
malium irrationalium vt aſini. ⁊ leonis et
aliorum brutorum animalium. quamuis
autē in infimis generibus ſubalternis ma
gis ſit perſpicuum ad videndum tamē ſu
preme ⁊ ſupremorum generum differētie
per eundem ſe habent modum. ſicut diffe
rentie per quas diuiditur ſubſtantia que eſt
generaliſſimum. ſicut ſi dicimus illas eſſe
differentias quibus differunt animate ſub

cantie ab inanimatis. Cum dicitur ſubſtan tiarũ alia ẽ aĩata. alia ẽ iaĩata. Siue nõ pri mas accipiẽdo dicimus ꝙ ſubſtantiarum. alia eſt ſenſibilis. alia inſenſibilis. eedẽ eniꝫ erunt inferiorum ſpecierum conſtituit diffe rẽtia enim animata. ⁊ ſenſibilis ad ſubſtan tiam ſicut ad genus congregate. ⁊ adiuncte vt actus ad potẽtiam animalis perficiunt ꝙ ⁊ ſpecies ſubſtantie. Eſt enim animal per diffinitionem ſubſtantia animata ſenſibiſ. Subſtantia enim quamuis aliquando diui datur per corporeum ⁊ incorporeum. taũ non eſt propria diuiſio. qꝛ corporeum prope mathematicum eſt ꝙ proprie loquendo nõ eſt ſubſtantia. Et ideo hic non tali vtimur diuiſione. Corpus autem animatum ⁊ iani matum dicimus differẽtias quidam impu gnant per id ꝙ Ariſtotiles in libro de aĩa dicere videtur ꝙ partes animalium quoꝝ dam anuoſorum animate ſunt. ⁊ ꝙ non cõ ualeſcant. Cauſam eſſe qꝛ organa nutrimẽ ti non habent in partibus vt os ⁊ ſtomacuꝫ ⁊ vniuerſaliſ ea ꝑ que fit cibi digeſtio ⁊ ege ſtio partes tamẽ ille non ſunt animalia. nõ igitur eẽ animatum ſenſibile animal eẽ vĩ tur ꝙ eſt contra ea que dicta ſunt. ſ. hec aũt obiectio nihil valet penitus. ⁊ ſi valeret na turalis eſſet. ⁊ nihil faceret ad propoſitam i tentiõnẽ. Eſt enim animatum ſimpliciſ ſen ſibile. ⁊ eſt animatum ſenſibile ſecũdum qd. Simpliciter quidem animatum eſt cuius endelechia eſt anima a qua fluunt virtutes ſi ue potentie particulares. particulariter in membris vitam. ⁊ motum. ⁊ ſenſum operã tes ⁊ eſſe ſic animatum eſt animal. Anima tum autem ſecundum quid eſt in quo ſenſuſ ⁊ motus eſt per ſpiritum ⁊ fluxuꝫ ab anima qui cum expirat deſſicit ſenſus ⁊ motus. Cauſa autem expirandi eſt qꝛ organa refici entia ⁊ reſtituentia ſpiritum non habent. Reſtituunſ autem ſpiritus per nutrimentũ in organis in nutrimento operantibus. ⁊ h qꝛ non niſi ſecundum quid animata ſunt. iõ animalia non ſunt. Animatum igiſ ꝙ ſim pliciter animatum eſt nihil prohibet diffe rentiam animalis eſſe conſtitutiuam. Aui cena etiam hanc differentiam quaꝫ morta le diximus impugnare videtur dicẽs ꝙ a ꝑ uatione non tantum ſecundum nomen. ſed etiam ſecundum rem nomen accepit. Pri uatio autem non eſt forma. Cum igitur om nis differentia a forma aliqua ſumpta ſit ui detur mortale differentiam nõ eſſe. Ad hec autem ipſemet Auicena videtur reſponderẽ ꝙ ea que pro differentiis hic aſignantur gra tia exempli ponũtur ⁊ non eſt vis de nomĩe dummodo per nomina res quocunqꝫ mõ õ ſignentur. Sed aliter dicendum eſt ꝙ mor tale dicitur dupliciter vno quideꝫ modo di cit actum in materia priuationem eiuſdem actus ſecundum potẽtiam concipientem. ⁊ ſic mortalis eſt forma ſubſtantialis. ⁊ notio eius ꝙ potentiam habet ad moriendum ⁊ ſic dictum mortale nihil prohibet eſſe diffe rentiam quãdo per talem formã ad ſui op poſitum vel diſperatum ſecundum eandẽ formam comperaſ. Dicitur etiam morta le ſimpliciter in quo eſt priuatio potentie ad vitam perpetuam. ⁊ ſic ab eo nõ ſumiſ diſ ferẽtia. Cum autem dicitur irrationale ⁊ i mortale differentia que per priuationes im portanſ in nomine poſitiones intelliguntur formaꝝ oppoſitaꝝ a quibus ſumuntur diſ ferentie. Et qꝛ horum nomina nõ habemuſ Ideo neceſſe eſt ꝙ eas priuatione ſuoꝝ oppo ſitorũ ſignificemus. Ex his oĩbus patet ꝙ eedem ſecundum ꝙ ſunt differẽtie accepte alio ⁊ alio modo. ⁊ ad aliud comperate ſũt ⁊ ꝯſtitutiue ⁊ diuiſiue. ⁊ oẽs ſiue diuiſiue ſiue ꝯſtitutiue vocanſ ſpecifice que cũ ſuis gene ribus ꝯiuncte faciũt ſpẽs ⁊ ſubalternas ⁊ ſpe cialiſſimas. ⁊ his differentiis quia per ſe ſꝫ ⁊ ſubſtantiales maxime opus eſt ad diuiſio nes generum que i ſuas põtates ꝑticulares diuiduntſ. Et hee ẽt ꝓuiles ſunt ad ſpẽruꝫ diffinitiones que oẽs tales a prima vſqꝫ ad vltimã cũ genere colligit ad ſpeciei plenã diſ finitionẽ que diffinitio nõ eẽt niſi a primo uſ qꝫ ad vltimũ ſinẽ in quo cõpletũ eſt oĩa eẽn tialia ꝑ debitũ ordinẽ cõgregaret. ſꝫ ꝙ res a prima icboatione ſui eẽ ꝓcedit vſqꝫ ad vlti mũ ꝯplemẽtum. His aũt differẽtiis que ſũt ſecũdũ accidens iſeperabile. qꝛ de eẽ rei non ſunt. Et his que ſũt ſcðm accidẽs ſeperabi le que longius ſunt ab eẽ rei ꝗ̃ iſeperabiles nõ vtamur ad generum diuiſiones ⁊ diffi nitiones ſpẽrum. ⁊ iõ nõ ſunt de hac noſtra intentione niſi ille que ꝑ ſe ſunt. ⁊ ſubſtãtiales Ad hec ñ quidã obiciũt. dicẽtes ꝙ eſſe rei mortalis i materia ẽ que ꝑꝑ ꝯtrariorũ ꝯmi xtionẽ in ꝯtinua ⁊ paſſionũ alteratione. His autẽ paſſio magis facta abicit a ſubſtantia. ꝑꝑ qð dicit Ari. iquinto phiſicorũ ꝙ non eſt eadẽ ſanitas i mane ⁊ veſpere. videſ ergo ꝙ ẽt eſſe rei intẽdiſ ⁊ remittiſ. ⁊ ſimiliſ rei eſſentialia principia. ⁊ ſic nõ videnſ differẽ tie eẽ que dicte ſunt qꝛ nõ ſcðm eque ꝑticipa tur ab his quorũ ſũt vt ſubiectorũ. Adhuc ad idẽ inducũt ꝙ ſi eẽ rei ſtaret ſcðm vnuꝫ ⁊ idẽ penitus. tũc ſcðm eẽ nõ ſuſciperẽt de ſignationẽ preteriti ⁊ futuri. ſed pñtis tãtuꝫ Et hoc pñs eſſet inſtãs ⁊ nõ mouẽs ſe. ⁊ ſic dicere nõ poſſemus hõ fuit ⁊ hõ erit. ſed tñ hõ ẽ. Et ad hec quidẽ dicẽduꝫ ẽ ꝙ eẽ rei du pliciſ conſideraſ. ſ. ſm cõperationẽ ad id in quo ẽ ⁊ cuius eẽ eſt. ⁊ ſecũdum cõperationẽ

ad id a quo eſt formaliter conſtituente ipm̄.
Et primo quidem modo eſſe mobilis mobi
le eſt. ⁊ eſſe temporalis eſt temporale. ⁊ hoc
eſſe non eſt omnino. Idem mane ⁊ veſpere
ex parte eius in quo eſt. Sic autem eſt ⁊ mo
bile ⁊ temporale. aliquid obiciens. ⁊ aliquid
ſuſcipiens continue ſecundum ꝙ determīa
tur ad preteritum ⁊ ad futurum. Secun
do autem modo conſideratum eſt eſſentie
ſimpliciter actus. que in quam eſſentia ſecū
dum ſe incorruptibilis eſt ⁊ ingenerabilis.
neqꝫ generatur neqꝫ corrumpitur niſi ſecū
dum accidens. ⁊ ſic eſſe immobile eſt ⁊ in tē
porale. Differentie autem cum ab actu dif
ferendi quem faciunt dicuntur ſumunt ab
eſſe ꝙ ſic ambo hoc habet ſcilicet ꝙ eſt actꝰ
eſſentie in eo ꝙ eſt. ⁊ ideo vtroqꝫ modo deſi
gnantur. Hoc igitur eſt ꝙ antiqui ſub com
pendio de differentia dixerunt ꝙ cum tres
ſpecies ſiue tres modi differētie conſideren
tur ⁊ cum hee quidem ſunt ſeperabiles. ille
vero inſeperabiles. Et rurſus cum inſepe-
rabilium quidem hee ſunt per ſe ſiue ſubſtā
tiales. Ille vero per accidens a formis acci
dentalibus ſumpte. ⁊ rurſus earuꝫ que per
ſe ſunt differentiarum. alie vero ſunt ſecun
dum quas diuidimus genera in ſpecies.
Alia vero ſecundum quam ea que diuerſa
ſunt genera ſpecificantur. ſicut cum per ſe
differentie omnes huiuſmodi ſunt in predi
camento ſubſtantie. Animatum inanima
tum. ſenſibile inſenſibile. rationale irratio
nale. mortale ⁊ inmortale. que diuiſiua ſūt
generum. ea quidem que eſt animati ⁊ ſenſi
bilis differentia cum ſubſtantia congregata
conſtitutiua eſt animalis ſecundum ꝙ ani-
mal eſt ſpecies ſubalterna. Eſt enim ani
mal per diffinitionem ſubſtantia animata
ſenſibilis. Ea vero que eſt mortalis ⁊ inmor
talis differentia. ⁊ rationalis ⁊ irrationalis
diuiſiue ſunt animalis differentie ſecunduꝫ
ꝙ animal eſt genus ſubalternum. per eas
enim diuidimus genera que ſunt animal.
⁊ rationale animal ꝙ eſt circumlocutio ge-
neris ſubalterni ꝙ ſub animali continetur.
Diuidimus in quam genera illa in ſpecies
aut ſubalternas. aut ſpecialiſſimas. Sed
hee quidem eedem differentie que generuꝫ
dicuntur eſſe diuiſiue. ⁊ completiue. ⁊ conſti
tutiue dicuntur eſſe ſpecierum. diuidimus
enim animal vt genus rationali ⁊ irratiō
li differentia. ⁊ rurſus rationale animal di
uidimus mortali ⁊ inmortali differentia. ſꝫ
eadem que eſt rationalis differentia. ⁊ mor
talis animalis quidem diuiſiua coniuncta
ad genus conſtitutiua efficitur hominis dif
ferentia. Rationalis vero ⁊ inmortalis cū
genere coniuncta conſtitutiua eſt dei prout
ſocrates de diis loquitur. Et apuligeus di
cit in libro de deo ſocratis. Ille vero differē
tie que ſunt irrationalis ⁊ mortalis coniunc
te cum genere animalium irrationalium
ſpecierum ſunt conſtitutiue. Sic etiam ſūt
ſupreme ſubſtantie differentie que ſunt vo
cate animati. ſiue ſenſibilis congregate ad
ſubſtantiam que eſt ſupremum genus ani-
mal perficiunt quod eſt ſpecies ſubalterne
ſubſtantie. Quoniam ergo eedem differen
tie aliquo modo accepte ſunt conſtitutiue.
Alio autem modo ſunt diuiſiue omnes ta
men dicuntur ſpecifice. ⁊ vocantur. qꝛ poti
us a conſtitutione accipiunt nomen quam a
diuiſione. quia diuiſio fit per conſtitutioneꝫ
Et his differentiis maxime opus eſt ad di
uiſiones generum ⁊ ſpecierum diffinitiones
Sed non his que ſecundum accidens ſum
pte ſunt quamuis ſint inſeperabiles magis
autem ad diuiſiones ⁊ diffinitiones non uti
mur differentiis que ſunt ſeperabiles ab ac
cidentibus ſeperabilibus ſumptis.

Omnibus que de multiplicitate di
ferentie dicenda videbantur. iam
habitis. Nunc intendendum eſt d̄
differentia ſecundum ꝙ vnum eſt
de quinqꝫ vniuerſalibus ⁊ ſecundum ꝙ de
ea intenderunt philoſophi qui peripatetici
dicuntur. Hij enim differentiam determi
nantes ſiue deſcribentes dicunt ꝙ differen
tia eſt qua habundat ſpecies a genere. quod
exemplariter ſimul ⁊ inductiue probant qꝛ
homo cum ſit ſpecies tantum ⁊ non genus
plus habet ab animali quod eſt genus hoīs
rationali ⁊ mortali que ſunt differentie.
Animal enim ſecundum ꝙ eſt genus neqꝫ
ipſum ſecundum ſe acceptum actu nihil ho
rum eſt. Neqꝫ enim animal eſt rationale ſe
cundum ſe ipſum. quia ſi ſecundum ſe eſſet
rationale vel mortale ſequeretur ꝙ omne aī
mal eſſet rationale. ⁊ omne anīal eſſet mor
tale ꝙ falſum eſt ſecundum ea que ante de
terminata ſunt. Cum autem dicimus ꝙ
ſpecies differentia. vel differentiis habun
dat a genere intelligimus ꝙ id ꝙ habundat
aliquo habet illud intra ſe quo habundat ⁊
actu ⁊ intellectu. Ita. ſ. ꝙ poſita ſpecie itra
ipſius eſſentiam actu ſpeciem conſtituens
ponitur differentia. ⁊ ꝙ intellecta ſpecie. in
telligitur differentia. ⁊ ē principium intelli
gēdi ſpeciē quorum neutrum facit genus.
Si enim genus actu haberet differentiam
oīa que exiguntur ad ſpēi poſitionem haberet
Et ſi differētia put ē principium intelligen
di ſpēm eſſet i intellectu generis nō oporte
ret ꝙ i diffinitione ſpēi poſito genere ponere
tur dr̄a. qꝛ i noīe generis itelligeretur. ⁊ eēt nu
gatio qn̄ i diffinitione cū genere poneretur

Igitur differentia nec actu nec intellectu eſt in genere. in ſpecie autem ⁊ actu ⁊ intellectu. Differentia igitur eſt qua habundat ſpecies a genere ſiue ſupra genus ⁊ actu et intellectu. Habundat autem actu vt ſpecies ſit in actu ſiue in effectu. In itellectu uero abūdat. quia eſt de intellectu ſpeciei differentia. Nec intelligi poteſt in actu niſi per differentiam ſine qua non intelligitur niſi in potentia. Tali autem aſſignatione non poteſt diffiniri neqꝫ differētia communis neqꝫ differentia propria. Hec enim ut per ante dicta manifeſtum eſt non conſtituunt ſimpliciter. ſed ſecundū quid ſiue ſecundū eē forme accidentalis. ⁊ ideo non ſunt actu conſtitutionis in eſſe ſpecifico quando ſunt in ſpecie. ſed ſunt in ipſo ſicut in ſubiecto quod nō cōſtituitur ab accidente. ſed potius in eſſe conſtituit accidens quod eſt in eo. ⁊ hoc ē quod dicit auicena ꝙ ſubiectum eſt ens in ſe completum. quod eſt occaſio alteri hoc eſt accidenti exiſtenti in eo. Ne etiam differentie communis ſcilicet ⁊ propria non ſunt de intellectu ſpeciei. ſed principium intelligendi eam. quia accidens ut docet ariſtotiles in ſeptimo prime philoſophie non diffinit ſubiectum ſed potius ſubiectum cadit in diffinitione ipſius loco differentie ⁊ nō econuerſo. ſicut patet cum diffinitur ſimum. ⁊ dicitur ꝙ eſt naſi curuitas. curuitas enim quod eſt formale ad ſimum eſt ut genus ambiens ⁊ curuitatem in naſo ⁊ in tibia. Naſus autꝫ in diffinitione illa poſitus cōtrahit curuitatem ad ſimitatem. Cum igitur differētia i diffinitione ſit contrahens genus et determinans ad ſpeciem. patet ꝙ ſubiectum eſt ut differentia. ⁊ curuitas que formale eſt in diffinitione eſt ut genus. ⁊ hoc eſt ideo. quia accidens cauſatur a ſubiecto et non eſſentialiter ab eo quod formaliter eſt in ipſo. eo qđ eſſentialitatem propriam a ſe ipſo non habet. nec eciam eſt ens proprie loquendo. ſꝫ in hoc habet entitatem. quia eſt entis uel menſura uel diſpoſitio. uel aliqua alia paſſio ipſius. Planum igitur eſt ꝙ hec aſſignatio nec conuenit cōi neqꝫ proprie differētie. ſed tantum ei que eſt magis propria ⁊ per ſe ⁊ per eſſentiam differentie. Si autꝫ queritur cum proprium ſit qualitas ſpeciei. accidens autem qualitas indiuidui. ſicut differentia eſt qualitas generis. quare differētia que eſt vnum quinqꝫ vniuerſalium potius ſumitur a qualitate generis q̄ꝫ a qualitate ſpeciei uel indiuidui. maxime cum vnū poſſet comperari ad alterum per qualitatem ſpeciei ⁊ indiuidui ſicut per qualitatꝫ generis. Dicendum ꝙ differentia in uero actu ⁊ effectu differentie ſumi non poſſet. niſi ab eo ꝙ uere facit differre. vere autem non facit differre niſi illud quod facit aliud ſecundum ſubſtantiam forme. quia ea que differunt per materiam non differunt per uerū eſſe. Cum ſicut dicit boetius ſpecies ſit totū eſſe indiuiduorum. Cum igitur communis ⁊ propria differentia non faciant aliud. non poteſt ab eis ſumi uerum predicabile quod eſt differentia. quod eſt vnum quinqꝫ vniuerſalium. Sed remanent ſimpliciter propria uel accidentia. ⁊ ſecundum quid faciētia differre ea que ſecundum ipſa comparātur adinuicem. Differentia autem per ſe ⁊ ſubſtantialis ſecundum reſpectum quēꝫ habet ad ſubiectum eſt forma determinans materiam. Et ſecundum hoc non eſt predicabile. ſed potius ſecundum reſpectuꝫ quēꝫ habet ad genus quod diuidit ⁊ determinat habet deducere ad ſpeciem. Et ſic diuiſio ſecundum intellectum prior eſt in ea q̄ꝫ conſtitutio. quia diuidendo determinat ad ſpeciem. ⁊ conſtituit eam. Et ideo per actuꝫ diuidendi qui prior eſt in ea nomē accipit differentie que eſt vnum de quinqꝫ predicabilibus ut dictum eſt. Sic ergo patet ꝙ aſſignatio conueniens eſt qua dicitur ꝙ differētia eſt qua abundat ſpecies a genere. Sed his ſic determinatis queſtio eſt vnde ſpecies habent differētias quibus ſic abundāt a genere. aut enim habebunt a ſe ipſis. aut a nihilo. aut a genere. Et ſi quidꝫ habēt eas a ſe ipſis. tunc idē ē conſtituens ſe ipſum ſe ipſo. ⁊ ſic idē erit faciēs ⁊ factum. ⁊ formās ⁊ formatum. eo ꝙ differētia ē faciens ⁊ formans. ⁊ conſtituens ſpeciem. Si enim ſpecies a ſe ipſa habet differentiam. tunc oportet ꝙ differētia ſecundum ſe ipſam ſit ſpecies. ⁊ ſpecies ſecundum ſe ipſam ſit differentia. quia aliter ſpecies a ſe ipſa ⁊ ſecunduꝫ ſe ipſam non haberet differentiam. ſecunduꝫ ſe ipſam enim habere ⁊ eſſētialiter habere idem eſt.. Si autē a nihilo haberet differētiam. tunc ſequeretur aliquid fieri perfectū in eē ex nihilo quod omnes negauerūt philoſophi. Sequeretur etiam ꝙ differētia eēt ens primum creatum quod ſolum fit ex nihilo. fit enim non ſuppoſito quodam alio ꝑ intellectum. hoc autē falſum ē. quia differētia ſuppoſita quoddam aliud ſupponitur ſecundum intellectum. ſicut patet in hoc qđ eſt rationale. Suppoſito enīꝫ rationali ſupponitur uiuum ⁊ ſubſtātia ⁊ ens. Patet igitur ꝙ non habet ex nihilo. Si autem haberet eas ex genere. tunc cum non ſit differentia niſi per oppoſitionē eo ꝙ oppoſitio cauſa eſt differendi ſequitur ꝙ habet oppoſita ſine genere. non enīꝫ eſt ratio ꝙ vna vnius ſpeciei differentia ſit i genere. ⁊ nō alia ſibi

oppoſita. Adhuc autem oppoſita nata ſunt
circa idem fieri. Si autem ſic eſt. tũc ſequi
tur quod oppoſita ſunt ſimul in eodem. qḋ
eſt impoſſibile. Soluunt autem hoc ãtiqui
philoſophi peripatetici dicentes ꝙ poteſta
te oẽs differentie poſite ſunt ſub genere ĩ eo
dem genere. ⁊ ã poteſtate generis ſunt ĩ ſpe
ſed actu non ſunt ſimul in ipſo genere. Nec
ẽ inconueniens vt dicunt in eodem poteſta
te eẽ oppoſita. Et ſic dicentes dicunt ꝙ ex
hoc non ſequitur ꝙ ex nihilo aliquid fiat. fit
enim ex aliquo quod eſt in potentia aliquid
quod eſt in actu. Nec etiam ſequitur ꝙ op
poſita ſecũdum actum ſimul ſint in eodeꝫ.
Hec autem determinatio peripateticoruꝫ
multas uidetur habere difficultates. uide
tur enim genus actu habere differẽtias op
poſitas ſimul. Iſte enim actu uere ſunt. ani
mal eſt rationale. animal eſt irrationale. ſi
cut iſte actu ſimul ſunt vere. homo ẽ albus.
homo eſt niger. nec eſſent ſimul uere niſi ac
tu animal eſſet rationale. et actu animal eſ
ſet irrationale. videtur ergo ꝙ in hoc gene
re quod eſt animal ſimul actu ſint differen
tie oppoſite que ſunt rationale et ir rationã
le. Sed adhuc queritur. conceſſo ꝙ poteſta
te ⁊ non actu oppoſite differentie ſint ĩ vno
⁊ eodem genere qualis ſit illa poteſtas. aut
eſt materialis. aut actiua. aut formalis aut
finalis. oportet enim ꝙ ſecũdum aliquam
ſit alicuius cauſe poteſtatem. Si enim ma
terialis eſt. tũc oporteret ꝙ per motuꝫ uel ꝑ
mutationem educeretur de illa, qui a ſicut
dicit ariſtotiles in prima philoſophia libro
quinto. Potentia paſſiua ſiue materialis ẽ
principium tranſmutandi ex alio ſecunduꝫ
ꝙ eſt aliud. ⁊ tunc oporteret aſſignare quod
eſſet mouens in educendo huiuſmodi pote
ſtatem ad actum, eo ꝙ ſicut vult ariſtotiles
in nono prime philoſophie ⁊ auerois in co
mento ibidem nihil eſt in potentia ĩ aliquo
niſi quod vno motore educitur de illo ad ac
tum. Quid autem ſit mouens ad hoc ꝙ po
teſtas generis materialis in actum exeat a
peripateticis non eſt aſſignatuꝫ. Poſtea qḋ
eſt in poteſtate materiali eſt ſicut in imper
fecto, imperfectum autem cauſa perfecti eſ
ſe non poteſt. Differentia autem cauſa eſt
perfectionis ſpeciei. ⁊ ſic differentia non po
teſt eſſe in ſpecie a poteſtate generis ut uide
tur etiam ſi dicatur poteſtate eſſe in genere.
Adhuc autem peripatetici dicunt ꝙ differẽ
tie in genere ſunt poteſtate. Queritur igiꝭ
vtrum idem ſit habere differẽtias poteſta
te ⁊ habere differentias potentia. Si enim
hoc dicatur eſſe idem, tunc uidetur ꝙ diffe
rentie ſint in genere ſicut forme ſunt in ma
teria. Materia autem nullo modo cauſa ẽ
ꝙ forma ſit uel ꝙ actu ſit. ⁊ ſic uidetur ꝙ ge
nus nullo modo ſit cauſa ꝙ differẽtia ſit vł
ꝙ actu ſit. Adhuc autem queratur. an diffe
rentia ſit in generr per hoc ꝙ genus habet
poteſtate differentias. Si enim in genere
ſit differencia cum idem ſit eſſe in genere et
eſſe ſub genere. tunc differentia erit generi
ſuppoſita. Suppoſitio autem generis ſpeci
es eſt. videbitur ergo differentia ſpecies eſ
ſe. quod omnino falſum eſt. Adhuc autem
ſi differentia eſſet in genere. eſſet ut genus
participans ſecundum eſſentiam ⁊ intellec
tum. quod omnino eſt abſurdum. quia tũc
differẽtia eẽt compoſita ex genere ⁊ quodã
alio contrahente. quod contrahens nõ poſ
ſet eẽ niſi differentia. ⁊ ſic differentie eẽt dif
ferentia. ⁊ tunc idem ſequeretur de illa dif
ferentie differẽtia. ⁊ abiret hoc in infinituꝫ.
Si autem non eſt in genere. tũc uidetur fal
ſum quod in ante habitis determinatum ẽ.
quia decem genera ſunt ſicut prima decem
rerum principia. non enim primum princi
pium in ordine rerum eẽ poteſt ad quod nõ
omnes res illius ordinis reduci poſſunt. dif
ferẽtie enim ſubſtantie ſubſtantie ſunt. quia
ſubſtantiam perficiunt. ⁊ tamẽ ad ſubſtãtiã
vt ad genus primum reduci nõ poſſunt. ut
videtur per inductam rationem. Si forte
aliquis dicat ꝙ ſunt ĩ genere poteſtate ſecũ
dum poteſtatem cauſe formalis. tunc ſequi
tur ꝙ genus ſit forma differentie. quod pe
nitus eſt falſum. Cum porphirius dicat ꝙ
genus eſt ſicut materia, ⁊ differentia ut for
ma. ſpecies autem ſicut conſtitute ex mate
ria ⁊ forma. Ad hec autem ſi genus eſſet ſi
cut forma eſſe genus vt qualitas eſſentialis
predicaretur. ergo in quali ⁊ non ĩ quid. qḋ
eſt contra ea que de genere predetermiata
ſunt. Quod autem non ſint in genere ſicut ĩ
poteſtate cauſe finalis. ex eodem probatur.
quia in naturis eorum idem eſt forma et fi
nis ſecundum rem. quamuis differant ſecũ
dum rationem ſue cauſalitatis. quia finis ⁊
ſecundum quod quieſcit in ea motus mouẽ
tis. forma autem ſecundum ꝙ dat eſſe ei.
quod eſt ſecundum formam. queratur ergo
ſi ſunt in genere ſecundum poteſtatem cau
ſe efficientis. Hoc enim uidetur dicere qui
dam. quia queſtio hec quam fecerunt peri
paterici vnde habeant ſpecies differẽtias
nihil videtur querere niſi de cauſa efficien
te. Si enim detur ꝙ ſint in genere ſicut in
poteſtate materiali differentie. Adhuc re
ſtat querere vnde ſiue quo mouente ⁊ edu
cente differentiam de genere ad actum. ſpe
cies habeat differẽtias ⁊ ſic uidetur differẽ
tia eſſe in genere ſecundum poteſtatem cau
ſe efficientis. Si autem hoc concedatur

uidebitur accidere inconueniens. quia pote
ſtas efficientis per hoc eſt completa ad agē
dum quod agit ad ſpeciem ⁊ formam. quia
ipſum agens eſt actu. Genus ergo ſimili
ter agens ad actum differentie eſt in actu
differentie. Et ſic genus ut genus habet ac
tu differentias. Et ſequitur inconueniens
ſupra dictum. quod ſcilicet in eodem eſ
ſēt actu oppoſita. quod abſurdum ē. videt
ergo ꝙ nullo modo poteſtatis differētie po
teſtate ſunt in genere. Si forte aliquis dice
re uelit ꝙ ſunt in genere ſicut in ſemine ſiue
in cauſa ſeminatiua uel cauſa ſeminali. Di
cit enim ariſtotiles in ſecūdo phiſicorū ꝙ ſe
men per uirtutem ſeminatiuam que in ipſo
eſt in ſpiritu naturali ſeminis preter ſubſtā
tiam ſicci et huiuſmodi que in ipſo ſunt ſine
materia eſt cauſa mouens. ſiue vnde. ſiue
efficiens. et quod genus hec duo i ſe habeat
ſcilicet ſubiectum. quod quidem formabile
per differentiam ⁊ uirtutem formatiuā dif
ferentie qua ipſum genus formatur ad ſpe
ciem. Queratur de ipſa formatiua uirtute
vnde ſit in genere. non eniȝ genus habet eā
a ſe ipſo. ſecūdum ꝙ ipſum primum ſubiec
tum eſt. ſecūdum enim ꝙ eſt ſubiectum non
eſt formatiuum ſed formabile. nec de facili
uideri poteſt aliquid aliud in genere a quo
concipiat huiuſmōi uirtutem. Adhuc autē
conceſſo ꝙ talis uirtus formatiua ſit i gene
re queratur ex quo format differētiam quā
producit in ſpecie. non enim formam eā de
formabili ſpecie quod eſt generis ſubſtātia.
quia ſic formabile et formans eēnt ideȝ. qđ
eē non poteſt. Si autem format ex alio que
ratur quid ſit illud et qualiter ſit in genere.
hoc enim et huiuſmodi ualde difficile eſt in
uenire. ⁊ ab antiquis uidentur eē non tacta
per determinationem ſufficientem. Ad oīa
autem hec determinanda prenotandum ē
ꝙ ut dicit auerois in cōmento prime philo
ſophie ꝙ genus non ē materia ſed forma ge
neralis ⁊ confuſa ⁊ indiſtincta ⁊ diffuſa ī ma
teria non determinata per formam quam
diffuſam formam ⁊ confuſam uocant quidā
forme incoationem. propter quam incoatio
nem forme in materia diffuſam ipſa mate
ria a quibuſdam antiquis locus forme dice
batur. in quo latent forme. et ideo latentiā
formarum principium fecerunt ut dictum
ē in phiſicis. ⁊ erat hoc dictum anaxagore.
propter quod etiam ariſtotiles ⁊ omnes pe
ripatetici dixerunt educi de materia omnes
formas. ⁊ nō eē eas a datore extrinſeco. Cū
autem iam ante probatum ſit quod forma
non predicatur ſecundum ꝙ eſt forma ma
terie. Nec etiam ſecūdum ꝙ eſt forma toti
us. ſed predicatur prout ipſa eſt notio totius
eē. vel in potentia exiſtentis. vel exiſtentis
in actu. ſequitur neceſſario ꝙ genus eſt for
ma totius exiſtentis in potentia. ⁊ ꝙ nomē
generis ⁊ res predicatur ſecūdum ꝙ genus
per abſtractionem intellectus dicit notiōeȝ
totius exiſtentis in potentia. Differentia
autem dicit notionem actus totum eſſe de
terminantis ſecūduȝ ꝙ eſt actu in determi
nato. quia aliter predicari de ſpecie non poſ
ſet. Species autem dicit notionem totius
ſic determinati ⁊ diſtincti. ⁊ ideo quia quid
diſtinctum dicit ⁊ determinatum in quid.
⁊ non i q̄le p̄dicat. Siſr ât ⁊ gen⁹. qꝛ q̄d di
ſtiguibile dicit i qđ ⁊ n̄ i q̄le p̄dicat. Dr̄ia au
tem. quia actu diſtinguens dicit ⁊ non diſti
guibile ſecūdum potentiam nec diſtinctum
ſecūdum actum. ideo in quale ⁊ non in quid
habet predicari. Si autem eſſet notio diffe
rētie nomē quod diceretur diſtinguere po
tētia ⁊ non actu diſtinguēs predicaretur in
abſtracto ⁊ non in concreto. ut diceretur ꝙ
homo eēt rationalitas ⁊ non rationalis. qđ
abſurdum eſt. Dicemus ergo ꝙ differētia
habet ſpecies a genere ⁊ differētia ē in gene
ris poteſtate ſicut diſtinctio in diſtincto cō
fuſo ſicut color ſecūdum eē formale ē i lumi
ne et indiſtincto ⁊ confuſo daphani ſiue per
ſpicui qui diſtinguitur non alio quodam di
ſtinguente ſȝ eē formale ipſius eiuſdem lu
minis diffuſione determinata ad ſuperiorē
determiati corporis. propter quod dicitur
quod ipſum lumen ⁊ ex ſe ⁊ de ſe format co
lores ſecundum eſſe formale. quod eſt in ip
ſis. Et hec eſt auicene determinatio. ſicut
colligi poteſt in prima philoſophia ipſius.
propter quod dicitur genus poteſtate habe
re differentias potius q̄ȝ potentia. quia po
tentia ad eſſe ⁊ non eſſe indifferens eſt. pote
ſtas autem eſt potentia ſtans per actus ico
ationem. ⁊ hec eſt cauſa quare inter genus
⁊ differentiam cum in vna ⁊ eadem diffini
tione colliguntur. non eſt naturarum diuer
ſarum congregatio. quia ſi hoc eſſet diffini
tio eſſet multa ⁊ non vnum. Non tamē hoc
dicere intendimus qđ genus ⁊ differentie
non ſint diuerſe nature. Sed intendimus
ꝙ non ſunt nature diuerſorum generum. ſi
cut ſunt ſubſtantia ⁊ accidens. quantitas et
qualitas. ſunt enim eiuſdeȝ nature generis
ordinabilia ad vnum idem ſicut potentia ⁊
actus. Nec poſſet aliquis dicere qđ actus
huius potentie eſſet actus ⁊ non alterius ni
ſi per aliquid actus eſſet incoatus in poten
tia. neq̄ȝ hec potentia conſideraret hunc ac
tum niſi aliquid ſimile actui eſſet incoatum
in potentia. Sic ergo ⁊ tali poteſtate genus
hȝ poteſtate differētias. ⁊ non ē inconueniēs
ſic hēre ſimul oppoſitas qꝛ oppoſita ſibi nō

repugnant niſi diſtincta cōfuſa. aut cū om
nium oppoſitorū ſit radix vna ex qua oriun
tur non eſt inconueniens ea ſic ſimul eē i eo
dem. propter quod generaliter uerū ē vnū
eſſe genus oppoſitorum ſicut in phedone di
cit ſocrates vnū eē caput omniuꝫ oppoſito
rum. Et ſic dicit empedocles multoruꝫ ca
pita germanorū in prima confuſione fuiſſe
ſine ceruice. ceruix. n. diſtinguit capita ger
mana. ita ꝙ vnum eſt vnius et alterū alte
rius. Hoc igitur modo differentie ſunt i ge
neris poteſtate. Quod autem queritur ſm
quam cām ſit illa poteſtas. dicendū in ueri
tate eſt ſicut et auerois dicit ꝙ eſt cauſe for
malis confuſe in materie confuſione. que ta
men ſimilis eſt poteſtati materie que mate
ria non eſt materia per hoc ꝙ eſt nuduꝫ ſub
iectum forme ab omni forma denudatum.
ſed potius in materia ad formam per icoa
tionem forme in ipſa. Et ideo dicitur i fine
primi phiſicorum ꝙ materia deſiderat for
mam ſicut femina maſculum. non inquātū
eſt femina ſed inquantuꝫ ē imperfecta. Nec
imperfectum eſt ſupple quod eſt impoſſibi
bile ad perfectionem. ſed potens ꝑfici. iper
fectum nec perfici poteſt in quo nō eſt apti
tudo ad perfectionem. Aptitudo aūt illa ne
ceſſario aliquid eſt perfectionis. quia aliter
non appeteret ad perfectionē. Per hoc aūt
ꝙ eſt ſimplex ſubiectum non in potētia ad
formam ſed in compoſito ē alterū componē
tium. Genus ergo qđ eſt notio exiſtētis exi
ſtentis in potētia ſm totum eſſe formale ip
ſo ſuo nomie ſignificat. ſicut dictū ē poteſta
te i ſe habere differentias. Et ꝙ obicit de
poteſtate finis. patet iā eē ſolutū. qr ſicut idē
ē forma ⁊ finis. ſic ēt vna ē poteſtas forme ⁊
eē finalis ⁊ iō forma finis ē deſiderii ꝙ ma
teria hꝫ qñ deſiderat formam non ut iper
fectiōis tñ ſed ꝑut diſtinguens et determi
nans eſt cauſa perfecti. Quod autem đ pote
teſtate cauſe efficientis obicit ⁊ de cauſa ſe
minali ualde eſt conueniens. quia per incoa
tionem cōfuſam differentie quaſi ſeminali
ter ſunt in genere. Et ideo ut dictum eſt ad
idem ſm naturaꝫ pertinent cū genere ⁊ nō
ad diuerſum. Uirtus auteꝫ que ex generā
te effectiuo eſt in ſemine. et formatiua uoca
tur in phiſicis aliquid ſimile ēt hꝫ i genere
⁊ hoc eſt lumen intelligentie agentis. qđ
agit omnes formas. virtute. n. illius lumi
nis qđ expanſione ſpirituali non corporali
confuſum perducit ad diſtinctaꝫ per diſtin
guens et determinans actualiter differenti
am educit de genere in ipſo eſſe ſpeciei. et
hoc modo genus habet in ſe aliquid de uir
tute efficientis. propter quod etiam ſupra
i tractatu de genere genus ipſū patri eſt aſſi
milatum. Sic igitur itelligitur genus habꝫ
differentias poteſtate. Et ꝙ queritur an dif
ferentia ſit in genere iam plane ſolutuꝫ eſt.
Cum. n. genera ſint prima reruꝫ principia
oportet ꝙ differentie ſint in genere. ſi non
ſunt in genere ſunt genera uel ſpecies uel i
diuidua. Et generaliter dicendo non ſunt in
genere ſicut ipſum genus per eſſentiam et i
tellectum participantes. ſed ſunt in genere
ſicut in principio ꝯfuſo ſue incoatiōis. Mul
tipliciter enim aliqua ſunt i genere ſicut co
ordinata ſub genere per modū participātis
⁊ participati. et hoc modo ſunt in genere ge
nera ⁊ ſpecies et indiuidua quedam ſunt in
genere ſicut uia ad rem generis. ⁊ ſic motꝰ
et mutatio ſunt in genere. Quedā uero ſunt
in genere ſicut principia rei generis illius ſi
cut forma et materia dicūtur eſſe in ſubſtan
ſicut in genere. Quedam tandem ſunt i ge
nere ut in principio ſue incoatiōis. et hoc ſe
cundum poteſtatem ſunt in genere ⁊ non ſe
cūdum actum participantia genus. ⁊ ſic dif
ferētie cuiuſlibet generis ſūt i genere. Que
dam etiam in genere ſint ſicut principia.
unde fluunt nature generum ſecūdum ima
ginationem. ſic punctus et vnitas ſunt i ge
nere qualitatis. Pro eis que dicta ſunt pa
tet quod differentia ſimplex actus eſt conſti
tuens ſpeciem cum genere et qualiter pote
ſtate differentia eſt in genere. ⁊ qualiter ſpe
cies habet differentiam ut formantem. ge
nus autem eſt in ſpecie ut in profectum for
mabile. uel formatum. ⁊ ſic facile eſt ſoluerē
omnia que ſunt queſita uel dubitata.

Abito qualiter differentia ſpecies
abundat a genere. ⁊ qualiter diffe
rentia ſub genere eſt. et qualiter
ſpecies differentiam acquirit a ge
nere reſtat dicere qualiter. ut vniuerſale ꝑ
dicabile de ſpecie diffinitur. Sic autem cō
ſiderata diffinitur hoc mō. Differentia eſt
vl'e qđ eēntieliter de pluribus et ſpecie dif
ferētibus in eo quod quale eſt predicat. Cū
. n. dicit ꝙ eſt vl'e dicit auicena ꝙ hoc in hac
diffinitione ponitur ut genus. Cum enim
quodlibet iſtoruꝫ quinqꝫ vniuerſale ſit. vni
uerſale hec quinqꝫ continet ut genus. ⁊ hoc
primū i diffinitiōe eſt ponēdū cuiuſlibet iſto
rū quinqꝫ. qđ tñ antiquores ꝑipatetici ñ fece
runt. quia cum ponerēt quod de pluribus
predicatur dixerunt intelligi genꝰ ꝙ ſit vni
uerſale quia nihil predicatur de pluribus ni
ſi vniuerſale quia uniuerſale ē ꝙ eſt in mul
tis ⁊ de multis ⁊ ideo cum ponerēt predica
tur đ pluribus intellexerunt ꝙ eſſet vniuer
ſale ⁊ ꝙ vniuerſale nō opporteret in diffini
tione explicite poni. per hoc autem quod
dicitur eſſentialiter ponitur. ut dicit

cūdum ꝙ vl'e eſt predicatur de pluribꝰ dif
ferentibus ſpecie. ⁊ predicatur in quale. ſed
non eſt eſſentiale predicatum quod ſit per
ſe in ſubiecto ⁊ actu et intellectu ſint differē
tia. Ariſtotiles autē dicit ꝙ d̄ pluribus ſpe
cie differentibus ponitur ad ſpeciei excluſio
nem que non predicatur de pluribꝰ niſi nu
mero differentibus. eo ꝙ non comparatur
comunitas eius niſi ad indiuidua. Primꝰ
autem reſpectus comparationis differen-
tie non eſt ad indiuidua. ſed ad ſpecies.
Et ideo non oportuit ꝙ non diffiniretur ad
indiuidua ſed ad ſpecies. Ad genus. n. ut
genus eſt ut vl'e eſt diffiniri non poterat. q̄z
prout vl'e eſt non continet genus. nec ꝯtine
tur a genere niſi poteſtate tm̄. et iō predica
ri de genere non pōt. Cum igitur predican
di temporalē moduz hēre debeat. oportuit
ꝙ ut predicabile ad ſpeciem hēret reſpectū
non aūt potuit predicabile eē de vno. quia
ſic eēt indiuiduum. oportuit ergo ꝙ eēt pre
dicabile de pluribus ſp̄e differentibus. Ad
huc āt non potuit diffiniri ut predicatuz cō
uertibile cum ſpecie in quale. q̄z ſic eēt prop̄
um nec ut predicatum cōuertibile in quid.
q̄z ſic eēt diffinitio uel ſinonimum. Relinq
tur ergo ꝙ diffiniet̄ non ut conuertibile. et
ſic diffinitur ut predicatū de pluribus diffe
tibus ſp̄e q̄z rō ⁊ genꝰ p̄dicat̄ de plibus dr̄n
tibus ſpecie. Ideo additur ꝙ predicatur
in quale. Genus. n. de pluribus ſpecie dif
ferentibus predicatur in eo ꝙ quid. Hec igi
tur fuit neceſſitas pp̄ quaz antiqui ſic drīaz
diffinierūt. Et ut hec melius intelligantur
ſciendū ꝙ quale in hoc differt a qualitate ꝙ
qualitas eſt accidens ſcd̄m ꝙ aliud dicitur
quale. quale aūt dicit ſubiectū qualitate for
matum. Unde predicatuz in quale dicit id
quod predicatur ut ē in ſubiecto. q̄z aliter d̄
ſubiecto predicari non poſſet. Nichil. n. pre
dicari pōt de ſubiecto niſi ꝙ eſt in ſubiecto. ⁊
niſi ſit acceptum ⁊ ſignatum prout ē in ſub
iecto. De ſubiecto aūt nō predicatur nec p̄
dicari pōt. vnde rōnalitas uel aīalitas uel
humanitas uel riſibilitas uel albedo nō pre
dicantur ſed rōnale et animal et hō ⁊ riſibi
le et albū ſunt predicata de ſuis ſubiectis.
vn̄ logice loquendo tria qualia ſunt compo
ſita. Species cum drīa eſt quale eēntiale.
⁊ dicitur quale ſcd̄m drīam et non ſcd̄m ſe
⁊ quale ipſum drīa in ſubiecto exn̄s. Secun
dum āt quale eſt ꝓprium ꝙ quale ſcd̄z qua
litatem dr̄ ꝓprietatis. i. ꝓprii. Tertium eſt
quale accidentis ꝙ quale dicit̄ ſ̄z qualitatē
accidētis. talis igitur ē huiuſmōi diffinitio
nis explanatio. hoc āt adhuc melius mani
feſtatur in exemplis. q̄z rōnale et mortale q̄
ſunt drīe hoīs a qualitatibus que ſunt rōna
litas ⁊ mortalitas ſumpta predicant̄ de ho
mine. non in eo ꝙ quid ē. cū nullo modo di
cant quid formatū talibus formis. ſed potiꝰ
dicant formas id quod quid ē formantes et
diſtinguentes. forma. n. ſubiectiue ⁊ forma
bilitate non eſt quid ſed quale uel qualitas
formans nullo mō formabilis. q̄z actus eſt.
⁊ ideo formari non pōt. ſola. n. potentia for
mabilis eſt per actum. pp̄ qđ ēt ſpecies ap
titudine quaſi potentiali formatur per pro
prium. ut in ſequentibus hēbitur. et ſubiec
tum prout eſt in ſe perfectum et occaſio alte
rius exn̄di in eo per ipſum ꝙ occaſio eſt alte
ri potentialiter ſe hz ad ipſum. et formatur
accidente ſm̄ ꝙ ē huius. Hec igitur uera cā
ē ſcd̄m ph̄os q̄z differentie non in quid ſed ī
quale predicari competit. Cuius adhuc vl
terior manifeſtatio eſt. q̄z īterrogatis nobis
ab aliquo querente de natura et ſubiecto ho
minis et dicente. quid eſt homo. conueniēs
ē nobis dicere ad hanc q̄ōnem rn̄dendo ꝙ
homo eſt animal. animal. n. proximuz ſub
ſtantiale ſubiectum eſt non formans ſ̄z for
mabile forma hominis in homine. Et ideo
homo in animali eſt ſicut in potentia forma
li ad hominem. ⁊ cum de hac potentia mo
uetur ad formam prius ē animal q̄z homo.
ut in. xvi. de animalibus dicit ariſtotiles.
Si autem ulterius procedat querēs dicēs
quale animal ſit homo. cōuenienter reſpon
demus ad hanc queſtionem. ꝙ homo ē ani
mal rationale mortale ſignificantes ꝙ po
tentia diſtincta per hunc actuz qui eſt ratio
nale mortale et formata eſt homo deſignā
tes ꝙ homo in rationali ⁊ mortali non eſt ſi
cut in quid potentie et ſubiecti formalis. ſed
eſt in eo ſicut in actu formante et diſtinguen
te ſm̄ eſſe actuale et formatum et diſtinctū
ꝙ adhuc in ſimili poterit manifeſtari. quia
enim ars imitatur naturam. ideo que in ar
te ſunt ſecūduz aliquid ſimilia ſunt his que
ſunt in natura. Rebus igitur ex materia cō
ſtantibus in his que habent materiam. uel
conſtantibus ex talibus ſue compoſitionis
principiis que ſunt in eis ad ſimilitudinem
et proportionem materie ſicut ī his que nō
habent materiam. ſed componuntur a dua
bus naturis formalibus. quarum vna pro
portionatur materie ⁊ altera forme. Sz ge
nus et differentia componunt ſpeciez. oſtē
ditur nobis hoc quod iam dictum eſt. ſicut
eſt uidere in ſtatua ſiue imagine uel idolo.
In ſtatua enim idoli es de quo fit ē ſicut ma
teria formalis. et eſt in ere idolum in poten
tia forma que dat eri eſſe idolum uel ſtatuā.
q̄ ſtatua dicitur q̄z ſtatuit imaginē quā iten
dimꝰ. ipſa ī quā forma hoc faciēs et ꝑficiēs
ē figura īducta p̄ artificē. ſic eīm in his que

non habẽt materiam. ſicut ē hõ cõis accep
tus in ſpecie. Non acceptus ut hic et ille. q
ſunt ex materia cõis aũt homo qui eſt i plu
ribus ⁊ ē ſpecialis ſiue in cõitate ſpecieʒ ac
ceptuſ conſiſtit in ſua compoſitiõe ſcðʒ quã
dam ſilitudinem et ſcðm quandaʒ propor
tionem. quãuis ſcðm ueritatem non ſit cõ
poſitus ex materia et forma. ſed totus ſit in
eẽ formali ſumpt⁹. qꝛ aliter nõ eẽt cõis. nec
predicabilis de aliqua re ſcðm ueram pre
dicabilis rõnem ſcðm quandaʒ. n. ſimilitu
dinem. ⁊ ſcðm quandam ad materiam ꝓ
portionem eſt in eo genus ut primũ ſubiec
tum potentialiter formabile et diſtinguibi
le ad hoiem. et eſt in eo differẽtia ut formãs
et diſtinguens ad ſpeciem hois totum eẽn
tiale ſic perfectũ et conſtitutum quod ē ani
mal rõnale mortale eſt homo ſcðm ſpecieʒ
ꝓportionaliter quẽadmodum in artificiali
bus totum cõſtitutum ex ere et figura fuit
ſtatua ſcðm imaginem cuius ſimilitudineʒ
ſtatuit ante oculos eam intuẽtiuʒ. Hec igi
tur eſt antiquorũ peripateticorũ de differen
tia data diffinitio. ⁊ ut dictum eſt declaran
da ⁊ intelligenda. et iõ qð nulla. quaʒ quidẽ
querunt utrum. ſ. ſit in materia que genus
dicitur. ſit diſpoſitio ad formaʒ. ⁊ neceſſitaſ
ſicut eſt in materia naturali ad formam. et
in materia artificiali. Hoc tñ queri poſſʒ ſi
genus uere eẽt materia. nunc aũt hec nõ di
citur. ſed tñ qꝛ ſcðm quandam ſilitudineʒ
⁊ ſcðm quandam proportioneʒ ſit materie
comperatuʒ i eo ꝙ homo in potẽtia incoatio
nis eſt in aiali et ſicut in ſubiecto ꝙ ſcðm ꝙ
id quod ē formabile eſt actuʒ hominis. Di
ſpoſitio. n. et neceſſitas non ſunt niſi i ma
teria. que mutationi ſubiecta per agentia ꝓ
cedit ad eẽ generati. talis igitur queſtio nul
la eſt. Nec dicitur ſpecies componi ex gene
re et differentia tanꝗ ex duobus diuerſis
quorũ utrumqʒ ſit pars compoſiti. ⁊ ſic diffi
nitio in qua ponũtur genus et differentia.
non eẽt vnum ſed multa. ⁊ ſi ſic eẽt neutrũ
per ſe eẽt predicabile de ſpecie. ſed totum
ſimul compoſitum tñ de ſpecie predicare
tur. Genus. n. totum eẽ dicit ſpeciei ſed in
potentia ut dictum ē. ⁊ nomen generis no
tio ē totius eẽ ſpeciei in potentia. qꝛ aliter nõ
poſſet de ſpecie predicari. Et differẽtia ut
quale non ut qualitas ſumpta dicit totuʒ eẽ
ſpeciei ſed in actu ⁊ ſcðm ꝙ ē notio totius eſ
ſe in actu ſic predicatur de ſpecie. ⁊ diffini
tio dicit totum eẽ in potẽtia ⁊ actu. ⁊ iõ pre
dicatur cõuertibiliter. Differentia autem
ut dicit ariſtotiles cum ſit generalis ad pre
dicationem generis non conuertibilem hʒ
reduci ſicut probatur in ſequẽtib⁹. Hoc igi
tur eſt ꝙ antiqui de differentia prout ð ſpe
cie predicabilis eſt dixerunt ꝙ quidem ſub
compendio dici põt ꝙ antiqui determinan
tes differentias ſiue deſcribentes dicunt ꝙ
dr̃ia eſt qua abundat ſpecies a genere. hñs
dr̃iam in ſe ⁊ actum ⁊ intellectum quaʒ nõ
hʒ genus niſi poteſtate. homo. n. ab anima
li plus hʒ rõnali et mortali. que coniunctim
poſita dr̃iam hois conſtitutiuam perficiũt.
Aial. n. genus ipſum ſcðm ſe ipſuʒ nihil ho
minem actu ⁊ intellectu ꝙ ex hoc pʒ. Nam
queritur vnde hẽat ſpecies dr̃ias a genere.
non hʒ ita ꝙ actu ſint in genere. neqʒ. n. ge
nus oppoſitas hʒ differentias. Non. n. i eo
dem ſimul actu oppoſita ſed de hoc ē quem
admodum probant philoſophi peripateti
ci ꝙ genus poteſtate quidem ſub ſe hʒ oẽs
differentias. actu uero nullaʒ. ac ſi nihil cõ
tingit inconueniens. qꝛ ſic nõ ſequitur ꝙ ali
quid ſit ex his que non ſunt. Si diceretur ꝙ
a nihilo hẽret differentias. nec ſequitur ꝙ
oppoſita ſint in eodem uel circa idem. ſʒ ſit
id quod ſit ex his que in genere ſunt poteſta
te. Diffiniunt. n. peripatetici hoc mõ prop
ter ea que dicta ſunt. Differẽtia eſt vľe qð
de pluribus differentibus ſpecie in eo quod
quale eſt predicatur. Rõnale. n. ⁊ mortale
de homine predicãtur. non in eo quod quid
ſed in eo quod quale ē. Quid. n. eſt homo in
terrogatis nobis ab aliquo conueniẽs eſt di
cere ſiue rñdere aial. quale aũt animal ſit
homo inquiſiti ab aliquo qð rõnale morta
le aial ſit rñdemus cõueniẽter. qꝛ ſic formã
aſſignamus que dat ſpeciem. Rebus. n. ex
materia ⁊ forma conſtantibus i natura uel
arte uel conſtantib⁹ rebus ad ſimilitudineʒ
proportionẽqʒ materie ⁊ forme i logicis cõ
ſtitutionem hñtibus quẽadmodum ex ma
teria eris eſt. ⁊ forma figura ſic. ⁊ hõ cõis et
ſpecialis qui in multis eſt ex materia quidẽ
ſimiliter proportionaliter. quia conſiſtit ge
nere. ſ. ⁊ ex forma differẽtia. que tñ ut ꝑtes
diuiſe non compoſiti ſunt. ſed dicuntur ꝑ
tes eſſentiales. quia duobus modis diuiſis
eſſe ſignificant ſpeciei. ſ. in potentia et in ac
tu totuʒ. aut hoc quod ē animal rõnale mor
tale homo eſt ſpecies quẽadmodum illic i
arte totum conſtitutum ex ere. ⁊ figura eſt
ſtatua.

Ec ſunt que de differentia prout
eſt vniuerſale de ſpecie predicabi
le antiqui tradiderunt peripateti
ci. ⁊ ſunt circa ea multe dubitationes et er
rores. Ariſtotiles in ſeptimo prime philo
ſophie. ⁊ ibidem auerois in cõmento expſſe
dicunt et probant ꝙ ultima differentia cu
iuſlibet ſpeciei conſtitutiua cõuertibilis eſt
cum ea. ita ꝙ non conuenit eam niſi de illa
ſpecie predicari. Differentia ergo illa ſi nõ

niſi de illa ſpē predicat̄. nō ergo predicat̄ de pluribus differētibus ſpe vt videt̄. hoc aūt idem dicit Boetius ī libro diuiſionū dicēs ꝙ ſi nō eſſet penuria noīum ī qualibet diffinitione nō niſi duobus terminis vteremur nomine. ſ. generis ⁊ nomīe differētie vltīe que ad ſpeciē genus reſtringit ⁊ coartat. Si ergo illa tūc differētia ꝯuertibilis eēt cū ſpecie huiuſmodi ꝯuertibilitatis cū non poſſit eſſe genus. Relinquit̄ ergo ꝙ talis differētia cā eſſet ꝯuertibilitatis. Sequit̄ ergo neceſſario qꝛ illa ſit conuertibilis nō ergo predicabilis ē de pluribus ſpē differētibus. hic autē dicit Auer. dicēs qđ oīa ītermedia inter genus ⁊ vltimā differētiaꝫ circūlocutio ſunt proximi generis qua circūlocutiōe opꝰ nō eſſet ſi noīa primoꝝ generuꝫ haberemꝰ. Ad huc autē hoc ratione ī euitabiliter ꝓbatur ſic. aut enim vltima differētia conuertibilis eſt ⁊ ſoli illi ſpeciei ꝯueniēs. aut cōis illi ſpeciei ⁊ aliis. Si eſt conuertibilis habet̄ ꝓpoſitū. ſi autē illi ⁊ aliis cōis ergo illa ſpecies ab alia ſpecie nō differt ſed ꝯuenit. qđ autē principiū ꝯuenientie eſt nō eſt principium differētie. ergo illa vltima differētia nō fuit. Si autem dicatur ꝙ illa differētia habet aliam differētiam ꝑ quā differt. tūc quero iterū de illa differētia vtrū ſit cōis vel ꝓpria ⁊ ſequit̄ idem ꝙ prius ⁊ ibit hoc vſqꝫ in īfinitum. vel oportet dicere ꝙ vltima propria eſt ⁊ illi ſolli ſpeciei ꝯueniens quā conſtituit. non ergo differētia omnis predicatur de pluribus ſpecie differentibus. ⁊ ſic diffinitio in ducta vicioſa eſſe videt̄. Adhuc autē ſi omnino ꝙ differt differētia differt vt differūt querat̄. querat̄ qua differentia dicit̄ a differentia. Si enim illa differt alia differētia. tunc hoc ibit in īfinitum. qꝛ de illa differentia quereret̄ ſicut de prima. Ad hoc etiā quidā reſpondere vident̄ ꝙ in diuiſione generū ꝑ differētias ⁊ ſpecierū ꝯſtitutione generibus ſic ſe habꝫ ꝙ ꝗꝫto ſpēs ſunt inferiores tanto ſunt certiores. i. ꝙ certiſſime ſpēs ſunt que ſpēaliſſime dicunt̄. Et ꝗꝫto differētie ꝑ quas fit diuiſio ſunt ſuperiores tanto ſunt certiores. Et iō notiores ſūt prime diuidentes genus generaliſſimū ꝗ diuidentes genus ſubalternū ita ꝙ tandē dr̄e ſpērūꝫ in paucis ſunt note ⁊ nominate ꝗꝫuis ille notiſſime ſunt ⁊ certe. Et qꝛ prime generales differētie note ⁊ certe de pluribus differētibꝰ ſpē predicantur. ideo de oībus dictū eſt logica ꝓbalitate cui ſuficit ꝙ ī pluribus verū ſit ꝙ differētia de pluribus, ⁊ differētibus ſpe predicat̄. Sed hec reſpōſio ī phīa valde videnda eſt ꝙ hec generaliter ꝑ diffinitionem determinet̄ cuius ꝯtradictoriū conuincitur eē verū. Concludit̄ eni de neceſſitate ꝙ differētia quedā nō predicat̄ de pluribꝰ ſpe differētibus. Scit̄ enim ⁊ notū ē omni ꝑhō ꝙ diffinitio debꝫ ꝯuenire oī ⁊ ſoli. ergo differentia diffinit̄ ꝑ predicari de pluribus differētibus ſpe hoc debꝫ oī differētie ꝯuenire. ⁊ ſoli que magis ꝓpria ē differētia. ⁊ ideo ridiculoſa ē iſta ſolutio. Propter ꝙ dicūt ꝙ ē differētia ſimplex ⁊ dr̄a cōpoſita. ⁊ ſimplicē dicūt illā que in vna ſola conſiſtit ſicut generaliſſime dr̄e que ſūt corporeū ⁊ incorporeū vel corporis dr̄e. que ſunt aīatum ⁊ ianimatū vel animati dr̄e que ſunt ſenſibile ⁊ īſenſibile. Sed dr̄e vltime ſpērū conſtitutiue dicūt ꝙ nō ſunt niſi duarū vel pluriū ꝯgregatiōe ſuficiētes ad cōſtitutionē. Rōnale enim ſolū ſpēm nō facit niſi addat̄ mortale vel inmortale. ⁊ hoc nō fuit in ſuperioribus dr̄iis quarū vna ſola ꝯiūcta generi facit ⁊ ſuficit facere ſpēm ſubalternā. Dicūt ergo ꝙ ille differētie que ſimplices ſūt ꝑ ſe ſolas ſpēs cum genere ꝯſtitutiue predicant̄ de pluribus differētibus ſpē. Que autē nec ꝑ ſe ſunt ſufficiētes nec cōſtituūt ſpēm niſi vna alteri coniūgat̄ nō ſunt differētie ſolū ſed aliquid ſimile differētie. ⁊ ideo ille nō de pluribus ſpē differētibus predicant̄ ſic rōnale mortale ſimul' ſūpta nō predicant̄ niſi de hoīe. Hec autem ſolutio magis adhuc euidēda eſt ꝗ prior. qꝛ rōnale mortale dicta de homine circūlocutio ſūt vnius ſimplicis differētie que ē vnicus ⁊ ſimplex actus cuius eſt vnū eſſe quod perficit: Et ꝗꝫuis illius aliquando nomen nō habeat̄. tn̄ ī talibus lꝫ nomina fingere. Dicamus igit̄ ꝙ illa dr̄a vocet̄ a. tunc a differētia predicabit̄ de vna ſola ſpe. ⁊ non de pluribus ſpecie differētibus ⁊ tunc ſequitur diffinitionē vicioſam eē ſicut prius. ꝓpter hoc dicūt' alii ꝙ cum dicit̄ vl'e ē qđ predicatur de pluribus ſibi ſubiectis hoc dictum ē nō ꝙ actu predicet̄ de multis. ſed ꝙ aptitudinē habent ꝙ ſit ī multis. quāuis actu non ſit niſi ī vno ſolo. vt ſol ē vl'e vnū. vnde cum ſpēs ſubiectum ſit de que predicari habet hoc vl'e differētia dicunt ꝙ aptitudine predicat̄ de pluribus ꝗꝫuis aliqua differentia actu nō ſit niſi in vna ſola ſpē. Et hāc opinionē recitat Auicena ⁊ eſt oīo nulla. Qđ ſtatim patet qꝛ ſpēs certa nō eſt certa niſi qꝛ vnica differētia ē ꝯſtitutiua que nullo modo habet aptitudinē quod ſit in alia ſpē. falſum ergo eſt ꝙ aptitudinē habeat ad hoc ꝙ predicet̄ de pluribus ſpē differētibus. Dicit autē iterum Auicena ꝙ quidā dictā diffinitionem inductā ſic intelligūt ꝙ ſit ſenſus ꝙ differētia predicet̄ de pluribus que quideꝫ plura differūt ſpecie quia ex differētia cōſtitutiua nō habent ꝙ differāt numero ſed ſpecie tantum. Et nūc ſenſus eſt ꝙ differentia

pꝛedicaꝝ de hoc ꝙ in pluralitate eſt quoruꝫ
quodlibet differt ſpē ab altero ⁊ nō ꝙ diffe
rētia. ſed diceꝝ de pluribus ſpēbus ſemper.
Dāt exēplum ſicut qñ diciꝝ ꝙ oīs hō ꝑcutit
gladio nō enim ſenſus ē ꝙ quilibet homo ſin
gulariter gladio aliquo percutiat. Sꝫ qui
cunqꝫ percutit ñ niſi gladio ꝑcutit. ita dicūt
ꝙ cū ois dr̄a pꝛedicaꝝ de pluribus differētibꝰ
ſpē nō qđ omne de quo pꝛedicaꝝ differentia
ſit plura ſcđm ſpēm. ſed ꝙ omne de quo pre
dicaꝝ differētia differt aliqua ſpē ⁊ ſuis op
poſitis vel diſperatis. Hanc autem expoſi
tionē Auicena dicit extoꝛtā. ⁊ nō contineri i
intellectu huius oꝛōnis qua diciꝝ ꝙ differē
tia predicaꝝ de pluribus ſpecie differētibꝰ
Diffinitio enim cuꝫ deꝝ cauſa innoteſcēdi ut
dicit Ariſtotiles plene debꝫ notificare diffi
nitū. Adhuc autē cū de genere dictū ē qđ ꝑ
dicaꝝ de pluribus differētibus ſpē ſic itelle
ctum fuit. qđ pꝛedicaꝝ de pluribus ſpeciebꝰ
Cū ergo dicat Ariſtotiles qđ dr̄a cū ſit gene
ralis cū genere colocāda eſt. videꝝ quod eū
dem modū pꝛedicādi cū genere retineat.
Et ſic pꝛedicari de pluribus differētibꝰ ſpe
cie idē ē qđ predicari de pluribus ſpeciebus
ſic reddit idē in conueniēs qđ ſupra dictum
eſt vel inductū eſt. Dibus autē his erroꝛibꝰ
abiectis. Dicēdum cū Auicena qđ differē
tia in ſe tria habꝫ. ſ. ꝙ eſt ſimplex diuiſiua. ⁊
ꝑ hoc ē dr̄a. ⁊ qđ eſt ſimpliciter ꝯſtitutiua et
ꝑ hoc habꝫ ab eo ꝙ eſt diuiſiua hꝫ ⁊ tertio ꝙ
ē ad certā ſpēm determinatā. ⁊ hoc non hꝫ
ex hoc ꝙ ē diuiſiua. nec ex hoc qđ ē cōſtitutia
Sed hoc habet ex hoc ꝙ ē certa rei ſpecialꝭ
natura ⁊ foꝛma ꝓpꝛia. ⁊ eſſentialis. Qđ āt
ex hoc qđ ē diuiſiua habeat qđ ſit differētia
ꝓbaꝝ ex eo ꝙ diuiſio ſeperatio eſt. Sepera
tio autē cā eſt differētie ſeperatoꝝ. Et quod
ex hoc ꝙ ē diuiſiua ſit cōſtitutiua. ex hoc pro
baꝝ ꝙ diuiſio ex hoc ꝙ ſeperat ſeperata. con
trahit ⁊ coartat ab ambitu generis diuiſi. ⁊
hoc ē ꝯſtituere ſub genere ⁊ generis cōitate.
Quod autē certificat ⁊ appꝛopꝛiat ex nullo
habere poteſt. Et ideo ē ꝙ generaliſſimū nō
habet dr̄as niſi diuiſiuas. Et ſpecialiſſimū
nō habꝫ niſi cōſtitutiuas. Et qđ pꝛopꝛium
efficiꝝ habꝫ a ꝓpꝛia natura ꝑ quā ex cōſeqn
ti differt ab aliis ⁊ ꝑ hoc ꝙ illa natura i ali
is nō inueniꝝ. ⁊ illa natura i ſe continet qua
ſi virtutē termini diffinitiui qr ſic ē in talibꝰ
ꝙ ſemper pꝛioꝛ differētia ē i cōſequēti. ſicut
coꝛpoꝛeū inanimato. ⁊ animatum iſenſibili
⁊ ſenſibile i rationali. ſicut trigonū in tetra
gono. Et ideo ꝙ pꝛopꝛiū eſt vnius nature ñ
vero nomine ē differētia. nec ē ſimplicis v
tutis qꝛ q̄uis ſit ſimplex eſſentia ⁊ ſimplex
actus. tamē nō eſt vnius ſimplicis virtutis
ſed virtus omniū alioꝛū ſunt ex quibus fluit

ſecūdum oꝛdinē ſicut ex cauſis pꝛimariis.
Quod ergo diciꝝ ꝙ dr̄a predicatur de pluri
bus differētibus ſpēbus. intelligendum eſt
de his que ſunt vere differētie ſimplicis v
tutis que ſimpliciter diuidūt. ⁊ diuidendo
ſub genere conſtituunt ⁊ de his eſt verum.
Que autem certificant ⁊ determinant non
vere differētie ſunt. ſed vere quibus aliqd
alteri comperatum poteſt differre. Nec ſūt
virtutis ſimplicis differentie. ſed ſunt vir
tutis ſimplicis vt terminus diffinitus. Et ē
ſententia tam Auicene q̄ Alfarabii. Et eſt
ſententia Auerois. ⁊ hoc eſt quod dicit Ari
ſtotiles differentia cum ſit generalis cū ge
nere oꝛdinanda ē. generalis enim non ē que
ad certam naturā determinat. Quod autē
queriꝝ quomodo differt differētia a differē
tia. Dicendum ꝙ ſe ipſa ⁊ non ibitur in infi
nitum. Principia enim omnia differunt ſe
ipſis. ⁊ ꝑ hoc patet ſolutio omniū inductoꝝ
Nec poteſt dici ꝙ generalis vt quidam di
cūt qꝛ ſit pars eſſentialis vel ſpeciei ſicut ge
nus. Ex hoc enim genere in modo pꝛedicā
di pꝛoblematibus oꝛdinanda non eſſet. ſed
potius in modo differendi cum genere eſſet
oꝛdinanda. Ex hoc autem patet illud quod
in poſterioꝛibus dicit Ariſtotiles ꝙ. ſ. ptes i
diffinitione ſunt in plus. totum autem in eq̄
Ipi enim docet venari diffinitionem per di
uiſionem. Uere autem differentie ſunt que
ſunt diuiſiue vt dictum eſt. Differentia. n.
diuiſiua eo ꝙ generis eſt diuiſiua pars ē cē
rei in potentia ⁊ nōn in actu. eſſe enim in po
tentia pars eſt eſſe. ⁊ non totum. ⁊ ideo que
libet talis eſt in plus. Totum autꝫ duplex
eſt. ſ. explicite totum eſſe ⁊ in potentia ⁊ i ac
tu colligens. ⁊ ſic diffinitio dicit totum eſſe.
Dicitur etiam totum quod i ſe virtute ha
bet eſſe totum. quia pꝛecedentia omnia ſūt
virtute in ipſo. ſicut in cauſis formalibus ul
timum continet omnia que pꝛecedunt ex q
bus fluit ſicut vita habet eſſe. ⁊ ſentire in ſe
habet eſſe. ⁊ viuere ⁊ eſſe. Rationale habet
in ſe ⁊ eſſe ⁊ viuere ⁊ ſentire. vt nuper añ di
dictum eſt. Et ideo etiam hoc totum eſt qđ
eſt in eque cum eo quod conſtituit. q̄uis eiꝫ
ſit actus purus ⁊ ſimplex ſecundum eſſentiā
tamen omnia pꝛecedentia virtute ⁊ cauſali
tate ſunt in potentia ⁊ in eo influunt ſuꝑ cau
ſatum ſicut cauſe pꝛimarie influunt in cau
ſa ſecundaria ſicut in pꝛima pꝛopoſitione li
bꝛi cauſarum. Ex omnibus que dicta ſunt
patet ꝙ differentia duos habet reſpectus i
mediatos vnum ſcilicet ad genus quod di
uidit ⁊ ſecundum hoc cum diuiſione pꝛedi
catur de genere. ſic quod animal eſt aut ra
tionale aut irrationale. Diuidentis enim ē
pꝛedicari ſub diuiſione de eo quod diuidit

Alterum autem ad ſpeciem quam conſtitu
it. ⁊ de illa predicatur abſolute ſic homo eſt
rationale. Et hii ſunt reſpectus mediati ei⁹
ad particulare ad quod non reſpicit niſi per
ſpeciem unam ipſum particular̃ participat
Sicut cum dicimus hic homo eſt rational'
Et ideo non habet particulare proprium q̄
ſibi reſpondeat inmediate ſicut habet ge
nus ⁊ ſpecies ⁊ hoc eſt. Ideo quia a forma ſu
mitur que ſecundum ſe eſt ſpeciei ⁊ commu
nis ⁊ per ſpeciem eſt particularis ſpeciem
participantis.

Propter multas cōperationes dif
ferentie quibus habet comperari
tum ad genus. tū ad ſpeciem mul
tas habet a philoſophis deſcripti
ones ⁊ quamuis diffinitionem propriam ñ
habet eo q̄ omnis diffinitio eſt ex genere et
differentia. ⁊ ideo ſi differentia diffinitionē
haberet. oporteret q̄ illa conſtaret ex gener̃
⁊ differentia. ⁊ ſic differentie diffinitio eſſet
ex differentia hoc abibit in infinitum. Ad
huc autem cum nihil diffiniri poſſit proprie
niſi ſpecies ſi differentia diffinitionem i ve
ra ratione diffinitionis haberet. oporteret
q̄ differentia eſſet ſpecies quod eſſe non pōt
Poteſt tamen habere deſcriptiones ex fine
vel ex poſteriori. vel ex effectu. vel ex com
peratione ad ea ad que comperatur quam
uis ergo deſcripta ſit ex cōperatione ad ſpēz
quam conſtituit cum dicebatur q̄ differētia
eſt id quod predicatus de pluribus differen
tibus in eo quod quale eſt. tamen adhuc per
ipatetici deſcribunt huiuſmodi differentiaz
per reſpectum quē habet ad genus hoc mō
Differentia eſt que apta nata eſt diuidere
ea que ſunt ſub eodem genere. Illa enim eſt
vt dictum eſt que predicatur de plurib⁹ dif
ferentibus ſpecie. Proprius enim effectus
differentie eſt diuiſio generis. quia ab hac
diuiſione differentie nomen accipit. Hanc
autem differētie deſcriptionem peripateti
ci introductionis modo per exempla mani
feſtant qua rationale ⁊ irrationale que op.
poſite differentie ſunt hominem ⁊ equum a
ſe inuicem diuidunt. quia ſub eodem ſunt
genere quod eſt animal quamuis vna ſola
forma ſiue differentia que a forma ſumitur
preſentia ⁊ abſentia. facit mutationem ab
eſſe vel non eſſe vel a non eſſe ad eſſe. ſicut
⁊ animal eſt aut rationale. aut irrationale.
⁊ ſic quando fit per contradictionem diuiſi
ua fit vna differentia per affirmationem et
negationem accepta. tamen quia diſperata
ſunt que ſunt ſub eodem gener̃. Et vnumq̄
q3 diuidentium in ſua differentia ⁊ forma
accipitur oportet q̄ fiat diuiſio per differen
tias oppoſitas ſic. animalium aliud ratiōa

aliud irrationale. His enim differentiis
a ſe inuicem differunt que ſunt ſub eodem
genere. quamuis enim ſicut Auicena dicit.
⁊ Alfarabius irrationale. ⁊ alia ſimilia pri
uatiue. vel negatiue accepta non dicant ve
ro nomine differentias eo q̄ differentia nō
niſi poſitiue poteſt ſignificari. tamen quia ꝓ
pria nomina differentiarum non habemus
vnam notam differentiam ponimus ⁊ aliā
per priuationem eiuſdem ſignificamus que
eſt ſpeciei ſubalterne que ponitur ſub gener̃.
Sed valde notandum eſt quod etiam ante
diximus q2 quando diuiditur genus non di
uiditur niſi ſecundum poteſtatem et non ſe
cundum eſſentiam. Eſſentia enim generis
cum ſimplex ſit tota ſimul. ⁊ poteſt eſſe in oī
bus diuidentibus ipſum. vnde tota eſt i ho
mine. ⁊ tota eſt extra hominem in equo et
hoc eſt in equo quia nec hoc aliquid eſt. nec
hic nec nunc. ſed ipſa eſt quodlibet ⁊ vbiq3 ⁊
ſemper ſicut iam dudum de vniuerſali di
ximus. non enim eſt hoc aliquid per materi
am. nec id per loci circumſcriptionem. Nec
nunc eſt per temporis vel temporalis diffe
rentie determinationem. Et ideo tota eſt in
quolibet ⁊ tota eſt extra quodlibet ſecundū
ſe acceptum quod proprium eſt nature ſim
plicis. Et quamuis tota ſit comprehenſa a
rationali quando rationale coniungitur ad
coniunctionem ſpeciei. ⁊ ſimul' cū hoc tota
comprehenſa ab irrationali quando irratio
nale coniungitur eidem ad alterius ſpeciei
conſtitutionem cum partem ⁊ partem i eēn
tia non habeat. tamen ſecundum q̄ compre
henſa ab irrationali a rationali non comprehen
ſa eſt. Et ideo nō ſequitur q̄ animalitas cū
rationali comprehenſa eſt eadem animali
tas ſecundum eſſe in rationali ⁊ irrationali
Sic enim ratione tranſmuteretur in irrati
onale q̄ negat Ariſtotiles fieri poſſe in libro
ethicorum. hoc autem ideo eſt quia anima
litas vna in ehocitro eſt ⁊ rationalis. ⁊ irra
tionalis. Et vnum ⁊ idem inchoationis ꝓn
cipium in eſſentia q̄ tamen vt comprehen
ſum eſt ab vno tractatum eſt ad eſſe princi
piati. Et ideo ſecundum hoc non poteſt eſſe
comprehenſum ab alio quod ſecundum par
tem ſue poteſtatis eſt in alio. Et ſi quis obi
ciat quod poteſtas ſiue virtus radicatur in
eſſentia. Et ideo videtur ſequi quod in quo
genus eſt ſecundum totam ſuam eſſentiam
In eodem etiam ſit per totam ſuam virtu
tem ⁊ poteſtatem. dicimus q̄ hoc non ſequi
tur. Eſſentia enim generis ſimplex eſt natu
ra. Poteſtas autem non radicatur in ea ꝑ
it vnica eſt ⁊ indiuiſibilis eſſentia. ſed poti
us in ambitu ſue communitatis. et ideo ni
hil prohibet quod diuiſo ambito cōmūitatꝭ.

eſſentia ſimplex mãneat indiuiſa. Attendẽ
dum etiam eſt ꝙ quamuis differentie in ge
nere ſint poteſtate. tamen ſecundum ꝙ di
uidũt genus oportet quod actu ſint accepte
per intellectum diuidentem. cum non intel
lectus diuidat niſi actu acciperꝫ id quod di
uidit. quo autem diuidit eſt differentia. ⁊ ſic
oportet differentiam actu eſſe. Et genus ſe
cundum ambitum ſue contrarietatis eſſe i
potentia diuiſibilem. ſecundum autem qđ
genus eſt principium inchoationis differen
tiarum ſunt in genere differentie poteſtate.
Sed ex illa poteſtate ad actuale eſſe per in
tellectum adducuntur quando per ipſas di
uiditur generis poteſtas. Sic ergo inteligi
tur quod peripatetici dicunt. ꝙ differentia
eſt quod aptum natum eſt diuidere ea que
ſunt ſub eodem genere. Diximus enim in
ante habitis quod differentia per hoc ꝙ di
uidit contrahit genus ⁊ id per quod per di-
uiſionem acceptum eſt ponit ſub genere ⁊ ſic
conſtituit ſpeciem ſecundum ꝙ ſpecies ẽ id
quod ſub aſignato ponitur genere. Et ideo ⁊
ea que ſunt ſub genere per diuiſionem diffe
rentiarum diuiduntur ⁊ ipſum genus diui-
ditur alio ⁊ alio modo. Genus enim diuidi
tur quia poteſtas partitur. ea autẽ que ſub
genere ſunt diuiduntur qꝛ per differentiarũ
diuiſionem quam faciunt abinuicem ſepe-
rantur. ſed genus diuiditur quantitate cõi
tatis ſue. Ea autem que ſub genere ſunt di
uiduntur ſeperatione ſue oppoſitionis ab in
uicem. Hoc autem ergo quod dicunt philo
ſophi hoc modo deſcribunt differentiam ꝙ
differentia eſt quod aptum natum per ſuaꝫ
oppoſitionem diuidere ſiue ſeiungere ea q̃
ſub eodem ſunt genere. ⁊ hoc manifeſtum fa
ciunt tali exemplo. ꝙ rationale ⁊ irrationa-
le hominem ⁊ equum qui ſub eodem ſunt ge
nere ꝙ eſt animal diuidunt ſiue ſeiungunt.
vtentes priuatione rationis que per irratio
nale ſignificatur loco communis differẽtie
quam nos brutalitatem conſueuimus nomi
nare. Et hoc patet quia ſi non eſſet aliquod
animal niſi homo ⁊ equs. ⁊ hinibile eſſet dif
ferentia equi conſtitutiua. diuideremus ſic.
Animalium aliud rationale. aliud hinibile
⁊ priuatione differentiam nõ ſatiſfacerem⁹.

Hhuc autem eandem differentiã
antiqui peripatetici deſcribunt et
aſignãt per reſpectum. per quem
vnum differentiuꝫ reffertur ad al
terum ſecundum differentiam qua differũt
ab inuicem diffinientes eam ſic. Differen
tia eſt qua differunt a ſe ſingula ea enim que
differunt differentiis ſuis a ſe inuicem dif
ferunt. Suas autem ⁊ proprias habent ſin
gula differentias. quibus differunt ab omni

bus aliis in quibus ſunt differentie. Pro
bant autẽ hanc aſignationem hoc modo qꝛ
ea que oppoſitis differentiis differũt. ⁊ que
ab vno ⁊ eodem oriuntur genere non diffe-
runt ſecundum genus. ſed potius in genere
conueniunt cum equaliter actu ⁊ intellectu
genus participent. quia genere non differũt
niſi que ſunt in diuerſis generibus. vel gene
raliſſimis vel proximis. ⁊ ſecundum hoc ꝙ
genere differunt ſic genus eſt ꝙ facit differẽ
tiam inter ea ⁊ hec ſunt quorum vna natura
non eſt in communi proximo ꝙ eſt primum
ſubiectum formabile ⁊ determinabile ad eſ
ſe per proprias differentias communes ſe
cundum ea que per vnam ⁊ eandem diuiſi-
onem diuerſarum differentiarum ab vno.
⁊ eodem genere exeunt. illa vero differunt
ſecundum genus. Et hoc per exempla ma
nifeſtatur. Sumus enĩ animalia ⁊ nos ho
mines ⁊ etiam irrationalia ſunt animalia.
Et ſic genere non differimus ab eis. ſm ap
poſitum nobis hominibus rationale pro di
ferentia diſiungit nos ab illis. ⁊ ita eſſentialẽ
habemus ad ea differentiam. quamuis in
genere conueniamus cum illis. ab alia aũt
parte ſecundum ꝙ conuenimus cum diis i
hoc genere ꝙ eſt rationale animal eo ꝙ nos
⁊ dii ſumus animalia rationabile appoſitũ
nobis mortale eſſentialiter ſeperat nos ab
ipſis quia ipſi ſecundum ſtoicos ſunt inmor
talia animalia nos autem mortalia. Cum
autem ſic dicunt antiqui ꝙ differentia eſt q̃
differunt. diffiniunt vel deſcribunt differẽ
tias ⁊ proprium effectum ipſius. ⁊ eſt aliqua
nominis manifeſtatio quamuis nõ ſit vera
diffinitio. Nec etiam antiqui has aſignati
ones pro veris induxerunt diſtinctionibus
Si uero obiciatur. ꝙ ſecundum anteceden
tia que dicta ſunt de figura arboris deſcri
bentis a generaliſſimo vſqꝫ ad ſpecialiſſia
duo ſunt. animal rationale ⁊ animal morta
le quorum vnum eſt ſub alio. talia autem
vnam eque immediatam ſpeciem nõ dicũt
habere. ſed potius vnum debet eſſe ſpecies
alterius ⁊ id quod inferius eſt ſub ſe ſpeciem
ſpecialiſſimam. Contrarium autem ſimi
liter videtur quando dicitur quod homo ẽ
aĩal rationale mortale. Et dicẽdũ ad hoc ꝙ
in re natura ſecundum opinionem antiquo
rum ſtoicorum ſic eſt vt procedit obiectio.
Et cum dicitur quod homo eſt animal rati
onale ponitur hoc totum complexuꝫ pro cir
cumlocutione proximi generis ⁊ mortale ad
ditum eſt differentia vlterius determinãs
ad ſpeciem ſpecialiſſimam. ⁊ hoc non eſt in
conueniens quin immo neceſſarium quod dif
ferentia ſuperioris generis cum differentia
inferioris ⁊ proximi generis in eadem ſpe

cie coniungatur in diffinitione ſpeciei. Sed
differentie diuerſorum generum non ſubal
ternatim poſitorum ſunt oppoſite. Et ille
non conueniunt in eadem ſpeciei diffinitio
ne. Attendendum eſt cum dicitur qua di
ferunt ſingula. ꝙ ſingula quideꝫ ab aliis dif
ferunt ſuis propriis que illis ꝛ non aliis con
ueniunt. Sed tamen in antehabitis dictuꝫ
eſt propria cum ſint accidentia. ꝛ nō diuidāt
ſubſtantiam non propriam faciunt alietatē
ſed per alteritatem oſtendunt alietateꝫ qua
ſi non propriam factam per propriam diffe
rentiam ſubſtantialem que propria eſt ſpeci
ei quia ſic conuenit vni quod non alii. Et
ideo differentia eſſentialis eſt qua primo. ꝛ
per ſe differunt ſingula. aut per formam .
aut per materiam. aut per propriuꝫ eſſe for
me in hac materia vel illa. Si autem que
ritur. cum dicitur quod differentia eſt qua
differunt a ſe ſingula vtrum differant per
vnam. aut per plures differentias dicendū
quod per vnam differunt ab omnibus dif
ferentiam illam ſecum non comunicantes.
ſicut per rationale differt homo ab omnibꝰ
rationem ſecum non communicantibus.
Sed ab his que ſecum communicant in
vna differt in alia. Si autem quis obiciat
dicens quod ſingularia numero ſunt infini
ta adminus quo ad nos . ꝛ ſic videntur in
ferre ab infinitis. Dicendum ꝙ hoc nihil ē
in conueniens. Si vlterius arguet ꝙ qui no
uit diffinite vnum contrariorum diffinite
nouit ꝛ alterum. Nouit autem homo ſuam
qua a ſingulis differt differentiam igitur ui
detur ꝙ diffinite nouit infinitas ſingulariū
differentias quibus ab ipſo differunt. et ſic
momento nouit quaſi omnia. Dicendum
ꝙ non ſequitur ꝙ noſcat omnia illa inquam
tum cum ipſo non conueniunt. et hoc eſt no
ſce in vniuerſali ꝛ in potentia . ꝛ nō proprie
ſecundum naturam vniuſcuiuſqꝫ. ꝛ hoc nō
eſt inconueniens momento aliquo mō vni
uerſali ꝛ potentiali noſcant multa vel infini
ta. De exemplo autem quod antiqui īduxe
runt de mortali. quod habet ꝙ differentia
cum differentia ſit pars eſſe rei. ꝛ mortale
cauſam ab eſſe dicere videatur. Dicenduꝫ
ꝙ ſi mortale dicat viuentis paſſionem pro
certo. tunc dicit cauſam ab eſſe. ꝛ non eſt dif
ferentia conſtitutiua alicuius viuentis. Si
autem dicit compoſiti viuentis formam ꝗ
eſt notio tali vita viuentis pro certo eſt dif
ferentia conſtitutiua. ꝛ hoc modo eſt eſſētia
incorruptibilis. vel ſicut ꝛ alie differentie.
Quod autem dicunt rationale eſſe formam
in qua comunicant homines ꝛ dii pro certo
ſecundum opinionem quorundam ſtoicorū
dictum eſt qui dicebant vniuoce ꝛ nos ꝛ de
os eſſe rationalia animalia ꝛ non dicebant
per denominationem ab anima. ſꝫ per hoc
quod forma animati corporis ꝛ moti volun
tatis motu cui poſtea ex inferiori genere qđ
eſt compoſitum ex corpore commixto ex con
trariis aduenit ꝛ anime aduenit ſenſus.
Et ideo non ſequitur ſi deus eſt animal qđ
deus ſit ſubſtantia animata ſenſibilis eo mo
do quo deos animalia ſtoici eē dicebāt ſicut
ſuperius iā expoſitū ē i li. đ nā deoꝝ. Aſſignāt
etiam peripatetici hoc videlicet dicentes.
quod differentia eſt qua differunt a ſe ſingu
la natura ſecundum genus non differunt ꝗ
ab eodem genere per eandem accipiuntur
diuiſionem. Cuius exemplum eſt quod ſu
mus ꝛ nos homines animalia ꝛ irrationa
lia per eandem rationem ſunt animalia . ſi
cut ꝛ nos ſecundum additum generi. quod
eſt animal rationale pro differentia hoīs
conſtitutiua ꝛ dei diſiungit nos. ꝛ deos ab il
lis que ſunt irrationabilia. Adhuc nos ꝛ dii
rationales ſumus ī genere quod eſt animal
rationale non differentes. ſed mortale pro
differentia conſtitutiua appoſitum ad ani
mal rationale quod eſt genus. ſeperat nos
homines a differentiis immortalibus

ubtiliorem autem adhuc omnibꝰ
preinductis aſſignationibus peripa
thetici differentie diffinitionem .
quantum ad intrinſeca ꝛ eſſentia
lia ſibi ſunt perſcrutantes ꝛ ſpeculantes . eā
per ea que non conueniunt niſi differentie
que differentia dicitur magis propria.
Et nullo modo nec per ſe nec ex conſequen
ti conueniunt differentie que dicitur propria
Nec etiam ei que dicitur differentia cō
munis. proprie enim ex conſequenti ad mi
nus conuenire poteſt quod ipſa ſpecies ha
bundet a genere. Et etiam hoc quod dicit
predicari de pluribus differentibus ſpecie
in eo quod quale eſt poteſt ex conſequenti cō
uenire communi differentie . ꝛ ſimiliter id
quod dicitur quod aptum natum eſt diuide
re ea que ſunt ſub eodem genere proprie dif
ferentie poteſt conuenire. Et ſimiliter id ꝙ
differentia eſt qua differunt a ſe ſingula. pro
priis enim differentiis differunt a ſe ſingu
la. Et ideo nulla talium aſſignationum per
intrinſeca differentia data videtur eſſe.
Sed interius eam perſcrutantes . ꝛ ſubtili
ter per eſſentialia ſpeculantes que ſoli ma
gis proprie differentie dicte conueniunt. di
cunt quod non quodlibet eorum que ſūt ſub
eodem genere. ꝛ diuidunt ea que ſunt ſub eo
dem genere quo oportet modo diuiſionis ē

differentia magis proprie differentia dicta
Et dicunt hic ſolum eſſe differentiam ma-
gis proprie dictam que conducit ad eſſe. ⁊ ꝙ
eius quod eſt ratio rei pars eſt. Quod autē
hoc differentia ſit probant. quia propria ſūt
de his que ſunt ſub eodem genere diuiden
tia ea que ſub genere ſunt. Dicamus enim
diuidendo ea que ſub genere ſunt. Animali
um aliud aptum natum eſt arte nautica na
uigare ⁊ aliud non. cum tamen aptum eſſe
arte nautica nauigare ſit proprium homis.
⁊ non de eſſe ⁊ eſſentia ipſius. talibus enim
differentiis ſepe vtimur genus diuidentes.
cum tamen talia ſint propria eſſentia eē ſpe
ciei. Que autem ſunt eſſe conſequentia non
poſſunt eſſe completiua eſſe ipſius. nec per
fectiua ſubſtantie. nec pars eſſentialis eē ip
ſius ſubſtantialis. quamuis compleatur in
eſſe quodam quod non eſt eſſe ſimpliciter. ſʒ
eſt aptitudo quedam eſſe ſubſtantiale conſe
quens. Et ideo talis differentia propria nō
eſt quales ſunt differentie magis proprie.
que ſpecifice dicuntur differentie. quia ſunt
ſpecies in eſſe ſpecifico conſtitutiue. Erunt
ergo ſpecifice ille ſole quecunqʒ eſſentiali q̄li
tate alia. aliam faciunt ſpeciem. ⁊ quecun
qʒ in eo quod quale de ſpecie conſtituta pre
dicantur. Differentie enim ſunt ſicut ſupe
rius dictum eſt ⁊ ad genus ⁊ ad ſpeciem cō
perantur. ⁊ ad vtrunqʒ illorum habent re
ſpectum. Ad genus quidem prout ſunt diui
ſiue. Ad ſpeciem autem prout ſunt conſtitu
tiue. Et ideo ſunt ſub genere ⁊ genus conſe
quentes. Et ſunt ſpecies ſub ipſis. Et ſpeci
es antecedentes ſunt ipſe differentie. quia
ſunt actu ⁊ itellectu i ipſis ſpeciebus ſicut cō
ſtituentes in eiſdem. Cum autem conſequē
tes ſunt in eſſe generum prout genera ſunt
Et omne quod ſequitur eſſe alicuius ſit de
genere antecedētiū vt dicit Aui. videbit̄ for
te alicui ꝙ ſint accidentia gn̄is ſicut ꝑpa ſūt
accn̄ia ſpēi. eo ꝙ ꝑpria ſūt de conſequentibꝰ
eſſe ſpecierum. Sed ad hoc dicendum ꝙ
non eſt ſimilis habitudo generis ad differē
tiam. ⁊ ſpeciei ad proprium. Species eniʒ
ſe habet ad proprium vt ens perfectum qḋ
eſt de ratione proprii. ſicut ſubiectum eſt đ
ratione paſſionis. vel exiſtens de eſſentia ip
ſius. Sed tātum ſubſiſtere faciens in ſe ip
ſo. Genus autem ſe habet ad differentiaʒ
vt ponitur vt ens imperfectum perficiēdū
per differentiam ſicut materia per formaʒ
⁊ vt eductum de poteſtate ipſiꝰ ſicut forma
educit̄ đ materia. ⁊ quia nihil perficit ſubſtā
tiam ad eē ſubſtantie niſi ſubſtantia. Ideo
genus perficitur ad eſſe ſpeciei per differen
tiam. Species vero eſt ſubſtantia. oʒ ergo
quod differentia ſit reſpiciens genus ⁊ ſpe-
ciem ſit ſubſtantia ⁊ ſubſtantialis forma.
Et ꝙ dicitur ꝙ eſt conſequens eſſe generis.
dicendum ꝙ eſſe generis. vt genus ē eē imꝑ
fecti. Et iō ꝙ cū ſequitur ipʒ ſic ē ſicut actꝰ q
ꝯſeq̄t̄ potētiā ꝑꝑ ꝙ oʒ ꝙ ſit ſubſtantia. Si āt
generis eē perfecti eſſet eē de neceſſitate ſe
queretur quod differentia eſſet accidens ge
neris. ⁊ tunc non poſſet eſſe ſubſtantia ſpeci
ei. quia quod ē vni accidens nulli poteſt eſſe
ſubſtantia vt dicit Ariſtotiles. Si tamen
cōſideretur genus nō vt genus. ſʒ vt vniuer
ſale predicatum de pluribus qḋ propria ha
bet iduidua. ſicut animal predicat̄ de hoc
animali ⁊ illo ſicut in tractatu de genere ē
determinatum. Dicūt quidā ꝙ ſic conſide
rat̄ vt ens perfectum i eſſe proprio. Et ſi ſic
comperat̄ ad ipſum differētia. vt conſeq̄ns
ipſū. Et dicūt ꝙ ſic conſiderata differentia
eſt accidens generiſ. Sed re vera non eſt ac
cidens ſecundum naturam accidentiſ. Sʒ
in hac conſideratione modum habet acci-
dentis. ⁊ non naturam quod patet in predi
catione qua differentia predicatur de gene
re ſola. vt cum dicitur animal eſt rationale
vel ſub diſiunctione ad oppoſitā differentiā
vt cum dicitur animal eſt rationale. vel
irrationale vtraqʒ enim iſtarum propoſiti
onum eſt in ſecundo modo dicendi per ſe in
quo ſubiectum eſt de ratione predicati. Et i
illo modo ſubiectum quidem eſt cauſa eſſe
predicati ⁊ nihil eſt de eſſentia ipſiuſ. ⁊ hoc
eſt ideo quia ſicut vult Ariſtotiles in ſepti
mo prime philoſophie. Accidēs potius ē eē
q̄ʒ eſſentia. Sic enim cum aliter ſe habet ſu
biectum ad rationem predicati q̄ʒ in ea in
qua ꝑdicat̄ vere accn̄s. cū. n. dicit̄ aīal ē rō
nale n̄ pōt itelligi ſic ſʒ i rōne ꝑdicati ut poſi
tus abſoluta natura a re predicati cum pote
ſtate progrediente in actū ⁊ in qua iam icho
atio eſt differētie predicatum ſit in ſubiecto
Sed quando proprium predicatur de ſpe-
cie. ſpecies quidem eſt de ratione proprii.
ita ꝙ proprium non eſt in ſpecie vt in potē-
tia. ſed i ſpecie iam completuʒ eē habente ꝑ
ſolam nature aptitudinē. Ad quedam que
nihil nature ſunt in eſſe ſicut patet cum dici
tur homo ē riſibilis. In hoc enim ꝙ homo
eſt anime itellectiue que nata eſt ſuſpendi ⁊
admirari ea que aprehenſioni eius obiciun
tur efficit̄ riſibilis ad cognita letificātia. ⁊ fle
biliſ ad cognita ꝯtriſtātia cū tn̄ admiratio ta
lis nihil ſit naturaliū. hoc ē eoꝝ que ſunt de
ꝯſtituētibus naturā hōis. Sic autē nō ſe hʒ
genꝰ ad d̄fam q̄ de ipō ꝑdicat̄. ⁊ iō q̄uis ꝑ
dicatio illa reducat̄ ad ſʒ mōʒ eiꝰ ꝙ ē ꝑ ſe. tn̄
ēt aliqḋ habʒ de primo. ſed quo ad hoc eſt in
ordinata ꝑdicatio. quia ſecūdum rē ipſam
potius ſubiectum debet eſſe predicatum q̄ʒ

econuerſo. Sic ergo differētia ad gen⁹ ſe ha
bet. ad ſpeciē autē habꝫ ſe ſicut ſubſtātia for
malis ⁊ pfectiua ⁊ dterminatiua potētie ge
neris. ſicut in ante habitis dterminatum ē
in tractatu d ſpecie. Secundum igitur ea q̄
dicta ſunt patet ꝙ genus ē primuꝫ princi pi
um differētie ⁊ ſpeciei ⁊ per conſequens eti
am proprii ⁊ accidētis. quia ēt gen⁹ primuꝫ
ſubiectum eſt in natura a quo habet ſpecies
ꝙ ſubiectum ē indiuidui. ſicut enim ſepius
dictum ē principium formabile ⁊ determi
nabile in natura omni primum ē ſubiectuꝫ
in illa natura ſicut materia primū formabi
le ē primum ſubiectum in phiſicis. Eſt aūt
⁊ ſpecies ſubiectū ſecunduꝫ aliquid formabi
le a proprio. ⁊ indiuiduum ē ſubiectum ſm
aliquid formabile ab accidente. ⁊ enim ſub
iectum qḋ ſic inueniatur i pluribus per vnā
rationem cōmunem exiſtentem i illis opor
tet ꝙ ſit in vno primo quod eſt cauſa. quare
conueniat omnibus aliis ſicut docet ariſto
tiles in principio ſecūdi philoſophie prime
⁊ hoc modo ad genus ſubſtantie reducūtur
⁊ ſpecies ⁊ idiuidua/⁊ differentie ⁊ propria
accidētia. hoc enim modo genus omnium
principium eſt. eo autem modo quo genus
ē principium eorum que in vna ſunt coordi
natione predicabilium. ſic genus ꝑincipiū
ē differentie ⁊ ſpeciei ⁊ differentie. ⁊ ideo to
ta coordinatio illa reducitur ad genus ⁊ nō
ad differentiam. quamuis enim differentia
ſit formalis reſpectu generis. ⁊ in hoc uide
atur eē dignior q̄ꝫ genus. tamen quia prin
cipiater a genere. ⁊ non eſt principiuꝫ gene
ris reducitur ad genus ut ad principium. ⁊
cum ſumma in predicabilibus et prima ſi
cut prima principia ut in ante habitis dter
minatum eſt. oportet ꝙ prima ad que redu
cuntur omnia alia ſint prima genera ⁊ non
proprie differentie. eſt tamen etiam in diffe
rentiis ordo qui eſt ſuperiorum ad iſeriores
qui eſt ordo ſuperioris ⁊ inferioris i quo dif
ferentie inferiores per additionem ad gene
ra fiunt oppoſitiores et minoris communita
tis. ſicut ē ordo in cauſis formalibus prima
ris ⁊ ſecūdaris in quo ordine primarie cau
ſe uirtus ē in ſecūdaria. ⁊ remanet virt⁹ ſu
perioris in cauſato. ⁊ quando ſecūdaria ſub
trahit a cauſato ſuam cauſalitatem. etiam i
hoc ordine quicquid cauſalitatis habet ſecū
da totū habet a prima. ſꝫ iſte ordo nō ē ad p̄
mum recurrēs principiū. quia primū omni
um principium ē gen⁹ ⁊ hec ē uera cā quare
differētia non pōt eē primū ⁊ generaliſſimū
ſed oportet ꝙ primum uel generaliſſimum
eē generi attribuat. hoc ē ergo quod peripa
tetici de differētia tradiderūt dicētes ꝙ itel
lectus pſcrutās et ſpeculās dr̄iam non qḋ ll
bet eorū q̄ ſunt ſub genere eodē diuidentiuꝫ
eē facit dr̄. am. ſed qḋ cōducit ad eē ⁊ ꝙ eius
qḋ ē eſſe rei ps ē. et dat exemplū. neqꝫ enim
qḋ aptum natum ē nauigare per ſciaꝫ nau
ticā erit dr̄ia hoīs. quāuis ſoli conueniat ho
mini ⁊ ſit propriū hominis. dicimus eiꝫ ani
mal diuidētes. aīaliū q̄dā apta nata ſūt ad
nauigādū. illa uero mīme ꝓprie aīal diuidē
tes ab his q̄ n̄ ſūt apta nata ad nauigādū. ſꝫ
hoc ꝓpriū qḋ ē eē aptū natū ad nauigādū n̄
erit eētiale pricipiū cōpletiuū. ueqꝫ. n. ps ē
eētial' ſꝫ aptitudo q̄da ei⁹. ⁊ icciro ꝓpriū
n̄ ē r̄lis aptitudo q̄les ſūt q̄ ſpecifice ⁊ ſbalel
dicūt dr̄ie. Ex his ergo q̄ dcā ſūt pꝫ ꝙ erūt
ſpecifice dr̄ie q̄ a teratiōe q̄litatis eētialis
aliā faciūt ſpeꝫ. ⁊ cū hoc i eo qḋ q̄le ē p̄dicat.
Quale. n. qd nō ē ſimplr̄ q̄le. ſꝫ ē q̄le eētia
le qḋ ſbe pficiēs pp qḋ māifeſtū ē ꝙ dr̄ie ē. id
qḋ ē eē ſpei adducit ⁊ ꝙ ē ps eē illius rei q̄ ſi
plr̄ ⁊ pfectū eē hꝫ ꝯducit. n. ad ſpeꝫ q̄ ē tm̄
eē idiuiduorū. ⁊ ē ps eē illi⁹ formal'. ⁊ ꝯducit
ad eē rei q̄ ē idiuiduū. cui⁹ totū eē ē ſpes. et
ꝯducit ad eē ſpei ⁊ ē ps eē rei hoc ē diffōne q̄
ē dicēs eē rei diffōe. q̄r diffō ꝯſtat ex genere
⁊ dr̄ia ſicut ex ptib⁹ q̄rū utraqꝫ ē aſſignatio
toti⁹. ſꝫ dicunt ptes. q̄r vna dicit totū i potē
tia/altera dicit totū i actu. cū totū conſiſtat ⁊
potētia ⁊ actu ſicut eētialib⁹ ptib⁹. nō ē. n.
iconueniēs ꝙ totū eētiale ſit i qualibet ſua
pte hꝫ eē diuerſū. ⁊ hꝫ h̄ diffō totū dicēs eē ꝯ
ſtat ex genere ⁊ dr̄ia. q̄r q̄uis dr̄ia ſit ut for
ma totū dicēs eē i actu. tn̄ ſola n̄ pōt diffini
re ſine genere pp duas cās. quaꝝ pria ē. q̄
differentia ſīn generis poſitiōe caderet. n. rō
ne dr̄ie. nō. n. dr̄ia ē aliquoꝝ niſi i genere ꝯ
uenientiū. et ſi n̄ pōeret gen⁹ nō hēret dr̄ia
dr̄ie rōneꝫ ⁊ actū. q̄r neſciret iter q̄ poneret
dr̄iaꝫ. Scḋa āt cā ē qa tunc diffō nō reſpice
ret nec in ſe hēret primū eē ipſi⁹ principiuꝫ
qḋ gen⁹ ē ſicut diximꝰ ⁊ non dr̄ia ⁊ ſic nō eēt
diffō. q̄r a fine vno uſqꝫ ad aliū eē rei nō ex
plicaret. eſt. n. vni⁹ finis a quo incipit gen⁹
qḋ eſt finis hꝫ potētiā. alius āt finis ē in quo
terminat eſſe hꝫ actū ꝙ ē dr̄ia. ⁊ iō diffō dr̄
diffōtio. q̄r a fine vno ad alterū totuꝫ eſſe fi
nite ꝯpletit. ⁊ ſic de dr̄ntiis cōib⁹ ⁊ ꝓpriis ⁊
magis ꝓpriis q̄ꝫtū ad intentionē logicā ſpe
ctat. iſta q̄ dcā ſunt ſufficiant. alia. n. q̄ ſunt
ſpectant ad primū philoſophum.

Oſt tractatū de dr̄ia q̄ pficit ſpeꝫ
ad eſſe ſpei itendendū ē de ꝓprio.
qḋ ut dicit boetius manat de eſſentialibus
ſpeciei iam per differentiam preconſtitute
per intellectum. non enīꝫ manat de genere
ſecūdum ꝙ eſt genus. quia tunc eſſet indiſti
ctum. nec manat de differentia ſecundum
ꝙ eſt huiuſmodi/quia ultima differentia ē
vna. ⁊ ſic proprium non eēt niſi vno modo
quod falſum eſt. ⁊ ſi ſequeretur naturā alia

rum differentiarum. tunc multiplicarētur ſecūdum habitudines illarum differentiarum. ⁊ hoc iterum eſt falſū. eſt ergo proprium quod manat de ſubſtantia ſpeciei iaꝫ cōſtitute per differentiam coniunctam generi in ſpeciei conſtitutione. huius autem ſubſtantie que eſt ſpecies diffinitiuū habēs eſſe ex genere et differentia duplex eſt conſideratio. Conſidaratur enim prout ſubſtātia abſoluta et ſpecies. et conſideratur prout habet eſſe per inclinationem ad materiam in qua eſt. et primo quidem modo, non ſequitur ſpeciem aliqua aptitudo. ex qua manat aliquid aliud ꝗ̄ ſpecies. non ſolum illud accidens quod eſt ſpecialitas ⁊ vniuerſalitas et huiuſmodi que non ſunt propria hoc modo quo logicus intendit de proprio. ⁊ ſecundum quod proprium eſt vnum de quinque vniuerſalibus. In ſecunda autem conſideratione qua conſideratur per inclinationē ſiue per reſpectum ad materiam in qua eſt ſecūdum naturam multas habet habitudines ex quibus oriuntur multa conſequentia propria. ſicut ex parte quidem materie hominis hominem eſſe carnis nitide. equū autem et aſinum eſſe carnis dure. ⁊ hominē eſſe latorum vnguium. rapacia autem ut leones eſſe rotundorum. vnguium ⁊ acututorum ⁊ huiuſmodi. ⁊ ex parte forme, hominem eſſe diſcipline perceptibilem propter ſubtilitatem ſanguinis ⁊ ſpiritus claritatē. quedam autem animalia eſſe indiſciplinabilia. ⁊ quedam media eſſe ⁊ huiuſmodi. ꝗ̄ conſequntur formam complexiōis. ⁊ ex parte quidem anime intellectualis. hominē eſſe animal admiratiuum de auditis ⁊ uiſis ⁊ generaliter de ſenſu apprehenſis quedam animalia non eē huiuſmodi ⁊ homiē eē riſibilem vel flebilem. quedam autē nō. ⁊ multa talia ſunt que ſpeciem per reſpectū inclinationis ad materiam talem ⁊ debitā ſpeciei conſequntur. ⁊ non conſequntur indiuiduum ſecūdum ꝙ eſt indiuiduum hoc uel illud. ⁊ ſi conueniunt in indiuiduo. hoc eſt quia indiuiduum illud ſpeciem participat. propter quod etiam propriū de ſola ſpecie immediate predicatur. ⁊ non habet proprium indiuidum. ſed predicatur de īdiuiduo ſpeciei per ſpeciei participationem. Iaꝫ ergo manifeſtum in parte ꝙ proprium de quo intendit logicus ⁊ quod eſt vnum quinque vniuerſalium. et quartum inter ea eſt accidens comunem naturam ſpeciei conſeqns in materia ſpeciei determinata ſecūduꝫ naturam et ſecūdum ꝙ illa natura uariatur ī materia ſpeciei debita ſit multiplicantur. ꝓpria non ergo propriū. logicum eſt ſolum quod uocatur proprie proprium quod conuenit omni ſoli ⁊ ſemper. Sed hoc etiam ē propriū logicum quod conuenit omni ⁊ non ſoli ſicut eē bipedē. ⁊ id quod conuenit ſoli ſpeciei. ⁊ ſi non omni indiuiduo eiuſdeꝫ ſpeciei. vt eē medicum uel agricolam vel nauigatorem per artem medicine vel agriculture vel nauigationis diſciplinam. ⁊ etiaꝫ qꝺ cōuenit omni ⁊ ſoli ſed aliquādo ⁊ nō ſemꝑ. ſicut hominem ī ſenectute caneſcere vel albeſcere ſenē aut in proceſſu tēporis etatis nigreſcere. ⁊ cignū in vltimo etatis albeſciōis dētes habere ⁊ huiuſmodi multa inueniuntur. propter quod ariſtotiles tripliciter aſſignat propriū. ¶ Proprium igitur quādo eſt ꝓprium ad aliquid ⁊ propriū ſimiliter. quia propriū ad aliquid duo cōprehēdit. ſcilicet quod cōuenit omni ſed non ſoli. ⁊ quod conueni ſoli ſed nō omni. ⁊ ſecūdum hanc intentianem proprii propriū quod eſt vnum de quinqꝫ vniuerſalibꝰ ⁊ predicaẗ de ſpecie nō eēntialiter quod reſpōdetur ad queſtionē factam per quale et non de genere ſed ꝺ ſpecie interrogatis enim nobis quid ſit ſocrates cōuenienter reſpōdēdo ꝙ hō ē. rurſus autē interrogatis nobis qualis hō ſit ſortes vł qualis ſpecies animalis. cōuenienter reſpondemꝰ ꝙ ē riſibilis vł bipes. vł medicꝰ vel canus. Attēdaẗ ꝙ proprium prout ē vniuerſale predicabile illo modo cadit ī modū predicandi accidētis. quia accidēs predicaẗ vt comune. quia ex cōmunibus cauſaẗ vni ſpeciei ⁊ alii ⁊ ex cōmuni vni īdiuiduo ⁊ alii. et non cātur ex principiis adequatis ſpeciei ſecūdum naturā illiꝰ ſpeciei quā habet in propria materia. illa enim principia aut ſūt adequata omnino pīcipiis proprii. aut ſunt exceſſa a principiis proprii vel excedētia proprii principia. Si ſunt adequata. aut ſunt intranſmutabilia. ꝓpter hoc ſe tenēt ex pte ſpēi. aut trāſmutabilia ꝓpꝰ ꝙ ſe tenent magis ex pte materie. Et ſiquidē ſunt adeqta principiis ſpeciei et intranſmutabilia. tunc manat ex illis ꝓpriū qꝺ conuenit omni ⁊ ſoli et ſemper. ⁊ cōſequentibiliter predicaẗ de ſpecie ſicut riſibile de homine. ſi autem trāſmutabiliter adequata. tunc aut ē tranſmutatio ex neceſſitate nature. aut ē per uolūtatem uel appetitum anime. ⁊ ſi per neceſſitatem nature. tunc ē proprium quando quod conuenit omni ⁊ ſoli et non ſemper. Si aūt non ē per neceſſitatem ſed per appetitū anime. tunc ē proprium ad aliquid. ⁊ non ſemper illud. ſcilicet quod cōuenit ſoli ⁊ non omni. ⁊ ē proprium ad illa eiuſdem ſpeciei quibus conuenit ⁊ non ad aliquid eiuſdem ſpeciei quibus nō cōuenit. Si autem pīcipia

ſpeciei excedentia ſunt principia intrinſeca
proprii. tunc cõuenit ſoli et non omni. ſi ve
ro econuerſo principia ſpeciei excedantur a
principiis eſſentialibus proprii. tunc erit ꝓ
prium quod conuenit omni ſed nõ ſoli. opor
tet enim ſcire ꝙ principia ſpeciei ſubſtantie
ſunt. quia ſpecies ẽ ſubſtantia que ex princi
piis ſpeciei. non autem ſit ſubſtantia ex non
ſubſtantiis. ⁊ ideo principia ſpeciei neceſſa
rio ſubſtãtie ſunt. Cum autem propriuz ſit
de natura accidẽtis quod non eſt pars eſſe
ſubſtantialis relinquitur ꝙ principia ſue eſ
ſentie eſſentialiter ipſum conſtituentia ſunt
accidentia. hec tamen principia proprio eſ
ſentialia cauſantur ab illis pricipiis que ſũt
ſpeciei ſubſtantialia. cuius exemplum dat
auicena ſatis conueniens ex hoc enim ꝙ ho
mo ẽ animal rationale uel itellectuale per
principia homini eẽntialia ſequitur ꝙ ſit ad
miratiuũ de uiſis ⁊ auditis ⁊ ꝙ uehemẽtiꝰ
ſit caloris. ⁊ ſpiritꝰ ad faciẽ ubi ſunt ſenſus
perceptiui protenſiuꝰ protenſo autem calo
re ⁊ ſpiritu ad faciem ſicut faciei ⁊ membro
rum in facie poſitorum dilatatio eſt igitur
aptus natꝰ ad ridẽdum ẽt ſi actu nõ rideat
Econtra autem ſi non deſiderata ſed cõtra
ria participat. ſequitur ad cor caloris ⁊ ſpiri
tus retractio ⁊ cordis conſtritio. cuius cõſtri
ctionem ſequitur faciei conſtrictio ⁊ cerebri
quo conſtricto ⁊ per paniculos cerebri com
preſſo ſequitur huiuſmõi lachrimalis expſ
ſio quod diſtillans per porros cerebro conti
nuatos per uenas ⁊ neruos. ⁊ tunc fluit per
oculos per naſum et os quod eſt eẽ flebile q̃
proprietate non poſſunt participare anima
lia que huius prudẽtia ⁊ admirationẽ õ ap
prehenſis habere non poſſunt. proportiona
biliter autem ⁊ ut aliis propriis q̃ propria
ſunt quando ⁊ ad aliquid. ut facile patet cui
libet principia ſpeciei in materia intuẽti per
modum qui pauloante dictum ẽ. Ex hoc au
tem ſoluitur difficultas quam quidã iduxe
runt dicentes ꝙ ſi proprium manat ex prin
cipiis ſpeciei. principia autez ſpeciei ſubſtã
tie ſunt ex ſubſtantiis non ſit non ſba. ergo
tet ut uidetur ꝙ proprium ſit ſubſtãtia. Ad
hec autem ſi dicatur ꝙ duplicia ſunt princi
pia quedam eſſentialia proprio que ſunt ha
bitudines principiorum per ſpeciem conſti
tuentium ⁊ hec ſunt accidentia. Sunt eniz
principia remota que ſunt eẽntialia ſpeciei.
⁊ hec ſunt ſubſtantie. et ſunt principia iſto
rum que ſunt principia eſſentialia proprio.
Ad hoc autem cõcludere uidetur quod in
tendunt per propoſitionem hanc. quod qd
eſt principium principii eſt principium pri
cipiati. ⁊ ſi principia ſpei ſunt principia pri
cipiorum proprii. tunc ſunt etiam principia
proprii. ⁊ tunc uidetur ſequi idem quod pri
us. Eſt autem ſolutio huius ꝙ quanuis ea
dem. ſint principia ſpeciei ⁊ pricipia proprii
non tamen eodem modo ſed per habitudi
nem actus ad potentiam ſunt principia ſpe
ciei. ⁊ per habitudinem eſſentie totiꝰ ad ac
tus uel paſſiones conſequẽtes naturaz ſpe
ciei in mãteria ſunt principia proprii. et iõ
non oportet ꝙ ſit proprium ſubſtantia. quia
talis habitudo conſequitur eſſe perfectum.
⁊ ideo eſt de accidentalibus. Sed ad hoc
obiciunt fortius dicentes ꝙ cuz predicatur
proprium de ſpecie. ſicut cum dicatur. ho
mo eſt riſibilis. in iſta propoſitiõe ſubiectũ
eſt de ratione predicati ut dicit ariſtotiles. ẽ
igitur ſubiectum intellectum acceptũ ⁊ clau
ſum in predicato. quod enim ſecũdum itel
lectum conceptum eſt clauſum i alio per ſe
⁊ eſſentialiter conuenit illi. ergo ibidem eſt
eẽntiale principium illius ⁊ quod per ſe ⁊ eſ
ſentialiter eſt principium alicuius eſt de eſ
ſentia ipſius. cum ergo ſubiectum ſit ſubſtã
tia oportet ꝙ etiam predicatum cuius eſt ꝓ
prium ſit ſubſtantia. Ad hoc idẽ confirma
tur ſic cum proprium predicatur de ſpecie.
ſpes ẽ cã ꝓprii. aut gᵃ ẽ cã ꝑ ſe ⁊ uniuoca. aut
per accidẽs ⁊ equiuoca. ſi ſit ꝑ accidẽs ⁊ eq
uoca. tũc hec ñ ẽ per ſe. hõ eſt riſibilis. qđ ẽ
falſum. quia ẽ in ſecũdo modo dicẽdi per ſe.
Si autem eſt per ſe ⁊ vniuoca cauſa ſed cau
ſa per ſe ⁊ vniuoca cauſato dat naturam ſui
eſſentiam et nomen. Et ſi dat nomen ⁊ eẽn
tiam. ⁊ nomen eſt eẽntialis cauſa. et quid õ
eſſentia predicati. ⁊ ſic cum ſbm ſit ſba erit
predicatum ſubſtãtia ut uidetᷣ. ⁊ ſic non erit
paſſio uel propriuz ſed ſpecies. ⁊ ſic nõ erũt
quinqꝫ vniuerſalia ſed quatuor tãtum ut ui
detur. Hec autem faciliter ⁊ cito ſoluuntur
ſed ad memoriam reuocentur ea que in an
te habitis determinata ſunt. cum eniz ſub
iectum ẽ in ratione predicati non ẽ in ratiõe
eius ſicut quid exiſtens de eẽntia eius. ſed ẽ
in eo ſicut cauſa per modum qui eſt dictus.
ſcilicet aptitudinis conſequẽtis eẽ ſubiecti.
⁊ ideo non ſequitur ꝙ proprium ſit ſubſtãtia
ſicut ſubiectum. ſed ſequitur ꝙ ſubiectũ qđ
ẽ quid ⁊ ſubſtantia ſit cauſa ꝙ talis paſſio cõ
ſequatᷣ ipſum. ⁊ ſit in ipſo. cuius inherentia
in ipſo cauſa ẽ ꝙ predicatur de ipſo. ſed ſi eſ
ſet in ipſo ſicut quid uel eẽ principium ipius
tũc bene ſequeretur id quod cõcluſum ẽ. Id
autem quod obicitᷣ de eẽntiali. dicenduz ꝙ
eẽntiale dupliciter dicitur. ẽ enim eẽntiale
quod eſt quid eẽntie. ⁊ hoc uerũ eſt quod pro
bat obiectio eſt iterum eſſentiale. quod eſt
cauſa non derelinquẽs eẽntiam. cum tamẽ
ſit quid eſſentie. ⁊ de hoc non eſt uerum hoc
modo ſubiectum eſt eſſentiale predicato. et

conceptum in ipſo. quādo proprium de ſpe
cie predicatur. Et generaliter propria paſ
ſio de ſubiecto. tale ergo ē propriuz qđ quar
tum ē inter quinqз. Sic ergo proprium eſt
vniuerſale. quanuis propriuз ⁊ vniuerſale
ſecūdum rationem nominum proprii ⁊ vni
uerſalis repugnare uideantur. quia propri
um eſt quod vni ſoli cōuenit. vniuerſale au
tem quod conuenit multis. Sed ad hoc eſt
dicendum ꝙ quanuis proprium conueniat
ſoli. hoc tamen ſolum eſt ſpecies cōmunis.
que eſt in multis potentia uel actu uel ſiḿ ac
tu ⁊ potentia. et quanuis ſic ſoli conueniat.
tamen eſt in multis ⁊ de multis in quibus
⁊ de quibus eſt illud ſolum. cuius ipſum ē ꝓ
prium. et hoc non eſt contra rationē vniuer
ſalis ut in ante habitis ĩ tractatu de vniuer
ſalibus in cōmuni determinatum eſt. Attē
dendum eſt enim ꝙ uere propriuз eſt qđ cō
uenit omni ⁊ ſoli ⁊ ſemper. ⁊ conuerſim pre
dicatur de illis. ⁊ per defectum ad illud ac
cipiuntur alia propria. ſcilicet illud quod cō
uenit ſoli ſed non omni. aut omni et ſoli ſed
non ſemper. diffinitio autez conuenit omni
et ſoli et ſemper. ſed eſt quid. ſed non quale.
predicationem ergo vniuerſalis habet pro
prium ꝗꝗ indiuidua propria non habeāt
ut dictum eſt. ⁊ ideo contra hoc quidam obi
ciunt dicentes ꝙ ſi hoc vniuerſale quod eſt
proprium non habet particulare. ergo non
habet pariticulare niſi per aliquod. ſi autez
non habet particulare niſi per aliquod. cuз
vniuerſale dicatur ad particulare. uidetur
ſequi ꝙ non eſt vniuerſale niſi per aliquod.
quod autem non eſt vniuerſale niſi per ali
quod eſt vniuerſale per accidens. propriuз
ergo non eſt vniuerſale niſi per accidens. ⁊
ſic non quinqз ſunt vniuerſalia per ſe. quod
eſt falſum. Sed ad hoc dicendum eſt ꝙ pro
prium re uera predicatur de ſpecie cuius ē
proprium immediata predicatione. Sed
ut dictum eſt reſpicit ſpeciem prout eſt ma
teria ⁊ particulari. ideo predicatio eius per
ſe refertur ad particularia. ⁊ ſic per ſe ⁊ non
per accidens eſt vniuerſale. Si autem di
catur ꝙ duorum vniuerſalium quorū vnuз
ſub altero non continetur. non debēt eſſe ea
dem particularia ſicut eſt diuerſorum gene
rum ⁊ non ſubalternatim poſitorum diuer
ſe ſunt ſpecies et differentie. etiaз ita debēt
eſſe diuerſa indiuidua. Dicendum ꝙ hoc ē
uerum de generibus et ſpeciebus. ſed đ vni
uerſalibus ſic eſt ꝙ plura eorum referunť
adinuicem ſicut genꝰ ad ſpeciē ⁊ ſpecies ad
genus. ⁊ ſimiľr differētia referť ad utrūqз
illorū. ⁊ ſic ēt ꝓprium referť ad ſpēz. ⁊ ideo
pñt hēre indiuidua eadē non tñ eodez mō.
Alius. n. modus idiuidui ē hoc aial ⁊ hic hō
hoc rōnale et hoc riſibile. Quis ꝑ ſuppoſitū
oīa hec eadē ſint. ē. n. ſortes hoc aial ⁊ hic
hō ⁊ hoc rōnale ⁊ hoc riſibile. Et ſi idiuiduū
formaľr accipiať. tñ formaľr diuerſa ſunt ĩ
diuidua. ſicut diuerſa ſūt vľia. Sз ĩ hoc eſt
dfīa ꝙ hoc aial ñ hз eē hoc rōnale ꝑ hoc ꝙ
ē hic hō ſз ꝑ ſe. ſз hoc riſibile hз eē hoc riſi
bile ꝑ hoc ꝙ ē hic hō. qꝛ riſibile pͥcipiať ab
hoīe ſiue ab hoīs ſpē. aial āt et rōnale ab ho
mine non pͥcipianť. ſз potiꝰ principia ſunt
hoīs. hoc igiť eſt qđ intendimus de proprio
ſm logicam intentionem.

Hoc autem totum facile patet ſi cō
ſiderentur dicta antiquorum in ꝓ
prii diuiſione. Propriuз peripate
tici quadrifariam diuidūt. quadri
fariam autem diuidere eſt quatuor modis
fari. quia diuiſio eius eſt multipliciter data
quod non eſt omnino equiuocum. nec eſt pu
re vniuocum. ſed plurium cōuenientium in
vno nomine relatorum ad vnum cui prin
cipaliter ⁊ perfecta ratiōe conuenit ratio no
minis. nam dicitur proprium quod ſoli ali
cui conuenit ſpecieiꝰ ⁊ ſi non omni conuenit
indiuiduo eiuſdem ſpeciei. tamen erit pro
prium. quia manat de ſubſtantialibus prin
cipiis ſpeciei. quanuis principia eſſentialia
proprii non adequantur principiis ſpeciei.
⁊ per tranſmutationem uolūtariam referū
tur ad principia ſpeciei. Et hoc mō medicū
eē vel geometram eē proprium ē homini. ⁊
ē proprium ad aliquid ſue ſpeciei. ⁊ ē propri
um quia đi indiuiduo ſpeciei accidit. ſed nō
ſoli accidit ſpeciei. eo ꝙ principia ꝓprii exce
dunt propria principia ſpeciei. quāuis non
excedant oīa principia ipſius quemadmōз
proprium eſt hōi eē bipedem. Et ē ꝓprium
quod conuenit ſoli ſpeciei ⁊ đi indiuiduo eiꝰ
dem ſpeciei ꝑ aptitudinem nature cōis. ꝗꝗ
uis per accidens impediatur in aliquo. ſed
non conuenit ſemper ſed aliqñ. ut caneſcere
in ſenectute. Cum. n. hō hēat cerebrū maxi
mum reſpectu ſui corporis ⁊ humidiſſimuз
ꝙ non tinuatur niſi quādiu calor naturalis
fuerit fortis. neceſſe ē qđ precedete etate fri
geſcente calore reſoluēte ipm ⁊ non digerē
te nec terminante ipm putreſcere incipiat.
⁊ tunc caneſcit ⁊ albeſcit ſm naturam. quā
uis hoc per accidens impediať in his ĩ qui
bus eſt ſubtile pingue ⁊ humiduз facile per
modicum calorem terminabile. ꝑꝑ qđ qui
moles ⁊ ſubtiles plures aut non caneſcunt.
aut tarde. molicies. n. et ſubtilitas pilloruз
ſignum ē ſubtilis ⁊ pinguis humidi. et hoc
eſt ꝓprium qñ. Eſt ēt proprium qđ đi cōue
nit indiuiduo ſpeciei. ⁊ ſoli ſpeciei. ⁊ ſemꝑ
conuenit. eo ꝙ principia proprii adequātur
penitus principiis ſpēi et ĩmobiľr manant.

er ipſis. ⁊ hoc ē ꝓprie ꝓprium. ſicut riſibile ꝯuenit hoī per aptitudinem nature hoīs. ēt qñ non ridet ſm actum ⁊ opationez uſus dicitur eſſe riſibile. non ꝙ actu rideat ſ; ꝙ aptus natus ad ridēdum ē. ⁊ hoc mō equo cōuenit eē hinibilē. et aſino eē rudibilez. et boui eē mugibilez. et ſic ſui propria h; qdlibet aial ⁊ ēt quelibet ſpecierum. quāuis noīa ꝑpriorū nō ſint poſita. pp hoc ꝙ nobis ſunt incognita. dicimus tñ ꝙ ſpecies ⁊ res ſub ſpeciebus contēte multas hñt operationes nō a qualitatibus actiuis ⁊ paſſiuis que ſunt i ipſis ſed a tota ſpecie ſicut ſcamonea dicit purgare coleram. ⁊ ſaphirus tremores antraces pellere. ⁊ hoc dicit eē eis proprium. Hec aūt ſic dicunt ꝓprie ꝓpria. qñ ēt conuertunt ⁊ ꝯuerſim ꝑdicant de ſpe vlr. qcqd .n. eſt equs ē hinibile. ⁊ quicquid ē hinnibile ē equs. Attēdendum ē ꝙ quāuis riſibile ſit ꝓprium hoīs. tñ riſibilitas non ē eius ꝓprium. q; proprium ē vle predicabile. Riſibilitas āt de hoie ꝑdicari non pōt. ſic nec predicat in dr̄ia rōnalitas. ſed predicat rōnale Et huius cām dicit auicena ſatis cōuenientē. q; cum vle notius ſit totius eius d quo ꝑdicatur ⁊ dicat ipſum totum uel ſm potētiam uel ſm actum. uel ſm naturalē potentiam cōſequentē ipm in eo i quo ē. ſic dicit totum ꝓprium. Tale āt totum non pōt ſignificari per abſtractum. ſed ſignificatur ꝑ concretum. oz. n. vle cōcretiōis mere ſignificare per nomē. Quis. n. ſic quatuor vlia q̄ ſūt genus et ſpes dr̄ia ⁊ ꝓpriu; cōcretionis mō ſignificari hēant. non tñ pp hoc ſunt dnoiatiua ſed ſunt totius eē noīa. nomē ⁊ rōnem dantia ei de quo predicat. qd non faciūt denominatiua. q; iſta non ſunt niſi uel eſſētialia eius de quo predicant. uel ex eēntialib⁹ principiis manantia. denoīatiua āt formātur ab aliena natura q̄ ꝑ cām non eēntialez ſed infinitaz eē in ſubiecto. et iō non eēntialr ſed denoīatiue pñt predicari. ſicut cum dr. hō ē albus uel niger. uel aliquid huiuſmodi hec āt in dotrina predicamētorum hñt determinari. talis ergo ē intentio ꝓprii apud logicos ⁊ talis ē diuiſio ipſius. de proprio ergo hec dicta ſufficiant.

Nteq; de aſſignationibus accidētis tractemus quibus antiqui accidens deſcripſerūt oz nos de dr̄ia ꝓprii ⁊ accidentis ſm ꝙ eſt vnum de quinq; vlibus determinare. i hoc. n. auicena dicit antiquos qui de quinq; tractauerunt vlib⁹ eē diminutos. q deſcriptiones accidētis poſuerunt anteq; diſtinguerent in qua ſignificatione accidens accipit. ſm ꝙ ē vnum quinq; vlium. Cum. n. de qd ē ſit ſba uel accidens. vt dicit ariſtotiles. ⁊ ꝓprium pp hoc ꝙ conſequitur eē completum ſpei ſit accidēs. uidebitur de neceſſitate ꝙ ꝓprium ſit accidens. Et ſic ſi accidens ſumit ꝓ dī eo qd non ē ſba uidetur ꝙ proprium non ſit diuiſum ab accidente. ⁊ vlia non ſunt quinq; ſed quatuor tm̄. Adhuc āt ꝓprium non pōt dici eēntiale ſpei. q; ex quo proprium ſequit totaz compoſitionem ſpei ⁊ completū eē ipſius. Species intelligitur ſine ꝓprio. ⁊ cum nō ſit eēntiale ſpeciei erit ut accidentale ſpeciei. ⁊ ſic ē in natura ſicut accidens. ⁊ cum in cōparatione ad proprium ſubiectum et accidentale totum ponet in naturam et eēntiam accidentis non ergo erit in aliqua conſideratione niſi accidens. ⁊ ſic iterum ſequi uidetur ꝙ non ſint quinq; vlia ſed quatuor tm̄. Si aūt aliquis dicere uelit ꝙ duplex eſt comperatio accidētis ad ſubiectum. idem. n. accidens comperatur ad ſubiectum ut ad ſbm tm̄. ⁊ hoc ē accidens. aut comperat ad ſbz aut ad ſubiectum ⁊ ad cām. ⁊ hoc emanat d principiis ſubiecti. ⁊ eſt proprium ſubiecto. ⁊ ſic differt ꝓpriu; ab accidēte. hoc ſtare nō pōt. q; de accidens ut dicit ariſtotiles i nono prime philoſophie cātur a ſubſtātia. et ſtabilitatur ⁊ ordinat ab ipſa. ⁊ ſine ipſa eſt fluens ⁊ indeterminatū. ⁊ ſic ſequeret ꝙ de accidens ſit proprium. et ſic iterū ſequeret ꝙ non eēnt niſi quatuor vlia. ſ. genus. dr̄ia. proprium et accidens. Hoc ēt probat rōne. q; de qd ſm ordinē nature ē prius aliquo eſt cā ad illud ut determinat i libro cārū. ⁊ in libro fontis uite. nō pōt et negari quin ordine nature ſba ſit an̄ accidens. accidēs ergo ſic comparat ad ſbam ſicut ad ſbm ⁊ ad cāz hoc āt ēt dicit rō noīs ſbe q̄ dr̄ a ſubſtando. eo ꝙ accidenti ſubſtet ut ſbm et cā. Adhuc accidens diuidit i accidens ſepabile et inſeperabile. Inſepabile āt accidēs ē qd cātur a principiis ſbi. ꝓprium āt eſt accidēs a pricipiis ſbi cātuz. Videt ergo ꝙ ꝓpriū ſit ps accidētis. ⁊ i minori ābitu cōitatis q; accidēs. Adhuc auicena q̄rit qd uocat accidēs qñ accidens dr̄ vnū qnq; vlium. Si. n. accidēs dr̄ id cuius tota natura ē accidēs ut color uł albedo. cū talia ſint ⁊ genera ⁊ ſpecies ⁊ differētie ⁊ ꝓpria. vr̄ ꝙ qnq; vlia non differāt re. ſed modo tm̄. ut vr̄. Poſtea talia q̄daz ſunt modū tm̄ quedā dicēta. ſicut cū dr̄ corpus ē creatura uel nō creatura. uel factū uł eternū. tūc talis predicatio nihil d ſbo predicaret. nec tlis ꝑdicatio poſſet reduci ad aliquē modū ꝑdicatiōis qnq; vliu;. Si āt tlis natura ñ dr̄ accidēs. ſ; accidēs uocat denominatū ab accidēte. ut albū. tūc accidēs eſt idē qd accidētale. qd oīo ſ; eē vr̄. q; accidētale dicit pluſq; accidēs. et dicit ſubiectum quod non ē de eſſentia uel natura accidētis

Adhuc quod queritur de comparatione hu
ius vniuerſalis quod eſt accidens ad indi
uidua de quibus predicatur. Si enim non
habet propria indiuidua. ſʒ habet īdiuidua
ſubſtantie. tunc uidetur ꝙ non ſit proprie et
per ſe vniuerſale Si autem habet īdiuidua
propria ⁊ per ſe non ab alio vniuerſali . tūc
ſequitur ꝙ cuʒ omne vniuerſale habeat eē
completum ⁊ perfectum quādo ē in ſuis in
diuiduis. ꝙ accidens completuʒ eē habeat
⁊ perfectum quādo ē in ſuis īdiuiduis. ut al
bum in hoc albo. ⁊ ſic accidens completum
eē habere poteſt ſi eſt ſubſtantia. quod omni
no ē īpoſſibile. Reſtat ergo queſtio quid ſit
accidens ſecūdum ꝙ eſt vnum quinqʒ vni
uerſalium ſecſidum auicenam ⁊ alfarabiū.

Ad hec ⁊ ſimilia non ē difficile reſpōde
re ſi bene reuocentur ad memoriam. que ī
tractatu primo de vniuerſalibus dicta ſūt.
alrquādo dictum ē enim ꝙ omnia iſta qnqʒ
quantum ad communē modum predicādi
de pluribus vniuerſalia ſunt. ita ꝙ ſunt in
multis ⁊ de multis. ⁊ ꝙ non equiuoce predi
cantur de multis in quibus ſunt. et quod ſu
is particularibus dant nomia ſua ⁊ rationē
ita ꝙ vnumquodqʒ ſuo particulari nomen
ſuum dat ⁊ rationeʒ. genus ſcilicet ut genꝰ.
ſpecies ut ſpecies. differētia ut differentia
proprium vt propriuʒ. ⁊ accidēs ut accidēs
ſicut album dat nomen ⁊ rationem ſuaʒ ſe
cūdum predicationem accidentis huic albo
de quo predicatur ut accidens. ⁊ cui accidit
ſiue ineſt ut accidens. Et quod queritur de
differētia proprii ⁊ accidentis ſecundum ꝙ
ſunt diuerſa vniuerſalia predicabilia de ſu
is ſubiectis. dicendum ꝙ differūt in hoc ꝙ
proprium ē accidens manāt de principiis
eſſentialibus ſpeciei. Et maxime proprie ꝓ
prium. cuꝰ principia principiis ſpecies im
mobiliter ſunt adequate. quemadmodum
in tractatu de proprio dictum eſt. Sunt au
teʒ ſub principiis ſpeciei principia ſubſtātia
lia indiuidui componentia ipſuʒ. ſicut talis
anima ⁊ tale corpus et talis comp exio. ⁊ ta
lis membrorum compoſitio. et talis habi
tudo ⁊ huiuſmodi ex quibꝰ oritur et manat
accidens indiuidui. quod ſecūdum ꝙ totuʒ
eē ſignificat. ⁊ eſt notio totius ſub eē talis ac
cidentis predicabile de ipſo ē. nec idem eſt
ipſi ⁊ hoc ſub hoc cōmuni quod ē uniuerſale
predicabile de inferioribus ſpecialem dicit
modum predicandi qui non ē aliquis alio
rum quatuor modorum. ⁊ ideo ipſum ē uni
uerſale quintum. ⁊ ideo etiam uocatur acci
dens indiuidui. cum proprium dicatur acci
dens ſpeciei propter cauſam que ſepius dic
ta eſt. ⁊ ideo deficerent predicabilia niſi ap
poneret᷑ aliis quatuor predicabile accidēs.
ideo etiam dicitur accidēs cōmune. qꝛ talis
habitudo principiorum cōmuniter ī diuer
ſis generibus ⁊ ſpeciebus particularium in
uenitur. ideo etiam uocatur accidēs finitū
quia principia ſtātia nō ſunt ſʒ mobilia mo
tu per accidens. qui in omnibus ē ⁊ infinitꝰ
⁊ ideo etiam dicitur accidens per accidēs.
quia talia principia eſſentialia īdiuiduis nō
ſunt determinate de intellectu accidentis.
ita ꝙ cōcipiantur in ratione diffinitiua ac
cidentis ſicut determinata ſubiecta quēad
modum concipitur determinatum ſubiec
tum in diffinitione accidētis per ſe. tale er
gꝰ vniuerſale predicabile de multis ꝑ hoc
ꝙ notio totius eſt ſub eē accidentali huiꝰ ac
cidentis ut dicit alfarabiꝰ. ⁊ vniuerſale qn
tum quod uocatur accidens. ⁊ quia nullum
abſtracte ſignificatum poteſt eē notio totiꝰ
ſubiecti ſecūdum ꝙ ē ſub eſſe ſubſtantiali uꝉ
accidentali. ꝓpter hoc accidens ī ſolo gene
re accidētis ſignatuʒ ut color uel albedo nō
poteſt eē vniuerſale ſic ꝑdicabile ut accidēs
quāuis poſſit eē vniuerſale ut genus uꝉ ſpe
cies uel differētia uel proprium. quod dicit
auicena quod accidētale hic accidens uoca
tur quando accidens quintuʒ vniuerſāle di
citur eē. quāuis etiam hoc ſubiectuʒ dicat
⁊ accidens que ſunt diuerſarum naturaruʒ
non ad idē ordinatarum ut potētia ⁊ actꝰ.
tamē non predicantur niſi ſʒ eē accidentis.
quod habet in ſubiecto. ⁊ ideo totum predi
catum uocatur accidens. ⁊ ſecūdum hoc nō
ē difficile reſpōdere q̄ obicienti inducta ſūt.
quādo enim dicitur ꝙ omne quod ē aut eſt
ſubſtantia aut eſt accidens. hoc uerū ē ſcd̄m
ꝙ ſubſtantia eſt ens per ſe ⁊ accidēs eſt ens
per aliud in alio. hec enim diuiſio reducitur
ad hanc que eſt ꝙ omne quod ē aut ē per ſe
ens. aut nō per ſe ens. que diuidūtur ꝑ affir
mationem ⁊ negationem. ⁊ ſic proprium ut
dicit boetius ē de genere accidētium. ſecū
dum autem ꝙ ſunt diuerſi modi entis ꝑ ſe.
ſecūdum quos uariatur predicatum ſubſtā
tiale in quid ⁊ ī quale. ſed ſunt diuerſi mōi
entis in alio ⁊ per aliud. ſcd̄m quos uariat᷑
modus predicationis ſiue predicabilis acci
dentalis. Quoddam enim ē in alio ⁊ per ali
ud ita qꝺ principia eius ſunt adequata iſti.
⁊ immobiliter ſunt in ipſo. ⁊ hoc habet mo
dum proprii quod ſimpliciter ē proprium.
quia proprium quādo. ⁊ proprium ad aliqd
deficiunt a proprio ſimpliciter. ⁊ ideo accipi
unt ſm̄ aliquid modum accidētis. propter
quod dicit ariſtotiles in primo topicoruʒ ꝙ
nihil prohibet accidēs fieri proprium quan
do ⁊ ad ad aliquid. vnde talia ſunt acciden
tia aliquid cōuenientie habentia cuʒ ꝓprio.
Ad hoc qꝺ dicit qꝺ accidens per ſe non eſt

eſſentiale ſubiecto eo ꝙ ſubiectũ ſcõm eſſe ꝑ
fectũ natura ⁊ itellectu ẽ ante illud dicendũ
ꝙ hoc quidẽ verũ eſt ꝙ ꝓpriũ non ẽ eſſenti
ale ſpeciei ⁊ ſubiecto de quo predicatur. nec
hoc dictũ fuit. ſed potius econuerſo ꝙ ſubie-
ctum ꝑ principia vniuerſalia ſpecificata eſt
eſſentiale ꝓprio. qꝛ ſubiectũ ẽ in ratione pro
prii ⁊ nõ ꝓpriũ ĩ ratione ſubiecti. nec dici-
tur ſubiectum eſſentiale. proprio ſiue per ſe
accidenti ꝙ ſit aliquid de natura predicati.
Sed qꝛ ẽ cauſa ipſius a qua fit ⁊ in qua fit
ſecũdum eſſe. ⁊ iõ dicit eẽntiale ſibi ſicut nõ
dereliquẽs ipſuȝ actu ⁊ ĩtellectu. ⁊ ñ ſicut cõ
ceptũ vt quid vel quale eẽntiale ipſi⁹ ſicut
genus ⁊ differẽtia componunt in intellectu
ſpeciei. hoc autem modo ſubſtãtia nõ ſe ha-
bet ad accidens cõe ſiue ad accidẽs ꝑ accñs
ſed habet ſe tñ vt terminus ad quẽ termia
tur eẽ accidẽtis ſine quo fluidũ ⁊ incertuȝ ẽ
accidẽs ſicut fundamẽtũ quo fundat. ⁊ hoc
habet ſubſtãtia vt ſubſtãtia eſt. ⁊ non vt hec
ſubſtãtia vel iſta. ⁊ ideo nõ ꝑ ſe accipit ĩ rati
one ſiue diffinitione accidẽtis. Et ideo hoc
nõ eſt ꝑ ſe ſed ꝑ accidẽs cũ dicitur homo eſt
albus quãuis hoc ſit ꝑ ſe homo ẽ riſibilis.
Cũ enim dicit homo ẽ albus notat ſubiectũ
eẽ fluxus albedinis ⁊ illud ĩ quo fundat albũ
vt ſit albedo ĩ ipſo. ⁊ ſubiectũ nõ dicit cauſã
quare accidẽs ſit tale ĩ ipſo. Cũ autẽ dicit ho
mo ẽ riſibilis. hõ dicit cauſã quare riſibili-
tas ſit ĩ ipſo. ⁊ ideo diuerſus ẽ modus predi
cãdi hic ⁊ ibi. Ad hoc autẽ ꝙ dicit de accñe
ſeperabili ⁊ iſeperabili ꝙ vnũ cõperet ad ſu
biectũ vt ad ſubiectũ tñ. Alterũ autẽ comp
etur ad ſubiectũ vt ad ſubiectũ ⁊ ad cauſaȝ
⁊ ſic ꝓpriũ ſit pars accidẽtis. Dicẽdum ꝙ
q̃uis accidẽs iſeperabile cõperet ad ſubiec
tum vt ad cauſam. tñ non ſequit ꝙ ſit pars
accidẽtis. Cõperat enim ꝓpriũ ad ſubie
ctũ ꝙ ẽ ſpecies ꝑ principia icorruptibilia ⁊ i
mobilia vt ſepius dictũ ẽ. accidẽs autẽ iſepe
rabile cõperat ad principia idiuidui que ſũt
mobilia ⁊ corruptibilia vt ad cõplexionẽ hãc
vel ad cõpoſitionẽ hãc facientia. q̃uis ꝑ ali
quã cauſaȝ nõ mutet ſubiecto manẽte. ſicut
nigredo ad ethiopẽ vt dicit Ari. ĩ libro d̾ cã
ſis ꝑticulariũ qꝛ ſemẽ in matrice decoquit
decoctione forti ⁊ ideo reſoluit humidũ cla
rũ ⁊ remanet nigrũ tereſtre ⁊ nõ clarũ ⁊ cuȝ
alia ſit cõperatio ꝓprii ⁊ iſeperabilis accñtis
ad ſubiectũ. patet ꝙ ꝓpriũ nõ eſt pars acci-
dẽtis niſi forte ꝓpriũ qñ ⁊ ad aliquid que ſꝫ
ſimplicit de natura accidẽtis ⁊ ſecũdũ quid
ꝓpria vt dictũ eſt. Ad hoc autẽ ꝙ querit
ꝙ hic dicat accidẽs iam patet reſpõſio in ſu
ꝑdictis ꝙ autẽ queri poſſet que dr̃a ſit ac
cidẽt ⁊ accidẽtalis exẽpli quo accidẽs hic di
cit accidẽtale vt dicit Auicena ſoluẽdum ẽ
ꝑ eundẽ Auicenã dicẽtem ꝙ accidẽs dicit ꝑ
oppoſitionẽ ad ſubſtãtiam. accidẽtale autẽ
denominatũ ẽ ab accidẽte ⁊ ratione eſſe ac-
cidẽtalis qd̃ habȝ predicatũ. ⁊ nõ ratione eẽ
ſubſtãtialis qd̃ habȝ ſubiectũ. ⁊ ideo dicit ꝙ
albũ nõ dicit albedine ſed rẽ albã ſub eẽ al-
bedinis deſignatã. ⁊ hoc qꝛ ĩ precedẽtib⁹ det
minatum ẽ vl'e enim nõ predicat niſi ꝑ hoc
ꝙ eſt notio totius eſſe ſui ſubiecti hoc ſepi⁹ di
ctũ eſt. Ad hoc autẽ qd̃ de indiuiduo huius
vl'is querit. Dicẽdum ꝙ ſicut alia quedam
ꝓpria habet idiuidua qꝛ aliter. nõ eſſet ꝑ
ſe ⁊ vniuoce vl'e ſicut alia. ⁊ hoc verũ eſt ꝙ
vl'e vt vniuerſale nõ habet ꝑfectũ eẽ ſm a c
tum ⁊ naturã niſi in ſuo particulari ⁊ ſic hoc
album dat perfectum eẽ albo ĩ vniuerſali
deſignato. Sed ex hoc vlterius nõ ſequitur
quin hoc accidẽtale eẽ depẽdeat ad ſubſtan
tiam. vt ad terminũ ſui fluxus. ⁊ ſui eẽ fun
damẽtum. ⁊ ſic idiget indiuiduo ſubſtãtie.
Et hoc ideo quia eſt vniuerſale quod eſt acci
dẽs ⁊ inquantum vniuerſale habet indiui-
duum. Et inquãtum hoc vniuerſale quod ẽ
accidens idiget indiuiduo ſubſtantie ſicut ⁊
de proprio dictum ẽ in ante habito tractatu
propter enim talẽ diuerſum modum predi
cãdi diuerſum eſt ab illis hoc vniuerſale.
Sic igit ſcõm ꝑipateticos poſteriores det
minandũ eſt de ĩtentioni accidẽtis antequã
procedat ad aſſignationes accidentis prop
ter quod Auicena porphiriũ redarguit quod
omiſſa determinatione accidentis cuius in
tentio nota nõ erat ſtatiȝ proceſſit ad deſcri
ptiones ipſius.

Aſſignationes accidẽtis date a por
phorio. ⁊ ab aliis peripateticis m'l
tipliciter dicunt eſſe vicioſe ⁊ repre
henſibiles ⁊ dicta accidẽte prout
vniuerſale eſt ab Auicena ⁊ algazele ⁊ Alfa
rabio ⁊ a Jacob filio alchindi minus verita
tis habere ⁊ eſſe multipliciter imperfecta in
quibuſdam nõ vera quibuſdã imperfecta ⁊
in quibuſdam ad rem nõ pertinẽtia quod. n.
dicunt antiqui in prima accidẽtis aſſignati
one ꝙ accidẽs eſt quod adeſt. ⁊ abeſt preter
ſubiecti corruptionem deſit eẽ generis. De
buit ergo dici ꝙ accidens ẽ vniuerſale. vni
uerſale enim quinqȝ generibus ẽ pro genere
Adhuc cum addi debuit differentia contra
hens ad predicabile quod eſt accidẽs ⁊ ſepe
rans ipſum ab aliis in modo de pluribus ꝑ
dicandi. vt diceretur ſic. accidens eſt vni-
uerſale predicatum de pluribus non eſſenti
aliter ſed in quale ⁊ non in quid. hoc enim
eſſet quare adeſt vel abeſt ei de quo predi-
catur preter ſubiecti corruptionem. Ad
huc ſicut abeſt preter ſubiecti corruptionem
ita abeſt preter ſubiecti conſtitutionem. mo

tus enim ſm accidētia ſicut dicit Ariſtot.
quinto phiſicorū eſt de ſubiecto ad ſubiectū
eodē ſubiecto remanēte ⁊ ſaluato ſub vtroqȝ
terminorū motus ⁊ hec ē cauſa quare adeſt
⁊ abeſt preter ſubiecti de quo predicat̄ corru
ptionem. Dicit etiā Auicena vitiū eē in hoc
qd̄ ſcd̄m hanc aſſignationem accidentis di
uidūt accidens i accidens ſeperabile ⁊ iſepe
rabile. dicentes ꝙ dormire vel ſedere eſt ſe
perabile accidens nigrū vero eē coruo ⁊ eti
opi inſeperabiliter accidit. Et ſic obiciat̄ ꝙ
hoc oppoſitum eſſe videt̄ ei qd̄ dicitur i aſſi
gnatione accidētis quia ſi eidem adeſt pret̄
ſubiecti corruptionem. tūc omne accidēs ui
det̄ ſeperabile ⁊ nullū inſeperabile ſubiecto
manēte. dant reſpōſionem valde calūnni
oſam dicentes ꝙ accidens eſſe ſeperabile ē
a ſubiecto ſecūdum intellectū q2 pōt ſubitel
ligi coruus albus ⁊ ethiops nitens candore
ſiue colore. nitens autē color nō eſt niſi alb⁹
Hec aūt reſpōſio valde videt̄ debilis q2 ſep
abile ſcd̄m actū ⁊ iſeperabile ſecūdum opi
nionē vel itellectū ſunt ſeperabilia equiuoce
⁊ talia i aſſignationibus diffinitionū poni n̄
debent. Adhuc autem falſū videtur quod
dicūt ꝙ preter ſbi corruptionem poſſit intel
ligi coruus albus ⁊ etiops nitens cādore ni-
gredo enim cōperatur ad coruū ⁊ ad etiopē
vt ad ſubiectū ⁊ ad cauſam ſubſtātialē ma
terie ⁊ ſubiecto corui ⁊ ethiopis . ⁊ ideo ma
nente coruo ſecundū quod coruus eſt nō pōt
intelligi coruus albus vt videt̄ q2 coruo po
ſito vt ſubiecto ponit̄ cauſa nigredinis ⁊ po
ſita cauſa nigredinis nō pōt intelligi ꝙ albe
do inſit coruo. vitioſa igit̄ vt videt̄ talis ac
cidentis aſſignatio eſt ⁊ hec omnia cōcedit
Auicena. Adhuc autem etiam falſum vide
tur q2 mors accidit homini. Et combuſtio
domui ⁊ neutrū illorum adeſt preter ſubiec
ti corruptionem. adhuc autem generatio ſic
ergo arabes philoſophi hāc porphirii acci-
dētis reprenderūt deſcriptionem. Ad huc
quidam latinorū finxerūt quaſdam reſpōſi
ones quas q2 deliramenta reputo d̄ eis nul
lam faciemus mentionē. Eſt autē veritas
de his qui antiqui dixerūt ꝙ accidēs eſt qd̄
adeſt ⁊ abeſt preter ſubiecti corruptionem.
Ex prima enim vniuerſalis diuiſione in qn
qȝ vniuerſalia ſub intelligi volūt vniuerſale
vt ſit ſenſus. Accidens eſt vniuerſale qd̄ d̄
ſubiecto predicat̄ nō eſſentialiter. Et ideo
poteſt i eſſe ſubiecto eidem ⁊ ab eſſe eodem
nec oportuit ponere ꝙ per diuiſionem aquo
libet ſub intelligi poſſat. Similiter dixerūt
de hoc qd̄ dicitur de mō predicādi non eſſē
tiali hic modus itelligit̄ ex determinatis in
aliis que omnia eſſentialia predicant̄ ſcd̄m
primū vel ſcd̄m modū dicēdi ꝑ ſe ſicut in ā

te habitis dictum eſt. Et cum ſolū accidens
reſiduū ſit iter vniuerſalia ⁊ vltimum eo ꝙ
minus habet de ratione predicabilis relinq̄
batur qd̄ nō eſſentialiter predicaretur ⁊ ſic i
differenter ad affirmādum ⁊ negandū ha
bet ſe ad ſuum ſubiectum quod adeſt ⁊ abē
eidē ſubiecto. ſubiecto eodem remanāte in
corrupto. quod nō conuenit alicui aliorꝫ vni
uerſalium que ſe nō habēt ad ſubiecta. de q
bus predicant̄ non affirmādo ⁊ nō negādo.
q2 ipſa inſunt ſubiectis actu ⁊ intellectu. vel
ſubiecta inſūt ipſis predicatis ſecūdum itel
lectum quod nō ineſt ſubiecto accidentis. nec
etiam predicato. Quod autē ſubiungit̄ d̄ di
uiſione accidentis. ratio eſt vt oſtendat̄ aſſi
gnatio vera de vtroqȝ accidēte. ⁊ de ſepera
bili quidem planū eſt ꝙ dicitur de iſeperabi
li etiā verū eſt q2 docet Ariſtotiles ꝙ altera
tio eſt cū eodem manēte ſubiecto motus ſit
in ſuis paſſionibus. motu autem facto ſcd̄m
iſeperabile accidens non poteſt negari quin
ſit motus alterationis ⁊ non ſubſtantie opor
tet igit̄ ꝙ maneat idem ſubiectum ſaluatū
ſecūdum eſſe ſubſtantiale . q2 aliter motus
eſſet. aut de non ſubiecto ad ſubiectū. aut de
ſubiecto ad non ſubiectū. ⁊ hec eſt neceſſitas
que compulit antiquos dicere ꝙ ſecundum
inſeperabilia accidentia predicatio eſt acci
dentis qd̄ adeſt ⁊ abeſt preter ſubiecti corru
ptionem. Eſt enim conſtitu ſubiecti duplex
ſecundū eſſe. ſ. ſimpliciter ⁊ ſecundū eſſe tal'
vel talis complexionis. Secūdum eſſe ſim
pliciter conſtituit̄ ſolis principiis ſubſtantie
que ſunt forma ⁊ materia ad ſpeciem vel ad
indiuiduū ſpēi determinata. Secūdū autē
eſſe talis vel talis complexionis conſtituit̄
ex qualitatibus principiorum ſubſtantialiū
Et non ex ipſis principus cuius ſignum ē q2
ſi ouum corui accipiat̄ ⁊ argento viuo in hu
more viſcoſo ſicut eſt vnguentum anſeris.
vel cati que frigida ſunt animalia circumli
mat̄ ⁊ nidus in frigidiſſimo ſit loco ſicut in
ſummis mōtibus frigidis erit ex ouo coru⁹
albus. ⁊ aliquando erit albus ex ſola loci fri
giditate. ⁊ hoc non eſſet niſi principia ſubſtā
tialia a talibus accidentibus eſſent ſepera
bilia. Et. n. manifeſtū ꝙ ethiops in locis fri
gidis paulati albeſcit. propter eandē cauſā
Quod aūt obicit̄ ꝙ talia iſeperabilia ad ſub
iectū ꝯperant̄ vt ad cām ⁊ hoc ē q2 ſubiectū
ibi cū ſubſtātia ⁊ principiis ſubſtātie talē in
ratione ⁊ in nomine ſuo deſignāt cōplexiōē
Si autē ſubiectū ſine tali cōplexione ſuppo
nat̄. tūc manēte eodē ſubiecto adeſt ⁊ abeſt
accidēs ⁊ ꝙ dicit ſeperationem ſecundum
opinionem vel intellectum . ⁊ ſeperationē
ſecundum actum eſſe in equiuocis dicendū
ꝙ verum eſſet niſi ſeperabilitas illa non eēt

niſi ī anima ⁊ nō in ſubiecto. nō autē intel-
lect⁹ reſfert ad rem vt dictū eſt. ⁊ ideo nō ē
peccatum equiuocationis. Ex hoc patet ſolu
tio ei ꝙ obici poteſt ꝙ ita etiā ſubiectū pro
prii poteſt itelligi ſine ꝓꝓrio. ⁊ ſic ſeperari ſe
cundū intellectū poſſet iſtud qđ ē proprie ꝓ
priū q2 patet ꝙ h' nō eſt verū q2 ꝓpriū depē
det ꝑ ſubſtantialia principia ad ſpeciē. Et
ideo intelligi nō pōt ſine ſpecie q2 ſpecies eſt
in itellectu proprii vt prius dictū eſt. ꝙ aūt
contra aſſignationis illius veritatē obicit
de morte ⁊ cōbuſtione. dicēdū ꝙ deliramen
tum ē in veritate ꝙ dicūt latini q2 ſi poſt cō
buſtionē domus adhuc itelligat. hic enim ī
tellectus penitus ē contra rei naturā. quod
ēt dicat ꝙ adhuc remanet ī elementiſ mor
tuis vel ī prima materia abſurdiſſimū ē q2
yle vt ī primo de generatione dicit Ariſto.
ſubiectū eſt generationis ⁊ corruptionis. ⁊ ñ
motus illius qui eſt ſecūdum accidētia. illi⁹
enim motus ſubiectū eſt ſubiectū in forma
ſubſtātiali ſaluatū ſecūdum Ariſtot. doctri
nam. vnde dicēdum ꝙ mors mortuo non ē
accidētale nec etiā cōbuſtio ꝯbuſtibile domui
quin imo ⁊ per ſe et eſſentiale eſt hoc mortu
um ī eē ſubſtātiali itereſt et cōbuſtum iteriit
ſicut hec decolatū ꝑ ſe interiit. vel interfec-
tum iteriit. ſm̄ interfectionē. mors enim eſt
diſſolutio principiorū vite ſubſtātialiū in eo
qđ mortuū non eſt ⁊ cōbuſtio diſſolutio prin
cipiorū continētium figuram domus. tale
ergo predicatū mortuum non eſt. vel com-
buſtum non eſt per ſe ⁊ eētialiter eſt in ſub-
iecto. ⁊ ideo inter accidentalia computādū
non eſt. docens enim de quo intenditur hic
nō eſt id quod diuidit ens cū ſubſtantia. ſed
eſt idem ꝙ accidētale predicatum qđ eſt ac-
cidētalis notio ſiue deſignatio. Et ſi obicia
tur ꝙ tale accidēs eſt fluxibile ⁊ corruptibile
⁊ ideo vniuerſale non poteſt eē quia vniuer
ſale eſt incorruptibile. Dicendum ꝙ accñs
vt hoc accidēs uel illud in hac materia vel
alia acceptum ē corruptibile ⁊ fluxibile. ſed
vt abſtractū ab hoc ⁊ illo vniuerſali accep
tum eſt ꝑ rationem incorruptibilem. ſicut ⁊
alia vniuerſalia. Sic enim ſaluatur dicta
aſſignatio peripateticorum.

Jc autem aſſignata accidentis de
ſcriptione per modum inherentie
ſubiecto de quo predicat. aliam ēt
induxerūt accidētis aſſignationem
penes cām inherentie ſumptā. dicētes qđ
accidēs eſt quod contingit eidem in eſſe uel
nō in eſſe. Sic enim intelligit quod dicunt
ꝙ contingit eidem in eſſe ⁊ non in eſſe. vt cō
tingens ſit ad vtrunq3. Contingit enim in
eſſe quod non habet ſue inheremtie cauſam
eſſentialem ⁊ contingit eidem nō in eſſe ꝙ ñ
habet eſſentialem cauſam que impediat ꝙ
non inſit. ⁊ eſt incōueniens omni accidenti
⁊ inſeperabili ſicut nuper oſtenſum eſt. prin
cipia enim que in ſubiecto accipiunt ⁊ ſunt
accidentis inherentie principia contigētia
⁊ non eſſentialia ſunt principia. ⁊ ideo quic
quid ex talibus principiis contingit in eē cō
tingit etiam non ī eſſe contingēter mutatis
principiis. Et hec aſſignatio ſeperat hoc ꝓ
dicatū quod ē accidens ab omnibus aliis.
Genus enim predicatum eſt quod eſſentia
liter ineſt ei de quo predicatur vt ens de ra
tione eius de quo predicatur. Similiter dif
ferentia tale eſt predicatum ⁊ eodez modo
ſpecies. proprium autem non ineſt niſi per ī
tellectū ſpeciei ī propria. Solū autez accñs
ꝑ contingentē cāz dicit ī eē ⁊ ꝑ ꝯtigētē cāz dr
non ineſſe. propter quod eam minime habz
de ratione predicationis. ⁊ per ꝯñs minimī
habet de ratione vniuerſalis. Quis forte d
pluribus predicetur quam genus vel ſpeci
es nel proprium vel differentia. Eſt tamen
vniuerſale ⁊ predicabile quod contingit to
tum ſub eſſe tali acidentali deſignatur. ⁊ iō
nomen tale eſſe totius ſubiecti deſignans no
tio eſt ipſius ut idem predicatur de ſubiecto
propter quod etiam tertiam induxerunt ac
cidentis aſſignationem dicentes ꝙ accidēs
eſt qđ nec genus nec ſpecies nec differentia.
nec proprium ſit ſemper autem ſubiecto in
eſt ſubſiſtens. Quam diffinitionem non ſatꝭ
rationabiliter reprehendit Auicena. dicens
qđ hoc quod apponit. ſemper autem ſubiec
to ineſt ſubſiſtens. omnino otioſe apponitur
⁊ contra intellectum eorum que in aliis aſſi
gnationbus dicta ſunt otioſe quidem. quia
cum accidens dicatur quaſi cadens eo quod
non ſit ſimpliciter ens ⁊ ſit potius entis quā
ens non oportuit ponere quod ī ſubiecto eſt
non enim proprie eſt in ſubiecto. ſed ē aliquo
modo ſubiecti aliquid potius quam ſit hoc ē
eſſe habeat in ſubiecto. non enim habet eſſe
in ſubiecto. ſed ſubiectum ſecundū quod hz
eſſe ſecundum ipſum ⁊ quod dicit ſubſiſtēs
accidens dicit Auicena nihil ſignificare. ſz
vox eſt non ſignificatiua ſicut buba vel bul-
trix accidens enim ſi accidens eſt nullo mō
ſubſiſtit quia non habet ſubſiſtentiam aliqꝫ
ſed in ſubiecto tantum eſt. ita ꝙ hec deter
minatio in ſubiecto determinat rationem
eſſendi. vel ſubſiſtendi. ⁊ non eſt niſi ſecūdū
quid eſt quod non niſi in ſubiecto eſt. ⁊ ſic ſu
perflue ponitur ſubſiſtens eſt ⁊ ſenſus quod
accidens eſt ſubſiſtens hoc eſt quam diu eſt
in ſubiecto eſt. ⁊ quando in ſubiecto non eſt.
tunc non ſubſiſtit nec eſt. Hec autem aſſi
gnatio aliis impugnatur modis quia cadē
ratione poſſet dici de quolibet aliorum vni

uerſalium ſic ꝙ genus eſt quod nec accidẽs
nec ſpecies nec differentia nec proprium eſt
ſemper autem in ſubiecto eſt. Et ſimilit poſ
ſet de aliis dici per negationem alioꝝ. Ad
huc autem accidens non ſemper eſt in ſub
iecto ſi adeſt ⁊ ſi abeſt preter ſubiecti corrup
tionẽ. His autem omnibus ⁊ ſimilibus nõ
eſt difficile reſpondere conſideratis ſecũdũ
logicam intẽtionem vniuerſalibus. hoc enim
modo accidens predicat maxime ab inhe-
rentia ſubiecti deficiens ẽ. Et ideo per nega
tionem aliorum deſcribitur. ſed eſt priuatio
per negationem habitus non ꝙ penitus ſit
priuatio. Sed q2 priuationi ſimile ⁊ priuatõ
ni propinquũ. quia priuatur inherentie. cer-
ta cauſa. ⁊ hoc non eſt in aliis. quamuis ne-
gatio nihil certificet. tamen cum terminat
ad ea que negat certificat aliquo modo. Et
quod dicitur quod ſemper eſt in ſubiecto.
Dicendum ꝙ iſta obiectio prouenit ex ma
lo intellectu illius aſſignationis. non enim
vult dicere ꝙ ſimpliciter ſit in ſubiecto. ſed
potius ꝙ accidens predicatum ſubſiſtens.
hoc eſt dum eſt non habet eſſe niſi in ſubiec
to. ⁊ ideo ad ſubiectum ſecundum ſuum eẽ
ſemper habet inclinationem et ꝙ non ĩ ſub-
iecto. tũc non ẽ. hoc eſt ergo ꝙ antiqui de ac
cidente dixerunt ꝙ accidens eſt ꝙ adeſt ⁊ ab
eſt preter ſubiecti corruptionem. Diuidit
autem in duo ſcilicet iſeparabile. et in inſep
abile dormire ſeperabile accidens eſt. nigꝛ
vero inſeperabile eſt coruo ⁊ ethiopi. ⁊ tamẽ
vtriqꝫ accidit. poteſt enim ſub intelligi cor-
uus albus et ethiops nitẽs colore preter ſũ
iecti corruptionem. Diffinitur autem acci-
dens adhuc ſic accidens eſt quod contingit
eidem in eſſe. Adhuc ergo diffinitur ſic acci
dens eſt quod nec genus nec ſpecies nec di
ferentia nec proprium eſt ſemper autez ſub
iecto ineſt ſubſiſtens. omnibus his ergo vni
uerſalibus ſecundum intentionem logicam
ſigilatim determinatis que compoſita ſunt
in enuntiatione ſuperius habita in prio trac
tatu. dico autem genus proprium differen-
tia ⁊ accidens dicendum deinceps que eiſ
dem communia ⁊ que propria ſint

Omnibus autem que de vniuerſa-
libus ſigilatim dicenda videbant
executis nunc demum reſtat dicer
de omnibus in quibus conueniunt
⁊ de differentiis in quibus differunt ad inui
cem. primum autem. dicemus de his que
omnibus ſimul ſunt communia. dicemus
autem quod commune. eſt quidem omni
bus ſimul ꝙ ineſt eis. hoc enim omnibus ne
ceſſe eſt conuenire. q2 vniuerſale quod eſt ge
nus ipſorum ⁊ per hoc diffinitur quia vni
uerſale eſt ꝙ eſt in multis ⁊ de multis. in mi
tis autem eſſe cauſa eſt ꝙ predicetur de illis
⁊ de multis eſſe idem eſt ei ꝙ eſt de multis
predicari. hoc autem quamuis omnibus ſit
q2 commune ſit differenter tamen cõuenit eiſ
q2 genus quidem de ſpeciebus ſuis ⁊ indiui
duis generis ⁊ ſpeciei predicatur per hoc ꝙ
eſt in illis ſecundum actum ⁊ ſecundum in
tellectum. ⁊ ſimiliter differentia cum ſit ge
neralis predicatur de ſpeciebus ⁊ de indiui
duis ſpecierum per hoc ꝙ vt quale eſſentia
le eſt in illis ſecundum actum ⁊ ſecundum ĩ
tellectum. ⁊ quod de differentia vltima cõ
uertibili cum ſpecie poſſet contra hoc obici
iam in tractatu de differentia determinatũ
eſt Species autem predicatur de pluribus
quia predicatur in quid de ipſis que ſub ipa
ſunt indiuiduis. Similiter autem ⁊ propri
um predicatur de pluribus quia quamuis dẽ
vna ſola ſpecie predicetur tamen quia ſpeci
es eſt in indiuiduis vt totum eſſe indiuiduo
rum. propter hoc etiam proprium predicat
de omnibus illis ſpeciei indiuiduis ⁊ ſic de
pluribus predicatur. accidens autem etiaꝫ
de pluribus ſpeciebus et aliquando de plu
ribus generibus vt album de cigno ⁊ de ni
ue ⁊ ceteris. ⁊ etiam predicatur de indiuidu
is tam generum quam ſpecierum. hoc autẽ
⁊ inductione probatur ⁊ exemplo. animal
enim quod eſt genus de homine de boue ꝑ
dicatur que ſunt plures ſpecies ⁊ de equo ꝑ
dicatur etiam de hoc equo ⁊ de hoc homine
que ſunt indiuidua. irrationale vero quod ẽ
differentia vel loco differentie diuiſiue po
ſitum de equo de boue ⁊ de harum ſpecieꝝ
particularibus predicatur. Species autem
ſpecialiſſima que ſolum ſpecies eſt ⁊ non ge
nus predicatur de pluribus predicatur eniꝫ
de his que ſunt illius ſpeciei particularia.
vt homo de his qui ſunt particulares hoieſ
proprium vero quod eſt riſibile predicatur
de homine vt de vna ſola ſpecie ⁊ predicat
de his qui ſunt particulares homineſ. nigꝛ
autem quod eſt accidens inſeperabile. pre
dicatur ⁊ de ſpecie coruorũ ⁊ de his que ſũ
particulares corui. Sed differenter ſe habꝫ
in predicando accidens ad proprium q2 pre
dicatio proprii per ſpeciem venit ad indiui
dua. predicatio autem accidentis cum acci
dens ſit i indiuiduo per ſe prius. predicatur
de indiuiduo. ⁊ per indiuiduũ venit ad ſpe
ciem ⁊ hoc quidem eſt accidens inſeperabi
le. Similiter predicatur moueri de homie
⁊ de equo ⁊ de eorum indiuiduis quod eſt
accidens ſeperabile. ſed ſicut dictum eſt.
accidens principaliter predicatur de indiui
duo, ſecundo vero loco predicatur dẽ his ſpe
ciebus que continent ſub ſe indiuidua. huic
autem communitati adducunt Auicena et

Algazel ex iſta alia cauſam que ſimilit om
nibus communis eſt vniuerſalibus . ⁊ hec ē
ꝙ quecunqꝫ eſſentialiter predicantur de pre
dicato omnia etiam predicantur de ſubiec
to vt ſi animal vt genus predicatur de hoie
omne ꝙ ſubſtantialiter predicatur de ania
li predicatur eſſentialiter de homine. vt ſi
animal eſt viuum ⁊ ſubſtantia erit homo ui
uum ⁊ ſubſtantia . Similiter in differentia
ſi homo eſt rationalis ⁊ rationale ſenſibile.
et ſi ſenſibile animatum ⁊ homo animatuꝫ
erit. Similiter de ſpecie qꝛ ſi ſortes eſt hō ⁊
homo animal . ⁊ animal ſubſtantia erit ſor-
tes animal ⁊ ſubſtantia. eodem autem mo-
do eſt de proprio qꝛ ſi homo eſt riſibile ⁊ riſi
bile admiratiuum ſuſpenſiuum ad rerum i
ueſtigationem . erit homo admiratiuum . et
rerum inueſtigatiuum. Et ſic eſt de acciden
te. qꝛ ſi homo eſt album ⁊ album coloratum
vel viſus diſgregatiuum. erit homo huiuſ
modi . Et ſic eſt generaliter in omnibus. Et
hoc eſt propter quod iſta quinqꝫ vniuoce ſūt
vniuerſalia. ⁊ ideo quecunqꝫ predicatur de
predicato oīa de ſubiecto conuenit ꝑdicari.

Ignata cōitate omnium ſimul cōe
generi differentie dicamus que ꝑ
ma ſunt inter vniuerſalia vt habi
tum eſt in premiſſis . dicitur ergo
ꝙ generi ⁊ differentie commune eſt ꝙ vtrū
qꝫ ſpecies contineat in ambitu ſue commu
nitatis. continet enim differentia ſpecies ꝗꝫ
uis non omnes illas ſpecies contineat quas
continet genus . ⁊ hoc ideo eſt ꝙ differentia
eſt diuiſiua. ⁊ per hoc ꝙ eſt diuiſiua ponitur
ſub genere ⁊ efficitur minus communis ꝗꝫ
genus. rationale enim quod eſt differentia
etiam quamuis non contineat ea animalia
que ſunt irrationalia que oppoſita differen
tia conſtituuntur que continet genus quod
eſt animal diuiſuꝫ rationali ⁊ irrationali ut
oppoſitis differentiis continet tamen plˀreſ
ſpecies. continet enim hominem ⁊ deum uˀl
deos que ſecundum ſtoicos ſunt ſpecies ani
malis. quod quidem exemplum quamuis
ſimpliciter inconueniens ſit tamen vtimur
eo qꝛ non diſcutimus hic de veritate exem
plorum. ſed vtimur tantum eis ad prepoſi
te intentionis manifeſtationem. tan genus
autem ꝗꝫ differentia predicatur de pluribꝰ
ſpeciebus dicit Auicena ꝙ quamuis non ſit
neceſſarium. tamen non eſt impoſibile quia
in pluribus hoc inuenitur. Dubium tamen
quod ex hoc oriri poſſet in precedentibus eſt
ſolutum tam e x parte generis ꝗꝫ ex parte
differentie. ſed certum eſt quod dicit Aui.
ꝙ quamuis non ſit neceſſarium. tamen non
eſt impoſſibile qꝛ in pluribus hoc inuenitur
ꝙ quantum eſt de aptitudine nature taꝫ ge
nus quam differentia in pluribus ſunt ſpe
ciebus. Secundum autem quod generi et
differentie commune eſt . hoc eſt quia quecū
qꝫ predicantur de genere vt genus ſubiecti
ſiue ſpeciei. ⁊ hoc eſſentiali predicatione pre
dicantur etiam de his ſpeciebus que ſunt
ſub ipſo genere. Similiter que predicanť
de differētia eſſentialiter vt differentia dif
ferentie ipſius predicabuntur etiam de ſpe
cie que eſt ſub ipſa differentia. Eſt autem ſb
differentia ſpecies conſtituta per differenti
am. hoc autem patet exemplo. cuꝫ enim ge
nus ſit animal predicatur de eodem ſubſtā
tia vt genus ⁊ animatum vt differentia et
non ſolum de eodem animali hoc predicať.
ſed predicantur etiam hec eadeꝫ de his ſpe
ciebus que ſunt ſub animali vſqꝫ ad indiui
dua de quibus etiam predicantur qꝛ illa vl
tima illarum ſpecierum ſunt ſubiecta. Sicꝫ
cum rationale ſit differentia de hac predi
catur vt differentia ꝙ eſt ratione vti . quod
quidem ratione vti non ſolum predicatur ꝺ
differentia que eſt rationalis . ſed predicať
etiam de his ſpeciebus que ſub hac ſunt dif
ferentia que eſt rationale . ⁊ de indiuiduis
eorum ⁊ de homine . ⁊ de diis. Quod
autem dicitur aliquid predicari de differen
tia vt differentia conuenire. videtur his q̄ i
tractatu de differentia dicta ſunt ibi eniꝫ ꝓ
batur quod differentie non eſt differentia.
quamuis enim differentia non habeat dif
ferentiam vt formam. differentia tamē cū
ſit naturalis potētia habet actū ⁊ finem ⁊ ſic
ad actum ⁊ finē comperata aliquid hꝫ pre
dicatū de ipſa ꝑ modum dr̄e . ⁊ hoc non eſt
contrarium his que in ante habitis dicta ſꝰ
Adhuc autem eſt tertia communitas gene
ris ⁊ differentie ꝙ perempto genere ⁊ diffe
rentia neceſſe eſt ſimul perimi ſpecies que
ſunt ſub ipſis. ſi enim non ſit animal ſequiť
ꝙ non ſit equs vel homo . ⁊ ſimiliter ſi non
ſit rationale ꝙ eſt differentia ſequitur ꝙ nˀl
lum erit vtens ratione ſicut homo vel deuſ
⁊ huiuſmodi. cauſa eſt quia genus eſt quid.
⁊ ſubſtantia ſpeciei . differentia autem for-
ma eſſentialis . ⁊ ideo perēptis his neceſſe
eſt deſtrui ſpecies que ſunt ſub ipſis.

Roprium autem eſt generis ⁊ dif
ferentie in quo genus ⁊ differentia
diſtinguntur ita quod generi qui-
dem conuenit de pluribus predi-
cari quam differentia que cum differentia
ſit diuiſa per rem accipit vnum eorum de
quibus predicatur genus. in hoc autem eti
am a ſpecie ⁊ proprio diſtinguitur genus qꝛ
de pluribus quam ſpecies ⁊ proprium pre-
dicatur cum ſpecies de ſolis indiuiduis . ꝓ
prium autem de ſola ſpecie ⁊ ꝺ his que ſub

ſpecie ſunt idiuiduis predicent̄. genus autē
vt genus predicat̄ de his que continent̄ ſub
oppoſitis differētiis. ⁊ de ſpeciebu s plurib⁹
q̄ȝ accidēs. qꝛ cū accidens nō indiuid uet̄ ni-
ſi ꝑ ſubſtātiam predicabit̄ de ſubſtātie indi
uiduis nō omnibus. genus autē ⁊ maxime
generaliſſimū de valde pluribus predicat̄.
⁊ ſubalternis ⁊ ſpecialiſſimis. ⁊ hoc quideȝ
patet ꝑ inductionē ⁊ ꝑ exemplū. animal. n.
qd̄ eſt genus de homīe equo aue ⁊ ſerpēte p̄
dicat̄ que differūt genere ⁊ ſpecie bipedis ⁊
quadrupedis ⁊ volatilis ⁊ greſibilis ⁊ reti-
bilis. quadrupes aūt qd̄ ē dr̄a predicat̄ tm̄
de quatuor pedis habētibus. hō vero ꝙ eſt
ſpēs de ſolis idiuiduis predicat̄ cū ſpēs ſit ⁊
nō genus. ⁊ ſit ſpecies ſpecialiſſima. Et hi-
nibile cū ſit propriū de ſolo equo predicat̄.
⁊ de his ꝑticularibus que ſunt ſub equo. ac
cidens autē ēt ſimiliter predicat̄ de paucio
ribus q̄ȝ genus. qꝛ non pōt eē ꝙ vnū accn̄s
oibus que ſunt i genere conueniat vt album
vel nigrū. Quod aliquis aūt inſtet ſophiſti
ce contra ea que dicta ſūt ꝙ genus. ſ. de plu
ribus predicat̄ q̄ȝ differentia. dico ꝙ oȝ acci
pere differentias qbus genus diuidit̄. quia
ille vere ſunt differētie. pȝ per hoc qꝛ ſūt ge
neris diuiſiue. ēt ſpeciei ſub genere conſtitu
tiue. acceperūt enim ꝑtē generis qd̄ diuidūt
⁊ ponūt ſub genere. ⁊ ideo in pauciora ſūt q̄ȝ
ipſū genus. Amplius aūt ſcd̄a differētia eſt
ꝙ genus continet dr̄am poteſtate vt in an te
habitis determinatū eſt. hoc autē per exem
plū probat̄ qꝛ animal genus duo ē per predi
cationē. ē enim ⁊ hoc rationale ⁊ hoc irra-
tionale. ⁊ predicat̄ de vtriſqȝ. differētia aūt
de altero tm̄ predicat̄. Amplius tertia eſt
differētia ꝙ genera quidē priora ſunt natu
ra his que ſub ſe ſūt differētiis. qꝛ differētie
exeūt de generis poteſtate. ⁊ ideo ſunt poſte
riores natura. ſed actus poſterior eſt potētia
in eodē. huius autē ſignum ē qꝛ ſublatis ge
neribus ſimul auferunt̄ differētie que ſunt
ſub genere. ſed ſublatis differētiis non oȝ ꝙ
ſimul genera auferant̄. ⁊ hoc pȝ ꝑ exempluȝ
ſublato enim animali qd̄ ē genus ſimul au
ferent̄ rōnale et irrationale que ſūt differētie
aialis. Differētie autē ſublate nō ſimul ge
nus auferūt nā ſi omnes diuiſiue aialis dr̄e
auferant̄. adhuc tn̄ pōt itelligi ſubſtātia aia
ta ſenſibilis que ē aīal ſcd̄m eē aialis vt eſt
genus q̄ȝuis eniȝ dicat Ariſtoti. ꝙ deſtrutis
primis ipoſſibile eſt aliquid aliorū remanet̄
hoc itelligēdum ſcd̄m eē ꝑfectū ꝙ habēt ſu
periora in iferioribus. ſȝ ſcd̄m eē intellectua
le qd̄ ſuperiora habēt in ſuis pricipiis. nihil
ꝓhibet manere ſuperiora ēt deſtructis iferi
oribus i quib⁹ eē accidit ipſis. Ampli⁹ quar
ta eſt differentia ꝙ genus quidem i eo ꝙ qd̄
eſt predicat̄ differētia vero i eo ꝙ quale qd̄
eſt predicet̄ quēadmodū i ante habitis d̄ ge
nere ⁊ de differētia dictū ē. Amplius quita
differētia eſt ꝙ genus quidē proximū vnuȝ
eſt ſecūdum vnāquāqȝ ſpeciē que i ea cōtra
hitur ad ſpeciē cōſtituēdā differētie vero cō
trahētes ſunt plurime que licet ſcd̄m Aue.
⁊ differētie generis ſint determinationes.
tamē i eodē motu a potētia prima generis
ad ſpeciē dicūt formas ſcd̄m rationē ſibi ſuc
cedentes. eo ꝙ motus ē forma poſt formaȝ.
ſed dicit Auerois ſuper tertio phiſicorū vt
hominis id ꝙ eſt animal vnicū eſt genus.
Differētie vero plurime vt rationale mor
tale mentis diſciplinatio neqȝ ꝑceptibile. di
citur enim mens a metior metiris eo ꝙ ſi
cut dixit pitagoras omnia rōne menſurant̄
⁊ intellectu. ⁊ ſic homo efficit̄ diſcipline et
ſcientie ꝑceptibilis. ⁊ hec ē differentia illius
differētie que ē rationale ſicut prius dixim⁹
quia hoc modo in cōperatione ad actum ul̄
finem nihil ꝓhibet dicere differentiam eē
differentie. Amplius autem ſexta differen
tia eſt quod genus quidē i conſtitutione ſpe
ciei ꝯſimile eſt materie. ꝑ hoc quod forma
bile ⁊ diſtiguibile ē. differentia vero ꝯſimil̄.
eſt forme ꝑ hoc ꝙ eſt forma formās ⁊ diſtin
guēs vt i ante habitis determinatum eſt.

Jcta autē antiquorū de his que dic
ta ſunt breui cōpendio ⁊ facili com
prehēdi poſſūt dicunt enim ꝙ comu
ne quidē omnibus vniuerſalibus ē de plu
ribus predicari. genus. n. quidē de ſpecieb⁹
⁊ de idiuiduis et de differētia predicat̄. ſpe
cies aūt de his que ſub ipſa ſūt idiuiduis. at
vero ꝓpriū de vna ſola ſpē ⁊ de his que ſub
vna ſola ſpē ſūt idiuiduis predicat̄. Accn̄s
autē ⁊ de ſpeciebus ⁊ de indiuiduis predica
tur. hoc autē ꝑ inductionē probat̄ ⁊ per exē
plum. nā qꝛ animal de boue predicat̄ ⁊ d̄ ho
mine ⁊ de equo que ſūt diuerſa ſpē ⁊ de hoc
equo ⁊ de hoc hoīe que ſūt indiuidua. Irra
tionale vero de boue de equo. ⁊ de ꝑticularis
oibus quoqȝ harū ſpecierū predicat̄. ſpecies
autē vt hō ſolū de his que ſunt particulares
homines predicatur. proprium autem qd̄
eſt riſibile predicatur de homine. ⁊ de his
qui ſunt particulares homines. Nigruȝ āt
de ſpecie coruorum ⁊ de his qui ſūt ꝑticula
res corui predicat̄ qd̄ nigrum eſt accidens
iſeperabile. moueri aūt de hoīe et equo pre
dicatur quod eſt ſeperabile accidens. ſȝ pri
us quidem de indiuiduo predicatur cuȝ ſit
accidens indiuidui. ſecundo uero loco pre
dicatur ⁊ de ſpēbus q̄ ꝯtinēt idiuidua. cōe āt
ē generi ⁊ dr̄e prio quidē ꝯtinētia ſpēꝝ ꝯtinȝ
enim differentia ſpecieꝝ ⁊ ſi non tot quot cō
tinet genus. rōnale. n. ⁊ ſi nō ꝯtinȝ irrōnalia

quemadmodum irrationalia continet aīal
tamen continet hominem ⁊ deum qui ſunt
ſpecies animalis. Cōmune etiam generi et
differentie eſt ꝙ quecunqꝫ predicantur ḋ ge
nere ut genus. ⁊ de his que ſunt ſub ipſo ſpe
ciebus predicantur. Et quecunqꝫ de differē
tia ut differentia predicantur etiam de ea q̄
ſub ipſa eſt ſpecie predicantur. nam cum ge
nus ſit animal non ſolū de eodeꝫ genere pre
dicātur ut genus ſubſtantia ⁊ animatum ſi
ue uiuum que genera animalis ſunt. ſꝫ pre
dicantur etiam de his que ſub animali ſūt
ſpeciebus uſqꝫ ad earūdem ſpecierum ⁊ ge
nerum indiuidua. Cūqꝫ rōnalis ſit differen
tia predicaꝉ de ea ut differentia id qḋ eſt uti
rōne. ⁊ hoc non ſolum predicatur de eo qḋ
rōnale. ſed ēt de his que ſunt ſub rōnali ſpe
ciebus predicabitur. ſ. ipſuꝫ quod eſt uti rō
ne. Cōe eſt item generi et dr̄ie ꝙ perempto
genere ⁊ perempta dr̄ia ſimul perimi ſpeci
es eſt neceſſe que ſūt ſub ipſis. quemadmo
dum. n. ſi non ſit aīal non ē equs nec homo.
aut ſi non ſit rōnale. nullum erit aīal qḋ uta
tur rōne. Propriū āt generis ꝙ genꝰ diſtin
guit a differentia eſt de pluribus predicari
ꝗ̄ dr̄ia ⁊ ſpecies ⁊ proprium ⁊ accidēs. aīal
. n. de hoibus de equo ⁊ aue ⁊ ſerpēte predi
catur. quadrupes aūt qḋ eſt dr̄ia non p̄dicaꝉ
niſi de quatuor pedes hn̄tibꝰ aīalibꝰ. hō ue
ro cū ſit ſpecies de ſolis predicaꝉ idiuiduis
hois. ⁊ hinnibile cū ſit ꝓprium ḋ ſolo p̄dicaꝉ
equo. ⁊ de his q̄ ſūt eq ꝑticulares. ⁊ accidēs
ſilr̄ de paucioribus p̄dicaꝉ ꝗ̄ aīal. qꝛ vero
ꝯtingit vnū accidens cōe oibus accidere. ne
āt ſophiſtice aliquis inſtet conrra predicta.
dicimus ꝙ oꝫ accipe dr̄iam diuiſiuam qua
diuidiꝉ genus. ⁊ non eas q̄ complēt ſbaꝫ ge
neꝝ in ſpecieꝝ ꝯſtitutione. ſicut actus cōplet
potētiam. Amplius aūt dr̄nt in hoc ꝙ genꝰ
quidē ſue cōitatis ambitu poteſtate ꝯtinet
dr̄ias. aīal. n. cum ſit genus. ē ēt hoc rōnale
vel illud irrōnale. Amplius āt adhuc diffe
runt. qꝛ genera quidē priora ſunt his que ſūt
ſub ſe poſite dr̄ntiis. ꝑꝑ qḋ ſilr̄ ablata aufe
runt dr̄ias. . non āt ſilr̄ auferunꝉ ablatis diffe
rentiis. ſublato. n. aīali auferꝉ rōnale ⁊ irra
tionale. q̄ eius ſunt dr̄ie. dr̄ie āt ablate non
ſilr̄ auferunt genus. nā ſi oēs dr̄ie aīalis inte
rimanꝉ. tn̄ ſba aīata ſenſibilis pōt intelligi.
non aūt poſſet intelligi niſi ſm eſſe intelligi
bile remaneret. Amplius ⁊ i hoc dr̄nt ꝙ ge
nus quidē in eo quod quid eſt. Dr̄ia uero i
eo ꝙ quale qḋ eſt quēadmodum dictum eſt
predicaꝉ. Amplius ēt i hoc dr̄nt ꝙ genꝰ
vnū ē vnitate eēntie generis ſm vnāquāqꝫ
ſpēm. non cōſtituiꝉ. n. ſpēs niſi i vno genere
exn̄te in ipſa. ſicut hois genus vnū ē id qḋ ē
aīal. dr̄ie uero ſunt plurime i vnius ſpeciei

ꝯſtitutione ꝓpinq̄ ſ. ⁊ remotē. ut i hōie rōna
le mortale mentis diſciplineqꝫ ꝑceptibile.
quibꝰ ab aliis aīalibꝰ differt hō. Amplꝰ
ēt in hoc differt genus a dr̄ia qḋ in ſpēi ꝯſti
tutione genus quidē ꝯſile eſt materie. dr̄ie
uero cōſilis ē forme. Cū āt ⁊ alia mlt̄a ſint
cōia in quibꝰ ꝯueniunt et propria in quibus
dr̄nt genus ⁊ dr̄ia. nūc ad ꝓpoſitam intētio
nem iſta que dc̄a ſunt ſufficiaut.

Nunc āt aſſignanda ſunt cōia ⁊ pro
pria generis et ſpeciei. Dicimꝰ igꝰ
ꝙ genꝰ quidē ⁊ ſpēs cōe hn̄t de pluribus p̄
dicari. ꝑ hoc ꝙ utrūqꝫ eoꝝ vl̄e eſt qḋ ē i mul
tis ⁊ de multis. ſed talis cōitas ꝗ̄uis conue
niat tā generaliſſimo ꝗ̄ generi ſubalterno. ⁊
ſilr̄ ſpāliſſime ſpēi ⁊ ſpēi ſubalt̄ne. tn̄ ſm ꝙ
hic cōia generi aſſignamus ⁊ ſpēi itēdimus
ꝙ genus ſumaꝉ ut genus ⁊ nō ut ſpēs ⁊ ſpe
cies ſumaꝉ ut ſpēs ⁊ non ut genus. ꝗ̄uis ad
diuerſa cōpata q̄dā iſtoꝝ poſſit eē genera ⁊
ſpēs. iō marie iſta ꝯuenit generi qḋ ē genus
tm̄. ⁊ ſpēi q̄ ē ſpēs tm̄. ꝗ̄uis. n. genus ſūptū
ut genus p̄dicaꝉ de pl̄ibus dr̄ntibus ſpē. et
dr̄ntibus numero. ⁊ ſpēs ſumpta ut ſpēs p̄
dicaꝉ de pl̄ibus dr̄ntibus numero ſolū. tn̄ i
hoc cōi genus ⁊ ſpēs ꝯueniūt. ꝗ̄uis i mō dif
ferāt. qꝛ genus p̄dicaꝉ ut ps. ſpēs āt utꝰ totū
eē coꝝ qbus p̄dicaꝉ. ſed ḋ dr̄ntibus hic mo
dis nō curamus. Scḋa āt cōitate iteꝝ ꝯue
niunt genus et ſpēs ꝙ utrūqꝫ prius ē eo de
quo predicatur. et huius cā eſt qꝛ ſunt prici
pia eēntialia eoꝝ de quibus p̄dicanꝉ. princi
pium āt cā et itellectu prius ē eo cuius ē pri
cipium. Tertiā āt hn̄t cōitatē. qꝛ utrūqꝫ illo
rū totū qḋdā ē ad ea de qbus p̄dicaꝉ. ꝯtinēs
autem totum ē ad id quod cōtinet. nec pre
dicatur de eo niſi in ipſum eſt notio totius ſicut
ſicut in antehabitis ſepius dictum eſt. Aſ
ſignatis autem conuenientiis inter genꝰ et
ſpeciem oportet etiam ponere differentias
quia que nominibus conueniunt ⁊ in nullo
differunt eadem ſunt et non diuerſa. diuer
ſa autem ſunt genera ⁊ ſpecies. ⁊ ideo opor
tet diſtinguere differentias eoruꝫ adinuicē.
Differunt autem prima differentia ſump
ta ex ambitu communitatis eoruꝫ. ex eo ꝙ ge
nus continet ſub ſe ſpecies. ſpecies vero con
tinetur ⁊ non continet genera per talem con
uenientie modum. quamuis cōtineātur ge
nera alio modo. vt ſcilicet pars eſſentialis
que eſt qua materia continetur i toto com
poſito. ⁊ ſi eſt hic poſitum ex dictis auicene.
probatio autem huius differentie eſt ꝙ ge
nus in pluribus eſt ſecūdum ambitum ſue
quantitatis ꝗ̄ ſpecies. ſicut patet ex ante di
ctis. Secunda autem differentia eſt ꝙ ge
nera ſꝫ itellecū preiacere oꝫ ſpeciebus. cu

ſus probatio ⁊ cauſa eſt. quia genera nō poſ
ſunt perficere ſpecies non īformatis ſpecifi
cis differentiis. Secunda ꝙ cū formatum
conſtituit aliquid preiacet illi ſic cupruꝫ pre
iacet fnme ſtatue. propter quod concludit
tertia differentia ſcilicet ꝙ genera natura
liter ut cauſa ſecundum intellectū ſunt pri
ora ſpeciebus. Ex hoc iterum concluditur
differentia quarta ꝙ interemptis ſciliꝫ ge
neribus ſimul interimuntur ſpecies. ſicut
principium corruptum interemit principia
tum. ſed non conuertitur. quia ſicut ſupra
dictum eſt omnibus differentiis ⁊ ſpeciebꝰ
interemptis adhuc ſaluatur genus ſecūdū
eſſe intellectuale. ⁊ ideo ſpecies quidem cū
ſit poſita etiam genus de neceſſitate poſitū
eſt. eo ꝙ in ſpecie eſt genus actu ⁊ intellectu.
genus uero cum ſit poſitum non ſequit om
nino ꝙ ſit ſpecies. quia ſpecies non niſi potē
tia eſt in genere. poſita autem potentia non
propter hoc actu ponit ens. q: in potentia
ens non eſt ſꝫ actū. Quita āt differentia eſt
quia genera quidem de ſpecie predicantur.
eo ꝙ dāt eis nomen ſuum ⁊ ſubſtantiam et
rationem. quod ſolum negatur vniuoce pre
dicari. ſpecies uero de genere minime pre
dicatur ordinata predicatione. non eniꝫ pre
dicatur de generibus niſi per accidens. vt
cum dicitur quoddam animal eſt homo. ſꝫ
autem ꝙ non eſt per ſe non eſt vniuoca pre
dicatio. quamuis quoddam animal homo
ſit ⁊ ratio cuidam homini conueniat vniuer
ſali. Amplius autem ſexta differentia ē
ꝙ genera quidem abundant de ſpeciebꝰ in
continentia earū que ſub genere ſunt ſpecie
rum. quia ſecūdum ambitum cōmunitatis
ſpecies non continent genera. Species ve
ro conſtitute abundāt a generibus cōtinētia
propriarum differentiarum per quas cōſti
tuunt. quia ille in ſpeciebus ſunt actu cōten
te cum genus non habeat eas niſi poteſtate
vt in ante habitis dictum ē. Amplius au
tem alia differētia ē in hoc ꝙ ſpecies ſecun
dū aliqueꝫ modum dicta ſiue ſpecialiſſima
ſiue ſubalterna nūquā poteſt fier i generaliſ
ſimum. quia hoc ē contra rationem genera
liſſimi. generaliſſimum autem ē ꝙ cum ſit
genꝰ nunquā poteſt fieri ſpecies. ⁊ ſimiliter
id quod ē aliquo modo genꝰ ſiue generaliſſi
mum ſiue ſubalternum nunquā ſit ſpecialiſ
ſimum. hoc enim eēt cōtra ſpecialiſſimi ra
tionem. quia ratio ſpecialiſſimi eſt ꝙ cuꝫ ſit
ſpecies nunquā poteſt fieri genus. hoc autē
totum ē ſicut dicit porphirius. Genus au
tē ⁊ ſpecies commune quidem habēt de plu
ribus quēadmodum dictum ē predicari. ſu
mitur autē ſpecies ut ſpecies non vt genus
ſi fuerit idē genus ⁊ ſpecies. Cōmune aūt

ē his ſcilicet generi ⁊ ſpeciei ēt eoꝝ priora eſ
ſe. grecus enim genitiuus pro ablatiuo po
nitur de quibꝰ predicātur. Cōmune ē etiam
eis quoddam totū eē eorum de quibꝰ predi
cantur. ita ꝙ vtrūqꝫ quoddam totū ē ſubiec
tū ſuorū. Differūt autem adiuuicē. eo ꝙ ge
nus continet ſub ſe continētia ſue cōmunita
tis. Species vero continetur ⁊ non cōtinet
genera. ⁊ hoc ideo ē quia in pluribus ē genꝰ
ꝙꝫ ſpecies. ⁊ iō genera preiacere oportet ſpe
ciebus. cū in ſpeciebus ſint formata ſpecifi
cis differētiis ad hoc ꝙ poſſint perficerē ſpe
cies. vnde ⁊ priora ſunt naturaliter genera
⁊ ex hoc ſequitur ꝙ ipſis iteremptis ſimul
interimentia ſunt ſpecies. licet ſimul non in
terimant ſpeciebꝰ interemptis. Ex hoc ite
rū ſequitur ꝙ ſpecies quidē cum ſit poſituꝫ
ſit genus. genꝰ vero cū ſit poſitum non ſeq
tur omnino ꝙ ſit poſita ſpecies. ⁊ genera q
dē vniuoce d̄ ſpēbus predicant. dant. n. eis
nomē ſuum ⁊ ſubſtātie rōnem. ſpēs vero d̄
generibꝰ mīme p̄dicant niſi ꝑ accidens. ac
cidit. n. aiali cuidam hoiem eē. Ampliꝰ
quidē genera abūdāt ꝯtinentia ſue cōitatis
earū q̄ ſub ſe ſunt ſpēcierum ꝯtinentia. ſpēs ue
ro abūdat a generibus ꝓpriis drītiis quas
actu ⁊ itellectu ſe hꝫ ſue ſb̄e ꝯſtitutiuis. Am
pliꝰ neqꝫ ſpēs quocꝫ mō ſpēs ſit nunq̄ꝫ fiet
ſpecialiſſimum.

Nunc āt aſſignāde ſunt cōitates et
drīe generis ⁊ ꝓpriū ſm ꝯſtie ordi
nem. Dicimꝰ igit ꝙ prima inter genꝰ ⁊ pro
priū cōitas ſiue ꝯuenientia ē ꝙ utrūqꝫ horū
predicabiliū ſequit ſpēꝫ de qua p̄dicat. Se
qui āt dicimus nō ſm naturā. q: ſic genus
ē priꝰ ſpē. ſed dicimꝰ ſeq ſm ꝯſtie rōneꝫ. ſe
quit. n. ſi hō ē aial ē. ⁊ ſi hō ē riſibile ē. Sꝫ
qn̄ ꝓpriū ſequit ad ſpēm. ē ſil' cū ꝯſtie rōne
ēt ordo nature ⁊ itellectꝰ. q: ſpēs ē cā ꝓpriı
⁊ non ecōuerſo. Scd̄a āt ꝯueniētia generis
⁊ ꝓprii ē ꝙ tā genꝰ q̄ꝫ ꝓpriū non ſꝫ magis
⁊ minꝰ p̄dicant de ſpēbus de quibus predi
cant que ipm propriū ꝑticipāt. Participar
hic āt large ſumimꝰ non ꝓprie. ꝓprie. n. ꝑ
ticipāt ſua iferiora ſua ſupiora q̄ i ſbiīs eoꝝ
ſunt noīe ⁊ eēntia ⁊ rōne. ut dicit ariſtotiles
in q̄rto topicorū. ſꝫ hic large ſumimꝰ ꝑtici
pationē. put tunc ꝓpriū ꝑticipat ſpēꝫ ut ſui
cāꝫ ⁊ ſbm. equal'r. n. ⁊ non ſꝫ magis ⁊ minꝰ
hō ⁊ bos q ſunt ſpēs aialis ſunt aial qd̄ ē ge
nus ꝑticipātes. et equal'r cato ⁊ cicero q ſūt
ſpēi hoīs īdiuidua ſunt riſibile qd̄ ē ꝓprium
hoīs ꝑticipātes large dcā ꝑticipatiōe. nec ꝑ
ticipāt ſue ſpēi ꝓprium ſꝫ magis ⁊ minus.
Tertia ēt ꝯueniētia ē iter genꝰ ⁊ ꝓpriū. qd̄
cōe ē eis q: genꝰ vniuoce p̄dicat de ꝓpriis
ſpēbꝰ ſuis oībꝰ ita ꝙ dat eis nomē ⁊ ſb̄e rōeꝫ
ſm nomen quo predicatur de ipſis. ſil'r et

⁊ proprium quorum eſt proprium de quibꝰ
predicatur dat eis nomen ſuum ⁊ rationeꝫ.
quãuis aliter proprium ꝙ̃ genus ſuo ſub
iecto nomen ſuum dat ⁊ rationem. Poteſt
enim diffiniri proprium ut proprium. ⁊ tũc
ſubiectum eſt in ratione ꝓprii. Et ſi hoc mo
do rationem ſuam daret ſubiecto eſſet ideꝫ
in diffinitione ipſius. ⁊ idem predicaret de
ſe ipſo. Eſt enim riſibile prout diffinitur vt
proprium homo aptus natus ridere. tunc
hanc rationem daret ſubiecto. tunc ſic dice
retur homo eſt homo aptus natus ridere.
Sed poteſt aliter diffiniri proprium prout
dicit rem que eſt accidens ordinabile in ge
nere predicamenti. tunc riſibile eſt aptum
natum ridare. ⁊ iſto modo ſuaꝫ dat ei ꝺ̄ quo
predicatur rationem. vnde hec communi
tas generis ⁊ proprii in communi ſumpta ē
ita ꝙ de modo quo utrũqꝫ genus ſcilicet et
proprium proprie vniuoce predicatur non
ſit cura quantum ad huius communitatis
intentionem. Differunt autem ab inuiceꝫ
genus ⁊ proprium in hoc ꝙ genus quidem
prius eſt natura ⁊ intellectu eo de quo predi
catur. proprium autem poſterius ē natura
⁊ intellectu eo de quo. ideſt ſpecie de qua pre
dicatur. Cuius probatio eſt. quia quãdo ge
nus de ſpecie predicatur ſicut animal ꝺ̄ ſpe
ciebus animalium ut de homine et leone.
oportet ꝙ animal ſit prius. ut principium
ſpecierum. ⁊ patet hoc ſic poſito animali ſe
cundum intellectum antequam accipiatur
in ſpeciebus de quibus predicatur. dehinc
oportet ipſum diuidi ſpecificis differentiis
que ſunt generi ſpeciem cõſtituenti proprie
propter quod prius actu ⁊ natura et intelle
ctu eſt genus ꝙ̃ ſpecies. de qua ipſum genꝰ
predicatur. proprium autem cum cauſetur
a ſpecie de qua predicatur. et fluit de princi
piis ſpeciei. ſequitur ſpeciem ſecundum na
turam ⁊ intellectum. Differunt autem ſe
cũda differentia ꝙ genus oportet de pluri
bus ſpeciebus predicari. non enim poteſt eſ
ſe genus quod plures ſpecies non habeat.
ſicut in tractatu de genere determinatum
eſt. proprium uero predicari cõuenit ꝺ̄ vna
ſola ſpecie cuius eſt proprium. quia ſi pluri
bus conueniret non proprium eſſet ſaluata
ratiene nominis ſui. Adhuc autem ter
tia eſt differentia ꝙ proprium quidem con
uerſim predicatur de eo cuius eſt propriuꝫ.
ſicut enim riſibile eſt homo ⁊ econuerſo. ſi
homo eſt. riſibile eſt. Genus uero de nul
lo ſigillatim ſumpto cuius eſt genus cõuer
tibiliter ⁊ vniuerſaliter predicatur quod pa
tet. qnia non ſequitur. ſi ita animal eſt. ho
mo eſt. nec ſequitur ſi animal eſt. riſibile eſt
quanuis econuerſo ſequitur ſi homo eſt. ani
mal eſt. ſi riſibile eſt. animal eſt. Sed inter
proprium ⁊ ſpeciem eſt ecõuerſo. quia ſi ho
mo eſt. riſibile eſt. ⁊ conuerſim ſi riſibile eſt.
homo eſt. Amplius qnarta differentia
ieter genus ⁊ proprium eſt quia proprium
ineſt omni ſpeciei de qua predicatur ⁊ ſoli ⁊
ſemper. Genus autem omni quidem ineſt
ſpeciei de qua predicatur. ita ꝙ predicatur
de omni ſuo indiuiduo. ineſt etiam ſemper.
ſed non ineſt ſoli illi ſpeciei. quia ineſt aliis
ſpeciebus eiuſdem generis. ſicut animal nõ
ſoli homini ſed etiaꝫ aſino ⁊ leoni ⁊ aliis ſpe
ciebus brutorum. Amplius adhuc quin
ta differentia eſt. quia ſpecies qnidem iter
empte non interimunt illa genera quorum
ſunt ſpecies. quia non ſequitur. ſi homo non
eſt ꝙ animal non ſit. propria autē interemp
ta ſimul interimunt ea quibus ſunt propria
⁊ econuerſo. quia interemptis ſubſtantiis ſi
ue ſpeciebus quarum ſunt propria ſequitur
interemptio ipſorum propriorum. Sequit̃
enim ꝙ ſi equs non eſt. hinibile non eſt. his
gitur genus differt a proprio. hic auteꝫ por
phirius ⁊ alii antiqui ſic dixerũt ꝙ generis
quidem ⁊ proprii cõmune eſt quidem ſequi
ſpecies. nam ſi homo eſt. animal eſt. ⁊ ſi ho
mo eſt. riſibile eſt. Commune etiam equali
ter ⁊ non ſecundum magis ⁊ minus ⁊ genꝰ
predicari de illis quarum eſt genus ⁊ ꝺ̄ ſpe
ciebus. ⁊ proprium equaliter ⁊ non ſecũdũ
magis ⁊ minus predicari de his que nõ par
ticipant large acce pta participatione. equa
liter enim ⁊ non ſecundum magis et minꝰ
homo et bos ſunt animal ⁊ cato ⁊ cicero riſi
bile Commune adhuc autem eſt eis ſcilicet
generi et proprio vniuoce predicari ꝺ̄ his
quorum ſunt. genus quidem de ſpeciebus
ſuis ⁊ proprium de his quorum eſt propri
um ea vniuocatione de qua dictum eſt.
Differunt autem genus ⁊ proprium quoni
am genus prius eſt his quibus predicatur.
ut ſpeciebus. poſterius autem eſt propriuꝫ
his de quibus predicatur. oportet enim pri
us eſſe animal ineſſe generis. dehinc auteꝫ
diuidi differentiis magis propriis. ⁊ ſic ſpe
ciem conſtituit. oportet autem ⁊ genus de
pluribus predicari ſpeciebus. propriuꝫ ve
ro de vna ſola ſpecie cuius eſt propriuꝫ pre
dicatur. Adhuc auteꝫ quia genus ꝺ̄ nul
lo conuerſim predicatur cuius eſt genus. ſi
cut ſpeciei uel proprio conuenit. nam neque
ſi animal eſt. riſibile eſt. proprium auteꝫ cõ
uerſim predicatur. quia ſi homo eſt. riſibile
eſt. et ſi riſibile eſt. homo eſt. ampliꝰ propri
um ineſt omni ſpeciei cuius eſt proprium et
omni indiuiduo ⁊ ſoli ſpecie i⁊ ſemper.
Genus autem omni quideꝫ ineſt ſpēi ꝺ̄ qua
predicatur ⁊ ſemper. non autem ſoli. quia

etiam de oppoſitis ſpeciebus predicatur.
Amplius alia differentia. ſpecies quidē
interempte non ſimul iterimūt genera quo
rum ſunt ſpecies propria autem interemp
ta ſimul interimunt ſpecies quarum ſunt ꝓ
pria. Et hec ideo quia propriuꝫ fluuit ex pri
cipiis ſpeciei. ſ⁊ pecies eſt cauſa ipſius ade
quata. cum proprio interempto effectu con
uertibili cum cauſa neceſſerium eſt etiā cau
ſam perimi. ⁊ econuerſo his ſpeciebus qua
rum ſunt propria interemptis et ipſa pro
pria neceſſe ē interimi. quia deſtructa cauſa
adequata neceſſe ē effectum deſtrui.

Conſequenter agendum eſt de cō
munitatibus ⁊ differētiis generis
⁊ accidentis. ſecundum quod utrū
qꝫ eſt vniuerſale. Dicimus igitur
ꝙ generis ⁊ accidentis cōmune quidem eſt
ꝙ utrūqꝫ de pluribus predicatur quemad
modum ſepius dictum eſt. hoc eniꝫ compe
tit utriqꝫ eorum ſecundum ꝙ ſunt vniuerſa
lia. Et hoc quidem conuenit tam accidēti
ſeparabili ꝙꝫ inſeparabili. Moueri enim
quod eſt accidens ſeparabile de pluribus ⁊
de multis ualde predicatur. nigrum uero
quod eſt accidens inſeparabile predicatur
⁊ de omnibus coruis ⁊ de omnibus ethiopi
bus et etiam de aliquibus inanimatis. vt
ꝺ carbone et buercu putrefacta. ⁊ de chano
abſciſa et aliis multis huiuſmodi. quanuis
autem multe ſint cōmunitates accidentis
ad genus. cum ille ex predictis uel ꝑ ſe ſint
manifeſte ut dicunt quidam ſicut eſt nō con
uerſim predicari ⁊ alia huiuſmodi. omnis
enim coruus eſt niger. ſed non omne nigruꝫ
eſt coruus. ſicut omnis homo eſt animal. ſꝫ
non omne animal eſt homo. Differentia
eſt inter genus ⁊ accidens. primo quidem
quoniam genus ſicut principium eſt āte ſpe
cies de quibus predicatur. quāuis eniꝫ ali
quod genus ſit inſeparabile. tamen ſecūdū
naturam prius eſt id cui accidit ꝙꝫ ipſuꝫ ac
cidens. ſubiectum enim oportet ꝙ ſit ens i
ſe completum. ut dicit auicena. antequam
ſit occaſio uel cauſa ꝙ ens accidens ſit in ip
ſo. Secunda autem eſt differētia. quia om
nia illa que participant genera ut genrea.
equaliter ⁊ nō ſecundum magis ⁊ minus.
participant illa. ⁊ huiuſmodi quidem cau
ſa eſt. quia participant illa in termino. ⁊ qꝛ
eſſe vnum aſt quod non recipit magis ⁊ mi
nus. genus autem principium eſt eſſe illo
rum qui partictpant ipſum. Accidentia
uero inſunt ⁊ iequaliter his que participāt.
ipſam accidentium participatio ſuſcepit i
tenſionem ⁊ remiſſionem. eo ꝙ in termino
ponit̄ nomen accidentis. uel ſecūdum acceſ
ſum ad ueram nominis impoſitionem. vel
ſecundum intenſionem ⁊ remiſſionem cau
ſe quam habet in ſubiecto. ſic enim poteſt
ſubintelligi per naturam coruus albus. ita
ſaluo coruo per naturam poteſt inte[illegible] gi cor
uus minus niger et magis niger. Generū
uero participatio minime ⁊ nullo modo ſu
ſcipit magis ⁊ minus. propter cauſas que
dicte ſunt. Alia adhuc eſt differentia. qꝛ
accidentia principaliter et immediate ſub
ſiſtunt in indiuiduis. quia accidentiuꝫ com
munium propria ſunt ſubiecta. genera ve
ro et ſpecies magis proprie naturaliter pri
ora ſunt indiuiduis que eis ſubſtant. Ge
nera enim ſunt principia ſpecierum. ⁊ ſpe
cies ſunt totum eſſe indiuiduorum. et quod
eſt principium principii. eſt etiam principi
um principiati. Adhuc auteꝫ et alia eſt
differentia. quia genus quidem in eo quod
quid eſt predicabile eſt de his que ſub ipſis
ſunt ſpeciebus. In quo tamen differt grnuſ
⁊ a differentia ⁊ a proprio ⁊ ab accidente.
Accidentia uero que abſolutum habent eſſe
predicantur in eo quod aliquid eſt quale. ſci
licet qualitas et quantitas. Que autem ha
bent eſſe comparationis ſiue comparationi
admiſtum. ut ad aliquid agere ⁊ pati et hu
iuſmodi. Alia predicantur in eo quod quo
modo ſe habet vnumquodqꝫ eorum de qui
bus predicantur. Siquis enim interroga
tus fuerit qualis eſt ethiops. cōgrue reſpon
det quia niger eſt. Si autem interrogatus
fuerit quomodo ſortes ſe habet in corporis
diſpoſitione. congrue reſpondet quia ſedet.
uel ſtat. Si queratur quomodo ſe habꝫ agē
do dicet ꝙ ambulat uel aliquid aliud agit.
He ergo ſunt differentie generis et acciden
tis. ⁊ hic quidem ſic dicit porphirius. Ge
neris autem et accidentis commune eſt de
pluribus quemadmodum dictum eſt pre
dicari ſiue de numero ſeparabilium accidē
tium. ſiue de numero inſeparabilium.
Et enim moueri de pluribus predicatur.
quod eſt de numero ſeparabillum. nigrum
quidem eſt de numero inſeparabilium. eti
am de pluribus predicatur. ut ꝺ coruis omi
nibus ⁊ de ethiopibus ⁊ de aliquibus inani
matis. Differt autem genus ab accidente.
quandoqꝫ genus āte ſpecies eſt ſecundum
naturam et intellectum de quibus predica
tur. Accidētia uero ſpēb[9] ꝺ quib[9] predican
tur ſunt poſteriora ſecundum naturam. nā
ſi etiam inſeparabile ſumatur accidens. de
quo tamen minus uidetur. ſed tamen priuſ
nature eſt ſubiectum cui accidit ꝙꝫ id quod
accidit ſibi. Et genera qdē ēt i hoc dr̄nt ab
accidente. quod que participant genera eq̄
liter. ⁊ non ſecundum magis et minus par
ticipant ea. Accidentia uero ea que partici

pant non equaliter participant. intenſiões
enim ⁊ remiſſionem ſuſcipit accidentium p̱
ticipatio. generum uero participatio mini
nime ſuſcipit intenſionem ⁊ remiſſionem.
⁊ eſt autem differentia. quia accidẽtia qui
dem in indiuiduis de quibus predicantur
principaliter ſubſiſtunt. ⁊ tunc idiuidua pri
ora ſũt accidẽtib⁹ q̃ in ipſis ſũt. genera hõ ⁊
ſpẽs naẽalr̃ p̃ora ſũt idiuiduis d̃ qb⁹ p̃dicãẽ
Eſt autem adhuc differentia ꝙ genera ĩ eo
quod quid predicãtur de ſpeciebus ⁊ idiui
duis que ſunt ſub ipſis. Accidentia uero pre
dicãtur in eo quod quale aliquid ſit uł qua
le ſe habeat vnũquodqꝫ eorum de quibus
predicãtur. ⁊ hoc probatur exemplo. tu eĩꝫ
qualis eſt ethiops interrogatus dicis niger
uel iterrogatus quomodo ſortes ſe habet in
poſitione corporis uel actione cõgrue dicis
quoniam ſedet uel ambulat. Genus er
go in quo ab aliis quatuor differt. dictum
eſt quãtum ad preſentem ſufficit intentiõeꝫ
Cõtinuum ſiue cõſequens eſt poſt hoc dice
re qualiter vnũquodqꝫ aliorũ a genere vni
uerſalium differat ab aliis a ſe quatuor vni
uerſalibus. comparato enim quodlibet illo
rum quinqꝫ ad alia quatuor uiginti fient om
nes differentie. quia quater quiqꝫ ſunt uigi
ti. ſed ſemper poſteriorũ differentie enume
rent. ita poſteriorum comparatorum diffe
rentie ſuperent vna differentia ꝙ̃ plus ha
bent ipſi que ante comparata ſũt. eo quod
illa differentia iam in ante comparatis iaꝫ
ſumpta ſiue habita eſt. Tertio autem loco
comperata ſuperantur a tribus. quarto ve
ro loco comperata ſuperãtur a quatuor dif
ferentiis. relinquiẽ ꝙ nõ reſtant dicende ni
ſi decem differentie. Sexto uero loco quã
do differentia cõparatur ſpeciei ⁊ proprio et
accidenti. ⁊ obmittitur illa que fuit differen
tie ad genus. eo ꝙ illa in comparatione ge
neris ad differentiam habita eſt. ⁊ eadem
eſt differentia generis ad differentiam que
eſt differẽtie ad genus. tũc ſuperatur ſeqñs
comparatio in vna. ⁊ iterum ſequens. ſupe
ratur a pre edente. tunc enim ſpecies com
paratur ad proprium ⁊ accidens. ⁊ obmitti
tur comparatio ſpeciei ad genus ⁊ ad diffe
rentiam. eo ꝙ ille iam in comparatione ge
neris ad ſpeciem. ⁊ in comparatiõe differẽ
tie ad ſpeciem habite ſunt. Et ſic de aliis ꝙ
ſemper ſequens vnam minus habet ꝙ̃ im
mediate precedens. tũc omnes que reſidue
ſunt non fiunt niſi decẽ quatuor. ſcilicet ĩ cõ
paratione differẽtie ad alia. ⁊ tria in compa
ratione ſpeciei ad alia. ⁊ due in comparati
one proprii ad alia. ⁊ vna in conſideratione
vniuerſalis ultimi ⁊ comparationis. uel ſi
hec numerentur ex parte comparatorum
adinuicem. tunc primo comparat genus
ad alia tria. ⁊ quarta eſt habita prius. que
eſt comparatio ad gen⁹. ⁊ tertio fit compa
ratio ſpeciei ad alia duo. ⁊ due comparatio
nis ſpecies ſunt habite. vna quidem com
paratio ſpeciei ad gen⁹. ⁊ alia comparatio
ſpeciei ad differẽtiaꝫ. Et quarto fit compa
ratio proprii ad accidens. et tres ſunt habi
te. ſcilicet proprii ad genus ⁊ proprii ad dif
ferentiam ⁊ proprii ad ſpeciem Ultima au
tem eſt accidentis comparatio que quatu
or habet ante. ſ. accidentis comparatio ad
genus. ⁊ accidentis ad differẽtiam. et acci
dentis ad ſpeciem. et accidentis ad propri
um. genus eniꝫ differt a differentia. ſpecie.
proprio ⁊ accidente. quatuor ergo ſunt diffe
rentie omnes ipſius generis ad alia quatu
or. differentia uero quo differat a genere di
ctum eſt. quãdo ergo uel quo genus differt
a differentia dicebatur. Relinquitur igitur
dicere quod differentia differat a ſpecie. p
prio ⁊ accidẽte. ⁊ ſunt tres differentie. rur
ſus ſpecies quo d fferat a differentia dictũ
eſt. quando differat differẽtia a ſpecie dice
batur. Reſiduum eſt ergo dicere quo diffe
rat ſpecies a proprio. ⁊ accidente dicatur.
due ergo ſunt iſte differẽtie. proprium autẽ
quo differat ab accidente relinquitur dice
re. nõ quo a genere ⁊ differentia differant.
ut dictum ẽ in illorum differentiis ad ipm̃.
Quatuor ergo ſumptis differentiis generis
ad alia. tribus uero differẽtie ad alia. dua
bus autem ſpeciei ad alia. vna autem pro
prii ad accidens. decem omnes erunt dif
ferentie. quarum quatuor erunt generis ad
alia. ut iam ſuperius demonſtrauimus. de
aliis cõſequenter dicemus.

Icamus igitur ꝙ cõmune eſt diffe
rentie ⁊ ſpeciei equaliter ⁊ nõ ſecũ
dum magis ⁊ minus a ſuis inferio
ribus participari. ⁊ hoc eſt manife
ſtum per exempla. homo enim quod eſt ſpe
cies equaliter ⁊ non ſecundum magis ⁊ mi
nus participat particulares homines. et ſi
militer non ſecundum magis ⁊ minus par
ticipat rationale quod eſt differẽtia. ⁊ huiuſ
cauſa iam ſuperius aſſignata eſt. quia ſcili
cet ſpecies eſt totum eſſe indiuiduorum. et
differẽtia eſt pars eſſe ſpeciei ⁊ indiuiduoꝝ
⁊ non recipit magis ⁊ minus. ſi eniꝫ magis
⁊ minus reciperet ſecundum eſſe. uel adde
retur uel minueretur aliquid ab eſſe uł ad
eſſe. tunc non eſſet idem eſſe quod prius. qđ
falſum eſt ⁊ impoſſibile. communiter uero
ſecũda communitate eſt ſemper ad eſſe ſpe
ciem ⁊ differentiaꝫ hiis que ipſis participãt
⁊ non alteratur ab ipſis ſicut fit alteratio in
accidentalibus formis. Et hoc hic dicetur

exemplo.ſemper.n.ē ſortes rōnalis.et ſem
per ſortes ē homo.habitudo.n.iſta que eſt
particularis ad vniuerſale eēntiale ſiue ſit
totum eē ut ſpecies.ſiue ſit pars eē ut diffe
rentia perpetua ē. Et ideo dicunt auicena ⁊
algazel ꝙ hec ſemper uera eſt.ſortes ē hō.⁊
hec.homo ē animal et animal eſt ſubſtātia
⁊ omnis illa propoſitio in qua predicatum
ē de rōne ſubiecti ⁊ clauditꝰ in intellectu eiꝰ
Siquis autem ſic inferat.hō ſemꝑ ē aial.
uel animal ſemper ē ſubſtatia.⁊ eē hominē
uel eē ſubſtantiam non diminuit ab eſſe . ſi
cut cum dicitur.homo mortuus.ergo ſi ho
mo ſemper ē animal.homo ſemper eſt . pȝ
ꝙ non ſequitur ⁊ ē ibi fallacia ſimpliciter et
ſecūdum quid.quia cum dicitur.homo ſem
per ē animal.non quod dico ſemper non di
cit niſi ſempiternitatem hitudinis ſubiecti
ad predicatum.⁊ cōcluſio infertur.ac ſi di
cat empiternitatē ſimplr.huius tamen cō
ſequentie aliam dicunt cām auicena ⁊ alga
zel.dicunt.n.has eē per ſe.hic hō eſt hō. et
hō eſt animal.⁊ aial eſt ſubſtantia.⁊ ſemper
eē ueras propter cauſam que dicta eſt ꝙ.ſ.
predicatum clauditur actu ⁊ intellectu ī ſub
iecto.ſi aūt inferatꝰ.homo ē ſubſtantia.ergo
homo ē.dicunt non ſequi. quia illud ē. ē idē
quod actu.⁊ hoc accidit.n.eſſe actu ei quod
dicitur.homo eſt ſubſtantia . ſiue homo ſit
actu ſiue non ſit actu.hec ſemper uera ē.ho
mo eſt ſubſtantia. Aſſignatis etiam conue
nientiis differentie ⁊ ſpeciei tangētia etiam
propria ſunt.diximus iam ꝙ proprium eſt
differentie quo differt a ſpecie.cum tamen
utrūqȝ horum vniuerſalium ſit predicatuȝ
eſſentiale.quia differentia predicatur in eo
quod quale.ſpeciei uero conuenit predicari
in eo quod quid eſt . quanuis.n. homo cōis
uelut qualitas aliqū accipiatur ſicut cōe.ſi
ue genus ſiue ſpecies quale quid ſignificat.
quod ex oppoſito ſecundum modum aliquē
accipitur ad hoc aliquid.non tamē propter
hoc ſimpliciter erit qualitas alicuius. ſicut
differētia eſt qualitas generis.⁊ proprium
qualitas ſpeciei.⁊ accidens qualitas indiui
dui.ſed erit qualitas quedam ſecūdum hu
manitatem ſecūduȝ id ꝙ differentie q̄ qua
litates eſſentiales ſunt generi aduenientes
ſpeciem ut quale quid eſt ꝯſtituerunt.omne
eniȝ cōe hoc mō quale quid ī qualitate ſiue
communis forme eſt cōſtitutum. Ampliꝰ
ſecūda quidem proprietas eſt qua differen
tia et ſpecies diſtingūtur.ꝙ differentia cuȝ
ſit generalis. ut in ante habitis dictum eſt
ſepe ī pluribus ſpeciebꝰ ꝯſideratur ſicut et
genus.quēadmodum quadrupes conſide
ratur ut vniuerſale in pluribus animalibꝰ
ſpecie differentibꝰ.cuius cām dicunt auice
na et auerois eē.quia talis differentia pro
genere ponitur.⁊ circūlocutio ē generis.ſpe
cies uero que ſpecies eſt ⁊ non genus non cō
ſideratur ſecundum eē in pluribus ſpecie
differentibus.ſed in his ſolis indiuiduis q̄
ſub eadem ſunt ſpecie. Si enim accipitur
ſpecies ut genꝰ ſubalternum.tūc non hic ſȝ
in ante habitis differētia differētie talis ge
neris poſita ē.⁊ iō hic non loquitꝰ niſi de ſpē
que non pōt eſſe genꝰ. Ampliꝰ tertia dr̄ia ē.
qꝛ dr̄ia quidē natura et ītellectu prima uel
prior eſt ea ſpē que eſt ſm̄ ipſam differētiā
conſtituta.ſicut principiū eēntiale prius eſt
principiato. Cuius probatio eſt.qꝛ prius eſt
hoc modo a quo non ꝯuertitur ſubſiſtēdi cō
ſequentia ut aufertur homo qđ eſt ſpecies.
homine.n.interempto ſiue ablato nō neceſ
ſario ſequitur ꝙ interimatꝰ rōnale .cum ad
huc interempto hoīe deus ſm̄ ſtoicos rōna
le quoddam ſit. Et quod hic poteſt obici
de differentia ultima conuertibili iā ī ꝓhito
de differētia tractatu ſo lutū ē. Auicena tñ
dicit hec oīa per ignorētiam eē dicta a por
firio. Amplius quarta quidem differētia ē.
ꝙ differētia componitꝰ cum alia dr̄ia pre
cipue ad ſpeciem conſtituendā.et hoc exem
plo manifeſtum eſt quia rationale ⁊ morta
le vnum cum alio compoſitum eſt in conſti
tutione ſiue compoſitione hominis ſiue in
ſubſtantia hominis ꝯſtituētia. Species ue
ro ſpeciei non componitur ut gignat aliquā
ſpeciem que eadem ſit in ſub ſtātiis ſiue ſup
poſitis ſiue indiuiduis illarū ſpecierū. ſicut
differentia cum differentia compōitur ad
ſubſtantiam ſpeciei cōſtituendaȝ. que eadē
habet ſuppoſita que habet altera duarum
differentiarum.Eadem enim ſunt ſuppoſi
ta rōnalis et mortalis.quanuis eniȝ quidā
equs cuidaȝ aſine permiſceatur ad muli ge
nerationē.equs tamen ſimpliciter ſiue vni
uerſaliter acceptus.⁊ in ſpecie aſine permi
ſceatur vniuerſaliter nunquaȝ perficit mu
lum.quod autem hic dicitur ꝙ differentia
differentie cōponitur.ſciēdum ꝙ impoſſibi
le eſt ſi utraqȝ differentiarum ut actus ulti
mus accipiatur.ſi autem vna accipiatur.
ut imperfecta et in potentia ad aliam .tunc
prima eſt ſicut genus ad alteram . et ſecun
da eſt ſicut actus et perfectio.⁊ tunc eſt poſ
ſibile.⁊ hoc eſt quod dicit auicena ꝙ due dif
ferentie non eiuſdem ordinis cōueniunt ad
ſpeciei conſtitutionem . Quarum vna eſt
prior ⁊ altera poſterior.ſicut rationale qđ ē
communius q̄ȝ homo.⁊ mortale quod poſteri
us in eadem rationali.natura acceptū ⁊ de
terminans ad ſpeciem hominis. Quod au
tem dicitur ꝙ ſpecies nō conueniunt.ideo
dictuȝ eſt quia ſpecies eſt id qđ actu ultimo

perfectum ē in illis q̄ formaľr perfecta ſunt ⁊ ex duobus actu pfectis nō pōt fieri aliqd in aliqua natura. Et qđ dr̄ de equo et aſino cōuenientibus ꝙ fit mulus in multis aliis fit aialibus. ſicut in cane ⁊ vulpe et aliis q̄ ſūt uicina ſm cōplexionem ⁊ ita ꝙ vnum tēperat ſemē alterius. ſicut frigiditate aſini temperatur calor ſeis equi. ⁊ quorū idem uel initium eſt tēpus impregnationis. Et tunc ēt ut dicit auicena nō ꝯueniunt ad conſtitutionē aialis cuius in diuidua ſunt ꝯuenientia cū īdiuiduis alteri⁹ illaꝝ ſpērū ſicut conſtitutū a duabus differētiis idem ē cum indiuiduis utriuſq3 illarū dr̄iarum. qꝛ indiuidua muli nō conueniūt cum indiuiduis aſini nec cū indiuiduis equi. Qđ āt quidam dicunt ⁊ uidetur porphirius dicere ꝙ. ſ. quidam equs ⁊ q̄dam aſina ꝯueniunt ad muli generationem. ⁊ ꝙ equs ſimpľr ⁊ aſina ſimpľr conueniunt ad muli huius generationem. ualde i conſiderate dictum ē. qꝛ ēt equs ſimpľr cū equa ſimpľr non ꝯueniunt ad hui⁹ equi generationem. actiones. n. ⁊ opationes nō ſūt vl'ium ſed tm̄ pticularium. ⁊ vl'ia non generanť niſi p accidens uel p ꝯñs in pticularium generatione. Simpľr. n. vl'ia igenerabilia ſunt ⁊ incorruptibilia. hoc igitur ē qđ antiq dixerūt de cōibus et propriis dr̄ie ⁊ ſpeciei hoc. n. p3 ex uerbis eoꝝ. Dicunt. n. ſic. Cōe ergo dr̄ie et ſpeciei ē equaľr ⁊ non ħ3 magis ⁊ minus pticipari ab his đ quibus predicātur. hoīe3. n. pticipant equaľr particulares hoīes ⁊ ſiľr rōnalem dr̄iam. Cōe uero ē eis ⁊ ad eē ſp his que hoꝝ participant. ſemper. n. ſortes eſt rōnale eſt. ⁊ ſemp ſortes hō eſt proprium āt differētie ōi eſt i eo ꝙ quale ſit p̄dicari ſpecies uero in eo ꝙ quid ſit predicať ſi āt hō cōis uelut qualitas accipiať non tm̄ ſimpľr ⁊ abſolute erit qualitas. ſed ſm id ꝙ generi adueniens dr̄ie cā que cum qui ſpēs eſt hoīem conſtituunt ſic. n. eſt quale quid ⁊ nō ſimpľr quale uel qualitas. qꝛ quid generis dr̄ia formatum ē in ipo. Ampli⁹ aliud hn̄t ꝓprium quo differūt. qꝛ differentia vna diuiſiua et cōis in pl'ibus ſpēbus i quibus actu ⁊ ſiľ eſt ꝯſideratur. queadmodu3 quadrupes ꝯſiderať in pl'ibus aialibus ſpecie differētibus. Species uero que ſolū ſpecies ē ꝯſiderať in ſolis q̄ ſub ipſa ſunt indiuiduis. Amplius āt adhuc differūt qꝛ differentia eſt prima vel prior ab ea ſpecie que ē ſm ipſum ꝯſtituta. cuius ſignū eſt ꝙ ſimul ablatum rōnale iterimit hoīem. hō uero interemptus nō interimit rōnale cum adhuc ſit deus hoīe non exn̄te. Amplius quidē adhuc differūt ꝙ differētia cum generalis ſit ⁊ non ultima ⁊ ꝯuertibilis componiť cu3 alia differentia. Rōnale. n. et mortale vnū cum alio compoſitum vt potentia et actus ē in ſb̄a hoīs que ē ſpecies. ſpecies uero ſpeciei non componitur ut gignat ſpeciē aliquā aliam. Et ſi obiciť de aſino et equo in muli generatione. dicimus ꝙ quidā aſinus cuidā equo pmiſcetur ad muli generationē. equs āt ſimpľr aſine ſimpľr ꝯueniens nunq̄3 pficit mulum.

Unc dicamus dr̄ias ⁊ cōia dr̄ie et proprii dr̄ia igiť ⁊ propriu3 cōiter quidem hn̄t prima cōitate ꝙ equaľr ⁊ non ħ3 itenſionē et remiſſionē a ſuis đ qbus predicāť ſuppoſitis pticipāt. vtrūq3. n. illorū i termino pticipatur eo ꝙ vnum uidel3 dr̄ia ps formalis eſt ipſius eſſe. ꝙ ſicut dictum ē ſepius vnum eſt ⁊ non recipit magis et minus. proprium āt ab aptitudine naturaľ potentie formaľr imponitur que hītudo in potētia hītum completum ⁊ nō actum qui eſt opatio. cum ſit complexio maior q̄3 potētia compleť per hītum ⁊ rem ſuā dicit i termio ⁊ iō non pōt ſuſcipere magis et minus. quāuis ſicut in ante hītis dictum ē impedītia uel expedientia ad actum in ſb̄a poſſit hēre quibus expeditius uel min⁹ expedite agat per potētiam illam. ſed hec non uariant potentiam ſtantem in hītu naturali. pticipantur ergo hec duo equaľr ab his q̄ pticipant ea. Ea. n. que rōnalia ſunt de quibus predicatur rōnale equaľr ⁊ non ſm magis et minus rōnalia ſunt. ⁊ ſiľr ea que ſunt riſibilia de quibus predicať riſibile ſunt equaľr ⁊ nō ſm magis ⁊ minus riſibilia. Amplius ⁊ in hoc ꝯueniunt ꝙ utrūq3 dr̄ia ſcil3 et propriū ſemper ⁊ ōi ſiue vľr adſunt illis de quibus predicantur. qꝛ ſm nature potentiam ⁊ aptitudinē attribuuntur illis de quibus predicātur ⁊ non ſm actū. q̄3uis. n. vno uľ utroq3 pede careat qui ſm naturam bipes ē nō pp hoc perit ſb̄a formalis in ipſo qua formatur ad hn̄dos duos pedes ſed potius id qđ tali natura ad bipes formatū ē. ſemp bipes dicitur p nature aptitudinem ſicut ⁊ riſibile a potentia naturali cum naturali hītu cōpleta ſemp diciť riſibile quāuis nō ſemper rideat ſm effectum. nec plus h3 potentiam naturalē i actu qn̄ ridet q̄3 qn̄ plorat. Si aliter h3 eam et ad aliquid hn̄erit eam. ſemp in aptitudine equali ꝙ non exercet ſm actū Aliud proprium āt quo differentia a ꝓprio diſtinguitur ē ꝙ aliqua dr̄ia q̄. ſ. ultima non ē ⁊ vere differentie nomen h3 ſemp diciťur de pluribus ſpeciebus ſicut ⁊ gen⁹. Et hoc exēplo probať qꝛ rōnale qđ ē differentia predicatur de hoīe ⁊ de deo ſm ſtoicos ⁊ epicureos qui deos ⁊ deas multas rōnales eē poſuerunt. proprium vero non predicatur niſi de vna ſola ſpecie cuius eſt proprium ⁊

de aliis ſpeciei indiuiduis.⁊ hec oīa plana
ſunt ex premiſſis. Adhuc ēt dr̄nt in hoc ꝙ
dr̄ia ꝗdē ſequit̄ vl'r ad ea quoꝝ ē dr̄ia abſqȝ
ꝯuerſione ſicut genus.ſequit̄.n.ſi hō ē rōna
le eſt ſed nō conuertitur ꝙ ſi ſit rationale.ꝙ
ꝑp hoc ſequatur hoīeȝ eē ſm̄ ſtoicos. ꝓpria
vero ꝯuerſim predicant̄ de his quoꝝ ſunt
ꝓpria.ſi.n.hō eſt riſibile eſt.⁊ ſi riſibile ē hō
eſt.⁊ hec quidem fere ſub eiſdē uerbis dixit
porphirius ⁊ iō uerba eius ponere non oȝ.

Differētie āt ⁊ accidenti ut dicit por
phirius cōe ē de pluribus p̄dicari
inquatum vtrūqȝ illoꝝ vl'e eſt.hoc.n.qḋ di
quidem ꝯuenit vl'i inquantū ē in multis et
de multis. Ad iſepabile āt accidens ſpālit̄
hȝ dr̄ia cōitatē ꝙ.ſ.tā dr̄ia ꝗȝ inſepabile ac
cidens ſp adeſt oībus de quibus p̄dicat̄. qḋ
exēplo ꝓbatur ⁊ inductiōe.qꝛ bipes ſemper
adeſt coruus cum ſit dr̄ia de coruis ⁊ hōib⁹
p̄dicata.nigrum ēt eē qḋ tanꝗȝ accidens in
ſeparabile predicatur de coruis ſp adeſt cor
uis ꝗ̄uis ēt poſſet fieri coruus albus vl' eta
te vel arte tn̄ qꝛ coruus non tm̄ noiat ſp̄em
ſed in tali cōplexione que cā nigredinis ē de
ſignatur ſubiectuȝ materiale.ineſt accidēs
noiato tali ſubiecto ſemꝑ eſt accidēs inſepa
bile. In hoc ēt dr̄nt dr̄ia ⁊ accidens.qꝛ dr̄ia
quidem ꝯtinet ambitu ſue cōitatis ea ḋ qui
bus predicat̄. Continere.n.eſt ea de quib⁹
predicatur intra ſuam cōitatem claudere.
ꝯtinet ergo dr̄ia ⁊ non ꝯtinetur ab his ḋ qui
b⁹ predicat̄. Sic.n.ꝯtinet hec dr̄ia ꝙ̄ eſt rō
nale totum hoīem ⁊ ꝑticularia ipſius.acci
dentia vero nec ꝓprie nec vere ſed qḋdam
mō ꝯtinent quedam eoꝝ de quibus p̄dican
tur ſm̄ ꝙ in pl'ibus ſunt et excedunt ea de q
bus predicant̄. Quodā āt mō ꝯtinent ea qꝛ
ſba eoꝝ de quibus predicant̄ non oīa ſuſcep
tibilia ſunt hoꝝ plurimoꝝ.⁊ iō ꝯtinet quib⁹
ineſt ⁊ excedit ab his quibus nō ineſt. albū
.n.p̄dicatur de hoībus albis ⁊ quodāmō ꝯ
tinet ea. de non albis āt non predicat̄.⁊ ali
quis hō eſt non albus.⁊ qḋdam album non
ē hō qꝛ pōt eſſe in alio ſbo ꝗȝ in hoīe.iō cum
dr̄ hō eſt albus hō ꝯtinetur.ſed iſta ꝯtinētia
non ē ꝓpria.qꝛ ꝯtinere eſt forme ſbalis.⁊ iō
accidens inquātum ē forma ꝯtinet.inquātū
āt eſt accidens fluidum hȝ eſſe ⁊ cōtinet̄ a
ſbo.⁊ ſm̄o quidem porphirii obſcurus eſt.
ſed hunc quem dixi uariorem eo puto eſſe ī
tellectum. Alia āt adhuc eſt dr̄ia iter dif
ferentiam ⁊ accidens.qꝛ dr̄ia quidem non ē
inteſibilis ⁊ remiſſibilis ſicut pȝ ex ſupra dic
tis ubi ēt ſoluta ſunt ꝙ̄ ꝯtra hoc dictum obi
ciuntur.accidentia āt magis ⁊ min⁹ ſuſcipi
unt eo ꝙ cās hn̄t materiales ⁊ ſm̄ ſe ipſa n̄
ſunt noiantia rem ſuaȝ in termino.⁊ hec oīo
plana ſunt ex ſupradictis. Adhuc āt alia
ſoꝛia ꝙ impmiſcibiles ſunt ꝯtrarie dr̄ie ad
alicuius ſpeciei ꝯſtitutionem ex rōnali cā et
irrōnali non ꝯſtituitur aliqua ſpecies vna.
Contraria āt accidentia ſunt ad alterius cō
ſtitutionem.ſicut ſi miſcerentur ꝯtrarii colo
res et ſapores ad medii ꝯſtitutionem. Et ſi
obicitur ꝙ ēt colores ꝯtrarii contrarias hn̄t
dr̄ias ⁊ ſpecies.dicendum ꝙ hoc mō quo co
lores ⁊ dr̄ie coloꝝ ꝯformales ꝯſiderantur..
ꝑque color in genere qualitatis ordinatur.
hic non loquitur ſed potius de eē materiali
accidentis ꝑut ē vl'e predicatum de his ꝙ̄
denoīantur ab ipſo.ſic āt ꝯſtat ꝙ recipit itē
ſionem ⁊ remiſſionem per ꝯtrarii admiſtio
nem vel ꝯtrarioꝝ ul' depurationem ꝙ alb⁹
eſt hoc mō nigro impermiſtius.ut dr̄ ī pri
mo topicoꝝ.cum āt recipit magis ⁊ minus
recipit illud aliqn̄ qḋ receſſit a ꝯtrario ſicut
malum prius qḋ receſſit a bono.aliqn̄ autē
qꝛ acceſſit ad terminum ut bonum melius
qḋ ſummo bono ē ꝓpinquius.aliqn̄ āt ſm̄ cō
trarii admiſtioneȝ.ut albū albius.ut dictū
eſt.huiuſmodi ergo ſunt cōitates ⁊ ꝓprieta
tes ⁊ dr̄ie ceterorum vl'ium.

Poſt hoc ſequitur dicere ꝯuenienti
as ⁊ differentias ſpeciei ⁊ ꝓprii. ī
quo.n.ſp̄es differat a genere et a
dr̄ia dictum eſt prius in cap̄lis in qb⁹ dixi
mus ꝗ̄ño genus differret a ceteris vl'ibus.
⁊ q̄uō dr̄ia differret ab aliis. diximus ergo
ꝙ ſp̄ei quideȝ ⁊ ꝓprio cōe eſt de ſe inuiceȝ p̄
dicari.qḋ pȝ per exemplum.qꝛ ſi hō eſt riſi
bile eſt.⁊ econuerſo ſi riſibile eſt.hō eſt.cui⁹
ꝯuerſionis cā ē.qꝛ ſp̄es principiis ſubſtātiali
bus ponit aptitudinem quare ꝓprium eſt ꝓ
prium ſicut cā ꝓpinqua ⁊ adequata ponit ef
fectum.ſil'r ipſa aptitudo que ē ꝓprium de
relinquit tale ſbm.⁊ pōit ipſum.ſicut effect⁹
ꝓprius ⁊ cāe adequatus ponit ſuaȝ cāȝ.hoc
et facit ꝓprium qḋ eſt riſibile.iō qn̄ non dr̄
ſm̄ actum ridere.ſed dr̄ ſm̄ aptitudineȝ ſm̄
quam natum ē.⁊ hec aptitudo ſemper eſt ī
ſbo ꝓprii.ſicut ſepe iam in ante hitis dictū
eſt. Secunda āt ꝯuenientia eſt equalr̄ ꝑtici
pari.⁊ non ſm̄ magis et minus ab his ꝙ̄ ꝑti
cipant.ſp̄es ⁊ ſil'r ꝓpria equal'r participant̄
ab his quoꝝ ſunt ꝓpria.nec hoc facim⁹ hic
in participatione ꝓpriſſime dcā.large.n.di
cimus participare eſſe id qḋ aliquid hȝ ī ſe
ipſo.et participata eſſe id qḋ ineſt alii ſiue ꝑ
ſe inſit ſiue ꝑ accidens. His āt oīb⁹ ſp̄ei ⁊ ꝓ
prio cōib⁹ aſſignatis aſſignāda ſunt ī quib⁹
differunt ad inuicem. Dicimus ergo ꝙ ſpe
cies quidem in hoc differt a proprio.qꝛ ea ꝙ̄
eſt ſpecies ad vnum ad aliud pōt eſſe gen⁹.
ſed hoc non eſt ueruȝ de ſpecie ſpecialiſſima
proprium āt cum ſit huius ſpeciei propriuȝ
que eſt ſpecialiſſima impoſſibile eſt ꝓprium

eſſe aliarum ſperum. ſi tñ eẽt ꝓprium ſpẽ
ſubalterne que ẽ genus ad aliud non eẽt im
poſſibile eẽ ꝓpriũ illaꝝ ſperum que ↄtinent
ſub illa. ut dicit auicena. vñ in hac dr̃ia ac
cipit porphirius ſpẽm non ſpecialiſſimam.
Q̃ð aliaꝝ i aſſignatione dr̃iarum non fecit
ꝓprium ãt refert ad ſpẽm ſpecialiſſimã cũ
añ poſuerit ſubalternam. ꝛ iõ qð dicit nõ ſa
tis eſt ſm artem dictum. Scd̃a ãt dr̃ia ẽ ꝙ
ſpecies quidẽ per intellectum ꝛ naturaꝫ añ
ſubſiſtit ineẽ ꝛ ſb̃a ꝗꝫ proprium. ꝓprium ãt
poſterius iam ſumpta ſpẽ ſm eẽ ſicut i ſpe
cie ex principiis ſpeciei iam in natura ſubſi
ſtentis. hoc ãt exemplo ꝓbatur. qꝛ oꝫ hoieꝫ
prius eẽ ut ex illo cãet riſibile. ꝛ iõ hõ recipi
tur in diffõne riſibilis. ſicut recipitur ſb̃m in
diffõne paſſionis. Amplius tertia ẽ dr̃ia
ꝙ ſpecies quidem ſemper actu ẽ i ſb̃o ð quo
predicatur. qꝛ participatur actu. cum ſit to
tum eẽ eius de quo predicatur ꝓprium nõ
aliqñ actu ineſt pꝫ ãte ãt aptitudinis ſemꝑ
ineſt. qð exemplo docetur. qꝛ ſortes ſemper
actu ẽ hõ hũana oꝑans ꝛ agens. nõ ſꝑ vero
ridet. ꝗꝫuis de nature aptitudĩe ſꝑ ſit riſibi
lis. Amplius aũt quarto dr̃it qꝛ quoꝝ
ſunt termini ſiue diffões dr̃ites ꝛ ipſa dif
finita ſunt dr̃ia. diffinitio ãt ſpẽi oĩs ẽ ꝙ ſit
ſub aſſignato genere. ꝛ diffinitio ſpẽi ſpecia
liſſime ẽ ꝙ de pluribus ſolo numero dr̃nti-
tibus in eo ꝙ quid ſit ꝑdicabilis ꝛ cetera hu
iuſmodi q̃ in tractatu de ſpẽ dcã ſunt. ꝓprii
uero qð uere ꝓprium eſt diffinitio ẽ qð ꝛ ſo
li ꝛ õi ꝛ ſemꝑ adeẽ. que diſtinctiões dr̃ites
ſunt. hanc ãt iõ dr̃iam hic ponim⁹ ne credã
tur idem eẽ ꝑ eẽntiam ſpẽs ꝛ proprium. ꝑꝑ
hec ꝙ ↄuerſiꝫ predicantur. hec ergo ſũt cõia
ꝛ propria ſpeciei ꝛ proprio.

Speciei ãt ꝛ accidentis cõe quideꝫ
ꝙ de plibus predicantur inquãtuꝫ
ſunt vlia. Alie uero cõitates inter ſpẽꝫ et ac
cidens ſunt nulle. eo ꝙ plurimuꝫ ualde dif
ferunt ab inuicem id cui accidit ut ſpẽs. et
id qð accidit ſꝫ mõꝫ eẽndi. id. n. cui accidit
ſb̃a eſt. id ãt qð accidit eſt accidens. que dif
ferunt ſicut ens per ſe et ens non per ſe. ſed
in alio. Et ſi obicitur ꝙ inter multum diſtã
tia maxime querende eſſẽt ↄuenientie dicẽ
dum ꝙ hoc uerum ẽ ſi inuenirentur. qꝛ aut
in nullo cõicant. iõ non inueniunt ſpãles ſꝫ
ſola iſta inuenitur que oĩuꝫ eſt generalis. ſꝫ
dr̃ie plures inueniunt. ꝓpria. n. quib⁹ diſti
guntur utraqꝫ ſunt. qꝛ ſpẽi quideꝫ ↄuenit ꝙ
in eo qð quid quid ẽ predicatur. i eo uero ꝙ
quomõ ſe hꝫ ↄuenit accidenti qð eſt miſtuꝫ
cum reſpectu ꝛ compoſitione ad aliquid et
ad oĩa alia predicamenta. Alia ãt dr̃ia ẽ qð
ↄtingit vnãquãquanqꝫ ſolam indiuiduam.
que proprie ſb̃a eſt vna equidm ſpecie tñ ꝑ
ticipare que totius eſt formale eſſe ipſi⁹. uno
. n. exñte qð eſt formale eſſe ꝛ totum non po
teſt eẽ alterum qð ſit totum eẽ. ſed vnãqꝫ nã
qꝫ ſb̃am ↄtingit ꝑticipare pluribus acciden
tibus ꝛ ſeparabilibus ꝛ inſeparabilib⁹. ſicut
ultimo pꝫ in multis exemplis. Adhuc autẽ
tertia eſt dr̃ia que ſpecies quidem ſubintel
ligi põt in ſe exñs ex ſuis ſb̃alib⁹ principiis
ante accidentia que ſunt in ipſa. ꝗꝫuis ẽt ſint
inſeparabilia. Cuius probatio eſt ꝙ oꝫ ſup
ponere ſb̃m eẽ in ſe completuꝫ. vt illi poſtea
aliquid accidat. Accidẽtia ãt ad hoc ꝙ ſint
ante ſe ſupponunt eſſẽ ſb̃m qꝛ reſpectu ſub
iecti poſterioris generis entia ſunt ꝛ aduẽti
tie nature. qꝛ poſterioris ſunt generis. iõ uo
cantur accidentia quaſi ad cadentia. qꝛ ca
dunt ad ſb̃m. qꝛ ſunt aduẽtitie nat̃e. iõ ñ ð
intrinſecis adueniunt ꝛ affluunt. adhuc aũt
ſpeciei quidem participatio iſtis ſubiectis ẽ
equaliter ꝛ non ſm magis et min⁹. Accidẽs
vero participatur ab his ð quibus predica
tur ẽt ſi ſit inſeparabile accidens ſecundum
magis ꝛ minus nõ equaliter. Contingit. n.
ꝙ ethiops reſpectu alterius ethiopis hãbet
colorem nigrum intenſum uel nigrum in ni
gredine remiſſum. ꝛ ideo de cõmunibus et
propriis ſpeciei ꝛ accidentis dictum eſt. Re
ſtat igitur de proprio et accidente dicere cõ
munia et propria. quo enim proprium a ſpe
cie ꝛ differentia ꝛ genere differat eſt i illorũ
ad ipſum differentiis.

Dicimus igitur ꝙ cõmune quidem
proprii ꝛ inſeparabilis accidentis
eſt ꝙ preter ea nunquam conſiſtũt
illa ſua ſubiecta in quibus ſunt ꝛ de quibus
predicantur. ꝛ quibus in eſſe conſiderãtur.
quod patet. quemadmodum eniꝫ preter ri
ſibile quod eſt proprium non ſubſiſtit homo
qui eſt ſubiectum de quo predicatur propri
um. ſic nec preter nigredineꝫ unqꝫ ſubſiſtit
ethiops. dummodo ethiops nomine ſuo im
portet complexionem nigredinem ethiopiſ
cauſantem. ut in ante habitis dictum ẽ. Et
huius quidem cauſa id quod ſecũda eſt pro
prii ꝛ inſeparabilis accidentis cõmunitas.
quia quemadmoudm ſemper ꝛ omni adeſt
proprium. ſic etiãm inſeparabile accidens
adeſt enim et ſemper quamuis non adſit ſo
li ut proprium. propter quod ꝛ nõ conuerſiꝫ
predicatur. Alie autem communitates ſũt
ad quedam ſicut non eſſẽtialiter predicari i
quale de plurib⁹ ſiut ꝑ ante habita iaꝫ ↄſtat
accidens autem ſeparabile propriam com
munitatem non habet niſi in quale. ꝛ non
in quid predicari. ſed hoc iam in his que de
omnibus ſimul vniuerſalibus communib⁹
iam dictum fuerat. Differunt autẽ ultima
duo vniuerſalia ab inuicẽ in hoc primo quo

niam ꝓprium vni ſoli ſpeciei adeſt. cuius ē
proprium. quemadmoduȝ riſibile adeſt ho
mini. Inſeparabile vero accidens ut nigrū
non ſolum adeſt ethiopi uel ſoli coruo ſed ēt
adeſt carboni ⁊ ebano ⁊ quibuſdaȝ alijs. ita
proprium ſbm ſibi non determinat. Ad
huc āt ſecunda ē dr̄ia ꝙ proprium ꝯuerſiȝ ꝑ
dicatur ⁊ equaliter non ſm magis et minꝰ
de eo cuius proprium ē accidens vero inſe
parabile ꝑꝑ hoc ꝙ non determinatum ſibi
determinat ſbm non ꝯuerſim predicatur.
Adhuc āt ſicut in ante hitis dictum eſt.
propriorum quidē equalis ⁊ non ſm magis
⁊ minus a ſuis ſbis ē participatio. Accidēti
um uero hoc quidem ſm magis. aliud āt ſȝ
minus ē participatio ꝑꝑ cās i ante hitis de
terminatas. Sunt āt et alie quidem cōita
tes ⁊ ꝓprietates eoꝝ vl'ium que dicta ſunt.
ſed hec que dicta ſunt ſufficiant ad diſcretio
nis eoꝝ ab inuicem ⁊ cōitatis eorum quam
hn̄t adinuicem traditionem et doctrinam.

Uanuis in ante hitis iaȝ determi
natum ſit id qđ đ quinqȝ vl'ibꝰ tra
didit porphirius. tn̄ adhuc ſūt que
dam que utile eſt ſcire de his que ex logicis
doctrinis arabum in latinum trāſtulit auē
dar ⁊ ſialita philoſophus ⁊ maxīe de logica
auicene. Primum capl'm huius doctrine
ē de comparatione iſtoꝝ quinqȝ inter ſe. et
hec ad perfectionem doctrine ponimꝰ. Di
cimus ergo primo de primo vl'i qđ eſt genꝰ
qđ non ē vniuſcuiuſqȝ rei ſiue oīum rerum.
ſed illius ſolius genꝰ que ē ſub ipſo ſpecies.
ſilr et dr̄ia non eſt dr̄ia vniuſcuiuſqȝ rei ſed
ſm hoc ꝙ ē diuiſiua non ē dr̄ia niſi generis
qđ diuidit. ⁊ ſm hoc ꝙ eſt ꝯſtitutiua eſt dr̄ia
illius ſpeciei quam ꝯſtituit ſub genere diui
ſo. Sciendū āt ꝙ vnumqđqȝ iſtorum pōt
eſſe genus uel quaſi genus ad alteruȝ. vnū
qđ pōt eē quaſi ſpecies. ⁊ vnūqđqȝ pōt eſſe
quaſi dr̄ia. ⁊ vnumqđqȝ pōt eſſe quaſi ꝓpri
um. ⁊ vnumquodqȝ quaſi accidens. Senſi
bile. n. eſt quaſi ſpecies huius quod dicimuſ
apprehenſiuuȝ. omne. n. ſenſibile apprehē
ſiuū eſt ⁊ non ꝯuertit'. ſ. ꝙ oē apprehēſiuuȝ
ſit ſenſibile ſiue ſenſitiuum. ⁊ hoc ipſum ſen
ſibile ē quoddam genus audienti. omne. n.
audiens ſenſibile eſt ⁊ non conuertitur. et ſi
militer eſt genus audiētis ⁊ olfacientis ⁊ gu
ſtantis ⁊ tangētis. ⁊ hoc ipſum ſenſibile dif
ferentia ē animal'. Similiter greſſibile ē ge
nus bipedis ⁊ quadrupepis. ⁊ ē ſpecies mo
bilis. ⁊ eſt proprium ſiue proprietas anima
lis. ⁊ commune accidens hominis. aliquā
do autem iſta quinqȝ in vno ſolo ſecundum
rem conueniunt. et ideo hec oīa quinqȝ in
vnum et idem aliquando coincidunt quan
uis modus predicandi eorum ſecundȝ ꝙ
diuerſa vniuerſalia ſunt nunquam ſit vnus
Et etiam adducendum eſt quod genus nō
eſt genus differentie aliquo modo nec diffe
rentia poteſt eſſe ſpecies generis. ſi enim dif
ferentia eſſet ſpecies generis cuȝ ſpecies nō
efficiatur ſpecies niſi per differentiam. tūc
differentia egeret alia differentia per quaȝ
ſpecies efficeretur. tunc differentia eſſet dif
ferentie. quod non poteſt. Differentia eniȝ
eſt intellectio ſiue notio quedam. que ſecun
dum intellectum eſt extra materiam gene
ris. rationale enim non eſt idem quod ani
mal habens rationem. ſed eſt idem quod
quidam habens rationem. quanuis per cō
ſequētiā ſequatur id eſſe animal. animal. n.
habens rationem homo eſt. Si autem ani
mal eſſet per intellectum clauſum vel con
ceptum intra rationem rationalis. tunc cū
diceretur animal rationale idem eſſet. ac ſi
diceretur animal quod eſt animal habens
rationem que ſunt idem ſecundum intentio
nes ſuas. Cum autem differentia predice
tur. eſt ſicut cum predicatur accidēs inſepa
rabile de eo quod predicatur. differētia eiȝ
ſe habet ut accidens ad genus inquantuȝ ſe
quitur eſſe generis. ⁊ non eſt vnum eſſe dif
ferētie et eē generis. ſȝ genus eſt ad diderē
tiam quaſi materia ſe habens. ⁊ differentie
comparatio ad genus eſt quodammodo. ſi
cut proprii quod non competit omni. ⁊ hoc
ſt accidens inſeparabile. nt in ante habitis
dictum eſt. differentia uero conſtituit genꝰ
⁊ dat eſſe ei in effectu diſtinctum. quanuis
autem ipſa differentia non ſit intra diffini
tionem generis et ipſius eſſe differentie nō
ſit ntra eſſe generis. ſicut eſſe rerum quali
um eſt inter quale et eſſe rerum quantaruȝ
eſt intra quantum. tamen differentia ē qua
litas generis. et genus et eſſe generis eſt in
differentia ſicut intra ſuum quale eſſentia
le. Differentia enim eſt qualitas gene
ris ſicut forma eſt qualitas materie faciēs
ipſam qualem ſecundum eſſe ſubſtantiale.
hoc autem ſic ſe habet quando differentia
eſt abſoluta et ſimpliciter differentia gene
ris. ita quod nullo modo differentia eſt ex
tra naturam generis. ſed eſt de natura ipſi
us ſicut actus eſt de natura potentie. quia ſi
actus non eēt de natura potentie. potentia
nullo modo deſideraret actum. Si vero
diligenter ⁊ ſubtiliter attēdatur quid ſit ge
nus ⁊ quid differentia. tunc nō omnino ve
re predicantur genus ⁊ differētia niſi đ ſpe
cie. quia in ſpecie genus in actu eſt ⁊ differē
tia eſt actus ſpeciei dans eē. comparatio au
tem generis ad differentiam eſt ſicut com
paratio ſubiecti ad accidens inſeparabile.
quod non eſt commune accidens. eo quod ē

conſequens ſi eſt ut proprium quod conuenit
omni ⁊ non ſoli. Accidens autem cõmu
ne aliquando comparatione generis eſt pro
prietas. ⁊ aliquando comparatione ſpeciei
eſt accidens commune. ſicut motum uolũ
tario motu qui uocatur motus proceſſiuus
quod ē proprietas animalis.. et commune
accidens hominis. Aliquando etiam ac
cidens cõmune proprietas eſt generis ſupe
rioris. ſicut albedo que eſt de proprietatibꝰ
corporis compoſiti terminati. ⁊ eſt cõmune
accidens hominis. aliquando eſt de proprie
tatibus generis generaliſſimi. ⁊ aliquando
etiam accidens cõmune non eſt proprietas
alicuius generis eo ꝙ alii accidit quod eſt ex
tra genus illud. uel etiam accidit ei quod ē
extra totam illam cathegoriam ſecundum
ordinem predicabiliū illius generaliſſimi
ſiue predicamenti. cuius exemplum eſt id
quod eſt non recipere magis et minꝰ. quod
eſt de cõmunitatibus hominem ſecundum
participationem ſpeciei. ⁊ eſt cõmune illi et
multis aliis. nec eſt proprietas alicuius ho
minis. alia enim generaliſſima habent hoc
Comparatio autē animalis ad hoc animal
quando animali additur deſignatio ſingu
laris non conſiderata in hoc animali ratio
nalitate que facit ipſum hominem eſt ſicut
comparatio generis ad indiuidua propria.
que ex ſe habet ⁊ non mediante ſpecie. tunc
enim animal predicatur đ hoc animali im
mediate ut ſpecies de ſuis indiuiduis ime
diate predicatur. ⁊ tunc non predicatur ut
genus. generis enim predicatio eſt de diffe
rentibus ſpecie. animal igitur genus non ē
in comparatione ſingulorum animalium ſe
cundum ꝙ facta ſunt rationalia. uel in alia
ſpecie conſtituta. Similiter autem rationa
le comparatum ad hoc rationale non con
ſiderata animalitate in hoc rationali predi
catur de eo ut ſpecies ſecundum intentionē
quā diximus. quod differentia aliquando
ut ſpecies accipitur. ⁊ non predicatur tunc
ut differentia. Differentia enim eſt anima
lium ſingulorum ſpecie differentium. dixi
mus autem rationale hoc conſiderari conſi
derata animalitate. Similiter autem et ri
ſibile predicatur de illo riſibili non conſide
rato ſecundum quod eſt homo. non eſt enim
proprium niſi hominis et indiuiduorum.

Adhuc autem rationale comparatum
eſt predicatum ut ſpecies. ſimiliter etiā al
bum quod eſt cõmuniter accidēs huic albo
in ſingulari deſignato eſt predicatum ſicut
ſpecies ⁊ non ut accidens. Accidens enī cõ
mune non eſt accidens niſi ei quod eſt ſubie
ctum ipſius denominatum ab ipſo ut dicat
ab ipſo ut ſit album. non autem eſt accidēs
huic albo non conſiderato ſubiecto ī quo ē.
illi enim comparatur ut ſpecies.

Oportet autem ſcire ꝙ hec quinqꝫ
non tantum coinciduut omnia uel
plura in unum. ſed etiam inter ſe
quodammodo commiſcentur. Et
hoc ſit multis modis. genus enim commi
ſcetur aliquando cum differentia. apprehē
ſiuum enim eſt quaſi quedam differentia
hominis quod eſt rationale. omne enim ra
tionale apprehenſiuum eſt et non conuerti
tur. et ſimiliter animatum ſiue habens ani
mam eſt genus rationalis. ⁊ predicatur in
quid de rationali. tunc eſt genus differētie.
Et patet ꝙ accidit ei ut differentia generis
ſuperioris. animatum enim differentia eſt
corporis quod eſt unum de generibus me
diis. Aliquando etiā commiſcetur genus
cum accidente. ſicut color qui eſt genus eo
rum que accidunt homini. que ſunt ut albe
do et nigredo et huiuſmodi. Hec autē
compoſitio ſiue commixtio differt a prima
non enim ſic poteſt eſſe ꝙ genus differentie
conſtitutiue ſit genus conſtitutiuum ſpeciei
oportet autem ꝙ genus accidentis ſit genꝰ
accidentis ad ipſam ſpeciem accidentis cõ
ſtitutiuam. Genus ergo differentie eſt ali
quando differentia conſtitutiua generis uł
ſpeciei ⁊ preter hoc genus accidētis aliquā
do eſt accidens generi ⁊ aliquando ſpeciei.
ſicut hoc ipſum apprehenſiuum eſt conſtitu
tiuum animalis habentis apprehenſionē
per ſpiritum uel intellectum. ⁊ color eſt acci
dens animalis ⁊ hominis. cū ſit genus co
lorum ſpecialium. Permixtio autem gene
ris cum proprietate eſt ſicut admirans ī ac
tu admirantis. quod ſe habet ut genꝰ ad ri
dens in actu. ⁊ tunc uociferans ex appetitu
ſe habet ut genus ad hinibile. quod eſt pro
prium equi. Differentia autem aliquando
miſcetur cum genere. ſicut ſenſibile quod eſt
differentia gradibilium miſcetur cum rati
onali. miſcetur etiam aliquando cū propri
etate. ſicut comparatio trium ad duos rec
tos angulos trianguli qui tres angulos ha
bet equales duobus rectis. Hec enim ē dif
ferentia eius quod eſt proprietas trianguli
rectilinei.. aliquando autem miſceatur cū
accidente ſicut diſgregatiuum uiſus. quod
eſt differentia albedinis. quod accidit uiſui
proprietas etiam aliquando miſcetur cum
genere. greſſibile enim eſt differētia anima
lis quod eſt genus hominis. et eſt propriū
homini quod conuenit omni non ſoli. Etiā
aliquando miſcet̄ cum differentia ⁊ cū ſpe
cie. quia ſi deſit proprium ſpeciei. ⁊ cum eſt
communior proprio ſpecies. hoc autem ſit
cum differentia fuerit communior. Cuius

exemplum eſt diuidi in duo equalia quod ē
paris numeri. aliquando auteꝫ miſcetur cū
accidente communi. uiſibile eniꝫ eſt propri
etas colorati. coloratum autem eſt accidēs
commune homini. Accidens autem ali
quando miſcetur cum genere. nec propter
hoc deſinit eſſe accidens ſpeciei. eſt enim ac
cidens ſpeciei. nec tamen eſt cōmune acci
dens generi. ſed eſt proprietas generis. et ē
aliquid quod eſt accidens commune vtriqꝫ
generi ſcilicet et ſpeciei. ⁊ cum hoc etiam ſi
militer accidens differētie et proprietatis.

Ttendendum autem eſt ꝙ omnia
quinqꝫ tripliciter conſiderari poſ
ſunt. Si eniꝫ in ſe accipiantur ita
ꝙ ipſa res ſiue natura aliquo reſpe
ctu ſibi ꝯpoſito accipiatur ⁊ ipſa natura ſim
plex conſideretur ſic ſunt nature quedā iſta
quinqꝫ. et precipue genera et ſpecies que ab
ſoluto intellectu aſſequi poſſunt. tamen de
aliis eſt verum quando nō accipitur niſi id
quod eſt differentia niſi in ratione differen
tie. ſed in ratione entis uel nature cuiuſdaꝫ.
⁊ hoc eſt verum de proprio. quando acipi
tur id quod eſt proprium. non in proprii ra
tione ſed in ſimplicitate cuiuſdam entis. et
hoc etiam uerum eſt de accidente quando
accipitur ut pars entis. et non in ratiōe qua
addit ad ſubſtantiam. ſic ergo hec percepta
ſunt nature quedam. vt dicunt auicena ⁊ al
farabius. Si autem accipiuntur hec predi
cta ſecundum quod nature ille ſimplici ad
ditur apittudo ad hoc ꝙ ſint in pluribus in
ferioribus. tunc illa iam efficiuntur vniuer
ſalia. quia vniuerſale ab hēre aptitudinem
dicitur vniuerſale. ⁊ nnn ab actu quo efficia
tur actu vniuerſale. Utrum autem hec ap
titudo ſit in re que ſua ſimplicitate apta ſit
exiſtere in pluribus ⁊ per multiplicationeꝫ
differentie diuidentis. uel per diuiſionem
materie in pluribus actu efficiatur. uel ſit
in ſolo intellectu. ita quod nihil nature ſit
in plꝛibus ſed ſolus intellectus ſimilitudinē
nature vnius ad eandem naturaꝫ in ſpecie
in alio accipiat ⁊ ī ſe ipſo aſſimilet queſtio fu
it. Et primo quidem modo illi dixerūt qui
reales uocabantur. Secundo auteꝫ modo
dixerunt hi qui dicebantur nomiales ⁊ hoc
ad preſens non eſt differendum. tamen in
precedentiqus in tractatu cōmuni de vni
uerſalibus hoc ſuſtinuimus quod dixerunt
reales. Quocunqꝫ autē modo patet ꝙ ſim
plex natura non eſt vniuerſale ſꝫ natura ac
cepta in tali aptitudine. hec autem eadem
natura accepta in lumine intelligentie cuꝰ
ipſa eſt ſplendor quidam et radius. ſecūdū
ꝙ dicimus quod omnis forma ſiue natura
ſimplex ſplendor eſt et radius intelligentie
in anima ſimilis ſibi in eſſe ſpirituali ſiue in
tellectuali. propter hoc ꝙ ipſa natura per ī
tellectualem naturam que in ipſa eſt ut ꝑs
eſſentialis eius operatur ad eſſe ſpirituale.
ſicut lumen in perſpicuo operatur colorem
ſecundum eſſe ſpirituale. quem tamen ī cor
pore animato operatur ſecundum eſſe ma
teriale ipſius. eo quod actus actiuorum ſūt
in patientibus bene diſpoſitis ſecunduꝫ poſ
ſibilitatem recipientium actus illos. et non
ſecundum potentiam agentis. hoc ergo mo
do iſta quinqꝫ uel ſunt nature ſimplices uel
vniuerſalia. uel intellectus quidam in ani
ma exiſtentes. Sciendum eſt autem ꝙ hec
quinqꝫ in lumine intelligentie accepta ſunt
abſqꝫ omni multiplicitate. ſꝫ per hoc quod
in ſingularibus terminantur ad materiam
ſecundum eſſe diuiduntur. ⁊ ſic agunt mul
tiplicitatem per hoc quod in quolibet ſunt
ſunt ſecundum totum eſſe ipſorum. et ſecun
dum totam eſſentiam. et ſiquidem ſecūdū
ſe ſunt ante omnem multitudinem. per hoc
autem quod in ſenſibilibus et in materia ef
ficiuntur ad quantitatem actus intelligen
tie operantis in natura. Per hoc efficiun
tur multa ſecūdum diuerſas multiplicatio
nes ſpeciei vel indiuidui. Si ergo in ſe acci
piantur nature ſunt ſimplices ⁊ nec ſingula
ria nec vniuerſalia. Si eniꝫ natura ſimpli
ci haberent quod eſſent vniuerſalia. cuꝫ na
tura ſimplex non ſit niſi vnum vniuerſale.
non eſſet niſi vnum. nec poſſet eſſe ī multis
⁊ de multis quod eſt contra rationem vni
uerſalis. Si autem a natura ſimplici habe
rent ꝙ eſſent ſingalaria. non poſſet vniuer
ſale eſſe niſi vnum ſingulare ⁊ omnia alia ſi
milia illi non reciperent predicationem illi
us. quod iterum eſſe non poteſt. a natura igi
tur ſimplici nec habent ꝙ ſint vniuerſalia.
nec ꝙ ſint ſingularia. ſed habent hoc a reſpe
ctu qui addetur nature ſimplici vt dictum
eſt. Adhuc autem ſecundum quod ſunt na
ture ſimplices et ſeparate nec ſunt intellec
tu nec extra ipſum ſed ſecundum quod ſunt
in lumine intelligentie agentis. et lumine
ſuo facientis omnes formas ſic ſunt vt mo
uentia potentialem intellectum qui eſt ani
ma. ⁊ per hec anima intellectuali conuertē
te ſe ad ipſas efficiuntur in anima. dummo
do non ſit impedimentum in anima intelle
ctuali. prout intellectus eſt ſicut adepta. et
ſic accipit vniuerſale quod eſt intellectu. et
ideo oportet ꝙ ſit natura illa a ſenſibilibus
⁊ materialibus et particularibus ſeparata
et abſtracta ⁊ in ſolo accepta lumine intelli
gentie cuius luminis ipſa eſt ſplendor ⁊ ef
fectus. ⁊ cum intellectus componitur cū ea

aptitudine exiſtendi in pluribus . tunc acci
pit eam vt vniuerſale logicū. ⁊ rationatur
de ipſa ſicut de vniuerſali. ⁊ per oppoſitum
illius accipit particlare ipſius quando com
ponit cum ea illa que determinat ipſum ad
materiam hanc ⁊ illam ⁊ indiuiduātia quo
rum collectio in pluribus non poteſt iueniri
⁊ per que afficitur hoc aliquid deſignatum
Et ſic illa natura ſimplex in quadruplici eſt
accipitur ſcilicet in eſſe nature ſimplicis ⁊ in
eſſe aptitudinis ad multa . ⁊ i eſſe luminis
intelligentie cuius ipſa eſt ſplendor. ⁊ in eſſe
indiuidui deſignati per indiuiduantia. ⁊ iō
habet rationem nature per primum ⁊ habꝫ
rationem vniuerſalis per ſecundum . ⁊ rati
onem intellectus ſpeculatiui per tertium. ⁊
rationem particularis ⁊ indiuidui per quar
tum. Et quamuis ad primam pertineat fi
loſophiam. tamen hic poſuimus vt doctri
na ſit magis perfecta. ⁊ quia hoc quidaꝫ ara
bes precipui in doctrina ⁊ de vniuerſalibus
poſuerunt. Cum autem primus actus rati
onis ſit ordinare dicibilia vt iu ante habitis
diximus iam rationes ordinabilium execu
ti ſumus. de dicibilibus autem ordinandis
in generibus ⁊ ſpeciebus differentiis propri
is ⁊ accedentibus deinceps attingemus ad
pertractandum .

Explicit ſcriptum Alberti ſuper vniuer/
ſalibus porpherii.

In ante habitis dictum eſt ꝙ logi/
ca eſt ſcientia per quam docetur q̄
liter per cognitum deueniatur ad
noticiam incogniti. Et hoc duobus
fit modis ſecundum quod duo ſunt que quā
do ſunt incognita deſideramus cognoſcere
ſcilicet complexum ⁊ incomplexum. ⁊ quod
incomplexum incognitum cognoſci non pōt
niſi diffinitione vel quacunque notione. Cō
plexum autem incognitum cognoſci non po
teſt niſi argumentatione. Dictum eſt etiaꝫ
ad hoc ꝙ ratio que eſt virtus vnum cū actio
complectens non poteſt deuenire ad inſtru
mentum quo per cognitionem incogniti eli
ciat ex cognito niſi tribus actibus qui ſūt or
dinare vnum ad alterum componere vnū
cum altero ⁊ colligere compoſita ſecundum
diſcurſum que fit ex vno in altero. Sic eniꝫ
⁊ non aliter accipiet cognitionem incogniti
per id quod eſt cognitum. Primus igitur
actus qui eſt ordinare vnū componibile cū
alio perficitur duobus modis ⁊ ordo ipſe du
obus fit modis primum quod exigitur ad
actum rationis ordinatis eſt ratio que ſumi
tur ex ipſa forma ordinabilium . ⁊ hec ratio
trahitur ex vniuerſali. ⁊ particulari . ꝑ hoc
enim ꝙ vniuerſale eſt quod eſt in multis et
de multis ratio ordinis accipitur predicati
ad ſubiectum. ⁊ de hoc iam quantum ad
preſentem ſpectat intentionem determina
tum eſt. Sequitur igitur nunc determinare
de his que ſecundum rationem premiſſam
ad ſe inuicem ſunt ordinanda ſecundum ge
nera ſpecies differentiaꝫ propria ⁊ acciden
tia hoc enim ſolum eſt in quo perficitur rati
onis ordinatio. Et ideo hic ordinabilia ad
ſubici ⁊ predicari ſunt ordinanda ⁊ determi
nanda ſecundum omnem ſui diuerſitatem
que conſiſtit in decem generibus predicabi
lium ſiue predicamentorum. qꝛ ante iām in
antecedentibus ad logicam probatum ē ꝙ
ad ſcientiam incogniti per cognitum non de
uenitur niſi per inquiſitionem . inquiſitio āt
non fit niſi per diſpoſitum ſermonem ad ſi
gnificandum ſiue homo inquirat apud ſe ip
ſum per interius diſpoſitum ſermonem ſiue
inquirat apud alium per ſermonem exteriꝰ
prolatum ſequitur de neceſſitate ꝙ ordo pre
dicabilium non poteſt determinari niſi ſecū
dum quod ſub voce habet predicabile deſi
gnari. rebus enim inquiſitiue incogniti uti n̄
poſſumus. eo quod nec finite ſunt nobis nec
preſentes. ⁊ ideo ſignis ⁊ vocibus vti oportꝫ
propter quod predicabilia oportet conſide.
rare ſecundum quod vocibus ſignificantur
propter quod dicit boetius ꝙ hec ſciencia. ſ.
libri predicamentorum eſt de decem pmis
vocibus prima genera rerū ſignificantibus
ordo enim non eſt in rebus ipſis. ſed oportꝫ
ꝙ ratio ponat ordinem ſicut ⁊ facit comple
xionem ⁊ collectionem compoſitorum . ⁊ ex
his planum quid ſit huius libri ſubiectum.
eſt enim ſubiectum ordinabile in ratione p̄
dicabilis uel ſubicibilis ſecunduꝫ quod ſtat
ſub voce talem ordinem ſignante ⁊ ſic patet
qualiter iſta ſcientia eſt vna ab vno ſubiec
to. partes autem huius ſubiecti ſunt ordia
bilia ſecundum diuerſum modum predicā
di in ſubſtantia ⁊ accidente. et in accedenti
bus ſecundum omnia nouem genera acce.
dentium ⁊ ſic multitudo infinita reſtringit̄
in decem genera. vt dicit boetius decē aūt
in duo predicabilia ſubſtantiam. ſ. ⁊ accidēſ
⁊ duo i vnū predicabile. ſ. ordinatū ad com
poſitionē ſecūdum rationem predicabil'ul'
determinatū ex vli ⁊ pticulari vel ſubicibili
Ex hoc ēt patet que ſit cā ſuſcepti opis. non
.n. ē ꝯponibile pdicabile cū ſubicibili niſi ꝑ
ordinem huius ad alterū. ⁊ iō de ipſis ordia
bilibus i gener ⁊ ſpecie oportuit determina
re patet etiam quis finis vltimus ⁊ quis eſt
finis propinquus . vltimus enim eſt vt ex
ordinatis . ratio accipiatur oppoſitionis

ad enũtiationem que ſola īter orõnes veru̅ ʒ
ſignificat ⁊ vlterioꝛ adhuc finis eſt vt ex cõ-
poſitis eliciaꝷ collectio ꝯſequentie vnius ex
altero ꝑ quā accipiaꝷ ſciētia complexi quod
ignotū ē. finis aūt ꝓpinquus ē qui ē terminꝰ
operis vt ſciētia habeaꝷ ordinabiliū. ſecun-
dum oē genus ſcḋm ꝙ pōt eſſe diuerſus mo
dus predicādi vel diuerſus ordo predicabiliꝷ
ad ſubiectū de quo predicaꝷ. que ſcientia li-
bri predicamētoꝝ ē ꝓprius/ſis mōuſ aūt iſtiꝰ
ſciētie oꝫ. ꝙ ex fine ſumaꝷ. ē enim ille modus
elligēdus quo ī materia ꝓpoſita pōt deueni
re quis ad finē intētionis. eſt igiꝷ cū ſit de in
complexis diffinitiꝰ quidē ſcḋm ꝙ ex priori
bus ſecūdum naturā ꝓcedit. diuiſiuus āt
ſecūdum ꝙ notificat qḋ eſt prius per ſua po
ſterioꝛa que ſūt ī ipſo ⁊ primus quidē. ſ. diffi
nitiuus notificat rei ſubſtātiam ⁊ eē. ſecūdꝰ
aūt. ſ. diuiſiuus notificat rei poſſe. qꝛ non per
fecte cognoſciꝷ res niſi cognoſcaꝷ ſecūdū eſſe
⁊ ſecūdum poſſe. tertius aūt modus non ꝑꝑ
ſcibile. ſed ꝓpter eū qui ſcire querit appone
re a nobis ⁊ appoſitus ē ab anteceſſoribus ut
facillioꝛ ſit doctrina ⁊ ille ē exēploꝝ poſitiuꝰ
Eſt autē dubitatio quoꝛūdam vtrū de gene
ribus que ut dicit porfirius ſūt pria rerum
principia poſſit haberi ſciētia. eo ꝙ ſcientia
ē habitus ꝯcluſionis ꝑ cauſas ⁊ pricipia de
mōſtratus. Cū igiꝷ iſta ſunt principia prima
rerū nō ſunt alia prioꝛa eis ꝑ que demonſtrē
tur de eis paſſiones. ⁊ ſic de iſtis non videꝷ
poſſe dari ſciētia. ſed ī ſcientia debēt eē ſup
poſita. ſed hoc ſoluere non eſt difficile. hec
enim ſecūdum rē ⁊ ſcḋm ꝙ ſunt nature que
dā ⁊ ꝑtes entis ſunt prima principia. ſecun
dum ꝙ ſunt aliquid predicabile vel ordina
bile ī genere ſecūdum hūc vel illū moduʒ ꝑ
dicādi vel ſubiciēdi ſic nō cōſideranꝷ ut pn̄
cipia. ⁊ habēt multas ꝓprietates ⁊ paſſiōeſ
que ſunt demōſtrabiles de ipſiſ ⁊ hoc modo
agenius de ipſis hic. ꝓut aūt ſunt ꝑtes entꝭ.
⁊ principia diuerſitatis rerū. ſic de ipis agit
primus philoſophus ſicut ſcire pōt qui inuie
ta phiſica ſtudēdi ponit irentionē ꝙ nō per
tinet ad pñs negotiū qḋ logicus habet conſi
derare. ſic ergo tractātes de predicabili ſm
ꝙ ſtat ſub noce deſignatina predicabilis ſm
modū predicādi diuerſū ī genere ⁊ ſpecie or
dinabilis. ſequemur ſicut ī aliis ſectā phoꝝ
qui peripatetici vocanꝷ ⁊ maxime Ari. qui
huius ſecte priceps ⁊ primus inuētoꝛ fuiſſe
ꝓhibetur nihilominus apponētes quecūqꝫ
benedicta a poſitis poterimus īuenire. pro
cedemus enim. ⁊ per modū ſciētie. ⁊ ꝑ mo
dū artis. per modū quidē ſcientie in hoc qḋ
conſiderabimus ſubiectum ⁊ partes princi
pales ſubiecti oſtēdentes que paſſiones īſūt
eis ⁊ ꝓprietates ex principiis huic ſcie ꝓꝓis

Viam autem artis tenebimus in hoc quod
colligemus principia ad vnum fineʒ operis
tendentia quod opus quidem eſt oꝛdinatio
predicabilium ad finem compoſitionis ⁊ in
tellectionis ſilogiſmi per quem. per ſcientiā
cogniti poteſt quis deuenire ad noticiam in
cogniti ſicut ſepe diximus. iam autem ad ꝓ
poſitum attendamus ſufficit enim ⁊ multa
prelibaſſe

Um igitur in hoc agendum ſit ḋ ꝑ
dicabili qualiter oꝛdinandum ſit ī
genere ⁊ predicabile ī triplex com
mune reducatur. ſcilicet in ens. et
vnum in que ſecūdum vnam rationem re
duci non poſſit. ⁊ in cōe qḋ eſt cōe ſicut genꝰ
quod recipit predicationē ſui vlis ſecūdum
nomē ⁊ rationē quod quidē ē vniuocū. ⁊ ter
tio ī id ꝙ ē cōe ſicut ſubiectū de quo ꝑ̄dicatur
accn̄s quod de ſubiecto nō ꝑ̄dicaꝷ niſi ſcḋm
denominationē. oꝫ nos de iſtis tribus ꝑ̄mit
tere vt poſtea facillius videri poſſit quid in
quo ſicut ī genere contineaꝷ vel quid ad ali
ud ſicut ad ſubiectū reducaꝷ. vel quid nois
⁊ rei ſuſcipiat predicationem. Quia āt priuʒ
oiuʒ qḋ predicaꝷ ē ens qḋ vniuoce de oibus
nō predicaꝷ vt ī ſcia vliuʒ dictū ē. iō prio de
vniuocis dici oꝫ. ⁊ iterū ꝑꝑ hoc vt ſciaꝷ qḋ ḋ
quo vt genus vel ſpēs vel dr̄a vel ꝓpriū vꝷ
accidēs nō predicatur. quāuis vniuocuʒ ſit
ante equiuocuʒ ſicut vnū an̄ multa. tn̄ ſcḋʒ
ītētionē huius doctrine equiuocū ē an̄ vniuo
cū. qꝛ ꝑ equiuocū predicabile reducitur ad
ens ⁊ vnū qḋ ē an̄ oē genus. ꝑ vniuocū āt re
ducitur ad oē ꝙ ē cōe vt genus ꝑ denomina
tiuū āt uel ꝑ rōnem oia accidentis predicata
reſpiciūt ſubſtātiā. et ꝑ iſtas tres cōitates oi
um ꝑ̄dicabiliū vniuerſitas reddit ad vnius
cōis aliquo mō ꝑ̄dicationē. ⁊ oia q̄ ad vnuʒ
ſubicibile reſpiciūt. oꝫ ꝙ id reſpiciāt aliquo
triū modoꝝ. Dico ergo qꝛ verū ē ꝙ ī ſcia vlī
um dictum eſt quod ſi quis omnia entia vo
cet equiuoce ⁊ non vniuoce nūcupabit. opoꝛ
tet de equiuocis premittere. Equiuoca ergo
dicuntur quoꝛum ſolum nomen eſt commu
ne ſecundum nomen. non illud ratio ſubſtā
tie eſt diuerſa. Dicuntur ergo equiuoca qua
ſi nomen quod ſecundum vocem eſt ex equo
quo ad imponentem habentia. ⁊ ideo etiaʒ
additur quod dicuntur ⁊ nō ſunt quia quod
eſt in dictione commune eſt eis in eſſe auteʒ
id quod dicitur per nomen non eſt commu
nitas ſecundum equam participationeʒ. Q̄
uis enim equiuocum actuali multiplicitate
multa dicat. tamen nihil omnium illoꝛum
equa participatione participaꝷ ab his que ī
nomine ſignificanꝷ. ꝑꝑ quod equiuoca dicūꝷ
qꝛ eq̄liter noīſ hn̄tia eē nois n̄ eq̄ ſuſcipiunt

pticipatione. ppter quod etiā addit quorū
ſolum nomē eſt cōe nomen enim ipſius. di
catur quaſi notamē eo ꝙ aliquā notā rei fa
cit quantū ad actū ſignificātis ⁊ iponenꝭ no
mē. eo ꝙ imponēs nomē. ſm aliquid ppri
etatis rei affectus ē quando nomē iponitur
qꝛ etiā ſignificatio rei que intēdit p nomen
formā dat nomini. tamē hec non ſūt de itri
ſecis ipſi. nō ſecūdum ꝙ nomē eſt ſolū. ſꝫ po
tius intrinſeca ſūt nōi litteratio tal' ſiue cō
poſitio nominis ex littera ⁊ ſillaba ⁊ accedē
ti que ſunt itrinſeca nomini vt nomē eſt.
Quibus iam pfectis quātū ad ſubſtantiam
nominis. tūc primū reffert nomē ad id quo
affectus ē ille. ſiue qđ concepit ille qui nomē
im poſuit. ⁊ ideo in equiuocis ſolū nomē ſm
ꝙ conſiſtit in ſono litterarū ⁊ ſillabarū ⁊ accē
tu ē commune. ⁊ abſqꝫ equa participatione
alicuius rei que iportat i nōie. ⁊ idō dicit eq
uocū. ⁊ qͣuis forte principalr i equiuoco unū
⁊ alia nō principaliter. tamen qꝛ nō equa rō
ne multa dicta in nomine nomē illud parti
cipāt. eſt enim aliqua ſpecies equiuocatiōis
⁊ hoc ē ꝙ addit i equiuocoꝝ rōne ibi rō ſub
ſtātie eſt diuerſa ſecūdum id nomen. omne
enim nomē aliquid ſignificat pro ſubſtātia.
⁊ aliquid pro qualitate. cū omne nomē ſub
ſtātiā ſignificet cū qualitate. ⁊ id quidē cui i
ponit nomē ē ſignificata ſubſtātia ipſius. p
prietas autē eiuſdē rei ſiue ſubſtātie que affi
cit iponentē dū nomē iponit ē qualitas ſigni
ficata p nomē quādo ergo idē ē nomē quātū
ad ea que ſūt nōis i littera ⁊ accētu ⁊ id qđ ſi
gnificat i nōie non ē idē vel eque pticipatuꝫ
ab illis quibꝰ nomē iponit. nec ēt ppꝛietas a
qua ipoſitū ē oīo eadē ē qͣuis forte refferat
ad vnū. tūc nomē ē equiuocū. qꝛ rō ſubſtātie
cui nomē iponit que ē ratio ſubſtātialis a q̄
nomē iponitur. ſic duobus mōis ē ſcđm ali
quid vel ſimpliciter diuerſa. ſubſtātia enim
aliqua vt diximus ē ſecūdū aliquid p modū
quo rōni ſubſtat cui nomē ipſū iponit. ⁊ illiꝰ
rō diuerſa ē qm̄ nō ē penitus eadē. ⁊ adhuc a
quo ipſū nomē iponitur ⁊ illius rō diuerſa ē
qm̄ nō penitus ē eadē. ⁊ adhuc a quo nomē i
ponitur qđ ē nōis qualitas. ⁊ ſubſtātialis rō
que datur de nōie ſecūdum illud qđ nomē ē
qm̄ ergo illa ēt nō penitus ē eadē iterū rō ſub
ſtātie hoc ē ſubſtātialis rō nominis ē diuer
ſa ita ꝙ nihil rei cui nomē iponit. vel a qua
nomē imponitur equaliter pticipat ſignifica
ta p nomē. ex quo patet ꝙ equiuocoꝝ multi
ſunt mōi ſiue ſpēs. Sūt. n. equiuoca idēꝫ qui
dem ſcđm rē. ſed non eque pticipantia. hoc
eſt per eandem rationē de omnibus equalit
datam. ſed potius quēdam modū illius de
quo daf ratio habētia. ſicut ens dicit equiuo
ce de omnibus entibus p ſe ⁊ in alio exiſten
tibus eo ꝙ p ſe ens ſolū nature ē ens. alii aūt
quidā modi ſūt illius entis. ⁊ nō entia vera
⁊ principalia hoc mō ſanū i aīali ⁊ vrina ⁊ di
eta ⁊ medicina dicit equiuoce qꝛ ſanū natu
re ē aīalis. alii autem quēdā modū dicunt ſa
nitatis ſignificatiua ⁊ ꝯſeruatiua ſanitatis.
vel vt ſanitatis pfectiua vel aliquo alio mō
qui i animali ē ſe hūtia. Si enim medicus
dicit equiuoce de eo qui pfecta que i ipſo eſt
medicina operaf ⁊ de vetula medicū imitā
te ⁊ cliſteri qđ vt iſtrumētuꝫ pficit opationē
⁊ actū medici ⁊ de quibuſdā aliis modis ali
quē modū pticipātibus ſicut ēt ens ⁊ vnum
dicunf equiuoce eo ꝙ ens ⁊ vnū prīo ē id ꝙ
p ſe ē ens ⁊ vnū. alia autē dicūtur ens ⁊ unū
qꝛ ad id ſicut ad ſcđm aliquo mō entitatis re
feruntf. vel ſicut mēſura illius. vel ſicut diſ
poſitio. vel ſicut reſpectꝰ. vel aliquo alio mō
que ſunt i illo ſicut in ſubiecto. ⁊ hic quidem
modus vocaf multiplex. deīn ſecundū ano
logiā. ſiue pportionē ad vnū ꝙ principalit i
nōie ſignificaf. alius aūt modus ē equiuoco
rū que boetius vocat a caſu ⁊ fortuna equiuo
ca. qm̄. ſ. idem nomē caſu ⁊ fortuna diuerſis
iponitur quoꝝ ſubſtātia cui nomē imponitur
nō eſt vna nec vnius reſpectus ad vnū. vł
ēt diuerſoꝝ reſpiciētiū ad vnum. ſꝫ tamē qua
litas que nomē illud diuerſis iponitur p ſili
tudinē trāſlationis ē vna vt canis ꝙ iponit
latrabili ⁊ marinis ⁊ celeſti. ⁊ coꝝ ſubſtan
tia cui nomē iponitur nō ē vna ſed diuerſa
genere primo ⁊ ſpē. ⁊ ppꝛietas ſiue qualitaſ
a qua nomē iponitur nō niſi p ſimilitudineꝫ
trāſlationis ē vna verbigrā mordax eē ꝙ cō
uenit oī ꝙ dētibus mordet. per tranſlatiōeꝫ
aūt ꝯuenit ei qđ mordet qualitate ⁊ reſpectu
nociuo. Sic ergo patet qualiter equiuoca ſꝫ
quoꝝ ſolū nomē cōe ē ⁊ rō ſubſtātie ſecūduꝫ
illud nomē idē ſignificata ē diuerſa. hoc ē n
eſt penitus eadē ⁊ equaliter nō ſecūduꝫ ma
gis ⁊ minꝰ pticipata. Sūt tū q ꝯtra ea que
dicta ſūt opponūt ſophiſtice dicētes ꝙ ſigni
ficatio pfectio nōis ē dās ei ſpēꝫ ⁊ eē vt vide
tur. ⁊ idō nomē quaſi notamē dr̄ qꝛ notaꝫ facit
rei ⁊ diffinit p ſignificare qm̄ dr̄ ꝙ nomē ſigni
ficat ſubſtātiā cū qualitate. ſi āt ſic ē. tūc mu
tata ſignificatione videf mutari id ꝙ nomi
dat ſpēꝫ ⁊ formā. mutata āt ſpē ⁊ forma mu
taf id ꝙ ſpecificatū ⁊ formatū ē. ⁊ ſic muta
ta ſignificatione videf ꝙ idē nomē remaneꝫ
nō poſſit ⁊ hec pcipue videtur i his q̄ rlatiue
dicūtur ad inuicē ſicut ſignū ⁊ ſignificatū in q
bus hoc ſignificatum propriū mutatur. vide
tur ꝙ ſignum mutari neceſſe ſit qꝛ in vanuꝫ
⁊ caſſum erit ſignificatio ipſius quando ad
ſignificatū n reffereretur. hoc āt pcipue i vo
cibꝰ ⁊ nōibus ēē videf. quia voces ſunt note
paſſionū ⁊ ꝯceptionum que ſunt i aīa. Res

autē ſunt cāe paſſionis ⁊ cōceptionis anime
ideo videt̄ ꝙ paſſiones et ꝯceptiones aīe
mutent̄ rebus mutatis. mutatis autē cōce
ptibus ⁊ paſſionibus aīe videt̄ ꝙ neceſſe ſit
voces que ſigna cōceptuū ſunt mutari hec.
⁊ huiuſmodi plura poſſūt obici que omnia
leuiſſima ſoluunt̄ ſolutione. dūmodo ea que
dicta ſunt bene itelligant̄. Dicēdum ergo
ē ꝙ nomē habet materiā vocē in qua forma
tur. habet autē actū ſignificandi hoc ⁊ illud.
⁊ hec materia ⁊ hec forma manet ſemꝑ ī no
mine quādiu ē vox ⁊ nomē. ⁊ hec manēt in
equiuoco ſcd̄m nomē ⁊ materiā nominis ea
dē ſemꝑ ī communi. Dicit̄ autē ſignificatū
aliquādo ſignificatio ⁊ hec in ſignis quidē
naturalibus manet eadē. in his autem que
ad placitū ſunt aliquādo eſt diuerſa eo ꝙ pla
citum nō factas ⁊ vno modo cās hoc habēt
⁊ ꝓꝑ hoc manēte nomine eodē ſecūdum pro
priam materiā ⁊ ꝓpriam formā non eſt ne
ceſſe ꝙ idē habeat ſignificatū. ⁊ ideo non eſt
neceſſe ꝙ eadē ſit relatio talis ſigni ad ſigni
ficatū. ſed pōt eſſe relatio diuerſa qꝛ tamen
quilibꝫ inſtituēs ſignū ad actū reffert ſignifi
candi. quāuis n̄ refferat ad hoc. ꝙ idē ſigni
ficet. ⁊ nomē eſt vox ad actū ſignificādi rela
ta. vox autē non habet illā relōnem. ideo n̄
dicitur in diffinitione equiuocorū ꝙ equiuo
ca dicunt̄. quorū ſola vox cōis eſt. ſed quorū
ſolū nomē eſt cōe. vt actus ſignificātis per ī
ſtitutionē importet̄ per nomē qd̄ quaſi notā
faciens dicit̄ ꝙ per vocem nō importaret̄.
⁊ qꝛ ſignificatū eſt ꝑfectio nominis ſecunda
ad quā vt ſignum reffert̄. ideo mutari pōt
nomine non mutato. ⁊ cum mutat̄ ſignifica
tio. neceſſe eſt relationem ſigni mutari ad ſi
gnificatū. ⁊ ſic nomen erit equiuocum manē
te nomine vno ⁊ eodem ſecundum primaꝫ
⁊ ſubſtantialem materiam. ⁊ ſecundum pri
mam ⁊ ſubſtātialem formam. ⁊ non diffini
tiuam ſubſtātie nominate per ſignificatum
nominis. ⁊ ratio ſubſtātialis data ꝑ qualita
tem qua nomen ē in tali ſubſtātia ſignificat
Talia ⁊ alia ſecūdum illud nomē quod ad
ſignificandū iſta duo reffertur ad talia ſigni
ficanda per nomē vnū ⁊ idem huius auteꝫ
exemplum ꝓpoſite intentionis conueniens
eſt ſicut dicit̄ homo animal. ⁊ ſicut dicitur
ymago que picta eſt ad imaginē hominis vl̄
animalis. quamuis enim dicat zeno in logi
ca ſua multi ſunt modi equiuocationis. tam̄
vnus ⁊ primus modus ē propinquior vniuo
co qui eſt multipliciter dicti ꝑ analogiam ſi
ue proportionem ad vnū ⁊ ab vno ſicut ſūt
omnia in ente equiuoca ⁊ ſicut ē animal ho-
mo ⁊ qd̄ pingitur pictum enim animal dici
tur cuius ſimilitudo ab vno eodem trāſfor-
metur. ⁊ quando pictum ad naturale aīal
reffert̄ ſecundū repreſentationis quēdā mo
dum ſicut eius vere ē vnde ⁊ alia ſunt entia
ab illo dicta. ⁊ ad illud ſcd̄m aliquem mōm
entitatis natur̄ entis ad illud relata. hoc eſt
ergo qd̄ dicit Ari. ꝙ equiuoca dicunt̄ quorū
ſolū nomen cōe eſt ſecūdū. tamen illud nom̄
ratio ſubſtantie diuerſa ē. vt animal homo
qd̄ pingit̄ hominum. n. ſolū nomen quod ē
animal cōe eſt. ſecundū modum vero quod
īpoſitū eſt ad aſſignandū ratio diffinitiua ſb̄
ſtātie ſignificate ē diuerſa. ſi enim aliquis aſ
ſignet ꝑ propriā diffinitionem quid ſecūduꝫ
quiditatē ⁊ eſſe vtrunqꝫ eorum diuiſim ſit
quo ſiue qua ꝓprietare ſunt dicta aīalia pro
prium vtriuſqꝫ diuiſim ⁊ nō vnā vtriqꝫ cōē
aſſignabit rōnem diffinitiuam. de homine
enim dicet ꝙ ē aīal rōnale mortale depicto
autē ꝙ eſt imago ꝑ ſimilitudinē liniamētoꝝ
⁊ coloris hominē repreſentās. ⁊ per hoc igit̄
patet ꝙ predicabile ad rationem generis re
duci nō poteſt qui trāſcendit omne genus ⁊
eſt oīuꝫ generum ꝑncipium. Quod autē hic
dicimus ꝙ equiuoca dicunt̄ ⁊ nō dicimus ꝙ
equiuocum dicit̄ in ſingulari. cū tamē vnū
nomē ſit per propriam formam. rō eſt quia
hic intendimus de predicabili ſiue dicibili
in complexo ſecūdum ꝙ ordinabile ē in ge
nus vel commune vniuocū. vel ꝑ denomina-
tionē de vno predicatū. ⁊ iſte ſunt res non a
vocibus vel dictionibus abſolute. ſed ꝑ vo
ces ſignificate. ⁊ qꝛ res multe ſunt ad idem
nomē relate. ideo magis et cōpetentius in
plurali qꝫ in ſingulari. equiuoca enim ſūt res
ſub vno nomine equiuocate. ⁊ quod dicitur
ſolum nomen cōe eſt. intēdimus excludere
rationem ſubſtātie deſignate ꝑ nomē. que rō
ſubſtantialis ē quando dat̄ ꝑ ea que ſunt ſb̄
ſtantie que ſūt genus ⁊ drē. ex his patere pōt
quare equiuocatio ꝓꝑ ꝑlalitatem ſignificato
rum actualē opat̄ multiplicitatē. ſꝫ de hoc
tractabit̄ in elencis. Adhuc autē qꝛ in equi
uoco maneret eadē forma que ē actus ſigni
ficandi ad placitum inſtituentis. ſecundum
reſpectū ad aliquid rei ſignate quod ratio fu
it inſtituēdi ſignum id. de facili patet ꝙ ī oī
equiuoco ſicut diximus aliquid ē de vniuo
co ꝑ quod equiuocum ad vniuocum habet
reduci. vnum enim ſignuꝫ diuerſis ad ſigni
ficādū ponētes. neceſſe ē ad aliqd vnū reſpi
cere ꝙ aliquo mō ē ī illis q̄ ſubſtātia ⁊ rōne
ſubſtātie diuerſa ſūt. hec igit̄ ſic dicta ſūt eq
uoca ⁊ de his ſufficit ꝙ dictū ē qꝛtū ad p̄ntē
itētionē ſpectat ꝑtractabit̄ āt d̄ aliis ī elen
chiis. ē āt nota dū ꝙ ī diffōne equocoꝝ dictū
ſit quod ratio ſubſtantie ſit diuerſa. non tam
men dicitur ratio ſubſtantie diffinitio vera
data per genus et differentiam. Sed ge
neraliter dicitur ratio quecumqꝫ notificatio

que maioꝛis ⁊ melioꝛis declarationis eſt ꝙ̄
ipſum nomen abſolute poſitum. Et ſecun
dum hunc modū accepta ratione īdiuidua
habēt rationem ⁊ equiuocationē ī vno nomi
ne cū tamē ratio eoꝝ a collectione accedētiū
ſumpta nō ſit vna ſecūdū nomē illud ī quo
cōicant. hec ſunt igitur equiuoca ꝑ que oīa re
ducūtur nō ad genus. ſed ad trāſcendentia
omne genus que ſūt ens ⁊ vnū ut dicit ari.
Uniuoca aūt ſunt ꝑ quoꝛū rōnem pꝛe
dicabile oꝛdinatur ī genere vno qđ
ſibi ſubiectis nomē ſuū dat. ⁊ diffi
nitionem. ⁊ ſic hac ratione vniuoci non eſſet
reductio pꝛedicabiliū ad genuſ vnū pꝛedica
tum de omnibus illis que ſūt generis illius
⁊ ideo diffinitur ſic ab Ari. ꝙ vniuoca dicun
tur quoꝝ nomē cōe eſt ⁊ ſcđm nomē illud ea
dem ē ſubſtātie ratio ſiue diffinitio ⁊ dicūtur
vniuoca per oppoſitū modū ad equiuoca reſ
.ſ. vniuocare ī nomine vno. ⁊ res ipſa ad di
ci ⁊ ad ſermonē refferatur. qꝛ aliter non eſſꝫ
logicū qđ dicitur. qꝛ res ī ſe cōſiderata ſcđm
ꝙ ſtat ſub dictione non ad logicū. ſed ad phi
loſophū pertinet. ⁊ ideo additur dicūtur. ⁊ nō
dicitur vniuoca ſunt. Adhuc autē qꝛ ſermo
nes finiti ſunt quo ad nos, res autē infinite.
vt dicit Ari. ī elenchiis neceſſe ē plures res
in genere ⁊ ſpecie ⁊ numero vno ſecūdū mo
dū ſignificari. quādo ergo plures res ī vna
natura que cauſa īpoſitionis nominis ē con
ueniunt ī vnū nomē erūt illa vniuoca. et qꝛ
plura ſunt vno noīe nominata. ideo dicūtur
magis conuenienter in plī vniuoca quā ī ſin
gulari vniuocū. Quod autē additur quoꝛuꝫ
nomē cōmune ē. dicitur nomē quaſi notamē ꝙ
eſt de re que ē cauſa impoſitionis nominis ī
pluribus illis. hec enim natura ī omnibꝰ illꝭ
ē vna ⁊ non ꝑ pꝛius ⁊ poſterius participata
ꝓpter quod nomē tale ſimpliciter cōe ē om
nibus illis nihil nominās in vno qđ non nōi
netur in altero. Quod aūt ⁊ ratio ſubſtantie
eſt eadem ratio quidem ſubſtātie duo dicit
ſicut pꝛius ī diffinitiōe equiuocoꝝ. dicit eiꝫ
ratio non tantū diffinitionem. ſed etiā quan
cunqꝫ declarationē que datur de eo qđ nōi
natur ꝑ nomen ⁊ dicit etiam foꝛmā a qua no
men īponitur quam opoꝛtet eādem eſſe. et
ita ⁊ nomina ⁊ natura ⁊ ratio īpoſitionis no
minis erit vna ī talibus vt ſic. ⁊ ratio ſubſtā
cie ⁊ ratio ſubſtātialis addēs ſimul ī his que
ſunt vniuoca. ⁊ quod illa natura ī eis ſit par
ticipata equaliter. que nō ſecundum magis
⁊ minus nec ſecūdum pꝛius. aut poſterius
ſit in ipſis. ſed vno modo ſicut eſſe eſt vnuꝫ
ꝙ ſi magis ⁊ minus ſuſciperet nō eſſet vnū
omnino ſicut ī antehabitis determinatuꝫ ē
in libꝛo de vniuerſalibus. quamuis eniꝫ nꝯ
la comperentur niſi per aliquod vnum qđ ē

in illis. tamen illud vnū quod eſt in eis ſcđm
magis ⁊ minus non pōt eſſe de eſſe ipſoꝛum
⁊ ideo ratio ipſius non ē ratio ſubſtantie ip
ſoꝛum. Subſtantia enim eoꝛū cōſiſtit in par
ticipatione generis. ⁊ participatione diffe
rentie que ſunt actus ⁊ potētia cōſtituentia
ſubſtātiam. eo ꝙ termini eē ſubſtantialis ſꝫ
eſſe omnium eoꝛū que ſunt ſicut homo dicitͬ
animal. ⁊ bos dicitur animal. ita ꝙ animal
nomen vnius nature notā facit que equalitͬ
eſt in homine ⁊ boue. que quideꝫ natura eſt
ſubſtātia animata ſenſibilis. ⁊ ideo ſi expli
cetur natura ſiue ſubſtātia que dicitur ꝑ no
mē. ſicut nomen eſt cōmune ſic explicās no
men ratio ſiue diffinitio erit communis eqͥ
liter vtriqꝫ. vnde ſi quis aſſignet vtriuſqꝫ
hominis rationem hominis. ſ. ⁊ bouis ſcđm
hoc quod ſunt animalia hoc eſt ſecunduꝫ na
turam de qua notam facit nomen commu
ne quod eſt animal eandeꝫ de neceſſitate aſ
ſignbit hominis. ſcilicet ⁊ bouis rationem
diffinitiuam ⁊ ſimiliter eſt de ſoꝛte ⁊ platōe
in hoc nomine homo. et ſic eſt in omni
bus que vt genus vel ſpecies ſunt. vel ut dif
ferentia. vel ut pꝛopꝛium. vel ut accidēs ſub
eodem nomine pꝛedicantur vt dicunt Aui.
⁊ Algazel ſi enim dicatur ſoꝛ. eſt albus ⁊ ci
cero eſt albus ſi ratio ſumatur ſecunduꝫ no
men commune pꝛedicatum de ſoꝛte ⁊ pla
tone erit vna ⁊ eadem ratio. idem ſi dico ſoꝛ
tem eſſe riſibile ⁊ idem erit ſi dicam ſoꝛtem
eſſe rationalē. ⁊ vt generaliter dicatur qđ
omne qđ vt vniuerſale de multis ⁊ de ſibi
ſubiectis pꝛedicatur vniuoce dicatur. Sūt
tamen qui ſophiſtice contra hoc obiciunt di
cens ꝙ vero eſt nomen a foꝛma eē impoſitū
diuerſoꝛum autem diuerſe ſunt foꝛme. ⁊ iđ
vt dicunt diuerſa vnum nomen habere nō
poſſunt. ad quod leuiſſime reſpondetur qđ
diuerſoꝛū ī eo ꝙ diuerſa ſunt diuerſe ſunt foꝛ
me. ⁊ diuerſa nomina cum foꝛmis illis īpoſi
ta. Sed nihil pꝛohibet diuerſa non in eo in
quo diuerſa ſunt. ſed ī eo in quo vnum ſunt.
vnum habere nomen ſicut habent vnaꝫ foꝛ
mam. ⁊ ideo diuerſa indiuidua ī foꝛma ſpe
ciei. nihil pꝛohibet habere nomen vnuꝫ ſpe
ciei. ⁊ que diuerſa ſunt ſpecie nihil pꝛohibꝫ
habere vnam foꝛmam generis. ⁊ ideo vnuꝫ
habere nomen generis ⁊ ſic eſt in aliis. ⁊ iđ
neceſſe eſt ꝙ ſecundum illam foꝛmam de q̄
notam facit nomen diuerſa habeant vnaꝫ
⁊ eandem illius ſubſtantie rationem diffini
tiuam. Diffinitio enim illa non plura dicit
explicite quam nomē id nominetur implicite
Si autem contra hoc aliquis adhuc obiciat
dicens quod impoſſibile eſt vnam eſſe natu
ram ſiue foꝛmam generis in pluribus ſpeci
ebus. ⁊ ſic impoſſibile ſit vnum eſſe nomen

generis quod dicat de pluribus ſpecie diffe rētibus. ⁊ hoc pbatur p hoc quod dicit vnū idē non ſimul actu hab3 contraria. Natura autē generis eſt vna ⁊ eadē. ⁊ ideo ſi eſt in pluribus ſpecie differētibus actu ⁊ vna ea dem ratio. vnum ⁊ idem actu ſimul habet ↄtraria. habet enim rōnale i homine ⁊ mor tale i boue vel aſino. ⁊ cū hoc eſſe non poſſit nō poteſt eſſe nomen generis vnū in homie ⁊ boue. Hec autē confirmari videt p hoc ꝙ dicit Ari. primo de anima ꝙ ratio animat. ſecūdum vnūquodq3 animal ē altera ⁊ alia falſum ē ergo ꝙ ſit nomen vnu3 ⁊ ratio una. Hec autē ⁊ ſimilia non ē difficile ſoluere. di cimus enim ꝙ vna natura generis ē i diuer ſis ſpecie differētibus numero. Et qð dicit ꝙ idem nō ſimul habet cōtraria intelligit de eodem numero ⁊ non de eodem genere vel ſpecie. Et hec quidem iam i ante habitiſ in libro de predicabilibus determinatum ē Et quod dicit Ariſtotiles ꝙ ratio animalis ſecūdum vnūquodq3 eſt altera ſic putandū eſt. ratio animalis ſecūdum vnumquodq3 hoc eſt ſecūdum eſſe quod habet i vno quo q3 ſigilatim ē altera. hoc. n. verum eſt non tantū in ſpē. ſed etiam i indiuiduo. quia ſic animal non accipit vt eſſentia generis. ſ3 ut habet eſſe ſpeciale vel ſingulare in ſpecie. vl' in iduiduo. ſic autem non eſt genus quia eſt i illo tantū ⁊ non extra illud in alio. ⁊ ideo ſic non eſt in eē vniuerſalis ſed pticularis. q2 quāuis hoc quod ē in vno ſit i alio vniuerſa li. tamen non ſcđm quod ē in vno ē i alio. vt in tractatu de vniuerſalibus eſt determina tum. Relinquit ergo vniuoca eē quorum et nomen commune ē ⁊ ratio ſubſtantie eade3 Attēdendum autē eſt ꝙ quamuis multiuo ca ſiue ſinonima ⁊ diuerſiuoca non ſunt de his quibus predicabile ordinat in linea ge neris eo ꝙ ſinonima reſpiciunt vnum parti culare vel ſpeciale per diuerſas ꝓprietates que ſunt i illo multis ſignificate nominibus Diuerſiuoca autem. ſicut diuerſa ſunt no mina ſic diuerſis attribuunt. tamen q2 aui. ⁊ Algazel. ⁊ iohannes damaſcenus in ſuis predicamētis. ponūt iſta. ⁊ nos ea hic pone mus non ad neceſſitatē ſciētie. ſed ad doc trine pfectionē. ſunt igitur multiuoca ſiue ſi nonima quādo multa nomina vni rei attri buūt vt enſis mucro ſpata gladius. vl' mar chus tulius cicero. his enim nominibus id ſignificat ſecūdu3 diuerſas ꝓprietates que ſunt in illo. Diuerſiuoca autē ſunt quando diuerſa nomina diuerſis nominibus attri buunt vt lignum hō lapis ⁊ huiuſmodi. ſ3 his non indigemus ad iſtius ſcientie neceſſi tatem in qua ſicut in geōetricis facit euclides non permittimus niſi diffinitiones eorum

que requirunt ad ad ordinationē predicab lis ad vnū quod ē in illo ordine predicabile ſiue dicibile primū ſicut eſt principiū trāſcē dens qð in omnibus principiis ē ſicut eſt ge neraliſſimū pp primum enim o3 ponere ra tionem equiuocoꝝ. ꝓpter ſecūdum autē ne ceſſaria eſt vniuocoru3 ratio.

Alia vero ſicut dicit Ari. in prima philoſophia libro nono omnia acci dētium genera reducunt ad ſubſtā tiam vt ad ſubiectū vnum omniū aliorum p predicabile quod iter vniuerſalia vocatur accidēs ⁊ hoc nō poteſt fieri niſi per denomi nationem factā a principali. propter hoc in ſcientia iſta in qua intēdimus de predicabi lium ordine. oportet etiam premittere diffi nitionem denominatiuorū. dicimus ergo ꝙ denominatiua dicunt quecūq3 ab aliquo pn cipali ſolo caſu differētia. ſm nomē ad caſū iflexu3 habēt appellationē. vt a grammati ca que principale nomē eſt ſcientie litterarū ad recte loquēdum ⁊ ad recte ſcribēdum di citur grāmaticus per iflexionem que i finis eſt mutatione. Cum enim dicit denomina tiuū propter ↄpoſitionē prepoſitionis vocat trāſitio ſiue diuerſitas que eſt inter eſſentiā denominātē ⁊ inter eēntiā denominatam ⁊ ideo que ſunt eiuſdem nature denominati onis non ſuſcipiūt predicationē vel appella tionem. ⁊ ideo hō non dicit humanuſ ab hu manitate. ſed dicitur eſſentialiter hō ⁊ ani mal rationale. ⁊ omnia que ſecundū eſſenti am predicātur. ⁊ quia etiam propriū eſſenti ale ē quamuis non ſit de eſſentia. ideo nō cō grue dicitur homo riſibilitatus. hoc in acci dentibus ēt ſecūdum ꝙ ordinata ſunt i gene ribus ſuis ⁊ ſpeciebus nō recipiunt denomi nationis rationem albedo. n. nec dicitur al ba nec dicit colorata. ſed dicit color ⁊ ſic de omnibus aliis. Sed quādo natura aliena ꝗ eſt poſt eē alterius intelligit ⁊ ſignificat qua ſi circūpoſita. ſ. compoſita per vnius natu re ad alienam congregationē. tunc ſit deno minatio vt dicit homo albus vel alba qð ē res alba. Hoc igit ſicut vniuoca ⁊ equiuoca q2 multitudinē eſſentiarum ſignificāt com petētius diffiniunt in plus. vt dicant deno minatiua quā ſingulari vt dicat denomia tiuū. Et additur dicunt q2 totū ꝙ hic inten dimus ad dici principaliter ⁊ non ad eē ref fertur ſicut i prehabitis. Et quod addit que cunq3 ſignificat indiffinitam accidentium multitudinē a quib⁹ ſit denominatio ⁊ qð di cit ab aliquo notat nomen accidētis ſecūdū ꝙ in ſua puritate ⁊ principalitate ſignificat Dicit enim Auicena i ſexto de naturalibus vbi agit de anima ꝙ intellectus accidentis eſt abſolutus quamuis eſſe accidentis ſit de

pendẽs ⁊ quod ſubdiť ſolo caſu differẽtia di
ciť hic caſus quecũqȝ inflexio nominis ſꝫ fi
nẽ nominis ſiue dictionis ſiue fiat p deriua
tionẽ ſiue fiat p declinationẽ ut a iuſticia de
riuatur iuſtus. uel verius dicendo a iuſti-
cia formať iuſtus. Quis ſecũdum grãmati-
cã iuſticia deriueť a iuſto. tñ ſecũduȝ naturã
⁊ rõnem denominationis. ⁊ denominati a
iuſticia formať iuſtus. Grãmaticus eni no
men modus ⁊ formãs attẽdit ⁊ qꝛ in decli
tione ẽ. ſic declinať iuſtus. ti. addita. cia. fit
iuſticia. ideo dicit iuſticiam formari uel de
riuari a iuſto. hoc eni mõ iuſtũ a iuſticia for
mari non põt. Natura autẽ denominati
onis extrario, ẽ qꝛ denoïans ẽ alienã naturã
iformãs. ⁊ ideo noĩ illius nature ꝓintellige
re oȝ vt ſine alr i dictione inflexo denomina
tio fiat. ſicut iuſtũ dicitur cadẽs p inflexiõeȝ
finis a iuſticia. ⁊ albũ ab albedine ⁊ ſic eſt ab
omnibus aliis. fit autẽ hec iflexio in fine dic
tionis ⁊ nõ in principio qꝛ inflexio finis prin
cipale ſignificatum nõ mutat ſed modum ſi
gnificãdi tñ ut patet i oi declinatiõe qñ cãuſ
declinat a recto ⁊ a ſe inuicẽ ſm ordinẽ caſu
um. Caſus autẽ a principio dictionis muta
ret totũ ſignificatũ ⁊ non tñ ſignificandi mo
dũ ſicut ſi dicereť iuſticia prudentia ⁊ huiuſ
modi iquibus idem terminus ẽ ⁊ principiũ
diuerſum ⁊ iõ diuerſũ ſignificatũ. ⁊ hoc nota
tur p hoc ꝙ diciť ſolo caſu differẽtia per hoc
enim nõ drñt in principali ſignificato. ſed in
modo ſignificãdi tñ i denominatione. ergo
hec tria neceſſaria ſunt. ſ. natura aliena ſbo
ꝗ extrinſecus aptata ⁊ ꝗ circũpoſita in pri
cipali ⁊ denominatõ eadẽ res ſignificata et
diuerſus modus ſignificãdi. Quod autem
addiť ſecundum noĩ intelligiť ſecundum
modũ nõis qui eſt iflexio fis qui caſus vocať
Et quod addiť hñt appellationẽ per hoc qd
diciť hñt notatur habitus ꝗ extra applica
tus. Et qd diciť appello enim que diciť qua
ſi ad pulſum ⁊ cõponiť ab a ꝑpoſitione. ⁊ pol
lo pollis notat ꝙ ſicut alienũ pulſũ ſit ad id ꝙ
denominať ſicut ⁊ nomẽ ꝓprium ⁊ appella
tio uocať ꝓprie qꝛ ex collectione accñium ad
id ſignificãdum a pulſum ẽ. Nomen. n. cõe
pp hoc diciť appellatiuũ eo ꝙ in eo m̃ta pel
lunť i vnũ. ⁊ ideo eſt cõe multoꝝ Uerius
autẽ exemplũ eſt ut a gramatica qd eſt noĩ
principale grãmaticus formať p finis infle
xionem. ⁊ a fortitudine formať fortis. ⁊ ſic ẽ
in omnibus aliis accñtalibus denominatiõi
bus. Ex his autẽ que dicta ſunt patet. ꝙ in
ſubſtãtialibus nõ poteſt eẽ denominatio. ſb
ſtãtialia enim ſola ꝑtinẽt ad eandem naturã
Et ſi obiciť ꝙ in ſubſtãtialibus quedaȝ ſi
gnificãť ꝯcrete. quedã autẽ abſtracte vt hõ ⁊
humanitas i quo uidetur hõ p inflexionem
caſus deriuari ab humanitate. Dicẽdũ
ꝙ hec inflexio facta eſt ad ſimilitudinẽ accñ
tis ⁊ nõ de ipſa rei natura. hõ enim nõ predi
cať de ſibi ſubiectis ut ab alio deriuatũ. ſed
ꝑdicať ut eẽ ſubſtãtiale eius de quo predica
tur. ⁊ ideo iſte modus itelligẽdi i re nõ põt
poni. ſed p ſimulationẽ ad accidẽs eſt ima
ginatus ⁊ fictus vt forma ſignificetur ⁊ for
matum i eo qd eſt formatum per formam.
hoc igitur eſt denominatiuũ.

Um autem quedã ſint ordinabilia
in predicamẽto. quedã autẽ non in
vno. ſed in pluribuſ. quedã vero ne
qȝ in vno neqȝ in pluribus. oȝ nos
hic diuiſionẽ ponere ut ſciamus que ꝑtinent
ad ꝑdicabiliũ ordinem ⁊ que ad predicabili
um non ordinẽ. ſed compõneȝ. Sunt eniȝ ꝑ
dicabilia p intellectũ accepta hic. ergo intel
lectus põt eẽ ſimplex itelligẽtia ſiue ſimplex
per itellectũ intuitus. vel compoſitus intel
lectus vnũ cũ alio iungẽs ⁊ ꝯponens. ⁊ ꝑs
hec duo ſumiť diuiſio. qd eorum que dñr. ⁊
ſtant ſub ꝺcõne itellectus. Alia quideȝ ſine
ꝯplexione dñr. alia uero dicunť cũ ꝯplexiõe
Quis enim res oẽs incõplexe ſint. tñ ꝯpoſiti
onẽ forme cũ materia uel ꝑdicati cum ſbo ſi
poteſt ſignificare itellectus nõ p notã cõple
xionẽ. Cõplexio autẽ eſt deſignatio vniꝰ cuȝ
altero uel nõ i altero. ſicut ẽ dr hõ currit vel
homo uincit. in his. n. uocibus notať cuius
in eẽ hõi ⁊. uictoria. ⁊ ut actus ineſt agẽti
Et hãc ꝯplexionẽ ꝯponẽs facit itellectus et
nõ in re p modũ ꝯpõnis. que media ſit iter
hominẽ agentẽ ⁊ actuȝ eiuſdẽ. Ea uero que
ſiue complexione ſunt exẽplariter ſunt ſicut
cũ p ſe dicimus hõ. ⁊ per ſe uincit. p ſe currit
vt i tractatu de antecedẽtibus ad logicã ſatis
dictũ eſt. ubi diffinitũ ẽ ꝯplexũ ⁊ incõplexuȝ
incõplexũ autẽ ſub uoce ꝯceptũ eſt ordinabi
le i predicamẽto aliquo. Cõplexũ auteȝ perti
net ad itellectũ ꝯponentem ſcðm naturã cõ
poſitionis. Aliã autẽ ꝑmitemus diuiſioneȝ
ſm rõnem illã dictam ſcðm quã aliud poni
tur i eodem uel diuerſo ꝑdicamẽto. Et hãc
dabimus quadrimẽbrem. ſup duas diuiſio
nes bimẽbres fundataȝ. Eſt enim predica
bilium que i predicamẽto uel ad ſubiectum
vnum ordinať aliud ſubſtãtia aliud accñs.
aliud vle aliud ꝑticulare. Et ẽ accidẽs vle
⁊ accidẽs ꝑticulare ⁊ eſt ſubſtãtia vle. et eſt
ſubſtantia que eſt ꝑticulare p coniũctionem
mẽbroꝝ diuidentium in duabus diuiſioni
bus inductis ⁊ ideo egrediť quadrimẽbris
diuiſio. qd eorum que ſunt in natura ⁊ quiddi
tate ſua alia de ſbo quedã dñr ⁊ nõ ſunt in
ſbo aliquo ſicut ſubſtãntia vlis ſicut homo
vniuerſale uel ſpẽs de ſubiecto hoc eſt ſibi ſe
cundum totã lineam iacto ſubiciť cuȝ diciť

quādo hō dicitur de aliquo homine ſicut cū
dicitur per idiuiduum uagū. aliquis homo
eſt homo. vel ꝑ idiuiduū ſignificatū ſicut cū
dicitur ſoꝛ. eſt homo in ſbo non nulla ē ſicut
accñs i ſbo eſt quod ſui eē cām habet ſbm. q̄z
do enim homo predicaꝶ de aliquo homine
ꝓdicatū eſt cauſa ⁊ eſſentia ſubiecti ⁊ non ac
cipit ſui eē cām a ſubo. Alia autem ꝑ oppoſi
tionem ad iſta in ſbo quidem ſunt, ſed de nl'
lo dūr ut de ſbo ordinata predicatione. ſed
ſi dicunꝶ de aliquo ē ſicut indiuiduum qd̄ ꝓ
dicatur de ſe ipſo. ⁊ ut melius ītelligatur ex
planando dicimus quod eſt eē in ſbo. in ſbo
enim ſunt quorum dependētia ſcd̄m eſſe eſt
ad ſubiectū ⁊ hec ſunt que cū in aliquo ſicut
non ſunꝶ ī eo ſicut quedā pars eſſentialis uł
integralis. q: nihil conferūꝶ ad eſſe ſbi in quo
ſunt. ⁊ impoſſibile ē aliquid huius eē ſcd̄m
actum ſicut in eo ī qua eſt. q: ab eo in qua eſt
accipit omne qd̄ non habꝫ extra ipꝫ ſicut ac
cidēs qd̄ vt vult Ari. potius eſt eē q̄z eſſen-
tia. Ex huius exēplum ē accidens particula
re quod non idiuiduaꝶ niſi ꝑ ſbm ſicut q̄daꝫ
hec grāmatica que ut ī ſbo eſt in anima ſiue ī
quadam anima grāmatica ī ſe habēte ſciaꝫ

De ſubiecto uero nullo dicitur quia non
predicaꝶ niſi particulari predicatione que n̄
eſt ordinata predicatio. Et ſimiliter quodā
album uel hoc albū ut ī ſubiecto eſt in corpe
vel quodam corpore. Omnis enim color ī
corpore eſt determinato q: ſicut detur in li
bro de ſenſu ⁊ ſenſato color eſt extremitas
ꝑſpicui in determinato corpore de ſubiecto
nullo dicitur cum ſit particulare. Alia
uero ⁊ de ſbo quoddam dūr ⁊ in ſbo quodā
ſunt ut accidēs vniuerſale. vt ſcientia ī ſubie
cto eſt ī anima q: ē accñs anime de ſubiecto
vero diciꝶ ut grāmatica de qua predicatur
ſicut genus de ſpecie. Alia uero neqꝫ in ſbo
quidem ſunt. neqꝫ de ſubiecto dūr ſicut ſub
ſtantia ꝑticularum vt aliquis hō uel aliquiſ
equs. nihil enim horū que ſunt ꝑticularis ſb
ſtantie neqꝫ in ſbo eſt. neqꝫ de ſubiecto diciꝶ.
ſimpliciter enim ⁊ vniuerſal'r que ſunt indi
uidua ⁊ ſcd̄m numerum ſingularia. hoc eſt
que ſunt vnū numero non dūr de aliquo ut d̄
ſubiecto cū in deſcēdendo vltima ſint ne ha
beāt ſub ſe de quo dicanꝶ. nihil tū ꝓhibet qn
quedā eorum in ſubiecto ſunt quādo acciden
tia ꝑticularia ſunt, quedā eniꝫ grammatica
ut dōati in ſubiecto eſt in anima donati.

Hac igiꝶ diuiſione cognoſcunꝶ que in genere
ſunt vniuerſalia ⁊ particularia ī eodem. que
predicanꝶ ut accidētia in vtriſqꝫ generibus
⁊ que predicanꝶ ut ꝑticularia. Si auteꝫ que
ritur quē eſt iſta diuiſio dici pōt q̄ eſt ſimil'
ei que eſt generis ī ſpecies. Cū autem comu
ne diuiditur potius diciꝶ eorum que ſunt q̄z
eorum que dūr. q: potius ſunt iſta ſecūdum
eē q̄z ſecundum dici. q: eē ſic uel ſic in alio eſt
cauſa eius. quod ē dici uel predicari. Et ac
cipiūtur ſecundū hanc diuiſionem que ſunt
in linea predicamētali ut genus ⁊ ſpecies et
non idiuiduum. Et accipiunꝶ etiam ea que
ſunt extra genus ut accidētia ⁊ que ſecundū
accidens predicantur ſicut ea que ſunt in ge
neribus accidentiū predicantur de ſubiecto
Si autem obicitur q̄ ſubiectum ī hac diuiſi
one nō accipitur ī vna ⁊ eadem ratione eo q̄
ſubiectū accidentis. ⁊ ſubiectū vl'is nō vno
modo ſubſtant nec habēt vnam. et eandem
rationem ſubſtādi. Dicimus q̄ vna ⁊ cōis
ratio ſubſtandi eſt ī vtriſqꝫ. ſed ſpēalis nō eſt
vna. in hoc enim vna ē q̄ ſubiectum ī ſe fun
dat ⁊ ſuſtineꝶ predicatum quo ad eē verum
quod eſt eē actu in natura ſic enim ⁊ ſubſtan
tia ſecūda eſt in prima ⁊ accidēs in ſubiecto
Differt autē in ſpeciali quo ad hoc q̄ ſecun
da ſubſtātia eſt cauſa eſſentie ⁊ eē prime ſbꝫ
autem ē cauſa accidentis ſcd̄m eē q̄ habet.
diuiſio autem ſecundum partes quas habꝫ
notificat que ⁊ qualiter loquntur ī linea pre
dicamentali ſicut deinde eſt. hec igitur omīa
vt diffinitiones quedam his que dicereꝶ or
dine predicabilium premiſſa ſunt q: ēt diui
ſiones ad hoc ſiunt ut diffinitiones partiū ⁊
diuidentium habeātur per quas ſciat quali
ter ⁊ quo ordine in genere ponēda ſunt.

Appoſitiōes autē ſunt due que pro
principiis premittēda ſunt ordini
predicabilium quarum vna quid̄
eſt q̄ quando alterum de altero ꝓ
dicatur ut de proprio ſibi in recta linea ſbo.
⁊ directe ⁊ ſubſtantialiter ſubſtante ſecundū
omnium quinqꝫ vniuerſalium reſpectu ad
ea que directe ſunt ipſis ſunt quecunqꝫ eo q̄
predicatur dicūtur recto ordine ⁊ ſubſtanti
ali omnia etiam dici de ſubiecto neceſſe eſt
hoc quidem in ſcientia de vniuerſalibus ſe
cundum omnem modum predicandi quin
q: vniuerſalium dedimus extra vt homo ⁊
ſpecies predicantur de quodam homine. aī
mal autem in eodem ordine de homīe pre
dicatur ut genus ⁊ ſubſtantia d̄ animali. ne
ceſſe eſt q̄ et animal ⁊ ſubſtantia de quodaꝫ
homine predicetur. Similiter rationale ꝓ
dicatur de quodam homine ut differētia ſē
ſibile autem ⁊ uitale ⁊ animatum de ratiōa
li ut genera ⁊ differentie neceſſe eſt q̄ ⁊ hec
de quoddam homine predicentur. Simil'r
riſibile de quodam hoīe predicatur ut ꝓpri
um. de riſibili autem admiratīūm ut genus
⁊ de hoc ſuſpenſiuum ad apprehenſa ⁊ ad h̄
ſecundum naturam deſiderationis. neceſſe
eſt q̄ adhuc de quodam homine predicenꝶ.
Similiter albū de quodam hoīe ut actiuuꝫ

pꝛedicatur de albo aut colloꝛatū. de coloꝛato
aut quale oꝛ igitur ꝙ ⁊ hec de quodā hoīe
pꝛedicetur. ⁊ generaliter loquendo quecūqȝ
ſecundum rc̄am lineam ordine indiuidui
ad ſpeciem ⁊ ſpeciei ad genus de pꝛedicato
quecunqȝ dici poſſunt . ⁊ ſicut Auicena ⁊ al-
gazel dicunt ī negatione ē ſimiliter. dūmō
negentur ea de pꝛedicato quecunqȝ ſunt ſm̄
foꝛmam ſpeciei aut generis pꝛedicato oppo
ſita. vt ſi quidem homo non eſt lapis. lapis
autem ē inanimatum neceſſe eſt ꝙ quidam
homo non ſit inanimatum. Similiter eſt in
oꝛdine differentiarū ⁊ pꝛoprioꝛum ⁊ accidē
tium ſicut ſi homo eſt rationale. ratiōale āt
non ē inſenſibile ⁊ ſic de aliis. ſequitur ꝙ ho
mo non ſit inſenſibile. ⁊ hoc eſt facile uidere
in omnibus ſicut ſi homo ē riſibile. riſibile
autem non poteſt eē non admiratiuū ſequiť
ꝙ quidā hō non poſſit eē ñ admiratiuū. Et ſi
homo eſt album. album autem non eſt non
coloꝛatum ſequitur ꝙ homo non eſt non col
loꝛatum ⁊ ſic eſt in omnibus. ⁊ hoc pꝛincipio
vtimur ad ponēdam rc̄am lineam pꝛedica
mentalem ⁊ ad ſciendum que extra lineam
ſunt pꝛedicamentalem. Ex his autem faci-
le patet ꝙ non ſequitur. quidam homo ē ho
mo. homo eſt ſpecies. ergo quidam homo ē
ſpecies ⁊ homo ē animal. ⁊ animal eſt genꝰ
ergo homo eſt genus. non enim ſpecies pꝛe
dicatur de homine. ut ſubiecto. ſm̄ rectum
oꝛdinem pꝛedicamentalem. ſed pꝛedicatur
de ipſo ut accidēs extraneum ab hoc oꝛdine
⁊ ideo in tali argumento eſt falacia acciden-
tis. Et per hoc etiaȝ pꝛincipiū. pꝛima figura
īueniet ī ſilogiſmis. ſicut patebit in doctrina
pꝛioꝛum analeticoꝛum. Alterum autȝ pꝛi
cipium eſt ꝙ diuerſoꝛum generum. ⁊ nō ſub
alternatim poſitoꝛum. diuerſe ſunt ſpecies.
⁊ differentie ſicut enim diuerſa ſunt genera
al' ⁊ ſcientia ſecundum diuerſa pꝛedicamen
ta. vnum enim eſt genus in pꝛedicamento
qualitatis. ⁊ non ſunt ī eadem pꝛedicamēti
linea ſubalternatim poſita. ita ꝙ vnum ſub
altero directe ꝯtineatur ⁊ non habent diuer
ſas differētias non ad ſe inicem ut in finis.
⁊ ſuperius oꝛdinatas. Animalis enim ſpēs
ſunt homo ⁊ equs. differentie autē ut greſſi
bile quadrupes ⁊ volatile. Scientia uero nl
lam harum ſpērum uel differētiarum eſt.
hec ſpecies ſcientie ſunt grāmatica logica. et
phiſica. differentie uero demōſtratiuū opīa
bile ꝓbabile. ⁊ huꝰmōi. Scientia enim vna
nō differt ab alia ī eo ꝙ vna bipes ſit ⁊ alia
non. ſed uolatiuū ⁊ ſimiliter eſt de omnibus
generibus non ſubalternatim poſitis que ñ
in eadem linea ꝯtinentur pꝛedicamentali.
Ad hec tamen que dicta ſunt inſtātie feruntť
ſed ſophiſtice ſunt. quarum pꝛima eſt de coꝛ
poꝛe qō poniť ſpecies ſubſtantie ⁊ ſpecies q̄
titatis que ſunt diuerſa genera. ⁊ non ſubal-
ternatim poſita. Secūda eſt de ſcientia que
ponitur ⁊ ſpecies qualitatis ⁊ relationis.
Tertia eſt de quadrato quod eſt differentia
figure ut ī ſecundo euclidis dicitur ⁊ eſt diffe
rentia numeri. ut ſcd̄o ariſmetrice. Quarta
eſt de rectāglō. qō ponitur differentia trian
guli vt patet ī pꝛimo euclidis. ⁊ ponitur dif
ferentia quadranguli. vt patet euclidis ſcd̄o
Omnes autē iſte inſtantie ſunt ſophiſtice qȝ
coꝛpus ſecūdum ꝙ eſt ſpecies ſubſtantie. et
ſcd̄m quod eſt ſpecies q̄titatis equiuocum
eſt ⁊ non ſumitur ſecundum vnam rationeȝ
Coꝛpus enim quod eſt in genere ſubſtantie
eſt ſubſtantia menſurata tribus diametris.
ad rectos angulos ſe ſecātes. Secundum
autem quod eſt in genere quantitatis eſt ip
ſa trina dimenſio. Similiter ſcientia relata
ad ſcibile ſpecies eſt relationis ⁊ ſecundum
ꝙ eſt qualitas ſcientis eſt in genere qualita
tis. Quadratum autem nō dicitur de nume
ris non tranſūptiue ⁊ non pꝛopꝛie. Similiť
autem ⁊ rectangulum nō eodem modo dici
tur de triangulo. ⁊ de quadrangulo. quadrā
gulo eniȝ cōuenit per ſe et ſemp trīglō. aut
accidit queritur enim triangulo ⁊ per accn̄s
Quidam etiam inſtant de rationali quod ut
dn̄t conuenit moꝛtali ⁊ inmoꝛtali vt dictuȝ
eſt in ſcientia de vniuerſalibus. Sed ad hoc
quidam dicūtur ꝙ alterna ⁊ ſubalterna ſūt
ſubalternatim poſita ⁊ in eadem linea pꝛedi
camentali quamuis enim vnum hoꝛum ſb̄
altero non ponatur. tamē ambo ponuntur
ſub eodem genere ſuperioꝛum ſicut ſub ſub
ſtantia. ⁊ ita intelligitur quando dicitur nō
ſubalternatim poſitoꝛum ita ꝙ ſit ſenſus di
uerſoꝛum generum ⁊ non ſubalternatim po
ſitoꝛum. hoc eſt non ſub eodem communi ꝙ
ſupꝛa ipſa ſit poſitoꝛum. ⁊ ita opoꝛtet dicere
ſecundum ſtoicos ⁊ epicuros in veritate. tū
rationale non conuenit īcoꝛpoꝛeo ⁊ coꝛpoꝛeo
ſecundum vnam ⁊ eandem rationem ſȝ hoc
determinare eſt libri cauſarum. Subalter
noꝛum uero generum quoꝛum uel vnū po
nit ſub altero vel ambo ponūtur ſub vno ſu
perioꝛi communi genere nihil pꝛohibet eaſ
dem eſſe differentias. Superioꝛa enim ge
nera de inferioꝛibus pꝛedicantur pꝛopter ꝙ
ſecundum pꝛincipium pꝛius inductum. que
cunqȝ pꝛedicantur de ipſo pꝛedicato differē
tie vt diuiſiue pꝛedicantur etiam de ſubiec
to vt conſtitutiue. Sed diuiſiue de genere
pꝛedicantur ſub diſiunctione vt ſubſtantia
aut coꝛpoꝛea. aut incoꝛpoꝛea de ſpecie autȝ
ſuppoſita altera differentiarum pꝛedicatur
vt conſtitutiua vt de coꝛpoꝛe coꝛpoꝛeum. et
de animali animatum. ſenſibile hec igiť ſūt

que vt ſuppoſitiones premittere volumus
ordinationi predicabilium.

His ita premiſſis iam genera ad qua
predicabilium vniuerſitas reduci
habet inueniemus. dicimus igitur
quod eorum que ſecundum nullaȝ
complexionem dicuntur. ita quod nec habēt
complexionem orationis perfecte. nec inper
fecte. nec complexionem diffinitionis. ſȝ ſim
pliciter incomplexa ſunt vnū tantum ſigni
ficantes. ⁊ nihil cum ipſo. ſingulum ſecūduȝ
ſe ipſuȝ i indiuiſibili acceptum aut ſubſtanti
am ſignificat. aut quantitatem. aut qualita
tem. aut ad aliquid. aut vbi. aut quando. āt
ſitum eſſe. aut habitum. aut facere. aut pati
ſignificat. horum autem vt figura ſr ſiue ſu
perficialiter per extra poſitionem ſit maniſe
ſtatio eſt. Subſtantia quidem vt homo ⁊
quecunqȝ res per ſe extñs. quantitas autem
vt bicubitum et tricubitum ⁊ quodlibet qđ
comune vel diſcrete menſurat magnitudi
nem vel multitudinem. Qualitas vero eſt
vt album vel nigrum. ⁊ huiuſmodi. ad ali
qđ autem ſiue relatiuū vt duplum. dimidi
um equale maius ⁊ minus. ⁊ huius. vbi vͦo
vt in loco ſicut in foro vel in theatro vel ſur
ſum ⁊ deorſum ⁊ huiuſmodi. quando vero.
vt heri vel hodie ⁊ cras. vel olim ⁊ nunc. ⁊
huiuſmodi. ſitum vero eē vel poſitum eſſe
vt ſedet iacet ſtat ⁊ huiuſmodi habere autē
vt calciatus. tunicatus. armatus. ⁊ hꝰmōi
facere vero vt ſecare. vel vrere pati vͦo eſt
vt ſecari vel vri caleffieri i frigidari vel hu
iuſmodi. Ad hec omnia habent reduci ꝑ
dicabilia ſicut ad prius ſue coordinatiōis ge
nera ⁊ prima rerū illius principia. quamuis
enim multi laborauerunt. vt rationem po
nant. quare numerus principiorum omniū
rerum ſtat in. x. nos quātū poſſumus ſtude
bimus ex propriis horum generum modis
predicandi oſtendere huius numeri ratio
nem. notandum igitur eſt ꝙ iſte numerus
non eſt niſi predicabilium que vt vniuerſa
lia de ſubiectis predicantur. propter quod
ſi aliquid eſt quod de nullo predicaꝛ vt vni
uerſale nec de ipſo poteſt aliquid predicari
vt de ſubiecto ⁊ particulari. vel ſpecie illud
non eſt in aliquo iſtorum generum. ſȝ eſt an
te hec. ⁊ cauſa omnium iſtorum ſicut cauſa
prima deus ſcilicet excedens omnia qui nec
eſt vniuerſale. nec particulare. nec ſpecies.
nec genus nec differentia nec potētia. nec ac
tus alicuius. ⁊ vere non eſt aliquid vt eſſen
tia vel vt accidens alicuius. ſed eſt omniuȝ
efficiens ⁊ tale principium per ſuam ſcienti
am actiuam. ⁊ per intellectum vniſ agentē
hec autem in libro de cauſis habēt probari.
Si que etiā ſunt forme ſeperate res forman
tes ⁊ a rebus ſeparate nullomō miſcibiles
ad quas ipſe res ſicut ad ſigilla quedam for
mantur ⁊ rebus non in ſunt ſicut dixit plato
ille de rebus non predicantur eo ꝙ nihil ſūt
rerum Et non poteſt aliquid de aliquo predi
cari quod nihil ipſius ē Ille etiam modo nō
ſunt in genere nec ad aliquod genus reduci
biles ⁊ ſi dicunꝭ ſubſtantie erit equiuocuȝ no
men ſubſtantie ad iſtas ſubſtantias. hoc aūt
in prima phīa hȝ determinari. omnia auteȝ
que vniuerſalia ſunt. uel vniuerſalium ſub
iecta quecunqȝ aliquo modo ſunt in quibuſ
dam. ⁊ in quibus ut in ſubiectis ſunt quo
cunqȝ mō illa reducuntur ad iſta qnqȝ gene
ra que ſunt numerata ⁊ exeunt ab eis ſicut a
primis ſuis eſſentialibus principiis. Sunt
iterum quedam non ad vnum genus redu
cibilia. ſed ſunt in omnibus ſicut ens. ⁊ vnū
⁊ res ⁊ aliquid que dicuntur non genera. ſȝ
vt principia quedam per prius ⁊ poſterius.
de generibus illis dicta. Et iſta genera pri
me partes dicuntur illorum ⁊ non illa nec
equaliter predicantur de iſtis. ſed ſecundū
prius ⁊ poſterius dicta. ita quod ſunt in vno
recte ⁊ vere ⁊ non ſunt in aliis niſi per anolo
giaȝ ⁊ proportionem habitudinis qua ſe ha
bent ad vnum principium. Aliqua
etiam ſunt in pluribus generibus. ſed i quo
cunqȝ ſunt vere illius generis. ſicut motus
qui in loco eſt vbi fluens in qualitate quale
fluens in quantitate quantum fluens. Et
ipſa mutatio in ſubſtantia eſt aliquo modo
ſubſtantia fluēs. His ita prelibatis dicimꝰ
quod predicabile de aliquo aut eſt ſubſtan
tia aut eſt accidens ⁊ hec diuiſio eſt per oppo
ſita immediate que reducuntur ad affirma
tionem ⁊ negationem ſicut ens per ſe. ⁊ non
per ſe. ens autem per ſe. ut per ſe ens predi
cabile eſt ſubſtantia ⁊ eſt genus omnium pri
mum ⁊ aliorum omnium quoddaȝ princip
ium. Ens autem non per ſe predicabile vel
ſubiicibile eſt accidens de neceſſitate ⁊ hoc ē
ens in alio vt in ſubiecto quod in duo ſecūdū
Ariſtotē. diuidi habet. Accidens quidem āt
eſt accidens ſecundum in eſſe. aut ſecundum
aliquem modum ad aliud ſe habere. Si āt
eſt accidens ſiue aliquod cadens ſecundum
abſolute in eſſe. tunc autem in eſt ſecunduȝ
materiaȝ que potētia diuiſibilis eſt ⁊ extenſi
bilis ⁊ numerabilis ad formarum ſusceptio
nem que inquantum potētia primo inenitur
in materia. aut in eſt abſolute ſecundum po
tētiam forme. que eſt perfectiua materie ad
actum ⁊ operationem. Si auteȝ primo mo
do ineſt. tunc eſt qualitas que diſpoſitio ē ſub
ſtantie ad operationes aliquas et ad actus.
Si autem non eſt accidens ſecundum eſſe

abſolutum hoc cadit ad ſubſtantiam ſcd̄m id quod eſt aliquo modo habere ſe ſubſtantiam ad aliud. tunc non poteſt eē niſi duobus modis. aut enim id aliquo modo ſe habere ad aliud cauſatur a ſubſtãtia comperata ad aliud. aut ab illo extrinſeco cōperato ad ſubſtantiam de qua predicatur. ſi primo modo tunc iterum non eſt niſi duobus modis. aut enim eſt in comperatione ſimplici ad aliud autem ſecundum comperationem partium ad totum in ſe ipſo conſideratum. ⁊ ſi eſt ſecūdo modo eſt ſitus vel poſitio. Si autem eſt primo modo aut ſecundum comperationē ortam a forma aut ſecundum comperatiōē ortam a toto ſimul. Et ſi eſt predicabile ſecundum comperationem ortam a forma eſt actio. vnde dicit Auerois in comento ſuper phiſicam Ariſto. ꝙ actio nihil aliud eſt niſi comperatio agentis ad paciens. Si autem comperatio illa eſt orta a materia tunc ē pati. propter quod idez Auerois dicit ꝙ paſſio eſt comperatio pacientis ad agens ſecundū ꝙ agens eſt. Si autem oritur a toto non poteſt oriri niſi per aliquem actum totius quo naſcitur comperatio illa. ⁊ tunc eſt ad aliqd ſiue relatio. ſi autem oritur comperatio ab aliquo extrinſeco comperato ad ſubiectum. de quo fit predicatio. illud extrinſecum aut eſt adiacens tantum. aut adiacens ⁊ applicatum. Si autem eſt adiacens tantum. ⁊ ex adiacentia ſimplici comperatum. aut eſt adiacens ei quod eſt eſſe quod eſt cum motu ⁊ eſſe diſtenſo. ſi primo quidem eſt ortum ab adiacentia extrinſeca tunc eſt vbi. Si autez comperatio eſt orta ab adiacentia extrinſeci ſecundo modo. tunc eſt predicamentum quādo. ſi autem oritur ab adiacente extrinſeco ⁊ applicato tunc eſt predicamentum habitꝰ nec pñt plam predicari ſecundum adiacentiam extrinſecam. Eſt autem aduertendum ꝙ ſingula eorum que dicta ſunt. quando vt ſingula ⁊ incomplexa accipiūtur in nulla dicuntur affirmatione vel negatione. q̄r affirmatio non eſt niſi vnius predicati de aliquo negatio autem non eſt niſi diuiſionis oſtenſio diuiſionis dico alicuius ab aliquo. horuz. n. predicabilium complexione vel compoſitione ad inuicem fit affirmatio vel negatio. et ſine huius termini non poteſt. propter quod affirmatio ⁊ negatio non ſunt formaliter et actualiter in rebus. ſed in anima ſiue intellectu componente aliquid cuz aliquo vel diuidente aliquid ab aliquo. propter quod om̄is affirmatio videtur vera eſſe vel falſa ⁊ ſiĺr omnis negatio propter quod etiam in q̄nto p̄me philoſophie dicitur ꝙ veruz ⁊ falſūz ſūt in anima ⁊ non in rebus ⁊ hoc eſt verum de hoc vero quod eſt adequatio rerum complexarum cum intellectu componente vel diuidente. Ea autem que ſunt de numero corū que ſecundum nullam complexionem dicūtur ſed incomplexo ⁊ indiuiſibili intuitu itellectus accipiunť hoc modo veritatis vel falſitatis neq̄z vera ſunt neq̄z falſa. incomplexa autem ſunt vt homo album currit. poſſunt tamen alio modo eſſe vera vel falſa ſecūduz ꝙ verum dicimus purum aliene nature nō permixtum. vel exiſtens ⁊ non apparens tātum ſicut dicimus vex auruz aliene nature non permixtum ⁊ dicimus verum eſſe ⁊ in veritate quod ita exiſtit ſecundum actum ſicut apparet. Et dicimus pānum fantaſma eſſe quod apparet ⁊ nō exiſtit ſicut fantaſmata ⁊ ſōnia ⁊ melancolicis viſa. verum enim ſic cum ente ↄuertitur in puro ⁊ vano. hic eſt ipſe Ariſto. in tertio de anima dicit ꝙ intelligentia indiuiſibilium eſt in quibus non eſt verum. in quibus autem verum eſt ⁊ falſum eſt iam ↄpoſitio quedam ītellectiuū eſt.

Jam de predicabilibus ſecundum ordinationem eorum ad vnum q̄d eſt generaliſſimum i ordine illo tractandum eſt. q̄r ant omnium. pria eſt ſubſtantia. ideo primo de ſubſtantia dicamus. Eſt autem ſubſtantie triplex conſideratio vna quidem ſecundum ꝙ ſubſtantia ē pars entis prima ⁊ principalis que in ſe vera eſt ⁊ cauſa eſt omnibus aliis exiſtentibus Secunda autem ſecundum ꝙ ſubſtantia p̄dicabile eſt primum ad quod eſt reductio oīum predicabilium ſue coordinationis. Tertia autem ſecundum ꝙ ſubſtantia primum ſubiectum eſt ad quod ſicut ad ſubiectum oīnium quocunq̄z modo predicabilium eſt reductio ſicut ad id de quo eſt predicatio. ¶Primo quidem igitur modo ſubſtantia eſt ens per ſe exiſtens. nec in alio nec ab alio ſue exiſtentie cauſam hñs. ⁊ hoc modo ſubſtantia eſt primum ⁊ vere ens. ⁊ eſt eſſentia inuariabilis et incorruptibilis que omnibus aliis cauſa eſt exiſtendi. Eſt autem actus ſimplex prime cauſe per quem omnia ſubſiſtunt que per ſe ſunt. ⁊ habet actum ad ſimilitudinez ſubſtantie ſue producit prima cauſa ⁊ eſt per ſe exiſtens q̄r non per aliud vel ab alio eſt ꝙ ſit cauſatum ſed ipſum eſt cauſatum primū in modo exiſtendi ad ſimilitudinem prime ſubſtantie productum. Et hec ſubſtātia ſimplex eſt eſſentia ſicut habetur ex libro cauſarum. Et hec ſubſtantia ſecundum proceſſuz materialitatem ⁊ variabilitatem ⁊ particularitatem quorum nihil habet ſecundum ꝙ in prima cauſa eſt. ⁊ ſecundum hoc ꝙ eſt ab ipſa. ⁊ ſic de ſubſtantia agitur vbi ſenſibilis ſubſtantia ad inſenſibilem reducitur ⁊ inſenſibilis ad intellectualem ⁊ intellectualis ad

dinam cuius tractatus de ſubſtantia ꝑtinet
ad primum phm̃. Secũdo mõ ſubſtãtia ē ꝑ
mũ cõe predicabile. ad q̃d oē predicabile q̃d
ē ſubſtãtia reducit᷑. Et qꝛ nihil predicat᷑ de
aliquo niſi q̃d eſt totũ ipſum. ⁊ forma totius
que totũ dicit ipſum. ⁊ eē ipſius q̃d eſt ī potē
tia vel actu. Cum ſb̃m autē primũ ī ſb̃a de
quo oīa alia predicant᷑ ſit ꝯpoſitũ opꝫ ꝙ et ꝓ
prium primũ predicatũ ſit ꝯpoſitũ ⁊ forma
totius totum eē totius dicēs ſm ꝙ ē ipſi⁹ to
tũ in quo predicato pōt deſignare. et hec eſt
ſubſtãtia de qua ītendit logicus. hec autē ſb
ſtantia ē primũ ꝙ ſupponit᷑ vel ſubicit᷑ in to
ta coordinatione eoꝝ que ſubſtãtia dicit᷑ for
male d̃ſas in ſpēs ⁊ genera ſubalterna p or
dinē deſcenſus ⁊ ſpēs ſpēaliſſimas. ⁊ indiui
dua. hoc enim ē genus formale in oīa que ſũt
ſue coordinationis genera ⁊ ſpēs ī diuidua ⁊
cuilibet pōt patere ꝙ hec totius illius coordi
nationis ē primũ principiũ ⁊ eſt ꝯpoſitũ qꝛ
aliter nō eēt in ſe ꝑ ſe exñs. Eſt autē ꝯpoſitũ
formale a forma que dicit totũ eē ſecũdum
primã notionē ſb̃e ī qua rō ſubſtãtie intelligi
pōt. ſi autē querit᷑ que ſint ꝯponentia ipſum
cũ nihil hēat ante ſe ex quo ꝯponi poſſit. dicē
duꝫ ꝙ nihil extrinſecum ei ante ſe habet in
tra ſe tamẽ habꝫ intellectũ ꝯponētium ipſuꝫ
Eſt enim ens ⁊ ē ꝑ ſe q̃d addit ſuꝑ ens intel
lectualē ꝯpoſitionē qꝛ ex ente ē ⁊ ex eo ꝙ eſt ꝑ
ſe ē hoc. Et vt dicit Boeti⁹ aliud habꝫ quo
eſt aliquid. aliud habet quo hoc eſt. ⁊ hec eſt
forma ꝯpõnis eius qꝛ nihil habꝫ materie ꝗꝫ
uis hēat id q̃d eſt ⁊ eē. Et hec ē prima notio
ſubſtãtie que de omnibus predicat᷑ que in re
cta linea predicamētali ſunt ī predicamento
ſubſtãtie. Sũt tñ que dicunt᷑ ſubſtãtie nō qꝛ
ꝙ hãc ſubſtãtie recipiãt vel ꝑticipãt rõneꝫ ſꝫ
qꝛ ſunt principia eēntialiter ꝯſtituētia ſubſtã
tiã ſicut forma dicit᷑ ſubſtãtia ⁊ materia dr̃
ſubſtãtia vt dicit Ariſto. in ſecũdo phiſicoꝝ
Sed hec nō ſũt ī ſubſtantia ſm rectũ ordinē
ꝑdicamēti. ſꝫ reducũtur ad ſubſtãtiã vt prin
cipia ſubſtãtie. ꝑ hãc dignitatē q̃d nihil ꝑ ſui
eēntiã facit ſubſtãtiã nō ſb̃a hoc igit᷑ mõ ſub
ſtãtia ꝯſiderat᷑ a logico. ⁊ ē p̃mtie intentionis
Tertio aũt mõ ſubſtãtia dicit᷑ ab actu ſubſtã
di. ⁊ tũc dicit᷑ ſubſtãtia que ꝑ ſe ſubſtat. ⁊ oī
bus aliis que ſubſtãt dat quod ſubſtãt. ⁊ hoc
mõ ſb̃a ī diuidua ē ſb̃a ſola. a qua tñ nulla vt
inferius patebit ē ꝑdicatio. ſed oīs ſubicibi
litas oīuꝫ que quibuſcũqꝫ ſubiciunt᷑ ē ab' ipa
Et qꝛ nos ī hoc libro ītendimus de predica
biliũ ſm ſuas coordinationes reductiõe ad
vnũ. iō hñt ſubſtãtiã primã oꝫ ponere que tñ
vltima ē ſecũdũ ordine primo ⁊ ſcd̃o modo
dicte ſubſtãtie. Scd̃m ergo primã ītētioneꝫ
ſubſtãtia ē eēntia que. nec genus. nec ſpēs.
nec ī diuiduũ. ſꝫ ē ſimplex. ſcd̃o autē mõ dic
tã ſubſtãtia ꝯpoſita ē. ⁊ ē primũ genus oībus
ſequētibus d̃ñis formabile ⁊ determinabi-
le ad eē ſpēꝝ ⁊ ī diuiduoꝝ Tertio autē modo
dicta ſb̃a ē determinata materia ⁊ ſupꝑficie.
⁊ loco ad hoc ſingulare vel illd̃. Et p̃io q̃dē
modo ſb̃ſtãtia nec ē quale quid nec hoc aliq̃d
ſed ſimplex eſſentia. Secũdo autē modo eſt
ſubſtãtia quale quid ab eo q̃d format᷑ habēs
quid. ⁊ a formãte hñs quale. Scd̃o aũt mõ
eſt hoc aliquid. Principia autē ſubſtãtie ꝓ
pria ſũt id q̃d eſt q̃d ⁊ formabile q̃d ē nō mõ
materia quidē. ſed materie ꝓ portionē ha
bens ī eo ꝙ ſuſtinet ſe formãs. ⁊ ī eo ꝙ forma
bile ē ⁊ ſcd̃m principiũ q̃d ē dãs eſſe hñs ꝓ
portionem ad actũ forme. qui ē determinat᷑
ad eē ⁊ finire ⁊ diſtinguere ſicut dicũt Aui.
⁊ Alfarabius. Hec aũt que dicta ſũt. valde
notanda ſunt. qꝛ ſoluunt᷑ ꝑ ea multe q̃ões
hic igit᷑ tertio ⁊ ſecũdo mõ tractabimus de
ſb̃a primũ mõꝫ primo ph̃o relinquētes.

Incipiētes igit᷑ a prima ſubſtãtia di
cimus ꝙ ſb̃a q̃ ꝓprie ⁊ principalr̃. et
maxie ⁊ tertio mõ ſb̃a dr̃. ē ꝙ nec de
aliquo ſibi directo ſubiecto ī quo ſit ꝑ naturã
⁊ ītellectũ ꝑdicat᷑. nec eē ī ſb̃o aliquo. Et ꝑ hoc
q̃d dr̃ proprie ſb̃a excludit᷑ ſb̃a que nō ē ꝓꝓe
ſb̃a. ſꝫ ſb̃ale primũ ī quolibꝫ genere ſicut co-
lor ſb̃ale ē albedini ⁊ mēſura ſb̃alis ē pedis.
vel cubiti vel alicuius alterius ſpēi mēſure
Dicit᷑ aũt principalr̃ ad ſe ſubſtãtie excluſi-
onē que nō ſb̃a ē ab actu ſubſtãdi dicta non ꝑ
primã ſb̃aꝫ. ⁊ dicitur maxime eo ꝙ pluribus
ſubſtat ꝗꝫ aliqua alia qꝛ ſubſtat ꝯiter accidē
tibus que nō ſũt nō accñtia indiuidui. ꝑ hoc
ãt ꝙ de ſb̃o nō dr̃ hꝫ ꝙ ē indiuidua vere ī na
tura ſm actũ exñs. ⁊ nō hꝫ actus ītellectus
exñiaꝫ vt vl̃e. per hoc aũt ꝙ nō ē ī ſb̃o hꝫ q̃d
ē ꝑ ſe ens ⁊ nō ī alio nec ab alio exñiam hñs
ſed igit᷑ ē prima ſb̃a cuius exēplũ eſt vt aliq̃s
homo vel aliquis equs. ꝙ autem per nega
tionem diffinit᷑ cũ dr̃ que nꝫ de ſb̃o dr̃ neqꝫ ī
ſb̃o ē. cã eſt qꝛ ſicut prima ē ī ſubſtãdo. ita vl
tima eſt in eſſendo. Et ideo in ſubſtando per
affirmationē affirmãtem aliquid q̃d ſibi cã
eēt ſubſtãdi diffiniri non potuit. nec etiaꝫ po
tuit diffiniri per aliquid ꝙ ſibi eſſet cã ō ali
quo ꝑdicandi qꝛ de nullo predicatur vltimũ
enim ī ordine eſſendi non poteſt habere ali
quid ſub ſe cui eſſentialiter inſit. in eſſe autē
eſſentialit᷑ cã eſt ꝙ aliq̃d de aliquo vt gen⁹ vl᷑
ſpēs eēnalit᷑ ꝑdicet᷑. ꝑfectum autē eē in actu
vltimo ſcd̃m naturã ⁊ ſuſtentãs omnia. alia
cã eſt ꝙ in vllo ſit vt accidens. his ergo de
cãis ſic ꝑ duas negationes oportuit ipſã dif-
finiri que tamẽ negationes infinite non ſunt
quia fite ſunt ab his que in eadem diffinitio
ne ponuntur. Attende autem quod non
eſt idem non dici de ſubiecto. et dici non de

ſubiecto non dici de ſubiecto.n.ē qd dici qui
dem pōt et predicari ſed non hʒ ſub ſe ī quo
ſit eēntialiter ſecūdum ordinem linee p̄dica
menti de quo predicetur. Dici āt non de
ſbo hoc ē ꝙ a prima ſba nulla ē ordinata pre
dicatio.iō dr̄ ꝙ neqʒ de ſbo ē.qꝛ āt nullo mō
ſibi conuenit ineē cum oīa alia ſibi inſint.et
ſaluentur in eē nature per hoc ꝙ ſibi inſunt
aliquo mō.ideo impoſſibile fuit ipaʒ primā
ſbam ineē alicui.Et ſicut diximus hoc ſbe
ꝓprie et non appropriate ꝙ.n.nō ꝓprie ſʒ
appropriate ſba ē et non ſcđm naturā et ſm
eēntialitatem ſuam ſba ē ſed hʒ ad id qd eſt
quedam ſba ꝓporcionalitatem ſicut color ſe
hʒ ad albedinem qn̄ diffinitur albedo. et iō
dicit ariſtotiles in quinto uel primo topico
rū ꝙ ſiquis albedine poſita dixerit p diffōēʒ
ꝙ ꝓbatum ē colorem eē quid ē dicit .ſʒ qua
le ſignificat. Non.n.ē ſba ſed ꝓportionem
hʒ ad ſbam que ē cā ſbe p hoc ꝙ in diffōne
ſpeciei eēntialiter ē ſicut genus in ſpecie. et
hoc ē per ſiſitudinem ꝓportionis ⁊ non p'na
ture ueritatem. Cum uero dr̄ principaliter
ſba principale dr̄ id qd ē primum et per ſe
non per aliud neqʒ per accidens ſubſtandi ⁊
fundandi principiū.hoc .n.non hʒ ab alio ſi
cut ſba ſcđa ab alio hʒ ꝙ ſubſtat.non quideʒ
ꝙ in ea ſit niſi in potētia.qꝛ prima ſba non ē
in ſcđa neqʒ ſcđm actū neqʒ ſcđm itellectū.
ſed hʒ a prima ſba ſm ꝙ ipſa que dr̄ ſecūda
ſba quedā notio ē totius prime ſbe totū eſſe
ſuum dicens in potētia nō in actu.i actu.n.
non dr̄ totum eē ipſius niſi in noīe īdiuidui
potētia āt ē ab actu aliquo primo in ordine
rex oīum ⁊ generx.Et ſicut diximus magis
dr̄ qꝛ oībus que inſunt ſubſtat quocūqʒ mō
aliquid ſit in aliquo et ſaluat ineē oīa ſm na
turam ꝙ ſolum eē ē perfectum ⁊ verx.⁊ tale
eē non hʒ ſcđa ſba ꝓut ſcđa ſba ē.et iō in ta
li eē fundare non pōt aliquid. Qđ aūt in dif
finitione ponitur dr̄ et non ponitur ē cā ē qꝛ
diffinitio datur de ſba ſm ꝙ innoteſcit per
nomen ſbe ⁊ non datur ſcđm principia que
ſbam in eſſe ſbe conſtituunt ſcđʒ āt ꝙ innote
ſcit in nomine magis conuenit dici ꝙ̄ eē .ex
empla autē non ſunt poſita de indiuiduo ſi
gnato ſed de indiuiduo uago.iō qꝛ hoc indi
uiduum hʒ aliquid de natura ſpeciei ut in
ſcīa de vlibus diximus et iō attingit naturā
incorruptionis et eternitatis ⁊ ſic magis cō
uenit ſcīe.aliter.n.deſcendentem a genera
liſſimis uſqʒ ad ſpecialiſſima iubet plato qe
ſcere.et ꝙ de talibus propter ſuam infinita
tem non pōt eē diſciplina .hʒ ēt indiuiduuʒ
uagum aliquid de ſpeciei predicatione .pro
pter quod in doctrina predicabilium cōue
nientius ē exemplum per indiuiduum va
gum ꝙ̄ per indiuiduum ſignatum.hoc ē igi
tur ſba ad quam ē oīum aliorum predicabi
lium reductio.⁊ non ē ſubſtantia ſecūda ad
quod oīa reduci poſſunt.⁊ iō dicitur eē pria
⁊ in ordine reductionis omnium ad vnum
primam ipſam eē neceſſe ē hoc igitur ſic dic
ta prima ſubſtantia.

Secunde uero ſubſtātie dicunt ſpeci
es in quibus ille que principaliter
ſubſtātie dicuntur inſunt ſicut con
tentum ē in cōi ꝯtinente qd ſuppoſita ſua ut
partes continet ſubiectiuas.ſicut ſpecies cō
tinet indiuidua que ſunt ſub ipſa ſpecie ergo
ſpecies ſunt ſecunde ſubſtantie ⁊ genera ipſa
rum que ipſas ſpecies continent ſunt ſecūde
ſubſtantie. vt aliquis homo in ſpecie quidē
eſt in homine contentum . cum autem ſit
animal ſpeciei illius genus erit etiam i ani
mali ſicut in genere.et ideo animal eſt ſecū
da ſubſtantia. Secunde igitur ſubſtātie
dicuntur ut homo ſpecies et animal genus
et ſic eſt de omnibus aliis ſpeciebus et gene
ribus. Attendendum autem quod ſecūdū
ueritatem ſunt tres ſubſtantie formales

Sunt enim forme que ſunt tantum for
mantes . et ille ſunt prime forme proceden
tes a lumine agentis intellectus ad rei con
ſtitutionem . ſicut lumen quod ē coloris for
malis et ſubſtantialis cauſa procedens ad
corpus terminatum in perſpicuo. Et ſūt
forme ſubſtantiales que ſunt cum eo ingre
dientes in eſſe rei et conſtituentes .que ſunt
ſicut lumen cauſa coloris qui iam diffundi
tur in ſuperficie perſpicui . et ille ſunt coniū
cte ſubſtantie formales rei ipſius . que ſub
ſtantialiter eſt conſtituta. Et ſimiliter
ſubſtantie formales que ſunt rem conſtituē
tes que ſunt ſicut color eſt imutatiuus uiſus
vel motiuus ſecundum actum lucidi ſiue p
ſpicui . qui abſtractus a colorato corpore
determinato ſecundum eſſe ſpirituale eſt i
perſpicuo et ſecundum eſſe ſpeciei et anima
le ſiue intentionale eſt in oculo percipiente
colorem. Prime igitur magis ſunt fa
cientes uirtutem cauſatiuam ſiue formati
uam habentes a lumine intellectus agen
tis et iſte de re conſtituta non predicantur.

Secunde autem forme ſunt materiaʒ
et compoſitum perficientes . in compoſito
quieſcentes . et ideo non predicantur de re
in qua ſunt ſicut nec prime. Tertie ſunt
a rebus abſtracte .et ſunt rerum conſtituta
rum intentiones et notiones . et ideo pre
dicantur de ipſis nomine et ratione . prop
ter quod etiam ſecunde ſubſtantie dicuntur
non quia ſimpliciter ſubſtantie ſint ſicut pri
me ſed quia ſunt ſecunde . hoc eſt hoc ſecun
do loco ſubſtātie ſicut prīe ſbe dicunt prīe . ꝙ

primo loco uel ordine dicuntur ſubſtãtie per
fectam participantes ſubſtantie rationem.
Ad perfectam autem ſubſtantiam et ra
tionem perfecte ſubſtantie tria requirũtur.
quorum vnum et primum eſt quod perfec
tiſſimum eẽ in natura et actu habeat et nõ
eſſe intentionale vel intellectuale tantum.
et hoc eſſe non habent ſpecies et genera ſe
cundum quod huius. Secundum autẽ
eſt quod ſecũdum ſe ſubſtet. et in ſe fundent
ad eſſe quecunque ſunt rerum hoc nõ habẽt
ſecunde ſubſtantie quia fundantur ĩ primis
et non fundant eas in eſſe. Tertium eſt.
quod aliis fundandi et ſubſtanti uirtutẽ tri
buant. ſicut quod ſecunde ſubſtantie cõſeqn
ter ſubſtant accidentibus conſequenter ha
bent a primis. Conſequenter autem dico.
quia ſicut in generatione hic generat hũc ſe
cundum naturam. ſed quia hic generans ẽ
homo et hic generatus eſt homo ideo conſe
quenter ſequitur quod homo generat homi
nem. ita hic homo eſt albus. et quia hic eſt
homo et hoc album eſt albuꝫ. ideo ſequitur
quod homo eſt albus. cum tamẽ altedo ſit
de accidentibus indiuidui et non de accidẽ
tibus ſpeciei nec accidit ſpeciei niſi differen
ti a indiuidui et ſic non eſt de proprio quia ſe
cundum naturaꝫ proprii primo accidit ſpe
ciei. et per ſpeciem uenit ad indiuiduuꝫ.
Sic ergo ſecunda ſubſtantia dicitur qđ
ſecundo ſtat ut ſubſtantia cõmunis nõ equa
liter predicetur de prima ſubſtantia et de ſe
cunda ut cum dicitur ſubſtantiarũ alia pri
ma alia ſecunda ſit diuiſo multipliciter dic
ti ſecundum hoc quod ſubſtãtia dicitur ab
actu et cauſa ſubſtandi et in hac intentione
hic dicitur ſubſtantia. aut ſequeretur nõ eſ
ſe uerum quod in ſequentibus probabitur.
quod ſcilicet deſtructis primis ſubſtantiis
impoſſibile ſit aliquid illorum remanere.
Obicitur tamen ſophiſtice contra ea q̃
dicta ſunt. quia prius ſunt que ſunt cauſe et
diffinientia quã cauſa et diffinita. ſecunde
autem ſubſtantie ſunt cauſe quare ſubſtãtie
ſunt prime ſubſtantie. ſunt enim genera dif
finientia ſpecies. ſpecies autem ſunt totum
eẽ fortuale et formaliter ſubſtantiale indiui
duorum. videtur ergo ꝙ ille que ſunt ſubſtã
tie ſcđe uocate ſũt prime et que ſunt prime
uocate ſunt ſecunde. Et ad hoc dicunt ſo
phiſtice quidam quod ſecundum ordinem
et rationem eſſendi proculdubio ille que di
cuntur ſecunde ſunt prime. ſicut probat ob
iectio. et ille que ſunt prime uocate ſunt ſecũ
de. ſed ſecundum actum ſubſtandi et ſubſi
ſtendi indiuidua ſubſtantie ſunt prime ſub
ſtantie ⁊ ſpecies et genera ſunt ſecunde.
Sed aliter dicendum eſt quod hic com
munis ſubſtantia poteſt eẽ intẽtio eius ſub
ſtantie que eſt in re et cauſa formalis ⁊ aotio
rei et ſic ſecunda ſubſtantia erit prima ⁊ pri
ma ſecũda. uel poteſt eẽ vniuerſale abſtra
ctum a re et ſic eſt conſequẽs eſſe rei ⁊ vni
uerſale et non eſt ſubiectum ſed accidens. ut
in prima philoſophia dicit ariſtotiles libro
ſeptimo. ſic ergo vniuerſale quod eſt genus
et vniuerſale quod eſt ſpecies accepta ut no
tiones eſſentiales forme totius eſſe rei ĩ po
tentia uel in actu ſecunde ſubſtantie ſunt.
hoc ẽ ſecũdo ſubſtantes et ſecũdo in eẽ natu
re et actu ſubſiſtentes. et hoc mõ intelligit
ariſtotiles. Subſtãtiam autem que cõis
ẽ ap primam et ſecundam non diffinit ari
tiles q2 multiplr ẽ dicta de illis. Ex his aũt
que in prehitis determinata ſunt manifeſtũ
. q2 eorum que de ſubiecto dicuntur neceſſe
ẽẽ et vnũ nomen et vnam rõnem predicari
de ſubiecto ut de aliquo homine particulari
et rõ diffinitiua et nomen predicatur hoĩs
quod exemplo probatur. q2 quidam homo
homo ẽ et ſic nomen predicatur et ẽ animal
rõnale mortale et ſic predicat̃ rõ. aliter eim
non eẽt uerum qđ in phiſicis determinatũ
ẽ per illud principium duꝫ alterũ de altero
ut de ſubiecto predicatur. quecunqꝫ de pre
dicato dicuntur omnia de ſubiecto dicũtur.
tale enim predicatũ ẽ in diffinitione ſubie
cti. et ideo dat ſubiecto et nomen et rõnem ſi
cut in phiſicis oſtenſum ẽ. Ea uero que ſunt
de numero eorum directo in linea recta pre
dicamentali ſuppoſita ut in pluribus neqꝫ
nomen neqꝫ rõ predicatur de his quibus in
ſunt ſubiectis. in abſtractis. n. neqꝫ nomen
predicatur neqꝫ ratio quia corpus non ẽ al
bedo neqꝫ aĩa gramatica. In quibuſdã ve
ro ſicut in concretis nihil prohibet aliquan
do predicari nomen accidẽtaliter de ſubiec
tis in quibus ſunt. rõnem uero diffinitiuaꝫ
ipſorum predicari de ipſis ẽ impoſſibile. cu
ius exẽplum ẽ ut albũ quod cum in ſubiecto
ſit corpore predicatur noĩe de ſubiecto. dici
tur. n. uera predicatione accidentali corpꝰ ẽ
album ratio uero diffinitiua albi nunquaꝫ
predicatur de corpore. huius aũt cã pro cer
to ẽ ꝙ ſubiectũ hinc et inde non dicitur ſcđꝫ
vnam et eandem rõnem. cum. n. quod ẽ de
ſubiecto dicatur dare nomen ⁊ rõnem ſbo.
dicitur ſubiectũ in recta linea ſcđm predica
bilium eẽntialium ordinẽ ſuppoſitũ. cũ aũt
dicitur ꝙ ea que ſunt in ſubiecto non dant rõ
nem ſuam ſubiecto. quamuis aliquãdo dẽt
nomen non dicitur ſubiectum in linea predi
cabilium ſubſtantialiter ſuppoſitum ſed di
citur ſubiectum ens in ſe perfectuꝫ et ocaſio
et aliquo mõ cã alteꝝ a ſba exiſtendi in ipſo.
ut dicit auicena. Et quia non eodem modo

dicitur ſubiectum non eſt mirabile ſi diuerſo modo predicatur. Uidetur tamen inconueniens quod dicitur. ſi loco nominis ponatur diffinitio. quod facere licet ut docet ariſtotiles in topicis. tunc uidebitur quod de neceſſitate tale predicatum ſubiecto ſuo dat nomen et rationem. ſi enim dicat̃ corpus ē album ⁊ albū ē coloratū diſgregatiuū uiſus uidetur ſequi ꝙ corpus ſit coloratum diſgregatiuum uiſus. Ad hoc autē quidam reſpondere nituntur ꝙ accidens rōnem non habet et ꝙ rōnem diffinitiuam ſibi dare non poteſt. Quod autem rationem non habeat nituntur probare per ariſtotilem in ſeptimo prime philoſophie qui uidetur hoc idē dicere et probare quia in diffinitiōe accidētis precipue per denominationem predicati cadit ſubiectum. eſt enim album corpꝰ albedine coloratum ⁊ hic diffinitur tale accidens quod oportet ꝙ per accidens ſibi eſſentiale. diffiniatur ſicut album per coloratum. Si ergo in intellectu albi ē corpus propter hoc ꝙ accidentis eē eſt in eſſe. oportet etiam ꝙ̄ in colorato intelligatur corpus per eandem rationem ⁊ adhuc tertio intelligatur in eo ꝙ dicitur uiſus diſgregatiuum. quia etiam hoc eſt accidens. ⁊ ſic corpus album erit cordus coloratum et corpꝰ uiſus diſgregatiuū talis autem diffinitio in qua idem multotiens dicitur nulla eſt. nulla ergo ē diffinitio accidentis. Sed iſta ſolutio cōtra ariſtotilem eſt. quia ariſtotiles dicit aliquādo nomine. nunquam autem de quo eſt ſed cui ineſt predicatur ratione. et ſic ſuppōit accidēs habere rationem. Dicens ergo ꝙ accidēs nō de ſubiecto cui ineſt nō predicatur ratiōe quia non habet rationem eſt contra ariſtotilem. Adhuc autem in primo topicorum dicit ꝙ albedine poſita ſiquis dixerit ꝙ poſitum eſt colorē eſſe quid ē dicit et qui dixerit ꝙ poſitum eſt colorem diffuſum in clara ſuperficie eſſe. quid dicit albedinis per diffinitionem. vel ſi dixerit album eſſe coloratum diſgregatiuum uiſus dicit diffinitionē albi per cauſam datam. ⁊ he ſunt rationes diffinitiue. Dicendum ergo ſecundum doctrinam ariſtotilis ꝙ accidens habet rationem ⁊ ſi non habet rationem ſecundum perfectam rationem diffinitionis ſicut ſubſtantia. diffinitio autem accidentis ſumit̃ ex principiis ſubiecti que ſunt cauſa accidētis. ⁊ ſic accidens et ineſt ſubiecto et demōſtratur de ſubiecto per cauſam quam dicit accidentis diffinitio. quando autem dicit ariſtotiles ꝙ accidens nomine predicatur aliquādo. nunquam autem ratione. intelligit ꝙ̄ nihil predicatur ratione. niſi quod rationem ſuam dat ſubiecto ſed dat nomen. quod ſcilicet ſicut nomen dicit id quod eſſe eſſentiale ſubiecto. ita ⁊ ratio illius nominis dicat omnia que ſunt in ſubiecto eſſentialia. ita quod nihil ponatur in ratione quod non ſit de eſſentia ſubiecti aut ſicut potentia aut ſicut actus. Sic autem accidens et ſi nomen det. nunquam dat rationem. quia que ſunt eſſentialia accidenti ſunt accidentalia ſubiecto. ⁊ extra naturam eius. nulla autem eſt ratio talis. Nominis autem predicatio in accidentali non repugnat ſed predicatio rationis ut ratio eſt penitus repugnat accidentali predicationi. ſi enim predicetur diffinitio ut diffinitio non predicatur de ſuo diffinito de hoc autem non predicatur niſi ut ſubſtātia ipſius et quiditas. Hic ergo eſt intellectus quod dat quid eſt nomen. cui non repugnat accidentalis predicatio. quia nomē prout notio poteſt ſubſtantialiter et accidētaliter ꝑdicari hoc nunquam dat rōnē ut rōnē quare ratio accidētali repugnat predicatiōi

Maniſeſtum eſt autem ex his que dicta ſūt quod cetera predicabilia omnia ſiue ſubſtantie ſiue differentie ſiue accidentia propria uel communia aut dicuntur de principalibꝰ et primis ſubſtantiis ut de ſubiectis ſibi directe i linea predicamentali ſicut ſubſtantie ſecūde. aut ſunt in eis ſicut in ſubiectis ab accidentibꝰ que inſunt denominatis. Sequitur igit̃ hec conſequentia. ſi ſecunde ſubſtantie ſunt de primis et accidentia in primis. ſubſtantie prime ſunt. ergo a deſtructione conſequentis ſi prime ſubſtantie non ſunt impoſſibile eſt eſſe aliquid aliorum. ſiue ſit de numero ſecundarum ſubſtantiarum ſiue ſit de numero accidentium. Hoc autem facile maniſeſtum fiet ex his que nunc dicenda ſunt. proponantur igitur ſingula ceterorum. que ſunt alia a primis ſubſtantiis. Et primo proponatur de ſecundis ſubſtantiis quod ꝑdicantur de primis. dic quod animal dē homine predicatur ut genus de ſpecie predicabitur. ergo utrumque iſtorum animal ſcilicet et homo que ſunt genus et ſpecies. et ſecunde ſubſtantie etiam de quodam homine ut de particulari. Si enim diceretur quod nō de aliquo predicatur quod eſt oppoſitum cōtradictorie eius quod eſt predicari dē aliquo cum non de aliquo et dē nullo predicari equipolleant. ſequeretur quod animal de nullo predicatur homine. et ſic non predicabitur animal de homine. datum autem erat ꝙ̄ de homine predicaretur. predicabitur ergo et de quodam homine. nō autē predicabitur aliquid de aliquo niſi per hoc quod ineſt illi ſecundum doctrinam. que iam preceſſit.

de vniuerſalibus. animal igitur ⁊ homo ſūt
in quodam homine. Similiter probatur ꝺ
accidente quod eſt in prima ſubſtantia. eſt
enim color in corpore igitur in aliquo corpo
re. ſi autem non in aliquo ē ſingulorum cor
porum. ſequitur ꝙ in nullo eſt corpore. ⁊ ſic
omnino non ē in corpore. datum autem fue
rat ꝙ erat in corpore ſequitur igitur ꝙ eſt ī
aliquo corpore. quecunque autem ſunt in ali
quo eē non habēt eſſe extra illud. Sub
ſtantie autem que ſunt ſecūde ſubſtantie et
accidentia ſunt in prima ſubſtātia ſecunduꝫ
eſſe. nullum igitur habent eē extra illi⁹ eſſe
omnia igitur alia de ſubſtātiis principalib⁹
dicuntur. aut in eis ſunt ſicut in ſubiectis.
ergo non exiſtētibus primis ſubſtantiis. ita
ꝙ nulla primarum ſubſtantiaruꝫ ſit impoſ
ſibile ē eē uel remanere in eſſe aliquod alio
ruꝫ. Sed omnia alia aut de ſubiectis pri
rmis ſubſtantiis dicuntur. aut in ſubiectis
eis ſunt. ⁊ quecunqꝫ altero iſtorum modorū
ſe habent ad primam ſubſtantiam non ha
bent eē niſi in prima ſubſtantia. ⁊ non habēt
eē extra ipſam. ſed hoc nō ſit. prima ſubſtā
tia. tunc non habet eſſe in prima ſubſtantia
ergo deſtructa prima ſubſtantia ſecundum
eſſe nihil remanet ſecūdarum ſubſtantiarū
uel accidentium. Et hoc quidem contrari
um uidetur ad illud quod in doctrina ꝺ qui
qꝫ vniuerſalibus dictum eſt. ꝙ ſcilicet ꝺſtru
cto quolibet homine et qualibet alia ſpecie
animalis et quolibet idiniduo adhuc rema
net animal. remanet illa ſuaſtantia anima
ta ſenſibilis. adhuc autem ſecūde ſubſtātie
priora ſunt quia ſunt de conſtitutiōe ultimo
rum que dicuntur ſubſtantie prime. Sed
poſterioribus deſtrnctis non ſequitur ꝺſtru
ctio eorum que priora ſunt. Adhuc ab in
ferioribus non ualet ad ſuperius argumen
tationis proceſſus niſi affirmando ⁊ non ne
gando. Si autem uera ſūt que hic dicū
tur tunc locus ab inferiori ad ſuperius ualꝫ
deſtruendo ſiue negādo quod eſt inconueni
ens. arguitur enim ſic. inferius non eſt ergo
ſuperius non eſt. quod non ſequitur ſed econ
uerſo ſuperius non eſt ergo inferius non eſt

Ad hec autem dicēdum ſicut in doctria
vniuerſalium meminimus nos dixiſſe qꝺ
ſuperiora eē actuale ſecūdum naturam non
habent et eē perfectum ultima perfectione
niſi in indiuiduis. que ſola perfectum eſſe in
natura attingunt ad quod omnia que ſunt ī
genere ⁊ ſpecie eſſe habent ī potentia ⁊ inde
terminatum ⁊ cōfuſum et fluidum quouſqꝫ
illud attingūt. ⁊ ideo illis non exiſtentibus
nihil aliorum habet eſſe actuale in natura ⁊
determinatum. Ad ea autem que ꝯtra
hoc obiciunt dicēdum ꝙ priora ſecūdum na
turam non deſtruunt ut priora deſtructis
ſequentibus poſterioribus ſecūdum eē prio
rum. ⁊ ſic deſtructis indiuiduis remanet eſ
ſe eorum que natura priorum ſunt īdiuidu
is. et deſtructis ſpeciebus remanet eſſe eo
rum que ſpeciebus priora ſunt ſecūduꝫ eſſe
illud quo priora ſunt eis hoc autem eſt eē
intellectuale quo ſunt genera et ſpecies. et
non eſt eſſe actuale perfectum in natura quo
ad hoc enim deſtruuntur deſtructis primis
quia tale eſſe non habent niſi ī primis.

Ad hoc autēꝫ quod obicitur de loco ab
inferiori ad ſuperius qui non ualet niſi affir
mando. Dicimus ꝙ hoc uerum eſt ſed non
eſt locus ab inferiori ſed eſt locus a partib⁹
ſufficienter enumeratis ſicut hic. hoc nō ha
bet eſſe niſi ī. a. et. b. et. c. ſi igitur nec. a. nec
. b. nec. c. ſequitur neceſſario ipſum non eſſe
et hoc quidem eſt verum. Dic ergo uerum
eſt quantum ad eſſe actuale in natura per
fectum ꝙ deſtructis primis et principalib⁹
ſubſtantiis impoſſibile eſt aliquem alioruꝫ
ſecundum eſſe tale remanere. Siquis
autem opponat et dicat ꝙ non ſequitur ꝙ ſi
non remaneat ſecundū tale eē ꝙ non rema
neat ſecūdum eſſe ſimpliciter. dicēdum qꝺ
tale eē eſt eſſe ſimpliciter. et omne aliud eē
eſt eſſe ſecūdum quid. vnde ſi ſecundum ta
le eſſe non remaneret ſimpliciter quidē non
remaneret ſed maneret ſecundum quid. et
ſic loquitur ariſtotiles.

Ecundarum uero ſubſtantiarum
magis ſunt ſubſtantie ſpecies quaꝫ
genera propter eandem rationem
que differentia eſt. ſpecies eniꝫ pro
pinquior eſt prime ſubſtantie quaꝫ genus ſe
cundum deſcenſum in linea predicamenta
li. et quia propinquior eſt magis determiat
de eſſe ipſius. Et hoc probatur per hoc qꝺ
ſiquis interrogatus prima ſubſtantia quid
eſt ut quid eſt aliquis homo aſſignet reſpon
dens ad queſtionem quidem primaꝫ ſubſtā
tiam euidentius et manifeſtius aſſignabit
quid eſt prima ſubſtantia ſpecies proferens
in reſponſione quā proferendo genus ſpeci
es eſt totum formale eſſe eſt cuiuſdaꝫ homi
nis eſſe aut hominis in genere non eſt totū
ſed ſecundum partem. et eſt communitate
generis confuſum. vnde ſicut determinati
us eſt eſſe cuiuſdam hominis in quodaꝫ ho
mine quā in homine. ſic determinatius eſt
eſſe cuiuſdam hominis in ſpecie quaꝫ in ge
nere. aſſignando ergo hominem manifeſti
us aſſignabis quid eſt quidam homo quā aſ
ſignando animal. eſſe in ſpecie ſicut eſſe ho
minem magis eſt propriuꝫ alicui hominis
qꝫ eſſe in genere ut eē aial. eē nanqꝫ aial eſt
eē cōius et magis ꝯfuſū ⁊ īdetermiatū ꝙ eē

hominem ſicut patet in ſimilibus inducēdo
Cum enim interrogatus fueris quid ſit
aliqua arbor. et dixeris aliquam arborem
arborem eſſe ſecūdum ſpeciez manifeſtius
⁊ certius quid eſt quedam arbor . aſſigna-
bis quam ſi dixeris plantam eē ergo a ſimi
li ⁊ quē dā hoīez aſſignando dices eē hoīem
manifeſtius quidem aſſignabis quod ē quē
ſi dixeris eundem animal eē. Amplius
hoc quidem probatur alia ratione principa
les enim ſubſtantie ideo principales dicun
tur eo ꝙ omnibus aliis ſubſtant .et ſubſtan
tias ſunt et alia omnia aut de his predicaꝫ
aut ſunt in ipſis ſicut dictū ē ideo.n. maxi
me ſubſtantie in phiſicis ſunt uocate . ſicut
aūt prime ſubſtantie in ſubſtando et funda
do in eē actuali ad oīa alia ſe habent. Sic
et ſpecies ſe habent ad genera ſbias eniz ge
neri ſpecies vt determinans confuſionem
eius ad eē formale ultimum. et hoc probaꝫ
ex hoc ꝙ genera de ſpeciebus predicantur ſi
cut magis cōe de minus cōi. ⁊ ſicut totū de
parte cuius eſt totum. Species aūt d̄ gene
ribus minime predicantur eo ꝙ non cōuer
tibilr̄ ꝙ ſicut genus de ſpecie vlr̄ predicaꝫ
ſic predicetur ſpecies de genere. ſequitur er
go ex his ꝙ ſpecies magis dicit ſubſtantiaz
et quid ē prime ſubſtātie ꝙ̄ genus. Uid̄
tur tamen contra hoc obici quia in q̄ōne qd
ē magis dicit cām qua aſſignat cām illā que
per ſe cā ē ꝙ̄ ſi aſſignat cām que per illā prio
rem hꝫ ꝙ ē cā. ſed generaliſſimum qd̄ ē om
nium principiū per ſeipſum ca ē in q̄ōne qd
ē. oīa alia inferiora per id ſūt cā. ⁊ ſic magis
uidetur dicere quid ē aſſignatis . dicens qd̄
aſſignans ſpeciem qd̄ ſi ꝯcedatur contrariū
ē huic qd̄ dictum ē. Adhuc āt enim in ife
riori ſit ſuperius actu et intellectu . qui aſſi
gnat id qd̄ inferiꝰ ē aſſignat ēt id qd̄ ſuperiꝰ
ē. qui āt aſſignat ꝙ ſuperius nec actu nec in
tellectu aſſignat qd̄ inferius ē. qꝛ non ē in ip
ſo niſi ſcd̄m potentiam. plus igitur cām eiꝰ
qd̄ quid ē aſſignat qui aſſignat ſpeciem . ꝙ̄
ille qui aſſignat genus. et hoc ē concedēduz
Et qd̄ obicitur ꝙ qui aſſignat ꝙ inferius ē.
aſſignat qd̄ per aliud cā ē. Dicendum ꝙ īfe
rius non eſt per aliud cā ꝙ ſit extra ipſum. ⁊
ideo non eē cauſa oīo per aliud . ſed per ſeip
ſum. Si aūt eē per ſeipſum extra ſeipſum.
tunc eēt cā oīo per aliud et ideo ē q̄ōne quid
ē melius aſſignat cām qui dicit ſpeciem ꝙ̄
qui dicit genus. Manifeſtum eſt igiꝫ ꝙ
inter ſecundas ſubſtantias magis ē ſubſtan
tia ſpecies ꝙ̄ genus. ſed ipſarum ſpecieruz
quecunqꝫ ſūt ſpecies ſpecialiſſime ita ꝙ nul
lo modo poſſunt eē genera. uel magis alte
ra ꝙ̄ altera eſt ſubſtantia . quia quelibet il
larum equaliter totum ē eſſe ſuoruz indiui

duorum in forma ultima determinatum
cui ineē idiuidui nihil additur niſi materia
⁊ accidens indiuiduans. Quod probaꝫ
inducendo quia ſi iterrogatus fueris de ali
quo homine quid eſt. et d̄ aliquo equo quid
eſt nihil familiarius ad eē huiꝰ hominis per
tinens ſiue determinans reſpondendo de a
liquo homine reſpondens ipſum hominem
eē equm eq̄ enim determinatum et certum
eſt eē cuiuſdam hominis in homine et eſſe
cuiuſdam equi in equo. eque igitur homo et
equs que ſunt ſpecies ſpecialiſſime ſubſtan
tie ſunt quātum ad actum ſubſtandi. Silr̄
autem et principalis ſubſtantiarum vnius
ſpeciei quam alterius ſpeciei que ambe ſūt
ſpecialiſſime ⁊ non ſubalterne ſubalternati
poſite nihil magis principalis et ſubſtantia
minus ſpeciei quā principalis ſubſtantia al
terius ſpeciei et magis uel minus ſubſtātia
principalis quam altera. nihil enim magis
ē ſubſtantia principalis aliquis homo quā
aliquis bos uel aliquis equs . ſed eque ſunt
principales ſubſtantie . omnia indiuidua
ſpecierum ſed non ſic eſt in generibus quan
uis enim genus ſit generis ſuperius ſqꝫ ad
generaliſſimum non tamen ſequitur ꝙ ge
nus generis ſit tertia ſubſtantia ⁊ genus illi
us generis ſit quarta ſubſtantia et ſic aſcen
dendo ſit quinta et ſexta. ita ꝙ ultima ſit ge
neraliſſimum . quia in formis cōmunibus
que predicantur non ē niſi confuſum et d̄ter
minatum per ultimum actum. et ideo non
ſunt niſi due in genere ſubſtātie ſecūduz ma
gis et minus determinata quidem que eſt
ſpecies et indeterminata que eſt genus. ſed
hoc uerum eſt ꝙ in confuſo eſt confuſum con
fuſius et confuſiſſimum. ſed hec non faciunt
gradum ſecundum ſpeciem differentem qꝛ
pluribus illorum confuſū eſt et indetermi
natum. merito ergo ea que aſcendendo poſt
principales ſubſtantias ſunt inferiorum ſpe
cies et genera dicuntur ſubſtantie. et ſola il
la ſunt ſubſtantie ſecunde. ſola enim hec in
dicant ſecundum queſtionem factaz per qd
eſt principalem ſubſtantiam confuſo eſſe ⁊
indeterminato inter ea que de pricipali ſub
ſtantia predicantur. omnia enim predicabi
lia predicantur in quale aliquem enim ho
minem aſſignando quid eſt demonſtrabit.
aliquid familiarius ⁊ certius ſi ſpeciez ⁊ ho
minem eſſe dicat quaꝫ genus dicendo quod
ſit animal. Aliorum uero predicabilium
que ſecundum accidens predicantur eo qd̄
in ſubiecto ſunt quicquid aſſignauerit reſpō
dendo ad iterrogationem factam per quid
quodlibet aſſignabit extranee. Nec erit de
eſſentia prime ſubſtantie . vꝫ de quiditate
eiꝰ oppoſito . ergo iſta de cā ſpecies ⁊ genera

ſolū ſecunde ſubſtātie dicunt᷑. Amplius aūt
hoc idem ēt de mō probatur quia principa
les ſubſtātie ab actu ſubſtādi ſubſtātie ſūt uo
cate ideo dicuntur principales ſubſtātie. qꝛ
oībus ſilꝫ aliis ſubiacent predicatis ſiue eſ
ſentialibus ſiue accidentalibꝰ. Sicut āt
prime ſubſtātie ad oīa alia predicata ſe ha
bent in ſubiacendo ita ſpecies et genera pri
cipalium ſubſtātiaꝝ ad reliqua alia acciden
talia .ſ. predicata ſe habēt. qꝛ de ſpeciebus ⁊
generibus oīa reliqua accidentalia predica
ta predicātur p mōꝫ qui ſupra determinatꝰ
eſt. aliquem enim hoīem dices eē gramati
cum ſicut nuper ante probatū ē. ſimilr ēt eſt
in aliis accidentalibus predicatis. Se
cundum igitur locū in ſubſtādo ſpecies ha
bent ⁊ genera. iō ſecunde dicūtur ſubſtantie
⁊ omnes dicūtur ſubſtātie ⁊ nulle tertie uel
quarte.

Jc determinatis de principalibus
et ſecūdis ſubſtātiis iam nūc ꝓpri
etates ſiue paſſiones genus ſubſtā
tie conſequentes relinquitur determinare.
Tāgemus igitur prius proprietates q̄cūqꝫ
ſubſtantie cōueniunt inquātū ē in pdicabili
bus. qꝛ ille ſunt huic noſtre intētioni magis
ꝓprie. Quia vero propriū ē ꝯueniens
oī et ſemper. iō ea que proprie dicūtur eē to
ti generi ⁊ toti coordinatiōi ſbe ſūt ſpēbus ⁊
generibus cōia. Dicamus igitur ꝙ cōe ē
oī ſbe in ſbo non eē eo mō quo accidens ē in
ſbo. Jam. n. ante diſtinximus ꝙ ſubiectum
dr ſm nomen idem qꝺ ſubtus in actum ſiue
ſuppoſitum ⁊ ſic natura cōis i ſuo inferiori
ſicut in ſbo ſicut genus in ſpecie ⁊ ſpecies in
indiuiduo ⁊ vlr ſcōa ſba in inferiori ⁊ ptīcu
lari. Dicit᷑ āt ſubiectum ens in ſe cōple
tum quod ē accidens uel alterius cā exiſten
di in eo. et hoc mō non niſi accidens ē i ſub
ecto et ſic oī ſubſtantie tam ſecūde ꝙ prime
icōe ē in ſubiecto non eē. hoc āt pꝫ inductiōe
principalis ſubſtantia que ē particulare ſub
ſtātie neqꝫ ꝺ ſubiecto dicitur qꝛ nihil ſibi ſub
ſtat ut ſuppoſitū neqꝫ neqꝫ ē in ſbo ſicut acci
dens eē ē in ſubiecto eē qꝛ eſt per ſe exiſtens

Secundaꝝ uero ſubſtantiaꝝ ſilr man.
feſtum ē ꝙ nulla eſt in ſubiecto ſic dicto ſubi
iecto quod eſt ens cōpletum qꝺ alii dat eē in
ſeipſo qꝺ eē non habet niſi inſit ei. hō enim
qui ē ſubſtātia ſecunda dicit᷑ quidem de ſub
iecto prout ſuppoſitum dicitur ſbm quando
de aliquo homine predicatur. ut cum dicit᷑
aliquis homo eſt homo ſed non eſt in aliquo
homine ut in ſubiecto prout ſubiectuꝫ dicit
ens completum alii dans eē per hoc ꝙ ē in
in ipſo et non haberet eē niſi in ipſo eēt. cuiꝰ
probatio ē quia ſicut homo quod ē ſecunda
ſba nō ē in aliquo hoīe ꝙ accipiat ab aliquo
hoīe eē qꝺ nō hēret niſi i ipſo eēt. hō. n. put
ſubſtantia ſecunda et ſpecies ē eē indiuiduo
rum et eē ali cuius hominis dans eē parti
cularibus ⁊ ideo impoſſibile eſt ꝙ eē accipi
at propter hoc ꝙ inſit eis. ſimiliter aūt ⁊ ani
mal quod ē ſubſtātia ſecūda ut genus ꝺ ſub
iecto quidem dicitur de aliquo homine vel
aliquo animali. ſed non ineſt alicui animali
uel hōi ut accidens in ſubiecto et ſecundum
hoc patet ꝙ ſi fiat talis argumentatio ſcilicet
ſba ſecunda ē in prima. et prima ſubſtantia
ē ſubiectum ſecunde. ergo ē in ea ſicut i ſub
iecto. peccat. n. ſcōm fallaciam equiuocatio
nis qꝛ ſubiectuꝫ in prima ſtat pro ſuppoſito
in concluſione āt ſtat pro ſubiecto in ſe cōple
to qꝺ ſubiectum accidentis. Amplius ſi
cut ante habitum ē eoꝝ quidem que in ſub
iecto ſunt vt accidens ē in ſubiecto nomen q̄
dem nil prohibet aliquādo predicari ꝺ ſub
iecto in quo ſunt. et rōnem uero eorum pre
dicari de ſubiecto ita ꝙ predicetur vt ratio
ſubiecti ē impoſſibile ē ſicut ante oſtenſum ē

Secundaꝝ vero ſubſtātiarū predicatur
de ſubiecto qꝺ ē ſuppoſitum et nomen ⁊ ra
tio diffinitiua quod patet qꝛ nomen hoīs qꝺ
ē ſubſtātia ſecunda predicatur de aliquo ho
mine. aliquis. n. hō eſt homo. ⁊ ratio ſimili
ter quia aliquis homo ē animal rationale ⁊
mortale. igitur ſecunda ſubſtātia non ē ꝺ nu
mero eoꝝ que in ſubiecto ſūt ſicut accidēs
ē in ſubiecto. hoc autem qꝺ ē in ſubiecto nō
eē ē quidem proprium qꝺ conuenit omni et
ſoli ⁊ ſemper. ſed non conuenit ſoli conuenit
oī ēt differentie que i predicamento ſubſtan
tie ſcōm rectam lineam predicabiliū in ſup
ſtando et ſubſtando nō ē differentia eniꝫ in
ſubiecto non ē. bipes enim et greſſibile que
ſunt differentie aīalis mobilis diuiſiue ⁊ ſpe
ciei hoīs differentie cōſtitutiue dicūtur pre
dicantur de ſubiecto i quo ſunt et qꝺ eſt ſub
iectum vt ſuppoſitū de hoīe. Jn ſubiecto
aūt nullo ſunt prout ſubiectū in ſe completū
dat eſſe accidenti quod ē in potētia. differē
tia enim in ſpecie dat eſſe actu ſpeciei. quia
ſicut in ſcientia vniuerſaliū determinatum
eſt differentia ē quod ad eſſe conducit et qꝺ
eius quod eſt eſſe rei pars eſt. igit᷑ nec bipes
nec greſſibile in homine eſt. ita ꝙ per ineſſe
accipiat ꝙ ſit. confert enim ſpeciei eſſe diffe
rentia et non accipit ab ipſa. ſi enim accipe
ret eſſe a ſubiecta ſibi ſpecie oporteret ꝙ ſpe
cies acciperetur in diffinitione differentie ſi
cut ſubiectum recipitur in diffinitione acci
dentis hoc autem non fit ſed potius differē
tia recipitur in diffinitione ſpeciei. patet igi
tur ꝙ non ineſt ſpeciei ut accidēs. Adhuc
aūt de quocunqꝫ predicatur differentia ut ꝺ
ſubiecto nomine ꝺ eodem predicatur ratio

ſiue diffinitio dr̃ie ſicut pꝫ exẽplo. qꝛ ſi greſ
ſibile de hoīe dicitur ſiue predicať . tunc ẽt
rõ diffinitiua greſſibilis de hoīe predicatur
q̄ eſt pedibus mobile uoluntate ſiue appeti
tu ſ̄m ꝓceſſiuuꝫ motuꝫ ē eīm hõ greſſibilis
homo mobilis voluntate motu ꝓceſſiuo.
Põt aũt hic oriri dubium . vtrum dr̃ia
ſit ſb̃a. vr̃ n. ipã non eẽ ſb̃am ꝑꝑ hoc qđ di
citur hoc ꝙ eſt in ſb̃o non eẽ non ſoli ſb̃e cõue
nit ſed ẽt dr̃ie. per hoc. n. cõuenit vr̃ dr̃iam
ſb̃am non eẽ ſed hoc iam in ſcīa vliuni ſuffi
cienter determinatuꝫ ē. Eſt. n. dr̃ia illa que
magis ꝓprie dr̃ia ē ſ̄m id qđ eſt et ſ̄m ſuaꝫ
naturam ſb̃a que eſt forma ſb̃alis que dat eẽ
actu ſb̃e toti et hoc mõ totius eẽ id qđ autẽ
ē notio deſignans totum eẽ in actu dr̃ia eſt.
et iõ de toto predicatur. Si t̃n dr̃ia ꝓut rela
ta ad genus ꝯſideratur cuius qualitas eſt in
ipſius ꝑtate conſiſtens. ſic ſe hꝫ ad genus ut
perfectum eẽ generis ꝯn̄s . et iõ in hac com
paratione comparatur ad genꝰ vt qualitas
accidentis inſeparabilis que t̃n qualitas ſꝫ
naturam qualitatis qualitas nõ ē ſed ē qua
litas eẽntialis ꝑꝑ hoc ꝙ generatur potẽtia.
potentia imperfecti ē cuius impfectio ad ac
tum perficiť determinata potentia generis
per ꝯiunctam ſibi dr̃iaꝫ. ⁊ hoc mõ ſb̃alis for
ma ē hn̄s modum qualitatis. Comparata
aũt ad ſpeciem quaꝫ in ſuo eẽ cõſtituit quali
tas ē ẽt eẽntialis et ſb̃a qꝛ nihil conſtituit in
eẽ niſi ſb̃a ⁊ qꝛ ſic hꝫ modum qualitatis ⁊ ef
fectum ſb̃e. iõ non ſc̄dm ſuam totam rõneꝫ
ſb̃a eſt. et qꝛ eſt ſimplex et non compoſita. iõ
in directa linea coordinationis predicabili
um ſb̃e cadere non põt ſc̄dm ordineꝫ ſuper
ſtandi ⁊ ſubſtandi. qꝛ non reſpicit ad genus
ſb̃e ſicut ad ſui eẽ principium. iõ ꝑ ſe genus
eẽ non põt. prima. n. genera ſunt prima re
rum principia. Reſpiciẽs ãt ad aliud ut
ad ſui principium in quo ē primum principi
um eẽ non põt. et ſic non poteſt eẽ genꝰ. cum
ergo reſpiciat ad genus non ſicut generi ſup
poſitum ſed ſicut ad id in quo ē ſicut in pote
ſtate naturali relinquitur neceſſario ꝙ ſit in
linea laterali. ⁊ iõ neqꝫ in genere ē neqꝫ cuꝫ
numero extranea ⁊ ſeparata a genere. ⁊ hu
ius quidem doctrina in ſcīa vliuni tradidi
mus in tractatu de dr̃ia ſed l̃r̃ſi hic dicimꝰ
inquãtum intentioni pn̄ti ē neceſſarium. qꝛ
igitur in genere ſubſtãtie non ē ꝑꝑ hoc dr̃ ꝙ
in ſubiecto non eſſe non ſolum ꝯuenit ſb̃e ſed
ẽt dr̃ie. ſed ē aliquid quod ꝯturbare poſſꝫ ſꝫ
hanc doctrinam. ita ꝙ aliquis poſſet moue
ri de ſb̃aꝝ principaliuꝫ ꝑtibus. vt eſt manꝰ.
pes et hꝰi. uel ẽt ſicut materia et forma ex q
bꝰ fit ſb̃a cõpoſita. iſte. n. ꝑtes i ſb̃a ꝯpoſita
uidenť eẽ ſicut in ſb̃o. non. n. hn̄t eẽ partiũ
niſi in compoſito. manus. n. abſciſa non eſt
manus. ⁊ ita forte aliquis putaret ꝙ ſꝫ hanc
doctrinam cogamur multipl̃r eas dicere
non eẽ ſubſtantias et conuerſim per hãc rõ
nem ꝙ non ſint ſicut ſubſtãtie. ea. n. q̄ tanq̄
partes eẽntiales uel itegrales ſunt i aliquo
per hoc ꝙ ſic ſunt in toto non hn̄t eẽ in ſubie
cto. ē. n. alius modus eẽndi aliquid i aliquo
ſicut pars in toto. ⁊ alius modus eſſendi in
aliquo ſicut accidens in ſb̃o ut in quarto phi
ſicoꝝ determinatur. Sciendum t̃n ē ꝙ
pars non ē in actu niſi qñ ē in toto ſed eſt i po
tentia pars et non ſecundum actũ qñ non ē
in toto. ⁊ ſic a toto accipit actum et rõnem.
actus ãt ipſius ē forma ꝯcomparatio ipſius
quã hꝫ ſꝫ formã ſicut oculi uidere et radicis
alimẽtũ trahere et folii fructum a caumate
defendere et manus opus intellectus com
paratim ꝑficere et hꝰi et ꝑtãtes adhuc par
tes hn̄t in toto et non hn̄t qñ in toto nõ ſūt.
⁊ iõ abſciſe partes equiuoce noīa illa recipi
unt que habent in toto . ſed ꝙ in toto aliquo
mõ recipiunt nomen et rõnem ē a toto. hoc
ãt non facit accidens qñ ē in toto ut in ſubiec
to. ⁊ iõ equiuocatio ē qñ dr̃ pars in toto . et
qñ dr̃ accidens eẽ in toto. accidens. n. non ē
forma partis ſed totius. qꝛ ſubiectuꝫ accidẽ
tis eſt ens in ſe completum. completũ ãt eſt
totum compoſitum. Eſt aũt adhuc etiã
diſſilitudo qꝛ partes in toto ſiue ſint eẽntia
les ſiue integrales totum ꝯſtituunt ſc̄dꝫ eſſe
⁊ iõ ſubſtantie ſunt totius. accidens. n. non ē
in toto ſicut conſtituens ipſum ſc̄dm ſb̃aꝫ. ſꝫ
ē ſicut ꝯſtitutum in eſſe quocunqꝫ per ſubie
tum. et iõ in diffinitione accidentis recipiť
ſubiectum ſicut cã eẽ accidentis. In diffi
nitione ãt compoſiti recipiunť partes ſicut
principia cognoſcendi totum. qꝛ eadeꝫ ſunt
principia cognoſcendi et eẽndi ſicut dr̃ i pri
cipio phiſicoꝝ. dicit ãt ariſtotiles ꝙ compo
ſitum et totum cognoſcimus cum ſcimꝰ ex
quibus et quot et ex qualibꝰ eſt. Ex his aũt
quidam errantes obiciunt ut dicit gregoriꝰ
nicenus quecunqꝫ ut endelichia ſũt i aliquo
aut ut accidens ſunt i aliquo. aut ſicut forma
materialis que habet eẽ in ſubiecto . ⁊ non
habet eẽ extra ipſum . aīa ãt ut endelichia
habet eſſe in corpore . aut ergo eſt in ipſo ſi
cut accidens in ſubiecto. aut ſicut forma ma
terialis. et quecunqꝫ hoꝝ detur ſequitur ꝙ
non habet eſſe niſi in corpore ⁊ non habet eſ
ſe extra ipm̄.. Adhuc ãt quidam reſpõ
dere nituntur dicẽtes ꝙ aīa habet eẽ in cor
pore ſicut motiuum in moto . ſicut rex in re
gno et nauta in naui. ⁊ iõ ſeparabilis ē a cor
pore et ſeparata habet eẽ in ſe ipſa. Sꝫ ſal
ua pace iſtoꝝ iſti non ſoluunt obiectionem.
qꝛ obiectio ſic procedit dicẽs ꝙ quecunqꝫ ut
endelichia ſunt in corpore motiuum autem

in moto non ē ſicut endelichia. aīa āt in ſcdo
de aīa dr̄ eē endelichia corporis orgāici po
tentiam vite habētis. ⁊ hoc dictum ē d̄ aīa.
non ſcd̄m q̄ ē aīa. ſed ſcd̄z q̄ ē corporis aīa
ti forma. et iō dicit ariſtoti. q̄ ſic diffinitiua
aīa ē inhita ⁊ ſicut ſomnus ⁊ ſicut figura ele
mentalis et ē diffinitio ad demſ̄rationem ſe
habens ſicut ꝯcluſio. et iō in ſequētibus cor
rigit eam ariſtotiles. dicens q̄ aīa que ſcd̄z
ſbām ſm̄ q̄ aīa ſubſtantia ē diffinit̄ ſic. Aīa
ē principium et cā uite ſuppōitur talis qua
lis ipſa aīa ē. uegetabilis āt ē cā et pꝛīcipiū
vite uegetabilis ⁊ ſenſibilis principium cau
ſa uite ē ſenſibilis que uite non ſunt ſine cor
pore. et iō ille aīe non ſunt principia et cāe ta
lis vite niſi in corpore. aīa āt intellectualis
principium ⁊ cā talis uite ē ſine corpore. in
telligentia. n. pſicit̄ ſine aliquo corpore. et
ē ab oī corporali ſbo ſeparatum. ſi igit̄ prin
cipium et cā talis uite ē et ſcd̄m ſe ipām ta
lis uite erit principium et cā ſeparata. igit̄ a
corpore talis uite ē cā ⁊ principium. Ad
obiectum āt dicendum q̄ aīa intellectualis
non ē endelichia corporis niſi per ſuū ac
tum qui ē infuſio ſenſus ⁊ motus in corpus.
⁊ iſti ſunt actus ipſius ſcd̄m id qd̄ ē ps et po
tentia ipſius ſicut uegetabile et ſenſibile. ac
tus aūt ⁊ comparatio ipſius ſcd̄m id qd̄ eſt
in ſubſtantia ē ſcd̄z id qd̄ itellectualis eſt. et
hic actus et hec comparatio ē ſine corpore.
hec āt quamuis ad ꝓpoſitum non ſint tamē
ꝓpter obiectionem remouēdam poſita ſūt
ut perfectior ſit doctrina.

Huic aūt ē ꝓprium qd̄ ꝯuenit ſp
ſed non ſoli neq̄ oī ſoli quidem nō
ꝯuenit q2 conuenit ſubſtantie et dr̄ie non āt
oī ꝯuenit q2 non ꝯuenit principali ſubſtātie
hoc āt proprium quod ineſt quidē ut ꝓpriū
ſubſtantiis qui a ſubſtando et ſupſtando ſub
ſtantie dicunt̄. ⁊ ineſt dr̄iis q̄ a ſubſtando di
recte in genere eē non dicunt̄ q̄ oīa predica
ta q̄ ſunt ex ipſis ⁊ de numero eoꝝ ſunt vni
uoce p̄dicant̄ de his de quibus predicantur
oīa eīz p̄dicata q̄ ſunt ab his hoc ē ſubſtātia
⁊ differentiis ſumpta aut p̄dicat̄ de indiui
duis aut de ſpeciebus generalr̄ dicta ſpecie
ad ſubalternam ⁊ ſpecialiſſimam. hoc aūt
ꝓprium non oī ꝯuenit ſubſtantie q2 non ꝯue
nit principali ſubſtātie q̄ ē ſubſtantia indiui
dua. A principali nanq̄ ſubſtantia nulla ē
p̄dicatio. q2 indiuiduum de nullo p̄dicatur
⁊ ſi nulla ē predicatio ſumpta de principali
ſubſtantia tūc non p̄dicatur vniuoce de ali
quo eo q̄ de nullo ut ſibi ſubiecto p̄dicat̄. ipa
ē. n. oīum nouiſſimum oīum ſbm̄. ⁊ iō hēre
non pōt aliquid qd̄ ſibi ſit ſbm̄ put ſbm̄ dr̄
ſcd̄m naturā ſubſtās ſuppoſitū nec pōt dici
d̄ ſbo. hoc aūt q̄ vniuoce predicatur de aliquo
de ipſo. dr̄ ut de ſbo. prima igit̄ ſba de nullo
vniuoce p̄dicat̄ et ſic habent due ꝯditiones
.ſ. q̄ non pōt et q̄ non pōt vniuoce. huic aūt
videtur ꝯtrium eē qd̄ in libro de quinq̄ vlī
bus dicit porphirius q̄ .ſ. indiuiduū de vno
ſolo hoc ē de ſeipſo p̄dicatur ſed hoc in ſcīa
quam de vlibus ſcripſimus ſolutum ē. Ibi
dem. n. diximus q̄ aliquid predicari de ſe
ipſo naturali p̄dicatione non ꝯtingit ſiue eſ
ſentiali p̄dicatione. q2 in tali predicatione p̄
dicatione predicatum dz eē de rōne ſbi ⁊ pri
cipium ꝯſtituendi et cognoſcendi ipſū.

Hoc aūt non pōt eē quando idem de ſeipſo
predicatur. eodem mō quando ſbm̄ eſt de
rōne predicati tunc ſbm̄ ē principiū cogno
ſcendi predicatum. ⁊ hoc iteꝝ eē non pōt qn̄
idem de ſe p̄dicatur. non. n. pōt eē niſi predi
catio per accidens ſi p̄dicatio ē. non. n. illi p̄
dicatur ꝓprius effectus de cā ſed p accidēs
non ē p̄dicatio. q2 nec predicatū ē accidēs
ſbi vt ſbm̄ eſt accidens p̄dicati ⁊ ſic nec eſt p̄
dicatio p ſe nec per accidens ergo nulla. et
hoc quidem ueꝝ ē q2 quando indiuiduū de
ſe predicat̄ ſignificat̄ idem ſibi ineē. qd̄ nul
lo mō pōt intelligi. q2 nihil ineſt ſibi ipſi. vt
in quarto phiſicoꝝ dicit ariſtotiles. Sz qd̄
dicit porphirius intelligendū ē de inordina
ta predicatione q̄ non ē vlis alicuius predi
catio. ⁊ tunc illa predicatio reducit̄ ad artē.
ut idem ſm̄ id qd̄ ē intelligatur p̄dicari. et
hoc ē cum dr̄ hic hō ē hic hō uel ſoꝛ. eſt ſoꝛ.
ut ſenſus ſit q2 hic hō ſcd̄m id q̄ ē res natu
re eſt hic homo q̄ hz eē hoīs uel ſoꝛ. ſcd̄m q̄
eſt hic ſoꝛ. ſortes quo hz eē ſortis hoc ē ſcd̄m
q̄ eſt ſub indiuiduantibus ſignificantib⁹ ip
ſum eē ſortem de talibus p̄dicatiōibus hic
non loquimur. hoc āt mō loquendo vt dicit
boetius nulle ſunt ꝓpōnes uerriores his ī
quibus idem de ſe ipſo predicat̄. q2 in talib⁹
idem ſcd̄m id quo eſt id quo ē de eo quod eſt
predicatur eē. n. quo ē id qd̄ eſt ab eo qd̄ eſt.
inſeparabile eſt per intellectum. et iō ſemꝑ
eſt uera. et ut quidam dicūt a nullo niſi a ſe
ipſa talis ꝓpoſitio ſuam hz ueritatem. ſem
per. n. ueꝝ eſt hoc. hō eſt hō domus ē dom⁹
q2 eē in eo qd̄ eſt ſemper accipitur per intel
lectum et iō eterna ē talium ueritas ꝓpōnū
ut dicunt quidā. Pꝫ igr̄ qualiter ē ⁊ q̄lr
non ē a prima et principali ſba predicatio.
q̄ aūt vniuoce non p̄dicetur facile ꝓbat̄ per
hoc q̄ non hz aliquid ſub ſe ſuppoſitū in quo
ſit ut genus uel dr̄ia qd̄ cā ē vniuoce p̄dicati
onis. Cum aūt aliquo mō de ſe predicatur.
non tamen predicatur ut ens de rōne ſui ip
ſius. et ſic vniuoce de ſe non pōt predicari.
q̄ aūt oīs predicatio q̄ ſumit̄ de ſecūdis ſub
ſtantiis et differentiis ſit vniuoca. ꝓbatur
per inductionem. q2 q̄cunq̄ ſūt de numero

ſecūdaꝝ ſbarum ſunt ſpecies vel genera. ⁊
ſpecies quidem eēntialr̃ predicanť de pluri
bus dn̄tibus numero ſolo. et hec ſunt idiui
dua. genera aūt predicanť et de ſpeciebus et
de indiuiduis ſbali predicatione. q̃ genus ꝑ
dicať de pluribus dn̄tibus ſpecie. Silr̃ et
dr̄ie predicanť de ſpeciebus ⁊ idiuiduis ſpe
cierū quas ꝯſtituunt ſicut eēntie formales q̄
inſunt ſpeciebus ⁊ indiuiduis. ⁊ quando ſpe
cies de primis ſubſtātiis predicanť. tūc pri
me ſbe ſuſcipiunt rōnem ſpecieꝝ. q̃ ſpecies
indiuiduo dat nomen ſuum ⁊ rōnem. ⁊ ſilr̃
quando genera de ſpeciebus predicanť ⁊ in
diuiduis ſpecies ſuſcipiunt rōnes generꝝ ꝑꝑ
eandem cām. q̃ per hoc ꝙ genus eēntialr̃ ē
in ſpecie ⁊ ⁊ actu ⁊ intellectu genus ſp̄ei dat
nomē ſuum et ſuam rōnem per illam que ꝓ
miſſa ē dignitatem. ſ. ꝙ quādo alterꝝ de alte
ro predicať ut de ſbo. q̄cunq̄ ſbaliter d̄ pre
dicato predicanť oīa de ſbo dicuntur eodē
mō ⁊ ordine predicationis. Silr̃ aūt quando
dr̄ia predicať d̄ ſpeciebus ⁊ indiuiduis per
hoc ꝙ eēntialr̃ ut actus ē in illis. tūc diffini
tiuam rōnem dr̄ie ſuſcipiunt ⁊ ſpecies et in
diuidua. q̃ ipſa dr̄ia ut actus ⁊ vt forma eſt
eēntialiter in illis. Sed iam hitum eſt qd̄
vniuoca ſunt quoꝝ nomen ē cōe ⁊ vnum ⁊
rō diffinitiua ſcd̄m id nomen data ē eadem
noīe aūt uno ⁊ rōne una ꝑdicāť ſcd̄e ſbe ⁊ dr̄ie
ergo oīa predicata q̄ a ſubſtantiis ſecundis
⁊ differētiis ordinata predicatione ſumpta
ſunt vniuoce dicunť ſiue predicanť. Atten
de aūt ꝙ quāuis dr̄ia non ſumať vt gen⁹ ſbꝫ
in recta linea ſtandi ſupra et ſubtus nō ha
beat ſed ſit a latere reſpiciens talem lineā.
tn̄ dr̄ia ſbm hꝫ cui ineſt de quo ē vt predica
bile ⁊ vt qd̄dam vl̄e. et ſic de illo predicať
vniuoce. Adhuc aūt notandum ē ꝙ q̄uis
dr̄ia non hēat genus qd̄ in ipſa ſit per intel
lectum et ſic non hēat veram diffōē qua ꝓ
diceť tn̄ hꝫ aſſignationem ſcd̄m nomen ſuū
per eēntialia ſua formatiua p cām eēntialē
ſicut qd̄ dr̄ ꝙ ad eē ꝯducit et ꝙ eius quod eſt
eē rei ps eſt. Hec. n. aſſignatio per cām
data eſt ſcd̄m ꝙ ipſa dr̄ia eſt cā eē. et p hanc
vniuoce hꝫ predicari et cui ꝯuenit ꝑdicatio
ſui noīs in ipſo ē dr̄ia per hanc eandē rōnē
completam. ſ. ꝙ dr̄ia id ad eē cōducit. et ꝙ
ipſa dr̄ia eē illius rei ps ē eēntialis. Sic eīm
intelligitur quid ē predicari noīe et rōne ſic
. ſ. ut ſbm de quo predicatio fit. ſicut partici
pat predicatum noīe ſic ꝑticipet ipm rōne.

Omnibus aūt iā hitis ꝓprietatib⁹
q̄ ſbam ſm ꝙ ē vnum predicabili
um ꝯſequnť. nunc reſtat uidere de
ꝓprietatibus ipſius ſm ꝙ ipſa ē ſba abſq̄
hoc ꝙ ꝯſideretur ut predicabile uel vnū pre
dicabilium ſiue predicamentoꝝ. Dico igi
tur ꝙ oīs ſba vr̄ hoc aliquid ſignificare. hoc
aūt aliquid ſignificare ꝯuenit quidē ſoli ſbe
ſed non ꝯuenit oī. q̃ ſicut vniuoce predicari
ꝯuenit ſecunde ſbe ⁊ nō prime. ita hoc aliqd
ſignificare ꝯuenit prime ſbe ⁊ non ſecūde.
quāuis ꝯuenire videať ēt ipſi ſbe ſecūde. Et
in primis quidem indubitabile eſt ⁊ verum
vlr̃ q̄ſi prime ſbe hoc aliquid ſignificant. q̃
habēt materiam terminatam ⁊ ſignatam
accidentibus ⁊ indiuiduantibus per q̄ ſunt
hic ⁊ nūc et per q̄ ſingula eaꝝ ē vnū nume
ro et hic ⁊ nunc in quo ut dicit boetius non i
ueniť diuerſitas in numerando qd̄ non con
uenit ei qd̄ eſt ſpecie uel genere vnum quod
nec hꝫ materiam determinatā neq̄ ſigni
ficatam. et iō diuiſione materie agit in plu
ralitatem ⁊ diuiſione dr̄iaꝝ genus diuiden
tium in ſpecieꝝ pl̄itatē. ita ꝙ vnitas nume
ri non ſeruať in ipſis. Prima igiť ſba ꝙ
ſit hec hꝫ ab indiuiduatione et terminatiōe
indiuiduantium. ꝙ aūt aliquid in forma hꝫ a
ſpecie que eſt in ipſa et ē eē ipſius. et ſic pro
prie dr̄ hoc aliquid. vnde dicit boetius in li
bro de ebdomadibus eē quod ē ab alio hꝫ
ꝙ ē et ab alio ꝙ hoc ē. ꝙ. n. hoc ē per d̄ſigna
tionem eſt huius q̃ hoc eſt eqd̄ aūt ē non pōt
eē niſi per hoc quod ē ſibi cā eēndi. In ſe
cundis aūt ſubſtantiis vr̄ quidem oppoſitio
nis figura. ſilr̃ nomen hoc aliquid ſignifica
re q̄n aliquis dixerit nominās hoīē uł aīal
non tn̄ verꝝ eſt ꝙ nomen ſbe ſecunde ſignifi
cet hoc aliquid. ſed nomen ſecunde ſbe ma
gis ſignificat quale aliquid et nō hoc aliqd.
Id. n. qd̄ ut ſbm in noīe ſignificať neq̄ vnū
ē numero quēadmodum vnum numero eſt
qd̄ noīe prime ſbe ſbm ſignificať ſbm noīs
ſpeciei predicatur de pluribus numero in q
bus actu eē et ſil̄ ſignificatur. ⁊ aīal quod ē
ſbm noī generis ⁊ de pl̄ibus dr̄ ſpecie diffe
rentibus ⁊ numero in quibus eſt actu et ſil̄.
Dico aūt appoſitionis figurā non ut quidā
dicunt noīs inſtitutionem quam dicūt prio
in indiuiduis factam eē eo ꝙ noīa prius di
cunt iſtituta fuiſſe ad indiuiduoꝝ ſignificati
onem. Sed dico appellationis figuram ſi
milem noīs formationem ad ſignificandā
ſpeciem et ad ſignificādum indiuiduum

Natura. n. ut dicit damaſcenus duplr̃
ꝯſiderať in ſe. ſ. ⁊ in athomo ſiue indiuiduo.
et in utraq̄ ꝯſideratione ſilī noīe natura de
ſignatur. Natura. n. cōīs in ſe ꝯſiderata hō
dr̄ et ꝯſiderata in athomo hic hō dr̄. et q̄a
vna eſt non differens niſi cōī ⁊ d̄terminato
ꝓpter hoc vno noīe deſignari eam oportuit
⁊ hoc vocatur appellatiōis figura. ⁊ hec ap
pellationis figura nobis ēt cā deceptionis ē
in fallacia figure dictionis. q̃ ſepe quale qd̄
ut hoc aliquid interpretamur. huius autē

figure appellationis cā ē.qꝛ et genus ⁊ dr̃ia
⁊ ſpecies ⁊ indiuiduum uident idem ⁊ ean
dem naturam ſignificare. Genus.n. dicit
formam in materia indeterminata diffuſā.
⁊ talis eē cōpoſiti ipm genus ē notio quedā
⁊ iō predicat̃ de toto.qꝛ totum dicit mō qui
dictus ē. Dr̃ia āt dicit formam ⁊ actum
ad materiam indeterminatā relatam ⁊ icli
natam ⁊ quaſi ad talem materiam reflexā.
pp qđ ⁊ hec dicit totum eē totius cōpoſiti.
⁊ iō ēt ipſa de toto predicatur. Species
aūt dicit formam in materia que ad actum
vltimum ſtat vt pfecta .ſed non ē terminis
limitata ⁊ loco et tēpore determinata. et iō
⁊ hec dicit totum eē. ⁊ ē notio totius et non
partis. ⁊ iō de toto predicatur. Indiuidu
um āt dicit formam in materia determina
ta limitantibus locis et dr̃ia tp̄is ⁊ ſeptem
indiuiduantibus deſignatā.q̄ in ſcia đ vlī
bus determinata ſunt. ⁊ qꝛ ſic vnum in om
nibus eſt ſecūdis ⁊ primis ſubſtantiis ⁊ diſ
ferentiis oportuit ꝙ ſilis eēt appellationis
figura. Quamuis āt vnum ſit in oibus quod
ſub appellatiōis figura deſignat̃ p nomen.
non tñ vnus ē ipſius modus quo ē in oibus
aliis.nō.n. idē modus ꝯfuſi ē ⁊ ſtatis ad ac
tum ultimū.nec idem modus ē cōis ideter
minati limitib⁹ ſbe numeri et terminis.
Et iō nō ſemper ē verꝫ hoc ſub appellatiōis
figura deſignari. ꝓpterea ſecūda ſba ꝗuis
ſignificare videat̃ hoc.attñ ñ ſignificat hoc
aliquid ſed quale quid. ſ.quidem per id qđ
primum formabile ſubicitur in ipſo qđ ē īde
terminatum ⁊ ꝯfuſum. ⁊ ꝙ ſit quale p quali
tatem eēntialem hꝫ aut ſm pfatē.aut ſm
actum dr̃e determinatis ipſum ad actū ſꝫ
non determinantis ipſum limitibus tem
poralibus vel corporalib⁹.ſicut linea ⁊ ſup
ficies ⁊ locus ⁊ tēpus et patria et parentela
⁊ nomen ⁊ huius quibus aliquid diffinitū
⁊ determinatum hoc aliquid efficit̃ ⁊ hic et
nunc loc⁹ tp̄s circūſcriptum uel diffinitum
ſue exñtie limitibus ultra qđ nihil eſt de ſua
ſba. alr̃ āt aliꝗtulū dr̃ia ſignificat quale qd
quod dicit auicena hoc.n. ſuo noie dicit qua
le quid aūt qđ ē ſbm formabile non dicit ni
ſi per effectum.qꝛ.ſ.in actu facit ipm. Sed
hic adhuc ſurgit qđ đ generaliſſimo.hoc.n.
in ſe non hꝫ dr̃iam. ⁊ ſic vr̃ dicere quid ⁊ nō
quale quid. Sed ad hoc rñdetur ꝙ dr̃ia qua
formabile eſt in ſe hꝫ per pfatē. ⁊ ſic aliquo
mō hꝫ eam ⁊ inquantum hꝫ eam tm̄ quale
quid ſignificat. Cum aūt dicimus ꝙ ſba
ſecunda ⁊ dr̃ia ſignificat quale quid ſub ap
pellationis figura non intelligimus ꝙ ſic ſi
gnificet quale quid ſicut albū qđ ſub appel
lationis figura vr̃ qualitatē circa ſbā ſigni
ficare.qꝛ album per qualitatē quam circa
ſbam ſignificat non ſignificat niſi qualitatē
q̄ vere ⁊ ſm ſe qualitas ē. ⁊ accidens ſbi illi
us circa qđ ponit̃ qualitas illa in figura ap
pellationis per denoīationem ſignificatur
quale āt quod ſignificat aīal vel hō ul'rōna
le ē qualitas eēntialis q̄ ſignificat quandam
ſbam illa qualitate perfectam. Sed p illā
qualitatem in genere hꝫ appellationis figu
ram ſignatam ſit plus in hoc determinatio
qꝛ determinat genus ad plura ſignificāda
quo ad ambitum cōitatis ꝗ in ſpecie. tā.n.
ſpecies ꝗ genus qualitate dr̃e determināt
ſed genus per ſuam qualitatem determina
tur ad ſignificādū plus ꝗ ſpecies.qꝛ genus
ſua qualitate determinat ſibi ſba eē dr̃ia ſpe
⁊ numero.qualitas āt q̄ ſpeciei cōitatem de
terminat non determinat ſpeciē niſi ad hoc
ut cōtineat dr̃ia ſolo numero. Et iō dicens
aīal plus complectit̃ i aīalis qualitate ꝗ di
cens hoīem complectit̃ in hoīs eēntialitate
ꝗuis utriuſqꝫ qualitas cōis ſit multoꝝ.
Unc dicendum vr̃ de ꝓprietatib⁹
ſbe ſm ꝙ ſubſtat accidētibus. ⁊ eſt
ſbm genꝫ alioꝝ.qꝛ.n.ut dicit ari
ſtotiles in fine primi phiſicoꝝ ſbm nullum
ē ꝯtrium.et iō ſbm eſt ꝯrioꝝ. ſic ineſt ſbe et ꝓ
prium eius nihil illi eē ꝯrium.hoc āt pbat̃ i
ductione.quia nil poſſet eē ꝯrium prime ſbe
eo ꝙ maxime ſubſtat. ⁊ ei qđ ſubſtat utriqꝫ
ꝯrio nullum pōt eē ꝯrium. ſequit̃ ꝙ nec fin
gi poſſet ſi fingere liceret prime et principa
li ſbe aliqd eē ꝯriū.aut cui.n. hōi ut aliquis
hō ē uel pōt eē ꝯriū. At uero nec hōi i qui eſt
ſba ſecunda et generalr̃ ſecūde ſbe aliqd po
teſt eē ꝯrium.nec aīali qđ ē genus aliquid ē
ꝯrium. Obiciunt aūt quidam ꝙ non cor
rumpitur aliqd niſi ꝯrium ꝯrio ſba āt corrū
pitur.ergo ꝯrium hꝫ a quo corrūpatur.
Adhuc āt ut in ſecundo đ generatiōe hē
tur ignis aque ꝯrius eſt et aer terre.hec aūt
ſbe.ergo ſba ſbe eſt ꝯria.multa āt talia ſophi
ſtica obici pūt .q̄ oia ſoluit ariſtotiles in fine
primi phiſicoꝝ. Subiecto.n.cōi nihil pōt
eē ꝯrium ſm ſe ipſum ſed ꝯrietatem hꝫ in
diſpoſitionibus ſuarum qualitatum . et ſic
vnum corrumpitur ab alio.et ꝯrium agit i
ꝯrium ut groſſum in ſubtile et graue in leue
et calidum in frigidū et ſic de aliis.hec āt
ꝯrietas non eſt ſbe que ſbꝫ eſt.qꝛ ſi eēt alicui
contrarium non poſſet utriqꝫ ꝯriorum eſſe
ſbm. Et attende ꝙ multiplr̃ dr̃ ꝯrietas
primo perfecta diſtantia oppoſitarum diffe
rentiarum in eodem genere cuius ſubiectū
eſt primum genus . ad quod illa contraria
ſicut ad vnum genus reducūtur et ſicut ad
vnum ſubiectū in quo illa cōtraria ſunt po
teſtate ⁊ non actu.ſicut vr̃ ariſtotiles dicere
in.viij prime philoſophie ꝙ in omni gene

re primo ē vna contrarietas prima. et ſcḋʒ
hanc contrarietatem proprium eſt ſubſtan
tie ſm̄ ꝙ ſubſtat et ſbm̄ eſt non habere ꝯriū
. Secūdum aūt ꝙ ſba dr̄ eēntialis forma q̄
eſt dr̄ia ſic hʒ ꝯtrarium. qꝛ vna dr̄ia eſt alii
contraria. Sed hoc modo de ſba non loqui
mur hic. qꝛ non ponimus dr̄iam eē in gene
re ſbe. ſm̄ ꝙ de ſubſtātiis loquimur ut ḋ ſub
ſtare et de ſbo primā. aut phs hoc mō dictā
ꝯtrarietatem ꝯſiderat qui ad vnum genus
reducit ea que ſunt eiuſdeʒ rōnis ſbe aliquo
mō. Dicit̄ ēt ꝯrietas habit⁹ et priuatio
ſiue ꝯtrarie forme circa eandem materiaʒ
que ſubſtat utriqʒ. et ē ſba a ſubſtando dicta
et illi iterum conuenit neutri eſſe ꝯriam. vt
probatur in fine primi phiſicorum. Dr̄
ēt ꝯrietas diſtantia completa paſſionum et
qualitatum circa idem ſbm̄ ꝙ manens vnū
⁊ idem receptibile ē utriuſqʒ ꝯriorum. ut al
bi ⁊ nigri ⁊ calidi et frigidi. ⁊ h⁹i ⁊ iterum ei
qḋ utriqʒ ꝯtrariorum ſubſtat ꝯuenit nulli eē
ꝯrium. ⁊ iſte ē uerus intellectus ariſto. q hec
oīa dicit et ꝓbat rōnibus que inducte ſunt.
Quanuis hoc āt ſbe proprium ſit ⁊ ꝯueniat
ōi ſbe ſubſtanti non ē tn̄ ꝯueniens ſoli ſbe. ſʒ
ē proprium multorum aliorum. quantitas
.n. nihil hʒ ꝯrium neqʒ linea neqʒ ſuperfici
es neqʒ corpus. ⁊ ſic de aliis. Silr̄ inductio
ne probatur in diſcretis nihil eſt numero de
nario ꝯtrarium neqʒ quinario ⁊ ſic de aliis.
Ponūt tamen hec oīa uel hr̄e uidentur ſophi
ſticas inſtantias. qꝛ aliquis forte ī diſcretis
multa paucis diceret eē ꝯria uel magnum
paruo uel breue longo. que. qualiter oppo
nantur in. x. prime phīe determinari habet

Sed hic dicendum ꝙ hec oppoſitā quā
titatem non dicunt ſed qualitates circa quā
titatem dictas. Qḋ autem quantitas nihil
habeat ꝯrium a ſili. probatur ſicut probatū
eſt de ſba. quantitas. n. his ſubicitur ul' ſba
gratia quantitatis ſiue ſm̄ ꝙ eſt quanta. ſic
nulli iſtorum eſt contrarium. vnde conclud
tur generaliter ꝙ determinatorū ad naturā
et ſpeciem quantitatis nullum penitus nul
li ad quantitatis naturam et ſpeciem quan
titatis ḋterminato eſt uel eē pōt contrariū.
ſed hoc mō poſſit eſſe contrariuʒ ſicut ⁊ ſolo
illo modo ſbe detur habere contrarium. ſʒ
prout ſubſtantia ſbm̄ et ſubſtās pōt habere
ꝯrium quod eē non poteſt ſicut probatum ē
hic. hoc igitur mō et non aliter intelligēda
ſunt dicta ariſtotilis.

Et iterum aliquid ſbe proprium.
quod quidem omni ſed non ſoli cō
uenit videtur eiʒ ſubſtātie nec ma
gis nec minus ſuſcipere per intenſioneʒ et
per remiſſionem. hoc āt ideo nō dico ꝙ vna
ſba a ſubſtādo dicta nō magis ſit ſba ꝙ̄ alia
hoc. n. in antehitis iam dictum eſt. qꝛ pria
ſba magis eſt ſba ꝙ̄ ſecunda. Sed ideo di
cimus illud proprium omni ſbe conueniēſ
eē. qꝛ vnaqueqʒ ſba ſiue ſecunda ſiue prima
ſit. hoc ipſum qḋ eſt non dicitur magis nūc
eē et minus tunc uel alio tem pore per hoc
ꝙ eſt ſm̄ eē ſubſtantiale intendi et remitti.
homo. n. nec ipſe a ſe nec alter homo ab alte
ro per intenſionem et remiſſionem dicitur
magis et minus homo ſicut bonum et albū
et idem a ſe in diuerſis temporibus. et vnū
ab altero dicitur magis et minus album ⁊
bonum per intenſionem et remiſſionem di
citur magis ⁊ minus calidum. Subſtan
tia uero ſiue prima ſiue ſecunda hoc modo
per intenſionem non dicitur magis et min⁹
ſubſtātia. hec enim nihil penitus dicit̄ nunc
magis ⁊ minus homo per intenſionem ⁊ re
miſſioneʒ ꝙ̄ prius homo fuit. propter quod
generaliter cōcluditur ꝙ ſubſtātia in hoc ꝙ
ſubſtantia ē non ſuſcipit magis ⁊ minus. hu
ius autem cauſa eſt ꝙ prehabitum eſt quod
ſubſtantie non cōuenit habere contrarium.
minus enim ſecundum intentionem eſt ha
bens de contrario plus et magis eſt de con
trario unius habens. ita ꝙ contrarium lar
ge accipiatur. In quibuſdam enim eſt oppo
ſitio ut priuatio et habitus ſicut inter bonū
et malum. in quibuſdam tamē duo motus
oppoſiti ad idem et ab eodem ſunt cōtrarii
et ſic ſuſcipit magis et minus ſecūduʒ quod
iſta aduerbia ſunt bonum et malum. ⁊ hoc
modo intenſa et remiſſa intercipiunt de con
trario. in quibuſdam ſunt cōtraria ꝑ formas
contrarias. et illis eſt intēſio et remiſſio per
hoc ꝙ intercipiunt motum in omni medio
de extremis contrariis abiciēdo vnum ⁊ ac
cipiendo reliqum ſecūdum ꝙ dicit ariſtoti
les in primo topicorum. albius eſt nigro im
permixtius. et hoc modo ſubſtantia non po
teſt ſuſcipere magis et minus. cuius cauſa
in ſciētia de vniuerſalibus redita eſt a por
phirio. quia omne eſſe ſubſtātiale ſemp idē
et ſimul eſt. et ideo non poteſt ſuſcipere ma
gis et minus. quia ſicut probat Auicena. ſi
magis ſuſciperet. ſequeretur ꝙ ipſum eſſe
ſubſtantiale plus forme ſubſtātiali appropi
quaret per ipſius forme adeptionem. quod
falſum eſt. cum nihil medium habeat. inter
eſſe enim et non eſſe nihil eſt medium. ſicut
inter album et nigrum multa ſunt media.
et ideo ſecūdum eſſe ſubſtantiale non pōt eē
intenſio neqʒ remiſſio in aliquo. Adhuc
cum oppōitur. quia generatio et corruptio
ſunt mutationes in ſubſtātia. omnis autem
motio ſucceſſiua eſt ſicut tempus. quod eſt
menſuratio ipſius. In tali autem ſucceſſiōe
ē receſſus ab vno fine et acceſſus ad aliuʒ

continue, hoc autem magis et minus eē vi
detur ſecundum intenſionem et remiſſioē3
ergo in eē ſubſtantiali uidetur eē intenſio et
remiſſio. Adhuc autē vna ſubſtātia mi
ſcibilis eſt cum altera. vt in ſecūdo de gene
ratione circa principium dicit ariſtotiles qd
ꝛ probat. mixta autem neceſſario intēdunt
ꝛ remittuntur ex dictis eiꝰ hētur ibidē. ſub
ſtātia ergo recipere videtur magis et minꝰ
ꝛ intēſum ꝛ remiſſum hec omnia et ſimilia
ſophiſtice obiciuntur. quia de neceſſitate eſt
cōcludens illa probatio que probat ſubſtan
tiam non recipere magis ꝛ minus per hoc
ꝙ non habet cōtrarium. Ad hoc ergo qd
dicitur de mutatione dicēdum quod muta
tio et generatio ꝛ corruptio dicūtur vno qui
dē modo ꝛ vtrūqȝ eſt mutatio ſimplex que
vt dicit auerois ſuper librum de ſenſu et ſen
ſato eſt finis motus et non motus. finis au
tem motus eſt in quo motus eſt in motum
eē et non in moueri. et hec mutatio non eſt
in tempore. ſed ad nūc ſimplex. et hec muta
tio eſt ſimplex inter eſſe et non eſſe. inter que
nihil pnteſt eſſe medium. et ideo in hoc non
eſt intenſio ꝛ remiſſio. Et ideo dicit ariſtoti
lēs in quarto phiſicorū. ꝙ generatio et cor
ruptio non ſūt motus ſed mutationes. Eſt
autem mutatio modo dicta ſiue generatio
et corruptio immiſta motui. qui eſt altera
tio ſicut quādo de ſemine alterato paulatī3
ſit animal uel homo. et tūc intenſio et remiſ
ſio non refertur ad eſſe et non eſſe ſubſtātie
ſed potius ad qualitates actiuas uel paſſi
uas. quibus perficitur talis generatio. Et
hoc ē qȝ q̄litates actiue et paſſiue materiā
alterāt ꝛ mouent ꝑut ſunt inſtrumenta ſbā
lis forme. que vt formans et artifex eſt in ſe
mine. et tūc forma ſubſtātialis dicitur etiā
in ſucceſſione non gratia ſui ſed gratia iſtru
mentorum ſuorum que ſunt qualitates acti
ue vel paſſiue agentes vel patiētes in mate
ria ſeminis. Et hoc modo dicit ariſtotiles
in ſexto decimo animalium ꝙ non eſt viuū3
et animal ſimul. et ꝙ non ē animal et homo
ſimul. non ꝙ aliquid ſit medium inter viuū
et non viuum. vel inter eē animal et non eē
animal. et inter eē hominem et non eſſe ho
minem. ſed quia actione primarum quali
tatū prout inſtrumēta celi ſūt vl' formatiue
virtutis que eſt in ſemine. materia prius ac
cedit ad potentiam et ad actum vnius qd
eſt viuum. et poſtea ad potentiam et ad ac
tum alterius quod eſt animal. et hoc non ē
intendi et remitti. ſed potius in eadem for
ma ſcđm potētiam et actum plus et minꝰ
accedere ad veram nominis impoſitione3.

Quod autem obicitur de miſtione ſub
ſtātiarum animalis nihil penitus facit ad
propoſitum. quia in mixto non ſit intenſio
et remiſſio ſecundum ſubſtantias mixtoru3
ſed ſecundum qualitates illarum ſubſtan
tiarum. Et ideo intenſio refertur ad qua
litates et non ad ſubſtantias. Patet igi
tur quod ſubſtantie conuenit nec magis nec
minuu recipere.

Prime autem ſubſtantie propriu3
eſſe videtur. Quod et proprie et
proprium eſt. et conuenit omni et
ſoli et ſemper. Et cum vnum et
idem numero ſit contrariorum ſuſceptiuū.
vel ſuſceptibile eſſe. Dico autem quod
cum vnum ſit a quo ſit contraria potentia
ſuſcipiendi. hoc autem habet ſubſtantia ab
eo quod ipſa eſt ſubiectum ens in ſe comple
tum. et hoc habet a ſpecie. inquantum eſt
ſubſtantia et hoc eſt inquantum eſt ſubſtan
tia. quia prima ſubſtantia eſt ex eo quod ia3
ſubſtat accidentibus indiuiduantibus.
Et ideo dico numero propter primam ſub
ſtantiam in qua eſt ſecunda. et in qua veri
tatem accipit ſubſtandi et habet. Ex hoc
patet enim quod ſubſtantia ſecunda inquā
tum eſt in prima eſt ens vniuerſale perfec
tum et ex genere formato. et differentia ad
perfectum eſſe formante conſiſtit. Ex hoc
autem uirtutem accipit ſubſtandi acciden
tibus. quod non haberet ſi in ſe ipſa ens ꝑ
fectum non eſſet. quia quod in ſe perfectum
non eſt alii dare non poteſt eſſe. per hoc qd
exiſtit in eo. Sic igitur ens in ſe perfectum
et idem numero eſt per materie indiuidu
antis diuiſionem. ita quod inquantum ſe
cunda ſubſtantia eſt in prima ſit vnum per
fectum. inquantum eſt indiuiduata per in
diuiſam et vnam materiam ſit ide3 nume
ro. Sic eſſe vnum et idem numero ſubici
bile proprie contrariis eſt proprie propri
um ſubſtantie. ſecundum quod dicitur ſub
ſtantia ab actu ſubſtandi. ſicut in ante habi
tis dictum eſt. Et in aliis quidem re
bus aliorum predicamentorum non habe
bit nec inueniet quis quod proferat cui hoc
proprium conueniat. Quecunque res ge
nerum aliorum non ſunt ſubſtantie ab actu
ſubſtandi dicte. ita ſcilicet quod res alteri
us generis ſit cōtrariorum ſuſceptibilis. cū
ſit in ſe manens unum et idem numero.
Velut ſi queramus in rebus que ſunt in ge
nere qualitatis. et dicamus ꝙ color cum ſit
manens vnum ꝛ idem numero non erit al-

dum ⁊ nigrum per ſucceſſionem ut videlicꝫ
ſit actu album ⁊ poſtea actu nigrum. ſed for
te ſi eſt coloꝛ medius in ſe habebit album et
nigrum per mixta. ſed hoc eſt contraria per
mixta. ⁊ in potentia habere. ⁊ non habere
actum vtrunqꝫ per ſucceſſionem manente
eodem ſubiecto. Similiter ſi quis pꝛofferat
de genere actionis aliquid quod contrario-
rum videatur eē ſuſceptiuum. ⁊ dicat ꝙ ea
dem actio pꝛaua ſit ⁊ ſtudioſa ſicut actio vo-
luntaris deliberatiue. dicimus ꝙ eadem ac
tio numero manens vna numero non poteſt
eſſe ꝑ ſucceſſionem praua modo ⁊ poſtea ſtu
dioſa qꝛ prauum ⁊ ſtudioſum ſunt acciden-
tia inſeperabilia ab actione. ⁊ ideo actio pꝛa
ua eadem manens nunquam erit ſtudioſa.
ſed alia ſimilis illi in cauſa in eo ꝙ eſt volun
taria poteſt eſſe ſtudioſa. Similiter vna et
eadem numero linea non erit recta ⁊ curua
per ſucceſſionem. ⁊ ſimiliter eſt in omnibus
aliis rebus alioꝛum generum que non ſūt ſb
ſtantia. ſola autem ſubſtantia cum ſit vna ⁊
eadem numero manens in ſbo ꝙ eſt ſubſtā
tia capax eſt contrarioꝛum. vt modo ſit ſub
vno ⁊ poſtea ipſa eodem numero ſit ſub alio
vt patet iductione. vt quidam homo qui eſt
pꝛima ſubſtantia cum ſit vnus ⁊ idem num̄
rus aliquando quidem eſt albus aliquādo āt
niger. ⁊ aliquando calidus ⁊ aliquando frigi
dus. ſimiliter ſecundum contraria moꝛū ali
quando quidem pꝛauus ⁊ poſtea ſtudioſus.
⁊ non ſimul pꝛauus ⁊ ſtudioſus i aliis autem
pꝛedicamentis nullum tale ens inuenitur.
foꝛſitam autem aliquis inſtans contra ea q̄
dicta ſunt dicet oꝛationem que eſt in genere
diſcrete quantitatis vel viſum ſiue opinio-
nem que eſt in genere qualitatis. tale aliqd
videtur eē. ſecundo ꝙ eadem oꝛatio manēs
numero eadem eſſe vera ⁊ poſtea falſa ꝑ ſuc
ceſſionem ⁊ ſic ſuſcipere cōtraria. nec modo
fiat vis vtrum verum ⁊ falſum contrarie.
vel pꝛiuatiue oppoſita ſunt. velut ſi dicam⁹
in exemplo ꝙ hec oꝛatio aliquem ſedere dū
ſedet eſt vera ⁊ eadem oꝛatio manens eadē
numero per ſill'as ⁊ dictionum operationē
falſa erit illo non ſedente. Similiter autem
eſt de viſu opinātis alicuius. Si quis enim
opinetur ſedere aliquem dum ſedet verum
opinabitur. que opinio manens eadem in aī
ma opinantis falſa erit illo ſurgente ſi eiuſ-
dem opinionis viſum de eodem ſurgēte re
tineat quem pꝛius illo ſedente habuit. Sꝫ
ad hoc dicendum ꝙ etiam ſi quis hoc ſuſci-
piens concedat eandem rationem eſſe vl' ea
dem opinionem que ſit contraria ſuſcipiat.
quod tamen falſuꝫ eſt. ſicut inferius patebit
qꝛ verum ⁊ falſum eſt in talibus ſicut i ſigno
⁊ non ſicut in ſubiecto. Dicimus tamen ꝙ
hoc dato differentia eſt in modo ſuſcipiendi
contraria. nam ea que ſbiis ſunt ipſa quideꝫ
mutata ⁊ alterata ſecundum ſe ipā ſuſcepti
bilia ſunt contrarioꝛum. quando enim id mo
do quod eſt frigidum eſt factuꝫ de eo quod ꝓ
us erat calidum ipm̄ ſubiectum ſecundum
ſe ipm̄ mutatum eſt alteratum. idem enim
quod ex albo ſit nigrum ipum alterum ⁊ al-
teratum eſt factum. Similiter eſt qn̄ ex pꝛa
uo per alterationem ſit ſtudioſum. ⁊ ſimilit̄
eſt in omnibus aliis que de contrario mu-
tantur in contrarium. vnde id quod mutati
onem ſecundum ſe ipm̄ ſuſcipiens eſt ſuſce
tibile ſit contrarioꝛum. ſed oꝛatio quidem et
opinio in quibus eſt verum ⁊ falſum ſicut in
ſigno ex ratione alterius ad ipſa. ip ſa quideꝫ
imobilia perſeuerant ⁊ in nullo mutata. Cū
vero res mouetuꝛ ⁊ mutatur ex cuius re hoc
ad ipā vera uel falſa efficiuntur. ſit contrari
riū circa oꝛōnem ⁊ opinionē. oꝛō enim que ē
ꝙ ſedet aliquis vel aliquē ſedeꝛ̄ ſemꝑ eadeꝫ
permanent ⁊ in nullo mutata. Cum v̄o res
quam ſignificat oꝛatio mota vel mutata ſit
ſit oꝛatio ex relatione rei ad ipſam ad ſignū
aliquando vera ⁊ aliquando falſa. in talibuſ
eniꝫ verū eſt ex adequatione ſigni ad ſignifi
catū. ⁊ ideo mutato ſignificato verum vel
falſum efficitur ſignum. ſicut dicit Boetius
de dextro ⁊ ſiniſtro. res enim que modo a d̄
xtris eſt nulla mutatione facta in ipſa ſit ſi
niſtra. Si res que modo a dextris eſt tran
ſeat in ſiniſtram me ſemper manente imo
bili. pꝛopter quod hoc ſolus. ⁊ ſolummodo
ſubſtantie pꝛopꝛium eſt. et nullius alterius
quod pꝛopteꝛ ſui pꝛout ſubiectum eſt vnum
et idem manens in ſubſtantiis mutationem
in formis accidentalibus factam captabil'
vel ſuſceptibilis ſit contrariorum. et non ꝓ
pter alterius mutationem quod in aliquo
reſpectu aliquo modo ſe habeat ad ipſum.
Si quis ergo hoc concedens ſuſcipiat dicēs
aliquo modo oꝛationem. et opinionem eſſe
ſuſceptibilia contrarioꝛum ſuſcipit et conce
dit hoc quod non ſimpliciter eſt verum oꝛa
tio namqꝫ vt opinio non dicuntur ſuſcepti.
bilia eſſe contrarioꝛum in eo quod ipſa ſecun
dum ſe ipſa aliquid recipiant. ſed in eo quod
circha altera alia quedam que ſunt ſignifica
ta oꝛationis vl' opinionis ſit facta paſſio que
dam ſecundum mutationem. Et patet
quia in eo quod res ſignificata per oꝛationeꝫ
vel opinionem ſic eſt vel non eſt pꝛout in oꝛa
tione vel opinione ſignata eſt oꝛatio vel opi
nio vera vel falſa. et dicitur. Et non in
eo quod ipſa oꝛatio. vel opinio manet

eadem in ſubſtantia ꝛ mutata in accidẽtib⁹ captabilis uel ſuſceptibilis ſit ꝯtrarioꝝ ſim pliciter aũt oratio vel opinio ſm ſe conſide rata nullo mõ mouetur vel mutatur. ꝑpter qḋ oratio uel opinio ſecundũ ſe ipſa nõ erũt ſuſceptibilia ꝯtrariorum cum nulla penitus in eo facta ſit paſſio alterationis. verum ſub ſtantia contrarioꝝ ſuſceptibilis eſt ĩ eo ꝙ ip ſa ſecũdum ſe ipſam ꝯtraria ſecundũ ſui ip ſius paſſionẽ ꝛ alterationem ſuſcipiat quod inducendo manifeſtũ eſt in exemplis. anĩal enim vnũ ꝛ idem manens in ſubſtãtia lan guorẽ ſucipit et ſanitatez aliquid paſſũ ꝛ mo tum ꝛ alteratũ ſecũdum qualitatem que eſt diſpoſitio ꝛ habitus. Similiter ſuſcipit can dorem ſiue albedinẽ ꝛ nigredinẽ paſſum; et alteratũ ſecundum qualitates que ſunt paſ ſio vel paſſibilis qualitas. Et ſimiliter vnũ quodqꝫ taliũ ipſa ſubſtantia manens eadem ꝯtrariorũ receptibilis eẽ dicitur ꝙ ſecũduꝫ ſui mutationẽ in qualitatibus alterat̃. pro prium igit̃ eſt ſubſtãtie cum vnũ ꝛ idẽ ſit nu mero ſm ſuã mutationẽ ſuſceptibile eẽ ꝯriũ

Dicitur cõtra ea que dicta ſunt qꝛ nõ videt̃ omni ſubſtãtie conuenieñ ꝙ ſecũdum ſui mutationẽ eſt ſuſce ptibilis contrarioꝝ. forma eniꝫ ſb ſtantialis ſubſtantia ẽ ꝛ tañ nõ ſecundũ ſui mutationẽ ſuſceptibilis ẽ contrariorum. ad huc autẽ et itelligẽtia ſubſtantia eſt et non ſe cundum ſui mutationẽ ſuſceptibilis eſt ꝯtra riorum. ſimiliter corpora celeſtia que direc te cadũt ĩ predicamẽto ut cõpoſita. ſubſtan tia ſunt ꝛ tamẽ ſm ſui mutationẽ non ſũt ſu ceptibilia contrarioꝝ ut videtur qꝛ corpus celeſte ut dicit Aue. nõ ẽ ſuſceptibile contra riorũ. ad hoc ẽt ꝙ dicitur ꝙ ſubſtantie nihil eſt contrarium videtur habere inſtantiam qꝛ differẽtia ſubſtantie ꝛ tamen habet cõtra rium. ꝙ enim dr̃a ſubſtantia ſit per hoc pro batur ꝙ quicquid eẽntialiter eſt pars ſubſtã tie ſubſtãtia eſt. differentia aũt eſt pars ſub ſtãtie qꝛ eſt pars ſpẽi qꝛ ĩ conſtituit ſpẽm er go eſt ſubſtãtia. ꝛ tamẽ habet contrariuꝫ qꝛ rõnale mortale ꝯtraria ſunt. ꝛ fundant̃ ſup formas cõtrarias. oĩa enim iſta predictis ui dentur contraria eſſe. Sed ad hec om nia dicẽdum ꝙ doctrina habita de ſubſtan tia ſecũdum ꝙ eſt predicamẽtum ſtat imo bili uirtute. iſta autẽ que inducta ſunt inſtã tie ſunt ſophiſtice. Quod igitur obicitur de forma dicẽdum ꝙ forma ꝛ materia non ſũt in genere ſubſtãtie prout ſubſtãtia eſt de nu mero ꝑdicabiliũ. forma iſta vt forma prout eſt pars ꝛ principiũ compoſiti de generibuſ de ſpẽbus ꝛ indiuiduis nõ predicat̃. Simi liter eſt dicẽdum de materia que nullo mõ predicat̃ ꝛ ſi eſſet in genere ſubſtantie predi cabilis procul dubio. oporteret ꝙ predicare tur vnde forma ꝛ materia in genere ſubſtan tie vt principia ſubſtãtie reducta ad genus prout genus quod ẽ ſubſtantia eſt res vere per ſe exiſtens ꝛ non prout eſt vnum predica bilium. proprietas autem ſubſtantie ſigna tur prout eſt de numero predicabilium. aut prout eſt res vere non abſoluta a predi catione. Sed nullo modo forma ꝛ materia ſic ſe habent ad ſubſtantiam. ꝛ ideo non eſt mirum ſi non conuenit eis proprietas aſſi gnata ſubſtantie aut prout ẽ predicabile. ãt prout ẽ res vere non abſoluta a predicatõe Si ãt abſoluta accipiatur a rõne predicabi lis nõ erit de conſideratione logici. ſed ꝑmi philoſophi. quod autem de prima cauſa obi citur que eſt deus dicẽdum ꝙ prima cauſa non materia eſt nec forma nec compoſitum nec vniuerſale nec particulare nec ſpẽs nec genus nec indiuiduũ nec differentia. ꝛ ideo nullo modo eſt in genere. vel reductum ad genus ſed eſt ante omne genus. ꝛ ſupra om ne genus ꝛ quando omnia reſoluuntur ad ẽs non eſt illud ens ſubſtantia prima quod eſt deus. ſed ens de quo dicitur in libro de cau ſis ꝙ eſt creatum primum. ꝛ ante ens iſtud eſt creato creati talis. ꝛ ideo cum dicitur de us eſt ſubſtantia intelligitur ꝙ ipſe eſt ens ꝑ ſe ꝛ a ſe exiſtens ꝛ in ſe ipſo. ꝛ quod alia que dicuntur ſubſtantie non ſunt ſubſtantie niſi per anologiã ꝛ proportionem ad ipſum ve re ens ꝛ ſubſtantiam que deus eſt ꝛ ſecundũ quod propinquius ꝛ ſimilius ſunt per ſe ap perta ad ipſum. ſic verius attingitur eſſe per ſe ipſa. quare hoc modo deus non eſt ſubſtã tia prout eſt vnum predicabilium. et ideo ñ eſt mirum ſi non conuenit deo ſubſtantie ꝓ prium. Ad hoc autem quod de intelligẽtia dicitur planum eſt reſpondere. ſi intelligen tia accipiatur proprie ſecundum intelligen tie rationem. Sic enim intelligentia eſt agens intellectus qui eſt eſſentia potius quã ſubſtantia. ꝛ non habet compoſitionem ni ſi eam que eſt ex eſſe ꝛ quod eſt. ꝛ eſt res con ſiſtens in lumine eſſe proprie. ꝛ hoc non eſt ĩ genere vniuoce cum aliis que ſunt in genere ſed reducitur ad genus ꝛ ſuſcipit nomen ge neris ſecundum anologiam ꝛ proportionem ſicut cauſa prima. Et hoc ſolutio eſt ſecun dum intentionem philoſophie ꝑipateticorum qui de intelligentiis bene ſunt locuti Quidam autem arabes ꝛ quidam iudei de intelligentiis ſecundum rõnem ſue legis lo quntur quod nullo modo probare poſſunt ex alicuius philoſophie principiis. dicentes in telligentias angelos eſſe qui localiter mouẽ tur. ꝛ mitiuntur ad homines quod aſtoicis ſecundo ꝛ ab epicuriis primo ortum habuit

et aſſumſit et ab his qui leges poſuerunt. et
ſecundum iſtos intelligentia habens eſt ge
nus et ſpeciem et indiuiduum et genus qui
dem eſt intelligentia omnibus communis.
Spēs autem ſunt itelligētie i diuerſis ordi
nibus diſtribute. ꝛ que i vno ordine ſunt eiuſ
dem ſunt ſpēi. ꝛ diuerſe ſunt i ſpecie que i di
uerſis ordinibus ſunt ꝯſtitute. ꝛ idiuidua ſpe
cierū ſunt ſingulares intelligētie ſiue angeli
ꝛ illis vt dicūt conuenit ſubſtātie proprium
qꝛ quāuis iuſtitia dei ſint confirmate i bono
vel in malo. tamē nā ſunt uertibiles ad vtꝝ
qꝫ ut dicit danius. Ad hec autē nō aduenit
qꝺ nō recte itelligunt illud platonis i ſecūdo
thimei. dei deoꝝ quorum opifex pr̄ quia ego
nā quidem mutabiliſ. volūtate autē mea ſic
ꝑmanens. ſed plato igitur loquitur de muta
bilitate quā ſuſtinet omne qꝺ creatū vel cau
ſatū eſt. quod ex ſe qꝺ nihil ē. ꝛ id quod eſt. et
eē ſuū eſt per relationem ad cauſam primā
hec autē ſubtiliter determinari habēt i pri
ma philoſophia in iſta parte vbi agitur de
fluxu entium a cauſa prima. qꝺ autez de cor
poribus celeſtibus obicit̄. dicenduꝫ ꝙ illa ꝑ
compoſita ſunt i genere ſubſtātie ſecūduꝫ re
ctam lineā ꝛ ordinē predicabiliū. ꝛ ſic ſūt pro
prietatis ſubſtātie ſuſceptia corpora celeſtia
prime enim dr̄e ꝯtriorum ſunt ſm ſitū. ꝛ dif
ferētie ſitus. vnde ēt per ſitus ꝯtrarietates.
oīa alia ꝯtraria ut dicit Aue. diffiniuntur ꝑ
maxime diſtare. diſtantia enim in ſitu cā eſt
omnis diſtantie oīum aliorum generuꝫ. dif
ferentie autē ſitus ꝯtrarie ſunt ut dextruꝫ ꝛ
ſiniſtrū āte ꝛ retro ſurſum ꝛ deorſuꝫ ut dicit
Ari. ꝛ horum ꝯtrariorum ſm ſui mutatio-
nem. corpus celeſte ē ſuſceptiuū. ſed ſua mu
tatio nō eſt niſi ad vbi qꝛ non ē i potentia ni-
ſi ad vbi ꝛ nūc. quāuis Aue. de ſubſtātia or-
bis dicāt melala ꝓbat i libro de ſpera mo-
ta quod corpus celeſte ſuceptibile ſit raritatꝭ
ꝛ dēſitatꝭ ſecundum ſue ſubſtantie mutatōeꝫ
ſed hoc verum eſt ꝙ hec raritas. ꝛ hec dēſi
tas ſunt equiuoce ꝛ ad minꝰ nō vniuoce ad
raritatē ꝛ dēſitatem que ſunt in elementis.
denſitas eniꝫ ꝛ raritas i elementis mutant
ſubſtantiam ſicut raritate tranſit a qua i ae
rem ꝛ aer i ignē. ſed i celeſtibus non dr̄t niſi
ſitum partiū i toto corpore ꝛ nō mutationeꝫ
a forma celeſti i formā aliā. Eſt. n. denſum i
celo cuius ꝑtes poſitionem hn̄t propinquaꝫ
ꝑꝑ qꝺ ſol ſpiſſus eſſe dicit̄. rarū autē cuius ꝑ
tes ſm poſitionē ſtāt remote ꝛ ideo ſubſtan
tia circuloꝝ celeſtiū dr̄ eē peruia plus rari
tate ꝛ ꝑuietate omniū elemētorum ꝛ elemē
tatorum. qꝺ autē de differētia obicit̄ in pre
cedentibus ē ſolutū. ſecūdum enim ꝯtrarie
tatem diſtātium ꝑfecte que prima ē in quoli
bet genere. ſic differentia ꝯtraria ē differen
tie. ꝛ hoc mō differētia non eſt in genere niſi
ꝑ reductionē ad genus. vt ſepius iam i doc
trina iſta ꝛ i doctrina ꝺ vniuerſalibus dictū
eſt. Si autē ſumant̄ contraria qualitates q̄
mutuo ſe expellūt ab eodē ſuſceptibili. quod
potentia vtrunqꝫ natum eſt recipere. Sic
differentie differentie non eſt contraria. ſed
aliquid habet proportionale ad contrarieta
tem. hoc modo dictum inquantum differen
tie oppoſite nate ſunt fieri circa idem genꝰ
ꝛ non poſſunt ſimul eē actu in illo. genus eiꝫ
ꝓportionat̄ materie ſicut olim ſepius dictū
eſt. Ex his ergo manifeſtū ē ꝙ ꝓprie ꝓpriū
ſubſtātie eſt ſm ſui mutationē ſuſceptibile eſ
ſe ꝯtrarioꝝ. ꝛ ꝙ hoc conuenit oī ꝛ ſoli ꝛ ſemꝑ
illi ſbē que cadit i genere ſubſtātie. ꝓut ipſa
eſt predicamentū vel ꝓut ipſa ē ens conſti
tutū et non abſolutū a rōe predicamentali.

E hoc etiam ꝙ dictuꝫ eſt ꝙ oratio
ſuſceptibilis ē veri ꝛ falſi vna ſed
manens ad rei ſignificate mutatio
nē multe ſunt dubitationes que vꝫ
ſit res ſignificata ꝛ qualiter ſignificatum ſit
in oratione. eſt enim oratio hec que verum.
ꝛ falſum ſignificat ſola oratio que enuntiatio
vel interpretatio vocatur. Videtur enim ꝙ
oratio in ſignificando non mutat̄. ꝑ hoc qꝺ
res mutat̄ ſignificata. hec. n. oratio ego ſedeo
ſignificat me ſedere dum ſedeo. nec minus
ſignificat me ſedere dū non ſedeo. ſed equa
liter ꝛ ſemꝑ ſignificat me ſedere. ergo i ſigni
ficando qꝺ ſignificat nūqꝫ mutatur. facit. n.
ſemꝑ ꝙ a prima inſtitutione accepit ſignifi-
care ꝙ ego ſedeo. ꝛ hec ſemper ꝛ imobiliter
agit. vno ergo mō ſe habet ad hoc ſignificā
dum ſiue ego ſedeā ſiue non ſedeam. Quod
autem vno modo ſe habet in ſignificando.
non modo ē verum ꝛ mō falſum ſecundum
rei mutationē. vr̄ igit̄ ꝙ orō nō ē ſuſceptiua
veri ꝛ falſi ad rei mutationē. adhuc oē ſignū
ē verū qn̄ ita ſignificat ꝓut ē iſtitutū ſignifi
care. Sꝫ hec orō ego ſedeo iſtituta ē vt ſigni
ficet me ſedere ſiue ſedeam. ſiue non ſedeaꝫ
Siue ergo ſedeam ſiue non facit quod ince
pit facere a prima inſtitutione. ſed tunc eſt ſi
gnificatiua veri qn̄ ſignificat ſicut incipit ſi
gnificare. ſicut ſiue ſedeam ſiue non hec orō
ego ſedeo ſemper eſt vera in ſignificando. ad
huc ſicut oratio eſt ſignificatiua rei. ita ſigni
ficatiua eſt conceptus ſiue cogitationis ſiue
opinionis eius qui profert orationem illaꝫ
eo ꝙ voces ſunt note paſſionum que ſunt in
anima. ergo ſicut eſt ſuſceptiua veri ꝛ fſi ad
rei mutationem. ita eſt ſuſceptiua veri ꝛ fal
ſi ad conceptus uel cogitationis ſiue opinio
nis mutationem illius qui profert orationeꝫ
ſicut enim eſt verum ꝙ eſt adequatio vocis
ꝛ rerū ſignificataꝝ ꝑ uoces. ſic ē veruꝫ ꝙ eſt

adequatio vocum ⁊ conceptus prolati per
voces. Uidetur ergo ꝙ hec oratio ego
ſedeo mutatur de ve ro in falſum ⁊ econuer
ſo quando ille qui profert eam mutatur ſe-
cundum opinionem. quia ſedeam vel quod
non ſedeam . et hoc iam in hac oratione di
xit pitagoras q poſuit veꝝ ⁊ fl'z i dictiõe opia
do vel ñ opinãdo id qđ dictũ ẽ i voce ſignifi
cante. Secũdũ autem eundẽ mõum videt̃
anſelmus ꝓbare qꝛ verũ in ſigno eſt imobile
⁊ vnũ in oĩ ſigno ſignificãte . ſignũ eniz veꝝ
eſt qñ ſignificat hoc qđ ſignificare accipit in
prime ſapiẽtie veritate. ſed ſignũ ſemꝑ hoc
ſignificat qđ accipit in prima veritate ſignifi
care. ergo qñ ſignificat hoc ſiue res ſit ſiue ñ
ſit ſemꝑ eſt verum in ſignificando. ſiue ergo
res ſit ſiue nõ ſit oratio que eſt ſignũ ſemper
vera ẽ in ſignificãdo. nõ ergo ad rei mutatio
nẽ orõ ſuſceptibilis ẽ veri vel falſi vt videt̃
Adhuc autẽ ſm̃ hoc videt̃ ꝙ vna veritas ſi
gnificet̃. ⁊ ſit in oĩbus veris. omne. n. ſignuz
ſignificat qđ ſignificare accipit in prima veri
tate. qđ autẽ in prima veritate ẽ vnũ. ⁊ idez
eſt nõ diuerſum. idẽ ergo ⁊ vnũ ſignificatur
ĩ oĩbus veris vt videt̃. Adhuc idem eſt. et
vnũ qđ imobile ẽ ad oĩum rerũ mutationez.
ſignificare autẽ hoc qđ accipit ſignificare in
prima veritate imobile eſt ad oĩum rerum
mutationẽ. ergo idẽ ⁊ vnũ ẽ qđ ſignificat̃ in
oĩ ſigno ſignificãte. hoc autẽ non põt niſi ve-
ritas prima vt videt̃ . videtur ergo ꝙ veri-
tas prima ſignificet̃ ĩ oĩ orõe ſignificãte . ⁊ ſic
totũ falſũ eẽ videt̃ qđ dictum ẽ qđ. ſ. orõ ve-
rũ ⁊ falſum ſignificat ĩ eo qđ res ſignificata ẽ
vel nõ eſt. hec ⁊ huiuſmõi ſophiſmata mul
ta iduci pñt ꝯtra ea que determinata ſunt. ſi
rõnes eracliti ⁊ pitagore ⁊ anſelmi in libro đ
veritate ꝯſiderent̃. Ad hec ergo ⁊ huiuſmo
di dicẽdũ eẽ videt̃. ꝙ veritas ſigni. ꝙ ẽ enũ
tiatio. vel dictuz enũtiationis eſt adequatio
vocis ſignificãtis ⁊ rei ſignificate ꝑ vocez. ⁊
ideo verũ ⁊ falſũ in voce eſt ſicut in ſigno re
lato ad rẽ ſignificatã. ꝑꝑ qđ ẽt mutatur ſigni
ficatio ad rei ſignificate mutationẽ ſicut ſuꝑ
ius dictũ eſt. ⁊ ſic manẽte orõe vna. ⁊ eadez
ad rei mutationẽ mutat̃ de vero in falſuz ⁊
econuerſo de falſo ĩ verũ. Ad id aũt qđ obici
tur ꝙ idẽ ſemꝑ ſignificat ſiue ſit res ſiue non
ſit. Dicẽdum ꝙ hoc verũ ẽ . ſed ſignificatio
non ẽ vera vel falſa ĩ hoc ꝙ ipſa idẽ ſignificet
ſed ĩ hoc ẽ ſignificatio vera vl' falſa ꝙ rei ađ
quat̃ vel nõ adequatur ſignificatio. ⁊ ideo in
equali facta re cui ſignũ nõ adequatur falſa
eſt orõ. Ad hoc autẽ ꝙ obicitur qđ ſignificat
qđ accipit a prima ĩſtitutione dicendũ ꝙ a p̃
ma inſtitutione accepit vt rẽ ꝑ ſui adequati
onem ad rẽ ſignificaret. ⁊ qũ nõ adequat̃ rei
tũc non facit ſignũ illud qđ facere accipit a p̃
ma ĩſtitutione. nemo enim ſignũ ſic ĩſtituit ſi
gnificare vt vagã ⁊ nõ rei ſignificate equatã
hẽat ſignificationẽ. vñ qñ rei non adequat̃.
tũc fallit ab hoc ꝙ accepit a primã ĩſtitutiõe
non enim ĩſtituta ẽ tantũ ſignificare . ſed iſti
tuta ẽ vt ꝑ ſignificationis adequationem ſi
gnificet rẽ vt eſt. nec magis nec minus. Ad
hoc enim ſermo iuentus eſt vt dũ rebus in
cõicando nobis ĩuicem vti nõ poſſumus ꝑꝑ
rerũ infinitatẽ. et ꝑꝑ hoc ꝙ plures res nõ ſẽ
per hẽmus ſermõibus pro rebus vteremur
qñ ꝯceptus et affectiones quas de rebus hẽ
mus nobis ĩuicem pãdere ⁊ cõicare volem⁹
⁊ hoc iaz añ nos dixit plato ĩ thimeo. Quod
autẽ obicit̃ de hoc qđ ſermo ſemꝑ ſignificat
hoc ꝙ ĩ prima veritate ſignificare accepit. di
cendũ ꝙ ĩ ordinatione prime veritatis non
accepit ſignificare vaga tm̃ ſignificatione. ſꝫ
ſignificare rem ſicut ẽ rõne rei ſignificatione
rei adequata. ⁊ hoc dico ſalua fide anſelmi. ⁊
ideo falſi ⁊ veri ſuſceptiua efficitur ꝑmutati
one rei. Si ãt non accepiſſet niſi adequatio
nem ĩſtituẽtis ⁊ ſigni ĩſtituti ad ſignificãduz
tunc aliquo modo eẽt verũ qđ dr̃. ſꝫ hoc meo
iuditio non eſt verũ. ad hoc autẽ qđ dicitur
ꝙ verũ eſt ĩ adequatione ĩtellectus vel conce
pti ad ſignũ qđ cõceptum ẽ ſignificat . dicen
dum ꝙ ꝯceptus vel ĩtellectus vel opinio vl'
quocũqꝫ mõ dici poſſit id qđ ẽ in anima . cu
ius voces ꝓlate ſigna ſũt non abſoluitur a re
bus que ſunt cã conceptuũ. ⁊ ideo illis prout
concepte ſunt res adequatur non enim ſmo
inuẽtus eſt ad ſignificandũ ꝯceptũ fictũ qui
non ẽ niſi ĩ concipiẽte . qꝛ ſermo ĩutilis eẽt qꝛ
ꝑ ſermonem audiẽs nullã de re ꝯciperet ve
ritatem uel ſignificationem. ⁊ ideo dictũ pi
thagore ⁊ eracliti nõ habet veritatẽ qꝛ dixe-
rũt ꝙ uerum eſt ĩ apꝑhẽdo vel opinãdo ſm̃
ꝙ opinio nõ eſt opinãtis paſſio. ſed hoc veꝝ
ẽ ꝙ verum eſt ĩ opinando vel concipiẽdo ſꝫ
qđ conceptus vel opinio ẽ rei ſignificate eq-
ta paſſio vel cõceptio . ⁊ ideo ſermo talis cõ
ceptui equatur⁹. equatus eſt etiam rei. ⁊ ideo
dicit Ariſtotiles ꝙ veritas eſt adequatio rei
ad intellectum. Ad hoc autem ꝙ dicit quod
omnia ſunt vera prima veritate quia ſigna
ſunt prime veritatis in hoc quod ſignificant
in prima veritate accepẽrunt ſignificate.
Dicendum vt prius ꝙ in prima veritate
accẽperunt quod ſignificant res ⁊ adequata
ſignificatione ſignificent verum ⁊ non ade
quata ſignificent falſum. Et ideo mutata ſi
gnificatione ſigni mutatur adequatio. Et
quod dicunt de immobilitate veritatis di-
cendum quod illa immobilitas non niſi cir
ca ſignum relatum ad ſignificandum ⁊ non
circa ſignum rei ſignificate equatum uel nõ
equatũ ⁊ ideo ſigno illo manẽte imobil' ẽ vitas

ſed illa prima veritas eſſe nõ poteſt qꝛ corrū
pitur ⁊ mutatur mutato ſigno. Ad id autē
qđ dicit ꝙ oē ſignū ſignificat id ad qđ ſignifi
care ordinatū ē in prima veritate dicēdū ꝙ
quāuis hoc ꝯcedatur non ſequitur ꝙ oīa ſint
vera pꝛia veritate qꝛ i prima veritate ordina
tur ꝙ orō ſignificet res ꝑ equalitatē ad ipas
ꝓut ſunt vel nō ſunt. ⁊ ſic in prima veritate
voces ad res ſignificādas refferuntur. Si
autē veritas nō eēt niſi adequatio vocis ad
primam veritatē in ſignificādo tm̄. tunc poſ
ſet aliquo modo verū eſſe quod dicitur. hec
igitur đ ꝑdicamēto ſubſtātie dicta ſufficiāt.

Inter predicabilia que ſunt de na
tura accidētium ſubſtātie primum
occurit ꝑdicabile qđ ē quātitas eo
ꝙ hoc imediate ſequit vt dicit rabi
moyſes. cū enim ſubſtātia potētia diuiſibil'
ſit ſm id ꝙ ē ex pte ſubiecti ⁊ materie que ſb
ſtat ⁊ ſecūdis ſubſtātiis ⁊ accidētibuſ potētia
aūt diuiſibile nō reducit ad actū ut actu diui
ſibilē fiat ſiue efficiat niſi ꝑ quātitatem opor
tet ꝙ primū qđ accidit ſubſtātie ſit q̄titas.
Adhuc cū materia vt dicit Aui. i ſufficiētia
ſua ſubiciat generationi ⁊ generaliter muta
tioni iquantum potentia ē trine dimſionis ⁊
nō actu formata ad aliqod eſſe per generati
onem actu fiet trine dimſionis oꝫ ꝙ id quod
primum ad materiā accidit vt formarum
motus ⁊ ipſius motus ſit receptibile ⁊ ſit q̄
titas qꝛ aliter mobile nō eēt niſi eēt quātū eo
ꝙ Ari. ꝓbat i ſexto phiſicoꝝ ꝙ nihil ē mobi
le niſi quātum. his igitur rōnibus imediate
poſt ſubſtātiam quātitatis ē ordinanda. Ad
huc autē ꝓꝑ hoc ꝙ formarū alterationis nō
eſt receptibilis niſi ꝑ quātitatē qꝛ in ipſa ſub
ſtātia exñtes quante efficiūt ꝑ quātitatē que
iaꝫ ieſt ſubiecto ſicut albedo ⁊ caliditas ⁊ hu
iuſmodi. His rōnibus rōnabiliter ⁊ imedia
te poſt ſubſtātiam ponit quātitas. inter acci
dentiū enim genera nullū eſt penitus abſolu
tum niſi quātitas ⁊ qualitas. Qualitatis āt
precipue quātum ad duas ſpēs illius que ſꝫ
paſſio vel paſſibilis qualitas. ⁊ forma vel cir
ca aliquid conſtās figura non ē ſuſceptibilis
ſubſtātia niſi mediāte quātitate. ⁊ ideo ime
diatius adheret ſubſtātie quātitas quā aliqđ
aliorum generū accidentis. qꝛ autē quātitaſ
multarū diuiſionū eſt. oportet primo nos no
tificare quātitatem ꝑ diuiſionē ipſius. qꝛ ſi ꝑ
diffinitionē notificaremus eē non poſſumuſ
dicere niſi qꝛ ē menſura ſubſtātie. ⁊ cum rō
menſurādi nō ſit per vnū modū ꝯtinuo ⁊ di
ſcreto. ⁊ in hñte poſitionē in ptibus ⁊ in non
habēte non hēmus ꝙ vna rōe eēt quātitaſ
ſm ꝙ in genere accipitur diffinitiuum. Cū
enim vt dixit Ariſt. vnūquodqꝫ mēſuretur
ſui generis minimo oportet ꝙ ſicut differūt
mēſurata ſic ēt differant menſure ⁊ eodem
modo differt i eis menſurāde rō. nō haben
tes ergo quātitatis i genere ſūpte diuiſionē
vt aliquo modo declararet oportet ꝙ ex po
ſterioribus notificetur ꝑ diuiſionem. hac igi
tur neceſſitate cohati dicimus quātitatē in
genere ꝑ differētias primas diuidētes ꝙ q̄
titatis aliud continuū aliud diſcretum non
autē dicimus diuidēdo ꝙ quātitas diuidit
ꝯtinuitate ⁊ diſcretione qꝛ icontinuitas ⁊ di
ſcretio nō ſunt predicabilia de quātitatis cū
ſint forme abſtractionis nō ſignificate que
non ſunt in genere quātitatis. ſed nominen
tur qualitates que dicuntur circha quantita
tes. Sic igitur tangētes que in genere ſunt
quantitatis. dicimus ꝙ quantitatis. aliud
continuū. aliud diſcretum ante quaꝫ āt has
partes ꝑ diffinitiones aſſignemus quid ſūt
oportet aliam ſubicere diuiſionē cuius par
tes cōicant vtrunqꝫ iſtorum diuidentium.
⁊ hoc ē ꝙ quātitatis aliud quidem ē ex hñti
bus ſiue de numero coꝝ que hñt poſitionē
in ptibus ⁊ aliud ex partibus non hñtib᷒ po
ſitionē ſicut patebit inferius. has autē indu
cētes diuiſiones nullam de vnitate ⁊ punc
to faciemus mētionem qꝛ hec in genere quā
titatis non ſūt niſi ꝑ reductionē ad genus. ſi
cut principia generis ad genus reducunt cō
tinuū ens habēs poſitionē fluit a pūcto ſicut
ab idiuiſibili corporali principio. Diſcretuꝫ
autē hñs ordinem i ptibus loco poſitionis.
ſicut numerus cauſat ab vnitate ſicut a ſue
diſcretionis eēntiali principio. ⁊ hec omnia
inferius erūt manifeſta. ⁊ qꝛ habere poſitio
nem i partibus accidit ꝯtinuis vel continue
quātitati ⁊ eidem accidit nō habere poſitio
nem in ptibus. iđ explanari nō poterant mē
bra pꝛie diuiſionis niſi prius daret ⁊ altera
His autē ita ꝑ duas diuiſiones ꝑmiſſis eſt
ꝯñs mēbra iſtaꝝ explanare ſiue declarare di
uiſionū qꝛ rō diſcreti vt Boetius i prologo
ariſmetrice dixit. et ante eum dixerat pita
goras in conſiſtentia conſtat numerorum ꝓ
portionibus. ideo prius declaranda eſt diſ
creta quantitas. precipue propter hoc quod
principium iſtius ꝙ eſt vnitas ſimplicius ē
quam eſſentiale principium continue quāti
tatis quod eſt punctus. vnitas enim eſt indi
uiſibile ſimplex non habens poſitionem. pū
ctum autem eſt indiuiſibile poſitum ſiue cō
poſitionem habens. quod autem diximus
diuidentes ꝙ quantitatis aliud eſt continuū
aliud ē diſcretū ꝑmiſimus ꝯtinuū diſcreto
quo ad nos. quo ad nos enim cognoſcimus
numerum diuiſione continui vt dicit Ariſto
tiles in quarto phiſicorum. cum tamen vni
tas cuiuſ iteratio cauſat eēnalit totū numeꝝ
quo ad nāꝫ rei ſimplicior ſit q̄ pūctū c᷒ ſiux᷒

cauſat eſſẽtialiter ꝯtinuũ. Hac igiẗ conſidera
tione dicimus ĩ p̄mis deſcribẽdo diſcretũ
per exemplũ ꝙ diſcreta q̄ntitas ẽ vt nume-
rus habẽs ordinẽ ⁊ orõ habẽs voces ⁊ ordiẽ
⁊ rationem . continua vero q̄ntitas eſt vt exẽ
plariter declareẗ vt linea ſupficies ⁊ corpus
Amplius aũt preter hoc tẽpus ⁊ locus. hec
enim preter dicta aliã ſue continuitatis ha
bẽt cãm aliam enim habẽt cãm ſue ꝯtinuita
tis inter ſe ⁊ inter ſuã ꝯtinuitatẽ eẽntialiter
ꝯtentã vt linea punctũ ⁊ ſupficies lineam ⁊
corpus ſupficiẽ . locus autem in ſua ꝯtinuita
te habet terminũ corporis locati qui non ẽ lo
cus ⁊ tẽpus ꝯtinuatur ꝯtinuitate motꝰ. mo
tus autẽ ꝯtinuaẗ continuitate mobilis ⁊ con
tinuitate magnitudinis ĩter duos terminos
motus exiſtes. Hac igiẗ de cãua diciẗ ꝙ
preter hec ſunt tẽpus ⁊ locus. hec autem in
ferius melius patebũt qñ de ſingulorꝫ iſtorũ
ſigilatim loquemur continuitatibus.

Uod aũt numerus ſit q̄ntitas. Sic
ꝓbatur primo quidez ꝙ ſit q̄ntitas
qꝛ quo mẽſurante reddiẗ q̄ntitas diſ-
cretorꝫ illud ꝑ ſe eſt q̄ntitas numero
autem reddiẗ q̄ntitas ouium canũ hominũ
⁊ de aliis que diſcreta ſũt. ⁊ ſub vna forma
ꝯtinuitatis non ꝯtineñ. numerus igiẗ eſt q̄n
titas ⁊ ꝙ ſit diſcreta q̄ntitas. ꝓbatur ꝑ hoc
ꝙ ꝯtinuum ⁊ diſcretum ſunt oppoſite diffe
rẽtie primo circa primũ genꝰ quãtitatis. hec
autẽ ſunt quãtitates et nõ continue ergo diſ
crete. qꝛ diſcretionem nõ cognoſcimus niſi
priuatõe ꝯtiui oꝫ ꝙ hoc ꝓbeẗ ꝯtinuitatis pri
uatione. dico ergo ꝙ ꝑtium numeri nullus ẽ
continuus terminus ĩdiuiſibilis ad quam ut
ad vnũ copuleñ. ita ꝙ ſit terminus partis
vnius ⁊ finis ad quã finitur continuatio eiꝰ
⁊ ſit terminus alterius vt a quo ĩcipit ipſius
continuatio. hoc autem ꝓbaẗ inductiue ⁊ ex
ſemplariter ſint quinqꝫ ⁊ quinqꝫ ſi ponanẗ
ꝑticule numeri decẽ ſiue deñarii iſte ꝑticule
nullũ hñt cõez terminũ qui ſit vnius ꝑtis fi
nus ⁊ alterius principiũ vt continuãs. prĩa
enim quinqꝫ ĩ ordine vnitatẽ ad quã ſumũ
tur nõ habẽt eandẽ a qua inchoãtur quinqꝫ
ſequẽtia ſecundum ſubſtantiam ſed diuiſim
hñt eam ⁊ diſcretã ab vnitate a qua incipit
q̄nariꝰ ſequẽs ⁊ ſic ẽ de omnibus partibus
deñarii. Sẽper enim partes deñarii quocũqꝫ
modo accipiantur ſemꝑ diſcrete ſunt ſicut ſi
accipiãtur ſeptem et tria vel duo et octo vl'
ſex ⁊ quatuor vel. x. vnitates ſemper nõ cõ
pulate ⁊ nõ continuate accipiũtur. ita ꝙ ſin
gule in ſuis diſcretionibus nullo modo conti
nuãẗ aliquo modo copulate. numerus igiẗ
ẽ diſcreta quãtitas ⁊ iſte numerus ẽ formal'
qui eſt vnus duo tres ⁊c. quo reddimꝰ eorꝫ
que numerãtur quantitatez diſcretionis de

hoc tñ inferius plenius erit manifeſtũ. Simil'r
ãt ⁊ oratio diſcreta ẽ quantitas ⁊ eſt de nũo
diſcretorꝫ. ita ꝙ oẽs eius ꝑticule ſunt ab inui
cem ſeperate. quare ãt ſiue ꝓpter quid oratio ſit
in genere quãtitatis manifeſtũ eſt. omne. n.
cuius quãtitas menſurante aliquo. ⁊ certifi
cante menſuratur ẽ quantitas ⁊ in genere q̄n
titatis. Sonus ãt littere ⁊ ſillabe ſiue breuiſ
ſit uel longa mora ꝓnuntiationis menſuraẗ
ergo rõ conſiſtens ex his eſt quãtitas ⁊ ĩ ge
nere quantitatis dico autem orationem cũ
voce ꝓlataꝫ ſiue ꝙ eſt ꝓlatione vocis ſiue uo
cali ꝓnuntiatione. ſic enim non ẽ vnus ſonꝰ
vel vox continue ſonãs vel vocãs. ſed eſt ag
gregata ⁊ diſcreta vocatione ſonorum qui
ſonus diſcretorꝫ elementorꝫ. in litteris ⁊ ſilla
bis que ſua multitudine ⁊ ordine conficiunt
hoc totum quod eſt dictio vel oratio. Sic
enim diuiſio littere cum diuiſione littere nõ
eſt continuum. ſed ab eo diſcretum ⁊ cum eo
compoſitũ conficit ſillabas ⁊ ſillaba diſcreta
⁊ ſillaba compoſita conficit dictionem ⁊ co
modo dictio cum dictione ꝯficit orõnem in
omnibus eniꝫ his ſillaba dictõe ⁊ oratiõe cõ
ſtitutio ſit totius diſcretoruꝫ congregatione
⁊ ordine qđ manifeſtũ eſt ex hoc ꝙ ſonus el
mẽtorꝫ ⁊ ſillabarꝫ ⁊ dictionũ ⁊ orõũ ad nullũ
cõem terminum copulantur. Si enim dicã
baculus vel virga diſcrete ſonam omnia li
tere elemẽta ⁊ nihil ẽ ꝯtinuans inter ea quo
ꝯtinuãte vnus ſonus ⁊ alteri copuletur ⁊ ſi
militer ẽ de ſono litterarũ in ſillaba. ⁊ ſono
ſillabarum in dictione ⁊ ſono dictionuꝫ ĩ ora
tiõe. nullus enim cõis terminus eſt ad queꝫ
ſillabe copulentur ĩ ꝓnuntiatione. ſed ſemꝑ
vna queqꝫ diuiſa manet ſecundum ſe ipſam
diſcreta. Sed hic aduertẽdum ẽ ꝙ quãuis
diſcrete maneant oẽs ꝑticule orõis. ⁊ nume
ri tñ ſub vna forma ſpecifica diſcretionis vi
untur. numerus enim vnitatis ꝯſtituiẗ ag-
gregatione ⁊ ordine ⁊ quecũqꝫ vnitas eſt cõ-
gregationis ordinate terminus ĩ quo ſtat ag
gregatio vt incõp ente vnitate illa vt finis
⁊ complementũ ẽ forma nũi illiꝰ vt in q̄nario
quinta ⁊ in denario denã ⁊ ſic de aliis. et iõ di
cit Ari. in quinto p̄me philoſophie ꝙ. x. nõ ẽ
tria ⁊ ſeptẽ aut bis quinqꝫ aut octo ⁊ duo ſꝫ
oportet accipere formã in vnitate vltima ꝑ
vt eſt finis aggregationis ordinate ad vnita
tẽ illam que cõplemẽtum eſt talis aggrega
tionis. Similiter autem ĩ oratione prout
eſt in litterata ꝓnuntiatione. illa eniꝫ ẽ aggr̃
gatio ſonorum elẽtorum ſillabaruꝫ ⁊ dictiõuꝫ
ad vnum totum complens ordinatã aggre
gationem ſiue litterarum in ſillaba eſt vnũ
complens ⁊ ſillabarum in dictione eſt com
plẽs vnũ a qua dicitur dictio vna in tota ſil
labarum aggregatione. ſimil'r ⁊ dictionum

in oratione eſt complens vnum a quo tota
illa aggregatio diſtinctorū et ordinatorum
ſonorum dicit̄ aratio vna. cuȝ cuiuſlibet ele
menti vel ſillabe ſonus maneat in ſe diſtinc
tus et nec ꝯtinu⁹ nec permixtus. ita ꝙ vn⁹
ē breuis et alter longus. ⁊ vnus ē breui bre
uior. alter vero longo longior ē. et in talibus
nihil facit vnum niſi ordo ad vnum. et ideo
iſta extenſa aggregatio ſm ſe ipſam quanti
tas ē diſcreta ſicut numerus. pp̄ qḋ oratio
ē quantitas. cuius indiuiſibile non ē vnum.
cuius iteratio facit illam aggregationeȝ. ſȝ
indiuiſibilia multa ſūt que ſunt ſoni elemē
torum in litteris. et ſoni ſillabaruȝ in dictio
nibus. et ſoni dictionum in oratione. ſed in
ter ea ſolum indiuiſibile ē littera vel littere
elementum a quo ordinato cum alio fit ſilla
ba. et a ſillaba ordinata cum alia fit dictio.
⁊ dictione ordinata cum alia fit oratio. Sed
inter elementa litterarum non ē vnum idi
uibile qḋ per ſbam iteratum totā compleat
illam aggregationem. ſicut ē vnitas in nu
mero. niſi aliquis dicat vnū alicuius lr̄e ele
mētū eē primū. qḋ ſillaba lr̄ iteret̄ ī oīb⁹ ali
arum litteraꝝ elemētis. et ꝙ elemēta alia
rum litterarum cōſtant ex iteratione illi⁹.
Sed hoc quāuis aliqui dixerint tū̄ falſum ē
⁊ probari non pōt. ideo non ſic dicimus ora
tionem ordine multorum componi indiuiſi
bilium ſm ſonum elementorū. ⁊ in hoc ora
tionem differre a numero. et eſſe ab ipſo nu
mero diuerſum ſm ſpeciem quātitatis.

Si aūt obicit̄ ꝙ oīs quantitas procedit ab i
diuiſibili dicēdum ꝙ hoc veruȝ ē ꝙ ſicut nu
merus ab vnitate ⁊ cōtinuum a puncto. et
tempus ab inſtanti. ⁊ ſic oratio procedit ab
indiuiſibili litterati ſoni. ſed hoc indiuiſibi
le non ē elemētuȝ alicuius lr̄e. cuius elemē
tum iteratum faciat talem orōnis quantita
tem. ſed indiuiſibile cuius rō in quolibet ſo
no ſeruat̄ cuiuſlibet lr̄e cum alia in tali pro
nūciatione aggregate. hinc. n. permenides
⁊ leucippus et meliſſus ⁊ alii quidam atho
mos ponētes principiuȝ non dixerunt vnū
athomum aliqḋ principium. ſed multos fi
gura et ordine differētes et ſic oīa cōſtituen
tes. et ſue rōnis dederunt exemplum in lit
teris. in litterato. n. ſono ſiue pronūciatione
non ē aliquod vnuȝ indiuiſibile cā aggrega
tionis. ſed multa figura ſono et ordine diffe
rentia. ſic. n. oratio ē quantitas menſurata
ſillaba vel lr̄a longa vel breui pronunciati
onis et diſtincta in tota ꝯgerere talis aggre
gationis. et ē quantitas in ſe ipſa. ita ꝙ ſba
ſua et quiditas quantitas ē predicto modo
a numero differens. iſte ſunt ergo due prīe
ſpecies diſcrete quantitatis.

Unc reſtat dicere qualr̄ cōtinue q̄n
titates ſunt linea ſuperficies ⁊ cor
pus. diſcreta. n. prius conueniens
fuit dicere. pp̄ hoc ꝙ indiuiſibile a quo perfi
citur numerus. ⁊ indiuiſibile a quo ꝑficitur
orō ſimplicio ra ſunt q̄ȝ indiuiſibile a quo ꝑ
ficitur cōtinuū. vnitas. n. ē indiuiſibile. nec
poſitionem hn̄s in cōtinuo. nec cōtinuās ea
quorum ē terminus. litteratus et indiuiſibi
lis ē ſonus. nec indiuiſibile in cōtinuo poſi
tum poſitionem hn̄s. nec cōtinuans ea quo
rum ē terminus uel principium. qꝛ ſi ē prin
cipium non ē a quo ſit cōtinuatio. et ſi ē me
dium nō ē vnum idem finis vnius et pīci
pium alterius. ſicut ē punctus cōtinuās. ⁊ ſi
finis eſt non ē terminus ad quem continue
copuletur in forma cōtinuationis cōtinuuȝ.
et iō et ipſum indiuiſibile ſoni litterati ſim
plicius ē puncto. pp̄ qḋ naturalis ordo exigi
tur ꝙ prius de numero et poſtea de orōne.
⁊ tertio de ſpeciebus cōtinue quantitatis di
ceretur. Qḋ āt quidam dicunt ꝙ non prius
fuit dicēdum de numero. qꝛ numerus eſt in
corpore ⁊ ī corporeis inuenitur ⁊ non cōtinu
um. et ꝙ res ab inſtitutione mūdi proporti
onibus numerorum facte ſunt. Rationes
iſte non ſunt uere nec ad propoſitum facien
tes et fundato ſuper falſum. ſed de illis uiō
atur ꝙ tales aſſerūt rōnes. hanc igitur quā
nos dicimus neceſſitatem poſt numeruȝ ⁊
orōnem dicimus ꝙ linea de numero conti
nuorum ē. pōt. n. a quolibet ſumi continu⁹
terminus ad quem oēs que ſub vna forma
cōtinuitatis ſunt particule linee copulātur.
Hic aūt cōis terminus ē punctuȝ cui⁹ flux⁹
in continuum uel ductus facit lineam. et iō
linea quamuis in puncta nō diuidatur tamē
non poteſt diuidi niſi in pūcto. qꝛ linea neqȝ
ſbaliter punctus eſt. ſbaliter dico a ſubſtātia
que ē quaſi materia. punctus. n. extenſus ſi
ue protenſus in cōtinuum eſt linea cuius ip
ſa protēſio quātitas eſt. et ſba protenſa pun
ctus ē. et ſic linea ex vno ſbali quaſi ſubiecto
quod eſt punctus. et ex vno formali quod ē
protenſio extenſa in cōtinuum quod ē conti
nuatio. et hoc quidem eſt linea. et ideo quia
vbiqȝ ſubſtantia linee materialis eſt punc
tus. vbicunqȝ ſumatur punctus nō abſolu
tus ab extenſiōe in cōtinuum id punctum ē
in rōne finis et principii. finis quideȝ ad an
terius et principium ad poſterius. Commu
nis ergo terminus ē iſtius copulationis par
tis anterioris cum ſequente per totum con
tinuum. et quia punctum ē indiuiſibile poſi
tum. ideo tota intellectualis et realis eius
extenſio in tota longitudine ſubſtātie ſeruat
indiuiſibilitatem. propter quod linea ſecun
dum latitudinem et profunditatem eſt indi

niſibilis.ſolum diuiſibilis longitudine quā
cāt non punctum ſed pūcti extenſio ⁊ flux⁹
in cōtinuum.quia iſta extenſio formam con
tinuitatis dat que ſm ſeipſam diuiſibilis eſt
ſemper. Similiter ſuperficies quantitas ē
cōtinua.generatur.n.ex expāſione linee ad
latum in cōtinuum ſiue ex fluxu linee vel ex
ductu linee.ut dicit euclides.⁊ ſic erit latitu
do ſine profunditate.neqꝫ ex duabus lineis
ad rectum angulum ſe ſecātibus menſura
ta.q̄ qꝛ fluit ab indiuiſibili ſm ꝓfundum.iō
ꝓfundū n̄ hꝫ qꝛ āt fluit a diuiſibili hꝫ longū
ideo ſm longum habet diuiſibilitatem . et
quia fluxus illius linee ē ad latus et non ad
pūctum quod ē terminus linee..⁊ fluxus eſt
cōtinuus.ideo cōtinuitatem habet ſuperfici
es in latum.et ex illa ſuperficies eſt.cōtinui
tas.n.que ē in longum in ſuperficie eſt ex li
nea.et ideo ſubſtātia ſuperficiei ē linea.ſicut
punctum eſt ſubſtantia linee. propter quod
vndecūqꝫ diuiditur ſuperficies erit linea di
uidens ipſam ſicut punctum diuidit lineaꝫ
⁊ non oportet ꝙ accipiantur due partes i ſu
perficie erit linea copulās partes illas.et ē
cōmunis terminus copulatiōis eaꝝ.eſt eiꝫ
principium vnius ex quo ē cōtinuitas eius.
ꝯ eſt finis alterius ad quem ē cōtinuatio ei⁹
planum neqꝫ eſt ꝙ ſuperficiei particule ad
quēdam cōmunem terminum dicto modo
copulātur. dicitur planum ſuperficies eo ꝙ
fluxu linee intelligatur ſterni.ſic in planum
nulla partium eius ſuper alteram eminēte
talis igitur ē intellectus ſuperficiei hꝫ ꝙ eſt
ſpecies continui. Similiter aūt et in corpo
re eſt ſumere cōmunem terminum particu
las corporis copulantem.corpus.n. eſt ipa
trina dimenſio que ſit tribus diametris in
omni parte corporis ad rectum angulꝫ ſe
cōtingentibus et ſe ſecantibus vna in lōgū
et altera in latum a puncto precedentis.et
tertia in profundum ab angulo predictaruꝫ
protractis.generatur.n.ex fluxu ne proten
ſione ſuperficiei.naꝫ in lōgum vel in latum
ſed in profundum mota vel protenſa ſuper
ficie.⁊ ideo dicebat plato ꝙ ſubſtātia corpo
ris ſm id quod ē.eſt ſuperficies.ſicut pūctū
ē ſubſtantia linee.et linea ſubſtantia ſuperfi
ciei.et ideo diuiditur corpus vt corpus ē ſu
perficie ſicut ſuperficies linea et linea pūcto
⁊ vbicunqꝫ partes duas accipias corporis
ille habēt ſuperficiem ad quā ē continuitas
precedētis.et a quo incipit cōtinuitas ſequē
tis.ē ergo illa ſuperficies in corpore comu
nis terminus qui ē finis vnius et principiū
alterius.et ideo ē aliquid vnius et aliquid
alterius.propter quod cōmunis terminus
ꝯtinuoꝝ uocat.ſi aūt cōeꝫ in corpe terminū
accipere vis ſecundum latū tūc ut iā āñ dic
tū ē ſumes t̄minū copulatiōis lineaꝝ.ſi āt
vis terminum cōmunem copulationis ac
cipere in longum neceſſe ē ꝙ accipias cōem
punctum qui copulat partes in longū.punc
tum igitur quāuis nulla pars ſit linee.tamē
eſt aliquid linee quia ē terminus linee . ⁊ co
pulans partes eius.⁊ ſm id qđ punctuꝫ po
ſitionem habet in cōtinuo.ſic ē ſubſtantia li
nee.ſed formale eē eſt continuitas in lōgum
⁊ illa eſt a fluxu intellectuali puncti in conti
nuum.⁊ ōi eodeꝫ modo ſe habet linea ad ſu
perficiem ita ꝙ nō ē pars aliqua ſuperficiei
⁊ tamē eſt aliquid eius.tum quia ē termin⁹
eius copulationis tamen etiam in hoc ꝙ ē
ſubſtatia ſupficiei ⁊ forma cōtinuitatis quā
ponit circa ſubſtantiam eſt ab intellectuali
fluxu linee ad latus linee et non ad punctū.
Secūdum eundem modum etiā ſe habet
ſuperficies ad corpus et in hoc ꝙ ē cōmunis
copulationis termin⁹. ⁊ in hoc ꝙ eſt corpis
ſubſtātia que imaterialis circa quam ponit
forma cōtinuitatis corporis ex fluxu intelle
ctuali ſuperficiei in profundum. Ex hoc pꝫ
ꝙ cōtinuum diuiditur in infinitum inquan
tum cōtinuum ē.in quocunqꝫ enim termīo
accipiatur diuiſibile terminus ē copulatio
nis.erit ergo per cōſequens cauſa cōtinuita
tis.eo ꝙ intelligitur in ratione finis et prin
cipii.quod nō poteſt intelligi niſi per hoc ꝙ
fluit ex vno in alterum.ratio ergo diuiſiōis
nō aufert formam cōtinuitatis.remanente
forma cōtinuitatis pōitur diuiſibile.quecū
qꝫ ergo diuidi intelligātur ſemper ponit ad
hoc diuiſibile. Non autem moueat quēquē
ꝙ hoc dicemus fieri ſm intellectū.cū in hoc
libro loquimur de decem generib⁹ rerū pri
cipiis ad que omnia predicabilia reducunt
omnia .n .abſtracta et mathematica ſunt
accepta ſm intellectum.ſm enim eſſe in na
tura hoc vel hoc non inuenitur niſi in ſola lu
ce vt quidam dicūt .quāuis dictum eorum
cum philoſophis non concordet. Quamuis
ergo iſta accepta ſint ſm intellectum.iſte ta
men itellectus a ſpecialibus reb⁹ cauſatis
eſt.et ad eē refertur quia dicit naturam ⁊ eē
rei ut eſt hoc quod eſt et ut eſt ſignificat per
nomen quod eſt notio predicabilis et ideo di
cit ariſtotiles ſic.abſtrahētium non eſt mē
dacium quinimmo ē certiſſime verū. quan
uis ſecūdum eſſe iſta non inueniātur diſtinc
ta in natura inſunt enim hoc modo quo de
terminata ſunt in ipſa ſubſtātia quantorum

Attendendum etiam ꝙ non poteſt eſſe
quarta ſpecies quātitatis cōtinue habenti
bus in partibus poſitionem et ex ſe ipſa con
tinuitatem et ſubſtātiam circa quam ponit
formam cōmunitatis et cōtinuitatis . quia
nō ē motum intelligere alicuius aliquo mo

do indiuiſibilis niſi vel in lõgum vel in latũ
vel in profundum. altum eniꝫ eſt a profũdo
terminus tãtum differens. et ideo non ſunt
niſi tres ſpecies huiꝰ quãtitatis a qbus pre
dicabilia ſumi poſſint. Sciendum eſt
etiaꝫ ꝙ linea eſt quantitas vniꝰ diuiſibilita
tis. ſuperficies autem eſt quãtitas duarum
diuiſionũ. et corpꝰ quantitas eſt triũ diuiſio
nũ propter cauſas que in ante habitis ſunt
determinate.

Sit autem de numero talium quã
titatum cõtinuarum et tempus et
locus ipſum. n. tempꝰ copulatur
et ad preteritum. et ad futurum
per inſtans mediũ qđ terminus talis copu
lationis. Accipimꝰ ãt hoc pñs tps diſibile ꝙ
adiacet motui et actioni pñti. Preterituꝫ
aũt dicimus qđ terminatur ad pñs ꝑ iſtãs
qđ ẽ preteriti finis ꝛ principium pñtis. pre
ſens ẽt copulatur ad futurũ per inſtans qđ
ẽ finis preſentis et principiuꝫ futuri. et ſic to
tum tempus ꝯtinuum ẽ. Sicut ẽt in aliis ꝯ
tinuus fluxus ꝯtinui ẽ ab vno aliquo ſm ali
quem modum indiuiſibili. ita eſt ẽt in tẽpo
re. intelligendũ igit ẽ ꝙ ſi non eẽt motus nõ
eſſet tempus. et motus extenſio ẽ cã extẽſio
nis temporis ſicut motus ẽt ẽ cã temporis.
motus aũt eſt in eo qđ mouetur ſicut in ſub
iecto. Eſt aũt id qđ fertur ſiue mouetur idẽ
ſm ſbam in toto motu. ſm eẽ aũt ipſius ſm
ꝙ motus eſt in ipſa protẽſum et procedens
ẽ de ante in ſpatio in poſt. ſiue de anteriori ꝑ
te ſpatii in poſteriorem non interrumpẽdo
protenſio aũt ut ſepe diximus cã ẽ quantita
tis. ꝓtenſum eſt partim hic et partim ibi cõ
tinua et non interrupta protẽſione. ꝙ aũt ſic
diuiſibile eſt ꝯtinuum eſt. motus igitur qui
ſm eſſe protẽſum ineſt ei quod mouetur eſt
cõtinuus non ex ſe ipſo ſed ex ſpatio diſtãtie
que eſt inter duo motus extrema. Cum ãt
ſit continuum ꝛ quãtuꝫ aliquo mõ ſequitur
ꝙ ſit eius aliquid menſura. et qꝛ ðe quãtum
hꝫ menſurans proprium ſm propriam diui
ſionem ſicut ſm ſpatium cõtinuum ad mo
dum linee vel ſuperficiei vel corporis habꝫ
vlnam uel palmam uel pedem. vel decem
pedum et aliquid talium. propter qđ in om
nem diametrum certa redditur quantitas
ꝑſius nec certificari põt niſi ſm hoc ꝙ diui
iditur. Oportet igitur ꝙ per hũc modũ mẽ
ſurans motum ſm ðe qđ hꝫ in eo qđ mouet
ſit certificans quantitatem ipſius. In eo au
tem qđ mouetur ſm ꝙ motus eſt actus eiꝰ
tſunt tria. ſ. indiuiſibilis ſba ipſius qđ moue
tur que eadem manet in toto motu et eſſe ꝓ
ceſſum in ſpatio continuo. ꝛ diuiſio prioris
qđ accipit in ſpatio qđ derelinquit continue
a poſteriori qđ iam accepit in illo protẽdẽ
do. Si ergo ſic debeat menſurari tria ſunt i
menſura reddente quantitatẽ ipſius. quia
aliter menſura rei menſurate non eẽt adeq
ta. menſurãs aũt ipſum ſic nõ põt ſibi eẽ in
trinſecum. eo ꝙ intrinſecum ẽ alterius gene
ris. eſt. n. in motu locali intrinſecum motui
ubi fluẽs. et hoc non ẽ ſecũdum ſui naturaꝫ
in genere quantitatis ſed in genere ubi. ꝛ iõ
motus in vbi non eſt i genere quãtitatis ſed
ẽ in genere ubi. In alteratione aũt eſt quale
fluens qđ per fluxum nõ amittit proprii ge
neris naturam. et iõ ſicut quale eſt in quali
tate ſic et motus in qualitate. Similr ꝛ mo
tus augmenti quamuis ſit in quantitate. nõ
tamen ſic eſt in quantitate ꝙ motus faciat
ipſum in quantitate eſſe tanquã in genere.
ſed potius per hoc ẽ in genere qꝛ eſt quantũ
cõtinuum poſitionem habẽs in partibus flu
ens ſicut corpus qđ per fluxum non amittit
naturam corporis. et iõ motus non per par
tem motus uel per ſubſtãtiam eſt in genere
vel ſpecie quantitatis. ſed per hoc ꝙ ẽ quan
tum fluens qđ fluxu non amittit naturã flu
entis. ſimiliter ẽ in generatione et corruptio
ne que ſunt mutatiões in ſba. propter qđ di
cit ariſtotiles ꝙ via in naturam dicit natu
ra. cum motus et mutatio non poſſit habe
re menſurans circa qđ ſit ſba motus. et cir
ca quod ponat motus ſuam cõtinuitatem.
relinquitur igitur ꝙ habeat menſurans ex
trinſecum adiacens. ꝛ hoc uocatur tẽpus et
tempus in ſua ſubſtantia et ſuo eſſe diuerſa
et linea et ſuperficie et corpore. Quod ergo
per intellectum adiacet ei qđ defertur et in
toto motu eſt idem per ſubſtantiam cũ hoc
ſemper obiciatur preſentie accipiẽtis ipſuꝫ
ẽ preſens quod uocatur inſtãs quaſi nõ ſtãs
ſicut et id qđ mouetur non ſtat q̃diu motꝰ
eſt eius actus. ꝙ aũt adiacet protenſioni eiꝰ
qđ ſm ꝙ mouetur eſt continue protenſuꝫ a
retro in ante illud eſt et uocatur tpũs. Et id
qđ adiacet ei quod ẽ in ſpatio uocatur in tẽ
pore prius uel preteritum. Et quod adiacꝫ
ei quod in motu ẽt in ſpatio accepto in ante
eſt et vocatur futurum. Et quod adiacet ei
quod obicitur preſentie accipientis i proceſ
ſione motus et ſpatii uocatur preſens tẽpus
cum tamen tria iſta preteritum preſens et
futurum non ſunt diuerſa et ſeparata nõ ſũt
diſcreta ſed ſunt ſimul copulata. Copulato
rum autem ſemper eſt cõis terminus qui ẽ
finis vnius et principium alterius. ꝛ eſt ali
quid utriuſqꝫ et neutrius per ſe id copulans
particulaſi tempus uocatur indiuiſibile in
ſtans quod quidem ſm ſe eſt ſubſtãtia tem
poris ſicut pũctus ẽ ſubſtãtia linee qui fluxu
ſuo cauſa eſt continuitatis que eſt forma ſuc
ceſſionis continue que ponitur circa ſbam

inſtantis ſicut dictum eſt in aliis continuis
ſicut aūt vlna iterata eſt numerus reddens
quantitatem continui. ita inſtās diſtinguēs
prius et poſterius in motū intenſū ſuper p
tes motus vniatur et certificat quantitatē
motus. Et ideo dicit ariſtotiles in octauo
phiſicorum ꝙ tempus eſt numerus motꝰ
propter prius et poſterius. et ideo non eſt in
conueniens ꝙ tempus ſit cōtinuum ⁊ tamē
ſit numerus quia eſt numerus ſicut vlna pā
ni vel alterius menſurati per vlnam. Et
quando dicit ꝙ tempus eſt cōtinuum et tē
pus non ē numerus non intelligitur ꝙ ſcōm
vnum et idem ſit cōtinuum et numerus. ſe
cūdum āt ꝙ adiacet protenſiōi eius qd̄ mo
uetur eſt cōtinuum. ſm aūt ꝙ inſtanti copu
lante diſtinguitur id quod eſt ante ab eo qd̄
eſt poſt. ⁊ iteratur hoc in toto motu. ſic eſt nu
merus. Et quādo dicitur ꝙ ē numerus nō
dicitur nec intelligitur ꝙ ſimpliciter ſit nu
merus ſed ꝙ eſt numerus motus per eē mo
tus. ſed motus per prius et poſterius quod
iteratur in motu ſicut id quod mouetur ī to
to ſpatio motus. propter quod non ſequitur
ꝙ tempus ſit ſimpliciter cōtinua quantitas
⁊ ideo manifeſtum eſt ꝙ non ē in duobus ge
neribꝰ primis quātitatis ex equo. i. ex gene
re cōtinui ⁊ in genere diſcreti ſꝫ ſimpliciter
ē in genere continui. et ſꝫ aliquid accipit for
mam diſcreti. pꝫ ēt qualiter fluit tempꝰ ab
hoc indiuiſibili quod ē inſtans. Sed re
manet queſtio quare motus nō ponatur eē
in genere quantitatis ſicut tempꝰ precipue
cum multis rōnibus probet ariſtotiles ī oc
tauo phiſicorum motum eē diuiſibilem in
infinitum. et cum expreſſe dicat motum eſ
ſe ſpeciem quantitatis in quinto prime phi
loſophie. Sed ad hoc per ante dicta facilis
ē reſponſio. ſi. n. conſideret id quod dat mo
tui ſpeicem et nomen. et per conſequēs dat
ei genus eo ꝙ ſpecies ⁊ genus ad vnam per
tinent naturam. tunc uidebitur cauſa eius
quod queritur. quale enim dat alterationi
nomen et ſpeciem propter quod dicitur ī ge
nere alteratio et ſecūdum ſpecieꝫ calefactio
vel albatio. ⁊ ſic ſimiliter eſt ubi qd̄ motui
locali dat nomen et ſpeciem ⁊ genus. Et ſi
militer in augmētatione. ⁊ facile ē videre i
omnibus aliis ſicut motus per accidēs qui
in omnibus eſt generibus. Continuitas au
tem motus non ē a natura illa que fluit. ſed
potius ē cauſata a proceſſione illius in quo
ē motus vt in ſubiecto ſubiectum. non ē aūt
aliquid de eſſentia illius quod eſt in ipſo. et
ideo motus proprium et ſibi determinatuꝫ
genus non habet. alia autem que dicenda
erant de tempore vel ad phiſicum pertinēt
vel ad methaphiſicum. et ideo illuc differā
tur. in quarto enim phiſicorum determina
bitur natura tempus. ī parte aūt illa prime
philoſophie que eſt de cauſis determinabit
qualiter tempus ſe habet ad eternitatem ⁊
qualiter ſe habet nunc tempus ad nūc eter
nitatis. et quantum autem pertinet ad iten
tionem logicam de tempore ſufficere vide
tur quod modo dictum eſt.

Unc aūt videndum ē qualiter lo
cus ē cōtinua quantitas. locus eſt
quidem vbi cōtinētur corporis lo
cati particule. qui locus diſtantia eſt in qua
diſtendit tota corporis quantitas. ita ꝙ ni
hil corporis vel partium corporis ē extra il
lam diſtātiam. ſed lōgum latuꝫ ⁊ profundū
corporis. eſt. n. tanta illa diſtātia quantum
eſt corpus et nec minor nec maior ſed ī toto
eſt corpore commenſurata ſicut diſtātia dia
metrorum corporum que ſit protenſa īter
ſpatium diametrorum loci et corporis ſecū
dum eē quidem ē vna et eadem. vt probat
diſtantie locali. Et hec quidem diſtantia lo
ci et corporis ſm eſſe quidem ē vna ⁊ eadē.
vt probat ariſtotiles ī quarto phiſicorum ꝯ
tra philoſophum loquens qui xucas vocat.
quanuis aūt ſm eē ſit eadem. differt tamen
ſ̄ficiebus cōtinentibus. et differt actu men
ſure ⁊ ratione menſurādi. Superficie qdeꝫ
quia loci ſuperficies eſt extra locatum ⁊ con
tinens et tangens vndiqꝫ locatum. Super
ficies aūt locati eſt intra locatum. ex eſt ali
quid eius et ē contenta nō cōtinens. Actu
autem menſurandi. quia omnes diametri
diſtantie que vocatur locus ſunt mēſure mē
ſurantes in lōgum latum ⁊ profundum. et
nulla eſt menſurata. Omnes aūt diametri
eius quod locatum eſt ſunt diametri men
ſurate ⁊ cōtente. ⁊ ſic menſuratum nō men
ſurat diſtantiam loci ſed quantitateꝫ corpo
ris non ut locatā ſed ſm ꝙ ipſum eſt quantū

Sic aūt accipiendo locum eſt locus ma
thematica quantitas copulata pūctis vſqꝫ
ad centrum loci eius. quia diametri ſecūdū
eſſe ſunt edem cum diametris ad ideꝫ cen
trum copulatis. quia centrum loci ⁊ centrū
locati idem ſunt ſecundum eſſe. differūt au
tem ſecundum actum et rationem. et quia
diſtantia locati eſt continua quātitas neceſ
ſe eſt quod locus ſit continua quātitas ī hoc
differens ab aliis quod non ex ſe ſꝫ ex diſtā
tia diametrorum corporis vſqꝫ ad centruꝫ
ſuam habent copulationem. alie auteꝫ di
ſtantie linearum et ſuperficierum et corpo
rum ex ſe ipſis et inter ſe ipſam ſuam habēt
copulationem et ſuas copulationes. Sunt
enim diametri ſecundum aliquid differen
tes que diuerſa hn̄t ſue protractionis prin
cipia. diameter enim diſtantie loci ſue pro

ductionis principium habet ſuperficiem ex
tra continentem. diameter autem diſtãtie
que eſt diſtantia locati ſue protractionis pri
cipium habet ſuperficiem locati intra loca
tum exiſtens. vnum autem eſt centruꝫ utro
rũqꝫ ſecundum eſſe et non ſecundum actũ
vt dictum eſt. ⁊ ſic locus erit diuerſa ſecũdũ
modum iſtum quantitas ab omnibus aliis
ſpeciebus continue quantitatis. ſic eniꝫ ma
thematica abſtractiõe ſeparatur a loci quã
titate ⁊ non a quantitate locati. ⁊ ſic eſt uex
quod dicitur ꝙ ſingule particule loci conti
nent ſingulas particulas corporis locati
Et ideo tam loci ꝙ̃ corporis locati particu
le ad vnum terminum copulant. ⁊ ſic loqn
do de loco mathematicis dãdus eſt locus.
vt i prima philoſophia dicit ariſtotiles.

Eſt autem aliter cõſideratus locus quã
do eſt de conſideratione naturalis philoſo-
phi ſecundum quod ſcilicet locus eſt ad quẽ
et ex quo eſt motus. ſic enim eſt ſuperficies
continentis corporis habens in ſe uirtutes
omnium continentium tam celorum ꝙ̃ ele
mentorum circũdantium. per quas virtu
tes generat et ſaluat id quod locatum eſt in
ipſo. et de hoc loco hic ariſtotiles non loqui
tur. quia per illas proprietates non eſt in ge
nere quãtitatis. quamuis in ſe ipſo ſit quãtꝰ.
Primo igitur modo cõſiderando locum cõ
tinua quantitas erit locus. eo qd̃ particule
eius quecunqꝫ ad vnum communeꝫ termi
num copulantur. et eſt ſpeciale genus quan
titatis propter cauſã in ante dictis aſſignatã

Amplius auteꝫ aliqua de numero
ſpecierum quantitatis continue ex
particulis que in eis ſunt conſtant
ex talibus poſitionem habẽtibus in cõtinuo
cuius ſunt particule. Alia vero que ſunt de
genere et de numero quantiatũ conſtant eti
am ex particulis poſitionem habẽtibus i cõ
tinuo vel diſcreto cuius ſunt particule. poſi
tionem autem habere tria concernit. ſcili
cet. vt aſſignetur vbi in continuo ſita ſit par
ticula. Et vt vna pars permaneat ſtans i
eodem continuo cum altera. ⁊ vt teneatur
cum altera copulatione. Et quodcunqꝫ ho
rum trium deficiat non habebit in partibꝰ
poſitionem. poſitio enim dicit ordinem. et
propter hoc oportet vt aſſignetur vbi in cõ
tinuo poſita ſit. poſitio autem in cõtinuo di
cit permanẽtiam. quia poſitum eſt fixuꝫ im
mobile ſecũdum eſſe. et ideo oportet vt di
cat permanentiam. poſitio autem in conti
nuo dicit copulationem vnius cum alio. et
ideo oportet vt dicat copulatorum cõnexio
nem per cõmunem terminum qui aliquid
eſt vtriuſqꝫ copulatorum. Ex his patet
ꝙ linee quidem particule poſitionem ha-
bent in continuo quod eſt linea. et ad ſe inui
cem ſunt habentes poſitionem. Singuluꝫ
nanqꝫ ſignatum in particulis linee ſitum ẽ
alicubi vel ante in linea vel poſt ⁊ ꝑmanen
tibus partibus ſic poſitis ſic habes vnde ſu
mas partem permanentem ⁊ aſſignes in
continuo vnumquodqꝫ quod eſt de numero
particularum vbi ſiue in qua parte ordinẽ
partium in loco ſitum eſt ſuppoſituꝫ. ⁊ hoc
planum eſt valde ⁊ facile ad intelligendum
⁊ habes vnde aſſignes ad quam particulaꝫ
et per quem communem terminum cetere
quecũqꝫ particule ſumpte fuerit copulãtur
quod planiſſimum eſt ex predictis. Simi
liter auteꝫ et particule plani ſiue ſuperficiei
quandam ſecũdum latitudinem habẽt po
ſitionem. Similiter nanqꝫ ſicut et in li
nea facile oñditur non iacent in ſupficie poſi
te ⁊ que ſunt q̃ copulantur ad inuicem ⁊ quo
copulante vt cõmuni termino. In linea
enim copulat punctum. in ſuperficie auteꝫ
copulat linea vt cõmunis terminus ſolidi
tatiſquoqꝫ ſiue corporis particule eodẽ mo
do et eadem de cauſa habent poſitionem ⁊
permanentiam et copulationeꝫ. Et loci
particule ſecundum quod mathematice ſu
mitur locus talem in partibus habent poſi
tionem et permanentiam et copulationem
in numero autem in partibus poſitionem et
permanentiam ⁊ copulationeꝫ non poteſt
quiſꝙ̃ per intellectum proſpicere cuius cau
ſa eſt quod natura partium nũeri repugnat
ad tria que dicta ſunt. ⁊ ideo non inuenitur
quod particule numeri poſitionem habeãt
ad inuicem. primo enim deficit ſitus in con
tinuo alicubi. quia vnitas cuius iteratio fa
cit numerum non eſt indiuiſibile habens in
continuo poſitioneꝫ. ſed potius a natura po
ſitionis penitus ſeparatum. et ideo non po
teſt dici quod vnitas vł ꝑs numeri ſit ſita
alicubi in continuo. Nec poteſt dici qđ
alique particule numeri ad ſe inuicem i ali
quo quod aliquid vtriuſqꝫ ſic habeant con
nexionem ſiue copulationem ſicut in capitu
lo de diſcretione numeri eſt probatum. ſed
omnes particule manentes diſcrete et ſepa
rate ab inuicem ad vnum ultimum habent
ordinem cuius additione perficitur ſpecies
numeri. Sed nec ea que ſunt particu
le temporis habent in ſuis partibus poſitio
nem. quia quamuis habeant connexionem
et terminum communem in quo connectũ
tur et continuantur. cum nullam habent in
eẽ permanentiam. quod autem in eſſe non
permanet de illo non poteſt dici vbi ſitum
ſit. Nuſquam enim ſitum eſt quod ſecundũ
eſſe non eſt. ſed ſecundum hoc videtur eniꝫ
quod non habeat copulationẽ vel connexio

nem.quia quod ſecundum eſſe non eſt nulli
poteſt copulari. Sed ad hoc dicendum
eſt quod in ſucceſſione eſt quod copulatur et
in ſucceſſione eſſe eſt ſecundum aliquid eſ
ſe. Eſt et inpreteriti in hoc quod copulat vſ
qꝫ ad quid ſicut ad finem quem intra ſe vt
aliquid ſui habet ipſa ſucceſſio ⁊ ſimiliter fu
turuꝫ cui copulatur eſt ſecundum ſucceſſio
nis principiū. quod iterum ipſa ſucceſſio fu
turi ītra ſe hꝫ ut aliquid ſui quia eſt ſucceſſio
nis principium. ⁊ ſic in inſtanti quod eſt me
dium finis preteriti et principium futuri co
pulantur preteritum ⁊ futurum. et aliquo
modo eſt preteriti ſucceſſio in preſenti vt in
termino ⁊ ſucceſſio futuri eſt in eodem ſicut
in principio. ſic ergo copulationem habent
partes temporis. ⁊ tamen nullam habent
permanentiam neqꝫ poſitionem. Sꝫ
in hoc conueniunt cum partibus numeri ꝙ
ordinem quēdam dices habere particulas
temporis in eo quod quedam ſunt priores
⁊ quedam poſteriores tam in preterito quā
in futuro. Sed priores in preterito ſunt a
preſenti longinquiores. priores autem in fu
turo ſunt que ad pñs ſunt pores. et ſic aliqd
particularum tēporis eſt prius. et aliqd ſua
rum particularum eſt poſterius. Sic
etiam de numero ſimiliter eſt. quod ſcilꝫ in
particulis numeri non eſt poſitio. ſed ordo
enumeratiōis. quia prius enumeratur vnꝰ
ꝗ̄ duo et prius duo ꝗ̄ tres et ſic de aliis nu
meri partibus et ſic eſt in numero ꝗ̄ vnita
ti que iteratur in numero eſt propinquius.
⁊ ſic ordinem quendam habebunt numeri
partes. poſitionem vero non habebunt ali
quo modo nec etiam copulationem ſiue con
nexionem nec communem terminum. qui
aliqd ſit vtriuſque partiſ prioris ſcilicꝫ ⁊ po
ſterioris. et ideo manēt partes diuiſe diſcre
te. Quod etiam oſtendit ratio nominis nu
meri. Numerus enim dicitur quaſi in
uitus verus. hoc eſt diuiſionis quia quocun
qꝫ vnitatur in partibus numeri inueniūtur
diuiſe ⁊ ſegregate. patet igitur quod nullaꝫ
huiuſmodi partes perficiunt poſitioneꝫ

Similiter et oratio ſe habet in partibꝰ
uis. hoc enim indiſcretione partium cōue
nit cum numero. in ſucceſſione autem cōue
nit cum tempore quo pronunciatur oratio
nis pronunciatio. ⁊ ideo partes eius diſcre
te ſunt ⁊ non permanentes. Oratio igitur
eſt de numero eorum que dicta ſunt. que ſci
licet in partibus non habent poſitioneꝫ

Nihil enim permanent particule ora
tionis ⁊ minꝰ ſtare poſſunt quam particule
temporis quia ad minus in tempore eſt ac
cipere nunc vel preſens inſtans. in quo ali
quo modo eſt preteritum. et aliquo modo
eſt futurum. Sed in oratione nihil eſt
accipere aliquo modo. cum omnia indiuiſi
bilia elementorum diſcreta ſunt. et in nullo
connexa. ſed quodlibet eorum dictum eſt ⁊
tranſit. et ideo non poteſt amplius ſumi vt
denominetur permanēs. propter quod nul
la erit poſitio particularum orationis. prop
ter quod nihil re pmanet particularum eiꝰ

Et ſic probatum eſt inducēdo quod in
tendimus. quod ſcilicet alia de genere quā
titatis conſtant ex particulis que in eis ſunt
eſſentialiter poſitionem habentibus ad ſe i
uicem. alia autem eiuſdem generis cōſtant
ex particulis non habentibus ad ſe inuicem
poſitionem.

Uia autem quantitates de quibꝰ
dictum eſt ſunt menſure ſubſtātie
antequam dicamus de proprieta
tibus in ſe habent dubitatiōes. q̄
ſunt circa ipſas determinate. Et primo
de linea. hec enim uidetur extenſio infinita
ſecundum longitudinem. cum dicat Eucli
des quod licet lineam protrahere in infini
tum et continuum et directum. Adhuc
curſus puncti qui mathematicam facit line
am non ſiſtit in cōtinuo. videtur ergo quod
procedat in infinitum. Sed cōtra hoc
videtur eſſe quod natura et intellectus ab
horrent infinitum. ergo videtur quod linea
ſit de his que abhorret intellectus. Sed
queſtio penitus nulla eſt. quia linea non eſt
infinita in actu. ſed ſecundum potentiam.
per hoc ſolum quod in continuo ſecundum
quod continuum eſt. aſſignari non poteſt ei
terminus ad quem ſtet protractio ipſius.
Et propterea dicit euclides. quia licet line
am in infinitum producere in continuum.
et directum. tale autem infinitum aliquid
potentia eſt. nec natura abhorret neque in
tellectus. Adhuc autem dubitant qui
dam. vtrum linea ſit menſura ſubſtantie
corporalis. ſi enim non eſt mēſura cum per
nullam aliam diſpoſitionem poſſit reduci
ad ſubiectum quod eſt ſubſtantia. uidebitur
quod non ſit accidens. conſtat autem quod
nec eſt ſubſtantia. ergo nihil eſt quod ſtare
non poteſt. Si autem eſt menſura. tūc
videtur quod ſit imperfecta. quia corpꝰ mē
ſuratur longo lato et profundo. linea autem
eſt longitudo tantum. Adhuc autem
dicendum quod linea eſt prima et perfecta
menſura ſubſtantie. Eſt enim linea menſu
rans in longum et menſurans in latum. et
menſurans in profundum. Dicit auteꝫ
Auicena inſufficientia. quod corpus men
ſuratur tribus diametris Diameter auteꝫ
linee ſunt. ergo corpus menſuratur lineis.

et in cremētum omnis corporis nāturalis ē
ſecūdum extenſionem trium diametrorum
⁊ ſic omniū natura conſtātium terminus eſt
⁊ rō magnitudinis ⁊ augm̄tū. Quod autē
etiam ſuperficies menſurat. hoc eſt ſecūdā
totam corporis extenſionem iter diametros
menſurantes ī altum ī latum ī profundum.
Et ꝙ corporea quātitas menſurant corpore
am ſubſtantiam. hoc eſt ſecūdū repletionē
qualitatiuam que ſecūdū intellectū eſt inter
omnes ſuperficies. Et ſic dicendū eſt de iſtis
menſuris ſubſtātie. nec dicendū vt quidam
male dñt ꝙ linea ſit mēſura non ſeperata a
ſuperficie actu vel corporea ꝗtitate. ⁊ ideo
iuncta cū aliis ſit menſura perfecti corporis
ꝗuis ineſſe nō ſit ſeperata a ſuperficie. ⁊ cor
pore. tamē in actu menſurandi ſecūdū natu
ram ⁊ intellectū ſeperata in eo modo quo di
ximus. ⁊ ideo ſpecialis ſpēs eſt ꝗtitatis con
tinue. Dubitant ēt quidam qđ linea habeat
pro materia ⁊ pro forma. obiciē dicētes ꝙ
in linea non ſūt niſi due partes ſcilicet linee
que copulant ⁊ communis terminus copu-
lationis. aut ergo erūt ei partes pro mate-
ria aut terminus copulans. Dñr āt ꝙ termi
nus copulās non poteſt eſſe linee pro mate-
ria eo ꝙ terminus copulās eſt punctus. li-
nea autē non eſt ex punctis vt ꝓbat Ariſto-
tiles. Si autem pars copulate erūt pro ma
teria. adhuc ſequiē maior abuſio. partes n.
linee ſunt linee. ergo linea ē materia linee. ⁊
illa linea iterū habet materiam. ergo illius
linee erūt materia linee. ⁊ ibiē in īfinitum ⁊
erit idem materia ſui ipſius quod abſurdū
eſt. ergo videē ꝙ nullo modo poſſunt eſſe li
nee. Adhuc autem ſi punctum dicatur forā
linee videē incōueniēs eē qꝛ ea que ſūt ex ma
teria ⁊ forma nō pñt itelligi id qđ ſūt ſine for
ma pōt āt itelligi linea ſine pūcto ſi itelligaē
longitudo infinita ex vtraqꝫ parte. Ulte
rius etiam quereē vtrū linea poſſit eē ex pū
ctis. ⁊ videē per Ari. ī ſexto phiſicoꝝ ꝙ non
qꝛ nō ſe tangētiū nō eſt ꝯtinuatio punctū aūt
non tāgit pūctū. aut n. tangeret ſm ptē aut
ſm totū. Si ſm ptem ſequitur ꝙ pūctū hꝫ
ptē qđ fſm ē qꝛ dicit euclides ꝙ pūctū ē cui
ps nō ē. Si autē ſm totum tangitur. hoc eſt
iterū īpoſſibile qꝛ ꝯtactus ē eoꝝ quoꝝ vltia
ſūt ſimul ⁊ ſic puncta ſe tāgentia haberēt vl
tima. ſed quicquid hꝫ vltimū aliud ē ipſum
⁊ aliud ē vltimum ipſius igitur pūctum eſt
aliud ab vltimo ipſius. ⁊ ſic iterū ſequitur ꝙ
punctū ſecundū quantitatē partes habꝫ vl
timū. ſ. ⁊ id qđ habet vltimum. nō ergo li-
nea ꝯponiē ex pūctis. Si hoc āt conceditur
tunc queriē quare numerus cōponiē ex indi
uiſibilibꝰ ⁊ ꝯtīm ex indiuiſibilibꝰ ꝯpōi nō pōt
hoc āt facile ē ſoluere ſi ad memoriam reuo-
centē que de natura continue quantitatis di
cta ſunt. Dicendū enim pro certo ꝙ linea
forma eſt ⁊ non habet materiam ex qua ſit ⁊
ideo. queſtio ulla eſt. Si āutem ſic formare
tur queſtio quid habeat linea pro ſubſtantia
ſecūdū id qđ eſt. ⁊ quid pro formali pricipio
tunc queſtio valet. ⁊ qđ dicatur ꝙ partes li-
nee ſunt ī ea vt ſubſtantia materialis omni
no ē impoſſibile ⁊ ſtultū dicere. qꝛ ſicut obie
ctum ē ptes linee ſunt linee. ⁊ oꝫ de illis idē
querere vnde hoc ē ſtultū. Sed dicendū ꝙ
ſicut ī tempore ſubſtātia temporis ē nūc. ita
in linea mathematice. per intellectum ge
nerata ⁊ ꝯſtituta ſubſtātia linee pūctum eſt
fluens in continuum. ⁊ ſicut eſſe tempori flu
ens ſucceſſio eſt. ita in linea eſſe formale li-
nee eſt continuitas circa puncta copulatiua
poſita per fluxum puncti intellectualem.
Cuius probatio eſt quia id eſt formale prin-
cipiū in quolibet per quod ī ſui generis ſpe
cie ponitur. linea autem ponitur in ſpecie ꝗ
titatis per longitudinis continuum. longitu
dinis igitur continuum eſt forma ipſius.
Continuum autem nō ſit niſi ad vnū com
munem terminū copulatione ⁊ copulatio ñ
ſit niſi fluxu extenſo. fluxus ergo intellectua
lis puncti facit continuitatem in linea ⁊ pun
ctum eſt ſubſtantia ipſius ⁊ hoc eſt verum.
Et dicere ꝙ punctum eſt forma ⁊ ptes ma
teria deliramentum eſt nec punctum niſi ſl
ens ponitur in diffinitione linee ſecundū ꝙ
linea eſt longitudo cuius medium non exit
ab extremis cuius extrema ſunt duo puncta
Ad h autem quod queritur vtrū linea
ſit ex punctis dicendum ꝙ hoc eſt impoſſibi
le ſicut probatur quod linea conſtet ex pun-
tis integraliter componentibus lineam. qꝛ
ex indiuiſibilibus non ſit continuum diuiſi-
bile. ſed hoc modo quo dictum eſt. non eſt ī
poſſibile quia ſecundum hoc puncta ſunt ſb
ſtantie poſite in linea circa que ponitur con-
tinuatio ſicut circa terminum in quo ſit co-
pulatio. ⁊ hoc modo ſit omne continuum ex
indiuiſibili ī ſe poſito circa quod ſicut termi
num in quo copulatio ponitur forma conti-
nui. Ad hoc autem quod queritur qua
re numerus ſic ex indiuiſibilibus ⁊ non linea
vel aliud continuum. dicendum ꝙ ſicut in
antehabitis dictum eſt hoc eſt. ideo quia nu
merus eſt diſcretum ⁊ indiuiſibilia ī nume
ro manent diſcreta et non faciunt vnum ni-
ſi agregatione ad vnum complens ſummā
ordinatam ad id ſicut ſuperius dictum eſt.

Odem modo queritur vtrum ſu-
perficies habeat lineam pro mate
ria ⁊ ſit materiale principiū ad cor
pꝰ ſicut videē plato dicere ⁊ qdā alii phoꝝ ħ

eniꝫ videt ex modo loquendi quia ſuperfici-
es ē longitudo ⁊ latitudo ſine profunditate
et conſtat ꝙ latitudo dat ſpeciem ſuperficiei
qđ āt añ ſpeciem eſt materiale totum eſt lō
gitudo igit materialis ē ad latitudinem. et
per idem ꝯcluditur ꝙ ſuperficies ē materia
lis ad quātitatem corporis. Adhuc āt que
ritur mathematice loquendo ſuperficies ꝓ
ducit ex linea. ⁊ corpus ex ſuperficie. Si eiꝫ
vnum ex alio ꝓducatur. videt ꝙ vnum ſit
materiale ad aliud. Adhuc autem queritur
an iſta ſimul ⁊ ſm actum pñt eē i eodem. qꝛ
ſi linea ineſt. tūc ineſt longitudo ſine latitudi
ne. ⁊ ſic cum ſupficies latitudo ſit. videt nō
poſſe ineē ſupficies. Et ſimiliter eadē rōne
ſupficies ſi iſit videtur ꝙ nō poſſit ineē pro
funditas. Adhuc autē querit quare ꝓfundū
nō eſt ſine longitudine ſicut longitudo ſine la
titudine. ⁊ latitudo ſine profunditate. Que-
runt ēt quidam propter qđ non ſunt niſi tres
dimenſiones. Querit etiam i quo dīt corpꝰ
qđ eſt ſubſtātia a corpore qđ eſt quātitas. ad
huc āt vlterius querunt vtrū quantitas ſit i
ſubſtantia ex pte materie vel ex parte formē
vel ex parte compoſiti. Non enim videtur
aduenire ex parte materie. nō enim poſſibi-
le eſt aliquid eē ſubſtantiā in potentia. ⁊ quā
tum eſſe in actu. materia autem eſt ſubſtan
tia in potentia. nō ergo erit i actu quanta.
Adhuc autem eē receptibile alicuius dimi
noit ⁊ priuatum eſt a forma recipiēda. ma-
teria autē receptibilis ē quantitatis. ergo i
ſe ipā ab oī qūtitate ē ꝑuata. hec ⁊ hꝰmōi iſt q̄
querunt a quibuſdam. Ad hec aūt ⁊ hꝰmōi
ſoluendum dicēdum eſt quod linea pro cer
to materialis eſt ad ſuperficieꝫ. hoc mō quo
ſuperficies que formalis eſſentia ē poteſt ha
bere materiale principiū ex quo mathema-
tice generet. fit enim ſuperficies ex motu li-
nee ad latus. Et attende ꝙ ſuperficies ſm
ꝙ ſuperficies ē non fit ex linea ducta in ſe ip
ſam. Ex linea enim ducta in ſe ipſam. ſiue
ex ductu linee in ſe ipſam fit hec ſuperficies
ſecundum ſpeciem determinata que eſt qua
dratū. ⁊ ex tali ductu non fit ſuperficies ſm ꝙ
eſt ſupficies i genere ſumpta. nec iterū ex du
ctu linee finite incōtinuum ad latus linee fa
cto non fit ſupficies ſm ꝙ ſuperficies ē in ge
nere. ſed ex talis linee ductu vel motu fit ſu
perficies finita tāte menſure i latum quante
menſure ē linea in longum. relinquit igit ꝙ
ſuperficies ſm ꝙ ſuperficies fiat ex motu li-
nee ſm latus incontinuuꝫ. Si autē obicitur
ꝙ terminus cōis in quo copulant ſuperfici-
ei partes eſt linea. ⁊ ille terminus ē habens
actū forme qꝛ copulare actus forme eſt. Di
cendum ē igitur ꝙ ſicut de puncto diximus
ꝙ ſuperficies non habet materiam ex qua
ſit. ſed ipſe punctus ⁊ ipſa linea dupl'r ꝯſide
rantur ſcilicet prout ſubſtantie poſite inconti
nuo ⁊ ſic accipit linea a puncto. ⁊ ſuperficies
a linea ſubſtantiam que eſt id quod eſt. pñt
⁊ hec conſiderari ꝓut termini copulantes. ⁊
ſic accipitur ab eis eſſe formale quantitatis
illius que eſt linea vel illius que eſt ſuperfici
es. ⁊ ſic habet actum forme qui eſt copulare
⁊ non ē inconueniens ꝙ vnum ⁊ idem vtrū
qꝫ horum perficiat in ꝯſideratione diuerſa.
Si autem obicitur ꝙ materia non coīcidit i
vnam rem cum forma. abſurdum eſt quia
non eſt materia ex qua ſit res. ſed tantum ē
hec ſubſtantia ſm id quod eſt ⁊ ſecundum qđ
eſt id quod eſt. ⁊ hec in vno eſſe poſſunt ſcđꝫ
diuerſa que ſunt in ipſo ſic eſt expreſſe exem-
plum nunc temporis quod ſecundum ꝙ ad
iacet ei quod fertur eſt ſubſtantia temporis.
⁊ ſecundum ꝙ fluit tunc eſt eſſe temporis. et
per eundem modum dicimus quod ſuperſi
cies habet ſe ad corpus. Ad hoc autem qđ
queritur vtrum ſimul in vno inueniant iſte
dimenſiones. Dicendum ꝙ ſic ⁊ cum infer
tur ꝙ aliquid eſt longum ⁊ non latum. dicē
dum ꝙ nihil valet quia affirmationes que
in harum dimenſionum diffinitionibus po
nuntur. ⁊ negationes non opponuntur. quia
non ſunt relate ad idem ⁊ ſecundum idem.
⁊ quando dicitur ꝙ linea eſt longitudo ſine
latitudine non negatur niſi latitudo linee et
non ſuperficiei. ⁊ ideo dimenſiones ſimul ſūt
in eodem. Ad hoc autem ꝙ queritur quare
vltra tres dimenſiones non eſt quarta dimē
ſio. dicendum ꝙ hec ideo eſt quia non ſunt.
nec poſſunt eē plēs ꝗ̄ ſex differentie poſitio
nis que ſunt ſurſum ⁊ deorſum dextrum ſi-
niſtrum ante ⁊ retro. inter quas non poſſunt
eſſe niſi tres dimenſiones. ⁊ hoc iam proba
uit Ari. in ſecūdo de celo ⁊ mundo mathēa
tice aut loquendo de propriis quantitatis di
cendum eſt ꝙ ad vnum anguluꝫ rectum nō
poſſunt conuenire ſiue ꝯcurere niſi tres linee
recte in diuerſa protracte quarum quelibet
directe protrahit in continuum ad diuerſa
poſitum vna. ſ. ſecundum longitudinem. et
vna ſecundum latitudinem. ⁊ tertia ſecun-
dum altitudinem ⁊ profunditateꝫ. Non. n.
poteſt intelligi quarta poſitio continui in qđ
protrahat diameter menſurans ſubſtantiā
⁊ ideo dicit Ariſtotiles in de celo. ⁊ mundo
quod perfectio eſt in iſtis ſecundum tres ce-
li motus ab auſtro ſcilicet in aquilonem qui
eſt motus profunditatis quia añ eſt nobis in
aquilone. ⁊ auſtrum eſt retro. ⁊ iſte eſt motꝰ
de tropico in tropicum per equinocialem et
motus a dextro in ſiniſtrum qui eſt motus
latitudinis celi. et planetarū. Sed pla
nete dextrum ſuū hñt i occidēte. ⁊ ſiniſtrum

in oriente primi celi ⁊ motus ſurſum ⁊ deor
ſum . qui eſt motus totius ſpere ſecundum
motum luminis ⁊ virtutis celeſtis ad centꝝ
propter quod perfectio eſt in tribus dimen-
ſionibus ⁊ qꝛ perfectum eſt vt dicit Ariſtoti
les cui nihil addi poteſt . iō decima addi nō
poteſt dimenſio. Ad hoc autē quod que
rebatur quare latitudo non eſt ſine longitu
dine ſicut econuerſo. Dicendum ꝙ hoc eſt
idem querere quare ſecundum non eſt ſine
primo ſicut primum ē ſine ſo. quia latum ⁊
ſecundum generatur ex longo ⁊ primo ⁊ id
ex quo generatur manet i generato ⁊ nō ecō
uerſo. latum enim ad quod oportet latꝰ mo
ueatur ſemper in ſuperficie motum facit la
tum et numquam perficiet logitudinē ſine
latitudine. ſed motum extra ſuperficiem . ad
aliam poſitionem mouebitur āt ſurſum ex
tra ſuperficiem . aut in profunduꝫ ſubtus ſu
perficiem . ⁊ tunc qꝛ mouetur ad aliam poſi
tionem faciet aliam quantitatis ſpeciem ⁊
ſic linea non ad poſitionem longitudinis mo
ta . ſed ad aliam poſitionem faciet ſuperficiē
Ad hoc autem quod queritur i quo differat
ſubſtantia corpus ⁊ corpus quantitas. ſupe
rius iam dictum eſt qꝛ materia prout eſt ſb
iectum generationis eſt habens potentia et
non actu tres dimenſiones corpus āt quāti
tatis eſt ipſa trina dimenſio. Ad hoc autem
quod queritur vtrum ex parte materie vel
forme vel compoſiti adueniat quantitas ſb
ſtantie. dicendum ſicut in antehabitis ꝙ po
tentia ſuſcipiendi eſt a materia que potentia
diuiſibilis eſt. actus āt diſponendi quanli
bet partium in ſitu ⁊ dimenſione propria ne
effluant partes a terminatione totius. eſt a
forma terminante partes materie ad ſituꝫ
proprium ordinate ipſa autem diſpoſitio pꝛ
tium in ſitu ⁊ ordine eſt totius ⁊ vtriuſqꝫ taꝫ
forme ſcilicet quam materie ſecundum qō
totum ſunt ⁊ ſic patet oīum ſolutio.

Contra hoc etiam ꝙ tempus dicit
eſſe quantitas opponunt quidam
dicentes . ꝙ cuius partes non ſunt
ipſum non eſt. partes autem tem-
poris non ſunt. preteritum nanqꝫ non eſt qꝛ
preteriit ⁊ abiit in non eſſe. futurum autem
nundum eſt. ſꝫ expectatur. preſens autem eſt
indiuiſibile nunc quod nō poteſt eſſe pars cō
tinui ſi quelibet pars continui diuiſibilis eſt
ſicut ipſum continuum . ergo nulla pars tem
poris eſt . ⁊ ſic ipſum tempus non eſt . ⁊ ſic vl
terius non continua quantitas eſt. Si
forte aliquis dicat quod preſens eſt pars tē
poris in quo tempus habet eſſe aliquo mo
do cōtra hoc eē videtur quod in aliis conti
nuis id in quo copulant partes ꝯtinui ē indi
uiſibile ⁊ non pars continui ſicut punctū i li
nea. pn̄s autem ē in quo copulātur partes tē
poris preteritū ⁊ futurum . ergo pn̄s ē indi-
uiſibile tēpus ⁊ nō pars ipſius. Adhuc om-
ne compoſitū ex aliquibus vt ptibus ⁊ diui
ſibile in his ex quibus vt partibus ē cōpoſi
tum ē . tempus autē nō eſt diuiſibile in nūc
ergo non ē compoſitū ex nūc ſicut ex partibꝰ
vel parte. Adhuc quelibet pars cōtinui cuꝫ
alia eiuſdē continui parte ꝯtinui autē tunc ⁊
nūc. ergo nūc pn̄s nō eſt pars cōtiui. Adhuc
autē nunc non pōt eē ꝯtinuū . ad nunc. vl' cū
nunc. cōtinua enim ſunt . quoꝝ vltima ſunt
vnum. nūc autē cum ſit īdiuiſibile nō habꝫ
vltimū igitur cū alio nō hēbit vltimū idem
⁊ ſic nunc nō pōt eē pars temporis. Adhuc
etiā conceſſo ꝙ nunc ē pars temporis ⁊ ꝙ ſit
id qō de tēpore eſt accipere adhuc non ſequi
tur ꝙ tempus ſit actu quia vt dicit Ariſtoti
les nunc in tempore non eſt in actu ſed potē
tia ſed propter hoc dicatur ꝙ tempus nō eſt
⁊ ideo non eſt ſpecies continue quantitatis.
In oppoſitum obicitur quia conſtat ꝙ motꝰ
eſt continuus indiuiſibilis ſicut conſtat ex ſe
xto phiſicorum āt ergo eſt menſura aut men
ſuratum aliquod. Si eſt menſura nō poteſt
eſſe menſura niſi aut eius quod mouetur āt
magnitudinis ſuper quam eſt motus Et cō
ſtat quod neutro modo poteſt eſſe menſura.
menſura enim ⁊ menſuratum ſunt eiuſdeꝫ
generis id autem quod mouetur eſt perma
nens. Similiter autē ⁊ magnitudo de per
manentibus eſt. Motus autem eſt de nume
ro ſucceſſiuorꝫ. ſi modo dicatur motus mē
ſuratum quoddam eſſe. tunc erit aliqua mē
ſura menſurans ipſum . ſed conſtat ꝙ nec id
quod mouetur nec magnitudo ſuper quam
eſt motus propter cauſas que dicte ſunt. cū
ergo non ſit inuenire menſuram eiuſdem ge
neris cum motu niſi tempus erit tempus.
menſura eius ſucceſſiua ſicut motus. Ex quo
ſequitur ꝙ tempus eſt quia eſſe menſuram
non eſt determinatio diminuens ad eſſe. ſed
in eſſe conſtituens. Dicimus igitur his con
ſentientes ꝙ tempus eſt. ſed eſt ſecunduꝫ eē
ſucceſſiui ſicut ⁊ motus cuius ipſum ē mēſa
Ad id aūt ꝙ obicit de ptibus tēporis que n̄
ſūt . dicēdū ꝙ totū ſm ꝙ i genere totū acci-
pit nō depēdet ab eē ptiū actu. hoc. n. nō hꝫ
niſi totū i ptibus pmanēs. ⁊ hoc nō hꝫ totuꝫ
ſucceſſiuū . qō nō depēdet a ꝯſtitutione ptiuꝫ
nō ſm ꝙ ſunt i ordine ⁊ tales ptes hūt tēpus
Succeſſiuū. n. totū ē dū fit ⁊ hꝫ eē pmixtum
potentie ⁊ iō nō oꝫ ꝙ ptes ſil' actu habeant
Ad hoc autem qō queritur vtrum nunc ſit
pars temporis dicendum quod pn̄s accipit
vt diuiſibile tempus. de quo dicit priſcia-
nus quod preſens eſt cuius pars preteriit.

⁊ pˀs ĩ ſtantu ē. ⁊ pars ĩ futuro. ⁊ hec copulã
tur pˀto ⁊ futuro. Eſt etiam preſens nũc indi
uiſibile ⁊ hoc non copulat. ſed copulat. ⁊ hoc
quidē eſt aliquid tēporis. ſed non eſt aliqua
pars temporis ⁊ ſm hoc facile eſt ſoluere ob
iecta. ſi aũt qs obiciat dicēs ꝙ tpˀs ē nũs motˀ
⁊ ita diſcreta ⁊ nõ continua qˀtitas ē ſatis re
ſpõſum ꝑ ante dicta. Eſt. n. tēpus numerus
ꝯtinui primo numeratus ⁊ poſtea numerãs
numeratus quidē a priori ⁊ poſteriori in ma
gnitudine ⁊ motu numerãs aũt ⁊ certificãs qˀ
titatē motus taliter aũt numeratus numerus
nõ ē diſcreta quãtitas hec ꝯtinua. Sic ergo
tēpus ē ꝯtinua quãtitas ⁊ nõ diſcreta. Mul
ta aũt de tēpore que dicenda videnṫ ad natu
ralē ptinēt phˀz. quedã nuper ĩ ꝑhabitis di
cta ſunt. hec igitur ad ĩtentionē iſtã ſufficiãt

Ubitaṫ ēt de his que dicta ſunt d̓ lo
co ⁊ de his que dicta ſũt de quantita
tibˀ poſitionē hñtibus ĩ ſuis ptibus
De loco quidē dubitaṫ qˀ cũ locus ſit ſupfi
cies continētis corporis. videtur ꝙ ĩpoſſibi
le ſit ad eundē terminũ copulari pticulas lo
ci ad quē pticule locati copulãṫ. ſm. n. oē nõ
eſt vnus cõis finis ꝯtinētis ⁊ contēti. ⁊ ſi di
catur ut quidã dñt ꝙ ſuperficies vltima cor
poris ꝯtinētis ē terminus ad quē ſicut ad ter
minũ intrinſecũ copulãtur partes loci. ⁊ eād̓
ſuperficies ē terminus extra ad quē copulan
tur particule locati hoc videṫ abſurdũ eſſe.
qˀ ea que copulanṫ in vno cõi termĩo vel ad
vnũ cõem terminũ ꝯtinuãtur ĩ illo. ⁊ ſunt cõ
tinua adinuicē. locus aũt ⁊ locatũ hoc mõ ſũp
ta ĩ cõi termino nõ ꝯtinuanṫ. ergo ſuperfici
es iterior corpis ꝯtinētis nõ ē cõis terminus
ad quē copulenṫ loci particule ⁊ locati niſi eq
uoce terminus accipiaṫ ĩ loco ⁊ ĩ aliis ꝯtinu
is. Eodē autem mõ dubitaṫ de his que po
ſitionē dicunṫ habere ⁊ de his que poſitionē
dñr nõ habere. numerus enim poſitionē vi
deṫ habere cũ hēat partiũ permanētiã ⁊ or
dinē. Ad huc aũt nõ ē poſitio niſi hñtium lo
cum. nõ hñt aũt locũ linea et ſuperficies. quia
locus ē tñ corporũ. videṫ igiṫ ꝙ linea ⁊ ſup
ficies in ptibus poſitionē non hēant. vlteriˀ
ēt queriṫ cũ in quinto prime phˀie motus di
caṫ qˀtitas videṫ ꝙ plˀes ſunt ſpēs ꝯtinue qˀ
titatꝫ que ſuperius aſſignate. Ad huc aũt tēpˀ
ꝯtinuitatē hꝫ a motu. motus autē a ſpatio ĩ
quo ē qd̓ ē diſtãtia ꝯtinua iter duos termĩos
motus. videṫ igiṫ ꝙ tam motus qˀ tempus
nõ ſunt quãtitates ꝯtinue niſi ꝑ aliud ⁊ ꝑ ac
cidēs. nõ ergo debēt poni ſpēs ꝯtinue qˀtita
tis. qˀ ſpēs recipit ꝓdicationē generis per ſe
⁊ non ſm accidēs. iſte autē ſunt per accidēs
qˀtitates. Adhuc autē ſicut motus ⁊ tempˀ
ſunt qˀtitates per aliud ⁊ per accñs ſic etiaꝫ
albedo ē quãta qˀ quãta eſt ſuperficies tantã
albedinem eē dices. Ad huc aũt videṫ hoc
mõ ſubſtãtia eē quãtitatis ꝑ accidēs. qˀ per
quãtitatē ē diſtēſa ĩ lõgũ latũ ⁊ profundum.
Ad hec aũt ⁊ ſil'a. dicendũ ꝙ abſqꝫ dubio ſi
cut ſupius oñſum eſt due ſũt loci ꝯſideratio
nes vna quidem mathematica ſm quaꝫ lo
cus ē quãtitas lõgum hñs ⁊ latum ⁊ ꝓ fun
dum ſm corporis locati dimēſiones. Alia
ē phiſica de loco. conſideratio ſm ꝙ locus q̄
ritur ꝓpter motũ vt dicit Ari. ⁊ ſi non eſſet
motus nõ quereret locus. Et de loco ſcd̓m
vtramqꝫ iſtarũ conſiderationũ intētioneꝫ di
ctum ē in antehitis. Quod aũt diciṫ eſſe cõis
terminus ad quē particule loci ⁊ particule lo
cati copulanṫ ſuperficies iterior locãtis ⁊ ex
terior locati hoc põt eē in conſideratione lo
ci phˀa. Sed hoc nõ ſufficit in ꝯſideratione lo
gica ⁊ mathematica qˀ procul dubio quecũ
qꝫ in cõi termino copulanṫ vnũ efficiunṫ cõ
tinuitate. locus aũt phˀicus cum locato phiſi
co nõ efficitur per ꝯtinuationē vnũ. Et ideo
oꝫ dicere ſicut ſuperius dictũ eſt. ſ. ꝙ cõis ti
nus eſt vſqꝫ ad quē oēs loci particule ꝯtinuã
tur ſicut cētrum loci in quo ēt ſolo virtutes
loci phiſici vt aſtronomus dicit congreganṫ
per lineas a circũferentia loci ꝓductas. Ad
quē etiã terminũ ꝯtinuanṫ pticule locati. ꝓpˀ
qd̓ Ari. ꝓbauit vnã numero eē diſtantiam
loci ⁊ locati qd̓ negabant illi qui ponebant ua
cuum. Dñr tñ linee ſiue diameter illius di
ſtantie alˀr eē loci. ⁊ alˀr locati. loci enim ſunt
vt ꝯtinentes ⁊ virtute continētie ꝑ diame
tros illos influētibus oĩbus locati pticulis.
Dñr autem eē corporis locati ſicut contēti
⁊ ꝯtinue virtutē recipientis ne defluant pti
cule a ſitibus ⁊ virtutibus ſuis. Ad hoc aũt
quod queriṫ de põnem hñtibus ⁊ nõ hñtibˀ
dicēdum pro certo ꝙ hñs põnem tria exigit
⁊ requirit. ſ. ſitum ordinem ⁊ permanentiã
⁊ qˀ numeri partes non hñt ſitum eo ꝙ vni
tas ē indiuiſibile. nõ habēt poſitionē vel ſi
tum. iõ quãuis hēant permanētiam ⁊ ordi
nem. tñ non dicunṫ habere poſitionē ⁊ quia
partes orõnis ⁊ tēporis ⁊ motus non hñt ſi
tum nec permanētiam qˀuis hēant ordinē
non dicuntur habere poſitionem. Quod aũt
obiciṫ ꝙ ſitus ē hñtium locum hoc veruꝫ ē.
Sed habere locũ dupliciter diciṫ ſm ꝙ lo
cus eſt qˀtitas diciṫ enim habere locũ qd̓ ſꝫ
ſe ipˀm loco continetur ſm oēs loci dr̃as ⁊ ſic
ſolum corpus locatũ hꝫ locũ. Diciṫ etiaꝫ ha
bere locũ cui aſſignaṫ principiũ mediũ ⁊ ultm
ſꝫ aliquas loci diuiſiones ſiue diſtãtias ⁊ ſic
linea ⁊ ſuperficies hñt ſitũ. ⁊ poſitionem ĩ lo
co. ⁊ hoc modo intelligitur quando dicitur
quod particule linee habent in loco poſitio
nem. Et ſimiliter particule ſuperficiei.

Ad id autē qđ de motu querit dicendū3 ꝙ motus ē quātitas ꝑ accidens hñs contiuitatem a ſpacio qđ eſt inter duos terminos motus ⁊ quāuis ſitū3 hēat per accidēs. tamē habet cām inter eēntiam ſuam. ita ꝙ ſibi eſt eſſentialiter. ⁊ ideo i veritate eē motus. vt motus quātitas ē. Quantū ad id qđ fluit in motu aliud ē qđ eſt vbi. vel quale uel quantum. ⁊ in mutatione ē ſubſtantia. ideo mot⁹ quātum ad id qđ in motu ē vt ſubſtātia fluēſ non eſt quantitas. ⁊ ideo a logico qui conſiderat ſm ſuam ſubſtātiam ad quod genus reducatur motus nō eſt quātitas ⁊ iō inter ſpecies ꝯtinue quātitatis nō ponit. De his aūt que quāta dñr per accidēs q2 i quātitate diſtēduntur ꝑꝑ ſubiecti diſtēſionem hic notādum ē ꝙ ſm ſuum eē ⁊ ſ3 id quod ſunt non in eis ineſt intrinſeca ⁊ eēntialis quātitas ſicut tēpori ⁊ motui quāuis i hoc differat ꝙ tēpori itrinſeca eſt ⁊ ſcđm id qđ eſt ⁊ ſecundū3 eē nunc qđ eſt ſubſtantia temporis non ē abſolutum a diſtenſione fluxus. Motui autē3 eſt intriſeca diſtenſio ſecūdum eē motus. et non ſecūdum id qđ eſt. Aliis autē non eſt ſic q2 illa ſunt forme aduenientes materie non ſecundū ꝙ ſimpliciter ſubſtātia ē. ſed ſm ꝙ ē materia ⁊ ſm iam actu. quātum. ⁊ ideo denominationē recipiunt a ſubiecti quātitate q2 talis forma ē in maiori maior. ⁊ in minori minor. Que autē adueniunt materie ſcđm ꝙ materia ē. ⁊ non ſecundum ꝙ eſt quanta ſicut humanitas non ſunt i maiori maior. et in minori minor. In ſubſtantialibus autem hoc in ſola reperitur materia que in maiori maior eſt. ⁊ in minori minor. et hoc non eſt i forma ſubſtātiali. Et per hoc etiā patet qđ quātitas aduenit ſubſtantie ex parte materie ⁊ non ex parte forme quin imo forma ſubſtantialis aduenit materie ſecundum ordinem nature ante quātitatem. ⁊ ideo diſtribuit ꝑtes materie ſecundū diametros a natura dterminatos ⁊ menſuratos. hoc igitur eſt quod dixit Ari. de his que ſunt quantitates per accidens dicens ꝙ ꝓprie quantitates ſ3 hee ſole quas diximus ſuperius. Alia vero omnia que quanta dicunt ſecundū accidens quāta ⁊ quantitates dicunt. Huius autem ſignum ē ꝙ alia quāta nō dicimus non aſpicientes ꝑ intellectū ad hoc ꝙ proprie ſunt ⁊ dicunt quantitates illa que ſunt per accidēs q̄ntitate denominantes. vt multū dicit aliquid album ⁊ multa albedo eo ꝙ ſuperficies inq̄ albedo eſt multa. Sic ⁊ actio dicit longa eo ꝙ tempus mēſurans eam ⁊ longū ⁊ multū3 ſit ⁊ hoc modo dicit etiam motus multus q̄nis de motu aliter ſit quā de aliis vt pa3 ex ſupradictis. Non enim ſingulū horum ꝑ ſe quātitas dicit. ꝙ ſecundum id qđ eſt ⁊ ſcđm ſuum eēntiale eſſe ſit quātitas. hec q2 quāta dicunt hiis quodam modo dimēſa. vt ſi qs interrogatus fuerit quanta ſit actio aſſignat quātitatē eius quātitati tēporis. dicens ea3 eſſe ānuam vel diurnam. Et interrogatus quātum ſit albū deſignabit quātū ſit album diffiniēs quantitatē ſuperficiei quāta enim fuerit ſuperficies tm̄ i diuiſione albū eſſe dicet. ꝓpterea ſole ꝓprie ⁊ ſecūdum ſe dicunt quātitates ipſe que i ꝓhabitis dicte ſunt. Alioꝝ vero nihil ꝑ ſe dicit quantitas. ſ3 ſi forte aliquid alioꝝ dicat quātitas. hoc erit ꝑ accidēs ſiue accidētali denominatione.

Oſtē̄ de ſpēbus quātitatis quātū3 ad intētionem logici ſpectat expeditū ē iuxta modū quē in declaratione ſubſtātie tenuimus. Sequit declarare hoc ꝑdicabile ꝙ ē quantitas ꝑ proprietates ipſum ꝯñtes quāuis autem conſequat ipm ex hoc ꝙ eſt accidēs in ſubiecto eē ſicut ſubſtātiam ꝯſequebat in ſubiecto nō eſſe. tm̄ hanc ꝓprietatē non aſſignamus q2 nō conuenit quātitati ꝑ hoc ꝙ quantitas in ſubiecto ē ſed ꝯuenit ei per hoc ꝙ ē accidens. ⁊ iō non pōt eē conſequēs quātitatē ſm ꝙ quātitas ē. ſed in ſubiecto nō eſſe ꝓprium ē ſubſtātie q2 conſequitur ipſam ſubſtantiā ſm ꝙ ſubſtantia ē. Adhuc autē vniuoce predicari de ſibi ſubiectis ſubſtātiam ſequit per hoc ꝙ ſubſtātia ē. Sed hoc nō aſſignatur quātitati nec aliis accidētium generibus ꝑꝑ duas rationes quarū vna eſt communis. q2 ex quo vniuoce predicari ſequitur ſubſtantiā prout ē gen⁹ predicabilium ſue coordinationis vt dicūt quidā ⁊ ꝙ ſequitur alia genera inquantum predicabilium ſue coordinationis ſunt principia ⁊ ex quo facile hoc ſcitur. non oportuit ad hoc ſtudere vt poneret i aliis generibus hoc conſequens proprium. Secunda ratio melior ē ꝙ accidens proprie perfectum non habet rationem. ſed ſola ſubſtantia. iō cum vniuoce predicari ſit predicari nomine ⁊ ratione non ꝯuenit hoc generibus accñtiu3 que nec proprie nec perfecte habent ratiōe3 Conuenit autē quātitati ſecundū id quod q̄ntitas eſt ꝙ ſecundum eſſentiam quantitatis nihil habet ꝯtrariū ita ꝙ ſit in genere q̄ntitatis forme contrarie quarum vtraq3 ſit quātitas ſicut i genere qualitatis ſunt forme contrarie quarum vtraq3 eſt qualitas. Et hui⁹ cauſa eſt ꝙ materia per hoc qđ eſt ſubſtātia ſimplex non eſt ſuſceptibilis contrarietatis ſed per hoc ꝙ eſt quanta. ⁊ niſi ſit quanta nō ſuſcipit contraria quia contraria ſunt agentia et pacientia que non conueniunt niſi ei ꝙ mouetur. non mouetur autē niſi diuiſibile vt probatur in ſexto phiſicorum. Diuiſibile autem eſt quantum actu. non

ergo ſuſcipit niſi ꝙ actu ꝯ̄tum ē. ⁊ ideo oꝫ ꝙ
ꝯ̄titas ſit materia ante omnē ꝓprie ſūptaꝫ
ↄtrarietatē. Et qḋ eſt añ omne ↄtrariū illud
nō pōt habere ↄ̄riū igiť quātitas ſm ꝙ ꝯ̄
titas non pōt habere ↄ̄riū. hec āt non tantū
rōne ſed iductione ꝓbatur. Indefinitis eniꝫ
hoc ē indeterminatis ꝑ ſpēm quātitatis hoc
qḋ diximus manifeſtū eſt determinatis eni
nihil eſt ↄ̄riū. vt bicubito ⁊ tricubito. vel linee
vel ſuꝑficiei vel corpori. His enim rōnibus
que ſunt ſilia alicui taliū i hoc ꝙ determina
te ſunt ſpēs quātitatum nihil ē ↄ̄m. ſicut pa-
tet quibus nec inueniri pōt ↄtrarium in quā
titate. niſi forte aliqs multa paucis i genere
diſcrete quātitatis dicat eē ↄtraria vel ma-
gnum ꝑuo dicat eē contrariū in genere quā
titatis ↄtinue. hoc tñ eſſe nō pōt quia ea que
ſunt ↄ̄ria formas hn̄t maxime diſtantes
Multa autē dicunt multitudinē ⁊ pauca ſi
militer dicunt multitudinē quāuis non tan
tum. vnde ſi querať in quo vt in genere ſit
paucū diceret qḋ in genere multitudinis. ē
enim paucū multitudo reducta reſtricta ad
nō multos. qm̄ vtrunqꝫ tam multū quā pau
cum dicunt vnū quāuis non eodē modo.
Similiter aūt de magno ⁊ ꝑuo quoꝝ vtrū
qꝫ dicit magnitudinē ſꝫ magnū dicit magni
tudinē perfectam. ꝑuū autem dicit magnitu
dinē imꝑfectā. contraria autē que vere ↄtra
ria ſunt nō dicunt circa formā vnam in ſpē
ꝑfectum ⁊ imꝑfectum. ſed vtrunqꝫ contrari
orum ab altero eſt abſolutū ⁊ eque ꝑfectiuuꝫ
actu contrarietatis. ⁊ hec eſt vera cā quare
multū ⁊ paucum ⁊ magnū ⁊ paruū ↄtraria
eſſe nō poſſunt. Cū autē hec dicimus ꝙ hoꝝ
noīum que dicta ſunt ſm formā ſignificataꝫ
in noīe nihil ē quātitas hec enim nomīa non
deſignant formas quantitatis. ſꝫ potius for
mas circa quāta quibus ipſa ſunt ad aliquid
ſecundū veritatem. quāuis in modo ſignifi-
candi non dicant modū depēdentie ſecūdū
modū quo illa que dicunť ad aliquid depen
dentiā hn̄t ad alia ſicut ipſo nomine depēdē
tiam dicunt dñs ſeruus pater filius. multū
enim ſignificat id qḋ ad alterum eſt quāuis
in nomine modum nō iportet quo ad alterū
eſt. Et ſimiliter ē in pauco. ⁊ eodē mō eſt in
ꝑuo ⁊ i magno. Quod autem ad aliquid ſint
ea que dicunť magna ⁊ ꝑua ꝓbatur iductio
ne. nihil enim inueniť in omnibus magnis
⁊ ꝑuis qḋ per ſe ipm abſolute ſemꝑ dicatur
magnū ⁊ ad oīa magnum. qḋ enim ſimplr ē
aliquid ad oīa ē id ſicut ſimplr calidū ad om
nia ē calidū. ⁊ ſimplr album ad omnia eſt al
bum ⁊ ſic de aliis oībus. Sed magnum nō
ad om nia magnū eſt ſed alicui ↄperatuꝫ di
citur nō magnū. Sequiť igiť ꝙ magnū non
eſt ſimpliciter ⁊ ſecūdum formā abſolutam

magnū dictum. huius aūt ꝓbatio ē per idu
ctionē i eo ꝙ mōs qui ſimplr magnus vide
tur nō ſit aliquid magnū ſimplr ⁊ ſine comꝑ
atione dictū. ſed mōs diciť paruus maiori
comꝑatus ⁊ granū milii qḋ ſimplr paruum
videť dicitur magnū grano papaueris vel
ructe comꝑatum. Diciť autē milium ma
gnū non ideo ꝙ ſimpliciter magnū ſit. ſꝫ iō
ꝙ comperatū rebus ſui generis dicatur ma
gnus ⁊ mōs ꝑuus diciť non qꝛ ſimpliciter ꝑ
uus ſit ⁊ abſolute ſed qꝛ comperatus rebus
ſui generis hoc ē aliis montibus vt caticaſo
aut alꝑibus ꝑuus ſit reſpectu illoꝝ. Pa
tet igiť ꝙ magnū ⁊ ꝑuum talia ſunt quorum
eſt ad aliud relatio ſm veritatem quamuis
modum depēdentie ad aliud non importēt
in noīe nam ſi ꝑ ſe ⁊ abſolute magnuꝫ ⁊ par
uum dicerētur nuuquā quideꝫ diceret mōs
paruus ad aliquid aliud comperatus. nec
miliū ad aliud granum comperatū diceret
magnū ſicut album nullum ↄperatū dicitur
nigrum. ⁊ calidū nullū comperatū diciť fri-
gidum. Et ſimiliter ē de multo et pauco. qꝛ
idem ſm numeri quātitatē. x. homines inui
co dicunť pauci. Si eniꝫ iuico ſint verbigra
tia. xx. hoies multi hoies dicunť ⁊ ſi ſunt i ci
uitate dicunť pauci. qꝛ ciuitas requirit mul
to plēs habitatores ꝙ̄ vicus ſicut i politicis
dicit Ari. ⁊ ideo qui multi ſunt in uico pauci
ſunt in ciuitate ꝯ̄uis forte illi qui ſunt i ciui
tate ſint multiplices ad illos qui ſunt inuico
tripli enim vel quadrupli ad eos qui ſunt in
uico ad hoc pauti ſunt in ciuitate. Eodem
autem modo de his qui ſunt idomo ⁊ in the
atro qui ē locus ad ſpeculandū ludos ⁊ facta
tironum ⁊ illa multitudo hoīum que multa
eſt in domo vltra numerum qui requiritur
in prēfail'. ⁊ vxore ⁊ filiis ⁊ clientibus ad do
mus diſpenſationē ⁊ hec eadem multitudo
pauca dicitur eē in theatro quia ad ſpeculā
dum in theatrū multo plēs. de diuerſis do
mibus ⁊ vicis hn̄t ↄuenire ⁊ ꝑꝑ hoc ſi de tri
bus domibus tm̄ ad theatrum ↄueniāt pau
ci dicunť. cū tñ ſint multiplices ad eos qui i
vna domo ſunt ad diſpenſationem domus
ꝑtinentes. Patet ergo ꝙ multum ⁊ paucū
⁊ magnū ⁊ ꝑuum ſunt ad aliud comperata
⁊ non dn̄t formas ſpērum quātitatis abſolu
tas ſicut ↄtinuū ⁊ diſcretum ⁊ linea ⁊ ſuper-
ficies ⁊ tempus ⁊ locus vel ſicut bicubitum
vel tricubitum vel vnus duo tres vel aliqd
huius. Amplius bicubitum ⁊ tricubitum ⁊
vnumquodqꝫ eorum que numerauimus ſi
gnificant quantitates ſub formis que eſſen-
tialiter ſunt quantitates. Multū vero ⁊ pa
ucum ⁊ magnum ⁊ ꝑuum ſecundū nomina
ſua non ſignificant quantitates principal'r. ſꝫ
ſignificant ad aliquid circa quantitatē dictū

multum ergo et paucum et magnuꝫ et par
uum non ſignificant quantitates cõtrarias.
Amplius hoc ẽt oſtendiť deducendo ad im
poſſibile. Detur.n.ab aliquo ꝙ ea q̃ dicta
ſũt ſint quantitates tunc ſequiť ꝙ nõ ſunt ↄ
ria.id.n.qḋ non ↄtingit ſumere per ſe ipſuꝫ
⁊ abſolute ſed oꝫ ſemper ſumere ad alteriꝰ
relationem quõ põt intelligi ꝙ ſic dependen
ti aliquid ſit contrarium cũ ea que vere ſũt
contraria maxime diſtent eorum que ſunt
ſub earum genere. ⁊ vnum eoꝝ non depẽde
at ad reliquum. ⁊ ſit aliud genus oppoſitiõis
ↄrietas quã eſt oppoſitio relatiuoꝝ. ¶Prop
ter quod ẽt ſi concedať ꝙ quantitates ſint
iſta que dicta ſunt.adhuc non ſequiť ꝙ quã
titas hẽat ↄrium qꝛ iſta non ſunt contraria
ſed oppoſita ſm relationeꝫ .Et hẽtur uirtu
te huius argumentatiõis et non qḋ quidaꝫ
dicũt ꝙ ea que ſunt ad aliquid non hẽant ↄ
rium. vel ꝙ ea que ſunt ad aliquid non ſuſci
piant contrarium.tamen hoc ẽt eſt verum
ꝙ quecunqꝫ ſunt ad aliquid ſm modum et
veritatem ſiľ non ſuſcipiunt contrarium. ſꝫ
ea que ſunt ad aliquid ſm modum ⁊ ſunt in
alio genere ſm veritatem pñt hẽre ↄrium.
Amplius adhuc per ḋductionem ad ĩpoſſi
bile idem probatur. qꝛ ſi detur ꝙ magnum
et paruum ſint ↄria.continget ſiue ſequetur
ꝙ idem ſiľ actu recipit ↄria . et ſequitur ꝙ
eadem ipſa ſibimet ſunt ↄtraria.ↄtingit.n.
idem ſimul eẽ magnum et paruuꝫ.qꝛ aliqd
ad hoc quidem comparatum eſt paruuꝫ ad
aliud vero comparatum eſt magnum.⁊ ſic
ↄrium ut dictum ẽ ſemper ẽ ↄriuꝫ.qꝛ com
paratio non dat ei formaꝫ ↄrietatis niſi ha
beat eam. Seuqitur ergo ꝙ ſimpľr idẽ erit
magnum et paruum ſi magnum et puum
ſint ↄria. videť ãt forte alicui ꝙ hec non va
leat argumentatio ſed procedit ſm moduꝫ
ſophiſticum qui vocatur ignorantia elẽchi.
ſicut hic ẽ leue ad hoc.et non ẽ leue ad illud.
ergo ẽ leue et non leue vel leue ⁊ graue. Sꝫ
hoc iam excluſum eſt per hoc ꝙ diximus ꝙ
ↄrium ad hoc ſequitur ſimpľr eſſe ↄrium. ſi
cut calidum ad hoc ſequitur eẽ ſimpľr cali
dum. Quod ãt ſequantur predicta inconue
nientia probatur ex hoc ꝙ contingit aliquid
ad hoc quidem comparatum eſſe magnũ.⁊
ad aliud comparatum eẽ paruum.et ſi hec
ſunt ↄtraria. ſequiť ꝙ ideꝫ ſimpľr ẽ magnũ
⁊ paruum ſiľ.et ſic ſimul eidem inſunt con
traria. ergo idem in eodem tempore ſimľ
ſuſcipit ↄria. Sed ↄtra hoc ẽ qḋ nihil eſt qḋ
videtur in eodem tẽpore ſimul ſuſcipere cõ
traria poſſe.cum ↄria ſint que ſe mutuo ex
pellunt ab eodem ſuſceptibili.quamuis eim
ſba ſuſceptibilis ſit ↄriorum ſm ſui mutatio
nem.non tamen in vno eodemqꝫ tempore
⁊ ſm idem ſuſcipit ↄria ſed in diuerſis tem
poribus.mutatur.n.de vno in aliud per vi
ces temporis.nullus.n.ſimul ſanus ⁊ eger
eſt.nec albus et niger.et ſic pꝫ inducendo ĩ
oĩbus aliis ꝙ nihil ſimul in eodem tempore
ↄria ſuſcipit. Contingit ẽt ut diximus eadẽ
ſibi ipſis eẽ ↄria.nam ſi magnum paruo eſt
contrarium.hoc iam probatum ẽ ꝙ ipſum
ſimul magnũ et paruum ẽ . ſequiť ꝙ ipſum
ſibi ipſi ↄrium ẽ.Et hoc ſequitur ex hoc qꝛ
comparatum alicui formam recipit cõtra
rii.illud ſimpľr hꝫ formam illam.et vt alii
comparatum hꝫ formam alterius. ↄrii . ſe
quitur ꝙ ſimpľr ẽt hꝫ illam . qꝛ ↄrie forme
quibus inſunt ſimpľr inſunt eo ꝙ non ſũt for
me compationis vt dicit auicena.ſed ſunt
qualitates abſolute. Eſt aũt impoſſibile idẽ
ſibi ipſi eẽ ↄrium.non.n.ẽ magnum paruo
contrarium.et per eandem rõnem multuꝫ
non erit pauco ſiue exiguo ↄriuꝫ.propter qḋ
quamuis quilibet dicat hec non eẽ oppoſita
adhuc ſtabit hoc qḋ dictum eſt ꝙ quantita
ti nihil ẽ contrarium ſequitur.n. inconueni
ens ⁊ oſtẽditur ꝙ non ſunt cõtraria ea que ĩ
genere quantitatis dixit eẽ contraria.

Ontra hec tamen quidam obiciũt
dicentes motum eẽ in genere quã
titatis qui dicitur eẽ augmentum
vel diminutio. Motus ãt ẽ de ↄrio in ↄtra
rium vt in quinto phiſicorum probat ariſto
tiles. videtur igitur ꝙ quantitas quantita
ti ſit contraria. Adhuc autem qꝛ quantitas
corrumpitur arguitur ꝙ quantitati ſit ↄtra
rium.non ãt corrumpiť per ſe niſi contrari
um a contrario.hꝫ igitur quãtitas contrari
um. Sed ad hoc dicendum ꝙ quãtitas quã
titati non ẽ contraria per ſe ſed circa quantũ
rõ perfecti et rõ imperfecti ſunt cõtraria. vn
de ẽt ex libro de aĩa hẽť ꝙ termini ĩter quos
ẽ motus augmenti ⁊ decremẽti ſunt magis
relationes ꝙꝫ quantitates. vbi dicit ariſtoti
les ꝙ oĩum natura cõſtantium ẽ terminus
et rõ magnitudinis et augmenti.nec motuſ
exigit ꝙ ſit inter terminos contrarios ſꝫ eẽ
ſed ſufficit ꝙ ſint contrarii ſm rõneꝫ. vnde
magnum paruo nõ ↄtrariatur niſi inquãtũ
paruum eſt in rõne imperfecti aliud auteꝫ
in rõne perfecti. Ad aliud ãt dicendũ ꝙ quã
titas non corrumpit quantitatem niſi per
ↄtrarias qualitates actiuas et paſſiuas que
ſunt in quanto. et non per hoc ꝙ vtrumqꝫ
eſt quantum. Maxime ãt videtur aliquibꝰ
ꝙ circa locum quem quãtitatem eẽ diximꝰ
ſit talis ↄtrarietas que ſit quantitatis. ita ꝙ
locus loco ſit cõtrarius. ſurſum.n. prout lo
cus ẽ et loci differentia ponunt antiqui phi
loſophi ↄrium eẽ ad locum qui in medio eſt
quem deorſum dicunt rõ aũt quare hec duo

loca dicũtur eẽ contraria eſt.eo ꝙ multa et
maxima diſtantia ſit ad mundi terminos.
qꝛ circa circũferentiam eſt vbiqꝫ ſurſum.⁊
iõ vident antiqui philoſophi ẽt aliorum cõ
rariorum diffinitionem per hoc ꝙ contra
ria maxime diſtantia tranſumendo diſtan
tiam ad diffinitionem aliorum cõtrarioꝝ
proferre ab his que loco diſtan t ad illa que
non loco ſed hoc eẽntiali diſtant repugnãtia
⁊ ſunt de numero eorum que ſunt ſub eodẽ
genere.⁊ hanc quidem inſtãtiaꝫ ꝯtra dicta
ſua ponit ariſtotiles.ſed non eam determi
nat.ſed oportꝫ nos inueſtigare vtruꝫ inſtan
tia vera ſit aut non.et que ſit cã ꝙ eam tan
git ariſtotiles ⁊ non ſoluit neqꝫ determinat
Ad hoc aũt quidam dicunt ꝙ inſtãtia nõ ua
let multipl'r. Et qꝛ hoc patere oĩbus dicũt
ideo eandem ariſtotilem non dicũt ꝺtermi
nare. dicunt aũt primam cãm eẽ quare nõ
ualet qꝛ falſum ſupponit in hoc ꝙ multa vl'
maxime diſtantia ſit circũferẽtie ad medi
um.hec.n.diſtantia non eſt niſi ſemidiame
tri.maxime ãt diſtantia ẽ ſcḋm totam diame
trum que producit de ſummo circũferẽtie.
ſicut ad multum einſdem ſicut de celi diſtã
tia vſqꝫ ad celum. Dicũt ẽt ꝙ ſecunda cã ẽ.
quare non ualet.qꝛ diſtantia in loco ⁊ diſtã
tia eẽntialis repugnantie in ꝯriis non eſt ſũ
pta vniuoce ſed equiuoce.vnde ſic tranſferẽ
rentes peccant ſcḋm equiuocationeꝫ.qḋ verũ
dicunt ẽt paꝝ peritis manifeſtũ eſſe.ꝑpter
qḋ dicunt ariſtotilem hãc inſtantiam vt eã
que manifeſte nulla ſit tranſire.ſed hoc dic
tum procedit ex magno errore. Sic.n.tace
amus de antiquis aueroi s in duobus locis
.ſ.ſuper phiſicam ⁊ ſuper primã philoſophi
am dicit ad cõtrarioꝝ diffinitionem ab
his que in loco ſunt ꝯtraria diſtantiam eſſe
trãſumptã.⁊ ſi forte hoc nõ curet nec atten
datur quid dicetur de oĩum cõtrarioꝝ ve
ra diffinitione.cum dicãtur contraria eſſe.
que maxime diſtaut eorum que ſunt ſub eo
dem genere. Scimus ꝙ diſtãtia proprie eſt
in loco primo.ſi ergo tranſferant ad alia cõ
ſtat ꝙ a loco transfertur ad illa.primum.n.
tranſfertur ad ſecundum propter aliquaꝫ ſi
militudinem.⁊ non ſecũdum ad primum.
qꝛ ſic tranſlationis eẽt tranſlatio qḋ eſt incõ
ueniens. Adhuc ãt ꝙ maxime diſtẽt medi
um ⁊ circunferentia in multis locis dicit ari
ſtotiles ⁊ ꝙ vbiqꝫ circa circũferentiaꝫ eſt lo
cus ſurſum.igit circa emiſperium eẽ ſurſuꝫ
et circa emiſperium eẽ ſub terra non diſtãt
penes ſurſum et deorſum.qꝛ vtrũqꝫ eſt ſur
ſum.nec tota diameter diſtinguit ſurſum ⁊
deorſuꝫ ſed ſemidiameter. Scimus auteꝫ
ꝙ in loco maxime diſtant ſurſum ⁊ deorſum
ſicut dextrum ⁊ ſiniſtrũ ⁊ ſicut ante et retro

et ideo dictã iſta valde ſũt erronea. Scim⁹
.n.ꝙ in de celo et mũdo probatur ꝙ ad me
dium motus ꝯtrarius ẽ ei qui ẽ a medio ad
circũferentiam.⁊ ſunt motus cõtrarii q ſũt
ad contraria.ergo locus circa medium con
trarius eſt ei qui eſt circa circũferentiam.et
ſic adhuc ſtat dictum antiquorum. Adhuc
prima ꝯtraria probãtur eſſe ea q̃ in loco ſũt
contraria que ſunt cã oĩum aliorũ in metha
phiſicis et in phiſica.videt ergo ꝙ ſtet ⁊ per
fecta ſit iſta inſtantia et ab ariſtotile per hoc
ꝙ cõtra eam nihil dicit videtur eẽ approba
ta. Adhuc aũt ꝙ in veritate dictum eſt de
quantitatis proprietate ſtat in mobili veri
tate ⁊ inſtantia prima ẽ bona valde et ſub
tilis.et verum ẽ ꝙ diſtãtia a cõtrariis i lo
co ad aliorũ cõtrariorum diffinitionem eſt
tranſumpta.ſicut antiqui dixerũt.ſed ꝙ lo
cus ſurſum eſt cõtrarius loco deorſum.non
ex natura eſt qua locus ẽ locus.ſꝫ ex hac na
tura qua locus diſtat a loco.locus.n.non di
ſtat a loco per hoc ꝙ locus ẽ. ſed per hoc qḋ
diſtantia a principio facit ꝯtrariam naturã
et formam in ipſa ſicut ſicut naturam denſi
⁊ grauis ⁊ frigidi et aliorum que vt dicit aui
cena abſcindãtur ⁊ ſiſtunt motum.et faciũt
immobilitatem i his que ibi ſunt. ſurſuꝫ au
tem cũ ſit circa principium motus propter
prope eẽ ad principium in his que ſurſum.
oppoſitas inducãt naturas et formas. Non
ergo ſequitur ex dicta inſtãtia ꝙ quantitas
ſcḋm ꝙ quantitas eſt ſuſcipiat contrarium.ſꝫ
circa differentias ſitus eiuſdem quantitatiſ
que locus ẽ ſunt rõnes et forme cõtrarie.ꝑ
pter quas inter tales differẽtias loci motuſ
eſt.⁊ hoc quidem nõ ſoluit ariſtotiles. qꝛ an
te ſolutum ẽ. in ſimili de magno et paruo.ꝑ
ut magnum et paruum ſunt rõnes perfecti
⁊ imperfecti circa motum augmẽti et dimi
nutionis.ꝙ.n.ſurſum et deorſum nõ maxi
me diſtent ſcḋꝫ loci proprietates et motus. er
ror.n.intollerabilis ẽ.⁊ deſtruẽs totam phi
loſophiam que ẽ de mobili et recto.que in
tertio et quarto celi et mundi determinat.
Ad hoc aũt qḋ dicũt ꝙ diſtantia equoce ſu
mitur in loco et aliis contrariis.dicendũ ꝙ
non ſumitur omnino equiuoce . ſed diſtãtia
eſt per ſe in loco.in aliis aũt que diſtant eẽn
tiali repugnantia ẽ diſtantia per cõparatio
nem ad illam.et ſic eſt de multis.vt probat
ariſtotiles in quinto prime philoſophie. Sic
ergo intelligenda ẽ dicta inſtantia.

Ed adhuc non videtur quantitas
ſuſcipere magis et minus ſiue intẽ
ſioneꝫ et remiſſionem ſicut nec ſub
ſtantiam. vt patet inductiõe et exẽ
plari declaratione.vt bicubitum.neqꝫ eim
eſt vnum alio magis uel minus bicubitum

neqꝫ in numero ẽ magis vel minus. vnus
enim trinarius non ẽ magis vnus trinariꝰ
q̃ȝ alius. nec tria dicuntur magis uel minꝰ
tria q̃ȝ quinqꝫ dicuntur quinqꝫ. neqꝫ tẽpus
vnũ quodcunqꝫ dicitur magis uel minus tẽ
pus q̃ȝ aliud. vt dies non dicitur magis tẽ
pus vel dies q̃ȝ annus dicatur tempus vel
annus. neqꝫ in his oĩbus que ſuperius dicta
ſunt. vt oratio linea ſuperficies et locus. om
nino nullum ẽ quod ſecũdum magis et mi
nus dicatur ſiue ſecũdum intenſionem ⁊ re
miſſionem propter quod quantitas non põt
recipere magis et minus. Huius autem vna
cã eſt. q: omne quod ſuſcipit magis et minꝰ
ſiue intenſionem et remiſſionem fit in eo in
tenſio. et remiſſio ex vna duarũ cãruz. ſ. aut
ex actione cõtrariorum in ipſum. quoꝝ vnũ
confortatur et alterum debilitatur. et ſic in
tenduntur et remittũtur que cãntur ab actio
nibus eoꝝ. aut fit intenſio et remiſſio a mix
tione contrariorum ſicut in doctrina de vni
uerſalibus dictum eſt. Nuper autem in pre
habitis diximus ꝙ quantitas eſt in ſubiecto
ſecũdum naturam antequã ſubſtantia ſit ſu
ſceptibilis cõtrariorum uel mutatiõis ſecũ
dum cõtrariorum. ſic igitur ſubiectum non
non intẽditur vel remittitur ab actione con
trariorum. ita nec quantitas intendi poteſt
vel remitti. Adhuc omne quod intenditur
non intẽditur niſi a ſuo ſimili. et omne quod
remittitur non remittitur niſi a ſuo ꝯtrario
quantitas ãt non habet contrarium. non ha
bet ẽt ſimile. quod ſuo contrario contrariuȝ
eſt. ſimile. n. dicitur quod ĩ qualitate ẽ vnũ
Obiciunt tamen quidam contra hoc dicen
tes ꝙ in quacunqꝫ natura ẽ maxime in eadẽ
ẽt eſt magis et minus. In natura autez quã
titatis alicuius eſt maxime ergo et magis ⁊
minus. In quarto. n. euclidis in quo agitur
de inſcriptione figure dicitur ſiue oſtẽdit ꝙ
circulus maxime diſtat a figuris ãgularibꝰ.
et oñditur q: quantũcũqꝫ figura fiat ꝓligo
nia ꝙ vſqꝫ ãd capacitatem circuli non ꝑue
niet ẽt ſi in infinitum multiplicentur anguli
eſt ergo in quantitate illa magis et minus
ſm acceſſum ad circuli capacitatem. et ſic
uidetur quantitas ſucipere magis et minꝰ.
Sed hoc citiꝰ ſoluitur. ſi bene natura quan
titatis ſm ꝙ eſt quantitas attendat̃. circula
tio. n. et angulatio non ſunt quãtitates. ſed
qualitates circa quantitatem dicte ſecundũ
illaȝ qualitatis ſpeciem que ẽ forma ſeu cir
ca aliquid cõſtãs figura. ⁊ ideo magis illud
et minus non ẽ quantitas ſed qualitas. et ẽ
ſecũdum maiorem vel minorem receſſum
ab angulatione. Obiciunt autẽ quidam ꝙ ĩ
multitudine magis eſt quĩqꝫ et minꝰ tria.
et hec ſunt ĩ numero qui eſt quantitas. ergo
quãtitas uidetur ſuſcipere magis et minus
Ad quod dicẽdum ꝙ hic magis et minus ẽ
equiuocum ad illud magis et minus quod
ẽ ſecũdum intenſionem ⁊ remiſſionem. ma
gis enim in multitudine eſt ſecundum coniꝰ
extẽſionem in plura. magis aũt et minus in
intenſione et remiſſione eſt ſecundum acceſ
ſum uel receſſum a contrario vel ad ueram
nominis impoſitionem. Attendẽdum aũt
ꝙ quamuis quantitas ſubiciatur cõtrarieta
ti que facit magis et minus. tamen non po
teſt eſſe proprium quãtitatis ꝙ ſit hoc aliud
et numero vnum ſicut hoc conuenit prime
ſubſtantie. et hoc eſt ideo quia quantitas et
vniuerſaliter omne accidens non enumera
tur nec efficitur numero vnum ꝑ aliud qδ
ſit ſue eſſentie. ſed potius per hoc ꝙ eſt ĩ ſub
ſtantia ſicut in ſubiecto. ſubſtantia autez nu
meratur per materiam et per eandem effi
citur numero vna. et ipſa eſt ſue eſſentie ꝓ
pter hoc eẽ hoc aliquid et numero eſſe vnum
remanet proprium proprie ſubſtantie.

Adhuc aũt intelligendum eſt ꝙ quamis
ſubſtãtia contrarietati ſubiciatur mediante
quantilate et ſimiliter mediante qualitate
ſubiciatur motui. tamen ſecũduȝ ſui muta
tionem ſuſcipere contraria non poteſt eſſe ꝓ
prium quantitati ſed ſolius ſubſtantie. ⁊ hu
ius cauſa eſt. q: quantitas nec vna numero
nec una ſpecie ultima ſiue ſpecialiſſima ſubi
citur cõtrariis. quod patet in curuo et recto.
quibus non ſubicitur nec vna numero linea
nec vna ſpecie ultima. Et ſimiliter eſt in nu
mero pari et impari circa numerum quibꝰ
nec vnus numero. nec vnus ſpecie ultima
ſubicitur numerus ſed vnus tantum gene
re uel ſpecie ſubalterna. Subſtantia autem
vna et eadem numero ſecũdum ſui muta
tionem ſubicitur contrariis. Eſt igitur pro
prium ſubſtantie et non quantitatis. quam
uis enim hoc accidens quod eſt quãtitas ſit
iuxta ſubſtantiam propinquiſſimum. tamẽ
non eſt ſubſtantia ſed ſubſtantia mediãte eo
quibuſdam alis ſubſtat accidentibus. ⁊ hec
efficiũtur quanta per accidẽs per hoc quod
ſunt in maiori ſubiecto maiora et in minori
minora. Sunt autem et alia multa quanti
tatez conſequntia ſicut diuidi vel augeri in
infinitum. in continuo quidem diuidi in nu
mero autem augeri. quia enim continuum
diuiditur in infinitum. et quia diuiſuȝ addi
tur partibus acceptis per diuiſionem. ideo
ut dicit ariſtotiles numerus augetur in infi
nitum. que quidem conſequentia. quia non
ſunt quantitatis. ut eſt predicabile ſed ut eſt
quedam natura hic non ponuntur a nobis.

Roprium autem maxime quanti
tatis ẽ. quia inequale et quale ſecũ

dum eam dicuntur quecunqꝫ eiuſdem ſunt
quantitatis ſiue diſcrete ſiue cōtinue. vnde
hoc eſt proprium quod conuenit omni ſoli ⁊
ſemper. hoc autem inductione probatur. qꝛ
angulum eorum que probantur quātitates
ſunt dicte ſecūdum diuerſas quantitates
ſpecies in precedentibus dicitur equale et ī
equale. ſimiliter autem et in aliis que ſunt
quantitates per accidens. que ſupradicta
ſunt in ſingulis ſigillatim dicitur equale uł
inequale ſecundum ꝙ referuntur ad quāti
tatem. nam effectio que eſt corporis anime
paſſio et diſpoſitio que eſt qualitatis paſſio
animalis uel corporalis non multum dicit̃
equalis uel inequalis. non enim proprie dici
tur ꝙ equales ſint duo in affectione. quādo
circa idem ſunt affecti. niſi affectio referat̃
ad tempus. Similiter etiam de duobus di
ſpoſitis ad idem non multum proprie dicit̃
quod equaliter diſpoſiti ſint uel inequaliter
hic proprie dicitur ſimiliter ſunt affecti ⁊ ſi
militer ſunt diſpoſiti. Similiter albū equa
le et inequale. ſed ſeipſum niſi referatur ad
quātitatem ſuperficiei non multum dicitur
quia non dicitur niſi per accidens ſecūdum
ſe ipſum enim proprie dicitur ſimile uel diſ
ſimile. quia ut dicit ariſtotiles in primo pri
me philoſophie vnum in ſubſtātia facit idē
vnum autem in quantitate facit equale. et
vnum in qualitate facit ſimile. propter qđ
quantitatis eſt proprium ſecūdum ſe equa
le vel inequale dici. Cum autem vt dictuꝫ
eſt vnum in ſubſtantia faciat ideꝫ ſicut vnū
in quantitate facit equale. debet etiam ſub
ſtantie proprium eſſe ſeūdum eam dici idē
uel diuerſum. quod non uidetur eſſe uerum
cum etiam idem inueniatur in accidente ſi
cut in ſubſtantia ſicut idem genere et idem
ſpecie ⁊ idem numero vt album et ī his diſ
gregatiuum. Adhuc autem ſecundum
hoc ſecundum qualitateꝫ ſimile uel diſſimi
le dici uidetur eſſe proprium qualitatis. qđ
iterum non uidetur conuenire. cum homi
nes ſint ſimiles in rationalitate et ſimiles
in humanitate. cum dicat boetius quod ſpe
cies ſimilitudo eſſentialis eſt indiuiduoruꝫ.

Adhuc ſūt ſimilia in poſitione et habitu
quecunqꝫ non habent differētiam in poſitio
ne vel habitu. nō ergo ſimile vel diſſimile
dici eſt ſecūdum ſolam qualitatem. nec ideꝫ
vel diuerſum dici ſecūdum ſolam eſt ſubſtā
tiam. et tunc videtur mirabile ſi equale uel
inequale dici ſecundum ſolaꝫ ſit quantitatē.

Adhuc autem ſecūdum virtutem ſecun
dum ꝙ uirtus eſt vltimum potētie videtur
equale vel inequale dici. cum. tamen vir
tus ſit qualitas. dicitur enim hercules cum
achile vel aiace. ⁊ ſocrates cū platone equa
lis virtutis vel honeſtatis vel inequalis. ⁊
ſic non ſecundum ſolam quantitatem videt̃
equale uel inequale dici. Adhuc autē cū
equale vel inequale ſint dicta ſecūdum pro
portionem. videtur ſecūdum hoc quod pro
portionale eſſe quātitatis eſt propriū. ⁊ mul
ti modi proportionum uidētur in genere eē
magis proprii qualitati ſecūdum eam pro
portionale dici q̃ꝫ equale uel inequale. quia
proportionale eſſe in plus eſt ⁊ communius
q̃ꝫ eſſe equale uel inequale. Adhuc au
tem et huius dici poteſt ꝙ idem uel diuerſū
non poteſt eſſe ſubſtantie proprium propter
rationem que inducta eſt. quia ſecūdum qđ
ſubſtantia que eſt quid ē in aliis generibus.
ita etiam idem uel diuerſum ē ī eis. Simi
liter dicēdum ē de ſimili qualitate. eſt enim
qualitas et quale ultimo dictum. et eſt qua
litas ſubſtātialis ſecūdum quam quale dici
tur et ſimiliter in poſitione et habitu. actiōe
et paſſione ſicut dictum eſt. et ideo ſecundū
eam ſimile uel diſſimile dici non eſt propri
um qualitatis ſecūdum ꝙ qualitas ē genus
determinatum. Sic autem non ē in genere
quantitatis ſed equale vel inequale dici. hoc
enim ſoli cōuenit quantitati proprie et non
multum conuenit aliis generibus. quia nō
conuenit eis per ſe. ſed ſecūdum ꝙ referunt̃
ad quantitatem. Ad hoc autem qđ obicitur
de quātitate virtutis dicēdum ꝙ quantitas
equiuoce dicit̃ de quantitate dimenſionis.
qꝛ vtraqꝫ menſuratur per ꝑtium diuiſionē.
ſed quantitas dimēſiōis menſurat̃ ꝑ dimen
ſionē partiū quas hꝫ in ſe ipſa. ſicut dicimꝰ
ſpaciū hꝫ tricubitum uel tricubitorū lōgitu
dinem que eſt ſpaciuꝫ per ꝑtes ſibi equales
⁊ intriſecas mēſurātes ad certū numerum
reddētes. quātitas āt uirtutis mēſurat̃ ad
partes quas extra ſe hꝫ in uirtutis obiecto.
ſicut ſi aliquis querat quantus ē hercules.
uel quante ē uirtutis. dicimus ꝙ pōt idē eē
⁊ in tot pōt achiles q equalem cum hercule
hꝫ uirtutē. Sic ēt dicimus de virtute mora
li ꝙ tāte virtutis ſocrates ē ꝙ ēt ſbaꝫ ul'mo
tum oīs excludit ihoneſti. Et dicimus ꝙ ca
to ꝑ m eundē modum ē equalis ī virtute ſo
crati. hoc āt ꝑ ſilitudinem quādam dictum
ē non. n. eſt proprie equale ſed ſile. et attēdit̃
ſſīitudo ēt virtutis extēſione vel itenſione
ſeu ꝑfectione vel radicatione uel puritate.
vel in aliquo taliū. Ad id āt qđ de ꝓpor
tionali obicit̃ dicendū ꝙ hoc propriū eſſe n̄
pōt. qꝛ nō oīs quātitas cuilibet quantitati ꝓ
portionalis ē. ſed oīs quātitas cū quantita
te. cui cōparabilis ē equalis ē uel inequalis
et ꝙ dicūt ꝙ non equale uel inequale ꝓprie
nō numerat̃. et ꝙ equale prius ē in numero
oīo falſum eſt. qꝛ dicit euclides q equalia ſūt

ſibi inuicem ſuppoſita non ſe excedunt. nec extendũt. et hoc cõuenit equaliter continuo ſicut diſcreto.

Ractaturis nobis de coordinatione predicabiliũ q̃ ſunt i genere ad aliqd primum occurrit nobis oĩuʒ antiquorũ diſſẽſio circa predicamẽtum ad aliqd. zeno. n. et qdam alii hoc predicamentum dicebant non eſſe predicamẽtum. ſʒ eẽ ẽm rõnem aliis predicamẽtis immixtuʒ ex eorum adinuicem comparatiõe. Et cũʒ prima genera ſint voces poſt rerum genera ſignificantes. cum aũt hoc genus non ſignificetur vt ens ab aliis ſeparatuʒ hoc vt aliis immixtum videtur ꝙ ſignificatum eius nõ ſit ens qḋ ſit de primis partibus entis.

Ad hoc ãt ad idem induxit ꝙ ad aliqd conſiſtit in comparatione. comparatio aũt ẽ materie comparate. comparatio ergo ẽm itellectum comparata et re in qua eſt cõparatio ponit ẽm intellectum ante ſe. ꝙ aũt intellectum aliquid ponit ante ſe preter ſubiectum non eſſe primum genus. videtur ergo ꝙ ad aliquid non ſit pĩcipiũ generis alicuꝰ accidentis. id. n. in quo ſit comparatio et cõparationis rõnem ante ſe que nõ eſt ſbm ſʒ aliquid de intellectu accidentis in quo ſit cõparatio. Hoc ãt confirmabat per hunc mõʒ ſi. n. comparetur. a. ad. b. oʒ ꝙ aut ẽm ſeipʒ comparetur ei aut mediãte aliquo qḋ ſit rõ cõpõnis non ſe ipſo. q̃ ſic qḋlibet ad aliquid comparabitur. ꝛ nihil erit abſolutum. ergo comparetur. a. ad. b. mediãte. c. opoꝛtebit igitur ꝙ. c. ſit rõ ꝯparatiõis. a. ad. b. ſi ergo non. c. non erit comparatio itelligitur ergo c. ineẽ. a. et. b. ante compoſitionem. nihil ãt talium ante qḋ ẽm intellectum eſt accidens ẽ genus pĩcipium accidentis. ergo ad aliud non eſt genus accidentis. Ad hoc nulluʒ generum accidentis eſt accidẽs. comparatio aũt ſiue ad aliquid accidit omnibus generibus accidẽtis. ſicut per ſe patet. igiꞇ ad aliqd non ẽ generaliſſimum inter genera accidentis. Ad hoc aũt ad aliquid coaccidit omnibus ex hoc ꝙ in eis ſunt genera et ſpecies et totum ꝛ pars. videtur ergo ꝙ ad aliquid ſit quoddam coaccidens oĩbus aliis ex ipſa coordinatione generum et ſpecierum. non ergo per ſe conſtituit genus ut videtur. Ad huc q̃ genus et ſpecies ſunt in oĩbus. nõ dicimus q̃ generalitas nõ ſit genus. et ſimilr non dicimus ꝙ ſpecialitas conſtituat genus uel ẽt dĩa vel proprium uel accidẽs. oĩa. n. hoc circuiunt genera rõne modi predicandi qui inueniatur in ipſis. a ſimili ergo ex quo ad aliquid accidens cõe quod accidit omnibus ex comparatiõe predicabilium ad inuicem non dʒ eſſe genus ſed generum alioꝝ quoddam accidens. Adhuc ãt fortius obiicerunt quidam poſterioꝛum ſicut auicenna et alfarabius dicentes ꝙ nulla forma q̃ ſit ens ẽ in re que non ſit abſoluta ẽm eẽ quod habet in ipſa. ſicut pʒ inducendo de calido. frigido albo et nigro et omnibus aliis. ſed comparatio que ſit rerum adinuicem ſecundum formas que ſit in rebus ſit actu rõnis. que dicit ꝙ in quibus nõ ẽ vna qualitas ſũt diſſimilia. et in quibus eſt vna ſunt ſimilia. comparationis ergo forma que ẽ in his que ſunt ad aliquid nõ eſt res ſed rõ. ut uidetur q̃ nihil ẽ extra aĩam comparantis vnaʒ alteri generaliſſima ãt pĩa genera rerũ ſignificant. ad aliquid aũt non eſt ens ratũ apud naturam extra ſed ens rõnis. ad aliquid ergo non põt eſſe generaliſſimum de talibus que ſunt apud aĩam rebus. q̃ ſic generaliſſima non ſignificarent prima genera rerum ſimplr. Ex his et ſilibus rõnibus moti fuerunt antiqui et fere oẽs preter platonem et ariſtotilem qui dixerunt ad aliquid non eſſe genus qḋ ſit prima pars accidentis uel vna de primis. ſed dixerunt ipſum ex habitudinibus aliorum generum ad inuicem per actũ rõnis comparantis vnum ad alterum omnibus aliis eſſe immixtum. ita ꝙ dicunt ad aliquid non eẽ vnum de generibus primis ſicut tangit auerois ſuper quinto prime philoſophie ariſtotilis. Nos autem platoni et ariſtotili conſentientes dicimus ad aliquid eẽ generaliſſimum et eẽ vnuʒ de primis generibus accidentibus eo ꝙ tam porphirius q̃ʒ ẽt ariſtotiles et auicena dicũt ꝙ accidẽs duobus modis predicatur de eo cuius ẽ accidens. et duobus modis cauſatur a ſubiecto. quoddam. n. eſt forma abſoluta et non ꝑ aliquid eſt accidens niſi q̃ in ſbo ſequiꞇ eſſe perfectum ſbi in ſuis ſubſtantialibus. ꝛ ideo ẽ accidens. q̃ non poteſt eẽ de ſbã rei quod ſequitur perfectum eẽ. et ſic quantitas eſt accidens et qualitas et huiuſmodi. quod auteʒ eſt accidens non q̃ ſequatur eẽ rei perfectuʒ nec quia ſequitur ad rem niſi gĩa ſbalium. ſed ex aliquo quod eſt extrinſecus ſe habens ad rei ſbalia ſicut hoc ad hoc. quod aliquid ſit eiꝰ qḋ ſe hʒ ut primũ aliud ut ſecũdũ vel vnum ut totum et aliud ut pars. uel ut conueniens uel differẽs ab alio. ſequiꞇ ab extrĩſeco ꝙ vnum ſit comparabile ad aliquid ẽʒ ipſam rem. que comparatio ad actum reducitꞇ q̃ actu per rõnem comparanꞇ. et a tali accidente qḋ ſic accidit rebus propriecãtur ad aliquid. et ꝓpter hoc ꝙ tale accidens inuenitur i multis. ꝑꝑ hoc putatur eẽ omnibꝰ aliis immixtum. cum tamen ſit modus accidentis ab aliis accidentium modis diſtinctus. et ideo proprium accidens ſignificat ꝙ

in genere ſuo eſt primum. nec moueat quē quam quod ab omnibus aliis eſt cauſatum et ideo uidebitur forte non eſſe generis vnius ſed omnium. non enim cauſatur ab omnibus ut diuiſa et diſcreta ſunt ſed cauſatur ab eo ut vnum et vna ratione cōmuni eſt i eis. et hec comparabilitas uel ratio comparationis. et quod ſic ſequitur ad rem. eſt ad aliquid et non abſolutū. Ad hoc quod obicit zeno dicendum quod ad aliquid non relinquit ante ſe aliquid quod ſit de intellectu ipſius ſicut genus uel magis commune eſt de intellectu ſpeciei uel minus communis quod relinquitur ante ſe. ſz relinqt añ ſe illud quod eſt cauſa talis accidentis. et hec eſt ratio comparationis ſiue id in quo fit cōparatio. hoc autem non impedit quin ſit genus ſpeciale accidentis. quia quodlibet genus accidentis ante ſe relinquit in ſubiecto cauſam per quam efficitur in ſubiecto.

Ad hoc quod dicitur quod nullū genus accidentis eſt accidens alterius. Dicendum quod ſi dicatur quod vnum genus accidentis non accidit alteri vt ſubiecto. dicendū quod hoc verum eſt. ſed quod vnum genus non mediante altero ſtat in ſubiecto hoc eſt falſum. ſicut patet io actione et paſſione. et vbi et quando et in multis aliis. et ſic ſimiliter nihil prohibet quin ad aliquid in ſubiecto ſit mediante aliquo alio. hoc enim non impedit intellectum generaliſſimi. generaliſſimum enim vt generaliſſimum facit. talis modus predicādi per ſe vel per accidēs qui ad alium nullum modū reduci poteſt ſed eſt ipſe ſecūdum ſe ipſum modus predicandi alicuius ſpecialis. et ſic patet quod ſignificabit generaliſſima prima rerū principia ſpeciali et diſtincto modo predicabilium. et ſignificat prima rerum principia vt per ſe vel per accidēs. quia predicabilia ut predicata ſunt diſtincta ſecundū primos modos predicabiliū. Ad hoc vero qđ obicitur quod coaccidit ad aliquid omnibꝰ generibus. ſicut eſſe genus et eſſe ſpeciem eſt in omnibus. Dicendum quod non eſt uerum quia genus et ſpecies accidunt ſecūdū ſuas rationes ex ſpeciali modo predicandi vniuerſaliter ſecūdum rem ipſaꝫ qui ad alios modos reduci nō poſſit. Ad aliquid autem ponit modum vniuerſalem ſue coordinationis qui ad nullum alium modū reduci poteſt. et ideo ad aliquid nō eſt coaccidēs modus predicandi. ſed eſt modus predicandi per ſe diſtinctus cuiuſdaꝫ generis accidētis. Ad hoc autem quod poſterius obiciunt dicendum uidetur quod comparationem dupliciter eſt conſiderare ſecundū aptitudinem quidem eſt in rebus. et iamdudum ſupra in ſcientia vniuerſaliū determinatum eſt quod aptitudo ſola ſufficit ad modum predicandi conſtituendi et cauſandi. ſecundum actum autem comparatio eſt in ratione vel anima comparantis. et actus ille non facit quod non ſecundum aptitudinem ſit in rebus comparatis. et ideo ſecūdū aptitudinem quidem eſt in rebus. ſecundum perfectionem autē eſt in ratione. et hoc multos decipit in iſto predicamento. et hoc eſt quod dicit ariſtotiles quod quedam inſunt vt accidens. quedam autē vt quodammodo ſe habere ad alterum. et bene concedendum eſt quod accidens iſtud minus habet de ente ꝙ̄ aliud quod eſt abſolutum. ſed ex hoc non ſequitur quod nihil habeat. et ſecūdum quod habet de ente accidentali nō ponat modum predicabilium ab aliis predicabilibus accidentis diſtinctum et ſeparatū.

Onſequenter determinandum eſt quid de ente ſignificet hoc genus. et quid id ſit generaliſſimum. et quid ſpecialiſſimum. et quid ſubalternum. et quid indiuiduum. hec enim ad omnem coordinationem pertinent generaliſſimorum. omne enim generaliſſimū aliquam ſignificat partem entis. Et in omni coordinatione predicabilium aliquid eſt vt generaliſſimum et aliquid vt ſubalternum et aliquid vt ſpecialiſſimum. et aliquid vt indiuiduum. Aliter enim ordo predicabiliū completus non eſſet niſi diſtinctus eſſet ab aliis. et non ſtaret in infimo nec ſtaret i ſummo niſi per media deſcenderet ordiate que ſunt ſubalterna ⁊ ſpecialiſſima. Manifeſtū autem eſt ex preinductis. quod ad aliquid minus de ente habet ꝙ̄ quantitas vel qualitas. ſed qđ illa ſignificant ens actu perfecte quieſcens in ſubiecto quod eſt ſubſtantia et tale ens non ſignificat ad aliquid. ſed potius id quod ſecundum aptitudinem ⁊ cauſam eſt in ſubiecto. perfectio autem eius eſt in ratione comparante. propterea nō quieſcit in ſubiecto. ſed habet ad id quod extra ſubiectum eſt comparationem. et ideo minꝰ de ente ſignificat ꝙ̄ aliud genꝰ. et precipue quando nō fundatur in ſubſtātia niſi ꝑ actū ſubſtātialem ſicut pater ꝙ nihil fundat̄ i ſubſtantia. et non hꝫ cām niſi actū ſbālem qui ē actiua generatio. et cū actus ſit in agēte per hoc ꝙ ē ab agente fit propter hoc ꝙ tale ad aliquid i ſbo vel nihil uel parū reducit comparatiōis. ex hoc. n. ꝙ ille generatur ſequit̄ ꝙ pr̄ ſit. et ex hoc ꝙ alter ē genitus ſequit̄ ꝙ ſit filius. ita tamē ꝙ neuter nec generās nec genitꝰ formā aliquā receperit. vel aliqd paſſus ſit ſcḋm aliquod accidens. qꝛ ꝑ actū ſbālēꝫ

⁊ effectū actus ſit huiuſmodi comperatio. et q² vel nihil in ſimplicibus ſicut materia. vl' parum valde in his que materialia ſunt idu cit comperationis. patet ꝙ min⁹ de ente ha bet ꝙ̄ ſignificata aliorum generum acciden tis quam uis etiam aliquando fundetur ſuꝑ formam accidentalem in ſubiecto preſuppo ſitam. cum dicitur ꝙ iſti ſūt ſimiles q² vter q₃ albus eſt. ⁊ tunc quidez eſt relatio compo ſiti ex ſbo ⁊ accidente. ſed ipſa de ſe non ma iorem affert compatōnez niſi comperabilitaſ illius que eſt ſecundum aptitudinem. ſicut paulo ante diximus. ⁊ ideo de ſe minū ꝗd ſignificat entis quod tamen modum ſpecia lem importat predicationis. propter quod oportet ipſum eſſe diſtinctum ab aliis predi camentis. ille enim modo in multis inueni tur que ordinabilia ſunt ſecundum illuz mo dum in genera ⁊ ſpecies ⁊ indiuidua. Si autem aliquis obiciatur dicens ꝙ ſecunduz ea que dicta ſunt accidens predicatur ꝑ pri us ⁊ poſterius de ad aliquid ⁊ de aliis gene ribus accidentium ꝙ videtur inconueniens cum omnia genera accidentium ex equo reſ ferantur ad vnam accidentis diuiſionem. dicendum eſt ꝙ ſecundum hanc communē rationem accidentis. ꝙ accidens eſt quod ut conſequens ſubſtantiale eē cadit ad ſubſtan tiam vt ad ſubiectum. ſic equaliter partici pant accidentis predicationem omnia gene ra accidentium. ſed ſecundum hoc ꝙ accidē tia primorum generum ſignificant quaſdaz ſpecies vel partes entis primas que non ſūt de eſſe ſubſtantie. ſic non participant equali ter modum accidentis nouem genera .que accidentium genera dicuntur. Sic eniz nec entis predicationem equaliter participant. q² quelibet ſunt entia ⁊ quedam ſignificātia ſunt non ens quidem principaliter ſ₃ quomo do ſe habeat ens ad aliud ⁊ illa ſunt minus entia ꝙ̄ illa que ſignificant ens in aliquo ab ſoluto quieſcens ⁊ ſecundum hunc modum participant entis predicationem. Acciden tis autem predicationem participant econ uerſo. ſicut enim accidens per ſe minus ha bet de ratione accidentis quā accidens ꝑ ac cidens. ita plus habet de accidente quod eſt accidens ex comperabilitate ꝙ̄ id quod ſolū ex hoc accidit q² eſt in alio. non ſicut quedam pars eſſe ipſius ⁊ per prius ⁊ per plus acci. dentalitalitatis predicat accidens de ad ali quid ꝙ̄ de aliis generibus accidentis gene raliſſimum autem in huius predicabil' coor dinatione eſt ad aliquid vel relatiuum. vel minus proprie vt dicunt quidam relatio. ſ₃ notanduz ꝙ nullo noīe ita expreſſe ſignificat generaliſſimū ſicut per hoc ꝙ eſt ad aliquid ꝙ ē ꝓpoſitio cū cāuali. hec. n. duo importat que ſunt ī relatiuo. diuerſitatē. ſ. ꝑ trāſitionē ꝙ̄ notat prepō. ⁊ terminationē cōpatiōis ꝙ̄ notat cāus acīs. cū dicit̄ ad aliquid. ⁊ ſi obici tur ꝙ ī noīe hoc ꝙ ē ad aliud nō importatur id qd̄ compat̄ ad aliquid neq₃ ēt rō cōpōnis ſed tm̄ diuerſitas cōperatoꝝ. ⁊ id ad qd̄ ref fert̄ cōperatio dicēdum ꝙ hoc ꝙ cōpetēti⁹ pōt īformari ī noīe cōpatiuo de ſe ⁊ rōne ſua formali ē ad aliud. ⁊ id ꝙ ꝯperat̄ ad aliud ñ ē niſi materialiter ipſa. Noīa autem īponū tur ab eo qd̄ formaliter ſignificet̄ ī ipſis ⁊ nō ab eo qd̄ ē in eis vt materiale. rō āt ꝯpatio nis vt ante dictū ē nō reſpicit ꝯperationē ni ſi vt cā ⁊ nō ut forma. ⁊ iō ēt nō d₃ ſignifica ri ī noīe q² ē extra formā illā a qua īponit̄ no mē. ⁊ iō aptius noīat hoc genus noīe ad aliō ꝙ̄ aliquo alio noīe quo poſſit noīari. ⁊ ſciēn. ꝙ vt dn̄t porphiri⁹ ⁊ Alex. pla. iuenit hoc no mē cū ī lō tūc vocaret̄. relatio āt noīari non deb₃ q² ſicut nec alia genera ī abſtracto ſigni ficata p̄dicabilia ſūt ita nec iſtud. abſtracta. n. ſignificāt eēntias ſimplices que ſm̄ hoc ꝙ ſic ſignificant̄ nō ſūt forme totius eē ſignifica tiue ⁊ notiones alicuius totius eē ipſius totū eēntiale vel accidētale ſignificātes. ab anti quis āt rl'tꝫ dicebat̄ ꝙ vt dictū ē emēdauit pl'o ꝯſiderās ꝙ rl'm ē dictū quaſi añtecedēꝫ reducēm vt dicit̄ ī grāmaticis et hoc non cō ſideratur in comperatione niſi materialiter id autē ad qd̄ reffert̄ eſt ſicut finis qui forma lis eſt in eo quod terminat ⁊ ſinit compera tionem. propter qd̄ melius. n. ad aliquid ꝙ̄ relatiuū nominat̄. habet ergo iſtorum predi cabilium coordinatio ad aliquid pro genera liſſimo. Ad aliquid autem dici ſm̄ id quod ſunt ⁊ ad aliquid dici quōl₃ ad aliud ſūt pria diuidētia generaliſſimū. ⁊ cū eo ſubalterna genera ⁊ ſpecies conſtituentia vt ſpecialiſſi mum āt habet ad aliquid quorum hoc ipm̄ quod ſunt ad aliquid ſant vt īdiuidua autē habet hoc ſic ad aliquid eē ⁊ id ſic vt pater filius dn̄s ſeruus. Attēdendum aūt valde eſt ꝙ quedam ſignificant' comperationē que ſunt ad aliquid vt conceptum tantum ⁊ iſta dn̄t abſolute. ſicut hoc ipſum qd̄ dico relatō vel comperatio. ⁊ iō illa nō refferunt̄ ad ali quid. ſ₃ abſolutas dn̄t ſuas ſignificationes. Alia ſignificāt relationē vt exercitā. ⁊ ſm̄ actum ꝯperatam. ſic iſte ad aliquid vl' rl'm Quedam ēt ſignificant eā vt in potentia ad exercendū ſicut hoc ipſum relatiuum quod potentiā actiuam ad refferendum ſigna. et ex hoc iterum eſt ꝙ aptiſſime hoc genus vo catur ad aliquid ⁊ minus apte relatiuum. Sed cum dicitur relatio minimum habet congruentie nomē illud. Ex hoc iterū vlteri us p₃ rō ordinis vera ꝙ poſt predicamētuz quantitatis inter genera accidentium pre-

dicamentum hoc eſt ordinandum quia ſcili cet quantitas ꝓpinquiſſima ē ſbe. cum ſba ordinanda eſt. propter quod etiam quantita tis diffinitiones quamuis concernant mate riam. non tamen concernunt hanc vel illaꝫ ſenſibilem. et ſunt propter hoc de quantita te mathematice ſcientie. Aliorū autē accñti um diffinitiones ⁊ paſſiones concernūt ma teriam ſenſibilem ⁊ habent plus de acciden talitate ⁊ minus apropinquāt ad ſubſtanti am. Et cum inter illa plus habet de accidē talitate ad aliquid vt dictum eſt merito pꝰ ponitur inter illa. et hoc dico ſalua pace Bo etii qui aliam cauſam aſſignat huius ordia tionis. dicit enim ꝙ quia in ordine diſcrete quantitatis eſt primum ⁊ ſecundum que re lationem ⁊ comperationem dicunt. et quia tam in predicamento ſubſtantie ꝙꝫ in predi camēto quantitatis reſultant genus et ſpēs que ſunt relatiua. Ideo ſtatim poſt iſta duo ponitur relatio. quamuis qualitas ſm natu ram qualitatis ſit ante relationeꝫ. que rō ñ eſt ſufficiens ſicut cuilibet. vnde conſideran ti facile patere poteſt.

Ad aliquid autē ſecundū diffinitio nē quā plato dedit ſic diffinitur ad aliquid talia dicunṫ quecunqꝫ hoc nomen ꝙ ſūt alioꝝ dñr. vel quōlibꝫ aliter ad aliud ſuple dñr. et ꝙ dicit plꝰo qd̄ ad aliquid talia dñr. ⁊ non dicit hec vel iſta notat ꝙ ad aliud nō refferṫ ſba ſola qꝛ nō ē i ſba ut ſba eſt cā relationis. ſed ſubſtantia cuꝫ forma accidētis que eſt cā relationis refferṫ ad aliud. ⁊ iō dicit talia. ⁊ nō dicit hec vł illa Quod autem dicit dñr notat ꝙ diffinitur vt predicabile ꝙ per dici. ⁊ non per eſſe habet diffinizi. ⁊ ideo dicit dicuntur. ⁊ non dicit ſꝫ Quod autem addit quecunqꝫ notat ꝙ ſemꝑ i diuerſitate ⁊ plalitate eoꝝ que adinuicem ad conuertētiam dñr conſiſtit rło. Quod autē addit hoc ipm qd̄ ſunt. notat ea que ſm eſſe ſunt relata ad alia. ſecundum eſſe autē relata ſꝫ ad alia que nō hñt aliud eē ꝙꝫ rłois ſiue ad aliquid ſicut pr̄ i nullo genere accñꝫ hꝫ aliud eē niſi paternitatis cuius eē totum eſt ad alteruꝫ. ⁊ non fundatur ſuper aliquod aliud eſſe accidentis. ſicut equalis vel ſimi lis quod fundatur. vel ſuper vnam ꝙꝫtitatē que eſt in plribus. vel ſuper vnam qualita tem que eſt in pluribꝰ. ⁊ ſicut idem quod pre ſupponit vnam ſbam in qua fundatur. ſed pater filius dñs ⁊ ſeruus. ⁊ quicūqꝫ. ex ſe ip ſis non dicūt niſi accidens comperationis ad aliud illa ſecūdum hoc quod ſunt aliorū ſunt. dicuntur genitiui. quia genitiuus ſecū dum ſuum nomen dicit id quod eſt alterius ſicut finis ⁊ terminus in quo ſinitur genera tio. ⁊ ſic eſt ad aliquid aliorum. vt patet ex prius habitis. Quod autem addit dicunṫ dicit propter modum predicandi quem ſpe cialem inter genera habet accidentium. Nō autem nō oīa ꝯparata ad aliud ſunt hoc mō alioꝝ. ſed etiaꝫ dicunṫ ſm alios caſus ad ali quid vt ſm dtm. actm. ⁊ abltm. que non ſꝫ adeo vere ꝯpata ad aliud ſm totū eē ſuūꝫ. ⁊ tñ aliquo mō ſunt ad aliquid. ſicut illi vel ad illud vel ab illo. ideo neceſſariū fuit ꝑ diſiun ctiuā ꝯiunctionē cōiunctā ⁊ congregatā eſſe diffinitionē ꝑ quā quidem orationis notare tur coniūctio ſenſus vero diſiunctio ⁊ ſic no tareṫ diuiſio eorum que ſūt ad aliquid. que ſunt duoꝝ modorum. ⁊ ideo ſubiungit. vel quōlibet aliter ad aliud dñr hoc eſt ſecūduꝫ aliorum caſūū habitudinem. ⁊ que adeo vere ſunt relatiua ita quod ſecundum totum eſſe ſuum ſint ad aliud. ſed fundatur in quodam eſſe quod non eſt ad aliud ſicut diximus. hec āt diffinitio declaraṫ extremoꝝ poſitione ⁊ eoꝝ que ſūt ad aliqd iductione. eoꝝ. n. quecū qꝫ hoc ipm qd̄ ſunt alioꝝ vel alterius ſūt ſꝫ gtum cāum. exēplū ē vt qd̄ maius quod ra tione ꝯpationis quā dicit ſm id qd̄ ē alterꝰ ē. eſt. n. maius minoris vel maiore maius. ⁊ minus minoris vel maiore minus. qꝛ gre ci nō hñt abltm ſed gtiuo vtunṫ. tā pro gtiuo ꝙꝫ pro ablto. Maius igiṫ ſm id qd̄ ē ē alte rius. ſiue dr̄ aliquo ē maius. ſm exēplū ē vt duplū hoc ē ſm id qd̄ ē alterius dr̄. alicuius .n. ſicut dimidii. vel ſubdupli duplū dr̄. ſilr āt ſm totū eē alioꝝ ſunt quecūqꝫ ſunt huiꝰſi ue his. ſilia ſint. at vero ſm ſam ptē diffini tionis ⁊ hec ad aliquid ſunt. ꝙꝫuis non ita ue re ⁊ ita pfecte ſicut alia que dicta ſūt. dñrqꝫ exēpla illoꝝ vt hitus affectus diſciplina pōi tio. hec. n. oīa que exēplariter dicta ſunt hoc ipm qd̄ ſunt ſm ipm ꝯperatione alioꝝ dñr. ⁊ nō dñr aliter ad aliud nō ꝑ hoc ipm quod ſunt qꝛ nōia eorum ipoſita ſunt de tali ꝯpati one. ſed dñr ſm alios caſus. hitus. n. dicitur ſm gtum cāum dr̄. n. alicuius hitus eo ꝙ dr̄ hñtis hitus. ⁊ hñs hitum hño dicit ſm actꝫ ⁊ diſciplina alicuius diſciplina. ſed cōuertē tia ſꝫ abltm caſū. dr̄. n. diſciplina diſcipliati diſciplina. ſed diſciplinatū nō dicitur diſci pline diſciplinatum. ſed dicitur diſcipliatū diſciplina diſciplinatū per abltm per quem notaṫ hitudo cauſe formalis. Similr pōitō alicuius pōitō eſt. eſt. n. partium ordinataꝝ pōitio. ⁊ pōite ptes ſūt poſitione poſite. qꝛ ꝑ tes ordinate in toto poſitione ſunt ordinate ⁊ iterum ſit conuerſio per ablatiuum. ſed ra tio ſimiliter relatiua ſe habent. Concludaṫ ergo ꝑ exēpla declarata diffinitio. ad aliqd ergo ſūt quecūqꝫ hoc ipm qd̄ ſūt ⁊ qd̄ i eoruꝫ noie importaṫ aliorum dicuntur ſecūdū gtꝫ cāum vel quōlibet aliterꝫ ſm alium caſum

ad aliud ſe hñt vt mõs magnus non ſm ge
nitiuum vel datiuũ .ſed ſm accuſatiuũ ad
alium mõtem ↄperatus . magnũ.n.ad ali-
ud ſm acẽm dicitur ⁊ ſimile ad aliquid dici
tur ſimiliter ſm datiuũ caſum . dr̃.n.ſimile
ſiſi ſĩe et equale equali equale. ⁊ idẽ eidem
idem ⁊ econuerſo ⁊ oĩa talia quecunq; ħz ali
quẽ caſum ad ſe inuicẽ refferunt dñr ad aliqd
ſm ſilem iſtoꝝ. Attendendũ aũt eſt in quib⁹
dñs hitudinem vnã.⁊ eandẽ dicit cũ geni-
tiuo q in illis in gtuo ⁊ datiuo vn⁹ modus ẽ
in relatione ſiue coꝝ que ſunt ad aliquid .vt
pater filio vel filii ⁊ filius pr̃i vel pr̃is. in ill'
poſſet eẽ deceptio q2 dictum ẽ q acubitus ⁊
ſtatio ⁊ ſeſſio. ⁊ ſimilia poſitiones quedaz ſſ
⁊ ordinatio ptiũ ĩ toto ⁊ dictũ ẽ q poſitio ad
aliud ẽ .ſed ab his ſumpta ſſ iacere ⁊ ſtare ⁊
accumbere que dñt accidens inclinatum ad
ſbm verbal'r vt actum ſignificatũ poſitiões
nõ ſunt ſm ſuũ nomẽ. ſed denominatiue ſũt
dicta verbal'r ab his que ſunt poſitiones ne
re vt ſeſſio ſtatio ⁊ acubitus . Sedz.n.cui ĩ
eſt ſeſſio vt actus ⁊ acũbit cui ĩeſt acubitus
vt actus. cui autez ĩeſt per id qđ ineſt recipit
denominationẽ vel noĩal'r vel verbal'r vel
pticipal'r. vt ſedet ſiue accũbit vl' ſedẽs ſtãs
acũbens. ⁊ hec nõ dñr ad aliquid q2 ſedens
vel qui ſedet ad nullũ comperatus ſedet ⁊ ſi
militer ẽ de aliis qui per eundẽ mõm dñr.
hec igit diffinitio ẽ platonis eoꝝ que ſunt ad
aliud quãtuz ſm aliquid calũpniatus ẽ ar. ſi
cut patebit in ſequẽtibus eo q ſm eam que-
dã ſbe vr̃r eẽ ad aliquid ſicut in ſequentibus
huius tractatus oñdetur

Ic itaq; declarata diffinitione p'ois
Eoꝝ que ſunt ad aliquid manifeſtã-
dum eſt hoc predicamẽtum per ſua
ppria ↄña ipſum ſiue ſint cõia nõ pprie pro
pria ſiue ẽt pprie ppria dicimus itaq; q ĩ
eſt contrarietas in relatione. ſed nõ ĩeſt his
que ſm id quod ſunt totum ⁊ perfectum ſũt
alioꝝ que ſola ſunt vere ⁊ ſecundum totũ eẽ
ad aliquid. ſed ẽ ſecũdñ alia que ħz aliqd ſui
ſunt r'tiua ⁊ ſm aliqd ſunt alterius pdicamẽ
ti. ⁊ p id qđ ſunt alterius predicamenti ineſt
ſuſceptibile eſſe ↄtrarietatis. vt autem hoc
pateat in exẽplis. virtus vitio contrarium ẽ
cum vtrunq; eaꝝ tam virtus. ſ. quam vici
um aliquo mõ ad aliquid ẽ. ẽ.n. virtus vir-
tuoſi virtus ⁊ virtuoſus virtute virtuoſus.
ſic.n. diſciplina ẽ ↄtraria ingnorãtie . ⁊ ſcien
tia in ſcie. cum tã diſciplina q̃ ſciẽtia ſint ad
aliquid q2 diſciplina diſciplinati ẽ diſciplia.
⁊ ſcia ſcibilis eſt ſcientia. ⁊ diſciplinatum di
ſciplina eſt diſciplinatum . et ſcibile ſcientia
ſcibile. Hoc autem eſt id quod diximus rõ
qđ nec virtus nec diſciplina nec ſcientia ſm
totum eẽ ſuum ſunt alterius vl' ad aliqd ui2
tus ſi quidẽ ẽ hitus ĩ mẽte ↄſiſtẽs ſm ſuum
eẽ. ⁊ ſic eſt ĩ predicamento qualitatis . ⁊ hoc
modo ſuſcipit contrarietatem. Addit autez
ſupra rationem hitus relatiuã ↄpationẽ ad
alterum ſicut ad actum . in quo perfecta eſt
virtus ſm optimũ . ⁊ ſic eſt alicuius virtus
vt ↄpati ad actum per virtutis habitum. ⁊
ſic proprie eſt virtuoſi vel ſtudioſi virtus ſi-
cut ſecuris ſecantis vel edificantis eſt ſecu-
ris vel inſtrumẽtum. Et ſimilit ſicut diſci-
plina põt ↄſiderari ſm quod eſt habitus co-
gnitiuus ⁊ hoc ẽ eſſe ſuum per quod in pre
dicamẽto qualitatis reponit. ⁊ hz ignorãtiã
ↄriam. ⁊ nõ illã que ẽ pure pnatiois. ſ3 illam
que ẽ ↄtrarie diſpoſitionis ſm principia hoc
eſt illius qui diſpoſitus ⁊ informatus eſt cõ
trariis principiorum .et ideo ignorat et erit
tunc diſciplina habitus diſciplinabilis ſicut
mathematicoꝝ. et ignorantia contraria diſ
poſitio ad eadẽ. ſcia ãt ẽ hitus ↄcluſionis et
ſi'l'r conſiderata vt habitus intellectus eſt in
predicamẽto qualitatis ⁊ ſic ſuſcipit ↄriuz et
neceſſario ẽ neceſſaria diſpõ circa eãdẽ. vtꝝ
q3 autẽ horum ſupra eſſe talis habitus itel-
lectui addit eſſe virtutis intellectiue qua po
tens efficitur quis ad actum intellectus .et
ſic eſt relatiuum quia ſic ſcientia eſt ſcientis
potentia ad ſcibile. et ſic eſt diſciplina diſci-
plinati. virtus ad diſciplinam pceptibile et
quo ad hoc eẽ non hz ↄtrarium. Ex hoc pz
q nõ eſt ſimile de albo q quidã dicunt de al
bedine. q ita poſſit dici quod albedo ſit albi
albedo ⁊ album albedine album . ⁊ ſic poſſz
dici relatiue . ex hoc enim quod aliquid ſit
alicuius. ad hoc q ſit relatiuum oportet q
ipſius ſit vt perfecti vel inſtrumenti ad al
terum ⁊ q ſit ab ipſo vt inſtrumentum vel
organum. Sic autez non eſt albedo albi
ſed eſt albi vt formatiuum . nec perficit ad
actum qui ſit eius quod eſt album .ſed agit
in ipſo proprium albedinis actum qui nullo
modo eſt actus eius quod eſt albũ albedinis
enim actus ẽ diſgregare viſum. et ille actus
non eſt albi. hoc eſt eius quod eſt album. ſic
autem non eſt de virtute et diſciplina. et ſci
entia que ut virtutes ſunt electiue vel intel
lectiue organa vel inſtrumenta quedã ſũt ad
actum rõnis vel electiue voluntatis. ⁊ iđ ſu
pra eẽ habitus addũt rationem relationis.
⁊ ſic eſt de affectu ad affectibile q2 affectus
dicit inſr aliter expediens voluntatem .ad
hoc quod inclinetur ad uolitum . ⁊ inhereat
illi. ideo affectus eſt affecti ad affectibile af
fectus. et habz modum eius quod eſt ad ali
quid quamuis non ſecundum totum eſſe ſu
um ſit ad aliquid. Sic ergo relatiua ſecũdũ
mõz relatiua exñtia nõ ſecũdũ veritatẽ ſui eẽ
ſuſcipiũt ↄrietatẽ. ſ3 hoc ppriũ nec ſoli ↄueit

nec oī. ſoli quidem nō conuenit qr conuenit quātitati nō omni autē conuenit qꝛ nō conuenit relatiuis que ſm eē ꝛ ſm veritatē ꝛ non ſecūdum ſolū mōm ad aliquid duplo .n.ſiū duplici quod ſecūdum veritatē eſt relatiuū ꝛ ſimiliter tripliciꝛ ſubduplici ꝛ hmōi nihil eſt ꝯrium eritqꝫ alicui taliū que ſunt ſm totū id qð ſunt ꝛ aliquid ſunt ſicut pater filius frater ſoror dñs ſeruus ꝛ alia his ſimilia. ſic ergo neqꝫ oī nec ſoli conuenit iſta ꝓprietas. ſed conuenit quibuſdā que ſecundum modū ſolum ſunt ad aliquid.

Lia autē ſimilis huic ꝓprietas nec ſoli.nec oī conueniens ꝓprietas.n. que cāutur ex iſta que iam pmiſſa ē hoc ē que videnꝭ relatiua ꝛ magis ꝛ minus ſuſcipere qð iductione ꝓbaꝭ ꝛ extremoꝝ poſitione. Simile.n.ꝛ magis ꝛ min⁹ dicitur vnus.n.magis ꝛ minus ſimilis eſt alteri cui ſimilis eſt ꝛ ad quē dicīꝭ. Similiter autē ꝛ inequale magis ꝛ minus dicīꝭ ꝗ̄ꝫ nis.n.equale ſit vno modo tm̄.ſed quod alīi ſuppoſitū nec excedit nec exceditur ꝑꝑ quod equale ſm veritatē nō ſuſcipit magis ꝛ minus tm̄ iequale magis vel minus ē ſm quod plus vel minus recedit ab equalitate. Sed ſimile ꝛ diſſimile vtrumqꝫ recipit.ſ.magis ꝛ minus ſicut albū ꝛ nigrū iuſtū ꝛ iiuſtū.ſ non ſic rectū ꝛ curuū ſi vere ꝛ proprie ſumaꝭ rectuꝫ vt diffinit pſoē cuius mediū ab extrēis nō exit. hoc.n.ſignificat vt i termino ſicut et equale hec ꝯtraria illoꝝ ſuſcipiūt magis et minus ſecūdum receſſū ab illo quod ſignificat rem ſuā vt i termino. Simile ergo ꝛ inequale vt dictū ē magis ꝛ minus ſuſcipiūt cū tm̄ vtrumqꝫ ſit relatiuū ſm modū ꝛ nō ſecundū eē totū. Simil'r.n.ponit vnā qualitatem ſubiectā ſimilitudi que nō eſt ad aliqd. ꝛ equale pōit vnā quātitatē ſubiectam equalitati que non eſt ad aliquid ꝛ ꝑ oppoſitū diſimile ꝛ inequale diuerſas ſupponunt qualitates ꝛ quantitates cum ſint relatiua ſm modum. Simile.n.dicitur alicui ſimile.et ad alteruꝫ equale aūt alicui equale ad aliqd hoc autē ꝓpriū nō oībus relatiuis conuenit Nō.n.relatiua ſuſcipiūt magis ꝛ minus niſi ſecūdum ea ſola que ſecundū mōm ꝛ nō ſecūdum totū eē ſunt relatiua vnde nō oīa relatiua ſecūdum vnā ſimilitudinē ſuſcipiūt magis ꝛ minus ut duplex ſubduplex nec ad talium relatiuoꝝ que ſecūdum veritatē ꝛ modū ſimul ſunt relatiua. hoc autē ꝓprium cātur ex precedēte qꝛ minuſ ſuſcipere ē pl's habere de ꝯrio .magis vero ſuſcipere ē min⁹ habere de contrario.multa aūt accidūt relatiuis que ſecundum ſolū mōm ſunt relatiua que nō accidūt eis que ſecundū ueritateꝫ ꝛ modū ſunt relatiua.ꝑꝑ hoc ꝙ ineſt eis etiā aliquid qð eſt alterius ꝑdicamēti quod nō ineſt aliis que ſm totū id qð ſunt relatiua ſꝫ. ſicut iſta duo ꝓꝑria de quibus iam ꝑtractatum ē.ꝛ ſimiliter qð quedā eoꝝ ſunt relatiā intriſeca ꝛ q̄dā extriſeca dico autē relatiua intrinſeca que intra ſe claudūt ꝑ ſignificata ſua ea que refferunꝭ qua dupliciter ſua correlatiua. ſicut cū dicitur iſti ſunt ſimiles. hoc eſt iſte illi ꝛ ille iſti. vel iſti ſunt equales qð ñ eſt inuenire in his que vere ꝛ ſm eē. ꝛ ſcdm modū relatiua ſunt. ſicut pater filius dñs et ſeruus .ꝛ cā et cātum. principiū ꝛ principiatum. ꝛ alia hmōi. nō.n. dicīꝭ iſti ſunt pres. ita ꝙ iſte illius. ꝛ ille iſtius. ꝛ ita ſunt dupla. ita qð hoc ad illud. ꝛ illud ad iſtud. Obiciūt tm̄ quidā ꝯtra ea que dicta ſunt de ꝓꝑrietate dñtes ꝙ Ari. dicit ꝙ motus ſm accñs ē i oibus predicamētis. ergo motuſ ſm accñs eſt ēt in ad aliquid. ꝛ vbi ē motus ē aliquo mō ꝯrium. ergo que ſunt ad aliquid ſm veritatē ꝛ aliquo mō ſuſcipiunt ꝯrium. Ad quod dicendū eſt ꝙ quāuis motus ſm accñs ſit i oibus. tamē non ē vno modo in oibus i ad aliqd ergo ē motus vt dicit Ari. qꝛ ꝑ motū iduciꝭ. ut pꝫ ꝑ generationē ꝛ huiuſmōi ſicut per motum ad formam alii ꝯformem. Eſt autē attendendum ꝙ hec duo propria ſuſcipere contrarium ꝛ ſuſcipere magis et minus vt in pluribus ſe concōitantur quia ſuſcipere. magis ꝛ minus vt dictum eſt cāutur ex hoc quod eſt plus vel minus habere de contrario. vnde contingit quod quamuis oppoſitio relatiua non ſit oppoſitio contrarietatis nec econuerſo ꝙ contraria nunquam poſſūt ſimul eē relatiue oppoſita ꝙ ex hoc patet qꝛ contraria nata ſunt fieri circa idem relatiue autem oppoſita circa diuerſa ꝛ ꝯtraria non pñt eē in eodem ſimul actu. relatiua autem oppoſita poſſunt dummodo reſpectus fiat ad diuerſa. ad diuerſa eſt enim idem pater ꝛ filius reſpectu diuerſorum. tamen relatiue oppoſita ſecundum modum ꝛ non ſecunduꝫ eſſe ꝛ veritatem ſecundum id ꝙ non ſunt relatiua poſſunt habere contraria ꝛ ſuſcipere magis ꝛ minus qꝛ non habent vnam ſimplicem oppoſiꝭ. ſicut contraria. ſed ſunt duo rōne vnius ſuſcipiūt contraria magis ꝛ minus ratione autem alterius non. Adhuc āt notandum ꝙ inequale recipit magis ꝛ mi⁹ cum tamen quantitas ſupra quaꝫ fundatur ad aliquid magis ꝛ minus non ſuſcipiat et hoc ideo qꝛ hoc modo ergo ad aliquid fūdaꝭ ſupra quantitatem eſt magis ꝛ minus ineq̄litate ſicut in quantitate que ē numerus eſt maior ꝛ minor. ita īequaliorem qui in pluribus partibus menſure quātitatis ab equali recedet ꝛ iō inequale hoc mō dicitur magis ꝛ minus iequale. ſi āt aliquis ſic arguat ubi

nō eſt magis ⁊ minus impoſſibilis ē motus
ſed ad aliquid nō eſt motus ergo ēt ad aliqd
non ē magis ⁊ minus. iam autē adhuc ſatꝭ
reſponſum ē qꝛ in his que ſunt vere ad ali-
quid nō eſt motus niſi ſicut i his que per mo
tum iducuntꝛ. ⁊ nō ſic ꝙ termini motus ſint
ad aliquid. in his autē que ſunt ad aliquid ſe
cundū ſolum mōm pōt eē motus nō ſecūdū
ꝙ ſunt ad aliquid. ſed ſecūdum ꝙ ſunt in ge-
nere qualitatis vt dictū ē. in talibus autem
ad aliquid aliꝗ recipit magis ⁊ minus ſꝫ ge
nus ⁊ non ſecundū ſpēm. qꝛ in equale ē ma-
gis ⁊ minus. duplum autē ⁊ triplū nō dicūr
ſm magis ⁊ minus. ⁊ hoc ē ideo qꝛ certa eſt
diſpoſitio i ſpecie que nō eſt in genere. nō. n.
dicitur magis ⁊ minus duplū qꝛ certa men
ſura ponitur i ſpecie que non ponebatꝛ i gene
re inequalitatis. certa. n. menſura eſt dupli
vel ſubtripli que non pōt eē magis ⁊ minus
incerta autē importatꝛ p inequale. cui addi
pōt ⁊ minui. hoc eſt igitur ꝙ circa iſta duo ꝓ
pria eſt notandum.

Proprie autem ꝓpriū eſt relatiuoꝝ
quod oī ⁊ ſoli ⁊ ſemp conuenit ei ꝙ
eſt ad aliquid. ſiue ſm modum ſolū
ſiue ſecūdum modum ⁊ veritatē
ſit ad aliquid ē ad conuertentiā dici. ſed con
uertentia ⁊ ꝯuertibilitas ⁊ conuerſio in hoc
dnt ꝙ conuertentia dicitur eorum que ad i
uicem refferuntꝛ p hitudinem vt ſicut pmū
refferꝛ ad ſcdm. ita ſecūdum refferꝛ ad pri-
mum ſub eodē caſu vel diuerſo ſicut in an
habitis dictū eſt. Conuertibilitas autē pro
prii ⁊ ſpēi cuius ē ꝓprium ē. quod ſicut vnū
ſequitur ad alterū. ita ſequetur alterū ad pri
mum vt vtrunqꝫ ſit antecedens ⁊ ꝯñs ad
alterū. conuerſio autē in tranſpoſitione ſbi
predicatū ⁊ econuerſo ſub eadem qualitate.
⁊ quantitate vel diuerſis. dici autē ad ꝯuer
tentiā ꝯuēit his que ſunt ad aliquid ſꝫ veri
tatem vel ſecūdum mōm tm̄. qd̄ cōuenit oī
ſoli ⁊ ſemp. ēt ſi non equaliter ſint ad aliqd.
ſed vnū p ſe refferatꝛ ad aliquid ⁊ aliud non
per ſe ſꝫ mediate. primo refferatꝛ ad primū
ſicut ſciētia a ſcibꝉe per ſe refferꝛ ſcibile aūt
ad ſciam non refferꝛ niſi mediāte ſcientia.
hoc autē inferius declarabitꝛ. declaratꝛ aūt
p exempla ⁊ inductionē ꝙ ad aliquid ad cō
uertentiam dicuntꝛ. ⁊ primū in his que ſm
veritatē ſunt ad aliquid. dicitꝛ. n. ſeruus dñi
ſeruus ⁊ dñs ſerui dñs. ⁊ duplū dimidii du
plū ⁊ econuerſo dimidiū dupli dimidii. ⁊
hoc eſt ſecundum cāum genitiuū qui maxie
prepoſitus ē rlatiuis. Quedam etiam ad cō
uertentiam dñr ſecundū ablīm. vt maiꝰ mi
nore maius ⁊ minus maiore minus. Simi-
liter autē eſt in oībus aliis que quocūqꝫ mō
ſunt ad aliquid. oīa enim dicuntꝛ ad conuer
tentiam quāuis diuerſo cāu refferantꝛ i rela
tione ad inuicem ſm figurā locutionis. ut di
ximus vt diſciplina dicitur diſciplinati di-
ſciplina ſecundū genitiuū. ſed econuerſo. oꝫ
mutare cāum vt dicatꝛ diſciplinatū diſcipli
na diſciplinatū ſm ablatiuū. diſciplina eim
reffertur ad diſciplinatum in habitudine ge
nitiui diſciplinatum autē ad diſciplinā i ha
bitudine ablīi. ⁊ ſimiliter ſenſus dicitur ſen-
ſati ſenſus ecōuerſo autē ſecūdum ablīm di
citur ſenſatum ſenſu ſenſatū. ⁊ ſcia. ſcibilis
ſciētia. qꝛ ſcibile nō dependet p ſe ad ſcientiā
niſi inquantū de ipſo ē ſcientia ꝓpterea non
reffertur ad ſcientiam niſi mediāte ſcientia
vt dicatur ſcibile ſciētia ſcibile. Et ſimiliter
habet ſenſatū ad ſenſum ⁊ in aliis talibus ē
ſimile i relatiuis. n. ſic eſt ꝙ qñ vnū depēdet
ad aliud ſimpliciter ⁊ alterum non ſm ſe ip
ſum dependeat ad aliud niſi ſecundū ꝙ ſtat
ſub forma pmi eo ꝙ relatio non ē equaliter i
vtroqꝫ extremoꝝ. ſed in vno ē ſecundū eē ⁊
in alio non eſt niſi ſecundum rationem ſecū
dum quam primū reffertur ad ipſum ⁊ dicitꝛ
ſcientia ſcibilis ſcientia. ⁊ ſcibile non dr̄ ſcie-
tie ſcibile. ſed dicitꝛ ſcibile ſciētia ſcibile. quia
ꝓpꝛ diuerſam hitudinem neceſſe eſt mutarꝛ
genitiuū ⁊ ablatiuū ⁊ ſimiliter ſenſus ſenſi-
bilis ſenſus dicitur. ſenſibile aūt econuerſo di
citur ſenſum ſenſibile. Quod autē nunquā
ſub recto ad rectū ſit conuertentia. rō eſt qꝛ
rectus ad rectum. nō ponit tranſitus ſine
diuerſitatem ꝗ ſemper exigunt relatiua. ſꝫ
rectus ad obliquū notat diuerſitatē. Si. n. ſic
diceretur ſcia ē ſcibile falſa eēt locutio ⁊ ecō
uerſo. Mutationis ēt cāuum cā eſt multe-
hitudinis i cāibus diuerſis aſſignatarū. Cū
enim dicitur ſcia ſcibilis ſcia notatur ꝙ ſcie
tia eſt ſcibilis vt ſubiecti vel obiecti. Cū aūt
conuertentia fit vt dicatur ſcibile ſcientia ſci
bile notatur ꝙ ſcibile ſciētia eſt ſcibile ut for
ma que ponitur circha ipſum. vel veriꝰ for
ma que a ſcibili cauſatur i ſciente. qꝛ ſcibile
ſecundum formam efficitur in itellectu ſcieꝛ
Si quis autem obiciat ꝙ tales mōs ꝯſtruc
tionum ꝯſiderare hꝫ grammaticus. ⁊ ad lo
gicū non ptinet. dicēdum ꝙ ſm ꝙ huiuſmo
di hitudines ex diuerſa fiunt ꝯſtructione cō
ſiderat eas grammaticus ſm autē ꝙ voces
i hoc ſignificant diuerſas rerum predicati
ones ⁊ pdicabilium. mōs ergo eas habet cō
ſiderare logicus. ſic igitur ad ꝯuertentiā di
cūtur ea que ſūt aliquid. ē tm̄ i his aliꝗ i figu
ra vocis ipedimētū ꝙ aliꝗ remouetur ꝯuer-
tētia ſm dictionē vñ aliquotiēs videbitur eſ
ſe ñ uerū ꝙ rlatia ſꝫ ꝯuertētiā dicatꝛ niſi ꝯueni
entē ſꝫ nōis figurā ⁊ cāuꝫ aſſignetꝛ. ad id autē
qd̄ dicitur ſecundum nomen ⁊ caſum. niſi er
go peccetꝛ his qui aſſignat. Ita quod

nō reffert ad hoc ad qđ dicitur ſecunduꝫ no
men ⁊ caſum. tūc videbit̄ ɔuerti ſicut mani
feſtum ē in ala que qꝛ organum volādi dicit
ipſo nomine patet ꝙ alterius ē ꝙ vtitur ea
ad volandū ⁊ non ē abſolute dicta. qꝛ ſi eſſet
abſolute etiam abſciſa. Adhuc eēt alia quod
falſum ē. qꝛ igitur ala non ſua. ſed alterius ē
nec ſibi ſed alteri ala ē ſi aſſignetur ꝙ ſit auiſ
ala peccatum ē in aſſignatione. ⁊ ideo nō cō
uertitur qꝛ prima aſſignatio nō fuit ɔueniēs
qn̄ dicebat̄ ala auis ala. ⁊ ideo nō cōuertit̄
vt dicatur auis ale auis. non. n. in eo ꝙ auiſ
dicit̄ ala auis ala. ſed in eo ꝙ ala ē. multorū
ēt animalium alioꝝ ale ſunt que tamen nō
ſunt aues. nec ī genere auium ꝑtinent̄. pro
pter qđ ſi conueniēter ſm nomen ⁊ caſum aſ
ſignetur ala ad id cuius ē ſtatim ɔuertit̄ ut
ſi ala alati. ala dicat̄ nunc. n. conuertitur vt
dicatur ſm abl'm caſum alatum ala alatuꝫ
vnde etiam in talibus in quibus nomina nō
ſunt poſita aliquis neceſſe eſt fingere noīa
ſecundum conuenientē aſſignationem vt in
remo patet ꝙ qꝛ inſtrumentuꝫ dicit id ꝙ al
terius eſt uel alteri eſt. Si igitur ſic aſſi
gnetur ut dicatur remus nauis. remus non
erit ſecundum rem ⁊ nomē ⁊ caſum ɔueniēs
aſſignatio. neqꝫ. n. remus dicitur nauis ī eo
ꝙ nauis. Sunt. n. naues quarum remi non
ſunt ſicut magne naues. quas lities vocant
que malis mouent̄ ⁊ velis ⁊ remis inpelli n̄
poſſunt. ⁊ ideo quia nō cōueniēs fuit aſſigna
tio nō conuertit̄ vt dicat̄ nauis remi nauis
Sed forte ſi conuenienter erit facta aſſigna
tio ſi ſic dicendo aſſignet̄ remus remite rei
remus. āt quolibꝫ alicui alꝛ ſm ɔuenientem
vocis aſſignātis dictū ſit vt ſi remite n̄ pla
cet dicat̄ remate ad placitū. n. ſignatis noīs
talis ſit aſſignatio nomē. n. in talibus ē poſi
tum. ſed ɔuertitur ſi nomē ſm figurā dictio
nis ⁊ ſm ɔuenientem caſum aſſignet̄. ſicut
. n. remus rēite. rem̄ ē ita rēitū rēo rēituꝫ
eſt Similiter āt ē in aliis que hoc ipm
qđ ſunt alioꝝ ſunt ⁊ nō abſoluta ſunt hec qđ
ſunt nec ſibi in ſe habet hoc qđ ſunt in talibuſ
enim omnibus conuertētia ſit ſi ɔuenienter
aſſignet̄ vt caput quodcūqꝫ mēbꝝ ⁊ organū
eſt nō ſibi ſed alteri ⁊ alterius ē. iō caput ca
pitati ē ⁊ n̄ eſt caput animal' caput qꝛ non in
eo ꝙ aliquid aīal eſt caput eſt. Multa enim
aīalia ſunt capita non habentia ſicut omnia
genera oſtreoꝝ cōchilioꝝ vt purpure nutri
ces ⁊ alia multa ſic āt fortaſſe facilius ſumi
tur ɔuertentia vt qn̄ noīa non ſunt poſita
vel formet̄ ab illis quibus noīa poſita ſūt ul'
fingat̄ ⁊ figurat̄ ab his que cōuertunt̄ ſicut
patet in his que dicta ſunt ſicut formatū eſt
ab ala alatum ⁊ a remo remitū. Ex his igit̄
vl'r concludit̄ ꝙ omnia que dn̄r ad aliquid ſi

ɔuenienter ſm figuram appl'ationis ⁊ cāuꝫ
aſſignet̄ ad ɔuertētiā dn̄r: nā ſi ad quodcūqꝫ
aſſignent̄ ad quod nō dicunt̄ ⁊ non aſſignēt̄
ad id ad qđ dicunt̄ nō ſit ɔuertētia. quod ſic
ꝓbatur per locum a maiori. Quia etiam in
hiis que indubitant̄ ɔuertibilia dicunt̄ et q
bus nomina poſita ſunt ſm que ſit ɔuerten
tia non ſit conuertētia niſi ad eadem que ſꝫ
ſed ſub ɔuenienti refferant̄ aſſignatione ut
ſi aſſignentut ad ea que extrinſeca ſunt ⁊ ac
cidunt hiis ad que ſunt per ſe illa relata ⁊ ſi
aſſignent̄ ad ea ad que ſunt refferenda ſm
hoc ꝙ ſunt alioꝝ vt patet ſi. n. ſuus ad hoc
ꝙ ad aliquid ē indubitant̄. ſi non refferatur
ad dn̄m ad quē dicitur ⁊ cuius ē ſm hoc ꝙ
ad aliquid eſt ſed qꝛ accidit dn̄o hoīem eſſe
refferat̄ ad hominē vt ſic dicat̄ ſuus homi
nis ſuus vl' dicat̄ ſuus bipedis ſuus vel ali
cuius talium quod accidit dn̄o ad quē non ꝑ
ſe reſſerēt ſm dependētiam quam iportant ī
nomīe non ſit conuertentia eo ꝙ ad hoc non
erat conueniēs aſſignatio. multi enim ſunt
homines ⁊ bipedalia non habentia ſeruum
Amplius ſi id qđ eſt ad aliquid indubitant̄
cōueniēter aſſignet̄ ad id ad qđ ē ⁊ ad qđ di
citur oībus aliis circumſcriptis ⁊ remotis q̄
accidunt illi relicto illo ſolūmodo ad quod
ſecundum conuertentiam aſſignari habet.
ſemper ad ipſum dicet̄ ſecūdum conuenien
tiam. vt ſi ſeruus ad dn̄m dicat̄ omnibꝰ ali
is circumſcriptis que accidūt dn̄o ad quem
dicit̄ ſeruus. vt circumſcribat̄ ab eo eē bipe
dem. vel ſcientē. vel diſcipline perceptibilē
vel hominē vel animal. relinquat̄ āt hoc ſo
lum ꝙ dn̄s eſt. tunc adhuc ſecundum cōuer
tentiam dicet̄. ſeruus. n. domini ſeruus eſt
Similiter econtra ſi ſeruus aſſignet̄ ad ali
quid ad qđ non ɔuenienter dicitur ſm ꝙ ſer
uus eſt oībus aliis circumſcriptis vel remo
tis que illi accidunt ad qđ nō conuenienter
aſſignatus eſt ⁊ ſolum illud remanere pona
tur ad qđ conueniēter relatus eſt relinquit̄
ꝙ non dicitur ad illud verbigrā aſſignetur
enim ſeruus hoīs ſeruus. ⁊ ala auis ala. et
circumſcribatur ab eo eē dominum patet ꝙ
iam ſtatim ſeruus ad hoīem non dicitur. cū
enim dominus non ſit ſequitur ſeruum non
eē quia relatiua poſita ſe ponunt ⁊ peremp
ta ſe ꝑimunt. vt in ſequētibus erit manifeſtū
. Similiter ē de aue hoc non tribuatur. ala
tam eē ⁊ ſic ala eē auis vt alata ē ⁊ nō auis
⁊ hec pars antedicta ſi enim aui aſſignetur
tunc iam amplius non erit ala ad aliquid ſi
ue alicuius ala niſi dicatur alati ala ⁊ alatuꝫ
ala alatum. cū. n. ponitur ꝙ nihil eſt alatuꝫ
ſequitur ꝙ ala nihil erit qꝛ hoc erit ala alte
rius ⁊ non ſui ipſius. Et dictis igitur. Con
cluditur qđ id quod ē ad aliquid oꝫ ɔueniēt

aſſignare ad id qđ eſt ⁊ non eſt ad aliud . et
ſic ſi vtriqꝫ ē nomen poſitum facilis erit aſſi
gnatio ſm ꝯuertētiam. ſi aūt nō ſit nomē
utriqꝫ poſitiuū relatiuoꝝ. forte neceſſariū
erit noīa fingere ſi ad ꝯuertētiam dici debe
ant relatiua ſi āt ſic ſm figuram appellatio
nis et caſus ꝯuenienter adinuicem reddan
tur ſiue referantur. tūc manifeſtuꝫ eſt ꝙ oīa
relatiua conuerſim hoc eſt ſcđm conuerten
tiam dicūtur ad inuicem.

e x his aūt que dicta ſunt ꝙ. ſ. relati
ua ad ꝯuertentiam dicū tur ſequit̃
aliquid propriuꝫ relatiuoꝝ. qđ ē ꝙ
relatiua ad aliqđ videnẜ ſimul eē natura.
Que āt ſm conuertētiam dicūtur . et ꝙ ſiſ
ſunt natura differunt in hoc ꝙ ꝯuertentia ē
in hoc ſm mutuam relationem eoꝝ adin
uicem et appellatione et caſu. ſꝫ ſimul ſunt
natura hoc ꝙ ſm ꝙ relata ſunt in eē et non
eē ſiue in ortu et caſu ut dicit auicena ſiſ ſūt
ita ꝙ poſito vno in eē ſm ꝙ relatiuum eſt ⁊
poſitum ē aliud ſecundum quod refertur ad
aliud. ⁊ deſtructo vno ſm ꝙ relatiuum ē de
ſtruitur et aliud ſm relationem. ſm quaꝫ re
fertur ad illud. Et in aliis pluribus hoc ve
rum ē. quia ſimul ſunt natura ſm dictū mo
dum. et dicit̃ ꝙ poſito vno ponitur et reliquū
⁊ deſtructo vno deſtruitur reliquum. Cū. n.
ſit duplum ſequitur ꝙ ſit dimidium et econ
uerſo. ⁊ cum ſit ſeruus vt ſeruus ſequitur ꝙ
ſit dñs ſm ꝙ dñs et econuerſo cum dñs vt
dñs ē. ſequitur ꝙ ſit ſeruus vt ſeruus . ſimi
liter aūt ē in aliis. ſm hoc. n. ꝙ relatiua ſunt
ſimul ſe auferūt ab inuicem. qꝛ ſicut poſita
ſe ponunt ſic ablata ſe auferūt. vt pꝫ iductio
ne et exemplo. cum. n. ſit duplum ſequitur
ꝙ ſit dimidium. ⁊ cum non ſit duplū ſequit̃
ꝙ non ſit dimidium ⁊ econuerſo. ſiſr aūt eſt
in oībus aliis quecunqꝫ talia ſunt ꝙ ſm ue
ritatem et ſm id ꝙ ſunt alioꝝ ſunt et nō
in oībus hoc verum eē videt̃. in quibuſdaꝫ
. n. que modum hūt relatiuoꝝ hoc verū
eē nō videtur ꝙ ſic ſimul ſint natura ꝙ po
ſita ſe ponant ⁊ deſtructa ſe perimāt. In
ſtantia. n. eē uidet̃. qꝛ cum ſcibile ſit non ſcia
et ſi ſit relatum ſcibile ad ſciam. videtur ta
men ſcibile non ſimul natura cum ſciētia
eē. ſed natura ſcibile prius eſt q̄ꝫ ſcia . cuius
probatio eſt qꝛ nos ut pluribus nō accipimꝰ
ſcias de rebus niſi rebus iam ſubſiſtētibus
eo ꝙ non poſſumus reales ſcias accipere ni
ſi ex principiis rerum intellectu acceptis. et
ſic oꝫ res ſcibiles prius eē q̄ꝫ noſtra ſcientia
de rebus. dico aūt in pluribus ſic eē. quia ſi
aliqua ſcia nō eſt de rebus que extra nos ſūt
ſed de rebus que ſunt a nobis. in his ꝓ cer
to oꝫ ꝙ ſcia precedat ſcibile ſicut ē in ethicis
ad quoꝝ eēntiam precedit ſcire et uelle.

hoc in realibus ſcientiis generatur. verum
ē ꝙ ſcibile ſm hoc ꝙ eſt uidet̃ precedere no
ſtram ſciam que eſt de ſcibili ipſo. in paucis
ergo uel forte nullis pōt aliquis recipere ſiſ
cum ſcibili eē ſciam. In paucis aūt dico pro
pter moralia. i nullis aūt ꝙ ēt in illis aliquo
modo ſcibile ut cōceptum quāuis non ut in
eē poſitum ē ante ſciam. Amplius aūt hoc
idem probatur aliquo mō. qꝛ a ſcibili ad ſci
entiam non cōuertitur ꝯña. ſcibile autē ſub
latum non ſimul aufert ſcia. nā ſi ſcibile nō
ſit ſcia non eſt. eo ꝙ nulla ſcia ē que non ſit d
aliquo ſcibili. ſi vero econuerſo ſcia non ſit.
nihil prohibet adhuc ſcibile eſſe. ut. n. dicit
boetius. multa ſunt ſcibilia quoꝝ ſciētie nō
ſunt inuente. ſicut pōt intelligi circa quadra
tura quod et ſcibile ſit. ſcia tamen de ea nun
dum inuēta ē. Amplius hoc ideꝫ probat̃ a
minori arguendo ſic per locum. minus uide
tur ꝙ animali ſublato auferat̃ ſcia q̄ꝫ per ſci
bili ſublato auferatur ſcia. ergo mſto magis
aufertur ablato ſcibili. omni tamen anima
li ſublato non pōt eē ſcia. ſed poſito ꝙ nullū
ſit aīal et nulla ſit ſcia adhuc contingit plu
rima eē que deſunt numero ſcibilium. ſimlr
āt his hūt ſe eē relatiua que ſunt circa ſenſū
et ſenſibile ꝙ ad ſenſum refertur. ſēſibile. n
prius uidetur natura eē q̄ꝫ ſenſus ſm actū
factus. qꝛ de hoc ſenſu loquimur ⁊ non de eo
qui eſt potentia ſēſientis ſcibile. ut obiectū
agens in ſenſum prius eſt ſenſu et prius ſꝫ
naturam q̄ꝫ ſenſus. et ideo ſenſibile interem
ptum ſimul interimit ſm actum ſenſum ſꝫ
actum factum. Senſus aūt ſm actū factus
interemptus ſenſibile non interimit . cuius
cā ē qꝛ ſenſus ſm actum factus nō ē niſi cir
ca corpus quod ſenſu percipit̃. et ſenſus ſcđꝫ
actum facti in corpore aliquo ſenſibili ſunt q
dem per qualitates ſenſibiles que ſenſum fa
cient ſm actum. cum ergo corpus ſenſibile
nullum ſit neceſſe ē ꝙ nullus ſenſus ſit ſm
actum factus. perempto ergo ſenſibili peri
mitur ſenſus ſm actum factus. ergo ſenſibi
le peremptum ſimul ſecum perimit ſenſuꝫ
ſenſus uero peremptus non neceſſario peri
mit ſenſibile. quia malo ſenſu ſm actum exi
ſtente multa adhuc ſenſibilia ſūt. et hoc pa
tet iterum a minori arguendo. quia minus
uidetur ꝙ animali perempto remaneat ſen
ſibile non peremptum q̄ꝫ ꝙ perempto ſēſu
ſenſibile perimatur. aīali. n. perēpto omnis
ſenſus perimitur. ſenſibile aūt adhuc eſt et
permanet. multa adhuc remanent corpora
calida et dulcia et amara et ſm alia que ſūt
ſm qualitates ſenſibiles diſpoſita. que om
nia ſunt ſenſibilia. Amplius adhuc idem fa
cit ꝙ ſenſus ſit cum ſenſato ſine eo quod ha
bet ſenſum. hoc enim ſenſatum dicimus.

ſimul.n.ſit animal cuȝ ſenſu.qꝛ propter ſen
ſum dicitur et ē animal vt dicit auicena.ſen
ſibile autem ante eſt per naturam quã eſſet
animal vel ſenſus.qꝛ ex ſenſibilibus gene
ratur cã et ſēſus.ignis.n.et aqua ⁊ huiuſmo
di elementa ex quibus conſtat materialiter
ſm naturaȝ ſunt antequam ſit animal.ergo
ſenſibile videtur eē prius quã ſenſus. Attē
dendum autem quod oĩa relatiua ſicut dic
tum eſt ſunt ſiľ natura ſecũdum quod ſunt
relatiua.quamuis non ſint ſiľ ſecũdũ quod
ſimpľr ſunt. Sunt.n.relatiua ea que ſũt pri
us et poſteriꝰ.q̃ quidē hȝ eē ſuũ nũqȝ pñt ſiľ
eē. tñ prius ĩ rõne prioris ſiľ ē cuȝ eo ꝙ eo ē
poſterius in rõne poſterioris. et hoc modo
poſita ſe ponunt et perempta ſe perimunt.
hoc aũt qđ de ſcibili ⁊ ſcĩa dictum eſt. ⁊ de
ſenſibili ⁊ ſenſu ſic intelligēdum eſt ꝙ ſcibi
le quidem ⁊ ſenſibile poſſũt accipi ſcđm hoc
ꝙ ſtant in eſſe ſubſtantiali. vel ſcđm hoc ꝙ
ſtant ſub forma ſcientie et ſenſus. ⁊ hoc ē dr̃e
ꝙ pñt accipi materaliter vel formaliter. ſi
accipiunť materialiter. tunc ſcibile prece
dit ſciam ⁊ ſenſibile ſenſum.ſicut in ante ha
bitis dictum.qꝛ ſcibile ē cã ſcie ⁊ ſenſibile cã
eſt ſenſus ſcđm actuȝ facti. Si aũt accipiun
tur hec formaliter ſcđm ꝙ ſcibile quidē ſtat
ſub forma ſcie.ſenſibile ãt ſub forma ſenſus.
ſic ſunt ſimul natura et hoc ſolo modo ſunt
correlatiua ⁊ non aliter. et ſimiľr eſt de cã ⁊
cãto ⁊ principio et pncipiato ⁊ multis aliis.
Attendenduȝ ēt eſt ꝙ natura cum diciť qđ
relatiua ſunt ſimul natura nõ ſupponit niſi
formam relationis. vnde ſimul ſũt natura.
que ſimul ſunt ſecũdum formam ſiue ſcđm
naturam relationis.quia ad naturam eorũ
que ſunt relata ad inuicem non ſunt ſiľ. et ſe
cundum naturam illam vnum ē prius et al
terũ poſtererius. vt dictum eſt de cã et cau
ſato et principio ⁊ principiato et patre ⁊ filio
⁊ precipue in hoc quod eſt prius in hoc qđ ē
poſterius. Adhuc autem ſcias ꝙ hoc argu
mentum non valet. ſcibile dicitur ſecunduȝ
potentiam.potētia refertur ad actum ut di
cit ariſtotiles in.xx.prime philoſophie.ergo
ſcibile refertur ad ſciam ſecũdum actuȝ. qꝛ
multa ſunt relatiua in genere que nõ ſunt re
latiua in ſpecie. vt patet in ſcia que refertur
⁊ gramatica que non ē relata.

Abet aũt qđnem ſiue dubitationē
vtrum ſecũdum ſuperius inducta
in platonis diffinitioneȝ nulla ſba
ad aliquid dicatur. quemadmodum videť
ex ſubſtantie rõne que ē ens per ſe ſubſiſtēs
et qđ ē per ſe ſubſiſtēs eſt abſolutum. et ſibi
apud ſeipſum et eſſe ſuum non eſt ex hoc ꝙ
ſit ad alterũ.ſic gᵒ vȝ ꝙ nulla ſit ad aliqd
ſiue ſit pria ſba ſiue ſcđa ſiue ſignificet đ toto
ſiue đ pte ſuo noĩe ſemꝑ eſt ens per ſcipſuȝ.⁊
non eſt alteri. Si aũt hoc cõceditur eē uerũ
tunc adhuc remanet ad oppoſitum diſputa
tio ſecundum ſuperius inductam diffinitio
nem que dicit ad aliquid eſſe queqȝ hoc ipȝ
ꝙ ſunt aliorȝ dicũtur.quia ſi hec diffinitio
eſt bene aſſignata.ſba uidetur ad aliquid eē
ſm quaſdam ſbas de parte et non de toto ſi
gnificantes.cuius probatio eſt.qꝛ in primis
ſubſtãtiis verum ē ꝙ non dicũtur ad aliqđ
ſiue de toto ſiue de partibus ſignificetur pri
marum ſbarum. aliquis.n.hõ non diciť ali
cuius aliquis homo.cum tamen per geniti
tiuum maxime dicũtur ad aliquid in his q̃
ſunt relatiua.neqȝ aliqs bos alicuiꝰ aliquis
bos.qꝛ hõ ⁊ bos rõnē ſbe ĩportãt ĩ noĩbus ſu
is et nihil additũ dicũtur ſbe p qđ aliqd re
feratur et iđ ēt nõ gramatice diciť alicuius
aliquis bos nec alicuius aliquis homo. qꝛ
genitiuus in talibus nullam hȝ notare habi
tudinem ſecũdũ quã fiat conſtructio. Siľr
autem eſt etiam in partibus que ut primo
ſubſtãtie partes.quedam.n.manus non di
citur alicuius quedam manus.ſed ſimpľr
dicitur alicuius manus.et illius cã eſt quia
quamuis dicat ſubſtantiam que eſt pars ali
cuius totius et in nomine.manus per ratio
nem manus.vt ē organum itellectus. et or
ganum organorum reportetur comparatio
ad motorem manus per quod efficitur mo
tor.ita ꝙ non abſoluta ſit a relatione. tamē
per hoc ꝙ dicitur quedam manus ſit ſingu
lis manus ⁊ eſt idem quedaȝ manus quod
habet manus demõſtrata et demonſtratio
nem determinatur ad hoc quod ſub ſenſu ē
quod ſecũdum ſub ſenſu eſt nõ refertur ad
alterum.et ideo nõ eſt dictũ alicuius quedã
manus. et hec ē vera cauſa. Nec eſt curan
dũ de hoc qđ alii dicũt in loco iſto per eãdeȝ
etiam rationem..quoddam caput non dici
tur alicuius quoddam caput. qui quamuis
caput ſic dicendo ſubſtantiam ſub compara
tione ad motorem cuius eſt caput cuȝ tamē
refertur ad hoc ſingulare per hoc ꝙ dicitur
quoddam caput.quod idem eſt quod hoc
caput.non dicitur niſi ſub accidentibus qui
bus demõſtratur.et per hoc non dicitur ad
aliquid.quia comparatio quã dicit in nomi
ne non eſt demonſtrabile accidens.et iđ non
dicitur alicuius quoddam caput. ſed diciť
alicuius caput ſine determinatione ad hoc
ſingulare propter comparationē quam ĩpor
tat nomen quando abſqȝ determinatiõe po
nitur ad ſingulare.tunc.n.eſt nomen orgãi
ſiue organice partis que ſemper ſecũdum ra
tionem ſui nominis refertur ad aliquid cuiꝰ
eſt organum.talia.n.que talem in nomine

important comparationẽꝫ dicunt̃ ad aliqd vt dixit plato. Siſr ãt manifeſtum ẽ in ſecundis ſubſtantiis que de toto ſignificant ꝙ non dicunt̃ ad aliquid. et hoc pꝫ inducendo in pluribus. vt hõ non dr̃ ſm nomen alicuꝰ hõ. qꝛ homo abſolute nõiat ſbam et per rõnem nõis nullam addit ſupra ſbam comparationem que in nõie ſignificetur et per eandem rõnem non dicit̃ bos alicuius bos ſub nõie bouis. vel lignum alicuius lignuꝫ ſub nomine ligni. ſed hoc ſi alicuius dr̃ erit ſub alio nomine comparationem ad aliquid in mõ ſignificandi importante. vt ſi dicat̃ poſſeſſio. qꝛ poſſeſſio importat ad poſſeſſionem comparationeꝫ. dr̃. n. poſſeſſoꝛ poſſeſſionis poſſeſſoꝛ. et poſſeſſio poſſeſſoris poſſeſſio. In his igitur ſubſtantiis manifeſtuꝫ eſt qꝛ ſub nõibus primo et ſecũdo ſbe non ſunt ad aliquid. In aliquibus aũt ſecũdis ſubſtantiis de parte organica et non de toto ſignificantibus hꝫ aliquam dubitationem ꝑpter hoc ꝙ nomen partis organice non dicit ſbaꝫ nõ ſtantem ſub comparatione. que qꝛ importatur in nõie neceſſe eſt ꝙ ſemꝑ dicũtur ad aliquid. quauis ſm eẽ ſuum qδ eſt ſbale. qꝛ ſi ex carnibus et oſſibus non ſint ad aliquid. talia dicũtur ad aliquid et nõ ſunt ad aliqd ſm id ꝙ ſunt ſiue ſecũdũ eẽ ſbale a quo imponitur nomen. ſic ergo caput dr̃ alicuius caput et manus alicuius manus. ⁊ ſingula nomina partium organicarum ſunt hꝰ ſecundum dici relata ad aliquid ⁊ non ſcðm eſſe. ꝑpter qδ hec nõia partium organicaruꝫ ſecũde ſbe fortaſſe ad aliquid eẽ alicui uidebitur. videtur. n. fortaſſe alicui. ꝙ ſicut eſt in dici per nomen ita ſit ſecũdum eẽ qδ tamen non eſt uerũ ut patebit inferius cum hoc fuerit cã deceptionis platonis. qui oĩa talia dicebat eẽ ad aliquid ꝑpter modũ eorum que ſunt ad aliquid que important in dictione. Si ergo aliquis concedat ꝙ diffinitio eorũ que ſunt ad aliquid ſufficiẽter eſt aſſignata. ita ꝙ conuertibilis ſit cum his que ſunt ad aliquid. aut nimis difficile aut impoſſibile ẽ ſoluere quin ſecũdum illam diffinitionem aliqua ſba ſit ad aliquid. Si. n. quecũqꝫ ad aliquid dicuntur ſecũdam nomen et ad aliquid ſunt ſcðm eẽ ec veritatem ut dixit plato impoſſibile eſt euadere quin pes manus et caput que ſunt ſecunde ſbe ſint ad aliqd. et precipue ſi concedatur ꝙ eſt ideꝫ dici ad aliquid et eẽ ad aliquid. Si autem dicat̃ ꝙ dici ad aliquid ſecũdum nomen connotans relationem non ſit eẽ ad aliquid ſecũduꝫ veritatem. adhuc difficile erit ſoluere vel euadere quin alique ſecũde ſubſtãtie ſint ad aliquid. qꝛ nomen manus et nomen capitis et nomen pedis et huiuſmodi quanuis materialiter dicant ſbas tanquã ad id cui imponitur nomen formaliter quãtum ad proprietatem a qua imponitur nomen dicũt id qδ refertur ad id quod dicũtur per modum organi et officialis membri ad actum aliquẽ tale aũt nomen dicit relationem ad aliquid .ſ. ad motorem. cuius ẽ tale organuꝫ. Boetius tamen et alexander dicere uidentur ꝙ cum dicitur. aut nimis difficile aut impoſſibile eſt ſoluere ꝙ vnum dicitur ad alterius expreſſionem. ac ſi diceretur nimis difficile ẽ. et vt expreſſius dicatur impoſſibile eſt ſoluere. Si aũt dicatur ꝙ iducta diffinitio nõ ſufficienter ſiue conuertibiliter eſt aſſignata ſed ſit corrigenda. qꝛ ſunt ad aliquid quibus hoc ipſum eẽ ẽ ad aliquid quodam modo ſe habere et non ſolum dici. tunc fortaſſe aliqd dicetur. Et dici poteſt contra iſta ſcilꝫ ꝙ ſubſtantie ſecunde ſunt ſubſtantie et non ſũt ad aliquid niſi ſcðm modum quẽdam qui eſt ĩ dictione. qꝛ tunc iſta nomina. pes. manus. et caput partes ſbe principaliter ſignificãt. et ſba non eſt compoſita niſi ex ſubſtantiis. ⁊ ſecundario per modum ſignificandi ãnectitur tamen principali ſignificationi id quod dicitur ad aliquid. et hoc quidem eſt verũ. Ea aũt que ſunt ad aliquid in principali ſignificatione dicuntur id quod ſuum principale eẽ ẽ ad aliquid. et eẽ ſuum habet ab eo quod eſt et non a ſe ipſo nec in ſe ipſo. ſic pater et filius ⁊ diuiduum et huiuſmodi. Hec aũt diffinitio differt ab alia que primo iducta eſt. quia prioꝛ diffinitio ſequitur oĩa relatiua ſiue ſecũdum veritateꝫ ſint ad aliquid ſiue ſecũdum modum ſolum. ſed non propter hoc ineſt omnibus relatiuis ſecũduꝫ veritatem. ita ꝙ hoc ipſum quod ſunt ſecũdũ totum ſuum eẽ alioꝛum dicant̃. hoc. n. non oĩbus conuenit relatiuis. quidam. n. connotant cum principali ſignificatione modum relatiuorum. ⁊ non ſecundum veritatem. hoc plato videtur ignoꝛare ⁊ ſic caput ⁊ manus connotatur id quod dicit̃ ad aliqd. prĩcipali aũt ſignificatione dicunt ſbaꝫ. et hec eſt vera ſolutio diffinientis qꝛ ſic reducitur nomen relationis ad rem que eſt vna de rebus primis vel de primis generibus rerũ que ſignificare contingit per vnã de primis vocibus predicabilium.

Ex his aũt põt hẽri ꝙ ex quo eorum que ſunt vere ad aliquid eẽ. et quiditas eſt ad aliquid ꝙ ſiquis difficile hoc eſt determinate per veram diffinitionem nouit vnũ eorum que ſunt ad aliqd ſequitur ꝙ id ad quod eſt et ad quod dicit̃ per veram diffinitionem ſciturus eſt. ⁊ hoc eſt vnum relatiuum diffiniri non quidem per reliquum ſed diffinitur ad reliquꝫ. nec ĩ

tellectus quiditatis ſiue diffinitionis eius ſtat vt determinatū. niſi determinari ſignificetur ad alterum. ſicut cū dico. pater filii pater. et filius patris filius. palā ergo hoc eſt qđ dictum eſt. Si.n. nouit aliquis diffinite id quidem ad aliquid eſt ſecūdum veritatem et eſſe ſuum. hoc eē talis quod ad aliquid eſt diffinitum et certum quodāmō hꝫ. hoc eſt ſecūdum relationem ſe habere. ita ꝙ non habeat eſſe principale relationis. neceſſario ſequit̄ ꝙ etiam nouit diffinite ad qđ ſe hꝫ illud quodāmō ſiue ſm relationē et hoc non ſequitur niſi qꝛ diffinite nō ponitur primum niſi alterū ponat̄ determinate ſcđm vocem ſecūdum eē diffinitam. Si.n. non nouit hoc ad quod id quodāmō hoc ē ſm relationem ſe hꝫ cum diffinite ponatur in diffinitione. Item non ē ſciturus ſi id qđ dicit eē ad aliquid ſe hꝫ ad id ſm eē. hoc aūt palam ē per inductionem in ſingulis. vt in hoc qđ ē duplū. ſi quis.n. diffinite nouit ꝙ hoc ē duplum ⁊ finite intellectus quiditatis eius aſſignat̄ ſm nomen certum ad id cuꝰ eſt duplum. ſequitur ꝙ mox ipſa aſſignatiōe nouit. et hoc cuius eſt duplum. qꝛ hoc certa nominatione exprimitur in dupli aſſignatione. cum dicitur duplum dimidii duplum. ſi āt nihil ſiue nullo mō diffinito et certo nouit cuius eſt duplum. ſequit̄ ꝙ ēt oīo non nouit ꝙ id eſt duplum qđ duplum eē dicebat. Simil'r ēt ſi nouit diffinite ī comparatiuo ꝙ hoc melius vel maius eſt. ſequitur etiā ꝙ diffinite cognouit quo melius eſt. qꝛ comparatio aliter vaga eēt que ſignificat̄ ī comparatiuo. cum nulla poſſit eē comparatio niſi finita ī terminis. qꝛ aliter cōpationis nō hꝫ intellectum. ꝑpter qđ general'r concluditur ꝙ eſt neceſſariū ꝙ ſiquis diffinite nouit vnū ad quod relatiuorum ēt id ad quod dicitur ſm relationem diffinite cognoſcere neceſſariū eſt. Si āt obicitur cōtra hoc ꝙ relatiua oppoſita ſunt. oppoſita.n. nata non ſunt ſe inuicem diffinire. Dicēdū ꝙ vniuſcuiuſqꝫ rei dꝫ eē diffinitio ſm modum quiditatis ipſiꝰ eē aut et quiditas relationis non ē eē abſolutum ⁊ quiditas abſoluta nec ex genere ⁊ differentia cōſtituitur ſicut ens abſolutum. ſed ſicut ens dependens. Et quod plus ē depēdentia quedam ad aliud et dependētia eſt ei pro genere. et correlatiuum ad qđ eſt ſibi ē ꝑ differentia finiente ipſum vt actu ſicut relatum. ⁊ iō ſic non per ipſum ſed ad ipſū diffinitur ſicut in eē et quiditate eſt ad ipſū. ⁊ hoc mō vtrūqꝫ diffinitur per reliquū. nec tamē ſequitur ꝙ vnum ſit notius altero vl' prius altero vel ſimplicius altero. ſm ꝙ eē vtriuſqꝫ finitur ⁊ determinat̄ per reliquū. nec ē incōueniens id qđ eſt ad aliquid diffiniatur ſicut predicamenta alia. qꝛ eē ſuum non ē ſicut eē aliorum. Ex his āt manifeſtū eſt ꝙ manus ⁊ caput et ſilia que ſunt de numero eorum que ſunt ſbe ſicut partes ſbe ſecunde. hoc ipſum ꝙ ſunt ſm eē ſbale quod i noīe principal'r ſignificatur pōt ſciri diffinite ſm ꝙ eſt pars componēs ſbam. ⁊ propter hoc non eſt neceſſariū ſcire hoc ad quod dicuntur. qꝛ non hūt relationem niſi in connotato in noīe ⁊ non in principali ſignificatiōe ⁊ iō in rōne capitis et in rōne manus quātū ad principalem ſignificationem non eſt dici diffinite cuius eſt hoc caput. et cuius ē hec manus. qꝛ caput et manus diffiniūtur non ad id cuius ē caput et cuius eſt manus. ⁊ ſic non pōt diffiniri pater vel duplum. vel melius propter qđ ſequitur ꝙ ſm veritatē ⁊ eē ſuum principale non ſunt ad aliquid. Si āt hec que ſunt partes ſbe ſecunde non ſunt de numero relatiuorū. cum de illis magis videatur ꝙ̄ de aliis. neceſſe eſt dicere ꝙ nulla ſbarum primarum vel ſecūdarū ſit ad aliquid ſecūdum veritatem. Tamen fortaſſe difficile eſt de huiuſmodi relatiuis confidenter hoc ē rōne certa aliquid determinare ꝑpter ſimilitudinem eorū que dicuntur ad aliquid ad ea que ſunt ad aliquid ſm veritatem. niſi ſepe ſubtil'r pertractata ſint. vt diſtinguantur ea que dicūtur ad aliquid ex connotato ab his que dicūtur ad aliquid ſꝫ eē totum et quiditatem et ſm veritatē. pertractando aūt ſubtil'r dubitare de ſingulis horum quid hoc vel id ſit non erit inutile. qꝛ ſic inuenitur veritas eorum que dicuntur ad aliquid. et eorum que ſunt ad aliquid ſꝫ eē ſue quiditatis et ſm veritatem. propter qđ dicit ariſtotiles in primo topicoꝝ. ꝙ potentes ad vtrāqꝫ partem dubitare de facili ſpeculabūtur quid ſit verum et quid ſit falſum in vnoquoqꝫ. Attendēdum tamē ꝙ multis modis dicitur ad aliquid ſed vt ad finem et actum propter quem eſt. ſicut oculus ad videndum. et ſecuris ad incidēdum ⁊ multe ſbe ſunt ad aliquid. dicitur ēt ad aliquid vt materia ad formā. ⁊ ſic propria materia eſt ad propriam formam. et dicit̄ ad aliquid ex connotato cum principali ſuo eſſe ſicut caput et manus. ⁊ dicit̄ ad aliquid ſm principale et totum eē. ſicut pater et duplū et ſic nulla ſubſtātia eſt ad aliquid. vt dictū eſt. Sic igitur corrigi debet diffinitio. nō.n. facit eē predicamentum habere ī aliquo alicuius predicamēti modū. et nō propter hoc ſunt de predicamento qualitatis.

St aūt dubitatio que oritur ex his que dicta ſunt. Si.n. relatiua ſiue ad aliquid ſunt quecunqꝫ hoc ipſum qđ ſunt alter ius ſunt. et ex comparatione ad aliqđ

habent eē. tunc videtur ꝙ vnum accidens
aliquo modo hʒ eē in duobus ſubiectis. ita
tamen ꝙ remanet idem in eēntia. qua. n. rō
ne eſt in vno eadem rōne eſt in alio. dr̄ enī
pater filii pater. nec pōt vno ſbo determina
ri vel diffiniri. Adhuc āt videtur ꝙ ſʒ hoc
due oppoſite relationes ſunt vna numero
relatio. ſicut paternitas que ē in patre reſpe
ctu filii. et filiatio que eſt in filio reſpectu pa
tris. Item videtur ꝙ filiatio et paternitas
non differant niſi penes nos. ſicut via que ē
a thebis ad athenas. et ab athenis ad the
bas que eadē ē. quamuis terminis differāt.
Adhuc quecunqʒ comparationes ab eiſdeʒ
comparatis et eadem cā comparationis ſūt
eēntialiter illa ſunt eadem. ſed paternitas
et filiatio ⁊ vl̄r quecūqʒ relationes vel corre
lationes ab eiſdem comparatis et eadē cau
ſa comparationis taliter eē videnť ꝙ edem
ſint in eēntia. Adhuc āt queritur ſi paterni
tas relatio eſt ad quid refertur. ſi dicatur ꝙ
ad filiationem. videť ꝙ falſuʒ ſit. qr relatio
nes generantur ex motu aliquo. ſed circa fi
liationem non ſit motus. ſed circa filiū. ad
huc filius refertur ad patrem filiatiōe. ſi igi
tur filiatio ēt referť aliqua relatione referť
et r̄lonis eſt relatio et hoc procedet in infini
tum. Adhuc generatione actiua pater effi
citur pater et fit paternitas in ipſo. ⁊ ſi gene
rat alium filium eadem rōne fit i ipſo noua
paternitas ⁊ eadem rō eſt de tertio ac dein
ceps. videtur ergo ꝙ multe paternitates ſe
cundum idem ſiunt in eodem. Sed contra
hoc eſt qr duo accidentia eiuſdem ſpeciei nō
pn̄t eē ſil' in eodem ſm idem. ſicut due albe
dines ſiunt. n. vnum accidens qr nec eſſen
tia ac ſbe poſſunt hēre dr̄iam ergo ēt due vl'
plures paternitates in eodem ſm idem eē
non poſſunt. Si dicatur ꝙ diſtinguntur re
ſpectu diuerſorum filiorum cōtra hoc ē qr
ſecundum ꝙ ſunt in patre per hoc diſtingui
non poſſunt. Adhuc aūt relatio accidens ac
cidentis eſt ergo in ſubiecto eſt. et poſtea eſt
comparatio ad alterum. ergo hʒ in ſe duo.
⁊ ſic generaliſſimum eſt compoſitum. ut vi
detur. Adhuc aūt et his ſilis dicendum vi
detur ꝙ vnum accidens non ē in duob⁹ ſub
iectis ut ſbis. ſed vnum in vno vt ſbo et in
altero non vt in ſbo ſed ſicut in termino ⁊ fi
ne ad quem ſumiť dependētia ipſius. ſicut
paternitas ē in pate vt in ſbo. et in filio ut i
termino ad quem ſumiť dependentia ipſi⁹
⁊ ſic filiatio eſt in filio ut in ſbo. in patre aūt
ſicut in termino finiente dependētiam ipſi⁹
⁊ hoc eē eſt ad prēm et non in prē. et ſic pi ca
dit in diffinitione filii et econuerſo. Nec eſt
inconueniens ꝙ hoc mō diuerſo vnum acci
dens ad duo ſe hēat. Ad aliud' dicenduʒ ꝙ
due oppoſite relationes ſiue correlatiōes nō
ſunt vna. comparatio. n. relationis i medio
duorum relatiuorum nihil eſt. quia ſicut iā
dictum eſt relatio in vno non eſt ſicut i ſbo
et non extenditur eēntialiter ad aliud. ſed
vnum dependet ad ipſum ſm intellectum.
Et qđ obicitur de eadē via q̄ ē de thebis ad
athenas et econuerſo. dicendum ꝙ omnino
ſimile nō eſt niſi i terminis mediū āt extēſiō
non hʒ. ſed ꝑ extēſionem nō habet niſi inclia
tionē depēdentie vnius ad alterū. ⁊ iō non ē
oio ſimile. Ad aliud autē dicēdū ꝙ paterni
tas ⁊ relatio ⁊ huiuſmodi abſtracta ſunt de
predicamēto relationis i genere vel i ſpecie
vt ꝯceptas ⁊ nō ut exercitas. ⁊ ideo talia ad
nihil refferunť. ſed ipſis ut formis ea que ref
ferunť ad inuicem. ſed relatiua refferunť re
latio relatione. ⁊ pater paternitate. ⁊ huiuſ
modi ⁊ ideo non itur in ifinitum huiuſmōi i
genere uel in cāto. Et ſi obiciť ꝙ mortuo fi
lio nō eſt pater ⁊ ponamus ꝙ vnus filiorū
moriať. tūc videť ſemper ꝙ vna paternitas
deſtruiť. ⁊ manet. dicendū ꝙ non ē verum.
non. n. facta tali poſitiōe deſtruiť paternitas
ſimpliciter. ſed deſtruiť reſpect⁹ eius ad hoc
⁊ hoc nō eſt deſtrui ſimpliciter. Et ſi ſecūdo
obiciť ꝙ paternitas non ē niſi reſpectus. ⁊ ſi
deſtruiť quo ad reſpectū. tunc videť deſtrui
ſimpliciter. Dicēdum ꝙ hoc nō ē verum.
manet enim adhuc in cauſa. ⁊ ideo non ſim
pliciter deſtructa eſt. ideo. n. ꝙ manet i cau
ſa ad effectum reducta reſpectu aliorum fi
liorum. Ad ultimum dicendum ꝙ rela
tio eſt accidens. et ita oportet ꝙ aliquid ad
dat accidenti per qđ fiat huius generis acci
dens. et ſic omne generaliſſimum eſt cōpo
ſitum ex duobus intelligibilib⁹. propter qđ
generaliſſima dicuntur ſpecies entis. vnde
ēt propria nō aſſignantur eis. niſi prout ſūt
ſpecies entis. quia omne proprium cauſa
tur a ſpecie. ut dicit boetius. ſpecies autem
hʒ duos intellectus ſicut ſepe in ſcientia de
vniuerſalibus dictum eſt.

Oſtquam iam dictuʒ eſt de quan
titate que cum ſubſtātia proxima
ordinanda fuit. eo ꝙ ſubſtātia mo
tui et alterationi ſecundum quam ſunt for
me accidentales multe in ſubſtantia ꝑ quā
titatem ſubicitur eo ꝙ nō mouetur niſi quā
tum ut probat ariſtotiles in ſexto phiſicorū
Poſtquam ēt ad aliquid determinatum ē
ꝙ alteram partem accidentis importat ꝙ
eſt ad aliquid quodammodo ſe habere. nūc
de qualitate reſtat dicendū eo ꝙ per quali
tates actiuas et paſſiuas ad ageř et pati ſub
ſtantia diſponitur que ſunt ſequentia predi
camenta. Per ad aliquid aūt quodammo
do efficitur ſuſceptibilis vbi et quando ſitus

et habitus.et ideo iſta quatuor predicamē
ta quaſi principia diſponentia ad illa ſex q̄
ſequntur premittuntur.in quantitate.n. de
terminatur de eſſe qđ accidenti conuenit.
In ad aliud aũt determiat ad aliquid ſe ha
bere a quo non abſoluũtur vbi et quando ſi
tus et habitus. In qualitate diſpōit ſba ad
agere et pati que duo qualitatem conſequn
tur.hec igitur quatuor precedunt vt ſbam
ad ſequentia diſponentes.⁊ qꝛ ad aliquid ſe
hēre accidit ex comparatione ſue ſbe ad ali
quid. Qualitas aũt ex hoc ꝙ eſt actiua vel
paſſiua ab alio vel in aliud.ideo ad aliquid
ordinatur ante qualitatem. Aſſignando igi
tur qualitatis deſcriptionem dicimꝰ ꝙ qua
litatem deſcribens dico ſm quam ut formā
accidentalem quales dicimur per denomi
nationem. Non.n.ut diximus in ante habi
tis denominatio a ſba fieri pōt.eo ꝙ forma
ſubſtantialis abſtrahi non pōt eo ꝙ eſt in rō
ne ſubiecti de quo predicatur ſiue ſumpta i
potentia ut notio totiꝰ . ſicut ſignificatur in
dr̄ia ſiue ſit notio totius implicite ſicut ſigni
ficatur in ſpecie ſiue ſit notio totius explici
te ſicut ſignificatur in diffinitione.et iō non
ſm illam quales ut quales dicimur.ſed po
tius quod uel quale quid dicimur . et quia
dr̄ia ſm porphirium et antiquos non ī qua
le tm̄ ſed in quale quid predicatur.qꝛ quan
uis predicetur in quale tamen quid efficiť
in eo de quo p̄dicatur. Quantitas autem
non eſt ſm quam quales dicimur.ſed ſecū
dum quā quanti vel aliquanti dicimur. Ad
aliquid aũt et alia predicamenta ſunt ſcđm
que dicimur ad aliquid nos aliquo mō ha
bere.qꝛ comparatione vnius ad alterū nō
abſoluuntur.et ideo ſoli qualitati conuenit
ꝙ ſm eam ſimpl'r et abſolute quales dici
mur.hoc.n.nec ſubſtantie neqꝫ quantitati.
neqꝫ ad aliquid ſimpl'r cōuenit.quia forma
ſubſtantialis uel dr̄ia non dicũtur ſimplici
ter quale ſed quale quid ut diximus. Alia āt
predicamenta et forme accidentales ⁊ pre
dicamenta accidentalia quantitateꝫ per ac
cidens accipiunt in ſubiecto quanuis non
ſint niſi ſubſtantie.aut dicantur id quod eſt
ad aliquid ſe habere. Tertius autem
modus predicationis remanſit qui eſt qua
les dici.ſecũdũ quē modũ actiuum et paſſi
uum ſubſtantia que eſt ſbm efficitur . et iſte
modus inter ſimplices modos predicādi
remanſit ſolus. Simplices auteꝫ dico qui
in ſuis predicandi modis nihil aliud cōcipi
unt niſi vnum modum ſimplicem.omnes
enim ſex alii modi predicandi aliquidꝫ pre
ter ſe concipiunt in ſubiecto de quo predicā
tur.ſicut actio principiũ actionis.paſſio pri
cipium paſſionis.et quando et vbi et ſitus
et habitus concipiunt vnius ad alteruꝫ cō
parationem. Iſti autem quatuor predicādi
modi ſimplices ſunt ſicut ſubſtantia in quid
quantitas ſubiecti in quantitatem dimēſio
num ad aliquid comparationem . et quali
tas qualitatem ſecũdum quam affecta vel
diſpoſita ſubſtantia perfecta eſt ad agere et
pati. Et qꝛ antecedentes tres modi ſũt ſub
ſtantie ut ſubſtantia eſt.ideo prius de ipſis
erat agendum . quia uero qualitas non eſt
ſubſtantie ut ſubſtantia eſt i ſe ipſa uel com
parata.ſed eſt ipſius ut perficitur ad id qđ ē
agere et pati.propter hoc quarto loco đ hoc
predicamento eſt agendum. Sic ergo quali
tatem deſcribens dico ſecundum quaꝫ ſim
pliciter nos qui homines ſumus quales di
cimur.quia quanuis et alia qualia dicātur
ſecundum aliquam qualitatem.tamen nō
omnia omnium qualitatum ſũt ſuceptiua.
ſed ſolus homo inter ea que nota nobis ſũt
contrariarum eſt qualitatum ſuſceptiuus.
habitus enim et diſpoſitiones ſecundũ om
nes ſpecies habitus et diſpoſitionis non eſt
ſuſceptiuus niſi homo.et non alia exiſtentia
nota nobis. Hec eſt igitur cauſa quia ſic dici
mus ꝙ qualitas eſt ſecundum quaꝫ quales
dicimur.et non dicitur ſecundum quaꝫ qua
lia dicuntur. Et quod poſſet obici ꝙ differē
tia eſt ſm quam quales dicimur iam ſolutũ
eſt.non.n.ſm dr̄iā ſimpl'r quales dicimur
ſed ēt quid.qꝛ ut dicit boetius. differentia ē
quod ad eſſe ſubſtantiale conducit.et ꝙ eius
quod eſt eſſe rei pars eſt.omnis autem alia
forma accidentalis quanuis in quale predi
cetur omne accidens. non tamen dicit qua
le ſimpliciter.ſed potius vel quantum.vel
aliquo modo ſe habere addit ſupra quale ꝙ
predicat preter ſolam qualitatem acciden
talem.et ideo ſola qualitas per quale ſecun
dum eaꝫ dici recta diffinitione diffinitur

Si autem aliquis obiciat . ꝙ quale eſt
quod a qualitate quale dicitur.et quale per
qualitatem et qualitas per quale diffiniť.
et eſt idem notius et ignotius altero et econ
uerſo.et idem notius et ignotius ſeipſo faci
le eſt reſpondere ſecunduꝫ ante dicta. quod
ſcilicet quando quale per qualitatem diffini
tur.datur diffinitio ex notioribus ſimplici
ter.quando autem econuerſo qualitas per
quale diffinitur.tunc datur per notiora quo
ad nos. et hoc modo non eſt inconueniens
idem eſſe notius et ignotius altero uel ſeip
ſo. Ab his āt facile ē intelligere ī qua intē
tione qualitas vel quale ſit predicamētũ. ē
.n.qualitas uel quale preditamētũ ſꝫ ꝙ ē p̄
dicās ſimpl'r quale et nihil aliud.hoc.n. eſt
ſolum quale accidentale omnino abſolutuꝫ
a comparatione et qualitate que poſſint ip

ſum ad aliquid genus predicamenti deter-
minare ſicut diximus. Ex hoc autem facile
pꝫ quare de predicamēto quātitatis nō dixi
mus q̄ntitas ē ſm q̄ q̄nti dicimur. q̄ntitas.
n. in quale p̄dicat̄ eo ꝙ ē accn̄s. ſed id quale
materiale eſt i ipa ad q̄ntitatē ꝑ quā ad gen⁹
predicamēti determinat̄. ⁊ ab illo cōi quan
to vnius i oi nō poterat hr̄i cōis denoiatio.
qꝛ al'r ſit denomiatio a quātitate diſcreta. et
al'r a ꝯtinua. adhuc āt q̄ntitas ē ꝓpinquiſſima
ſb̄e. ⁊ iō ſb̄m potius ꝯſtituit ſm eē quo ſubſta
re pōt motui qui ē ſm accn̄a q̄ denomi et ꝓ
ꝓrie loquēdo. Qualitas āt ꝯtinet terminos
motus ſm quos fit ſb̄e denominatio. Et ſi
quis obiciat ꝙ motus ēt ē in quāt itate. ⁊ ſic
deberet eē denominatio. iam i antehabitis
hoc ſolutū eſt ꝙ motus nō eſt i quātitate ſm
qḋ eſt quātitas. ſed ſecundū rōnem ꝑfecti ⁊ i
perfecti que ſunt qualitates i quātitate. con
tingit ergo ꝓꝓrie ſoli quātitati ſimplicit̄ ſm
quale denominatio. ⁊ ſm hoc ſimplex predi
catum ipa eſt predicamentum qꝛ ⁊ ſi i a ſiis
predicamentis quale predicatur. tamē ad
aliquod aliud formale determinat̄.

Sit āt qualitaſ ſꝫ ꝙ ſic i cōi accipitur
vt p̄dicamētum de numero eoꝝ que
m'tipliciter dn̄r. nō āt ſic dr̄ multi-
pliciter vt equiuocū vel anologū qḋ per pri⁹
⁊ poſterius dr̄. ſed ē multipliciter dictuꝫ ut
Genus qḋ ꝑ diuerſas dr̄as i ea diuidit̄ que ſꝫ
ſub ipſo equaliter ita ꝙ eque exeūt ab ipo et
non vnū ꝑ aliud. ſic. n. ſūt quatuoꝛ genera ul'
ſpēs qualitatꝫ quoꝝ nullū ꝑ alterū ꝑticipat q̄
litatis p̄dicationē. ⁊ iō ſpēs qualitatiſ ab hoc
cōi qḋ ē qualitas exeūt vt. multitudo. ꝓꝑ qḋ
dicimus ꝙ qualitas de iſtis dr̄ vt de multis
⁊ nō vt de vno ꝑ quod de aliis dicat̄ ſicut ſb
ſtātia vel aliud genus qꝛ ēt i quātitate quāti
tas ꝯtinua nō fit mēſura ſb̄e niſi quantitas
ꝯtinua fiat numerus. ⁊ i aliquid ad ea que
ſunt ad aliquid ſm mōm. oꝫ ꝙ reſpiciat̄ ad
ea que ſunt ad aliquid ſm veritatē. ⁊ ſic ad
vnū oꝛdinant̄. in qualitate autē ſtatim com
mune multiplicat̄ i quatuor. quarū vnum
nō ꝑticipat cōe per alterū. ſed ſunt coequalia
ſub ipſo quod commune eſt. Et ſi queritur ſe
cundum artem diuidendi cuius ſit diuiſio.
quādo diuidit̄ qualitas i quatuoꝛ genera vl'
ſpēs qualitatis. ꝯſtat ꝙ nō pōt reduci niſi ad
generis i ſuas ſpēs diuiſionem. ſed ille qua-
tuoꝛ ſpēs ſunt coequa ſub genere. ⁊ nulla al
teri ſubalterna. Si autem obicitur qḋ
diuiſio debet eſſe bimembꝛis dicim⁹ ꝙ hoc
verum ē qn̄ dat̄ dio per dr̄as in genere vel
ſpecie conſtituētes. has. n. oꝫ eē oppoſitas
ꝑ affirmationē et negationē ſicut rationale.
⁊ irrationale. qn̄ autē datur diuiſio acciden
tis i modos vel ſpēs quibus accn̄s efficit̄. in
ſb̄a nō oꝫ. qꝛ illi modi nō ſunt finiti. nec fini
tam ſtantem ⁊ oꝛdinanteꝫ habent cauſam.
Et iō oꝫ dare talem diſpoſitionē ꝑ mōm m'l'
tiplicitatis ⁊ multitudinis. ⁊ ſic ē de ſpēbus
qualis ⁊ qualitatis. nam in qualitate. talis
conuenit diuiſio. et hec eſt cauſa quod ſicut
dicunt Alexander ⁊ Boetius. ipſe Ariſtoti.
hoc predicamētum ititulauit de quali ⁊ qua
litate. quia qualitas non cognoſcitur niſi ex
modis eius ꝙ eſt quale. cum de modis ſub
ſtantie quantitas hec vel illa cauſetur. pꝛia
autē harum eſt que cois reſpicit ſb̄am que
habitus ⁊ diſpoſitio dicit̄. hoc. n. icoꝛpoꝛee
ſubſtātie ꝯuenit ⁊ coꝛpoꝛee rei que ē ex vtꝗꝫ
ꝯpōita ut homo. Et conuenit ſecundum
animam ⁊ ſecundum coꝛpus. quia ſcientia ⁊
virtus ſm animaꝫ inſunt homini. ⁊ ſanitas
⁊ complexio que ſunt hitus ⁊ diſpoſitiones
inſunt homini ſm coꝛpoꝛa. habitus igitur et
diſpoſitio prime ſunt ſpecies qualitatis. quā
uis autem circa idem ſunt habitus ⁊ diſpō
⁊ ideo dicunt̄ vna ſpecies qualitatis. quia
oppoſitum modum vl' oppoſitos modos di
cunt circa idem ſubiectum in quo ſunt et
qḋ ſm ea quale dr̄ vnū nomē hr̄e nō pn̄t. qꝛ
oppoſita nō ſignt̄ nomē vnū ut dicit Ari. in
quarto pꝛie ꝑhie. ⁊ hec ē cā qꝛ vn⁹ mōus dr̄
hitus ⁊ alius mod⁹ dr̄ diſpō. hitus āt ē no-
mē ꝑfecti i hac ſpē. diſpō āt ē nomē iperfecti
⁊ iō pꝛicipale nomē eſt hitus. et ſcḋm qḋ ad
hoc ē inferius eſt diſpō. in quocūqꝫ aūt ſūt vt
dictum ē circa idē ſunt nō ex quo. ſed ſm qḋ
ſb̄m ꝑ ea quale efficitur. hoc enim mouetur
ad hoc et eſt in fieri ⁊ poſtquam perfecte ad
hunc motum eſt ⁊ in facto eſſe. ⁊ tūc eſt per
fectum. ⁊ ideo quādiu eſt in fieri eſt in diſpo
ſitione. quando autem ē in factū eē. tūc eſt i
hitu. habitus igit̄ ē vt actus quidā. diſpō āt
eſt admixta potentie ex quo patet quod habi
tus differt a diſpoſitione. eo quod habitus
diuturnioꝛ eſt et permanentioꝛ in ſubiecto i
quo eſt. quod fit vel vſu tempoꝛis vel radi-
cationem in ſubiecto que fit per remotioneꝫ
eoꝛum que impediunt ſubiectum ad expedi
te ageñ id cuius accipit habitum. dicit eniꝫ
Auerois ſecundo de anima habitus eſt quo
quis aliquid agit quando voluerit. vnde ha
bitus eſt qualitas qualem faciens potentiaꝫ
ad perfecte agendum effectum illius poten
tie pꝛopꝛium ſiue ſit potentia anime ſiue coꝛ
poꝛis. tales ſunt habitus intellectuales vel
rationales vel opinatiui vel virtutes que
inſunt ſecundum voluntatem. ⁊ ſecundum
alias partes appetitus. ſicut eſt concupiſci
bilis ⁊ iraſcibilis ⁊ etiam ſecundum rationē
ſecundum quod ipſa eſt rationem partici-
pans. quia ſecundum hec oꝛdinatia eſt ali-
oꝛum. ⁊ eſt in ea ſicut virtus moꝛalis que

dicitur iuſtitia. Scientia.n.⁊ virtus ſcḋm
ſuum nomē videnť eſſe de numero eorū que
ſunt permanētia ⁊ ſicut perfecta .⁊ ſtātia et
radicata in ſubiecto ⁊ videnť eē de nūmro
eoꝝ que difficile mouentur ſiue remouenť a
ſubiecto. huiuſmōi autē exemplū eſt vt ſi di
camus aliquam mediocriter ſcientiaꝫ ſum-
mere. ſumens.n. eā nō fortiter qꝛ de facili ḋ
lebile eſt quod ad ꝑfectū nō eſt acceptum. ſꝫ
poſtquā ſumpta ē difficile mobilis eſt a ſub
iecto. niſi forte fiat grandis permutatio per
aliquā amenciam aut apoplexiam vel aliud
huiuſmodi. ⁊ quia nō niſi magnis accidenti
bus mutatur propter hoc quidē non omnīo
imobilis ē ſed difficile mobile eſſe videtur. ꝑ
egritudines autēꝫ maxime fiunt huius per
mutationes. qꝛ quāuis tales habitus inſint
ſecūdum animā. qꝛ tamen corpus organum
ē anime. ꝑmutatio corporis īpedit aīe ꝯpa
tiones ⁊ corrūpit habitus tales. taľ ēt hītus
cū ꝑfecte ⁊ ad actū expeditum habeť dicitur
ſimiliter diciť. ⁊ virtus que ē fortitudo ⁊ iu
ſtitia vel caſtitas. ⁊ huiuſmōi que ſunt ḋ nu
mero talium que.ſ. dicunt ꝑfectiones ad ꝓ
priū ⁊ generalē actū. ſiue ſit nature ſiue ſit
artis. ſicut viſus hītus eſt naturalis. ⁊ ſcien
tia ⁊ virtus habitus ſunt acquiſiti. ⁊ ſanitas
habitus corporis ⁊ egritudo. Similiter qñ
talia perficiētia potentias anime vel corpo
ris ad actus ſibi debitos radicata ſūt ⁊ ade
pta ſic ut nō facile poſſint a ſubiceto remoue
ri nec facile permutari niſi ex magnis ꝑmu
tationibus. tunc dicūtur habitus. eo ꝙ tunc
habeanť adeptione perfecta. ⁊ qꝛ tunc potē
tia que ante nutabat ī actu ⁊ fluctuabat ſtat
in ipſis ſicut ī forma perficiēte ⁊ perfecta ad
operationes illius potentie. Affectiones ve
ro dicunť ſiue diſpoſitiones qñ ſubiectū non
niſi aliqualiter eſt effectum vel diſpoſitum
per illa. ⁊ potentia nundū adepta eſt ꝑfecte
ſed continue diſponiť ad illud. Et iō tales
diſpōes. vel affectiones ſunt facile. ⁊ cito ēt
paruis occaſionibus permutabiles in ꝯriuꝫ
ſicut calor qñ primū afficit corpus ⁊ non trā
ſiuit in hītum ſicut ī ethico in quo habeť ca
lor ut habitus. ⁊ ſicut frigiditas que prīo af-
ficit id qḋ tangit. ⁊ adhuc nō trāſiuit in habi
tum. ſicut ī eo qui frigida paraliſi diſolutus
eſt ⁊ ſicut ſanitas que ē habitus ⁊ medieta-
tes tēperate ad naturā ꝯplexionis. ⁊ egritu
do que ē huiuſmodi medie diſtemperantia
⁊ alia huiuſmodi. circa .n. talia quā diu diſ
poſitiones ſunt afficiť hō quodaꝫ mō tactu
methaforico ad non magnā īmutationē. cito
enim ⁊ facili occaſione ꝑmutať hō talibus.
ſicut cum ex calido frigidꝰ fit ⁊ conuerſo. ⁊ ſic
facile ex ſanitate ī aliquā egritudinem trāſit
Similiter autē ē ī aliis hītibus ꝑ modū ha
bitus dictis. diſpō.n. qḋ libet talium diciť
niſi forte in his que dicta ſunt ſic ſtat ꝙ con
tingat ea per longitudinem temporis tran
ſferi in aliquod ſimile. nec cuiuſcunqꝫ ꝙ ſecū
dum ea quale diciť. tunc enim iungit poten
tiam ⁊ ſtat in eo potentia ſicut in vltimo per
fectio. ⁊ tunc eſt habitus. ⁊ tunc aliquis ſecū
dum iſta efficitur inſanabilis. hoc eſt non fa
cile ſanabilis ⁊ permutabilis ad formaꝫ ha
bitus. talis.n. effectus ſiue diſpoſitio affici
ens quēcunqꝫ non de facili mobilis efficitur
et eſt talis quoniam quilibet recte loquens
habitudinem vel habitum potius ꝙꝫ affec
tum vel diſpoſitionem nominat. Quod aūt
ipſa ſua ſubſtantiali ratione velint habitudi
nes nominari ⁊ non diſpoſitiones manifeſtū
eſt quando ſunt difficile mobilia ⁊ tempore
diuturniora per quod tranſceunt in modum
nature. ⁊ hoc patet inductione etiam his di
ſciplinabilibus qui diſciplinas etiam nō mľ
tum ſunt retinentes. ſed adhuc ab eis faci
le mobiles ſunt per obliuionem dicuntur ha
bitum ſcientie diſciplinalis non habere. quā
uis ad diſciplinam. ſunt vel peius vel meli
us forte diſpoſiti ⁊ affecti. propter quod pa
tet quod differt habitus a diſpoſitione non
formaliter. ſed in hoc quod diſpoſitio facile
mobile aliquid eſt. illud autem quod eſt ha
bitus diuturnius radicatum eſt ⁊ ideo diffi
cile mobile habent autem ad ſe inuicem ha
bitus ⁊ diſpoſitio ſecundum ꝙ quale faciunt
ſubſtantiam quodam modo. ſicut inferius ⁊
ſuperius. et ideo ad idem. ⁊ ad eandem per
tinent ſpeciem. Habitus enim ſunt aliquo
modo diſpoſitiones. ſed diſpoſitiones nō ne
ceſſe eſt eſſe habitus. Diſpoſitio enim eſt id
quod diſponit ad aliquod agendum. ⁊ cum
habitus perficiat et inclinat potentiam ad
actum ſiue operationem eſt habitus ſecūdū
hoc diſpoſitio propter quod dicit tuliꝰ quod
habitus eſt diſpoſitio perfecti ad optimum
Et hoc modo vult Ariſtotiles in ethicis qḋ
habitus eſt diſpoſitio ad felicitatem. Sed
diſpoſitiones non neceſſe eſt eſſe habitus cu
ius probatio eſt. quia qui retinent habitum
ſunt etiam quodam modo diſpoſiti. quia di
ſpoſitio dicit ordinationem potentie ad ac
tum. vnde habitum habentes diſpoſiti ſūt
peius vel melius ad ea que habent habituꝫ
qui autem quodam modo diſpoſiti ſunt nō
ſequitur omnino ſiue vniuerſaliter quod re
tineant habitum ⁊ huius cauſa eſt ꝙ diſpoſi
tio nomine ſuo non dicit niſi ordinationem
potentie ad actum. et hoc poteſt eſſe vel ple
ne adeptum ⁊ ſic eſt habitus. vel non plene
⁊ ſic non addit aliquid ſuper commune nomē
diſpoſitionis ⁊ vocať nomine cōi diſpoſitio.
⁊ inquantū deficit a ꝑfecto opponitur hītui

⁊ iõ nomen habitus non meret̃

Sit autẽ in his que dicta ſunt mul ta dubitatio. eſt. n. primũ dubium cũ vna ſpẽs qualitatis ſit vna fo͛a ſimplex videtur q᷉ vnico ⁊ ſimplici noĩe hẽat nomiari. Et videtur q᷉ hec ſpecies vnũ ſimplex nomẽ habere debeat. vt dicat̃ bitus vel diſpoſitio niſi altero nomine. non autem dicit̃ bitus ⁊ diſpõ tanq̃ʒ vtrumq̃ʒ nomẽ ꝯueniat ꝑ copulatiuã ꝯiunctionẽ. Ad huc ꝓpter hoc q᷉ ẽ facile mobile vel difficile videt̃ q᷉ nõ deberet nomẽ geminari vel variari q꜡ hec accidũt eidẽʒ. ⁊ ꝓpter accidẽs nomen ſbale variare nõ dʒ vt videt̃. Adhuc aũt cũ ex ſimilibus actibus ſimiles relinquant̃ diſ poſitiones ⁊ bitus. videt̃ q᷉ tam bitus q̃ʒ diſpoſitio hẽant cãm efficiẽtem que formali ter agit vnã. cũ ãt formal'r agẽs nõ niſi ad fo͛mã ſuã agat i eo in qđ agit ⁊ formã ſuã inducit. videt̃ q᷉ diſpõ ⁊ habitus ſint vnius fo͛e Sʒ a forma noĩa iponunt̃. videt̃ igit̃ q᷉ vno noĩe formali debeãt noiari. Et hoc quidẽ cõ ceſſerũt antiqui vt videt̃ Boetius innuere ⁊ hoc quod nos dicimus diſpõnem ⁊ bitum cõi noĩe applicationẽ noiauerunt. Ulteri⁹ ẽt querit̃ cũ ex diſpõe fiat bitus qual'r fiat bit⁹ ex diſpõne. q꜡. n. ex actibus relinquunt̃ diſpõnes. dʒ q᷉ aliquid formale relinquat̃. prim⁹ actus ⁊ aliquid ſs. et ſic deinceps. aut ergo idẽ ẽ q᷉ relinquit̃ ex actibus. aut nõ ẽ idem. ſi idem ſequit̃ q᷉ idem ſimpliciter ſm formã agat̃ a multis agẽtibus tẽpore diuiſis. qđ nõ ẽ intelligibile. idẽ. n. ⁊ vnũ nõ põt habeẽ mĩtas cãs eque ꝓpinquas ſm vnũ. ⁊ idẽ genus cãlitatis. Si ãt diuerſa ſunt que relinquunt̃ ex actibus. tũc queritur quid illa vniat i vna bitus ſba. hoc. n. nõ põt facere ſbm q꜡ vitas ſbi nõ facit accidẽtiũ vnitatẽ. q꜡ i vno ⁊ eodẽ ſbo multa ſunt accidẽtia ⁊ genere ⁊ ſpẽ dr̃a. Adhuc querat̃ quis actus vel quid ſiue quã tũ tp̃s erigit ad hoc q᷉ de diſpõne fiat bitus Adhuc ſm Ari. i ſecũdo de aĩa cũ aliquis de nõ ſciẽte ſit ſciẽs. Eſt. n. modus quidã in alteratione ãt ẽ motus i quo ẽ quale p⁹ quale. ⁊ forma poſt formã. ⁊ cõtinue fluxus đ potẽtia ad actũ. ⁊ ſm hoc videt̃ q᷉ opões habitũ iducentes ſm formaʒ ſcie vel virtutis cõtinue alteret potẽtiã aĩe. ⁊ aĩam donec veniat i actũ pfectũ ſcie vel virtutis. ⁊ hoc fit ex diſpõe fieri bituʒ q᷉ diſpõ ſit ſicut motus ⁊ habitus ſit ſicut finis. motus q̃n eſt in motũ eẽ in actu perfecto. Sʒ ſi hoc ꝓcedit̃. tũc videt̃ q᷉ opationes que diſponũt nõ ſint ꝯtinue ſed iterrupte. ⁊ qui ſic accipit bitum nõ mouet̃ motu ꝯtinuo ſed iterrupto. ⁊ ſic uidet̃ q᷉ multotiẽs ſit i motũ eẽ. ⁊ ſic multociens in bitu ut videtur. Adhuc multi ſũt bitus qui nõ fiunt ex ꝓcedẽtibus diſpõnibus ſicut bitus iſuſi ⁊ ꝯcreati ⁊ ſic nõ ſemꝑ eſt habitus ex diſpõne. Adhuc vlterius querit̃ đ hoc q᷉ videt̃ dr̃e Ari. diſpões eſſe affectiões ⁊ vr̃ q᷉ calidũ ⁊ frigidũ ſiue calorẽ. ⁊ frig⁹ nocet diſpões ⁊ habitus que ſũt potius i tertia ſpẽ qualitatis que ẽ paſſio vel paſſibilis qualitas. Si ãt dicat̃ que ſunt i prima ſpẽ ⁊ i tertia ſcđm aliquã ꝯtra hũc modũ. ꝯtra hoc eſt qđ ſupra i antebitis determinatũ ẽ qđ. ſ. diuerſoꝝ generũ nõ ſubalternatim poſitoꝝ diuer ſe ſunt ſpẽs ⁊ dr̃e. diſpõ. n. ⁊ habitus. et paſſio vel paſſibilis qualitas diuerſa ſꝫ qualitatis genera ⁊ nõ ſubalternatiꝫ põita. Ad hec autẽ ⁊ ſimilia dicẽdũ vr̃ q᷉ diſpõ ⁊ habitus ſunt vna ſpẽs ⁊ pria qualitatis que facit quale ſecũdum accidẽtalẽ denomiationẽ. ſꝫ autẽ vna ſpẽs ab vna forma qua iformat̃ ſbiectũ in ſpẽ q꜡ diſpõ euidẽ ſpẽi eſt cũ bitu ſicut ſi diſpoſitus ſit aliquis ſcibili logico vel geometrico idem ſcibile perfecte hʒ q̃n ſciaʒ habet i bitu. vnde ſcibile i diſpõne. ⁊ ſcibile in bitu eſt eiuſdem forme i ſcia. ⁊ ꝓpter hoc ẽt vna ſpẽs ⁊ non due ſunt qualitatis habitus ⁊ diſpoſitio. nominatur autem duobus modis q꜡ ipſa non nominatur tantum. quale q᷉ talis qualitas relinquit in ſubiecto ſecũdũ formam. ſed nominat̃. ⁊ hoc accidens ã dñi q᷉ eſt id quale in ſubiecto. ſecundum hoc qđ perfecte ſubiectuʒ habet illud vel ipfecte. q̃ duo quia modum habent oppoſitũ vno nomine nominari non poſſunt. ſed vnum eſt imperfectum alterum perfectũ ad actum. habens. n. habitum ſine impedimẽto agit cum voluerit. diſpoſitus autem agit impedite. Et q꜡ vt dictum eſt ad vnam formaʒ pertinent habitus ⁊ diſpoſitio. ideo nomia perfecti. ⁊ imperfecti per copulatiuam coniunguntur coniunctionem. quia indifferẽter per eẽ perfecti ⁊ imperfecti que i motu vno ordinantur ad vnum finem. ideo diſpoſitio materialis eſt ad habitum. et diſpoſitio eſt actus imperfecti. habitus autem eſt actus perfecti ⁊ conſtituti. hec eſt ergo cauſa duoꝝ nominum et ordinis diſpoſitionis ad habitum. et copulationis que coniungit iter duo nomina. Ad id autem quod obicitur. quod facile eſſe mobile vel difficile ſunt accidentia qualis ſecundum quod eſt in ſubſtantia. dicendum quod hoc verum eſt. ſed quia nomina ab his accidentibus imponuntur propterea neceſſe fuit dari duo nomina. Et quod obicitur quod duo ſunt nomina illius qualis ſecundum formam dicendum quod hoc verum eſt. ſed ſunt nomina qualitatis illius. ſecundum quod quale quod dicit qualitatem illam radicatum eſt in ſubiecto. et a talibus accidentibus ſepe fiunt impoſitiões nominum. maxime autem in accñtib⁹ quoꝝ

ꝓpria nominatio ⁊ ēt diffinitio. ⁊ qᷦ nomi-
netur ſecūdum ꝙ ſunt in ſubiecto a quo ⁊ in
quo eē ⁊ nomē ⁊ diffinitionez accipiūt. ⁊ hec
eſt cā ꝙ duo ſunt nomina illius ſpeciei. que
cum i forma vnū ſunt ⁊ in fine. Adhuc autē
quod obicit̄ ꝙ ex ſimilibus actibus. ſimiles
relinqunt̄ diſpoſitiones et habitus dicēduz
ꝙ verum ē ⁊ verū eſt etiā ꝙ ſunt vnius forē
ſed non ſemꝑ a forma eſt denominatio quā
doqꝫ. n. ſicut dictum ē fit denominatio ab ac
cidente formā conſequēte ⁊ ſic fit hic quādo
dicit̄ diſpoſitio ⁊ habitus. Ad hoc ꝙ dicitur
ꝙ antiqui hanc ſpēm vno noīe appellatiōis
nominauerunt. dicēdum ꝙ hoc verū ē. et iō
ꝑ errorē decepti iſtas ſpēs dixerūt non eē
ſpecies qualitatis. ſed dixerūt eas ꝑ modos
diſtingui ꝑ quos efficiunt̄ in ſubſtantia ſiue
per modos ꝑ quos inſunt ſubiecto. ⁊ qꝛ pria
ſpecies ē per modū acquiſitionis per ipas ſb
iecti compationes ⁊ ꝙ per cōperationes ac
quirit̄ ſubiecto paulatim applicatur. iō pri-
mā ſpeciem applicando cōmūi noīe diſpoſi
tionis ⁊ habitus notauerūt. Et qꝛ ſecūda ſpe
cies ē de potētia ꝯnte eē ſubſtantiale per qᷦ
efficit̄ aliquid potens ad agēdum vel patien
dum iō illam cōi nomine naturalē aptitudi
nem dixerūt qꝛ vō tertia ē de his que caſu
agunt i ſenſibus paſſiones vel agūt̄ ab illis
ideo illam ſpēm cōi nomine vocauerunt ca-
ſum. Quod autē per quartā ſpeciem compo
nitur ſbā in partibus ſecūdum certitudinez
terminationem ſue quātitatis ideo illaz cōi
nomine uocauerunt cōperationē. ⁊ quāuis
hec illa. ratione que dicta ſunt ē verum ſit.
tn̄ patet ꝙ illa nomina cōia non dicunt ſpēs
⁊ formas differentes qualitate ⁊ quali quod
a qualitate quale dicit̄ ⁊ ſic habent proprie
diſtingui ſecundum ꝙ ēt ſpecies quantitatꝭ.
⁊ eius qᷦ eſt ad aliquid diſtincte ſunt hec in
modo diſtinguendi vnū nomē habere n̄ pn̄t
Ad hoc autem qᷦ vlterius querit̄ de relati
one diſpōnum ⁊ habituū ex actibus ſine cōꝑ
ationibus. dicendum ꝙ verum ē ꝙ ex ſimi-
libus actibus ſimiles relinqunt̄ habitus et
diſpōes. Actus autē inducūt diſpoſitiones
⁊ habitus duobus modis vno modo diſpōi
tiones ⁊ habitus ꝯrios a ſbo qᷦ eſt potentia
ſecūdum q̄ꝫ fit operatio remouēdo. ⁊ hunc
modum dixerūt ſocrates ⁊ plato qui dixerūt
ſcientias ⁊ virtutes ineē per naturā ⁊ ꝑ ſtudi
um. ⁊ exercitium depurari ſbm vt eluceat i
anima qᷦ eſt per naturam ſicut lapis precio
ſus politione quidem nihil accipit. ſed cum
abſtergit̄ ab eo qᷦ in purū eſt. tunc micat in
eo puritas naturalis hic. ē ergo vnus modꝰ
quo ꝯrie diſpoſitiones remouent̄. Secūdus
autem modus ē quo generat̄ in actu forma
in anima que eſt comperatiōi forme in ſimil'
ſicut i eo qᷦ mouet̄ generat̄ forma motoris
ſecundū actum que antequā moueret motū
non fuit in eo qᷦ mouet̄ niſi ſm potētiam ⁊
ſic de potētia ad ſpeciem cōꝑationis educit̄
anima i diſpoſitione ⁊ habitu. Ad hoc autē
qᷦ querit̄ vtrum idem ſit qᷦ relinquit̄ ex ꝑ
mo actu cū eo qᷦ reliquit̄ ex ſecūda ⁊ ſic dei
ceps. videt̄ ſecundū Ari. ꝙ idem eſt i ſubſtā
tia forme. ſed diuerſum ſꝫ eē. eſſe. n. relictū
ex prima comperatione magis ē permixtuz
potentie q̄ꝫ relictum ex ſecūda ſicut in motu
qᷦ eſt iuxta principiū magis impotentia eſt
q̄ꝫ id qᷦ eſt iuxta finem. Quod autē vlteriꝰ
infertur ꝙ vnum ⁊ idez ſic habet ml'tas cau
ſas ſecundū genus cāūtatis. dicendum ꝙ ni
hil ē inconueniēs dummodo id idē ſit diuer
ſum ſm eē qꝛ ſunt diuerſa agentia efficitur
in eē. ⁊ eē diuerſo quouſqꝫ ſiet i actu vltimo
⁊ ſic in vno alterato poſſunt eē diuerſa non
ſpecie ſed numero alterantia. ⁊ in vno aug
mētato pn̄t eē diuerſa nō ſpē ſꝫ numero aug
mentantia. ⁊ hoc nihil ē inconueniēs. Sed
ꝙ ſimul i vna ⁊ eadem hora ſint diuerſa. et
eque immediata ſm vnum ⁊ idē genus cāli
tatis i idem eodem mō agentia hoc eē n̄ pōt
Ad hoc autē qᷦ querit̄ quot numero actus
vel quantum tēpus requiritur ad hoc ꝙ ex
diſpoſitione fiat habitus. Dicendū ꝙ non ē
determinare qꝛ ſubiecta non eque abilia ſūt
ad habitus ſuſceptionem. ⁊ ideo i vno plura
alia vero pauciora requiruntur. Ad hoc qᷦ
querit̄ de talis motus cōtinuitate vel inter
poſitione. dicēdū ꝙ nihil ꝓhibet motū hunc
ex ꝑte mobil' eē continuū. ⁊ ex ꝑte motoris
eē interruptū. hoc dicit Aue. ſuper ſm ō aīa
⁊ ſuꝑ librū de generatione ⁊ corruptione ꝙ ſi
aliquis ꝑ annū augeat̄ per ſpaciū cubiti nō
ē neceſſe ꝙ hoc qualibꝫ ſeptimana. et quolꝫ
die. ⁊ qualibet hora ꝓportionaliter ſm diui
ſionem temporis augeat̄. alīn. n. minus. alīn
plus auget̄. cum ſēper exeat de iperfecto ad
ꝑfectum vel exeundo a diſpoſitione contra
ria vel augmētū accipiendo. ita ēt dicenduz
eſt hic ꝙ motus ē continuus ex ꝑte mobilis
continue deponēdo diſpōnes ꝯrias vel ſpēz
mouētis accipiēdo. ſed nō oꝫ ꝙ motor ſemꝑ
maneat actu. qꝛ forma quā prīo īpſſit ipa i ſe
hn̄s virtutē motoris mouet actu ſicut ē vir
tus mouēs in ſemie. ꝓpter qᷦ n̄ ſequit̄ ꝙ mo
tus ſit alīn ex parte mobilis interruptus. Et
iō dicit Boetius ꝙ ſcīa principiorꝝ iſenſibili
bus ſenſualē hꝫ virtutem ad ſciētias. Ad hᷣ
āt ꝙ dr̄ ꝙ multi ſunt hītus ꝯnāles ⁊ cōcrea
ti qui ex diſpōnibus non vident̄ reliqui dicē
dū ꝙ multi hītus ꝯnāles ex diſpōnibus reli
quntur naturalibus vt hītus viſus ad quez
aut ꝑ pricipia alterātia diſpōit̄ oculꝰ ituent̄
ex humorꝝ oculi adunatione. Quidam etiaz

ſunt ad quos per naturam ſtatim dum diſ
poſitus eſt ⁊ illi fundant̄ in diſpoſitionibus
ſuis quāuis habeāt diſpoſitiones ſe tempore
precedentes. Ad hoc autez ꝙ diſpoſitio di-
citur affectio ab Ari. dicēdum ꝙ hoc dictū
eſt per quandā ſimilitudinem. qꝛ ſicut affec
tio eſt ꝑ ſuam operationem aliquid faciens
hoc eſt ꝙ actiōe appropinquat. ſed id in qꝺ
agit nundū per actionem ſuaz vel ad formā
ſuam ꝯuertitur. ita diſpoſitio ē quedaz pati
entis ⁊ moti ordinatio ad actuz agētis quē
nundū perfecte adeptū ē. ⁊ per hāc ſimilitu
dinem diſpō dicitur affectio. ⁊ qꝺ dicitur de
calido ⁊ frigido per affectionē. vel per mōz
habitus ſuſcepto totū ꝑ ſimilitudinem dic
tum ē ad modū accipiēdi habitū ⁊ diſpoſiti
onem. ⁊ nō eſt ideo dictum ꝙ calor et frigus
per ſe ſint habitus ⁊ diſpoſitiones. ſed iō qꝛ
receptio eorum i ſubiecto alr̄ eſt per moduz
diſpoſitionis. alr̄ per modum habitus. Et
ex hiis patet ſolutio queſitorum.

Aliud vero genus nō quidem gene
raliſſimū. ſed genus ſubalternum ē
quod dicimus naturalē potentiaz
vel impotētiam. Eſt. n. quedā qua
litas in ſubſtātialibus principiis rei radica-
ta que totum ſubſtantiale eē cōſtitutū ⁊ per
fectum conſequit̄. ſm quā quales hoc ē potē
tes dicunt̄ ad facile faciēdū vl̄ patiēdū. ⁊ n̄
facile faciendū ea que ſunt ſm naturā vel na
ture conſeruationē. ⁊ quādo quidem talr̄ po
tētia cauſatur ex victoria forme ſuper mate
riam quā forma ꝑfecte ad ſe terminat ⁊ tenz
terminatā. ita ꝙ contrariis reſiſtit alteratio
nibus. tunc vocat̄ talis qualitas naturalr̄ po
tentia. naturalis quidē qꝛ in naturalibꝰ pri
cipiis radicat̄. potentia autē eſt qꝛ eſt uigor
⁊ valor forme ſuper materiaz ad agēduz ea
que ſunt ſecūdum naturam ſine impedimē
to. per oppoſituz autez naturalis i potentia
cauſatur ex victoria materie ⁊ priuationis
ſup. formam quā contraria īpedit diſpoſitio
ꝗꝫ materiā perfecte cōprehēdere ⁊ ad ſe ter
minare nō pōt. ⁊ ideo vigor diminuit̄ ad ac
tiones naturales. ⁊ facile patit̄ ⁊ vincitur
a contrariis. ⁊ dicitur naturalis impotētia
non qꝛ natura huius defectus principiuz ſit
ſed qꝛ natura impedit̄ ꝯtrariis diſpoſitioni
bus ne ad talez vigorē poſſit peruenire.
hoc igit̄ genus ⁊ nō ſpecies dicitur qꝛ cōue
nientia genere intimior ē ꝗꝫ conuenientia i
ſpecie conueniētia enim in genere conueni
unt̄ i potētia materie. ꝯuenientia āt in ſpe-
cie cōueniunt̄ i actu ⁊ forma. ⁊ qꝛ naturalr̄ po
tentia vel īpotētia nō conueniāt niſi in potē
tia materie ideo dr̄ genus ꝙ in ſolo genere
ꝯueniunt̄. ⁊ qꝛ non vniunt̄ in vno hec duo.
ideo non ꝑ copulatiuam. ſed per diſiuncti-
uā diſiungunt̄ coniūctionem. naturalis igit̄
potentia ē qualitas ſecundū quā habētes eā
potentes ad naturalia dn̄r. naturalis impo
tētia ē qualitas facit ſecūdum quā eam habē
tes impotētes dn̄t ad naturalia. hec igitur a
principiis hita ſpecies aliud ē genus quali-
tatis ſecūdum ꝙ quales dicimꝰ aliquos pu
gillatores qui ex ipſis principiis naturaz cō
ſtituētibus apti ſunt fortes ictuſ dare vt qui
fortiora ⁊ exercitata ad motū facilez habent
brachia ⁊ nō impedita. ⁊ ſecūdum ꝙ dicimꝰ
quoſdam ex naturalibus principiorꝫ diſpoſi
ti ōe curſores qui valet lōga ⁊ agilia ⁊ mobi
lia habēt crura ⁊ nō magnū pondus corpo-
ris qꝺ laſſitudinē inducat. Et ſecundum ꝙ
quoſdam dicimꝰ ſalubres ſiue ſaluos ut quo
rum caro ꝓportionalis ē in membris ⁊ dēſa
⁊ veſtita vndiqꝫ modico adipe. hec eīm non
recipit ꝯtraria ⁊ fortiter tenet temperamen
tū complexionis ⁊ a ſe repellit nociua. Adu
ſerios autē horum i carnis diſpoſitione dici
mus inſalubres vel egrotationis ſecundum
naturalem impotentiam qꝛ nihil horuz que
dicta ſunt perficere poſſunt ꝑ potentiam na
turalem. hoc modo dicimus ſanatiōis vel
egrotationis. Et ſimpliciter ſiue vniuerſali
ter dicimus omnia. illa ⁊ ſecūduz hanc qua
litatem qualiacūqꝫ dn̄r potentia vel impo-
tentia ſecūdum qualitatem que dicitur na-
turalis potentia vel impotentia. Has eniz
dicimus ſic potētes vel impotentes ꝙ ali-
quo modo ſunt diſpoſiti ꝑ aliquid generatū
in ipſis. vnde nō propter diſpoſitionez adue
nientem dicimus vnūqnodqꝫ illorum natu
raliter potens vel impotēs ſicut illi qui per
artem vel exercitium efficiunt̄ pugillatores
vel curſores. vel operatione medicine. ſiunt
ſanatiui vel egrotatiui. ſed ideo dicūtur tales
ꝙ habeant potētiam naturalem in principi
is naturalibus fundatam ad facere quid fa
cile eorum que ſunt ꝯtra naturam. vel nihil
pati eorum que ſunt ꝯtra naturam. ſicut pu
gillatores vel curſores ex naturali potentia
dn̄r nō ꝙ ſint diſpoſiti arte vel exercitio. ſed
qꝛ habent naturalem potētiam i principiis
naturalibus fundataz hoc facile faciēdi ſine
naturali impedimēto ſicut etiam dicuntur
ſanatiui eo ꝙ habeant potētiam naturalem
vt contra ſanitatē aliquibus leuibus accidē
tibus patiant̄. Egrotatiui autē dicunt̄ q ad
hoc ipm hn̄t impotētiam naturalē nihil. ſ. ꝯ
ſanitatē patiendi. Similiter āt his dicitur
durū ⁊ molle ⁊ ſimiliter huius ſeſe hn̄t ſm
potentiā naturalē. Durū. n. dicit̄ ꝙ a conſtā
tia ꝑtiū hꝫ potentiā naturalē ꝙ nō cito ſecet̄
vel diuidat̄ molle āt eo ꝙ cedit cito tāgēti ⁊ hꝫ
eiuſdē ſecationis paſſiuam iquātū ad reſiſtē
dum hꝫ impotentiā naturalē. ⁊ ſic de aliis.

Ritur autē dubium circa predicta
q꞉ cū naturalis potētia vel īpotētia
ſint ī primis principiis rei ꝯſtituen
tibus radicata. bitus autē ⁊ diſpo
ſitio ſint acquiſita ī tempore indigētia . ⁊ doc
tria ⁊ exercitio aſſuetudinis. videt̄ ꝙ natura
lis potentia uel impotētia ꝓpinquiora ſunt
ſubſtantie ꝙ̄ȝ habitus ⁊ diſpoſitio . videt̄ er
go ꝙ naturalis potētia vel īpotentia debeat
eē prima ſpecies qualitatis ⁊ non ſecunda.
Adhuc idē facit ꝙ potentia naturalis ꝑcedit
eē. diſpoſitio āt ⁊ habitus eē rei conſequntur
videt̄ ergo ꝙ potentia naturalis vel impo
tentia prima qualitatis ſpecies eē deberet.
Adhuc oīs diſpoſitio ⁊ habitus ſupponit añ
ſe potētiam naturalē vel impotētiā his igit̄
rōnibus prior videt̄ eſſe ſpecies qualitatis.
que eſt naturalis potētia vel impotētia . vl
terius autē querit̄ vtrum ſi potētia natural'
ſit qualitas. potētia enim naturalis ē a for
ma uincente ſuper materiā vt dictū ē. hoc
autē modo potētia naturalis eſt rōnalitas.
⁊ intellectus. ⁊ rō et voluntas ⁊ huius ut ge
neralit̄ dicat̄ oīs poteſtas aīe ſm omneꝫ p
tem ipſius. vt adhuc generalius dicaſ omnis
poteſtas forme ſm ꝙ actionis principium ē
forma. hec autē oīa partes ſubſtātiales eſſe
dicunt̄ ⁊ non qualitates Adhuc dicit Auic.
ſuper ſecūdo de anima ꝙ omnis diuerſitas
organorum que eſt ī corpore ē propter diuer
ſitatem poteſtatū que ſunt ī anima ſicut er
go ſe habēt ptes corporis ad corpus ſic ſe ha
bent ptes anime ad animā. partes auteꝫ cor
poris ſubſtātie ſunt ꝯſtituētes ⁊ integrantes
corpus organicū . partes igit̄ anime ſubſtan
tie ſunt itegrantes poteſtatem anime. ⁊ ſic
non ſunt qualitates animā conſequētes. et ſi
militer ē de aliis potētiis naturalibus forma
rum ſubſtātialiū quarumcūqꝫ. Eodem mō
obicit̄ de impotētiis naturalibus formarū
hoc. n. nomē fundat̄ in priuatione ⁊ nō vide
tur fundari ī aliquo ente vel in aliqua entis
ſpecie videt̄ ergo ꝙ non ſit qualitas aliqua.
Adhuc autē videtur rōnabiliter dictum ꝙ
dictum ē ꝙ. ſ. durum ē. qđ poteſt habere po
tentiā naturalē ad non ſecari. ⁊ ꝙ mole eius
dem rei habꝫ īpotentiā. q꞉ eodē modo poteſt
dici ꝙ molle habet potētiam naturalē ad fa
cilem ſecari. ⁊ qđ durum eiuſdem rei habet
impotentiā. vlterius etiaꝫ queritur cum po
tentia ſe magis teneat ex patre materie quā
ex parte forme videtur ꝙ potētia naturalis
debeat eē ex victoria materie ſuper formaꝫ
potius ꝙ̄ȝ eꝯ. Ulterius ēt adhuc queritur
quare hec ſpecies vel genus qualitatis vno
noīe non noīatur ut diceretur aptitudo ſicut
ſocrates ⁊ plato ⁊ alii antiqui nominauerūt
Adhec autē ⁊ ſimilia dicendū eſt ꝙ habitus
eſt prima ſpecies qualitatis. ꝓpter hoc ꝙ ip
ſe forme ſubſtātiales in materia ſunt vt ha
bitus ſicut dicit Ari. ī ſecundo de anima qđ
anima ſm ꝙ eſt endelichia ineſt ut habitus
⁊ ſecūdū ħ forma ſubſtantialis ineſt vt quali
tas materie ⁊ hoc modo differētia eſt vt qua
litas generis. q꞉ ergo diſpoſitio ⁊ habitꝰ mo
dum ſuum ponūt in primis ſubſtātie compo
ſite principiis que ſola ſubſtat accidentibus
iō ſunt prima ſpecies qualitatis. potētia āt
naturalis ē conſequens eē compoſiti. eſt eīm
ad conſequēs ad actuꝫ quē forma habet ī cō
poſito ⁊ ad actus conſequentes naturaꝫ cō
poſiti. iō potētia naturalis eſt ſecunda ſpeci
es ⁊ non prima. Et qđ obicit̄ de tempore et
doctrina nō eſt verū đ omni eo qđ habꝫ mo
dum hitus. ſed ē verum de habitu acquiſito
tm̄. Ad hoc autem qđ obicit̄ ꝙ potentia na
turalis precedit eē. dicendū ꝙ hec eſt potē
tia materie ad formam ⁊ ad eē. ⁊ hec non eſt
naturalis potētia' ſed hec potentia eſt conſe
quens ſemper eē. Ad hoc autē qđ dicitur ꝙ
omīs habitus ineſt ſecūdum aliquam potē
tiam dicēdum ꝙ verum ē hoc . ſed oportet
ꝙ illa potentia ſit eē conſequēs. q꞉ forma vt
habitus ineſt ſecundū potentiam eſſe prece
dentem. ſed hoc verum ē ꝙ aliquis habitus
vt acquiſitus vel infuſus ineſt ſecundum po
tentiam que conſequit̄ ad eē ſed ex hoc nō ſe
quitur ꝙ generat̄ potentia ꝯñs eſſe ſit añ hi
tum vt patet per añdicta. Ad hoc autem ꝙ
vlterius querit̄ ſi potentia naturalis ſit qua
litas dicendū ꝙ potentia naturalis ad actꝰ
eſſe conſequens ē qualitas ⁊ accidēs ſm ꝙ eē
illud ē accidens quod ſequitur ad eſſe perfe
ctum. q꞉ non ē de ſubſtantia vel ſubſtantiali
tatis. hec autē qualitas fluit a ſubſtantiali
bus ſicut proprium fluit ab eētialibus ſpeci
ei. ⁊ quod obicit̄ de partibus anime. dicēdū
ꝙ anima nō habet partes eētiales cum ſit
ſubſtantia ſimplex ſed ſecundum ꝙ anima
eſt totum poteſtatiuum. ſic vires eius intel
lectus ⁊ voluntas ⁊ ſenſibilis. ⁊ vegetabilis
ſunt partes eius poteſtatiue ⁊ ſic dūr poten
tie naturales radicate in ſubſtantia ipſius.
⁊ tamen qualitates q꞉ ſunt ad actus eē cōſe
quentes. ⁊ qđ dicitur ſicut ſe habent ptes cor
poris ad corpus. ſic partes anime ad animā
hoc ē verum ſecundū aliquid . ⁊ ſm aliquid
non ē verum. quo ad hoc. n. verum eſt ꝙ aīa
comperat̄ ad corpus vt principiū vite ⁊ mo
tus. ſic. n. fluunt potentie ab anima quibus
influit vitam ⁊ motum corpori que integrāt
poteſtatem ⁊ virtutē eius ſicut corpus inquā
tum mobile ab aīa ⁊ vitam recipiens nō po
teſt eē ſimplex. ſed oꝫ ꝙ a natura eius fluat
diuerſitas complexionis ⁊ compoſitionis or
ganorum quibus recipiat diuerſimode uitā

et motum. ⁊ he ſunt partes organici corpõ
ris inquantum eſt organicum. ⁊ non inquan
tum eſt corp⁹ et hec non ſicut potentie ſeqũ
tur naturaꝫ corporis et ſbam aie. ſicut com
paratio organorum ſequitur naturaꝫ corpo
ris hoc modo utrũqꝫ integrat̃ partibus ſuis
poteſtatiuis. ſed quo ad modum cõem non
eſt uerum. qꝛ potẽtie aie naturam aie conſe
quuntur non vt partes naturales ſed ut pro
prietates naturam aie conſtituentes. ſꝫ na
turam aie delinquentes. organa aũt corpo
ris materiales ſunt partes corporis mate
rialiter ipſum conſtituentes. Et primo mõ
loquitur auerois et non ſecundo. Idem dicẽ
dum ẽ de oĩbus potentiis naturalib⁹ a for
ma ſubſtantiali poſt eẽ ſbale ad actus conſe
quentes fluentibus. Ad hoc ãt qð obici
tur de naturali impotentia dicendum ꝙ ꝗꝫ
uis quãtum ad nomen fundetur in priuatio
ne. tamen ſecũdum eẽ fundatur ĩ contrario
quod ẽ ꝯtraria qualitas in materia potenti
am naturalẽ impediẽns. Ad hoc ãt qð
dicit ꝙ potẽtia ſe magis tenet ex parte ma
terie dicendum ꝙ hec non ẽ potẽtia ad agen
dum que eſt eẽ ꝯñ s. ſed potius eſt potentia
ad eẽ ſicut dictum eſt in capitulo precedẽti.
vnde per hoc patet ſolutio. Ad hoc au
tem qð queritur de nomine antiq̃orꝫ qui
iſtam ſpeciem vocabant aptitudinem dicẽ
dum ꝙ non ẽ nomen vſquequaqꝫ cõueniẽs
quia aptitudo non ẽ nomen vniuocꝫ ad po
tentiam et impotentiam. qꝛ ſi aliquid eſt ap
tum ad agendum per hoc ipſum non habet
aliquid cõe iſti et illi. per qð erit aptum ad
patiendum.

Ertia vero ſpecies qualitatis eſt q̃
dicitur paſſio et paſſibilis qualitas
hanc. n. vnam ſpeciem ponimus.
ideo ꝙ forme qualitatis non differũt ſꝫ ſunt
eiuſdem ſpeciei qualitatis et aliquãdo edẽ
numero qualitas primo. n. ẽ paſſio. et poſt
ea paſſibilis qualitas. qꝛ ergo neqꝫ in quali
tate neqꝫ in quali quod ſꝫ eas dicitur ſpecie
differunt. ideo dicimus eas eẽ ſpecies et nõ
genus et vnam ſpeciem hic duo dicimus. ẽ
et non coniungemus ea diſiunctiua coniunc
tione ſed copulatiua ut notentur ad idẽ per
tinere. tamen quia paſſio eſt afficiens et cito
tranſiens qualitas. paſſibilis autem quali
tas eſt durãs et radicata in ſubiecto qui mo
di ſint oppoſiti. ad idem nomen nõ poſſũt re
duci eo ꝙ hoc nomen ab oppoſitis rei ꝓpri
etatibus imponeretur et oppoſita ſignifica
ret. ideo duobus modis copulatis hanc ſpe
ciem deſignamus. de qualitate. n. non poſſu
mus loqui niſi ſicut de accidente qui ſemper
in comparatione ad ſubiectum habet dter
minari. et ideo oportet ꝙ determinet̃ per
modos quibus eſt in ſubiecto. Sic igitur
dicunt ꝙ tertia ſpecies qualitatis eſt paſſibi
les qualitates que iam in ſubiecto radicate
et firmate ſunt et paſſiones. hui⁹ aũt mani
feſtatio eſt inductione et exemplo. Sũt. n.
huiuſmodi ut dulcedo amaritudo. auſteri
tas ſiue acuitas in ſaporib⁹ extremis ⁊ me
dus omnibus qui his qui inducti ſunt cogni
ti ſunt ut ſalſedo ponticitas ⁊ ſapor pinguis
Amplius aũt ſecundum tactum calor ⁊
frigiditas et his ſimilia ſcðm uiſuꝫ. albedo
⁊ nigredo. odores aũt qui inferunt olfatum
paſſionem iuxta ſapores determinantur ut
dicit ariſtotiles in ſecũdo de anima. et in li
bro de ſenſu et ſenſato. Dẽe. n. ſonorum nõ
inducuntur hic. quia quamuis inferant paſſi
onem auditui. tamen ex primis qualitatib⁹
que primo ſunt actiue et paſſiue et uirtute ea
rum agit quod agit et patitur quod patitur
nõ cauſantur. et ideo etiam nõ tranſmutãt
ſubſtãtiam niſi per accidens. ſicut aer cũ to
nitruo. ut dicit ariſtotiles ſcindit lignuꝫ
Quoniam autem hec que dicta ſunt ſẽ
ſibilia ſunt qualitates manifeſtum eſt per
deſcriptionem quã primo dedimus de qua
litate. quecunqꝫ eni ſubiecta ſuſcipiunt illa
que ita dicta ſunt qualitates quecũqꝫ etiaꝫ
informantur ipſis ſecũduꝫ ipſa qualia dicũ
tur. Qualitas autem ẽ ſecũdum quam qua
les dicimur. igitur iſta ſunt qualitates. hoc
autem inductione probatur et exemplo. vt
mel. ex hoc enim ꝙ ſubiectũ mellis dulcedi
nem ſuſcipit dicitur ſecũdum hoc quale. qꝛ
dulce. eodẽ modo dicitur corpus album. qꝛ
quod ſucipit albedinem ſe informãtem ſilr
ãt ſe hꝫ in ceteris oĩbus que ẽnumerata ſũt
hec aũt non ideo paſſibiles qualitates dicũ
tur ꝙ ſubiecta et obiecta que ea ſuſcipiũt vt
forma aliquid patiãtur uel paſſa ſũt accidẽ
tali paſſione uel aliqua alia. quãuis natura
li paſſiõe digeſtionis hitu paſſa ſunt. ſꝫ iõ di
cũtur paſſibiles qualitates. qꝛ paſſiones in
ferunt ſenſui. non. n. iõ dr̃ dulce qꝛ aliqd ab
extrinſeco paſſum ſit. et ꝙ hãc ſibi impreſſit
dulcedinem. Silr ãt eſt de oĩbus q̃ ſunt hu
iuſmodi l olfatui uel guſtui paſſionem infor
mantia. Similiter ãt ẽ de calore et frigore
in igne vel glacie uel aqua. hec. n. oĩa non iõ
paſſibiles qualitates dicunt̃ ꝙ ea ſbaq̃ ſu
ſcipiant ea aliqd paſſa ſint extrinſecus. ſꝫ iõ
qm̃ ſingula eorum q̃ dicta ſunt ſcðm alicu
ius ſenſus qualitatem in ipſo ſenſu paſſiões
alicuius ad ſenſus immutationem perfectiua
ſunt. et iõ paſſibiles qualitates dicũtur. pꝫ
hoc inductione. dulcedo. n. paſſionem quan
dam ſcðm guſtuꝫ efficit ad guſtus immuta
tionem. ſic facit calor q paſſionẽ facit ſcðꝫ ta
ctum. et ſimilr alie qualitates tangibiles

albedo aũt et nigredo et alii colores medii
non ſilr his q̃ dcã ſunt paſſibiles qualitates
dicunt᷑. non. n. ſic agũt in ſbm ſecũdum eſſe
materiale. ꝙ ſuis qualitatibus informẽt vi
ſum. uiſus. n. albi non eſt albus. quẽadmõꝫ
guſtus dulcis eſt dulcis. et ſicut tactus cali
di ẽ calidus. et ideo in uiſu non perficiũt co
lores paſſibiles qualitates ſed oſtendunt᷑ co
lores paſſibiles qualitates quia ipſi colores
qui ſunt qualitates. innaſcuntur nobis ex
paſſionibus quibuſdam precedẽtibus i no
bis. ꝙ. n. multe colorum mutationes ſunt i
nobis per aliquam paſſionem precedenteꝫ
eſt manifeſtum per inductionem experimẽ
ti. erubeſcens. n. aliqs rubeus factus eſt cũ
erubeſcentia ſit timor in tẽpore perpetrato.
timor ãt paſſione et fuga cordis ſcðꝫ ſiſtoles
ꝓpellens ſanguinem in faciem. et ſimilr ti
mens aliqs factus eſt pallidus ſanguine a
facie ad cor retracto. ſimiliter vnũqðqꝫ tali
um colorum aliqua innaſcitur paſſione. ⁊ ſi
tales colores talibꝰ innaſcũtur paſſiõibus.
probat᷑ ꝙ ſi aliquis eſt naturaliter aliquid
ſimilium paſſus ẽ. ꝙ. ſ. ſanguineꝫ diffundat
in facie vel ad cor reducat ſanguinem illũ
naturaliter oꝫ hẽre ſimileꝫ colorem illi qui
paſſione uerecundie uel timoris ruffus vel
palidus factus eſt ꝙ ex hoc conſtat ꝙ que af
fectio nature facta eſt ad verecundiam i ex
pulſione ſanguinis ad frontem circa corpꝰ.
eadem ẽt cã ſit ẽt ſcðm naturalem affectio
ita ꝙ color naturalis ſit ſimilis ei qui ex paſ
ſione aĩe vel cordis nat᷑alẽ recipit colorem.
generaliter aũt loquendo quecunqꝫ qualita
tes ſunt de numero talium caſuum. hoc eſt
que ex talibus caſibus paſſionuꝫ ſumpſerũt
principium ab aliquibus paſſiõibus diffici
le mobilibus et permanẽtibus in ſbo ille di
cuntur paſſibiles qualitates. quãuis. n. ſe
cũdum naturalem ſbam ſiue ſubſiſtentiam
in primis cõplexionibus palor aut nigredo
facta eſt in aliquo. tamen paſſibiles qualita
tes dicũtur ſecũdum primam qualitatis rõ
nem. quales. n. dicimur ſecũdum tales co
lores ſiue qualitates ſiue ẽt iducta ſint talia
per accidens ſicut ꝓpter longam egritudi
nem que facit palorem. aut propter eſtũ qui
inducit ruborem qui aliquando i facie com
burit ſanguinem. ita ꝙ remanet et ſtantem
et permanentem ruborem inducit. aut ali
quid ſimile his. propterea ꝙ nigredo ul' pa
lor contingit non facile preterit ita ꝙ imuta
bile vel difficulter mutabile manet. iſta di
cũtur paſſibiles qualitates. ſm tales enim
qualitates dicimur quales. ſimiliter ſicut
ſecũdum eas que a paſſionibus naturalibꝰ
inducũtur quecũqꝫ uero ſunt d̃ numero tali
um qualitatum que cito tranſeunt et cito ſ

facili ſoluunt᷑ dicũtur paſſiones. non. n. ſecũ
has dicũtur quales ſed potꝰ aliquid paſſiꝫ
nullus eniꝫ ſimplr dr̃ rubeus propter hoc.
qꝛ ex uerecundia rubeus factus eſt. ſimilr
ille cui palor ſubitus propter timorem uẽit
ſimplr dicit᷑ palidus ſiue qualis ſecũduꝫ pa
lorem. ſed magis dicit᷑ ꝯueniẽter ꝙ aliqd
paſſus ſit non ad denominationem. ſed ad
ſubitam mutationem propter huiuſmõi ſu
bite mutationes dicũtur ꝯuenienter paſſio
nes non ãt cõuenienter dicũtur qualitates.
qꝛ non ſimpliciter quales dicimur ſecũdũ
eas hoc ergo mõ ſe hꝫ de paſſiõibus et paſ
ſibilibus qualitatibus corporis. Ad ſimi
litudinem ãt horum ſe habet ẽt de paſſioni
bus et paſſibilibus qualitatibus que iducũ
tur ſecũdum accidentia aĩe. hoc ẽ quarum
principium ẽ in aĩa. quanuis mutatio ſit in
corpore. quecũqꝫ. n. talium mox ſiue ſubito i
naſcendo ſiunt ab aliquibus aduenientibus
paſſiõibus ſiũt ſbo vt dementia ſiue iſania.
vel ira et alie huiuſmodi paſſiões ſi quali
tates dicũtur illate per ſenſum et fantaſiaꝫ
vel opĩoem. ſecũdũ. n. talia quales dicimur
⁊ denominamur. dicimur. n. iracũdi et de
mentes et inſani. Siſr ãt ẽ ſi quecunqꝫ alie
nationes inſanie nõ naturaliter ſunt facte
ſed ſunt aliquibus caſibus inducte. vt ex ui
ſu uel terrore ſonorum vel his ſilibus. ⁊ ſũt
difficile pretereũtes uel ẽt oio immobiles.
oĩa huiuſmodi ſunt dicenda paſſibiles qua
litates. eo ꝙ ſecũdum tales qualitates qua
les dicimur et denominamur quecũqꝫ non
talium paſſionum ſunt ex his que citius pre
tereunt et facile ſbm delinquunt paſſiões di
cuntur et non paſſibiles qualitates. huius
exemplum eſt ut ſiquis forte cõtriſtatus ab
aliquo iniuriam inferente iracũdiorem ſoli
to effectus ſit. hic. n. nõ dicitur propter hoc
iracũdus per denominationem qui in huiuſ
modi occaſio nata paſſione iracundior ẽ ſo
lito. ſed magis dicitur ſecũdum iram aliqd
paſſus. propter quod talia paſſiones quideꝫ
dicuntur. ſed non paſſibiles qualitates.

Sz ãt circa ea que dicta ſunt dubi
tatio. paſſio. n. per ſe eſt genus ge
neraliſſimum et ideo non videtur
poſſe eẽ ſpecies qualitatis. Adhuc aũt poſſi
bile eſt potens pati uel habens aptitudineꝫ
ad patiendũ. qualitas ãt nulla pati põt. ſed
ſm ea ẽ paſſio. uidet᷑ ergo ꝙ nulla ſit paſſibi
lis qualitas. Adhuc ãt aut paſſio inducit q̃
litatẽ coloris aut non. ſiue non inducit tunc
remanet tm̃ et paſſio et nõ habet in qualita
te determinari. ſi aũt inducit cõſtat ꝙ ille co
lor qualitas ẽ. ⁊ ſic paſſio eſt paſſibilis quali
tas. et ſic male diſtinguit᷑ iter paſſionem et
paſſibilem qualitatẽ. Adhuc ſcðm paſſionẽ

vr̄ aliqs dici qualis.ē.n.paſſio hec ī aliquo
genere.conſtat ꝙ non niſi in genere qualita
tis.ſed qualitas ē ſcdꝫ quā quales dicimur.
ergo ſecūdum paſſioneꝫ dicimur quales.et
ſic nulla eſt diſtinctio inducta inter paſſiōeꝫ
⁊ paſſibilem qualitatem. Adhuc dubiū
ē de hoc ꝙ albedo et nigredo nō dicunt̄ qua
litates.eo ꝙ paſſiones non inferūt ſenſibi-
les. he.n.ſunt obiecta uiſus.viſus aūt ē po
tentia paſſiua.obiectum igit̄ qd̄ eſt ꝓprium
agens in viſum infert uiſui paſſionem et ſm
hoc dicunt̄ colores paſſibiles qualitates ſi
cut alia et ex ſili cā vt vr̄. Adhuc āt iſte paſ
ſiones dicunt̄ iferētes vel illate colores aut
ſepe inferunt paſſiōes ut ꝯcupiſcentias ⁊ de
lectationes et triſtitias et hꝰi.⁊ ſic iteruꝫ pꝫ
ꝙ ſunt qualitates ſenſibiles ex eadē cā qua
alia iſenſibilia dicunt̄ paſſibiles qualitates.

Adhuc āt querit̄ quare hec ſpecies qua
litatis dicat̄ forma aut circa aliqd conſtans
figura.terminatio ſbe eſt ſm qualitatē. paſ
ſio vero et paſſibilis qualitas a caſu paſſio
nis innaſcunt̄.et ita uidetur quarta ſpecies
ꝓpinquior eē ſbe ꝗ̄ paſſio uel paſſibilis.non
ergo iſta eſt tertia ſed quarta . ut vr̄ ſpecies
qualitatis. Adhuc querit̄ quare non vno no
mine hec ſpecies non noīat̄.cum oēs antiq
⁊ ēt ariſtotiles illa cōi noīe caſus appellaue
rūt. Ad hec āt ⁊ ſilia dicēdū ē ꝙ paſſio ſꝫ
ꝙ eſt predicamētum eſt effectus illatioqꝫ ac
tionis in id qd̄ patit̄.⁊ ſic non ſumitur paſſio
que eſt ſpecies qualitatis.ſꝫ pro forma qua
litatis que afficit ſbm ex hoc ꝙ aliquid paſ
ſū ē qd̄ eſt cā affectionis illius ul' ex eo ꝙ affe
tui ſubiectum ex ipſa affectione inducit paſ
ſionem que continet ſbm ſm complexionan
tia vel componentia ſbm. ſicut ira inducta
ab aliquo circūſtante accendit ſanguinē cir
ca cor ⁊ imiſcet uaporem fellis ad vindicte
appetitum.et ideo equiuocatio eſt in paſſiōe
que ſm ꝙ eſt affectus agentis genus eſt . ſꝫ
āt ꝙ affectio commotione facta vel commo
tionem inducens eſt ſpecies qualitatis.

Ad aliud dicēdum ꝙ non dicit̄ paſſibi
lis qualitas eo ꝙ ipa qualitas aliquid patia
tur. ſed ſicut dictum eſt ꝙ uel paſſione indu
citur uel paſſione inducit.et qꝛ ſic paſſiōi cō
iuncta ē ut cālis effectꝰ.iō dr̄ paſſibilis qua
litas. Ad aliud dicendum ꝙ paſſio in
ducit id qd̄ eſt qualitas ſm eēntiam ſed nō
ē qualitas ſm ꝙ ab ipſo quale dr̄ denomia
tiue.qꝛ denominationes nō ſunt niſi ab his
que inſunt ſimpl'r.ſimpl'r āt non ineſt quod
non ē in ſbo radicatum et firmatuꝫ.qꝛ ſicut
non ſequit̄.iſte ē affectus rubore ex uerecun
dia.ergo ē rubeus . et per hoc pꝫ ſolutio ad
ſequens.ē.n.id qd̄ inducit̄ ex paſſione in ge
nere qualitatis ſed non ſꝫ qd̄ quale ſimpl'r
ſed ſm hoc denominatiue predicat̄. Ad
id aūt qd̄ ulterius dubitat̄ de albedine et ni
gredine ſatis in ante hito capitulo rn̄ſum ē
Et ꝙ dr̄ ꝙ paſſiones inferunt uiſui. dicēdū
ꝙ ille ſunt paſſiones ſm quid et non ſimpli
citer.qꝛ ſunt talia in uiſu ſicut eē ſpūale.⁊ iō
motum et paſſionem ſimpliciter nō iducūt

Ad hoc āc qd̄ obicitur ꝙ iducūt delecta
tiones ⁊ ꝯcupiſcentias dicēdum ꝙ hoc eſt
per accidens.non.n.hoc faciunt inquātum
uiſibilia tm̄.ſed inquantum ſunt ſigna dele
ctabilium ſm guſtum ⁊ ſm tactum . ſꝫ qd
enim et non ſimpl'r eſt delectatio in uiſu ſm
ꝙ uiſus mouetur a uiſi bili tātum. Ad id
aūt qd̄ ulterius queritur de ordine iſtarum
ſpecierum qualitatis dicēdū ꝙ ordo eſt pri
me ſpeciei ad ſcdam q in prehitis determia
tus ē.qꝛ āt de numero naturalium potentia
rum ſunt ſenſibiles uires aīe et iſtis inferun
tur paſſiōes.per paſſiones et paſſibiles qua
litates.iō ſtatim tertiam ſpecieꝫ qualitatis
oportuit eē paſſionem uel paſſibilem quali
tatem ſicut actiuum proprium ſequitur ſuū
paſſiuum.proprium quod infert ei paſſionē
quia actiuum ſuam propriam formam dat
paſſiuo et utrūqꝫ refertur ad alterum et co
gnoſcitur per alterū.ꝓpter qd̄ tertium ſtatī
ſequitur poſt ſecūdum. Adhuc cum obicit̄
ꝙ ſm hoc ēt tertia deberet eē quarta.qꝛ actꝰ
ſunt prius potentiis ſm rōnem et obiecta
actibus. Sed ad hoc dicendū ꝙ hoc ue
rum eēt niſi potentia naturalis hic accipet̄
ſm ꝙ radicat in ſbalibus principiis ſbe .ſm
hoc.n.determinat hoc accidens ſm ꝙ ſbe ꝓ
pinquius eſt.et iō ſm hunc ordinem potētia
naturalis ē ante paſſibilem qualitatem.

Ad hoc āt qd̄ ultimo q̄rit̄ de noīe dicēdū
ꝙ de qualitate hic intēdimus ſm ꝙ denoia
tiue quale ab ea dr̄.et iō de qualitate hic nō
intendit̄ in comparatione ad cām per quā
inducit̄ ſed potius ſꝫ mōm quo inheret ſbo
ad denoīationem per quale. ſed nō dr̄ caſus
hic qualitas niſi in cōparatiōe ad cāꝫ ꝑ quā
inducit̄.qꝛ cālis eſt.hec igit̄ caſus nō nocat̄
ſꝫ āt ꝙ ē in ſbo nō hꝫ mōm vnū ſed diuerſū
⁊ cōpoſitū ſꝫ ꝙ denomināt ſbm ſimpl'r. et
ſm quid hoc ē ut nūc.oppoſiti āt mōi codeꝫ
noīe non poſſunt cōprehēdi. vno ergo nomi
ne non poterat cōueniēter noīari ſed duobꝰ.
que ſunt paſſio et paſſibilis qualitas.

Uartū uero genus qualitatis ē for
ma circa aliquid ꝯſtās figura.hoc
āt genus qualitatis ſicut in prima
piha dicit ariſtotiles ꝯñs ē ſpecieꝫ
ſbalem in oī corporea ſba .qꝛ ſicut corporee
ſbe differūt ſpēbus.ita dn̄t figuris.et quoꝝ
ē vna ſpecies in cōi.hoꝝ ē in cōi figura vna
tā in toto ꝗ̄ ī mēbris.ſicut hoīs figura vna

ꝛ capꝛe aſini et ſic de alis. foꝛte hoc dicitur
genus non ſpecies q: multa ualde cōprehē
dit. differunt aūt hic. q: modus terminatio
nis linearū in ſuperficie vel corpoꝛe referri
pōt ad intra ad foꝛmam. ſ. ſbalem ꝗ tā in to
to ꝗ̄ꝫ in partibus cā eſt quare dꝛ̄ uel ſit mem
brū hoc uel illud uel ēt totū formeꝛ̄ et ſic di
ciꝛ̄ foꝛma. pōt. n. referri ad extra ad quātita
tem. ſ. ſic uel ſic tm̄ i tales uel tales āgulos.
et ſic dr̄ figura. vnde pꝫ ꝙ vnum et idē ſm
id ꝙ qualitas ē figura et foꝛma ſed ꝫ eē dif
fert q: relatū ad intra qꝺ cōtinet et termīat
ē forma. relatū āt ad extra quo talibus vel
talibus angulis terminatū aptū eſt ad hos
motus uel illos ſm hos act⁹ uel alios ſic di
ciꝛ̄ figura. oꝫ āt ſcire ꝙ figura diciꝛ̄ dupl̄r ꝫ
id qꝺ eſt quātitas terminata ꝛ ſic diciꝛ̄ id qꝺ
eſt in genere quantitatis. ē ēt figura ſm id
quo eſt figura terminatio quātitatis et hoc
mō non dicit niſi id qꝺ eſt in genere qualita
tis. ſed hec qualitas eſt circa quantitatē po
ſita. forma āt quāuis idē ſit ſbo. differt tm̄
rōne nec dr̄ forma niſi ꝫ ꝙ cāta eſt a forma
ſbali actū ꝯtinēdi intrinſeca. et iō forma di
cit id qꝺ ē qualitatis et nō quantitatis. hac
aūt rōne dicunꝛ̄ q: in actibus et rōne nō cō
ueniunt. cōtinere. n. qꝺ eſt forme ñ ꝯuenit ni
ſi genere cum ſic vel ſic angulatū eſſe acuto
angulo uel recto vel hebete. hoc. n. non dici
tur q: ꝯtineat ſed q: ſic vel ſic pungat vl̄ tā
gat. ꝓpter qꝺ non ē ꝯuenientia ſpeciei ſꝫ ge
neris inter illa ſic ſumpta. q: tamē hec vnū
ſunt i eo ꝙ eſt forma et figura ꝓpter hoc nō
diſiunctiua ꝯiunctione ꝯiunguꝛ̄. duobus
aūt mōis noiatur et non vno q: ꝯtinere ad
intra et ſic uel ſic pungere extra nō ſunt re
ducibilia in vnam ꝓprietatem cui nomen
vnum cōe imponaꝛ̄. Dr̄ āt figura eo ꝙ ad
extra referꝛ̄ circa aliquid ꝯſtans q: in exte
rioꝛibus terminatiōibus lineaꝝ ꝯcludit et
terminat exterius in circuitu ꝛ conſtant ter
minatiōes eius ad pūcta in quibus cōcur
runt linee terminate. hec ergo eſt rō noīum
iſtoꝝ. hec āt ꝓprie corpoꝝ ſunt et ſuperficie
rum ꝗ plꝫibus lineis terminanꝛ̄. Ampli
us aūt adhuc in lineis ēt inueniū tur ꝗdam
ꝗ in hoc mō qualitatis ſunt ponenda. ſicut
rectitudo et curuitas. rectū. n. eſt cui⁹ extre
ma tegunt media ita ꝙ eis uideri non pñt
ſi rectoꝝ extremitates directe aciebus ocu
loꝝ opponunꝛ̄ et hoc dictū dubiū ē platōis.
hoc āt magis eſt forma ꝗ̄ꝫ figura. quāuis. n.
rōnē figure hēat ſm ꝙ ad extra vndiqꝫ ter
minaꝛ̄ in pūcto vno. curuitas āt ex duabus
ſemper cōponiꝛ̄ formis hꝫ. n. formam cōca
ue ſubtus et hꝫ formā ꝯuexam exterius ꝛ iō
de curuꝫ cōpoſite ē forme. figuras āt hꝫ tot
quot hꝫ curuitates. q: tot hꝫ terminatiōes

ad angulos diuerſos. tale ēt eſt qꝺ his ſil̄ē
ſicut circulare vel ſpericum ꝛ generaliter
loquendo rotūdum. oīa. n. hec formā habēt
ꝯcaui ad iterius et figuram ꝯuexi ad exteri
us. ꝙ he aūt qualitates ſint ſm ꝙ taliū ſunt
forme et figure ꝓbatur ex hoc ꝙ ſm vnum
qꝺqꝫ talium id dr̄ quale qꝺ informatum eſt
ex his ſicut pꝫ inductiōe et exēplo. triangu
lum. n. uel quadrangulū uel rotūduꝫ eē qua
le aliquid dꝛ̄. ſil̄r aūt et rectum uel curuū eē
qualis hꝫ predicationem et ſil̄r ē in aliis ꝫ
foꝛmam uel figuram hoc mō dictis. raꝝ āt
et ſpiſſuꝫ et aſperū et leue foꝛtaſſe putabūꝛ̄
apud aliquos qualitates pꝛīcipal̄r ſignifica
re quāuis a linea hꝫ ad hoc ꝙ qualitatē prin
cipal̄r ſignificeꝛ̄. ſignificant. n. primo poten
tiam ꝛ ſcdario qualitatem partiū in loco ꝛ i
toto poſitaꝝ et iō non pertinēt ad diuiſionē
eoꝝ in qua ponunꝛ̄ ea ꝗ principal̄r ſūt i qua
litate. hec. n. ut dictum ē quādam poſitiōeꝫ
partiū in toto ꝛ loco pꝛio et principal̄r ſigni
ficant quodā mō et non qualitatē. ſpiſſū. n.
ſiue denſum diciꝛ̄ eo ꝙ partes materiales
ad ſe inuicem ſūt ꝓpinꝗ poſitione. rarū ve
ro per oppoſitū diciꝛ̄ eo ꝙ ptes materiales
ad ſe inuicem diſtant in toto et hec duo ſed
ꝫ poſitionem partiū quedā extrinſecarū ſic
dicūtur leue et aſperū ſm poſitionē quādaꝫ
partiū exterioꝛū leue quidem eo ꝙ i rectum
uel eque ſm lineam uel ſuperficieꝫ ſibi par
tes iacent exterioꝛes et vna ſuper alteram
non enumerat. aſperū uero per oppoſitū hu
ius diciꝛ̄ iō ꝙ vna quidē extremarū partiū
i linea uel ſuperficie ſuperioꝛe ē ſuper aliaꝫ
eminendo poꝛrecta alia uero ē inferior ꝛ ſiꝛ̄
ſuper alia ē depreſſa. poſitiones igiꝛ̄ dicunꝛ̄
primo et ſi qualitates dicunꝛ̄ hoc ē ſecūda
rio. He igitur ſūt quatuor ſpecies qualitatis
ꝗ cōiter inueniūtur et foꝛtaſſe alii quidā mo
di qualitatū apparebūt. q: quale multipl̄r
dicitur de ſbali et accidentali qualitate ꝛ iō
multi ſunt eiuſdem mōi ſed q: maxie et pri
cipalius dicūtur qualitates et quales hi ꝗ
dicti ſunt modi ꝯcludatur ergo general̄r ꝛ
ſpecies uel genera qualitatū ſunt ꝗ pꝺcā ſūt

Et aūt in his dubitatio cū forma
ſit pꝛīcipiū ſbe vniuſcuiuſqꝫ qual̄r
poſſit eē ſpecies qualitatis potius
eim reducenda eſt ad genus ſbe ꝗ̄ꝫ qualita
tis. Adhuc aūt cū figura ſit de mathemati
cis nihil āt ſit mathematicū niſi quantitas
diſcreta uel cōtinua vr̄ figura eē aliquid in
genere quantitatis et nō qualitatis. Adhuc
āt nihil ens uideꝛ̄ addere forma ul̄ figura ſu
per quātitatē q: ꝙ linee ſic in acutū uel rec
tum angulū iungātur nō addit quāto ens ſꝫ
rōnem et ſic uidetur ꝙ non ſint ſpecies in ge
nere qualitatis. Adhuc aūt ꝙ de aſpero et

leni dictū ē olo ꝯdicit ei qđ dictū ē i ſex princi
pijs de ſitu uel poſitione ubi dicit ꝙ aſperū
et lene et rarū et denſum non poſitiōes di
cūt ſed qualitates circa poſitiones dictas.
Ulterius querit qualr numerus ſpecie
rū qualitatis accipiat. Sed ad hec et ſilia
dicēdum ē ꝙ forma dicit ſm id ꝙ forma ſz
rōnem et ſbam. et forma eſt principiū eſſe ⁊
ſbe in ōi eo qđ eſt. ⁊ qꝛ ſba vera ē ꝓpter hoc
forma ē principiū eſſe et ſbe uere. et ſm ad
aliquid ē principium aliorū qua ē vnūqđqz
aliorꝫ. dr̄. n. forma quaſi foris manens ſm
nomen et ſic modus ꝯtinētie i termiatiōe li
nearū et ſuperficierꝫ dicit forma. et hec for
ma ē ſpecies qualitatis. Ad hoc āt ꝙ di
cit ꝙ figura nihil addit ſupra quantitatē. di
cendū ꝙ ſlm eſt. addit. n. modū qualitatis
qui non ē quātitas qui nō ē acutū vel rectuz
vel hebes in angulis uel rotundū vl planū
q̄ non ſunt rōnes tm̄ ſed ſunt res. vnde etiā
alr et alr imutant ꝓpriū ſēſū tactus. oīs āt
imutatio ſenſus ꝓpriū ē ꝑ qualitatē. Ad hoc
āt qđ de mathematica obicit. dicendū ꝙ fi
gura nō rōne figure mathematica ē ſz rōne
quātitatis cuius ē qualitas. et ab ipſa abſol
ui non pōt. vel pōt dici ſicut dictū ē ꝙ figu
ra eſt mathematica ſm ꝙ eſt quantitas ter
minata. ſm āt ꝙ eſt terminatio quanti ſic ē
qualitas. ⁊ hoc mō nō ꝯſideratur a mathema
tico. Ad hoc āt ꝙ de ſex principijs obicit
dicendū ꝙ ſicut dictū ē aſperū et lene et dē
ſum et rarū pōnes dicunt partiū materie in
terius et exteriꝰ ſed ſcđario dicūt qualitates
qꝛ ſic vel ſic agūt in ſenſū. et hoc ꝯſiderat i
libro ſex pꝛīcipiorū. et iđ dicunt qualitates.
qꝛ lene ē qđ ſuauiter imutat aſpectū ad qđ i
mutat cum pūctiōe. et dēſum ē qđ uiſui nō
penetrat. rarꝫ āt qđ ubiqz eſt perujū. et iđ in
cōparatione ad ſenſū ita dicūtur qualitates
ſed tamē qꝛ poſitio cā eſt ꝙ ſic uel ſic ſenſus
iſtos imutent. iđ illa pꝛīcipalr ſunt pōnes ⁊
ſcđario qualitates. Ad hoc aūt qđ q̄ritur
penes quid iſte ſpecies qualitatis accipiant
dicendū ꝙ numerus et ordo ſic ſil accipi poſ
ſunt. aut. n. accipit penes formale pꝛīcipiuz
ſbe aut penes materiale ex quo ōe accidens
accipi hꝫ penes moduz ſbe a quo cātur. Si
aūt accipit penes pꝛīcipiū formale hoc non
pōt eē niſi duobus modis. aut. n. accipit pe
nes mōz quo perficit forma materiā aut pe
nes mōz quo forma pꝛīcipium ē agendi in
cōpoſito qđ perfectum ē. Si primo mō for
ma nō hꝫ ſe ad materiā niſi ut diſpoſitio vl
hitus. et penes hūc mōz eſt pꝛia ſpecies ac
cepta qualitatis. Si āt ſcđo mō eſt a forma ef
fluunt potentie naturales. et ſic ē ſcđa ſpecies
qualitatis accepta. ille ergo potētie aut acci
piunt i ſe ſz ꝙ ꝓpria actiua iſerūt eis ꝓpri
as paſſiōes. ⁊ pꝛio mō ē iterꝫ ſcđa ſpecies qua
litatis. ſcđo āt mō tertia iducit ſpēs qualitatis
Si uero ex pte materie ſumat q̄ per ſe ē cor
porea et neceſſe ē ꝙ ſit ſz rōnē ad formaz q̄
ꝯtinet ⁊ terminat materiā. tūc iducit quar
ta ſpēs q̄ eſt forma uel circa aliqd ꝯſtās figu
ra. ⁊ iſte ſūt quatuor ſpēs qualitatis ſz quas
aliqd ut freq̄ntiꝰ quale dr̄. et a quibꝰ ꝓprie
accipit modus iſte pđicamēti qui ē ꝓprius
qualitatis. ſi qui āt alij modi qualitatis iue
niunt facile reducūtur ad iſtos. Sciēdū
ꝙ antiqui hāc ultimā qualitatis ſpēm vno
cōinoīe uocauerūt ꝯpđez. ſed qꝛ duos actus
icludit. vnū ad itus qui ē forme. alterꝫ ad ex
extra qui ē figure iđ ꝯueniētius duobus mo
dis noiat. Quare ēt genus melius dicit q̄ꝫ
ſpecies iā i ante hito caplo dictū ē. ꝙ āt qui
dā has ſpēs accipiūt penes ea q̄ ſūt i nobis i
aīa quidā ꝑ acquiſitionē primā ſpeciē. et ſz
ea q̄ i ſunt nature ꝑ ſcđam ſpēm et i corpore
quidē per motū tertiā ſpēm. uel per materie
terminū quartā ſpēm pōt dicere qui vult.
ſz rōnē perfectā nō vꝫ hēre. Sed ō hoc q̄ri
pōt quare ſcđz ſolā tertiā ſpeciē qualitatis q̄
paſſio uel paſſibilis qualitas ſit alteratio pre
hita ſicut dicit ariſto. vij. phiſicorꝫ et nō ſm
aliā ſpeciē qualitatis ⁊ hec quidē quamuis
pertineat ad phm determiare ⁊ nō ad logi
cū. tamē dici pōt ꝙ i hitu et diſpoſitiōe alte
ratio eē nō pōt. qꝛ diſpoſitio et hitus ſūt ad
perfectionē ſcđm ꝓprie nature actū. q̄ ē rō
uel rōnis actus. ⁊ iđ attingēs ubi perfectum
nō ē ꝓprie alterans phiſice. ſz ieſſe cū natu
rali ⁊ ꝓprio ꝑfectus fere eadez rōne nō pōt
eē alteratio i ſpecie ſcđa. potētie. n. natales
radicant i forma ſbali ſm ꝙ ipſa in eo qđ ꝑ
fectū ē ꝯuertit i pꝛīcipium agēdi. et iđ ꝯſequū
tur eē perfectū ſicut id qđ ē ⁊ eſſe ſbale ꝯñs.
cum perfectio ipſius ſit perfectio i illis. ꝓp
ter qđ ēt attigens eē perfectū naturalis po
tētie perfectus ē ⁊ diminutꝰ ab illo ſm eſſe
corruptus vel i uia corruptionis. In quarta
ēt i ſpecie motus eē nō pōt qꝛ circa quātitatē
ē. ē qualitas q̄ a quātitate non abſoluit. ſed
quātitati nihil ē ꝯ̄rium. ita ꝙ nec illi ſpēi ꝯ̄ri
um ē aliquid. Et ſi obicit de recto et curuo ⁊
aſpero et leni ⁊ raro et dēſo. Dꝫ ꝙ ille quali
tates nec actiue nec paſſiue ſunt neqz abſol
uunt a poſitiōe et ſitu. ⁊ iđ i tlibus nō pōt eē
motꝰ alteratiōis. qꝛ alteratio phiſica nō eſt
niſi iter ꝯ̄ria agētia ⁊ patiētia ad iuicem. et
hoc ē qđ intēdit ariſtotiles in ſeptimo phiſi
corū ſiquis bene dicta ſua iſpiciat.
Uia āt ut dicit alexāder Ar. ipſe il
lū tractatū ititulauit ō quali ⁊ qua
litate. ⁊ nos iā determinauimꝰ de ſpēbꝰ qua
litatis ſm quā quales dicimur. reſtat nūc ō
termiare de quali qđ denoiatiue ab his ſpe

cieb⁹ dicit qualitatis. Dicim⁹ g⁹ ꝙ qualia
dicūt q̄ ſ₃ qualitates dcās dicūt d̄noiatiue
denominatiue āt q₂ ſimplr ſb̄m ab eis d̄no
minat uel q̄ūolibet alr ab his dicūt iforma
ta. difficile. n. ē eam q̄ ab accidēte d̄noiatio
nē ſimplr fieri multis enim mōis accidēs i
ē. ita ꝙ nō denoiat ut ſi ieſt ſ₃ partē ut ethi
ops eſt albus dētes. uel ſi ineſt ut nūc et non
ſimplr illud rube⁹ ex uerecūdia nūc nō ſeqt
ꝙ ſit rube⁹ l₃ aliquādo ēt hoc ē ex parte ac
cidētis qd̄ ab ipſo fieri denoiatio nō pōt quā
uis ſimolr iſit et nō ſm gd ut i ſeq̄ntibus pa
rebit et iō ꝙ quale ſm iſtas qualitatis ſpeci
es aut dicat ſm iſtā denominationem aut
q̄ūolibet alr dicat ab his dr̄ qualitas ut ifor
mās ſb̄m per ꝯpoſitionē ſignificet. quale. n.
et qualitas idē p̄dicat quāuis i mō differāt.
quale. n. dicit qualitatē ſb̄m iformantē. qua
litas āt dicit qualitatē ſimplr. Et ſiquis obi
ciat ꝙ quale dicit duo ſb̄m. ſ. et qualitatē. di
cēdū ꝙ nō dicit p̄cipalr et formalr niſi quā
litatē. ſed q₂ dicit qualitatē i ꝯcretiōe ad ſb̄₃
iō dr̄ ex ꝯnti de ſbo facere ſignificationem.
ꝓpter qd̄ ē quale cū qualitate ad idē ptium
predicatū. i plibus tn̄ qualitatibus pene. ēt
i oībus qualia dicūtur denoiatiue a qualita
tibus. vt a cādore candidus ⁊ a gramatica
gramatic⁹. et a iuſtitia iuſtus dicit denoia
tiue ⁊ ſilr i aliis multis. i aliquib⁹ uero hoc
non ꝯuenit ſm uocē. quāuis ſilr ſit ſm eē ⁊
h⁹ cā ē ꝙ qualitatibus noīa tlia poſita non
ſunt q̄ ſolo caſu dr̄ia ſ₃ appellationē poſſint
iflecti et iformari i noīa denoiatiua ſicut dr̄
curſor aut ſicut dr̄ pugillator nō quidē dict⁹
ab actu uel officio currēdi vel pugillādi. ſed
ab ipſa qualitate q̄ ē naturalis potētia hoc
faciendi. hec. n. qualitas noīe ꝓprio non eſt
deſignata. ita ꝙ nomē ſm ualitudinē natu
ralē ad hec exercēda ſignificet illā ꝓpriam
qualitatē. nō. n. ſunt tlibus ualitudinibus q̄
qualitates ſunt poſita noīa ſ₃ quas quales
dicunt et curſor et pugil ſiue pugillator. ſed
ſi noīa illa ſunt diſciplinarū noīa ſiue a caſu
curſores et pugillatores artis. et hec nō ſūt
noīa illius ul illa₃ qualitatū q̄ dicūt illi qua
les qui affecti ſunt illa qualitate q̄ ē natura
lis potētia ad illa faciēda. a noīe āt artis vl
diſcipline denoiari pōt qui artis iſtius vl di
ſcipline ē ignar⁹ ſicut freq̄nter ꝯuenit ꝙ hn̄s
naturalē potētia₃ ad aliqd artis illius igna
rus eſt q̄ docet operatione₃ eādem ad qua₃
h₃ quis naturalem potētiā. pugillatoriā āt
dr̄ diſciplina pugillādi ſ₃ quales i hac quali
tate dicunt nō qui ſūt de arte ſiue diſciplina
illa ſed qui afficiunt ꝑ iformationē qualita
te q̄ dr̄ potētia naturalis ad pugnādū ſicut
dr̄ pugil uel curſor q forte nihil ſciuit d̄ arte
ſiue diſciplina illa. et iō a diſciplina nō acci
piūt denoiationē ut dicunt curſores vel pu
gilles. alii āt ēt poſito noīe qualitatis nō ad
huc quales illa qualitate nō dicunt denoia
tiue. ita ꝙ nomē qualis ſ₃ figurā appellati
onis a noīe qualitatis determinet ſicut p₃
i noīe qd̄ ē uirtus a quo noīe ſi denoiatio fiat
nō dr̄ uirtuoſus. ſed ſm alios dr̄ ſtudioſus no
mine formato a genere uirtutis qd̄ ē ſtudiū
uel qd̄ ueri⁹ ē a noīe formato a uirtutis cā.
q̄ ē ſtudiū. et ſm poſteriores dr̄ uirtuoſus.
Q̄uis nō ſimplicē dicat denoiationē ſ₃ cū de
noiatione uocat plenitudinē. uirtutē. n. hn̄s
ſtudioſus dr̄ ſ₃ ñ dr̄ denoiatiue ſimplici d̄no
minatiōe a uirtute. ſ₃ ſi a uirtute dicat dice
tur uirtuoſus qd̄ nomē plenitudine₃ ſignifi
cat et nō facit ſimplicem denoiatione₃. hoc
āt cā ē q₂ i uirtutibus et uitiis politicis nos
dn̄i et cā ſumus operū quibus efficiūtur uir
tutes q₂ uirtutes per ſtudiū fiūt i nobis. qd̄
ſtudiū ut dicit tulli⁹ ē uehemēs applicatio
animi ad aliquid diſcendū uel faciendum.
iō antiqui noīa imponētes uirtuoſos itellec
tuali uirtute uel morali uel heroica dixerūt
ſtudioſos noīe cōi. uirtuoſi aūt dicūtur non
ita ꝯuenienter q₂ uirtus noīat ultimū i bono
ut dicit ariſto. et hoc non ē ita generale ut
primū. ꝯſignificata aūt plenitudo adiūgit i
talibus ꝓpter hoc qd̄ dicit ariſtotiles ꝙ nec
itellectualis uirtus q̄ ē prudētia pōt eē ſine
moribus. nec morales pn̄t eē ſine prudētia
q₂ moralis ꝯtingit finē. prudētia āt eligit ea
et docet per q̄ et qualr ad finem deuenit. et
iō i quocūq₃ ē uirtus quādam plenitudine₃
uirtutis eſſe o₃. ꝓpter qd̄ illa denoiatiua ꝯ
ueniēs fuit noīe plenitudinē ꝯnotāte forma
ri et dr̄ ſtudioſus et nō ſtudealis. ⁊ uirtuoſus
et nō uirtualis. i plibus āt denoiatiuis non
ē ſic. ſed denoiatiua eorū a noībus formāt
qualitatū q̄ iſunt ipſis. ꝯcludit ergo genera
liter ꝙ q̄cunq₃ dicunt qualia aut dicunt de
noiatiue a predictis quatuor ſpeciebus qua
litatis. aut aliquo mō ſicut dictum ē dn̄r ali
ter ab illis qualitatib⁹ q̄ dicta ſunt

Oſtquā āt iam de quali et qualita
te ſm diffinitionem et diuiſionē in
ſpecies determinatum eſt. ꝯſeq̄nter de qua
li et qualitate ſm ſuas ꝯn̄tes ꝓprietates ⁊
paſſiōes ē determinandū. et p̄rio de ꝓprio
[illegible] nec ſoli nec oī ꝯuenit. qd̄ eſt eē q̄litati ꝯtri
etatem. dicimus igit ꝙ ieſt qualitati ⁊ qua
li ꝯtrarietas ſm ꝙ eſt quale ſicut iuſtitia in
iuſtitie ē ꝯtraria. et albedo nigredini. Q̄uis
iuſtitia priuatiōis hēat nomen cū hec priua
tio i ꝯtrario fūdat hitu. cui⁹ nomen ꝓpriu₃
nō eſt poſitū. et ſicut iuſtitia ꝯtraria eſt iniu
ſtitie. ita ⁊ ipſa q̄ ſ₃ qualitates has qualia
dicūt ſūt ꝯtria. ſicut iiuſtū ꝯtriat iuſto. ⁊ albū
nigro. p₃ igr ꝙ ex p̄ria ⁊ ētia ſpē q̄litatis ē ꝯ

priet ad. nō eſt ãt hoc ꝓpriū ĩ oībꝰ qualitatibꝰ
p̃ie ⁊ ẗtie ſpẽi ſꝫ ꝙ ꝯ̄rietas diſtãtia ⁊ oppoꝰ
completa eoꝝ q̃ ſunt ĩ eodem genere . rubeo
vl' palido aut huiuſmõi coloꝛibus mediiſ ni
hil ē ꝯ̄rium cū tñ ſint qualitateſ ⁊ ĩ generē qua
litatis. Si autē obicit ꝙ iuſtitia ⁊ iiuſtitia ñ
ſunt ꝯ̄ria qꝛ motus alterationis ē inter ꝯ̄ria.
ĩ prima autē ſpē vt iam antehabitū ē non ē
alteratio. dicemus ad hoc ꝙ alteratio phiſi
ca nō ē in pꝛima ſpē qualitatis. alteratio aūt
large dicta ē ĩ pꝛima ſpē ẜm ꝙ alteratio . qñ
ſbo eodē manēte mutatio fit ĩ ſuis paſſioni
bus vel qualitatibus. Sic. n. qñ de iuſto fit
iiuſtus. alteratio facta ē . nō enim ſufficit ad
alterationē phiſicā ꝙ ſit iter ꝯtrariis. ſed cuꝫ
hoc exigit ꝙ ꝯ̄ria ſint adinuicē actiua ⁊ paſſi
ua ẜm actionē ⁊ paſſionē a ſba abitiēte. ⁊ ſbꝫ
ꝯtinue a ꝯ̄rio icontrariū trāſmutante. Ad
hoc autē qđ diximus đ coloꝛibus mediis ni
hil eē ꝯtrariū. cū tamē ĩ quinto phiſicoꝝ dicat
ꝙ mediū ꝯperat extremo ꝯ̄rium ē ⁊ cū ĩ ethi
cis dicat ꝙ mediū vtꝛqꝫ extmoꝝ ꝯ̄riū ē nō dꝫ
aliquis inſtari. qꝛ hoc accipimus ꝙ ẜm ma
ximā diſtantiā ꝯ̄rium ē . hoc autē ē ſimplex
nihil de ꝯ̄rio hñs admixtū. ⁊ ẜm hūc modū
mediū nec ponit medio nec extremo ĩ phiſi
cis autē ꝯ̄ria accipiēda ſunt ẜm potentiam
⁊ actū. vbi eſt motus. ⁊ iđ ibi ꝯ̄riū ē id quod
aliquid participat ꝯtrarii. ⁊ ē potētia ad al-
terū. ẜm hoc. n. mouet ad ipm̄ vt ad ꝯ̄rium
qđ autē in ethicis dr̄ ꝙ mediū vtriqꝫ extre
morū ꝯ̄rium ē. ideo dictū eſt . ꝙ quāuis vir
tus ſit mediū quātū ad actum ⁊ circūſtātias
tamē ẜm bonū ⁊ rōnem boni eſt extremū. et
ſic ab oībus extremis opponit vt extremuꝫ
qꝛ ſic ambo extrema ſunt ĩ genere mali. am
plius generabe verū ē ꝙ ſi ex ꝯtrariis vnuꝫ
fuerit quale ⁊ reliquū illi ꝯtrariū ē quale . cuꝫ
ꝯtraria ſunt ĩ eodē genere . hoc autē palā eſt
⁊ manifeſtū ꝓponēti ſiue iducenti alia ꝯ̄ria
ab his que dicta ſunt. in ſingulis generibus
ꝯtraria ſuſcipiētibus. ſemp. n. ꝯtraria ĩ eodē
ſunt genere. nam ſi iuſtitia ꝯ̄ria eſt iuſtitie. ⁊
iuſtitia ē quale quodā ſiue qualitas ſequitur
ꝙ ēt iniuſtitia ē quale . ⁊ qualitas ē quedam
nullū. n. alioꝝ ꝑdicamētoꝝ ſicut generi ap
tari pōt in iuſtitia vt ſpēs vel indiuiduū . iuſti
tia. n. neqꝫ ē quātitas . neqꝫ ad aliquid. nec
vbi nec oīo. ſiue vl'r aliquid de numero ꝑdi
camētoꝝ niſi quale ⁊ qualitas. ⁊ id idē ẜm
genus ꝑdicamēti ē etiā iuſtitia. ⁊ ſic eſt ĩ om
nibus aliis ꝯtrariis que ſunt ẜm quale vl' ſe
cūdum qualitatē. Ex hoc autē foꝛte videbit
alicui ꝙ prima ꝯ̄ria ſint ĩ qualitate. ⁊ contra
hoc vr̄ eē ꝙ prima ꝯtraria videnť eē rarum
⁊ dēſum. hoc. n. videnť ꝓcedere calidū ⁊ fri
gidū ⁊ inducere ipſa. qꝛ rarū efficit calidū ⁊
ſpiſſū efficit frigidū. Sed ad hoc dicēduꝫ ꝙ
ĩ veritate prima ꝯtraria vēre ẜm actionē ⁊
paſſionē ſunt ꝯ̄ria ĩ qualitate ⁊ nō in poſitio
ne qꝛ ꝯtrarioꝝ ē mutuo ſe expellē ab eodē ſu
ſceptibili. expulſio autē hec fieri nō pōt . niſi
per actionē ⁊ paſſionē. ⁊ ideo ea que vere ſūt
ꝯtraria ſunt actiua ⁊ paſſiua adinuicē. ⁊ hec
pꝛima ꝯ̄ria ſunt calidū ⁊ frigidū . ⁊ ſubiecta
eoꝝ paſſiua ſunt humidū ⁊ ſiccū. quoꝝ vtrū
qꝫ reſpicit vtrūqꝫ illoꝝ vt ſbm. humidū. n.
ē ſbm calidi ⁊ ē ſbm frigidi . ⁊ ſiccū ē ſbm ca
lidi ⁊ ē ſbm frigidi ĩ materia eſali. calidū eſt
effectiuū rari. ⁊ frigidū ē effectiuū ſpiſſi. ⁊ ſic
pꝛima ſimpliciť ꝯtrarietas ē in qualitate pri
ma aūt diſpōne materie ē in diſpōne que nō
abſoluiť a qualitate que ē rarū ⁊ dēſum. Si
aūt quis dicat ꝙ leue ⁊ graue ſint prima cō
traria eo ꝙ motus localis ſurſum ⁊ deorſuꝫ
ſunt ad formā leue autē mouet ſurſum gra-
ue aut deoꝛſū . hoc oīo nihil ē. ⁊ ē determina-
tū ĩ phiſicis ꝙ motus ſurſum nō cātur a leui
tate nec motus deoꝛſum a grauitate. ſed po
tius a generāte vel remouēte ꝓhibēs ⁊ iđ ꝑ
ꝯ aliquo mō hꝫ formā generātis aūquā hē
at motū qui eſt ꝯ̄ñs formā generātis . ⁊ ideo
leue ⁊ graue nō ſunt pꝛia ꝯ̄ria mouentia. ſed
potius leuē cātur ĩ materia ꝑ rarū . ⁊ graue
cātur ĩ materia ꝑ denſum ⁊ ſic adhuc rema
net ꝙ calidū ⁊ frigidū que ſunt ĩ tertia ſpecie
qualitatis ſunt ꝯ̄ria. Si quis vero ad hoc
obiciat ⁊ dicat ꝯtra hoc ꝙ ſi ſimpliciter cali-
dū ⁊ ſimpliciter frigidū quoꝝ neutrūqꝫ de
ſuo ꝯ̄rio hꝫ aliquid admixtū ſunt ꝯ̄ria pꝛia.
tūc ſequit ꝙ nata ſunt fieri circa ſbm vnū ⁊
idē. nō aūt ſimpl'r calidū. ⁊ ſimpliciter frigi-
dū nata ſunt fieri circa idē. nullū. n. elemen
tū ē ꝙ manēs ĩ ſba eiuſdē elemēti hoc natuꝫ
ſit ſuſcipere. ergo iſta nō ſunt ꝯtraria pꝛima.
Ignis enĩ hꝫ nō admixtā caliditatē. ⁊ nō pōt
hēe frigiditatē ⁊ eſtatem. Adhuc dūꝫ ꝙ ẜꝫ ꝙ
caliditas ⁊ frigiditas ſunt qualitates pꝛime
ſic opponunť circa materiā pꝛimā elemēto-
rū. ⁊ circa illā nata ſunt fieri ẜm aūt ꝙ ſunt ĩ
generatis pꝛimis que ſunt elemēta . ſic ſunt
potentie naturales ꝯ̄ñtes eē elementoꝝ . et
iđ elemētis manētibus nō deſerūt ſbas ele-
mētoꝝ. ⁊ hoc mō circa idē nata ſunt fieri et
mutuo ſe inuicē expellētia ab eodeꝫ. Ex hoc
autē ꝙ in qualitate ē ꝯtrarietas pꝛima itelli
giť ꝙ ꝯtrarietas ĩ omnibus aliis generibus
in quibus ē nō ē niſi ĩ rōne qualitatiſ. pꝛimū
uero eſt cā oīum alioꝝ ĩ quolibꝫ genere ĩ quo
eſt pꝛimū. vnde etiā in quātitate ratiōe mo
tus augmēti et decrementi nō ē ꝯ̄rietas nō
ẜm qualitatē ſicut ĩ tractatu de quantitate.
dictū eſt ⁊ ſi ꝯ̄ria ſunt ĩ vbi vel in ſitu. oꝫ qđ
ſint ĩ eis ẜm ꝙ nō abſoluunť a qualitate đ hiſ
autē diſputatio pertinet ad phiſicum vel
vel methaphiſicum ⁊ non ad logicum . logi
cus enim non conſiderat ꝯtraria niſi ſcđm

ꝙ ſunt ī eodem genere. maxime diſtãtia. et
nõ ꝯſiderat ea ſm ꝙ prima ⁊ non prima.
Suſcipit autẽ qualitas magis ⁊ mi
nus. ⁊ hec ẽ ſa ꝓprietas ex ea que ꝑ
ceſſit cãta. ꝙ autẽ quale magiſ ⁊ mi
nus ſuſcipiat pꝫ īductione. albũ. n. magis et
minus alterũ altero dr̄ ſm albedinis ītẽſio
nẽ ⁊ remiſſionẽ. ⁊ ſiľr iuſtũ magis ⁊ minꝰ al
terũ altero dr̄ ſm itenſionẽ iuſtitie. ⁊ remiſſi
onẽ. hec autẽ nõ tm̃ ẽ in ipis que qualia ſunt
ſicut alba ⁊ iuſta. hec ẽt ipſa que ſunt qualita
tes a quibus tĺia dicunť qualia. ſuſcipiũt in
ſe ipis ſicut que dicunť cremẽta ⁊ diminuti
ones in ſe ipſis. Et dicit Boetius ꝙ hec fuit
ſñia platonis. hoc autẽ declarať exẽplo. cũ ſi
cut dñt cãdidũ qḋ ẽ cãdor. ſic candidũ conti
git ut dñt illũ cãdorẽ magis ītendi ꝑ maiorẽ
vt dicit nicolaus ꝑipateticꝰ luminis ꝯtrarii
admixtionẽ. quãuis autẽ hec ſit quodã quali
tatis ꝓpriũ. non tñ ꝯuenit oi qualitati. ſꝫ pľa
ſunt que ſuſcipiũt magis ⁊ minus. ⁊ non oia
que ſunt qualitates iuſtitia. n. cũ ſit qualitas
ſi dicať ſm ꝙ ī abſtracto ſignificat ſuſcipere
magis ⁊ minus põt quelibet ambigere vtꝝ
verũ ſit an ſm qḋ dr̄. Siľr autẽ ẽ etiam ī ali
is qualitatibus que afficiũt ꝑ inherẽtiaꝫ ſba
in quibus ſunt qñ ꝑ modũ abſtractiõis ſigni
ficať vt iuſtitia albedo ſanitas ⁊ huiuſmõi.
Quidã namqꝫ dubitãt de tlibꝰ. vtrum ma
gis ⁊ minus ſuſcipiãt quidã. n. iuſtitiã a iuſti
tia: ⁊ albedinẽ ab albedine aiũt tñ multi di
ci ſm magis ⁊ minus. ita ꝙ vna iuſtitia ſit
magis iuſtitia ꝗ̃ alia vel vna albedo magiſ
albedo ꝗ̃ alia. nꝫ dñt vnã ſanitatẽ ab alia ſa
nitate dici ſm magis ⁊ minus ⁊ cã ẽt dicti
eſt qḋ nomẽ vniuſcuiuſqꝫ abſtractoꝝ īponiť
ī termino ⁊ nõ põt itendi ⁊ remitti. iſti autẽ
dicũt ꝙ itenſio ⁊ remiſſio ſm magis ⁊ minꝰ
accidit qualitatibus ſm ꝙ ſunt ī ſbo recipiẽ
te ipas qualitates. dicũt. n. alteꝝ altero ma
gis ⁊ minus ſanitatẽ ⁊ iuſtitiã habere. ſm ꝙ
vnũ dicimus altero ſaniorẽ ⁊ iuſtiorẽ. Sic
ẽt dicũt ⁊ gramaticã ⁊ alias qualitates que
ſubiecta ẽ quibus ſunt afficiũt. ⁊ iõ affectꝰ ge
neraliter dicunť ſm magis ⁊ minus ieſſe. lꝫ
tñ antiqui diuerſa circa iſta ſentiãt tñ hoc in
dubitanť verũ ẽ ꝙ ſubiecta que ſm illos af
fectus qualitatũ dicunť qualia illa proculdu
bio ſm quaſdã qualitates recipiũt magis et
minus. ⁊ in pria ⁊ ī tertia ſpẽ qualitatiſ. hoc
enim mõ vnus alio diciť gramatitior ꝗ ma
gis hꝫ gramaticã. ⁊ ſic unus dr̄ iuſtior ⁊ ſani
or. ⁊ ſic eſt ī multis aliis prie. ⁊ tertie ſpeciei
qualitatibus. Sed nõ ẽ hoc ī quarta ſpẽ qua
litatis triangulus. n. et quadrãgulus ſm ꝙ
denominatiue dicta ſunt a triãgulatione. et
quadrãgulatione. Sic. n. dicunť qualia ⁊ nõ
qualitates ⁊ ſic dicta nõ videnť magis ⁊ mi
nus ſuſcipere triãgulꝰs ⁊ quadrangulus nꝫ
aliquod denominatũ ab aliis figuris vt cir
culus vel pẽtagonũ vel exagonũ. hec. n. non
dicunť ſm ꝑdicationẽ niſi de illis que diffi
nitionẽ eoꝝ recipiũt. hec autẽ oia ſunt ī terio
vnde oia de quibus ꝑdicať circulus noie et
rõne qualitatis equaliter ⁊ non ſm magis ⁊
minus ſunt ⁊ dicunť circulus. ea aũt que ſũt
de numero corũ que circuli nomẽ ⁊ rõneꝫ nõ
recipiũt illa inquantũ nõ ſunt circulus. ⁊ nõ
ſm magis ⁊ minuſ. ſed equaliter circuluſ ne
gať ī ipſis. hoc autẽ pꝫ ꝑ exẽpla. quadratum
. n. ⁊ quadrãgulũ circuli nomẽ ⁊ rõnem non
recipiũt. ſed ab vtriſqꝫ negať circulus. ⁊ iõ
quadratũ nõ magis ⁊ minus eſt circulus ꝗ̃
quadrãgulus. ẽ. n. quadratũ figura quatuor
lineis equalibus. ⁊ quatuor rectis anguľ cõ
cluſa. ⁊ quadrãgulus ẽ figura quatuor rectis
lineis quarũ due oppoſite ſunt equales ſibi
īuicẽ aliis nõ oppoſitis iequales. ⁊ quatuor
rectis angulis ꝯtẽta. ⁊ neutra iſtarũ ſuſcipit
circuli nom̃ qꝛ circulus ẽ figura plana vna
linea contẽta in cuius medio punctuſ eſt qui
vocať centrũ. a. quo omnes linee recte duc
te ad circumferẽtiam ſunt equales. ⁊ hec rõ
neqꝫ quadrato ꝯuenit neqꝫ quadrãgulo. qḋ
altera ꝑte longius ẽ. ⁊ iõ equaliter. ⁊ nõ ſcḋꝫ
magis ⁊ minus quadratũ. ⁊ quadrãgulũ nõ
ſunt circulus. nulla. n. taliũ figurarũ recipit
diffinitã rõnem circuli. Simpľr autẽ loquẽ
do ſiue vľr ſi vtraqꝫ iſta nullo mõ recipiunt
huiuſmõi ꝙ ꝓpoſitũ ẽ. hoc ẽ circuli rõneꝫ ſe
cũdum aliquẽ mõꝫ. tũc ſequiť ꝙ alterũ iſto
rũ nõ dr̄ ſecũdum magis ⁊ minus eẽ circuľ
qꝛ ꝙ ſm magis ⁊ minus eẽ vel nõ eẽ dr̄ ali
quo mõ ꝑticipat nomẽ ⁊ rõem eius qḋ ꝑtici
pat ſm magis ⁊ minus. Concludiť ergo ꝙ
nõ oia qualia ſuſcipiũt magis ⁊ minꝰ ambo
rũ. ita ꝙ predictorũ ꝓprioꝝ nihil ẽ ꝓprie ꝓ
priũ qualitatis. neutrũ. n. illoꝝ conuenit om
ni ⁊ ſoli ⁊ ſemper. Eſt aũt attendẽdum ꝙ ſi
cut dicit Boetius dicit ab Alexãdro accipi
ens in comento libri predicamentorum fue
rũt tres ſecte antiquorũ circa hoc ꝗ Plato. n.
qui ponebat formas dixit intenſionem ⁊ re
miſſionem fieri ī qualitatibus maxime pri
me ſpeciei. ſicut circha habitus ⁊ diſpoſitio
nes. que dona dixit eẽ deoꝛuꝫ ſicut expſſe le
gitur in libro qui īmenonis aſcribitur per ī
miſſionem boni diuini plus ⁊ plus. ſicut al
bedo plus ⁊ plus ẽ albedo cui īmittitur plus
⁊ plus de claritate luminis. ⁊ ſic dixit in ten
di omnes virtutes. Alii autem quidam epi
curi dixerunt per incrementa ꝑtiũ ſbi fieri ī
tenſionẽ vt albedo vel iuſtitia ſit plus ⁊ mi
nus ꝗ̄ pľ ⁊ minꝰ occupat ⁊ iſormat ꝺ ꝑtibꝰ ſbi
Media autẽ Ari. ⁊ ꝑipateticoꝝ opinio ẽ ꝙ
ītẽſio fiat circa qualitatẽ ſm īherẽtiã. qua

litas iheret ſbo dupliciter ex parte ſbi et ex parte qual itatis. ex parte ſubiecti. quidem ex hoc q plus ⁊ minus aptat qualitati recipiende. ex pte autē qualitatis duplicit. ſi. n. hʒ ꝯtrariū. tunc plus ⁊ minus itenditur ſm maiorē ⁊ minorē ꝯrii admixtionē. ſi autē nō habet cōtrariū. tūc plus intēdit ſm maiorē vel breuem acceſſum ad nature terminum cui nomē ⁊ a qua nomen imponit et hoc eſt dicere ad verā nominis īpoſitionē. poſitio āt platonis nō hʒ hic ꝓbari nec iꝓbari. ſed i prima philoſophia hic āt dici pōt q ſi additione poni diuini fieret itenſio i qualitate difficile eēt valde dicere qualiter addēdum ei cui addit coniungeret. ⁊ tū illud q augetur augeat per additū aliquod. adhuc difficile eēt iuenire qualiter differt augens ab aucto vel vtrum virtus augēs eēt in augente vel in eo q auget ⁊ alia multa difficilia ſunt circa illud. quāuis theologizantes hāc opiniōē ſequi videant. Quod autē dicunt epicuri ꝓ halius dictū fuit. quāuis i hoc nō pfectū ſit. qd dicūt ſm ptes quātitatiuas ſbi magis ⁊ minus i quātitate eē. cū videamus paruum albius eē q̄ magnū. ſicut margarita fulgens albior ē multa ceruſa. media ergo pipateticoꝝ opinio vera ē ⁊ tenenda. ad hanc. n. pauciora ſequnt iconueniētia.

Roprie autē ꝓpriū qualitatis ē q ⁊ oī conuenit ⁊ ſoli. ⁊ ſm qualitateʒ qualia ſimilia. aut diſſimilia dici. vnū. n. in qualitate ē ſimile. ſicut vnū in ſba ē idem. ⁊ vnū in quātitate ē equale aut igit i diuerſis ē eadē qualitas. aut diuerſa. ſi eadē tunc dicunt illa ſic affecta ſimilia. ſi autē diuerſa. tunc dicunt illa ſic affecta diſſimilia. vt ēt dicit Boetius. ſimilitudo eſt rerū differentiū ſba ⁊ ſbo qualitas eadē. ſimilia igitur ⁊ diſſimilia ſm ſolas dicunt qualitates. ſile enim ⁊ diſſimile alterū alteri nō ē ſm aliqd aliud p̄dicamētū. niſi ſm illud qd ē quale hʒ p̄dicamentū qualitatis. ꝓprie ergo ꝓprium qualitatis ē ſm eam ſimile vel diſſimile alterū altero dici. Cū autē dicit q ſimilitudo eſt eadē qualitas i differētibus ſba ⁊ eē. non pōt accipi eadē numero qualitas qꝛ eadē numero qualitas nō pōt eſſe in differentibus numero. cū qualitas ſicut ⁊ alia accidentia numerent numero ſubiecti. nec ſufficit q ſit eadē genere qꝛ ſic oīa eſſent ſimilia. nihil eſt q aliquam nō ſuſcipiat qualitatē relinquit. q ſimilia ſunt quoꝝ qualitas eſt vna ſpecie vnde quādocunqꝫ oſtendētes erimus ꝯuenientia diuerſoꝝ i vna qualitatis ſpē. dummō ſimpliciter ⁊ non ſm quid iſit vtriqꝫ oſtēdemus qm̄ illa ſunt ſimilia. ſi aūt qualitas illa vni ieſſet ſm quid ⁊ alteri ſimplicit. tunc per vnā qualitatē que ſic ineēt vtrqꝫ non probaret q illa eſſent ſimilia. niſi ſm quid. qꝛ aliter ethiops qui ē albus ſm dentes ⁊ nix que ē alba. ſimpliciter eēnt ſimilia quod ē falſum. ⁊ ideo ēt gramaticus pfectus nō eſt ſimilis gramatico diſcipulo i gramatica. ſed diſſimilis ⁊ in aliis eſt ſimiliter. ſed obiciunt quidaʒ de hoc q Boetius dicit q ſpēs eſt eſſentialis ſimilitudo idiui duoꝝ ⁊ genus ē eſſentialis ſimilitudo ſpecierū. ergo ſm genus ⁊ ſpeciem aliquid dicet ſimile alteri ⁊ diſſimile. cuʒ tū genus ⁊ ſpecies nō ſint qualitates eoꝝ quoꝝ ſunt genera ⁊ ſpēs. Ad qd dicēdum q ſimilitudo primo ⁊ p ſe eſt in qualitate ⁊ ſm qualitatē. per poſterius autē in his. que quāuis eſſentialiter nō ſint qualitates. habēt tamen modū predicationis i quale ſicut ſunt forme ſubſtantiales. ⁊ ſi dicat q nec genus nec ſpecies predicat i quale. ſed in quid dicendū q predicari i quid nō habent inquātum ſūt forme ſed iquantū ſunt formalia vel formata ꝑ differētiam conſtitutiuā que ē forma q aūt ſimilitudines ſunt ſpecierū vel indiuiduoꝝ habēt in quātum ſunt forme ⁊ qualitates eſſentiales ſpecieꝝ vel idiuiduoꝝ. hoc igitur ē proprie propriū.

Irca autē ea que dicta ſunt nō decʒ aliquē turbari tanquā nos nobis cōtrariū dicamus. ea eē genera primꝰ ea que prius diſtincta eē determinauimꝰ qm̄ diximus diuerſoꝝ generū nō ſubalternatim poſitoꝝ diuerſas eē ſpecies. ⁊ differentias. hec. n. adhuc certa ſunt ⁊ firma veritate confirmata ⁊ ſtabilita. nemo ergo de hoc ꝯturbetur q de qualitate ꝓpoſitū facientes. ⁊ tractantes multa de relatiuis iterpoſuimus. habitus. n. ⁊ diſpōnes que ſunt i prima ſpecie qualitatis ſunt de numero eoꝝ que ſūt ad aliqd habitus. n. alicuius habitus i omnibus. n. talibus pene ipſa genera ad aliquid dicunt nihil autē eoꝝ i talibus que ſingularia ſunt ad aliquid ſunt aliter ſpēs ſm noīa ſperum nō dicunt ad aliquid. ſed i generibus. ⁊ ſm noīa generū ſunt ad aliqd nā cū diſciplina ſit genus itellectu aliū hitus diſciplina hoc ipʒ q ē alterius dicit. ⁊ ad aliquid dicit. ēt diſciplīa alicuius diſciplīa qꝛ diſciplīa dr alicuius diſcipliati diſciplia. ſʒ eoꝝ que ſunt i hoc genere q ē diſciplia ſingularia ſiue ſpēalia nihil hoc ipſū q ē alterius dr ut aliqua gramatica nō dr alterius ſm q ē grammatica non. n. dicit gramatica quedaʒ. nec muſica. ſed quedā gramatica dicit alicuius diſciplina nō alicuius grāmatica. ⁊ muſica dicit alicuius diſciplina. nō alicuius muſica. ꝓp qd quecūqꝫ iſtarū ſingularium p ſe ſunt qualitates. ⁊ nō ſunt ad aliquid. huius autē cauſa ē qꝛ ſingulariter accepta vt quedā gramatica. ⁊ quedā muſica i ſe ipſis claudūt ea quo

rū ſunt. ⁊ ad que dicunt. ⁊ iō nugatorie extri
ſecus apponeret. hec tñ in ſpecie. ⁊ in ſingu
lari qualitates ſunt q: ſecūdū ea. quales di
cimur: cuȝ hec hēmus. ⁊ ſm ꝙ dicimur ha
bemꝰ ea vt adepte quales ſm ea. ſciētes. n.
dicimur eo ꝙ hēmus ſingulas ſciētias. ſciē
tes autē dici ē quales dici ſm ſciētias. ꝓpt
qd̄ hec etiā erūt qualitates. quāuis ſm genꝰ
dicant ad aliqd̄. ⁊ hoc ē ſm ſingulas ſciētias
ſm quas ēt dicunt quales ⁊ ſciētes. hec aūt
ſm ꝙ quales dicimur. ſm ꝙ huiuſmōi ē nō
eſt de numero eoꝝ que ſunt ad aliquid. Am
plius adhuc alia cā eſt ꝙ nō oȝ ex talibus cō
turbari q: nihil ē incōueniens ſi ꝯtingat idē
⁊ quale ⁊ relatiuū eē ſm diuerſa que ſunt i
illo ſm. n. diuerſa que ſunt i ipo nihil ꝓhibȝ
idē ipm i diuerſis generibus enumerare. et
ſic grāmatica. vt ē ſciētia recte ſcribēdi rec
teqȝ ꝯponēdi quales nos facit. ⁊ eſt i genere
qualitatis. vt autē ē diſciplina ē in eo ꝙ ē ad
aliquid. ⁊ ſimiliter albū ꝑ hoc ꝙ ſubiectū di
cit i ſubſtātia eſt. ꝑ hoc autē ꝙ quale dicit ſb
iectū eſt i qualitate. hec ergo de quali ⁊ qua
litate dicta ſunt.

Abitis quatuor vocibus. quatuor
genera rerū ſignificātibus in quibꝰ
ſba ꝑdicat id. quod ſimpliciter eſt
ens. ⁊ ꝑ ſe ipm. quātitas predicat
ens i alio ꝑ quod ipſa ſubicit. ⁊ ſubſtat multꝭ
aliis accidentibus. ⁊ etiā motui. q: illi nō ſu
bicitur ſba ſimpliciter. ſed ſba quāta in omi
bus illis dicūt formas que i maiori ꝗtitate
maiores. ⁊ in minori minores. ſicut ſunt om
nes qualitates actiue ⁊ paſſiue. ꝑ hanc ſubi
cit motui ⁊ mutatiōi que illis ſubicit mate
ria quātitate determinata. ꝓp qd̄ ēt quatum
ſeperatā rationē hȝ a phiſico. ⁊ ē ſm rōnem
aut ipm ſicut mathematicū. aut phiſicū. ad
aliquid āt ꝑdicat id ꝙ ē ꝯperatū ad aliquid.
qui modus imixtus ē oībus ſex ꝑdicamētis
⁊ iō vt ꝑcipiū ad alia ꝑmitti debuit. hita
ēt qualitate ⁊ qualibus ēt generalē modum
ꝑdicādi i quale hȝ que quodā mō ineſt oībus
aliis. ꝓpea ēt ꝑmitti debuit vt hic ſba prece
deret. vt omni ſbm. quātitas vt ſbm ad phi
ſicū. ad aliquid autē vt modus alioꝝ ꝯparꝰ
quale autem ⁊ qualitas vt modū ꝑdicandi
dans reſiduis oībus. Reſtat. n. dicere đ his
que nō hn̄t res abſolutas ꝑdicare nec modū
ꝑdicādi hn̄t ab illis abſolutū. hn̄t. n. moduȝ
relationis ⁊ qualitatis ⁊ addūt aliqd ſuper
vtrumqȝ ꝑ quod efficiunt ſpēalia predicamē
ta. ꝓp qd̄ ipſa ſex genera cauſāt ab aliis qua
tuor que prehita ſunt. ⁊ nō cauſant ab ipis
ſicut inferiora cauſant a ſuperioribus quia
ſi hoc ita eſſet ꝯtinerent in eis ſicut i ſuis ge
neribus. ſȝ cāntur. ex oppoſitiōibus ſupradi
ctoꝝ generum ad aliud cū tñ ſm cām eādeȝ
vel diuerſam nō dicant ad ꝯuertētiam ſicut
actio a forma. vel qualitate ſbali. vel accidē
tali ꝯperata ad id qd̄ actioni ſubicit. paſſio a
materia vel ſbo qd̄ agēti ſubicit ⁊ i qualita-
te accidētali actio. i. potētia naturali. paſſio
a naturali i potātia. Quando vero nō a tem
pore. ſed a tēporis adiacētia. vbi aūt nō a lo
co. ſed a loci circūſcriptiōe. poſitio āt. a ꝑtibꝰ
ſm ordinē cōꝑatis iter ſe ⁊ toto ⁊ i loco. habi
tus autē a ꝯpoſitione extrinſecoꝝ ad totum
ſbm de quibus oībus nō magnū hic oportet
facere tractatū. eo ꝙ hic ſpēaliter itendimꝰ
de quatuor que alioꝝ ſex ſunt cauſa. poſtea
autē i alio libro de aliis ſex ē tractādū inter
hec primū ē predicamētū actionis qd̄ ē de
facere. ⁊ q: actio ē in patiēs ꝑ effectū ꝓcedēs
virtus agētis. iō cū hoc genere. oȝ ēt de pati
determinare. Sciēdū ꝙ Ari. i ſeptimo ethi
coꝝ ponit diſtinctioneȝ inter agere ⁊ pati. et
dicit ꝙ actio ē ꝓprie i humanis volūtatibꝰ
ſicut ſunt ꝯſiliari. ⁊ elligere velle ⁊ huiꝰmōi
de quibus ē prudētia virtus. facere autē q:
virtus efficientis ꝑ effectū ꝓcedit i patiens
ſicut materiā extrinſecā. ſicut ē ſecare vel do
lare vel aliqd taliū de quibus cū certa rōne
ē ars mechanica. ſȝ q: nos hec nō ꝯſideramꝰ
niſi ꝑdicatiōis modū. hic generaliter itendi
mus de facere vel agere ꝓut cōiter ſe habēt
ad vtrūqȝ. ſ. agere ⁊ facere. ⁊ dicimus oēȝ il
lā vocē agere vel facere ꝑdicare ꝙ ſignificat
actiuā virtutē in effectuȝ ꝓcedere ab agente
i id qd̄ agēti ſm illā virtutē ſubicit ſicut ē in
telligere ſecare ⁊ vrere ſm totū illū moduȝ
quo ſignificare pōt ſm totū ſuū decliniū ſȝ
oēm modū verbalē ſuū vel ēt ꝑticipialē. q:
ēt ꝑticipiū ſignificat cū actiōe ⁊ tēpore ſicut
ale ſiue huiuſmōi vel ſecās ſiue quācūqȝ tlēȝ
ſilem illis hȝ ſue ꝑdicatiōis ſignificationeȝ.
iſte. n. modus ſignificādi reȝ ꝑdicabilē n̄ pōt
reduci ad aliqd̄ aliud ꝑdicamētū. ꝑ oppoſitū
aūt paſſionē q̄ ē ab actore receptō ad ſimpli
cē actū agētis receptionē. ſiue ex hoc imutet
patiēs vt i actione phiſica paſſū imutat i ali
ud vt i phiſicis ſiue n̄ imutat. ſȝ logice loquē
do de pati cōter ſumit ꝓut ē vox rē ꝑdicamē
ti ſignificās q̄ ē ſuſceptio actus agētis ſimplr
ꝓut ē ſuſcipiēs ipm tm̄. hic. n. modus ad nl
lū aliud reduci pōt ꝑdicamētū. ⁊ ꝓpea enūe
rata ſūt hec duo iter ꝑdicamēta. q: ſic dicūt
⁊ ꝑdicant pria quidē rerū ꝑcipia. ꝑcipiū
ē illud i quo ſue coordinationis ſm cōitatē ē
reductio ⁊ ꝙ ad nullū vt genꝰ reduci pōt ſic
ergo eo ꝙ ē agere accepto diſtīctio ē i agētibꝰ
eo ꝙ virtꝰ agētis i effectu ꝓcedēs ab ipo aliq
ꝑ ſe ipm agit ſicut agit itelligētia ⁊ aīa aīn āt
nō ꝓcedunt ab ipa per qualitatem agentem
ſicut eſt agere a calefaciente. vel infrigidan
te. Et quandoqȝ eſt proceſſus ab hoc agen-

re per organum ⁊ inſtrumentum. vt ſeccari
ſignificat agere ⁊ ad omnia. communiter ſu
mitur facere vel agere quando eſt predica-
mentum. ⁊ ſimiliter id quod eſt pati conue-
nienter ſignificatur per verbum. ⁊ non ita
conuenienter per nomen melius.n. dicitur
agere vel facere ꝙ̃ actio vel factio. ⁊ melius
dicitur pati ꝙ̃ paſſio qꝛ nominaliter ſignifi
cant vt in quiete ⁊ ſine tempore. ꝙ non cõue
nit cum agere ⁊ pati. his enim ſic determina
tis non videt̃ aliud dici debere hic de age
re ⁊ pati niſi ꝙ ſuſcipiunt contrarietates fa
cere ⁊ pati. eo ꝙ contraris virtutibus cauſã
tur. ⁊ quia recipiunt contrarietatem. neceſ-
ſarium eſt ꝙ etiam recipiant magis ⁊ mi-
nus ſiue intenſionem ⁊ remiſſionem quia ac
tiones. ⁊ paſſiones contrariarum virtutum
ſunt contrarie ſicut calefacere contrarium
ē et infrigidare eo ꝙ calidum contrarium
eſt frigido. Et humectare ad exſiccare con-
trarium eſt eo ꝙ humidum eſt contrarium
ſicco ⁊ ſic ſe habent albificare. et nigrificare
⁊ actiones omnium contrariorum ſic ſe ha-
bent ad inuicem. ⁊ ſic eſt in actionibus anie
quia ſic delectare contrarium eſt ad cõtriſta
re. et ideo agere ⁊ pati recipiunt ꝯtrarietatē
quia ſicut calefacere contrarium ē. ad frige
facere. ita calefieri contrarium ē ad frigefie
ri. ⁊ ſic delectari ꝯtrariū eſt ad contriſtari. ſi
cut delectare ad cõtriſtare. quia recipere cõ
trarium ē cauſa eiuſdem ꝙ eſt recipere ma
gis ⁊ minus ſicut ſepe dictū eſt. ideo iſta reci
piunt magis ⁊ minus. quamuis inteſſionem
nõ recipiat ſecūdum gradus operationis. ta
men ipm agere. ⁊ ipm pati ſunt res recipiē
tes magis ⁊ minus. ⁊ hec itēſſio cauſatur ex
itenſione virtutis in agendo ⁊ intēſſione vir
tutis paſſiuē i patiendo. et ſic calefacere eſt
magis. ⁊ minus. ⁊ in paſſione cõtriſtari. et
calefieri ē ſecundū magis ⁊ minus. recipit
ergo magis ⁊ minus facere ⁊ pati. De his
autē duobus ſimul determinar̃ oportuit qꝛ
vnū eſt cauſa alterius. ⁊ alterum ē effectus
ipſius. tamē illud quod predicat vnum iſto
rum nõ continet̃ ſub alio ſicut ſub genere.
De his igitur duobus quãtum ad preſentē
ſpectat intentionem tantum hec dicta ſunt.

Situs autem eē. hoc ē poſitum eē
ſecūdum ordinē partium ad inicē
⁊ i toto ⁊ in loco totius ⁊ partium
his que ad aliquid ſunt. quedā ſꝫ
que ſunt relationes. quedã denominatiue a
poſitionibus dicunt̃ ſicut aſperū ⁊ lēue. ra
rum ⁊ demiſſū. ⁊ huiuſmodi quecunqꝫ ſitus
partiū in toto ⁊ in loco ſignificãt. De reliqs
autē p̃dicamentis que ſunt quãdo et vbi. et
habere eo ꝙ manifeſta ſunt nihil aliud i hoc
loco dici oportet ꝙ̃ que in pricipio i anteha
bitis dicta ſunt. quia. ſ. vnūquodqꝫ illoꝝ vnū
per ſe ſignificat predicamētum quãdo quidē
nõ tempus ſignificat. ſed eē temporis ſcđm
aliquã temporis differētiam vt heri quidē
fuiſſe aut cras futurum eē. aut longe a p̄nti
aut prope. ⁊ a preterito ſimiliter olim fuiſſe
aut iam. aut dudū. ⁊ aliquos huiuſmõi. hoc
enim predicamētum nullū aliorum ſignifi
cat. Et ſimiliter ē de vbi vt hic eē. aut eſſe i
foro. aut i theatro. ⁊ que huiuſmodi habēt
predicationē. ſic enim ſignificãt. vbi.n. non
eſt locus. ſed in loco qualiter eē ſuum, ⁊ qñ ñ
eſt tempus. ſed i tempore eē. ⁊ ideo ſpeciale
oportet eē predicamētum. habere autē com
perationē habētis ſignificat ad habitum cir
cūdantem. ꝙ̃uis habere dicatur multiplr
ſicut in ſequētibus iſtius libri determinabit̃
predicamētum. n. eius quod ē habere non
dicit niſi relationē ad habitū exteriorē qui
ſe mutat ad figuram ⁊ circūdationem habi
tus. ⁊ hoc ē habere ſicut dicimus vel bene.
vel male haber̃ veſtimētum ad neceſſitatē
vel decus hñtis. Sic.n. generalis vox eſt
ens predicãs ꝙ in nullo alioꝝ predicatur. ⁊
ideo hic ſecūdum itentionem huius libri ni-
hil aliud de his eē vr̃ dicē ꝙ̃ que i principio i
enumeratione predicamētorum dicta ſūt. ſ.
ꝙ hoc habere ſignificat ⁊ predicat calciatū
eſſe vel armatū eē. vbi autē predicat in loco
eē. Quãdo etiam heri vel cras vel hodie eē
⁊ alia quedã que de his dicta ſunt in iſtius li
bri parte prima. vbi predicamēta enumera
ta ſunt. De ꝑpoſitis itaqꝫ generibus ea que
dicta ſunt ſufficiant. adhuc etiã in libro ſex.
principioꝝ ſigillatim tractabimus de his d̃
quibus hic non eſt tractatum.

Omnibus igit̃ iam determinatis.
que de predicamētis dicenda eſſe
videbant̃ iquantum p̃dicamētum
eſt ſub vno cõmuni nomĩe predica
biliū coordinatio. nõ.n. omnia quecūqꝫ mõ
coordinata reducunt̃ ad genus vnū. ideo qꝫ
poſt predicamēta oportuit ſequi tractatum
de his que quidē coordinãda ſunt. ſꝫ ad vnū
genus predicamēti reduci nõ poſſunt. ⁊ hec
ſunt oppoſita que i pluribus generibus inue
niunt̃ ⁊ ea que ſunt prius ⁊ poſterius. et ea
que ſunt ſimul. motus ⁊ habitus. hec enim
omnia talia ſunt cū ipſis nominibus coordi
nabilitatem habentia. ⁊ tamē ad vnū aliqꝺ
genus predicamēti reduci nõ poſſunt de his
igit̃ quinqꝫ neceſſe ē tractatū facere ſpēalē
ſecundum ꝙ ad logicum pertinēt quãuis.n.
oppoſita ſint in rebus. ⁊ in entibus que con-
ſiderat methaphiſica. tañ oppoſitio que po-
nitur inter ea intentionis eſt. ⁊ cum inten-
tio rationem dicat cuiuſdam ordinationis.
⁊ illã hꝫ logicus ꝯſiderar̃. ⁊ ſilr ē d̃ his q̃ ſꝫ

ſimul in oībus ea quidem que ſunt oppoſita vel prius vel poſterius. ⁊ ſimul ſunt in natura rerū forme. aut itentio oppoſitionis ⁊ prioritatis. ⁊ ſimul ponit̄ a ratione motus aut ſecūdū omnes ſui deffectus ē i natura reductio autē ad vniuerſale. ⁊ ad genus oꝫ ꝙ ſit in ratione. ⁊ ideo motus cū ſit predicabile quidē de multis oportet ꝙ ſm hoc a logico ⁊ ſꝫ formā coordinationis pdicabiliū tractaret̄. ē autē adhuc coordinatio eius quod ieſt cū eo cui ineſt. ſiue hitum habente. qđ licet ex pte hñtis ſit ſecūdum genus vnū tamen ex parte habiti eſt ſecūduꝫ modos multos ad vnū ⁊ idem genus nō reducibiles. ⁊ ideo oportuit ēt tractare de habere ſecūdum rationem coordinationis eius quod habet̄ ad id ꝙ hꝫ ⁊ ſic complet̄ omnis coordinabiliū ⁊ predicabiliū coordinatio quā ſequitur actus rationis qui ē predicabiliū rerū de quibus ꝯponitur compoſitio. accipiunt̄ autē eorū quiqꝫ coordinationes penes que ſunt in pluribus generibus aliquo modo coordinationis vnā rationem habētibus. hec.n. aut penes oīuꝫ generū diuerſitatē ſꝫ accepta. aut penes ea que ſunt in generibus ꝯtenta aut penes coordinabiliū coordinationē ad ſubſtantiā. ſi accipiunt̄ penes oīum generum diuerſitatē cuꝫ ſicut dicit Boetius oppoſitio ſit prima cauſa diuerſitatis. tunc eſt oppoſitio. quia omnia diuerſa per diuiſionem que eſt ꝑ oppoſita exeunt ab vno aliquo ⁊ eſt oppoſitio cauſa diuerſitatis. Si autem ſumitur rō coordinationis penes illud quod eſt in quolibet genere. aut ſumitur penes naturam eoruꝫ que ſunt ordinata in genere. aut penes ea i qbus ſtat coordinatio. ⁊ per que fit diuiſio coordinatorum. ⁊ ſi primo mō ſumit̄. tunc cū ordinata i genere non ſūt niſi genus. ⁊ ſpēs inducit̄ tractatus de eo qđ ē prius ⁊ poſterius. qꝛ genus ſe hꝫ i coordinatione ſicut prius ⁊ ſpecies ſicut poſterius. ⁊ prius ⁊ poſterius ē ratio coordinationis eorum i genere vno Si autē ſumit̄ penes ea i quibus ſtat coordinatio tota. et per que fit diuiſio coordinatoruꝫ. tunc erit tractatus de ſimꝉ que ēt ⁊ idiuidua in quibus ſtat coordinatio ſunt ſimul natura ⁊ diffinitione ꝑ quam fit diuiſio coordinatarū et quo ſunt oppoſite ſimul exeuntes ex eodem genere ſunt ſimul natura. hac ergo de neceſſitate tractandū ē de eo quod ē ſimul. qꝛ autem in oī natura cuiuſlibet generis ē potentia ⁊ actus ⁊ iter hec aliquomō motus ⁊ ideo ēt motus ē in omnibus generalius. ideo neceſſe fuit. etiam de illa ratione coordinationis predicabilium deter minare ⁊ ideo oportuit tractare de motu ſm oīꝫ ꝯitatem quam i motibus ponit̄ ratio coordinās predicabilia ad vnum coē qđ i generibꝰ pꝉribus inuenitur. Si autem ē ſm ordinationem illoꝝ generum ad primum que eſt etiā coordinatio quam rō ponit̄, ſic a logico neceſſe fuit tractare de hre. ⁊ in his ſufficientia eſt coordinationis predicabiliū. ⁊ per ipſam diuiſionē patet ordo capituloꝝ iſtorum qꝛ prius eſt id qđ ſumit̄ ſecundum ipſoꝝ generum diuerſitatē ꝗꝫ quod ſumit̄ penes ea que ſunt in genere ⁊ ſic oppoſitio ē ante omnia alia. Adhuc prius ē quod ē in genere ſm ſubſtantiam ſue coordinationis ꝗꝫ id qđ eſt in gener̄ ſecundum reductionē ad ens generis. et ſic prius ⁊ ſimul ſunt ante reliqua. Adhuc ꝙ eſt in genere ſecundum reductionem ad cōe ꝙ eſt hoc genus vel id ē ante reductionem ad vnum ꝙ eſt hñs vt ſubiectū. ⁊ ſic capitulum de motu ē capitulū de hre. patet igit̄ ſufficiētia poſt predicamētorum ⁊ ordo eorum ad iuicem qꝛ etiam prius ē ante ſimul. qꝛ in coordinatione prius ſunt ipſa coordinata ſcđm rationem ꝗꝫ ea in quibus ſtat coordinatio ⁊ ď his hac de cā que dicta tractanduꝫ eſt.

Inter illa ergo primo tractanduꝫ ē de oppoſitione que forma ē ⁊ intentio rōnis eſt poſita ſibi ea que oppoſita ſunt ideo inquātum ſtat ſomp ea que ſunt ⁊ etiam aliquo modo forma ē entis inquātuꝫ autē actu aꝉ oppoſitio ē cōperatio rōnis qua vnum oppoſitorū ꝯperat alteri. tunc ē forma ⁊ intētio que attingit ⁊ ñ ens inquantum ens opponit̄ non enti tā in cōtradictoriis ꝗꝫ i priuatie oppoſitis et etiam i ꝯriis ſecundum ꝙ contraria ad priuationem ⁊ habitum reducunt̄ hoc non eſt inconueniens ꝙ intentio vel forma que potētialiter ē in rebus ⁊ actualiter in rōne fit ⁊ entis ⁊ nō entis qꝛ ratio comperans vnū alteri comperationem facere non pōt niſi reſpiciat. ⁊ ſtet aliquo modo ſiue vtrumqꝫ ⁊ ſic quidem oppoſitio ſimpliciter ē forma entis ſecundum quid aūt ēt eſt non entis. Ex his etiam patꝫ ꝙ oppoſitio aliquo mō forma eſt vnius ⁊ aliquo mō multoꝝ. eſt.n. vnius ſm ꝙ vnuꝫ cōſideraf oppoſitū alteri. ſed nō eſt forma que abſolute ſit in vno. hoc ē in vno reſpectu alterius. Eſt etiā oppoſitio multoꝝ qꝛ dicimꝰ ꝙ illa vel illa ſunt oppoſita. ⁊ hoc ē ꝙ per rationem vtriuſqꝫ oppoſitorum comperata ē ad alterum ⁊ ſtat ſic i oppoſitis. hoc.n. mō forma ꝗ non eſt abſoluta poteſt eē multoruꝫ Ex his etiam patet ꝙ oppoſitio inꝗtum oppoſitio ſecundum genus ē ad aliqđ. quāuis ſpēs oppoſitionis nō ſint ad aliqđ niſi mediante genere hoc ē reduplicatione ad genꝰ ſic vt dicatur ꝙ ꝯtrarietas inꝗtū ē oppoſitio ē ad aliqđ ſecundum ꝙ in antehabitis dictuꝫ eſt ꝙ grāmatica. ſm ꝙ eſt diſciplina ē ad aliqđ ⁊ non ſecūdū ꝙ ē grāmatica vel hec ſcia.

Et ſi quis obiciat ꝙ relatio eſt forma eorum
quoꝝ utrunqꝫ eſt ens actu. oppoſitio autez
pōt eē eorum quorũ alterũ eſt non ens. et ꝙ
iō oppoſitio non ſit relatio. Adhuc aũt qꝛ re
latio eſt ſm genus vnum tantuz. oppoſitio
aũt eſt in pluribus generibus. et ꝙ ideo op
poſitio nõ eſt relatio. dicendũ ꝙ he argumē
tationes non ualēt. qꝛ oppoſitio ſicut ãte dic
tum eſt eſt itentio quam pōit ratio ſuper res
et iō relatio que ponit ibi a ratione intētio
eſt. et talis relatio eſt ē relatio ētis. quod ut
oppoſitum ē et non ut res ē in rõne. et tale
ens ſufficit relationi que eſt poſita ſicut intē
tiones. Ad aliud aũt dicendum ꝙ quanuis
relatio ſit vnum genus nõ tamē ꝓpter hoc
ſequit ꝙ relatiua ſint in genere vno õi mõ.
oppoſitio aũt ē diſtantia relatorũ adinuicē.
et hoc mõ eſt i diuerſis predicamētis. ſic er
go pꝫ quid ſit oppoſitio. eſt. n. ut dicit boeti⁹
hoc habēs ꝙ oppoſita nõ poſſunt eē ſimł in
vno et eodem. vnde oppoſitio eſt repugnã
tia uel eēntialis diſtantia aliquorũ ſe nõ per
mittentium eē in eodem ſił. Nũc ergo q̄ren
dum eſt ſm oppoſitionis diuiſionem quoti
ens ſiue quot modis ſolet vnum opponi al
teri. Dicit ãt alterũ alteri ſiue vnuz alteri
opponi quadrupl'r. hoc eſt vno quatuor mo
dorũ. aut. n. oppōit ut ad aliquid. aut ut cõ
traria aut ut habit⁹ et priuatio. aut ut affir
matio et negatio. oppoſitio. n. quo ē forma
rõnis ſm intētiones que i rõne ſunt que re
ſpicit tam ens q̃ʒ non ens. aut eſt inter ea q̄
actu ſunt aut inter ea quoꝝ vnum ē et alte
rũ non ē. ſi ãt eſt inter ea que actu ſunt ⁊ ſuis
formis repugnãtiam habēt oppoſitiõis. tũc
aut ſe ſunt expellentia ab eodem ſuſceptibili
ſm potentiam et actum. aut expellētia ſe ſꝫ
actum non ſcðm potentiã. ſi primo mõ tũc
eſt oppoſitio ſm ad aliquid ſicut pꝫ in patre
et filio. Idem. n. reſpectu eiuſdez pater. nec
eſt nec pōt eſſe filius. Si ãt ſe expellãt ab eo
dem ſm actum et non ſm potentiã. tũc eſt
oppoſitio cõtrarietatis. et iſte due qꝛ ſunt ſu
per ens aliis duabus oppoſitiõibus preordi
nande ſũt. et qꝛ oppoſitio relationis expellit
oppoſitum ſm actum et potētiã. ꝯrietas ãt
ſm actum tm̃. iō oppoſitio relationis ponit
ante oppoſitionem ꝯtrarietatis. Si aũt eſt
inter ens ſimpl'r et nõ ens tũc aut eſt inter
ens ſimpliciter et non ens ſm quid. aut in
ter ens ſimpl'r et non ens ſimpl'r. et primo
quidem mõ ē oppoſitio iter hitum et priua
tionem. que lꝫ priuet hituz relinquit tamē
ſbm. et ſi eſt ſecundo mõ tunc eſt oppoſitio i
ter affirmationem et negationem i quibus
affirmatio dicit ens. negatio aũt ſimpl'r nõ
ens et habent ordinē ſm ꝙ plus uł minus
habent de ente. et hoc mõ priuatio et hitus
ſunt ante affirmationem et negationez. vł
ſi plꝫ dici pōt ꝙ oppoſitio aut ē iter cõplexa
aut iter incõplexa. ſi inter cõplexa tunc ē op
poſitio ꝯtradictionis. et qꝛ in hac parte com
plexa ſm logicos non itendunt niſi ſm potē
tiam. tractat. n. de ordinalibus ad cõplexio
nem. propter hoc oppoſitio ꝯtradictiõis po
nit ultimo ut minus intenta. Si ãt eſt inter
incomplexa. aut eſt inter ea que ſcðm formã
opponunt rõne repugnantie formarũ vł rõ
ne perfecti ſcð formam et imperfecti. Si ſe
cũdo mõ tũc eſt oppoſitio priuationis et hi
tus. ſi primo mõ aut eſt oppoſitio ſcðm for
mã que ſunt formam et totũ ꝯſequentes. aut
ſm formas materiam reſpiciētes i qua fiãt
ſcðm potētiam materie adutrũqꝫ ꝑ motuz
et mutationem. ⁊ primo quidē mõ eſt oppo
ſitio ad aliquid. ſecundo ãt mõ ē oppoſitio q̄
eſt ꝯtrarietas. pōt ēt pluribus aliis modis
ſumi diuiſio oppoſitionis et hoc qꝛ ualde fa
cile eſt cuilibet conſideranti naturas oppoſi
torũ. iō ꝑtranſimus. vt ãt ſigillatim illa per
exempla declarent vnũqðqꝫ iſtoꝝ oppoſito
rum opponit ut relatiue id quod ē dimidiũ
et duplum ut ꝯtraria aũt vt malũ et bonũ.
quãuis. n. malum vt ariſtotiles dicit in ðci
mo tertio methaphiſice ſit priuatio boni. ta
men ſꝫ ꝙ bonuz eſt i hitibus et actibus ſũt
ꝯtraria. qꝛ malus habitus ex malis relinqt
actibus et eſt qualitas q̄dam i aīa. ſicut ma
lus actus ē operatio quedam ab aīa elicita
⁊ ſic ꝯtrarie opponit malum ad bonũ. ꝓut
eſt bonum i oppoſitis hitibus et actibus ad
malum ē. et hoc eſt accipere id qð eſt malũ
⁊ id quod ē bonuz. ſi. n. accipiat utrũqꝫ iſto
rum formaliter. ſ. vnum malũ et vnum bo
num tũc forma tam in aīa q̃ʒ in hitu. et qð
in actu malum ad bonum priuatiue oppōi
tur et in corpore et in natura tamen ſicut ꝓ
bãt ſił ⁊ ariſtotiles et dioniſius qꝛ ēt i corpo
re malum priuatio eſt et in tota natura non
eſt niſi priuatio ſed hoc non ē preſentis inten
tionis. ſufficit. n. ꝙ bonum et malum ſecun
dum id ꝙ ſunt ꝯtraria ſunt ſecũduz priuatio
nem et habitum aũt opponuntur ut cecitas
opponitur uiſui. cecitas. n. eſt priuatio uiſus
in eo ꝙ natum eſt habere uiſum ut affirma
tio autem et negatio opponũt. vt ſedet non
ſedet q̄cunqꝫ affirmatio affirmat. negatio
negat. et econtra quecunqꝫ negat negatio af
firmat affirmatio. hi igitur figuraliter ſup
ficialiter dicti ſunt modi oppoſitionuz. Si
ãt queratur que ſit diuiſio oppoſitionis in
quatuor oppoſita. Dicendum ꝙ communi
ter dicitur ꝙ ſit diuiſio. ſicut generis in ſpe
cies. ſed ſecundum ueritatem per prius et
poſterius diuiditur in ſuos modos. qꝛ op
poſitio non predicatur equaliter de oppoſi

tis ſed per prius et poſterius. qz oppoſitio ſʒ ee et non eſſe ſiue ſecũdum affirmationem et negationem eſt plus habẽs de oppoſitione omnibus aliis et oppoſitio ſecundum habitum et priuationem. que eſt oppoſitio ſecundũ eẽ non eẽ qd. poſt hoc plus habet de oppoſitione. oppoſitio aũt ſecũdum eẽ et nõ eſſe minus habet. et in tali oppoſitione plus habent ea que ſunt actu ꝯtraria potẽtia enim eẽ in eodem q̃ʒ ꝙ illa que ſunt relatiua qz nec actu nec potentia poſſunt eſſe in eodẽ qz q̃uis actu et potentia ſimul eſſe non poſſint tamen formalem ꝯtrarietatem non tã tam habent quantaʒ ꝯtraria que ſe mutuo expellunt qz relatiua ſe mutuo nõ expellũt eo ꝙ ſe in eodem non ꝯtingunt. et iõ formas non habẽt inuicem actiuas et paſſiuas. Ex his iterum pʒ quedam ſufficiẽtia oppoſitionum et ordo ipſarum ſm ꝙ plus uel minus habent de oppoſitione que. n. minus habẽt prius et que plus habent poſteriꝰ ordinanẽ

Dicamus ergo prio de relatiue oppoſitis ꝙ quecũqʒ ut relatiue opponunẽ ea ipſa que ſunt oppoſitorum ſunt. et dicunẽ ſm eundem caſum vel q̃uolib et aliter ad aliud ſm eundem caſum uel diuerſum ut duplum et dimidium hoc ipſuʒ qõ eſt vtrũqʒ ipſoꝝ alterius dr̃ duplum. dr̃. n. dimidii duplum ⁊ he ſunt uere ad aliquid ſm hoc ipſum ꝙ ſunt. ſed ẽt ſʒ dici diſciplina quodam mõ ſm alium caſum dr̃ diſciplinati diſciplina. et diſciplinatꝰ diſciplina diſciplinatus et diſciplina diſciplinato oppoſita ſm relationeʒ. qz diſciplina dr̃ hoc ipſum qõ eſt diſciplinati. et diſciplinatũ hoc ipſum ꝙ eſt ſm ꝙ diſciplinatum eſt ſtãs ſub forma diſcipline ad ſuuʒ oppoſituʒ ſiue correlatiuum eſt. quãuis non ſm eundeʒ caſum. qz non dr̃ diſciplinatũ diſcipline diſciplinatum ſed diſciplina diſciplinatum. diſciplinatum. n. dicimus aliquẽ non diſciplĩne diſciplinatũ ſed diſcip lina diſciplinatuʒ per ablatiuum caſum ꝯuertentiã facienteʒ. Concludimus igitur generaliter ꝙ quecunqʒ relatiue oppoſita ſunt hoc ipſum qõ ſunt alioꝝ dicunẽ ſm genitiuuʒ. aut q̃uocũqʒ aliter dicanẽ ad inuicem ſm aliquem aliuʒ caſum. hec aũt differunt ab oĩbus aliis mõis oppoſitionis. et ꝓcipue a ꝯtrariis. cõtraria. n. non alioꝝ dicunẽ ſed dicũtur ꝯtraria eſſe ſibi uel ad ſe inuicẽ. non. n. dr̃ bonũ mali bonum ſed dr̃ bonum malo ꝯtrarium. neqʒ album dr̃ nigri albuʒ ſed dr̃ album nigro cõtrarium. ex quo pʒ ꝙ he due ad inuicẽ differunt oppoſitiones. Si ãt quis obiciat dicẽs ꝙ oppoſita ſe mutuo perimũt et expellunt. relatiua poſita ſe ponunt et interempta ſe interimunt, et ſic relatiua non ſunt oppoſita. Soluendum ſicut in ante habitis dictuʒ ẽ. ꝙ relatiua in hoc habẽt virtutem et naturã oppoſitorum ꝙ ſe expellunt actu et poteſtate ab eodem ſuſceptibili ſiue ſubiecto. et ꝙ poſita ſe ponant nõ habent ab eo ꝙ ſunt oppoſita ſed habent ab eo ꝙ ſi ſe inuicem dꝑẽdent ſm intellectum qz ſic utrũqʒ eſt finis ⁊ terminus alterius et ſic vnũ non põt poni ſine reliquo. qz qõ ponitur eẽ finitum per intellectum ponitur eẽ finitum ãte intellectuʒ non habet vnum ſine alio. hoc ẽt neceſſitate ſit ꝙ deſtructa ſe ꝑimunt. deſtructo. n. vno alterũ non eſt in eſſe finitum. nihil autem ẽ actu niſi qõ finitum ẽ in eẽ. igiẽ qõ nõ eſt finitum in eẽ non eſt. qõ finitum ẽ intellectu finitum ẽ et in eẽ. qz per idẽ intelligũtur res per qõ ſunt in eſſe. ſicut diciẽ ſcdõ philoſorum. Obiciẽ tamen ꝯtra ea que dicta ſunt ꝙ ꝯtraria ut cõtraria ad inuiceʒ referũtur qz cõtrarietas eſt forma relationis. et iõ quecunqʒ ſunt ꝯtraria inquãtum ſunt ꝯtraria ſunt ẽt relatiua. Sed ad hoc dicendum ſicut prius. qz ꝯtraria ut oppoſita ad inuicẽ referunẽ. et ſunt relatiua ſm genus ⁊ nõ ſm ſpeciem aut ſm indiuiduum. et quãdo dicitur ꝙ contraria vt ꝯtraria ſunt ad aliquid. locutio eſt duplex. ex eo ꝙ illud qõ dr̃ ſm qõ põt facere reduplicationem ꝯtrarietatis vt eſt oppoſitio aut vt hec oppoſitio in ſe deſignata. et primo quidem mõ uera eſt hec cõtraria vt cõtraria ſunt relatiua. ſed tunc nõ ſequitur ꝯcluſio ꝙ oppoſitio relationis ſit oppoſitio ꝯtrarietatis. Si ãt facit reduplicationem huius cõtrarietatis tunc ẽ falſa hec cõtraria ſm ꝙ contraria ſunt relatiue oppoſita. et ſoluitur per interemptionem propoſitionis. et ideo patet ꝙ non probat quanuis enim ex falſo ſequatur aliquando concluſio tamen nihil probatur. hoc igitur eſt primũ genus oppoſitionis inter quatuor que dicta ſunt. et cum omnia oppoſita nata ſint fieri circa idem hec que dicũtur relatiue oppoſita ſemper ſunt ĩ diuerſis et non ſunt nata fieri circa idem niſi in hoc ꝙ ad inuiceʒ referũtur et ſunt ad inuicem hoc ipſum ꝙ ſunt. ꝙ aũt mutuo ſe expellant actu et potẽtia eſſendi in eodem iam ĩ ante habitis expoſitum eſt et qualiter conueniat relatiuis.

De contrarie uere oppoſitis tractãtes nos non oꝫ diffinire cõtrarietatis oppoſitionem. qz iam in tractatu de cõtrarietate ab opinione antiquorum conſtat ꝙ contraria ſunt que poſita ſub eodem proximo genere uere maxime diſtant a ſe inuicem. qz ẽt quanuis medium comparatum extremo ſit contrariuʒ tamẽ inquantum diſtat diſtare nõ habet niſi ĩquãtum participat aliud contrarium qõ maxie

diſtat.et ſic medium ab extremo non diſtat
niſi ꝛõne maxime diſtantie.et ſic oīa que di
ſtant ſub eodem genere proximo. aut ſũt ex
trema maxime diſtantia. aut ſi non ſunt ex
trema diſtant tamen per ea que maxime di
ſtant.hoc eſt participatione extremoꝝ ꝛna
ta autem ſunt fieri circa idez ſuſceptibile ſi
ue ſc̄m qḋ eſt potentia utrorũqꝫ contrario
rum.qꝛ quoꝝ eſt vnũ genus ꝓximum.hoꝝ
ē vna potentia.qꝛ genus eſt potentia in quo
poteſtate ē utrũqꝫ et a quo per diuiſionem
ꝑ oppoſitas dr̄ias factam exit et reducitur
utrũqꝫ.ſic ergo cõſtat de ſr̄ali diffinitiõe cõ
trariorum. Dico āt ꝙ ꝯtrarioꝝ quedaꝫ
ſunt circa ſuum ſb̄ꝫ ſiue ſuſceptibile imedia
ta.quedam aũt mediata.hoc eſt ꝙ quedam
ſunt quorum alteꝝ neceſſe ſemꝑ eſt ineē ſuo
ſuſceptibili.quedam aũt ſunt talia ꝙ alteꝝ
non eſt neceſſe ineſſe ſed pōt ineē mediuꝫ ꝙ
neutrum ē extremorum. Hoꝝ autem quo
rum neceſſe ē ineſſe alterum eorum.nullũ
eſt medium.quoꝝ āt alterum non eſt neceſ
ſe ineſſe.hoꝝ medium eſt aliquid. vt aũt fi
guraliter ꝑ exempla que dicta ſunt declarē
tur.cõtrarioꝝ immediatoꝝ in phiſicis
quidem exemplum eſt langor et ſanitas cir
ca aīal complexionatum in corpore .hec eīꝫ
circa corpus aīalis nata ſunt fieri.et neceſſa
rium ē alteꝝ hoꝝ ineē corpori aīalis vel lan
gorem vel ſanitatem. Nec latet nos quod
galienus vel philoſophus īter ſanuꝫ ꝛ egrũ
ponit medium qḋ eſt neutruꝫ. verbigr̄a qñ
aīal eſt actu ſanuꝫ ſed diſpoſitum ad egritu
dinem. vel econuerſo qñ eſt actu egrum ſed
diſpoſitum ad ſanitatem.uel quando eſt in
toto et ſc̄m ꝑtem egrum uel econuerſo vl' ali
quo alio tali mō ſe habēs.oīa.n.ꝯtraria que
fundanꝭ ſuper equale et inequale neceſſario
ſunt immediata ſicut et equale et inequale
eſſe ſunt immediata.qꝛ ad affirmationeꝫ ꝛ
negationem reducunꝭ.et ſunt cõtradictoria
in genere quãuis ſimplr̄ non ſint ꝯtradicto
ria.ſanũ āt et egrũ fũdata ſũt ſuper equale
tet inequale.qꝛ ſanum eſt qḋ eſt in equalita
ate complexiõis.egruꝫ āt qḋ ab equalitate
deceſſit.et hoc modo neutrum non ē mediũ
ſed eſt egrum non multũ diſtans a ſano.uel
ſanum nō multũ diſtans ab egro.et hoc cõ
ſiderat philoſophus ꝛce.ſc̄m illam partem
phiſice que medicina eſt. Intentiones ſani
et egri prout contrarietas eſt inter eam con
ſiderat logicus.qꝛ ſimplr̄ ſunt fundate ſuꝑ
equale et inequale logicus dicit eſſe imme
diatas. Eſt āt obiectio ꝯtra ea que dicta
ſunt in phiſicis.qꝛ motus ſemper eſt de con
trario in cõtrarium.motus aũt oīs mediũ
habeꝫ.qꝛ ōe qḋ mouenꝭ de extremo ſiue ꝯtra
rio in extremum cõtrarium ꝑius eſt ī me

dio qꝫ in extremo.et ſic nulla ſunt ī phiſicis
contraria que mediũ non hn̄ant vt vr̄.ꝛ hoc
quidem verũ ē per hunc moꝫ. quo procedit
obiectio.ſ.ſc̄m hoc ꝙ contraria comparātur
ad ſb̄m.ꝙ potētia eſt ſub utroqꝫ cõtrarioꝝ
ſucceſſiue.et ſic contraria ꝓut eoꝝ eſt mot⁹
conſiderat phiſicus.nihilominus tñ intētio
nes cõtrarioꝝ cauſam aliquãdo accipiũt op
poſitionis ab equali et inequali .aliquando
āt a formis eēntialiter repugnantib⁹.ꝛ quã
do accipiunt cām oppoſitionis ab equali et
inequali non pōt inter illas intentiões eſſe
mediũ ꝓpter affirmationem et negationeꝫ
quãdo aũt repugnantia et diſtãtia eēntialis
eſt in cā.aut ille eēntie ſiue forme ſũt miſci
biles ſibi ad inuicem.aut non ſunt miſcibi
les ſc̄m numerum. et ſiquidem ſunt miſcibi
les illa cõtraria habent medium.ſi aũt nō
ſunt miſcibiles ſicut equale et inequale ſed
ſunt immiſcibilia.tunc illa cõtraria ſc̄m in
tentiones ſuas formales non hn̄t mediũ
ſicut āt ſanum et egrum ſunt imediata cir
ca corpus aīalis.ſic par et īpar circa nume
rum immediate opponunꝭ et de numero ꝑ
dicantur immediate.ita ꝙ ōnis numerus
ē par uel impar propter eandem cauſam.
qꝛ numerus par eſt quando ī duo equalia di
uiditur.impar āt qui in duo equalia nō di
uidiꝭ ſed in duo inequalia.et ſic fundanꝭ par
ꝛ impar ſuper equale et inequale.hoꝝ enīꝫ
alterum neceſſarium eſt eē ī numero .ſicut
abũdans et perfectum. Dico aũt hic abun
dans non prout paſſio quedam numeri ſcōꝫ
quã dr̄ numerus oīs aut eē perfectus aut ei
ſe diminutus.non ſic.n.accipimus hic abũ
dans et perfectum ſed ſecũdum ꝙ perfectũ
eſt equale.abundans āt diſtans ab equali
tate.ſic.n.par numerus perfectus eſt quia
perfecte ſtat ſuper equale.impar āt imꝑfec
tus qꝛ vnitate abundans ſuper equale. im
par āt numerus ut dicit pitagoras eſt qui in
duo equalia non diuidiꝭ impediente ea que
īteꝛcidit vnitatem.nihil ergo eſt in medio
iſtorum inter ſanitatem.ſ.et langorem.nec
inter numerum ſic abundantē ꝛ perfectum
et imparem et parem .contrarioꝝ de quo
rum non ē neceſſariuꝫ alteꝝ ineē ſuſceptibi
li illorum ē aliquid medium ꝓpter miſcibi
litatem extremorum.ſicut album et nigrũ
cum ſunt contraria in corpore termīato ha
bent feri ſicut in ſuſceptibili.et cum non eſt
neceſſarium alterum ineē corpori non autē
ōe corpus terminatuꝫ aut album aut nigrũ
eſt ſed aliquãdo medio colore figuratum.
Similiter āt prauum et ſtudioſum predicã
tur ut contraria de homine et de aliis mul
tis. vnumqḋqꝫ.n.ſtudioſum eſt quod ē per
fectum ſua connaturali uirtute ad propriũ

et connaturalem actuz ſicut homo ad actū
hominis et leo ad ad actum leonis. ⁊ miles
ad actuz militis ⁊ philoſophus ad actū phi
loſaphi et ſic eſt i oibus aliis. hec tamen cō
traria prauū et ſtudioſum ſunt mediata qꝛ
non ē neceſſarium hoiez aut ſtudioſum aut
prauū eē. et ſilr eſt de aliis que praua dicun
tur vel ſtudioſa poſſūt. n. eē media ita ꝙ ne
qz praua neqz ſtudioſa ſunt ſicut ſunt corpo
ra ad uirtutē ſui actus diſpoſita neqz ēt cō
trarium hitum habētia ſicut dicit auerois.
qꝛ ruſtic⁹ q ad ciuilitatē et curialitatē ⁊ uir
tutē hoīs nō ē diſpoſitus nec bonus nec ma
lus nec prauus nec ſtudioſus. heſrodice āt
phiam theologizātiū ſequētes dicūt iter bo
num et malū ſiue inter prauū et ſtudioſum
nō eē medium. nō eim dicūt aliqđ bonuz bo
num bonitate nature ſimplicis ſed bonum
dicūt uirtute perfectum ad actū oēm q aūt
ab illo deficit cum debeat eſſe pfectus dicūt
eē malū obmiſſionis malitia admin⁹ qꝛ ſtu
dium uirtutis non fecit qđ debuit prauum
āt dicunt bonum ad praui actum inocentia
ſm perfectū. ⁊ ſic dicūt theologi noſtri tem
poris. phiſice āt loquēdo medium ē iter pra
uum et ſtudioſum ſicut dictū ē. eſt ergo boꝝ
ꝯriorum medium. albi quidē ⁊ nigri mediū
ē fuſcum et palidū et ſunt alii medii colores
ſicut uiride et glaucū ⁊ iacintinū et croceū.
praui uero et ſtudioſi medium ē qđ nec pra
uum nec ſtudioſum ē ſicut diximus. ſed i ali
quibus ꝯtrariis noia mediorum itermedia
ſunt poſita. ⁊ ſūt quoꝝ forme ſunt miſcibiles
ad formam medii terminatā. ſicut inter al
bum et nigrū nominanṫ media fuſcuz ⁊ pa
lidum et alia huiuſmōi. In ꝯtrariis āt quoꝝ
. ſ. forme non ſunt miſcibiles ad mediū dter
minationem nō eſt idoneum aſſignare me
diorum noia cum tñ ſint media ſm rei ueri
tatem hoc mediū i talibus hꝫ determinari
per abnegationez utriuſqz ſummoꝝ ſiue ex
tremorum. ſumma. n. ſunt maxime i ſūmo
diſtantia ab inuicē. ſicut ſi dicerem iter me
dium boni et mali eē qđ nec bonuz nec ma
lum ē ſicut ruſticus nec bonus dr̄ ciuilr̄ nec
malus. vel ſicut diceremus inter iuſtum et
iniuſtum eē ſm generalē iuſtitiam que idez
ē oī uirtuti qꝛ nec iuſtum nec iniuſtum eſt id
qđ ad ciuilem iuſtitiam nō eſt diſpoſitum ꝗ
uis. n. talia ꝯtraria ſint miſcibilia eſt ꝙ i oī
motu extrema aliquo mō miſcibilia ſunt. qꝛ
alr̄ inter ea non eēt motus. cum ad formaz
medii determinabilia nō ſunt. qꝛ non ē ſta
tus in mediis ipſorū ad ſpeciem determīa
ti medii ſm medii formam. in oībus āt ſen
ſibilibus ꝯriis media ſunt uel plura uł pau
ciora ſm doctrinā que tradiṫ in libro de ſen
ſu et ſenſato qꝛ ꝯtraria i illis ſunt ſimplices

forme extremorū. in aliis āt que fundāṫ ſup
quaſdam hitudines equalitatis uel iequa
litatis non pōt eē mediū : ꝗuis dicant ethi
ci uirtutem eē mediū duaꝝ maliciaꝝ. ꝗ tñ
miſceṫ ex duabus maliciis. qꝛ virtus ſꝫ bo
ni rōnem non ē medium ſed extremū. Ja ac
tu aūt et medio hitus mediū eſt niſi mixtuz
ex duabus maliciis ſꝫ mediū duaꝝ malicia
rum in circūſtantiis actus quas medio mō
pticipat duaꝝ maliciaꝝ quarum vna ē ſm
abūdantiam. altera ē ſm defectū. hec igiṫ
⁊ talis eſt oppoſitio cōtrarietatis.
Priuatio uero et hitus ſm ꝙ oppo
ſitionis ſpecies eē dicūtur circa idē
aliqđ eē qđ pprie eſt ipſius hle⁹ ſꝫ
naturam ſuſceptibiliū ſicut viſio et cecitas
circa idem ſunt hitus per naturam ſuſcepti
uum qđ eſt oculus. oculus. n. p naturam ſu
ſceptibilis ē viſus. pp qđ phs dicit ꝙ ſi ocu
lus eſſet aial uiſus eēt aia eius. vnde ſicut
mors et uita opponanṫ circa idez qđ p natu
ram vite ſuſceptibile eſt. ita viſus ⁊ cecitas
opponunṫ circa oculū. et audit⁹ et ſurditas
circa aurem. et caluum eē ⁊ comatū eſſe cir
ca frōtem. qꝛ p humiditatē nature cerebri
frons nata eſt eē comata. vlr̄ āt loquēdo de
oībus talr̄ oppoſitis ſciendū ꝙ i quocūqz ſꝫ
nature principia et nature ordinem naſciṫ
hitus. uel hꝫ naſci circa hoc ſm eadem pri
cipia ⁊ eūdem ordinem hꝫ fieri uti ūqz iſto
rum oppoſitoꝝ hitus. ſ. et priuatio. hitus ſ.
ꝯſtantibus principiis et conſtāte ordine ſꝫ
nature determinationē. priuatio aūt ſꝫ cor
ruptionem utrorūqz. ſ. principioꝝ et ordis
determinati a natura. Qđ uero ordo requi
ratur in talibus: pꝫ ex hoc qꝛ tunc dicimus
priuari vnūqđqz ſuo hitu in illo tēpore quo
id qđ natum ē hēre aliquem hitum. tūc ō
hꝫ eum et ſi ante tps determinatū ad hēre
hitum non hꝫ tunc dicimus ꝙ non ē priua
tum. edentulū. n. dicimus non eum q nō hꝫ
dentes in quo c ūqz tpe ſed eum qui non hꝫ
dentes in tpe in quo natus eſt hēre dentes
ſm naturam. neqz cecū dicimus qui in quo
cunqz tpe non hꝫ viſum ſed eū qui nō hꝫ in
tpe in quo ſcdm naturam ꝯuenit eum hēre
viſum uel dētes. Cū. n. natura vt dicit ari
ſto. nec abundet in ſuperfluis nec dficit i ne
ceſſariis et oia meſuranṫ periodo. vt dicit
ariſtotiles ſecūdo de generatione ⁊ corrup
tione. ſi in tpe in quo natus eſt hēre non hꝫ
priuatus p certo eſt pricipio nature ad ope
randū. ſi ante periodum deficit nō ē priua
tus naturali principio ſed materia i qua cō
perēbaṫ nature pricipiū ad tā breue tps cō
plere non potuit pp qđ pueris prime planta
tionis dentes pficientes edētulos non di
cimus. qꝛ manet in eis principium dentiuz

generatiuum. quedam. n. sunt generatiões sine quedā generata q̄ mox nata nec dētes nec visum hn̄t sicut ē canis natus lupus et gatus et hō quamuis hēat visū non adhuc aduātum. sed dentes mox natus non hʒ. & tales nati non pp hoc dicunt̄ edentuli nec ceci. ꝑpter hoc ꝙ non significat corruptiōeʒ principii vel membri in quo est priuatio et hitus sed significat breuitatem periodi in qua non poterat compleri organum ad habitus perfectionem sic ergo opponunt̄ priuatio et hitus ꝙ priuatio dicit principiorū hitus corruptionem i eo in quo tūc natus ē eē hitus. et hoc ē tripliciter scd̄m ꝙ dicit aristotiles in quinto prime ph̄ie. s. circa idē numero vt cecum circa uidens hoc ē visuʒ habēs vel circa idē genere sicut talpa dr̄ mus cecus. non ꝙ nata sit videre sʒ ꝙ genus eiꝰ qđ ē aial natum ē hēre uisum. tertio circa genus remotum sic planta dr̄ hēre visum. qꝛ uiuum natum ē hēre uisum. cū videre sit ō operationibus uite quas natuʒ ē suscipere uiuum ꝑm ꝙ viuum. his igit̄ mōis priuatio opponit̄ hitui qn̄. s. hitus priuatur priuatione pricipiorꝫ ipsius hitus. pp qđ ēt cecū non opponit̄ priuatiue ad non vidēs. qꝛ aliquid ē non uidens et uisu nō vtens. et hoc non est priuatum uisui. et ē non vidēs principia visus nec habēs nec ex genere nec ex specie sicut lapis est non videns. et sic uidens et nō uidens opposita sunt ꝑm affirmationē & negationem et non ꝑm priuationem et hituʒ. Ad hoc ergo ꝙ priuatio & hitus sint opposita oʒ ꝙ sint circa idem hitus per naturā susceptibile cuius susceptionis precorruptiua sit priuatio. et hec ē cā ꝙ hitus ꝑm ordineʒ nature ꝓcedit priuationem. & priuatio cōparat̄ ad hitum sicut secūdum. qꝛ primum est hitus. non oʒ āt hitum precedere actu sed i ordine principiorꝫ nature. si. n. actu semper oporteret ꝓcedere hitum. tūc nullus eēt cecus uel surdus a natiuitate. qđ falsum ē. priuari āt et hēre hitum non ē olo idem. quod priuatio et hitus quāuis inter ea sit idē modus oppositiōis. hitus ē visus. visus autem eēntialr non est hēre uisum. silr priuatio est cecitas qꝛ cecitas suscipit predicationeʒ priuationis. sicut species suscipit ꝑdicationem generis. hēre igit̄ uisum non ē uisus. ceeuʒ vero eē & priuari uisu non ē cecitas ul̄ priuatio. si. n. idem eēt cecitas et cecum eē eēntialiter tūnc utrūqʒ eorum de altero ꝑdicaret̄ et de quocunqʒ ꝑdicaretur vnum. de eodē predicaretur reliquum. hoc āc minime vel nequaꝗ̄ ꝯuenit. cecum. n. eē uel priuari visu dr̄ hō. cecitas uero nullo mō dr̄ hō. & per hoc pʒ ꝙ priuatio non priuat hitum in se et i principiis hitus relinquit sb̄m. circa qđ est potentia. et illud nihil est priuatiōis. hec tamen. s. cecum eē et uisum hēre opposita sūt tanꝗ̄ priuatio et hitus. modus. n. oppositionis in utroqʒ idem est. cecitas. n. opponitur uisui. sicut cecum eē opponit̄ ad uisum hēre sed in hoc est differentia. ꝙ cecitas et uisus nominant ipsa opposita ꝑm priuationē & hitum. cecum āt esse et uisum hēre nominānt sb̄m ꝑm ꝙ stat sub priuatione et hitu. quasi denoīatum ab ipsis et iō cum sb̄m ex se non hēat oppositionem ad seipsum nec sb̄m possit opponi sb̄o. relinquit̄ ꝙ nō ē ibi oppositio nisi priuationis et hitus que circa sbʒ posita eē significat̄. & iō necessarium est ꝙ ideʒ modus oppositionis sit inter cecitatē et uisum et inter cecum eē et uisum habere. siue inter priuari uisu & uidere siue hitum hēre. Attē dendum aūt ꝙ hec opdositio nō ē ꝯtrario & oppositio. quāuis. n. priuatio saluet̄ in ꝯtrario. sicut cum dr̄ ꝙ ex non albo fit album. dico ꝙ pōt eē album et hoc ē nigrum. tamen nigrum et album prout sunt forme cōtrarie actu sunt et repugnaates sibi inuicem & sic opponunt̄ ut ꝯtraria sed inquātum est idem in illis que participant utrūqʒ illarū formarū. ut perfectum & iperfectum et ut formabile ad speciē sicut ē lux uel logice loquēdo genꝰ qđ est in utraqʒ specierꝫ ut potētia. et ut formabile ad speciem sic opponūt̄ ut priuatio et hitus. & sic de vno pōt fieri reliquum sicut actus de potētia. sic. n. utrūqʒ fit ex altero sicut non hoc potens pōt tamen eē id et utrūqʒ incoatione et principiū siue esse in reliquo & hec priuatio que est unū de principiis motus precedit hitum ꝑm naturam. et ꝙ materia nunquā ē sine forma iō priuatio talis est fundata ꝑm modum quem diximus in forma contraria ul̄ disperata. et iō dicit philosophus ꝙ quorūcunqʒ ē genus vnū illorū ē materia vna. pʒ igit̄ ꝙ priuatio & hitꝰ specialem habēt mōʒ oppositionis distinctum a mō oppositionis cōtrariorum.

Quartum āt genus oppositionis est ꝑm ꝯtradictionem. ꝙ qꝛ complexū est non adeo ꝓpositio cōuenit huic tractatui. In hac. n. parte loquētes logice non intēdimus nisi de predicabilium ordinatione. ꝑm qđ predicabilia rerū predicamētorum significantia sunt & ad res habent reduci. et qꝛ res opposite sunt sub cōtradictoriis. iō tractando de oppositis oportuit tractare de cōtradictoriis ꝑm ꝙ sub cōtradictoriis res substant opposite. Et ideo sciendum ꝙ id qđ eē rem sub affirmatione est. et id qđ ꝑm rem est sub negatione non ē idem qđ affirmatio et negatio. cuius ꝓbatio ē. qꝛ affirmatio est oratio affirmatiua. negatio que ē cōtradictoria ē oratio negatiua

horum ãt que ſunt affirmatiõe et negatiõe
ſunt ut res affirmate et negate nullum. n.
eſt oratio ſed potius res que ſubiacet oratio
ni ſicut ſignificatum ſubſtat ſigno. Sciẽdũ
.n. ꝙ affirmatio dupl'r dr̃ et ſimil'r negatio
dr̃ enim affirmatio affirmationis qualitas
et forma in parte per aſſertionem compoſi
tionis. et hoc mõ affirmatio qualitas ẽ pro
poſitionis. et per oppoſitum negatio dr̃ qua
litas vel forma diuiſionis cõpoſitorum. ⁊ ẽ
qualitas negatiue ꝓpoſitionis. aliquãdo dr̃
affirmatio enũciatiua orõ dicens vnum de
de altero: et ſic affirmatio ſpẽs eſt propõis.
Aliquãdo dr̃ affirmatio ps negationis quã
do. ſ. idem negaẽ in negatiua qd̃ affirmaẽ ĩ
affirmatiua. et ſic affirmatio et negatio ſũt
oppoſita circa idem. quãuis affirmatio non
opponaẽ negationi ut ps eſt. tamen oppoſi
tio eſt in hoc ꝙ id qd̃ ſignificat eẽ. ſignificat
non eſſe in altera. non ineſſe aũt et ineẽ ſũt
oppoſita per affirmationem et negationeꝫ
Siqs ãt obiciat ꝙ īter affirmationẽ ⁊ nega
tionẽ ẽ ordo ꝙ affirmatio ẽ añ negationẽ. ñ
n. negat negatio niſi qd̃ affirmat affirmatio
et vr̃ ꝙ oppoſita ſm̃ affirmationeꝫ et nega
tionẽ ſunt circa idem ordine et ſic ſunt oppo
ſita ut priuatio et hitus ſicut pꝫ per ãte dic
ta. Dicendũ ꝙ quando diciẽ ꝙ oppoſita vt
priuatio ſunt circa idem ordine. ĩtelligiẽ ꝙ
ordo ille ſit in rebus a natura determiatis.
ordo ãt qui eſt inter affirmationem et nega
tionem non eſt talis. ſed eſt ordo ratiõis. qꝛ
. ſ. negatio non negat. niſi qd̃ affirmat affir
matio in quocunqꝫ tẽpore. et hoc non eſt in
oppoſitione priuationis et habitus. hec igi
tur genera oppoſitionis diſtincta ſunt ad ĩ
uicem. et in argumento ẽ prologus equiuo
cus. et ꝙ aliter et aliter hinc et inde ſumiẽ
ordo. quamuis autem ſicut dictum eſt quod
ſubſtat affirmationi non ſit affirmatio. ⁊ qd̃
ſubſtat negationi non ſit negatio. tamen cõ
cedendum quod ea que ſubſtant affirmatio
ni et negationi ſunt oppoſita tanquam affir
matio et negatio. et eſt in eis idem modus
oppoſitionis qui eſt etiam in cõtradictoriis
ſicut enim affirmatio aduerſus negationeꝫ
eſt oppoſita. vt quod ſedet eſt oppoſitum ei
quod non ſedet. ſic et res que ſub utraqꝫ po
ſite ſunt affirmatione ſcilicet et negatione
eundem habent modum opppoſitionis. vt
ſedere oppõitur ad non ſedere reſpectu eiꝰ
dem et circa idem. Si autem quis querat
dicendo quod ex quo affirmatio et negatio
in ſermone ſunt complexa i quibus eſt natu
ra contradictionis oppoſitionis. in rebus
autem eſt modus illius oppoſitionis. vide
tur ꝙ hec oppoſitio prima ſit in ſermone ⁊
non in re niſi per conſequens et non per ve
ritatem ſed per aliquem modum ipſius tã

tum. Et hoc aliqui aliquãdo conceſſerunt.
Sed contra hoc eſt quod dicit auctoritas.
platonis. qꝛ non ſermoni res ſed rei ſermo.
ſubiectus eſt. quia ſermo non ẽ niſi propter
res ſignificandas. et ſicut in ante habitis di
ctum eſt. in eo qd̃ res eſt uel non eſt. oratio
vera uel falſa eſt. et ſic videtur primum eẽ
in oppoſito et conſequẽter in ſermone. ⁊ hoc
eſt concedendum. Et propter hoc dicenduꝫ
ꝙ cõtradictio non eſt in ſermone niſi ſecun
dum ꝙ referẽ ad rem. et ẽ in re ſicut in cã. ĩ
ſermone autem ſicut ĩ ſigno rei. Adhuc
aũt attẽdendũ eſt ꝙ in re eſt ſicut in cã et nõ
in compoſitione et diuiſiõe. res. n. ẽ in re vl̃
ſeperatã a re ſicut ꝯpoſitiõe media q̃ diuer
ſa ſit a rebus cõpoſitis ſed notã cõpoſitiõis
uel notam diuiſionis ponit anima. ut dicit
ariſtotiles in decimo prime philoſophie. et
ideo tria ſunt in oppoſitione ſecũdum affir
mationem et negationẽ. ſ. ꝙ ad rẽ referan
tur eãdem. affirmatio et negatio. et ad eun
dẽ intellectũ cõponenteꝫ et diuidentẽ. et ꝙ
obſeruetur in ſermõe idẽtitas ſignificandi ĩ
affirmatione et negatione quia res eſt cau
ſa intellectus autem componẽs et diuidẽs
ẽt ſermo ſignum oppoſitionis et diuiſionis
Attẽdendum aũt ꝙ diffiniẽtes affirmatio
nem et negationem utunẽ genere remoto
dicẽtes ꝙ affirmatio eſt oratio affirmatiua
⁊ nõ dicentes ꝙ eſt enunciatio. qꝛ uolentes
oſtendere ꝙ affirmatio et negatio oppoſita
ſunt melius oſtẽditur ex genere. qd̃ eſt ora
tio. qꝛ hoc cõe eſt utriqꝫ affirmationi. ſ. ⁊ ne
gationi. enũciatio aũt ſpecies eſt orationis.
et proprie loquendo nihil enũciatur in enun
ciatione negatiua ſed potius negatur ĩ enũ
ciatione aliquid de aliquo. et quod enũcia
tum eſt in affirmatione negatur ĩ negatiõe.
Adhuc notandum ꝙ cum dicitur. affir
matio eſt oratio affirmatiua poniẽ affirma
tio pro ſpecie enunciationis ſiue propoſitiõis
cuius genus eſt oratio. cũ aũt ſubiungitur af
firmatiua ponitur affirmatio pro qualitate
propoſitionis que ad quale informat et dno
minat orationẽ. Et ſi dicat aliquis ꝙ ⁊ alie
orationum ſunt affirmatiue. dicẽduꝫ ꝙ nõ
ſunt qꝛ non affirmant niſi uerũ uel falſum.
vnde cum diciẽ. vtinam non moriar non ẽ
negatum aliquid ſed optatum eſt de nõ mo
riendo. Similiter ẽt cũ dicitur. non fac hoc
uel non facias aliquid aliud. nihil negatur
ſed imperium uel preceptum eſt de nõ fa
ciendo. Et idem eſt in affirmatiuis. cum di
citur fac hoc. uel utinam facias. hoc eniꝫ ni
hil eſt dictum ſed preceptum uel optatum
de aliquo fiendo uel faciendo. et in talibus
non proprie eſt affirmatio uel negatio. ſicut
dictum eſt. quia ſi inſit per moduꝫ affirma

tionis vel negationis. totum ſignificat effec-
tū mētis q̄ ꝑ modū verbi iportat ꝙ ponit i orōe
Ic determinat̄ generibus oppoſiti
onum videndum ē in quibus diffe
rant a ſe inuicē. ⁊ inter ſe ipſa. Qd
autem priuatio ⁊ habitus non ſic.
vel eodem modo opponant̄ vt ad aliquid.
ſed hec duo genera oppoſitionis ſunt diuer
ſa accipiendo primo differentiam. ſiue diffe
rentie rationem. ex ipſis que oppoſita ſunt
viſus enim qui opponitur cecitati vt habi
tus priuationi non dicitur hoc ipſum. ꝙ ē ui
ſus ſui oppoſiti ꝙ eſt cecitas ſecundū aliquē
caſum ſiue ſecundum genitiuum. ſiue ſecun
dum alium caſum. nō dicitur ad ipſum. non
enim dicit̄ viſus cecitatis viſus nec cecitati
viſus nec ad cecitatē viſus. nec cecitate vi
ſus. nullus enim horum habituum ad rem
refferi poteſt. ⁊ ad id ꝙ ē viſus. ſm ꝙ ē viſꝰ
aliter autem non poteſt viſus. hoc ipſum qđ
eſt ad alterum eē. Similiter autē nec ce
citas dicit̄ hoc ipſum ꝙ eſt cecitas viſionis
nec ſm aliquem alium caſum. dicitur alte
rius hoc ipſum quod ē. ſed cecitas dicitur pri
uatio viſionis. ⁊ ſic ſecundum genus aliquo
modo eſt alterius. ſed nō ſecundum ſpecieꝫ
cecitas autem viſionis cecitas non dicitur.
huius autem cauſa in antehabitis in tracta
tu de relatione dicta eſt q2 aliquando in rati
one nominis ſpeciei clauditur vel cōcipitur
id cuius eſt ⁊ ad quod dicitur. et tunc incon
grue extrinſecus opponent̄. Amplius adhuc
ab ipſis oppoſitis rationem iducendo. ſicut
patet ex prehabitis. Ad aliquid omnia dicū
tur recipere ſe ad conuertentiaꝫ. propter qđ
⁊ cecitas ſi eēt de numero eorum que ſꝫ hoc
ipſum ꝙ ſunt ad aliquid conuerteretur vti
qꝫ illud. Ad aliquid hoc dicitur ſecundum
ipſum hoc ꝙ eſt. non autem conuertitur. nō
enim dicitur viſus cecitatē viſus ſicut paulo
ante probatum eſt. ergo nec cecitas hoc ipſū
ꝙ eſt ad aliquid eſt. Sumitur autem mōus
oppoſitionis eorum que ſunt ad aliquid. ex
hoc ipſo ꝙ ſunt ad aliquid. Cum ergo mōus
oppoſitionis priuationis. ⁊ habitus ex hoc
non ſumit̄. patet ꝙ alia eſt oppoſitio relatio
nis. ⁊ eorum que opponunt̄ vt priuatio ⁊ hi
tus. Quoniam autē ea que opponuntur vt
priuatio ⁊ habitus non opponunt̄ vt contra
ria. ex his que dicentur manifeſtum. contra
ria. n. ſunt aut mediata. aut imediata. quo
rum autē contrariorum nihil eſt medium.
ſicut contrariorum que ſunt imediata. neceſ
ſe eſt ſemper alterum contrariorum ineē ſu
iecto ſuſceptibili in quo nata ſunt fieri illa in
mediata contraria. aut ſunt in quibus. ⁊ de
quibus predicari per denominationem vi
dentur. alterum enim illorum ſemper de ta
libus predicatur vel ambo ſub diſiunctione
ſemper enim ſecundum omne tempus eoꝝ
contrariorum nihil eſt medium. quorum al
terum omni tempore. neceſſe eſt ineſſe ſuſce
ptibili. ⁊ quorum alterum ſemqer ē neceſſe
de ſuſceptibili predicari ſicut patet de lāgo
re ⁊ ſanitate circha aīal ⁊ habundanti ſiue in
pari ⁊ pfeto ſiue pari circa numerū. ꝯrioꝝ ue
ro quoꝝ aliquid eſt mediū contrariū nunquā
ſm aliquod tempus. neceſſe ē alterum ineē
ſemper. n. poteſt ineē medium. ꝙ neutrum
eſt contrarioꝝ. non. n. neceſſe eſt omni vl' ali
cui ſuſceptibili. aut candidum ſiue albū uel
nigrum ineē q2 poteſt ineē fuſcum vel pali
dum. Similiter non ē neceſſe omni vel ali
cui ſuſceptibili ineē calidum vel frigidū. q2
pōt ineſſe tepidum ꝙ nec calidū eſt nec frigi
dum. horum. n. ⁊ ſimilium ꝯtrariorū medi
um nihil ꝓhibet ineē ꝙ neutruꝫ ē extremo
rum. ſed eoꝝ ut diximus ē aliquid mediuꝫ
quorum nō eſt neceſſe alterum ſemper ineē
ſuſceptibili. exceptis his quibus naturaliter
ineſt vnum contrariorum. ſicut ineſt igni ca
liduꝫ. ⁊ ſicut ieſt per naturam niui candidū
eſſe. in talibus autem neceſſarium eſt alteꝝ
ineē ⁊ illius oppoſitum non conuenit ineſſe.
ſiue impoſſibile eſt ineſſe ſine ſubſtantie cor
ruptione. Non. n. poſſibile eſt ignem eſſe fri
gidum. ita ꝙ maneat ignis ſubſtantia. vl' ni
uem eē nigram. ita ꝙ maneat ſubſtantia ni
uis. multa. n. etiam alia ſuſceptibilia ſūt ca
lidi ⁊ candoris. preter ea quibus alterum in
eſt per naturam. ⁊ tunc ex his que dicta ſūt
patet. ꝙ non omni ſuſceptibili verum eſt al
terum ineſſe contrariorum mediatorum. ſꝫ
his ſolum ſuſceptibilibus. quibus alterum
ineſt per naturam. ⁊ his determinate ineſt
vnum ⁊ non alterum conuenit ineē in priua
tione ⁊ habitu nihil eorum que dicta ſunt d̄
contrariis mediatis verum eſt. Suſceptibi
li enim priuationis ⁊ habitus non ſemꝑ ne-
ceſſarium alterum hoc eſt priuationem vel
habitum ineē. q2 hec non ſunt in eo niſi in tē
pore determinato. ſed animal mox natum
nundum habet tempus determinatum ad
videndum a natura neqꝫ cecum neqꝫ viſuꝫ
habens dicitur eē. ꝓꝑ qđ ſequit̄ ꝙ priuatio
⁊ hitus nō ſunt de numero taliū ꝯrioꝝ quo-
rū nihil ē mediū. q2 illoꝝ oī tēpore neceſſe ē
alterū ieē ſuo ſuſceptibili. ſꝫ nꝫ ſūt priuatio ⁊
hitus de numero taliū ꝯriorū quoꝝ aliqđ ē
mediū. oī. n. ſuſceptibili priuationis ⁊ hitus
neceſſariū ē vnū ieē vl' hitū vel ꝓuationē pꝰ
q̄ꝫ venerit i tēpus i quo ipm ſuſceptibile na-
tū ē ad hn̄dū hitū. ⁊ ſic. n. āt cecū āt hn̄s viſi
onē dr̄. ⁊ tūc nō ꝯuenit neceſſario determia-
te ieē alterū. ſ. viſum ⁊ d̄terminate vel cecū
determinate. ſed indeterminate alteratruꝫ

neceſſario inerit. eſt enim vel videns vel ce
cum indeterminate in contrariis autem in
quibus eſt mediū nunquā ſcḋm aliqḋ tps ē ne
ceſſariū alterū ineſſe. qꝛ ſp pōt ineē mediū. ſ3 qui
buſdā ſuſceptibilibus alterꝝ ꝯtrariorum media
torꝝ determinate ꝯuenit ineē ſicut diximus
cui illud ineſt per naturā. ꝓpter quod palā
eſt ꝙ ea que priuatiue oppoſita ſunt ſcḋm neu
trū modum habēt oppoſitionē. nec eñ. ſemꝑ
alterum ineſt ſicut ꝯtrariorꝝ imediatorū. neq3
nunquā neceſſariū eſt alterū in eē ſicut i con
trariis mediatis ſe hab3 oppō. Amplius ad
huc idem ꝓbat in cōtrariis ſiue mediatis ſi
ue inmediatis exiſte ꝛ manēte ſcḋm ſbam ſu-
ſceptibili poſſibile eſt ex alterutro i alterutrū
fieri alterationis mutationē niſi alterum cō
trariorꝝ inſit naturalr̄ ſicut igni ineſt calidu3
ꝑ naturā. na3 in contrariis imediatis al qḋ
ſanum ē modo poſſibile ē languere mutatu3
ex ſanitate in langorē. ꝛ i contrariis media-
tis poſſibile ē id qḋ modo cādidum ē nigrū
fieri ꝛ mutari ex candore i nigredinē. ꝛ ſimilr̄
calidū poſſibile ē fieri frigidum ꝛ econuerſo
ꝛ id qḋ eſt ſtudioſū poſſibile ē fieri prauu3 et
ecōuerſo. ex prauo poſſibile ē fieri ſtudioſum
qḋ tamen negat plato i libro qui dicit mēo-
nis. ſed eſt negabile ſi ponamus virtute3 ex
aſuetudine fieri. ſcḋm hoc. eñ. primus ad melio
res exercitatiōes ſiue aſuefationes bonorum
operū deducras ꝛ i virtutibus itelligibilibꝰ
deductus ad meliores doctrinas. ꝛ conſimi
lia ꝛ electiones ꝯſuis forte primo modicum
qḋ perficiat vt melior ſit. ſi nō ſalti3 ſemper
ſiue ꝯtinuum modicū cremētu3 ſuper ſit. pa
lam eſt qꝛ aut perfecta mutabit ꝛ ſtudioſus
erit perfecte. aut ſatis multū accipiet incre
mentū. ita ꝙ comperabit vt ſtudioſus. Si
enim aſſuetudine fiet bene mobilior ad vir
tute3 vt ea que virtus ſunt facile faciat et
gaudiat vel etiā ſi hoc non ē. ſed tn̄ quodcū
q3 incremētum ſumat. palā ē ꝙ aut perfec
te mutabit. aut ſatis multū ſumit incremē
tū. qḋ ſufficit ad virtutis acceptionē. ſi eñ
a primo ſumat aliquod incremētū nature
ſimile eſt. Amplius cū acceperit incremētu3
ſi perſeuerauerit in extremo actuum bono
rum ꝛ cū hoc ſemper ſit cōtinue ſic perfecte
reſtituit in ꝯtinuū habitum nō forte tēpore
ſiue ſuſpēſus ſiue decuratus ſit qꝛ nō inequa-
li tēpore oēs equalr̄ perficiūt eo ꝙ vnus mi
nus habilis ē ꝙ alter qꝛ naturalia moralibꝰ
multū cooperāt ſic ſe h3 in ꝯtrariis. ſed i pri
uatione ꝛ habitu hoc qḋ dictum ē nullo mō
ꝯuenit impoſſibile ē enim in priuatione ꝛ ha
bitu indifferēter mutationē ex alterutro i al
terum fieri. ab hitu. eñ. mutatio fit i priuatio
nē a priuatione vero i habitū mutationem
fieri ē ipoſſibile. Cecus. eñ qui factus ē nūꝗ

rurſus videbit. nec cū quis caluus factus eſt
nunquam rurſus efficit in capite comatus
nec edētulus ſiue dentibus quis factus rur
ſus dentes orti ſunt vt fieret dentatus

Uamuis per ea que dicta ſunt vel
intendamus probare niſi ꝙ priua
tiue oppoſita. nec ſunt oppoſita vt relatiua
nec ut contraria. tamen propter doctrine fa
cultatem bene ſe habet dubia que ſunt circa
ea que dicta ſunt determinare. que autem
cauſa ſit ꝙ quedam contrariorum ſunt me
diata et quedam immediata ia3 in anteha
bitis determinatum eſt quod autem alterū
contrariorum ineſt alicui per naturam hec
cauſa eſt. qꝛ ineſt vt potētia naturalis ꝛ hoc
accipitur ex probatione ꝙ3 fecit Ariſtotiles
in fine tertii methaurorū. Subſtantialibus
enim ignis ex hoc quod elementum eſt mo-
tu diſtenſum vt vſq3 ad vltimum rare fac
tum radicatur calidum in ſummo. nec ſepa
bile eſt ab ipſo manente ſubſtātia que ignis
eſt ignis. qꝛ manente ſubſtantia formali ma
net illud ꝙ vt naturalis potentia in ſubſtan
tia radicatum eſt. Et ſi quis obiciat ꝙ calor
eſt accidens in vno in nullo poteſt eē ſubſtā
tia. ꝛ ſic non eſt ſubſtantia in igne ſecundum
accidens. ꝛ ſic calor eſt in igne non ſicut que
dam pars. ꝛ ideo videtur ꝙ ignis poſſit eſſe
ignis ꝛ non calidus. qꝛ accidens eſt vt dicit
Porphirius quod adeſt ꝛ abeſt preter ſubie
cti corruptionem. Dicendū eſt quod eſt acci
dens naturale ꝛ proprietas eſſentialis ignis
conſequens ꝛ non derelinquens. ꝙ aute3 nō
ſit in eo ſicut quedam pars concedendum.
quia non poteſt eſſe pars id ꝙ eſt totum eſſe
perfectum ꝯñs. Quod autem dicit porphi
rius dicit de accidente communi, ꝙ non eſt
proprium videlicet naturale. ꝛ ideo vt acci
dens non habet inſeperabilitatem. ſed inſe
perabilia tunc habet ab eo quod eſt natura
le. patet autem ex hoc ꝙ falſa eſt opinio corꝝ
qui dicunt primas qualitates eē formas ſub
ſtantiales elementorum. forme enim ſubſtā
tiales corporum nullum habent contrariu3
hec autem ad inuicem ſibi contraria ſunt.
Sciendum etiam ea ineſſe per naturam nō
eius quod in eſt. ſed per natura3 ſubiecti. cui
ineſt ſicut diximus. ꝛ ſic ſunt omnibus om
nes potentie naturales. Si quis aute3
dicat ꝙ ſicut igni per naturam ineſt calidu3
ita aque per naturam ineſt frigidu3. ſicut er
go aqua frigida per naturam poteſt calefie
ri vt ſit actu calida ſine ſubſtantie corruptio
ne ita ignis deberet poſſe actu infrigidari ꝑ
naturam vt eſſet actu frigidus preter ſubſtā
tie corruptionem. Ad hoc autē dīm ꝙ iter
elemēta vt dicit Ariſtotil. x. methaurorum

ſolus ignis ē formalis. ⁊ alia ꝯtraria ſūt ma
teria. ⁊ ideo ꝙ radicat̄ i ipſo ꝓfundius radi
cat̄ ꝙ̄ȝ i aliis. ⁊ iō ab aliis manētibus i ſuba
ſeperant̄ ſiue qualitates ſm actū ⁊ remanēt
ſm radices i potētia redeūte ad actū. qñ al
terans ceſſat ab alteratione. ⁊ iō aqua cale
facta ceſſāte calefaciēte p̱ ſe ipſā rurſus effici
tur frigida. ignis āt qꝛ rariſſimus ē ⁊ qꝛ alte
ratione infrigidātis recipiēs i ꝓfundū ſui pp̄
hoc ꝙ valde formale ē ſtatim inſpiſſat̄ ⁊ cor
rūpit̄ ab ignis ſba ⁊ forma ꝙ poſt ignē facit
aer ſm mōm ꝓportionale. aqua autē ⁊ tera
qꝛ ſpiſſa ſunt nō ita in ꝓfundū ſui ſuſcipiunt
alterationes eoꝝ quib⁹ mutant̄. ⁊ iō actu ef
ficiunt̄ i forma alterāte. ⁊ hec diu actu tenēt
qualitates ⁊ potētias naturales ꝓprias. qđ
autē diximus ex prauo fieri ſtudioſum ſi a
principio pp̄ exercitationes i bonis actibus
icremētū incipiat pp̄ ſocratē ⁊ platonē dic
tum ē qui dixerūt virtutē ſm quam homo
ſtudioſus eſt nec diſciplīe nec aſſuaſſibile bo
nū eē ſm virtutē eē donū deoꝝ imortaliū
ꝯſuetudine autē ⁊ doctrina hominē probari
ad virtutē. eo ꝙ dii non iuuāt lertes ⁊ pigroſ
ſed ſe ipſos extendētes ⁊ parātes ad virtutē
Ad hoc autē ꝙ dictū ē a priuatione i hītu in
greſſum nō poſſe fieri itelligendū hoc ꝙ ē di
ctū de priuatione que priuat ⁊ habitū ⁊ ſbi
ad hītum aptitudinē ſine que prius princi
pia per que ſbm hītudinem hȝ ad habitus
ſuſceptionē ſicut cecitas ad viſum ſe habȝ. ⁊
talis priuatio ſequit̄ hītum tēpore ⁊ natura
hec. n. priuatio nō relinquit ſbm ſine habili
tate ad hītum. Eſt autē alia priuatio que nō
priuat hītum ſed eēntiā ſed ſm eē actu hītū
⁊ hoc ē in qua eſt ichoatio hītus ſm potētiā
⁊ ex qua educit̄ habitus. ⁊ ab hoc i omni mo
tu ⁊ mutatione fit ꝓceſſus i hītum ſm actū
p̱ motū quo mouet̄ ſbm ſuſceptibile actuſ ꝺ
potentia ad actū. ⁊ hec priuatio ſemp̱ prece
dit habitum tēpore ⁊ motu ⁊ ēt nature mate
rie ⁊ potētie. ⁊ de hac priuatione nos hic nō
loquimur qꝛ in toto nō priuat habitum. nec
etiam inter talē priuationē ⁊ ſuum habitū
eſt plena opō priuatione oppoſitoꝝ. nos autē
hic loquimur de dr̄a modoꝝ oppōnis. ⁊ iō
nō loquimur de priuatione habitu niſi ſȝ ꝙ
plenā habent ad inuicē huius oppōnē. alia
vero que dicta ſunt p̱ ſe ſunt manifeſta. qđ
autē de niue dictū eſt p̱ naturā ineſt ei. ⁊ can
dida eē qꝛ nix materialiter generat̄ de per
ſpicuo idurato ⁊ ꝯcuſſa per minima. ꝑ ſpicu
um autē ꝯcuſſum ⁊ induratū p̱ indurationē
efficit̄ vbiq; in ſupficie clara luminis recep
tiuū ⁊ hec eſt natura ⁊ naturalis cā albedis
per hāc ergo naturam ieſt niui candidā eſſe.

Is bitis oſtēdenda ē dr̄a ꝯtradictio
nis ad omnes alias oppōnes. Dicam⁹
ergo ꝙ in affirmatione ⁊ negatione ſemp̱ ſit
ſbm de quo fit affirmatio ⁊ negatio ſiue non
ſit vna quedā pars ꝯtradictionis ē vera ⁊ al
tera falſa de quolibȝ. n. ſiue exñte ſiue nō exi
ſtente dr̄ affirmatio vl' negatio vera. ⁊ ꝺ nul
lo ſimul ambo vera uel falſa ſunt ꝯtradicto
ria vt i decimo prime phīe ꝓbatū eſt. ſiue eīȝ
ſit ſocrates ſiue nō ſit de ſocrate vnā ꝯtradic
torioꝝ ē verū aliud āt falſum. palā. n. ē cum
dr̄ ſocrates dū ipſe ē ſocrates languere ⁊ non
languere ꝙ alterū iſtorū falſum ē ⁊ alterum
verū. ſimiliter ſi ſocrates ponit̄ nō eē ⁊ dica
tur ꝙ ſocrates nō languet alterū ē verum ⁊
aliter eſt falſum. languere eīm ſocratē qñ
non ē ſocrates falſum ē ⁊ nō languere ſocra-
tem verū ē pp̄ hoc i his ſolū que ſunt oppoſi-
ta ꝯtradictorie propriū eſt ſemp̱ alterū eorū
uerū ⁊ alterū falſū eē. ⁊ nunquā eē ſimul ve
ra vel ſimul falſa. ſunt tñ quidā ꝯtra hoc for
titer obiciētes ⁊ ſunt nō antiqui ſed moderni
aug. n. per hoc ipſū ꝙ hoc dr̄ ꝓbat mortalē
eē veritatē dicens ꝙ aut veritas ſemp̱ erat
āt nō ſp̱ erat ſi ſp̱ erat hēt̄ ꝓpoſitū ꝙ veritas
imortalis fuit ab eterno. Si autem hec eſt
falſa veritas ſemper erat eius contradicto
ria eſt vera. hec ſcilicet veritas non ſemper
erat ⁊ ſi hec eſt vera aliquid erat verū. ue-
rum autem non eſt niſi in veritate. ergo ve
ritas erat quando nō erat veritas quod fal
ſū ē inconueniēs ēt ē. ex quo ſequit̄ id ꝙ. ſ. nō
ſp̱ erat veritas. veritas igit̄ ſp̱ erat eoꝺ mō
ꝓbat̄ ꝙ veritas ſemper erit aut nō ſp̱ erit ve
ritas aūt nō ſemp̱ eſt. Si ſemper erit hētur
ꝓpoſitum. Si autē non ſemper erit. tūc hec
eſt falſa veritas ſemp̱ erit. ergo eius contra-
dictoria ē vera hec. ſed veritas nō ſemp̱ erit
Et ſi hec ē vera aliquid ē verum. non autē
verum niſi veritate. Ergo veritas eſt que
non erit veritas quod ē impoſſibile. falſum
ergo fuit qđ prius dictum eſt hoc. ſ. ꝙ nō ſē
per erit veritas. veritas ergo eſt eterna ⁊ i
mortalis ē ⁊ hoc ſequitur de veritate ꝓpo-
ſitionis ⁊ de veritate enuntiabilis que veri
tates non ſunt veritas increata. Si autē hoc
ꝯcedat̄ tunc obiciunt moderni probantes ꝙ
pla ꝙ̄ȝ vnum erunt ab eterno. ſic ſumus eīȝ
ante mundū tunc ſi hec eſt vera mundū fu-
turum eē vel hec propoſitio mūdus erit. et
ſi eſt vera ſequitur ꝙ ante mundum fuit ali-
quid verū. Si autē non ē vera. tunc ſequit̄
ꝙ eius ꝯtradictoria ē vera. ⁊ ſic iterū ſequit̄
ꝙ aliquid ē verū. ⁊ ꝙ veritas illius fuit ante
mūdum āt non fuit niſi eternū. ⁊ eternitas
ab eterno. ergo aliquid fuit verum cuius ve
ritas fuit ſed tam' enuntiabile quam propo
ſitio ſunt creata. et create veritatis. Ergo
aliquid creatum fuit ab eterno. Si autē hec

quidẽ ꝓcedat ſtati ſeqꝛ icõueniẽs ꝙ dicit pl'o
ꝙ eſt creatũ eſt factum. omne aũt factum ce
pit ergo creatũ incepit. q̃d autem icepit non
eſt eternũ. ergo creatũ non ẽ eternum. enun
tiabile ſiue propoſitio. creatum ergo non eſt
eternum. et ſi propoſitio ⁊ enuntiabile non
eſt eternũ. tunc veritas ſua non fuit ab eter
no ⁊ ſic videt ſequi ꝙ veritas ꝓpoſitionis ſit
ab eterno. Adhuc autẽ quidã alii dixerunt
ꝙ veritas enũtiabilis ⁊ ꝓpoſitionis nõ erat
ab eterno. ⁊ cãm aſſignãt dicentes ꝙ veritaſ
enũtiabilis ⁊ ꝓpoſitionis eẽ non põt niſi exi
ſtẽte enuntiabili ⁊ ꝓpoſitione. ante mũdum
aũt ab eterno non fuit enuntiabile nec ꝓpoſi
tio. ⁊ iõ qñ dicit ſi hec nõ ẽ vera veritas erit
ꝯtradictoria erit vera. dicũt ꝙ hoc nõ ſequit
qꝛ ꝯtradictoria ẽ ꝓpoſitio vel enũtiabile. añ
mũdum aũt nec fuit vera neqꝫ alia. qꝛ ꝓpo
ſitio nulla fuit. ſimiliter dicunt de futuro ꝙ
veritas non erit. qñ non erit mundus ſi po-
natur totus mũdus ad nihilum redigi. Et
ſi verum ẽ q̃d dicunt iſti. tunc iſta doctrina
de ꝯtradictoriis nõ eſt generalꝛ vera ⁊ ſequi
tur ꝙ oppoſitiõis cõtradictiõis ẽ medium in
quo nec vnũ nec alterum ꝯdictoriorũ ẽ verꝫ
vel falſum ⁊ multa ſequnt incõuenientia cõ
tra hoc principiũ ꝙ de quolibet affirmatio
vel negatio vera ⁊ de nullo ſimul. ⁊ ſi hoc
principiũ nõ eſt firme veritatis nihil ẽ cer
te veritatis in demonſtrationibus. qꝛ ut di
cit Ariſto. huic principio ſicut primo innitit
oĩs demoſtratio. ideo nos dicimus ꝙ doctri
na que hic tradit certiſſime eſt veritatis. et
ꝙ argumẽtationes angi. ꝓcedat. ⁊ ſunt ne
ceſſarie. Sed dicẽdum ꝙ res de quibus ẽ
affirmatio ⁊ negatio dicunt ſunt ſi in eẽ et
in ipſa rerum ordinabilitate. ⁊ hoc manife
ſtũ eſt per Aui. ⁊ Algazel ⁊ Alfa. dicentes ſi
cut ẽ verum ꝙ qñ predicatũ concipit i rõne
ſbi talis ꝓpoſitio vera ẽ ſiue re exiſtente ſiũ
nõ exiſtente. ſiue. n. homo ſit ⁊ animal. ſiue
non ſit hõ ⁊ animal. hec ſemꝑ vera eſt hõ ẽ
animal. ⁊ animal ẽ animatũ ſenſibile ⁊ viuũ
⁊ ſba ⁊ ideo ſequit homo ẽ animal. ⁊ aĩal
viuum. ⁊ viuũ ſubſtãtia. ergo homo ẽ ſubſtã
tia. ſed ſi vlterius inferat. ⁊ ſubſtãtia eſt ens
ergo homo ẽ ens dicunt ꝙ nõ ſequit. qꝛ ens
vel entia eẽ accidit homini ⁊ animali. et nõ
per ſe claudit in intellectu eorum. cum uero
dicitur homo ẽ animal ſufficit ad veritatẽ
ꝓpoſitionis ſubſtantialis ordinatio ꝑdicati
ad ſbm. cum autem additur animal eſt ens
⁊ ens non ẽ de ratione animalis vel homis
non. n. ibi ordo ſubſtãtialis vnius ad alterũ
⁊ ideo ſi aĩal eſt ens. vel homo ẽ ens. oꝫ ꝙ ſit
ens actu ⁊ hoc eſt contra ipotheſiꝫ poſuim'
enim ꝙ nõ ſit homo vel animal. Hanc igit
doctrinã ſequentes dicimus ꝙ ordiabilitas

rerũ in predicatum. ⁊ ſubiectum equaliter
eſt cum rebus exiſtentibus ⁊ rebus nõ exñti
bus dum non ſint impoſſibiles ad eẽndum
⁊ ideo ante mũdum hec ꝓpoſitio mund' erit
fuit i ipſa rerum ordinabilitate. Et ſi quera
tur i quo erat illa rerum ordinabilitas qñ nõ
erant res. dicẽdum ꝙ fuit i ipſis rerum rati
onibus. Si autẽ de illis rõnibus vlteri' que
ritur dicendũ ꝙ fuerunt in ſapiẽtia creãtis ⁊
ordinantis. Si autẽ vlterius infert ꝙ in ſa
piẽtia primi intellectus fuerunt vt vnũ ⁊ nõ
vt ordinatũ vnum ad alterũ dicẽdum ꝙ res
in ſapiẽtia itellectus prime cauſe dupl'r con
ſiderantur. ſ. ut res conſiderate in ꝓducen
do. vel ut intellectus quo intelliguntur. et
primo quidem mõ paſſibiles ad pluralitatẽ
⁊ ordinem nõ quidẽ in actu ordinantis. ſed
qui eſt in ordinabilibus ⁊ hoc modo poſſibi'e
eſt veritatis eẽ de ipſis ⁊ enũtiabiles ſũt ad
veritatem. quamuis nunquã fuit enũtiatio
⁊ ſic enuntiabile ad rem reductum ⁊ simili
ter propoſitio poſſunt eẽ ab eterno. et tamẽ
vnum ſolum eſt actu ab eterno. ⁊ quod que
ritur vtrum tale ſit creatum vel non dicen
dum ꝙ creabile ⁊ non creatũ ſecundum rerꝫ
ordines. ⁊ hoc quãuis ſit in creatore tñ rati
one differt a creatore qꝛ creator non creabil
eſt nec creatus. Si autem hoc que ſunt i itel
lectu creantis accipiantur vt intellectus. cũ
creator non intelligat niſi ſe ipſum. tunc ve
rum eſt. ꝙ res in creatore ſunt per modum
creatoris. ⁊ non ſunt vnum nec multa. nec
ordinata nec inordinata. ſed ſunt idem ꝙ ip
ſe ⁊ hec eſt Auicene doctrina que concordat
cum Porphirio qui dicit ꝙ nulla ſpecie exi
ſtente animal poteſt intelligi ſubſtantia ani
mata ſenſibilis. ⁊ conſtat ꝙ non loquitur de
intellectu intelligentis qꝛ ſic nihil diceret ꝙ
ſi nulla ſpecies eſt animalis nihil eſt intelli
gens. ſed loquit de intellectu intelligibilis.
qꝛ ſecundum nature ordinem nulla ſpẽ exi-
ſtente. adhuc quãtum eſt in ſe itellectualiter
manet ſubſtãtia animata ſenſibilis.

In moribus autem contrarium ẽ
quidem bono malum vt accipiat
bonum in habitu virtutis ⁊ actu. ⁊
malum in habitu ⁊ actu vitii oppoſiti ad vir
tutem. hoc autem palam ẽ ꝙ. ſ. bono maluꝫ
contrarium eſt per inductionẽ ſingulorum
in corpore enim quamuis non ſunt virtutes
⁊ vitia. tamen ſunt ea que virtutibus ⁊ viti
is proportionantur. vt ſẽbilitati ſenſuũ pru
dentia robori corporis fortitudo retitudĩ cor
poris et membrorum ordinationi iuſtitia ſa
nitati temperantia. eo ꝙ ſanitas conſiſtit in
temperantia complexionis ⁊ ſic ſanitati. vt
bono opponitur langor vt malum. Et
in anima iuſtitie vt bono opponitur in

iniuſtitia vt malū. ⁊ fortiuum ī vtroqȝ corpoꝛ
.ſ. ⁊ anima ut bono opponitur debilitas vt
malū. debilitas.n. cordis timoꝛ ē vel timi-
ditas. Similiter autem inuenit̄ ī omnibuſ
aliis. ſemꝑ.n. opponit̄ bono malū antequā
autē bono opponit̄ bonū. cuius cā ē q2 bonū
eſt vt dicit Ariſto. in ſcđo ethicoꝝ ex vna ſo
la ⁊ tota cauſa ex cauſa actus ⁊ actu ⁊ circū
ſtantiis agētis ⁊ actus in fine congregata. ⁊
hoc ē in omnibus quorū eſt aliqua virtus ī
actū. ſiue ſint corpoꝛalia ſiue aīantia hoc ē
ad animā pertinentia. ſiue ēt ſunt ītellectu
alia ſiue diuina vt dicit dioniſius. et iō bo
nū eſt vniforme. vniforme autē vniformi n̄
opponit̄ nec opponi pōt. q2 vniformī vnifor
mi ꝯuenit ⁊ non pōt eē oppoſitū. ⁊ iō dicit
Ariſto. ꝙ omnia ꝯſonantia vera ⁊ bona ſꝫ
falſum autē ſtatim diſſonat vero ⁊ malū
ſtatim diſſonat bono. intelligunt̄ autē hec
omnia de bono ⁊ malo dictis ſimpliciter, ⁊
oīo de bono ⁊ malo dictis ꝑ accidens ut hic
⁊ nunc. q2 ſic nihil ꝓhibet eē idem malū
⁊ bonum ſicut ſecari ⁊ vri que mala ſunt.
ſunt tn̄ bona ⁊ nunc ⁊ hic. De talibus autē
diſputari hꝫ in ethicis. ſed hoc ſufficit ſcire
tn̄ q2 malum bono opponitur bono autē bo
num nunquā opponit᷑ malo autē aliī oppōi
tur bonū. ⁊ aliquādo malum ē ꝯtrario oppo
ſitū malo. egeſtas.n. cū ſit malū in ciuib⁹ q2
impedit ciuiles actus ſuper habūdantia que
impedit actus felicitatis ꝯtemplatiue. et iō
etiā eſt malū eſt contrarie oppoſita. Sed in
paucis hoc tale eſt quibus aduertens de fa-
cili inſpicere pōt in pluribus nō ſemꝑ bonum
malo ꝯtrariū eſt. Non.n. inuenitur niſi ī ethi
cis ⁊ ciuilibus ⁊ iconomicis malū malo con
trarium. ⁊ in illis que ad ciuilia. vel ethica
habent anologiā ſiue proportionē. in aliis āt
oibus malum bono ē contrariū. nunquā aūt
inuenitur bono bonū ꝯtrarium. ſed ꝯcors eſt ī
eo enim ꝙ bonū ē vno modo ⁊ ex tota ⁊ ſola
cā bonū eſt idiuiſibile ⁊ equalitati ꝓportiona
le. equali autē nō opponit̄ equale. ſed īequa
le. ꝑꝑ qđ inſiſtita bonoꝝ pitagoꝛ. poſuit equa
le. inequale autē poſuit inſiſtita maloꝝ. Am
plius autē in ꝯriis conſiderando nō ē neceſ-
ſarium ꝙ ſi alterū ꝯtrarioꝝ ſit ꝙ reliquū
ſit ex neceſſitate. ſi.n. ponamus omnia aīa
lia eē ſana. tunc per talem ipoteſim ſanitas
ē. ſed langoꝛ non ē. ſimiliter ſi ponamus om
ne corpus termiatū eſſe albū. tūc albedo qui
dē eſt. nigredo autē nō eſt. q2 ſi eēt opoꝛtet
ꝙ eēt ī aliquo corpore termiato. ⁊ talia poſſu
mus omnia eē alba. hec autē incōplexis vi-
dere poſſumus. ſi.n. ſocratē eē ſanū ꝯtrariū
ē ad id quod eſt ſoꝛtē languere. eo ꝙ idē mo
dus oppoſitionis in ꝯriis in complexis. ⁊ in
contrariis complexis quando predicantur
de eodem tunc ſicut per complexionem di-
cimus ſocratem cū ſanum eſſe ⁊ ſocratem lā
guere cū non ſit poſſibile ꝙ hoc ſimul inſint
eidem ī eodem tempore non ē poſſibile ꝙ cū
alterum ſit ꝙ ſimul cū hoc ſit ⁊ reliquum. cū
enim ſit ⁊ verū ſit ſanū eē ſocratē. tunc pro eo
dem tempore ē impoſſibile languere ſocra-
tem. aliter enī ſimul ſecūdum actū ineſſēt
ꝯtraria quāuis autē ſimul nō inſunt ſecūdū
actum palam eſt autem ꝙ omnia contraria
habent fieri circa idē aut ſpecie aut genere.
circa.n. idē numero nata ſunt fieri ꝯtraria.
vt circa ſbm. ſed circa idē ſpecie habent fie
ri ꝯria quedam ſicut circa id qđ eſt eēntialr
ꝯſtituens formas ꝯtrarias ſicut albedo ⁊ ni
gredo circa lucē. ⁊ ſicut acutū ⁊ graue in ſo
nis circa abſonū qđ eſt ī vtriſqȝ. ⁊ ſicut ama
rum ⁊ dulce circa humidū digeſtū qđ eſt in
ſapoꝛibus ⁊ ſic in multis aliis. Habent etiā
fieri circa idem genere qr contraria ſunt in
eodem genere proximo vel remoto. langor
nanqȝ ⁊ ſanitas circa corpus aīalis natura
habēt fieri. ⁊ ſic ſunt circa idem genere. ſ. aī
malis. albedo autē ⁊ nigredo habent fieri in
corpore terminato quod nō eſt idem ſpecie ī
remoto genere. non.n. omnia terminata coꝛ
poꝛa ſunt eadem ſpecie propinqua. iuſtitia
vero ⁊ iniuſtitia habent fieri in anima. que
eſt eadē ſpecie ſpecialiſſima q2 non ſinut ni
ſi circa hominis animā que eadē eſt ſpecie
ſpecialiſſima ⁊ ſic contraria ſiunt circa idē
numero ⁊ circa idem ſpecie ⁊ circa idem ge
nere. Adhuc autem conſideratio in his que
propria ſunt contrariis. neceſſarium eſt om
nia contraria in proximo eē vel in contrariiſ
generibus proximis. vel oportet ꝙ ipſa con
traria ſecundum ſe ſint contraria genera. al
bum enim ⁊ nigrum in eodem ſunt genere
proximo color enim eſt genus hoꝛum ꝯtra
rioꝛum. iuſtitia autem ⁊ iniuſtitia que ſunt
contraria ſunt in contrariis generibus proxi
mis qr iuſtitia eſt in genere virtutis. iniuſti-
tia autem in genere vitii. virtus autem ⁊ vi
tium ſunt contraria genera. iuſtitie enim ge
nus eſt virtus iniuſtitie aūt genus eſt nequi
tia ſiue vitium. bonum vero ⁊ malum ſim
pliciter ⁊ ſm̄ ſe accepta ſiue vniuerſaliter nō
ſunt in aliquo ſicut ī genere. ſed ipſa ſecundū
ſe ipſa ſunt contraria genera. ⁊ ſic ſunt gene-
ra alioꝛum exiſtentia ad que alia multa vel
omnia ſicut ad genera reducuntur.

St autem apud multos antiquiſſi
ma qđ quo genere oppoſitionis op
ponuntur bonum ⁊ malum. ⁊ ſi cō
ſiderent̄ verba Ari. l. iz. pric pbic ⁊ vba dio
niſij ariopagite ī libro de diuīs nominib⁹. c.
x. ⁊ verba aug. ī ſcđo libro de libro arbitrio.

et verba petri apl'i in capitulo de elemẽtis
ꝯtra ſimonez magum. ſimiliter autem ver
ba pitagore inſiſti͡a bonorum ⁊ malorũ pla
num ẽ ꝙ omnes hi concorditer dicunt. Ad
qḋ etiam Ariſtotiles ſortem ⁊ platonem in
ducit ꝙ malum priuatiue ⁊ non cõtrarie op
ponit̃ bono ⁊ quod malum eſt nihil ſm ſe nec
accidẽs nec ſubſtantia ſed priuatio. priuatio
autẽ ſecundum ſe nihil eſt penitus. Cum. n.
ſit i aliquo non ẽ in eo ſicut ens accidens vel
ens ſubſtãtia. ſed eſt in eo ſicut habitus pri-
uatio. ⁊ hoc eſt idem ſicut formitas ⁊ defor-
mitas i eſſe dicitur in eo qui mutilatus ſiue
denaſatus ẽ q2 grece muti latine ſonat naſ⁹
conſtat autẽ ꝙ denaſatio non dicit i eſſe ens
vt accidẽs. nec ẽ ens vt ſubſtantia que eſt for
ma vel materia vel compoſitum. ſed ſolum
ex defectu habitus debiti relinquit deformi
tatem ⁊ turpitudinez. ōs autem ſupra me-
morat auctores deducũt hanc queſtionẽ. ad
hoc ꝙ in nullo nihil ẽ malum. ⁊ non ẽ aliqḋ
ens magis i eo cuius eſt priuatio ꝗ̃ in eo cu
ius non ẽ priuatio. ſicut cecitas nõ eſt magis
aliquid ens in oculo ꝗ̃ in lapide. quamuis in
oculo relinquat turpitudinem ſiue deformita
tem. in lapide autẽ non relinquit turpitudi
nem aliquam. Dioniſius igitur preceſſis ſb-
tilius de malo agens oſtendit hoc in natura
corporis ⁊ in natura angeli quam quidã vo
cant itelligentiã quamuis angelus ſecũdum
ꝙ lex moyſi ⁊ xp̄i de angelis loquit̃ non ſunt
itelligentie ſecundũ ꝙ philoſophi locuti ſunt
de intelligentiis. hec autem in libro cauſa-
rum habent determinari. Eſt autem vis di
ſputationis dioniſij in hoc ꝙ ſumam⁹ bonũ
nature i corpore ⁊ bonum aie. ⁊ bonũ angeli.
⁊ videbimus ꝙ malũ non dicit vel ponit ali
quam formã vel aliquod ens quod ſit ſubſtã
tia vel accidens ꝯtrariũ bono. ſiue illi formã
quam dicit bonũ. ſed in oĩbus malum nihil
ponit̃ penitus niſi boni ad emptionem ſiue
corruptionẽ ⁊ detractionem ſiue diminutio
nem. ſiue aliquo quocunq3 mõ põt nominari
priuatio vt hec pfectius itelligãtur dicam⁹
ꝙ entiũ quidam ſunt eſſentie ſiue exiſtẽtie. ⁊
quedam ſunt entia que i illis eẽntiis exiſtũt
eſſentie quidẽ ſunt forme ſimplices vt gene
ra ⁊ ſpẽs ⁊ dñe intelligentie ⁊ anima ⁊ huiuſ
mõi quibus ſm ſe non accidit corruptio. ſed
ſi corrumpunt̃. tunc corrumpunt̃ per accñs
ſm ꝙ ſunt i eſſe eorum que ſunt ꝑ armoniaz
⁊ compoſitionem cũ his i quibus ſunt. quib⁹
dat̃ eſſe ſm hoc ꝙ ſunt. his autẽ que ſunt cõ
poſita in quibus exiſtentie ſunt accidit corru-
ptio ꝑ diſſolutionẽ armonie ⁊ ꝯpoſitionis que
ſunt i his que ſunt. ⁊ iõ dicit Dioniſius ubi
de malo hẽtur ſiue loquit̃. quod non corrum
pit̃ quid exiſtium. ſed corruptio ẽ ablatio vl'
diſſolutio mõi ⁊ armonie que ſunt circa ea q̃
ab eẽntiis eẽ non hñt. Eſt ergo bonũ forma-
le corporis quo corpus dicit̃ bonum. habitu
do perfecta ad eẽ ⁊ ad opus corporis mõis
⁊ armoneis que ſunt ad hoc ꝙ corpus perfe
ctũ ſit i eſſe ⁊ ad corpus corruptio autẽ iſti⁹
non ẽ niſi armonialis ⁊ ꝯmẽſurationis diſſũ
ctio vel corruptio. ⁊ hoc nõ dicit niſi priuati
onẽ ⁊ corruptionẽ puram. ⁊ nõ eẽntiaz aliq̃z
ad quã fiat armonia alicuius ſicut ad eẽntiã
datam eẽ alicui. malũ igit̃ corporis nõ ẽ eẽn
tia aliqua ſed corruptio mõi. ⁊ conmẽſuratio
nis ⁊ armonie. ſimiliter ẽ in aia bonum ⁊ ꝑ
fectum aie eſt per eẽntiam que ẽ ratio uel rõ
nabilitas ⁊ competentius dr̃ ratio. bonum
igitur anime in aiam in oĩbus viribus ſuis
ſm eſſe ⁊ agere ꝯmenſuratã eẽ rationi vt or
dinantis oĩa rõe. malum igit̃ anime nõ ẽ ni
ſi iſtius modi. ⁊ conmẽſurationis ⁊ armonie
corruptio ⁊ non ꝯtraria aliqua forma ad quã
anima conmẽſurata ⁊ proportionata mala
ſit ⁊ faciat malũ. malum igit̃ aie ſicut corpo
ris non ẽ niſi priuatio ⁊ non ẽ aliquid quod
ſit ſubſtãtia vel accidẽs. eodem modo accipi
tur bonũ angeli. bonũ angeli ẽ conmẽſuratũ
eẽ ſub eſſentia que eſt intellectus agẽs pur⁹
⁊ mundus ⁊ bonũ angeli ẽ ꝙ ſit in eſſe ⁊ viri
bus ⁊ actu ⁊ opere ꝯmẽſurationes habẽs ad
talem itelligentiã vel intellectũ. malum aũt
angeli nõ ẽ aliqua forma illi ꝯmẽſurationi ꝯ
ria ad quã ⁊ ſub qua ꝯſtituat̃ angelus malus
vt malus ſit i eſſe ⁊ opere ſed mali angeli ui
olatio huiuſmõi conmẽſurationis ⁊ armoie
qḋ non eſt niſi corruptio ⁊ priuatio. malum
igitur in omnibus opponit̃ bono ſicut priua
tio ⁊ non ſicut contrarium. ⁊ in hoc omnes
auctores condempnat manicheuz qui dixit
eſſentiam eẽ mali ſicut eſſentia eſt boni. ⁊ di
xit mala per naturam quandam eſſentialez
eẽ mala ad quam naturam ⁊ formam armo
niant̃ ⁊ conſtituuntur vt non poſſint eſſe non
mala. hic igitur ẽ error ⁊ ineritas eſt ꝙ ma
lum in omnibus eſt niſi priuatio modi ⁊ con
menſurationis ad bonum. idcirco autem q2
corruptis modis ⁊ armonis ⁊ conmenſura
tionibus in his que ſunt ad aliquid conmẽſu
rata ⁊ armoniata ad hoc remanent ipſa que
menſurata erant poſſibilia ad conmenſura
tionem ⁊ hoc eſt quodam ad bonum ordina
tum. Ad bonum autem eẽ ordinabile ſecun
dum naturam eſt quod bonum ſicut Ariſto
tiles dicit ꝙ bonum eſt quod eſt ad bonum.
ideo dixit Dioniſius ꝙ malum eſt bonum
diminutũ ⁊ declinatum ⁊ particulatum ⁊ ꝑ
fectum. Ariſtotiles dicit pitagore inducens
ꝙ bonum eſt locus mali ⁊ malum locus bo
ni ſicut oculus eſt locus cicitatis ⁊ viſus ⁊
ſicut dicit dioniſius hoc modo malum cor

poris eſt ꝯtra naturã eſſe malum ãt anime ẽ
ꝯtra rationem eẽ ⁊ malũ angeli ẽ ꝯtra intelle
ctum eẽ ſicut malum claude tibie ꝯtra greſ
ſum ⁊ eẽ tibie eẽ ſimiliter ãt eſt in febribus
⁊ in aliis malis corporis que ſm ꝙ mala ſũt
nihil ſunt niſi corruptio ꝯmẽſurationis com
plexionis ĩ humoribus vel ꝯpõnis in ptibus
⁊ membris febris.n.ex hoc ꝙ eſt ſm naturã
putridus humor vaporãs per corpus non eſt
malum corporis qꝛ ĩ bono ⁊ ſano accidit hu
mori qꝛ vaporabiliter ꝑ corpus diffundatur
ſi ex hoc ꝙ vaporatio corrũpit ⁊ impedit mo
dos ⁊ armoniã ⁊ ꝯmẽſurationem vere ſʒ
naturã ſanitatis corporis ex hoc hʒ mali ra‑
tionem. patet igiƚ ꝙ verum ẽ ꝙ dicit Dio‑
niſius ꝙ malum nũquã ⁊ nuſquã. ⁊ ꝙ habet
cauſam formalẽ vel efficiẽtem ſed in cauſa
le ⁊ preter ĩtentionem ⁊ preter voluntatem
⁊ infecundũ ⁊ pigꝛ ꝙ non ẽ niſi priuatio inci
dens ex deffectu boni. hec igitur dicta d̃ ma
lo habet extracta ſunt a nobis auctorum. et
patet ꝙ innegabiliter verũ eſt quod dicunt
qualiter aũt bonum conuertatur cum ente.
hic non poteſt determinare ſm huius ſcien
tie principia. Nec nos hic loquimur de tali
bono. ſed potius de bono quod eſt vniuſcuiꝰ
qʒ rei bonum ſeruiens ad armoniam ꝯmẽ
ſurationis ꝙ habet ſecundũ propriam eſſẽ
tiam perficientem ipſum ĩ eẽ ⁊ actu qui eſt
ſecundum eẽntie ſue rationem. Quod ẽt q
dam dicunt ꝙ bonitas dicat formaʒ additã
ſuper id quod eſt. ⁊ ideo iſta ſit vera predica
tio bonitas eſt bona falſa eſt. ⁊ non intelligiƚ
quod dicunt bonum enim ſuper ens ſiue id
quod eſt non addit niſi relationem ad finem
⁊ perfectum ad actum ſicut dictuʒ eſt ſʒ hoc
in libro de cauſis habet determinari. quia ſr
vero in hac doctrina predicamentorum bo
num ⁊ malum dicantur eſſe contraria nõ ãt
oppoſita ſecundum priuationem ⁊ habitum
nũc dicendum eſt premittendum eſt ãt qđ
malum vt malum ad aliquid eſt. maluʒ.n.
vt malum ſicut dictum eſt nõ eſt niſi priua
tio ſicut probatum eſt per auctores. id autẽ
quod eſt malum ẽ actus corruptus circa mo
dos ⁊ armonias ⁊ commenſurationes ad for
mam boni ⁊ in illo in quo eſt actus relinquit
conſimiles habitus ⁊ illi ſunt mali habitus
⁊ hoc modo eſt contrarietas inter bonum et
malum ſicut inter contraria nõ ꝙ contrariꝰ
actus ⁊ habitus habeat aliquam formã. ex
qua mali ſunt. ſed qꝛ inquantum actus vel
habitus ſicut relinquunt aliquid eius in corpo
re vel in anima hoc eſt qualitatem aliquam
que quia boni forma priuata ẽ. et cum quali
tas ſit dicitur eẽ contraria ſicut claudicatio
greſſus eſt cõtrarius inceſſui recto. quia greſ
ſus eſt ꝙ ẽ ens actu ⁊ caret perfectiõe rectitu
dinis ꝙ eſt priuatio. Sic ãt omnia cõtraria
reduci habent ad priuationem ⁊ habitum.
vt dicit Ariſtotiles ſecundo methaphiſice.
qꝛ albedo habitus eſt ⁊ forma eſt cum diffu
ſiõe lucis ĩ ſupficie. nigredo ãt ꝓuatio ẽ qꝛ eſt
ꝓuatio diffuſionis lucis in ſupficie vmbroſa.
hoc ergo mõ dictũ ẽ ꝙ albuʒ ⁊ nigrum ſunt
contraria et ſimiliter bonum et malum ĩ ac
tibus et habitibus. et hoc mõ doctrina de
malo hic poſita intelligitur. Quod autẽ dic
tum eſt ꝙ bonum et malum ſunt genera ꝯ
traria conſtat ꝙ non intelligitur de genera
liſſimis. quia ſic eſſent plura genera ꝙ̃ʒ de
cem ſed intelligitur ꝙ ſunt genera aliorum
que ſunt bona et in moribꝰ eo ꝙ omnia que
ſunt in moribus ad hec tanꝗ̃ ad genera re
ducuntur. et quod bonum in moribus ꝯtra
rium eſt duobus malis nõ ex hoc ꝙ mediuʒ
eſt ſed ẽ ex hoc ꝙ extremum eſt in ratiõe bo
ni perfecti ut dicit ariſtotiles. Sic utriqʒ op
ponitur extremitati ut extremum et maxie
diſtans ab utraqʒ. hoc ẽ quãtum ſpectat ad
iſtam intentioneʒ interponendũ erat de bo
no et malo. reliqua.n. ĩ prima philoſophia
ſunt determinanda.

Oſtquã determinatuʒ eſt de oppo
ſitis que ſunt diuerſorum generuʒ
dicendum de multiplicitate eius
quod eſt prius. quia penes eius ra
tionem fit ordo eorum que ſunt in vno gene
re ſm coordinationem predicabilium ſecun
dum ꝙ ſpecies ẽ ſub genere et indiuiduum
ſub ſpecie. ex hoc eniʒ priori et poſteriori ꝑ
primum accipiunt modum predicandi. quẽ
maxime in hoc libro ẽ attendẽdus. d̃terminatis modis prioris ſunt per oppoſituʒ eti
am modi poſterioris determinati. quia nõ
diciƚ prius niſi reſpectu ſui poſterioris. Di
cimus igitur ꝙ prius dicitur vnum altero.
quia et in hoc quod dicitur quadrupliciter.
non diuiſionem intelligimus in ſpecies. ſʒ ẽ
diuiſio multipliciter dicta. et priꝰ tempore
magis habet de ratiõe prioris. et ſecundo ⁊
tertio et quarto habẽt plus ſecũdum ordinẽ
quo enumerabitur a nobis. prius enim de
modis prioris nõ dicitur equaliter ſecundũ
vnam rationem ſicut innuit ariſtotiles in qn
to prime philoſophie. ubi diſtinguit prius
inter multipliciter dicta. primus autẽ mo
dus qui et principalis et ꝓrimꝰ eſt qui di
citur ſecundum tempus ſecundum quẽ pri
us alterum altero dicitur quod eſt antiquiꝰ
et citius eo ſecũdum tempus in ordine eniʒ
partium temporis prius eſt preteritũ quod
ad preſens continuatur futuro quod adhuc
exſpectatur ut fiat et ideo ſecundum ordinẽ
temporis preſens eſt quod in preterito lon
gius diſtat a nunc ſicut dicit ariſtotiles ꝙ

bella medie fuerunt ante bella troie. ⁊ bel
la troie fuerunt ante bella romana et priora
cis. et quia hic prius eſt ſumptum ſm rōnē
numerantis quod extrinſecꝰ adiacet ut mē
ſurans. ⁊ quicquid prius eſt ſm numerum
mēſurantis eſt ſimplr̄ prius. iō iſte modus
eſt principalis ad cuius comparationem et
proportionem ſiue analogiam ōnes alii mo
di prioris dicūtur. hoc ergo mō prius dicit̄
cuius tempus eſt in preteritum. Ampli
us et prius qđ eſt citius. ⁊ hoc mō eternitas
eſt ante tempus duratione. et ea que ſunt
eterna ſunt ante tempora. Sunt aūt ſꝫ ſui
naturā eterne rerum eēntie. vt genera que
ſunt prima rerum principia. iſtis. n. non po
teſt aſſignari tp̄s ut numerus menſurans.
qꝛ in tp̄e eſſe ut dicit philoſophus in quarto
phiſicoꝝ eſt eē in quadam parte tp̄is menſu
randi. ſic igitur antiquiora ſunt genera om
nibus. Secundo aūt dicit̄ prius qđ non
ꝯuertitur ſm ſubſiſtendi ꝯñam. ſubſiſtēdi
aūt ꝯñam dico ut ſi vnum ponatur actu ſub
ſiſtere ſm eſſe ꝙ alteruꝫ. propter hoc neceſ
ſe ſit ponere ſubſiſtere ſm eē. ſicut dicimus
ꝙ vnum eſt prius duobus. duobus. n. exſtē
tibus mox vnum ꝯſequens eſt eē et ſubſiſte
re. vno uero exiſtente non ē neceſſariuꝫ duo
eē vel ſubſiſtere. et hic modus ē inter inferi
us et ſuperius in coordinatiōe predicabiliū
qꝛ inferius ē ſicut duo quoꝝ alteꝝ ē id quod
directe eſt ſuper ipſum. et alterum differē
tia cōſtitutiua. vnde poſito inferiori in eſſe.
ponit̄ ſuum ſuperius. ſed non ꝯuertitur ꝙ
poſito ſuperiori in eē ponat̄ inferius eē neceſ
ſario. qꝛ ſuperius ꝯcipitur in inferiori ſicut
vnum in duobus. ſed inferius nō ꝯcipitur ī
ſuperiori niſi ut potentia ſicut duo ī vno ſūt
potētia. et iō non ꝯuertit̄ ꝯña ab vno exñte.
ut neceſſario ꝓp hoc ſit reliquum. et inter il
a prius eē vr̄ non id a quo conuertit̄ ꝯña et
hoc eſt vnum. ab illo. n. ad duo ꝯña non cō
uertitur. Tertio āt mō dr̄ prius ſm quē
dam ordinem. dico āt quēdam ordinem qꝛ
ī n ōi priori ē ordo. et iō ordo ſimplr̄ nō facit
ſpālem mōꝫ prioris ſed ordo quidā. non in
quantum ē ordo ſed inquātum eſt quidam
ordo. Sic ergo tртio mō dr̄ prius qđ eſt quo
ad nos prius vt ī diſciplinis demr̄antibus
⁊ orōnibus rethoricis in demr̄antibus enīꝫ
diſciplinis ē prius et poſterius per quēdam
doctrine ordinē. elementa. n. in geometria
priora ſunt his que per ordinem deſcribunt̄
elementa. n. ſunt ut punctū. linea. circulus
angulus ⁊ hꝰi que precedūt ordine elemen
tali deſcriptiones et compoſitiōes figurarū
angulariū. figure. n. ꝑ ordinem deſcribūtur
ſm ꝙ ex vna ꝓbatur altera ſicut triāgulus
aut quadratū uel quadrāgulum uel quadra
tum aut circulum. qꝛ centrum dicti circuli
per triāgulum inuenit̄. ſic igit̄ in gramatica
elementa lr̄arum priora ſunt ſillabis ⁊ ſilla
be dictiōibus. ⁊ dictiones orōnibus. et ī orō
ne rethorica hoc mō ꝓemiuꝫ prius ē narra
tione. et narratio prior eſt petitione. hic āt
modus prioritatis eſt īter principia generū
et ipſa reꝝ genera que ex illis principiis cō
ſtituunt̄. pꝛīcipia āt ſunt potētia et actꝰ. ens
. n. ē qđlibet genꝰ potētia ⁊ efficit̄ actu illud
ꝑ actum rem generis illius cōplentēꝫ ⁊ cō
ſtituentē. Amplīꝰ ſupra ea que dicta ſūt
in qbus dr̄ prius ſꝫ ipſā naturam rei. et eē
vr̄ prius et dici ſꝫ aliquid additum ſibi qđ ē
ad bū eē. ſic ꝙ honorabilius et melius natu
ralr̄ ſm illaꝫ additā ad eſſe naturam prius
eē vr̄. cōſueuerūt. n. plurimi quoꝝ iudicium
non pōt eē in toto ſlm. ⁊ iō pro auctᷓate ſumē
dum. cōſueuerunt. n. nobiliores et ex ſe ma
gis ex cā dilectionis priores dicere et uoca
re et attende ſi non ex cā diligunt̄ plus. non
ꝓpter hoc dicerēt̄ priores. ⁊ iō cā facit prio
res et non dilectio. qꝛ dilectio ſm ſe non de
ſtruit inter priores et poſteriores. vtrum āt
duo equalr̄ diligi pūt aut non fatuum ē que
rere. qꝛ ubi dilectio vna et vna rō diligēdi.
⁊ equalis ſit in duobus pro certo equalr̄ dili
guntur. Si āt dilectio ē ſimplr̄. non diſcer
nunt vnum a pluribꝰ nec plura ab vno. hic
āt modus eſt in predicamentis ſꝫ ordineꝫ
ſubſtantie ante alia. qꝛ honorabilior et meli
or eſt oībus. Iſti ergo ſunt quatuor mōi prio
ris qui ab antiquis dicti ſunt et ſunt magis
famoſi et vulgati. Dicit aūt boetius ꝙ his
modis quintuꝫ addidit ariſtotiles qui ante
tēpus ſuum nō fuit. Dicit igitur ariſtotiles
ꝙ vr̄ preter eos quatuor modos prioris qui
dicti ſunt alter quintus eſſe modus prioris ī
ter illa enim que ꝯuertuntur ſm eſſentie cō
ſequentiam id qđ alteri cā eſt qūolibet ſecū
dum qđcunqꝫ genus cāe idem digne prius
dr̄ illo. cā enim actu cauſans et effectus con
uertuntur ſm eētie ꝯñam. et in talibus po
ſita cā ponitur effectus. uł poſito effectu po
nitur cā. In talibus igitur dignum eſt ut cā
natura ſiue naturali ordine prior ſit ꝙ̄ effec
tus. ꝙ āt quedam hꝰi ſint palam eſt hoīem
eē conuertitur ſm eſſe ꝯſequētiā. Ad hoc ꝙ
eſt ueram orōnem eē de hoc quod eſt homi
nem eſſe. nam ſi homo eſt ſm rem vera eſt
oratio que dicit̄ ꝙ homo eſt. oratio autē ne
quaquam ē cā vt homo ſit ſm rem. ſed poti
us res ſit ſe habens cauſa eſt vt oratio vera
ſit. dum enim res eſt aut non ē vera vel fal
ſa dicitur oratio que rem ſignificat. ſicut in
ante habitis dictum eſt. et ſic prius dicitur
cā prius. neceſſe eſt igitur ut niſi ſm quinqꝫ
modos ſpeciales prius alteruꝫ altero dica

tur. hic ãt modus prioris ẽ inter ſbam et ac
cidens qꝛ accidens eſt a ſba cãtum.. Sunt
aũt et alii modi priorum ſicut prius i motu
prius in ſpatio vel prius in loco et in prima
phia diſtinguitur vnumqdqꝫ quotiẽs dicit
et non hic habent determinari. qꝛ ad predi
camentorum genera non referuntur. hi aũt
omnes referunt ſicut dictum eſt. eẽntie eni
entium qui ꝯſtituunt genera referuntur ad
predicamenta. et ſic aut referunt ad ſuas
eẽntias aut ad ea que ſunt inter genera ad
inuicem vnum genus ad alterum. ⁊ primo
quidem ẽ modus primus. Secũdo aũt mo
do ſecũdus eſt modus et tertius qꝛ ad intri
ſeca põt referri genus duplex. ſ. ad intrinſe
ca ſm eſſe. ⁊ ſic modus tertius uel ad intri
ſeca ſm ambitum ꝯtinentie et ſic ſecund⁹ ẽ
ẽt ante tertium qꝺ in coordinatione predi
cabilium eſt magis intẽtus. ſm ordinẽ autẽ
ſbe ad alia genera duplex eſt ordo. ſ. ſm ꝙ
ſba comparat alijs ſm dignitatem quam
hꝫ ad alia et ſic ẽ quartus modus. ⁊ ſm ꝙ ẽ
cã aliorum et ſic ẽ quintus modus. nec ſunt
plures modi qꝛ non poſſunt eẽ plures modi
comparationis generum ſm ꝙ genera ſunt
principia prima ſub quibus ſiunt predica
bilium coordinationes. alii autem aliter di
cunt ſed non ẽ curandum.

Odem ãt mõ determinanduꝫ eſt
de hoc ꝙ aliqua dicantur ſil' ſꝫ ꝙ
pertinent ad doctrinã predicamẽ
torum. Dicamus igitur ꝙ ſil' eſſe
non eſt oppoſitum ad prius. ſed diſperatũ
eſt ad ipſum prius. n. opponitur ad id qꝺ ẽ
poſterius et ecõuerſo. et neutrum illoruꝫ eſt
ſimul in predicabilium coordinatione. aut
non eſt ſimul ſm locum nec ſil' ſm ſenſuum
uoluntatem nec ſm dignitatem. iõ de tali
bus pretereundum ẽ. ſed eſt ſimul ſꝫ coeui
tatem et non ſm naturam. et iõ hec duo ſo
la tractanda ſunt. dicimus igit ꝙ ſil' dicun
tur ſimpl'r ⁊ proprie. que ſunt choeua ſiue
quorum generatio ſiue generatum eẽ eſt in
eodem tempore in quo ſil' ſint genita et ma
nentia ſicut dicimus coequeua eodem tẽpo
re vel pariodo menſurata eẽ ſimul. ſic enim
vno tempore generata eẽnt et ſtatiꝫ alterũ
periret non dicerent ſil' eẽ tpe. qꝛ generatio
ẽ ad eẽ perfectum ordinata nec dicũt illorũ
generationes eẽ ſil' quorum eẽ perfectuꝫ nõ
ſimul durat in tempore. hac igĩ coeqũitate
ſil' ſunt oia que ab vno cõi exeunt per vnam
et eẽntialem diuiſionem ſunt iter ſe coequa
ſicut ſpecies ſpecialiſſime iter ſe ſunt coque
ue. neutrum. n. nec prius nec poſterius ẽ al
tero. que ẽt etãica uocat ab antiquis quaſi
vnius etatis. hec igit dicũtur ſimul ſꝫ tem
pus. naturalr ãt ſunt ſimul duplr. ſunt eniꝫ
ſil' quecunqꝫ ſm id ꝙ ſunt ad ꝯſequentiaꝫ di
cuntur ſiue conuertẽtiam. et ſm hanc mõꝫ
alterum non ẽ cã alterius ſed ſe inuicem po
nunt et ſe inuicem perimunt. ſi enim in hac
ꝯſequentia alteruꝫ eẽt cã alterius vtrũqꝫ eſ
ſet cã alterius. et tamen in eẽ ſbali alterum
põt eẽ cã alterius taliter aũt ſimul ſunt du
plum et dimidium et alia relatiua que ſm
naturam relationis poſita ſe ponunt. ⁊ per
empta ſe perimunt. duplum enim conuertit
ad dimidium et econuerſo nam cum ẽ du
plum ſic eſt dimidium et ecõuerſo cum ẽ di
midium ẽ duplũ et ſm hanc relationis ꝯſe
quẽtiam neutruꝫ ẽ alterius cã ut ſic ſed na
tura relationis ſimul facit eẽ utrũqꝫ et hec
ſil' ſũt ſecũdum quandam naturam que fũ
datur ſuper ſbam utriuſqꝫ relatatiuoꝝ adin
uicem. Dicũtur aũt alio modo ſimul natu
ra ſimpl'r ſm id qꝺ ſbaliter natura eſt ipſoꝝ
eſt illa que in vna et eadem diuiſiõe ex eodẽ
genere ex diuerſo ſiue ex oppoſito diuidunt
ad ſe inuicem et illa ſũt que immediata di
uiſione idem genus diuidunt ꝯtũ diuerſo. n.
ſiue ex oppoſito dicunt diuidi quecunqꝫ ſũt
ſumpta ſm eandem diuiſionem ex vno ge
nere ſicut ſub aiali tanquam genere ſꝫ vnaꝫ
diuiſionem greſſibile uolatile aquatile ſiue
natatile horum nulluꝫ ad alterum exit per
alterum ſed aial participat immediate. et
ſunt coequeua in illo et iõ e diuerſo diuidi di
cuntur qꝛ ſunt ex eodem genere. cuilibet eq̃
immediate aial eni equaliter diuidit in greſ
ſibile et uolatile et aquatile ſiue natatile. et
nihil horum prius et poſterius ẽ altero i aia
li ſed ſimul per naturam aialitatis hec eſſe
uidentur. Singulum ãt iſtorum rurſus vl
teriori diuiſione diuiditur i ſpecies greſſibi
le ſil' et uolatile et aquatile. ſic greſſibile in
hominem ⁊ equum uolatile in aquilam et ue
ſpertilionem quorũ vnuꝫ ẽ habẽs alas mẽ
braales. alterũ ãt pẽnatas aquatile ãt in pi
ſces natantes pennis et in ea que natãt mo
tu pedum ſicut rane erũt ergo et illa diuidẽ
tia ſil' naturaliter in illo qꝺ diuidunt ſimul.
g⁹ naẽa ſunt quecunqꝫ ſub genere vl' ſpe ſꝫ
eãdeꝫ diuiſionem ſumpta ſũt genera uero
diuiſa nec ſemper priora ſunt nõ diuiden
tibus ipſa non ꝯuertunt ſm ꝙ eſt eẽ ꝯſequẽ
tia ipſorum que ſimul ſunt natura qꝺ mani
feſtum eſt iductione et exemplo. cum enim
ſit aquatile ſequit ꝙ ſit aial cum ãt ſit aial.
non neceſſe eſt eẽ aquatile. qꝛ non cõuertit
affirmatio a ſuperiori ad inferius. generalr
ergo concludendo ſimul ſm naturam dicun
tur quecunqꝫ conuertunt adinuicem ſm ꝙ
ẽ eẽ ꝯſequentiam relatiõis ſed nequaquam
cã eſt alterum alteri ut ſic ſed relatio eſt cã
utriuſqꝫ Et ſecundo dicuntur ſimul natura.

q: ex eodem genēre e diuerſo diuidunt ab in
uicem et ſimpliciter ſimul ſunt quorum ge
neratio in eodem ē tempore . pȝ āt cuilibet
qualiter predicamenta conueniūt. ſimul. n.
tempore eſt indiuiduis ſimul quaȝ ēt ad inui
cem relatis in quolibet genere. ſil'r āt natura
diuiſio generis in ſpeciebus coequeuis nec
in coordinatione predicabilium pōt eē ſiml'
pluribus modis.

Oſtquā iam tractatum eſt de illis
ꝯūtibus predicamēta que accidūt
ſiue conueniūt oībus predicamētis
per id qꝺ comparant' adinuicem genera vl'
ea que in generibus ſunt nūc determinādūȝ
ē de eo qꝺ eſt ꝯūs predicamenta per eſſe qꝺ
predicatur in illis ex quo predicamēta ſūt
principia oīum eorum quorum ſunt princi
pia ſequit' ꝙ ōe eſſe rerum predicet' in illis.
⁊ ſignificatur noībus predicamentorū.

Eſt āt eē duplex. ſ. eſſe fluēs et eē ſimpl'r
et ſtās. et predicamentū quidem genere ſpe
cie et indiuiduo predicat eē ſtans. et hoc ſuf
ficienter ī predicamentis determinatum ē.
Eſt āt vt dicit auicena eſſe fluens qꝺ non ē
ſimpl'r actus ſȝ permixtus potētie. qui mo
dus ſignificandi eē et predicandi ordinatiōe
generum et ſpecierū et idiuiduorum deter
minari non potuit. eo ꝙ oīa illa ſignificāt et
predicant' qꝺ ſil'r ſuo mō actu ē propter qꝺ
oportuit ut hoc eſſe ſit deſignatū et predica
tum ī aliquo poſt predicamenta ꝯūte ꝯſigni
ficaretur. et hoc eſt in tot p̄dicamentis quot
ſunt que poſſunt hēre res ſuas ⁊ eſſe qꝺ pre
dicatur permixtum potētia. De hoc ergo
tractantes tractabimus de motu quātuȝ p
tinet ad p̄ntem ſpeculationem ſubtil'r enim
de motu ad phūȝ tractare pertinet. cum. n.
in quolibet ſit ut potētia primo diſtans ab
actu. nec deuenire poſſit potentia ad actuȝ
niſi per motum oportet ponere ꝙ mot⁹ ſit.

Adhuc aūt ōe paſſiuum actum agentis
aut nullo mō recipit aut ut per motuȝ ad ac
tum agentis. cōſtat āt ꝙ paſſiuum ſuſcipit
actū agentis. ergo ſuſcipit per motum ergo
oȝ ponere ꝙ ſit motus. Adhuc tēpus eē
ponit' . tempus aūt non ē ꝯtinuū niſi per mo
tum quare oȝ ponere ꝙ motus ſit. Si autē
eſt motus et in predicamētis determinādū
de ōi voce que eē predicat rei alicuius. oȝ in
predicamentis determinare de modis mo
tus. et cuius modi eē predicatur in modis
illis. ⁊ ad que predicamenta reducat' dicen
tes āt de motu ſm hunc moduȝ non oȝ nos
diffinire motum q: vna et eadē rōne de ſex
modis motuum ſiue ſpeciebus non predica
tur. motum. n. hic extenſo noīe ſumimus p
ōi eo qꝺ dicit qꝺcunqȝ eē fluens de potētia
ad actum ſiue id eſſe ſiue ſubſtantiale accidē
tale. tale enim eſſe inquātum eſt fluens i cō
muni vnum moduȝ habet quo ſignificetur
et quo per nomen ſignificans ipſum ſm ꝙ
fluens eſt predicetur et hoc modo in hac ſci
entia habet determiari. Dicamus ergo ſic
multiplicitatem motus determinantes. ꝙ
motus extenſo nomine motus ſunt ſex ſpeci
es. ſ. generatio corruptio augmētatio dimi
nutio alteratio ſm locum mutatio. genera
tio quidem et corruptio in ſubſtantia ſunt. ⁊
vno modo ſunt. et dicūtur mutationes non
motus. Alio āt modo motus extenſo nomi
ne motus poſſunt appellari ſi enim ſunt in
ſubſtantia ſolum . tunc non poſſunt eſſe niſi
aut de nō ſubſtātia ad ſubſtātiam ſm eē ſub
ſtantie uel econuerſo de ſubſtātia ad non ſub
ſtantiam. et quia hi termini dicūtur oppo
ni ſecunduȝ affirmationem et negationem
inter que nulluȝ medium ē hoc . mutatio nō
hȝ medium ſed eſt de termino a quo ad ter
minum ad quem ſine medio. Adhuc au
tem ſequitur ꝙ non ſit in tempore ſed ī nūc.
quia ōe tempus habet medium et uelox ī tē
pore diuidit tempus et motum. nunc auteȝ
ē finis tp̄is ad quē cōtinuatur temp⁹. ſequi
tur ergo ꝙ talis mutatio ſit finis motus. ſi
cut enim nūc ſe habet ad tempus ita muta
tatio ſe hȝ ad motum. et hec ē probatio aue
rois ſuper phiſicam in comento. Si auteȝ
generatio accipiatur ut immixta alteratiōi
qua elteratur materia eius qꝺ generat' per
qualitates generātis tunc motus dici pōt. ⁊
ſic hic nos loquimur de generatione. quia ſi
cut eſſe fluens iuxta hūc modum plane ītel
ligitur qual'r corruptio ſit mutatio ⁊ nō mo
tus et qualiter poſſit dici motus . et qual'r
dicit eſſe ſbale ſiuens ſm ꝙ dicit ariſtotiles.
ꝙ in tali fluxu non eſt uiuum et aīal ſimul
in motu. et non eſt aīal et homo ſimul in mo
tu generationis . et oppoſito modo eſt ī cor
ruptione quia corruptio in vno modo ē mu
tatio de ſubſtantia ad non ſubſtantiam ⁊ ſic
eſt finis motus . et alio modo eſt immixta
motui alterationis corrumpentis id quod
eſt ſm qualitates ſuas alterantes ī uirtute
corrumpentis. et ſic eſt alteratio paulatim
abiciens a ſubſtātia . et in fine quando ē ſub
ſtantia in abiectum eē. tunc facta eſt corrup
tio ſecundum ſubſtantiam. Sic igitur patȝ
qualiter generatio et corruptio ſunt motus
et qualiter mutationes. Alii autem omnes
motus ſunt ſaluato ſubiecto in eē ſubſtantia
li ſꝺo ad aliquod eē ſm quātitatis p̄fectionē
aut ſȝ qualitates aut ſȝ vbi. et illi ſūt p̄prie
motus. q: mobile ſm ꝙ mobile ē ens p̄fectū
ī eē ſbali et potētia exn̄s in eē quāti uel qua
lis uel vbi et motus eſt actus eius ſcḋm qꝺ
h⁹ī. et iō in quantitate ſm rationē perfecti ⁊

imperfecti ẽ augmẽtum ⁊ diminutio. ⁊ aug
mẽtum ẽ motus naturalis diminutio. aũt a
perfecto eſt eſſe motus ĩ naturalis alteratio
aut non nominaẽ nominibus oppoſitis. ſed
vno nomine cõi ꝙ eſt ſm qualitatem cuius
terminus ſecundum naturaꝫ vel vltra quã
non debet eẽ ẽ calidũ vel frigidũ vel humi
dum vel ſiccum ⁊ ſic de aliis qualitatibus
que cauſanẽ ab iſtis tam̃ non eſt ratione de
ẽmiata qꝛ tñ tempore complexionatum va
riatur ⁊ ſimpliciter in ſimplicibus. ⁊ ideo di
cit Ariſto. ꝙ non ẽ eadem ſanitas in mane ⁊
veſpere qꝛ ſanitas eſt hitus fundatus ſuper
calidi ⁊ frigidi humidi ⁊ ſicci cõplexione. ⁊ iõ
in genere determinaẽ ⁊ non in ſpecie. ⁊ diciẽ
alteratio. qualitas. n. in genere non habꝫ cõ
trariũ ſed in ſpẽ. ⁊ quamuis quantitas ⁊ non
hẽat contrarium nec in genere nec in ſpecie
tamen ratione aũt naturalis ⁊ deffectus ſuſci-
pitur circa quantitatẽ qualitatis contrarie-
tas ideo ergo in cõi dicitur alteratio ⁊ hee q
dem mutationes ſunt ſm ea que inſunt ſbe
aut ſubſtãtiabiliter aut accidentaliter. ⁊ ſi acci
dentaliter aut ſm ſubſtantiam aut ſm qua-
litatem relõ non predicat aliquid qđ abſolu-
te inſit ſm ꝙ eſt ſed ipſum eẽ ad aliquid ⁊ pꝫ
ꝙ habet ea que ſunt ſbe pluribus modis non
põt eſſe motus. Si autem eſt ſm ea que ex-
trinſecus adiacent ſbo. ⁊ tunc non põt eẽ ſm
qñ qꝛ quando cãtur a tempore. ⁊ tempus ẽ
menſura motus. ⁊ non poteſt eẽ ſm quando
niſi eẽt ſm motum. ⁊ ſic motus eſſet ad mo
tum ⁊ hoc procederet in ĩfinitum quod eẽ nõ
poteſt. nec poteſt eſſe ſm actionem qꝛ actio ẽ
operatio agentis ⁊ mouẽtis ⁊ motus non eſt
in agente ſicut in ſbo. non poteſt eẽ ſm paſſio
nem qꝛ paſſio eſt cauſa motus nec poteſt ſm
poſitiam qꝛ poſitio partiũ in toto ⁊ in loco nõ
mutaẽ niſi per generationem ⁊ corruptioneꝫ
vt patet. nec ſm hitum qꝛ habitus mutatur
ad ſbm ⁊ non mutat ipſum. relinquiẽ ergo
ꝙ ſit ſm vbi in quo totum mobile ſaluatur
transfertur de loco ad locum ⁊ ideo per ſe nõ
poſſunt eẽ niſi ſex ſpecies vel modi motus ſe
cundum ꝙ motũ dicit eẽ vel vbi ẽt fluens pa
lam aũt eſt ꝙ motus alii ⁊ alii ſunt diuerſi ad
inuicem ⁊ vnus non incidit in alterius intẽ
tionem non enim põt eẽ ꝙ generatio ſit cor-
ruptio ⁊ qꝛ generatio eſt via in eẽ. ⁊ corruptio
eſt via ab eẽ in non eẽ. nec augmẽtum põt eẽ
diminutio qꝛ augmentũ eſt via ad debitam
ſm naturã quãtitatem. diminutio aũt ẽ ab il
lo nec alteratio eſt ſm locum mutatio qꝛ altẽ
ratum manẽs in loco eodem in paſſionibus
motum vel mutatum eſt. in loci aut muta
tione totum ſm ſe tranſlatum eſt ad aliuꝫ lo
cum. quamuis aũt dicatur ꝙ tot ſunt ſpecies
motus quot ſunt ſpecies entis eo ꝙ in quolꝫ
predicamento ẽ deuenire de potentia ad ac
tum tamen illi ſunt motus per accidens et
non per ſe ⁊ ſunt infiniti. ⁊ ideo per artem fi
eri non poſſunt ſed aliis motibus ſunt adiũ
ti. in alteratione vero habet quandam ſm
quoſdam rationem. dubitaẽ. n. quidam ne
forte neceſſarium ſit id ꝙ alteratur per ali
quam reliquarum mutationũ alterari. ⁊ nõ
ſm ipſam alterationem. hec autem quãuis
dicant quidam tamen non eſt verum. ⁊ hoc
experiri poſſumus in nobis ipſis queriẽ eniꝫ
nobis omnes pene ſm qualitates oẽs paſſi
onum aïe ⁊ corporis alterari abſqꝫ eo ꝙ ali
quam aliarum mutationum mutamur. non
enim augeri neceſſarium eſt ꝙ ſm paſſiões
qualitatum moueẽ. nec neceſſarium ẽ motuſ
ſm id quod moueẽ ſm paſſibiles qualitates.
Similiter autem eſt ⁊ in aliis motibus qꝛ ñ
eſt neceſſe alterum ſm locum moueri vel ge
nerari vel corrumpi. pp quod patꝫ ꝙ altera
tio alia eſt mutatio que eſt preter omnes ali
os motus ⁊ ſeperatus ab omnibus aliis. naꝫ
ſi alteratio etiam eadem cum aliqua alia ꝝ
mutationum oporterꝫ id quod altatur auge
ri vel minui vel oporteret ꝙ cũ alteratur fierꝫ
quedam aliarum pñtium ad alterationem
mutationũ ſed hoc. non eſt neceſſarium quia
poteſt alterari nulla aliarũ mutationum fac
ta in ipſo. Similiter autem ſciendũ ꝙ id qđ
augeẽ nõ aliqua aliarum mutationũ moueẽ
ſicut ꝙ minuitur vel generatur vel corrum-
pitur vel ꝙ mouetur ſm locum phiſice ſꝫ ꝙ
motus ſm locum eſt a generãte pcul dubio
prius oportet alterari in omnibus phiſicis.
quia non fit generatio vel corruptio vel aug
mentuꝫ vel diminutio vel loci mutatio que
eſt a natura niſi alteratione precedente que
diſponit generabile vel corruptibile vel au
gens ⁊ auctum et diminuens ⁊ diminutũ et
ſm locum motũ ad hoc ꝙ muteẽ. ⁊ quãuis
ſit hic hoc neceſſarium in phiſicis tamen in
mathematicis ſunt quedam creſentia ĩ pluſ
⁊ additamentũ ſue quantitatis que non alte
rantur de qualitate in qualitatẽ aliam ſicut
patet in ſecundo euclide ꝙ quadrangulus cir
compoſito gnomone creuit quidem. ſed ĩ nul
lo eſt factum alteratum. qꝛ de figura ĩ figu
ram non eſt mutatũ. ẽ. n. gnomo ſm euclide
ſupplemẽtũ quadrãguli ꝙ ẽ altera pte longi
us ad inueniendũ quãtitatẽ quadranguli. ⁊ ſi
hoc circũponiẽ quidẽ ad quadrangulũ ẽ. qui
dẽ quadrãgulus magis lacrus ſed tñ a figu
ra ſua ſm ſpẽm quadranguli nõ ẽ mutatũ ⁊
ideo nõ ẽ alteratũ. qꝛ ſm aliã ſpẽm qualitatẽ
alterari nõ poſſet niſi ſecundũ figuram. Boe
tius tñ dicit ꝙ gnomo ẽ tres ptes quadrati.
ſicut ſi quadratũ mediis lineis ad media la
tera quadrati terminatis in quatuor qua

drata diuidēꝛ ꝰ tria quadrata illoꝝ quatuor
dicit eē gnomonis figuram cui ſi quartũ qua
dratũ addatꝰ gnomo quidē creuit .ſed nulla
alteratio facta eſt ſm figure ſiue quadrati in
aliam figurã mutationē. Similiter autem ē
in aliis hꝰmõi mutationibus .⁊ patet ꝙ om
nes iſte mutationes ſunt alie. ⁊ diuerſe ab ĩ
uicē nec ſunt alie per ſe mutationes. niſi iſte
ſex que dicte ſunt.

Otus ãt conſideratio duplex eſt. cõſi
deratꝰ ſimpliciter ſiue vl̓er prout ab
ſtrahit ab hoc motu ⁊ illo ꝯſideratꝰ.
etiam ſm ſpeciem put eſt hic vel ille motus
Dicamus igitꝰ ꝙ motui ſimpl'r ꝯſiderato cõ
trariũ eſt quies dico aũt ꝯtrariuꝫ large ſumē
do prout priuatio dꝛ in phiſicis ꝯtrarium ꝙ
.n. ē quies ē priuatio motus. ideo qꝛ mouens
ad formam ⁊ ꝯtraria quies veniēs quam in
ducere intēdit ceſſat a mouēdo ⁊ ſic ceſſat et
priuatur motus in eo ꝙ motus ē ⁊ qꝛ ſtatus
eſt in forma vl̓ in loco ad quē ſit motus ſicut
in contrario ei cuius motus incipit. ideo cõ
trariũ dꝛ eē quies ad motũ. cum tamen qui
es ſm ſe non habet ſibi contrariuꝫ. ſed poti
us ē priuatio motus. Cõtra qđ tamē quidaꝫ
obiciunt dicētes ꝙ ceſſatio motus eſt negõ
motus ab eo quod poſſibile ē moueri .⁊ non
mouetur .⁊ terminauit motũ ad nunc ĩ quo
eſt in motũ eē. ſed in eo ꝙ mouetꝰ eadem ap
titudo ē qꝛ etiam illud aptũ eſt moueri. ideꝫ
ergo ē ſbm ĩ eo ꝙ poſſibile eſt moueri. ⁊ in eo
qđ mouetur. vtrumqꝫ .n .eſt aptum natum
moueri ⁊ quies nõ eſt niſi negatio motus ab
vtroqꝫ .quies ergo videtꝰ ꝯtradictorie oppõi
motui ⁊ non priuatiue vel ꝯtrarie. hec auteꝫ
eadem argumētatio fieri põt ĩ omnibus pri
uatiue oppoſitis. Sed ad hoc dicendum ꝙ
quies vel priuatiue vel ꝯtrarie opponitꝰ mo
tui ſicut dictum ē. ⁊ cum dicitur quod eadeꝫ
aptitudo vel potētia ad motũ eſt in eo ꝙ ap
tum natũ ē moueri ⁊ non mouetꝰ ⁊ ĩ eo quod
actu mouetur dicendum ꝙ hoc falſum ē. nõ
enim eadem potentia eſt ante actum ⁊ cum
actu exiſtens. ⁊ ſic affirmatio ⁊ negatio .non
ſunt omnino de eodem. ⁊ ſic non poteſt eē cõ
tradictio opponitur igitur quieſ motui priua
tiue vel contrarie put ſimpliciter conſidera
tur. ex quo manifeſtum ē ꝙ .qꝛ generatio et
corruptio motus non ſunt ſed fines motuuꝫ
qꝛ non opponitur generatiõi ſꝫ corruptio mo
tibus ãt ſi p ſingulas ſpēs motus conſidera
tur opponitꝰ non quies ſed incõtrarium mo
tus. vt generationi opponitꝰ corruptio .qꝛ ge
neratio eſt via in ſbam. corruptio ãt eſt mo
tus in contrariũ a ſba. ſcilꝫ in non ſubſtantiã
⁊ ſimiliter opponitꝰ augmētatio diminutiõi
qꝛ augmentum eſt exiſtentis magnitudinis
additamentum .diminutiõ ãt eſt in ꝯtrariuꝫ

ſed ab exñte ſm naturam magnitudine de
cremētum. mutationi ãt que eſt p locũ maxi
me videtꝰ quies eē oppoſita. ⁊ hec cã eſt quia
hoc eſt ſimplex motus vel mutatio in quo to
tum mobile ſm ſubſtantiam ⁊ quantitateꝫ
⁊ qualitatem que in ipſo tranſfertuꝛ. ⁊ ideo
etiam quies illi ſimpliciter opponitur .quia
ſicut talis motus ſimpliciter eſt motus. ⁊ cã
motuum alioꝝ. ita talis quies ſimpliciter ē
quies. motus ãt alii ſunt motus quidam. ⁊ ĩ
quoddam ⁊ quietes ſunt quietes in quodaꝫ.
quamuis ãt loci mutationi ſimpliciter qui-
es ē oppoſita. tamen cuidam loci mutatiõi
que recta eſt ſicut ſurſum vel deorſum forta
ſis etiam opponitur in contrariũ ſꝫ locũ mu
tatio vel loci mutatio que eſt inferius oppo
nitur loci mutatiõi que ē ſuperius ⁊ que eſt
ſuperius opponitur ei que eſt inferius hoc ãt
certum non eſt vtrum ſit propter contrarie-
tatem loci vt locus .vel propter contrarias
qualitates loco accidentes ſicut ſuperius in
tractatu de quantitate dictum eſt .vel forte
ideo dubiũ eſt qꝛ ꝯria apta ſꝫ fieri circa ideꝫ
numero. motus autē localis eſt a generante
⁊ non reiteratur idem numero quod natura
liter aſcendit ſurſum. ⁊ quod naturaliter de
ſcendit deorſum. qꝛ id quod ſic mouetuꝛ ſm
illos motus habet ſubſtantiam corruptibi-
lem reliquo prius aſſignatorum motuum.
hoc eſt alterationi non eſt facile aſſignare cõ
trarium quod ſi motui ſcđm ſe ſit contrari
um qualitati ſecundum quod eſt in genere ñ
eſt contrarium. Alteratio autem ſecundum
ſe eſt motus in qualitate ſecundum ꝙ ē qua
litas cui quies non eſt contrarium. qꝛ ſitꝰ mo
tus aliquis ſecundum aliquã qualitatem. tã
in ſimplicibus agētibus in ſe inuicem ꝗ̃ ĩ cõ
poſitis in quibus ꝯtinua eſt alteratio pp cõ-
ponentiũ continuam actionem ⁊ paſſionem
Si auteꝫ hꝫ contrarium hoc ē ſm ꝙ hic eſt
motus vt motus de albationis contrariatꝰ
motui denigrationis . videtur ergo ꝙ nihil
ſit contrariuꝫ tali motui niſi quis opponi di
cat quietem in hac qualitate motui ad ean
dem. ſed iſta non eſt quies ſimpl'r vt dictuꝫ
eſt. aut ſic dicat aliquis ꝙ motui ad qualita
tē hãc vel illam opponitꝰ motus qui ē in con
trariũ qualitatis huius vel illius .⁊ pp hoc
dicit ꝙ mutatio ſm qualitatē. ⁊ quies ſcđm
qualitatē ſunt oppoſita ãt ꝙ oppoſiti ſint mo
tus qui ſũt ĩ ꝯriũ q̃litatis illiꝰ ad quã ſunt mo
tus ſicut albũ fieri ꝯriũ ē ad id ꝙ ē nigrũ fie
ri ſm alterationē. idcirco ꝙ ĩ ꝯriũ qualitatiſ
mutatio facta ē. hec ãt cũ ſtudio ĩ .5. phicoꝝ
hñt detiari. ad ppoſitã itētionē vt ſciatꝰ õ eē
fluēre qual'r pdicetꝰ ſatis dictũ ē. eē .n. fluens
non hꝫ aliud genus entis quam eē ſtans ꝗ̃s
nis habeat aliũ modum .⁊ iõ motus nõ eſt

per ſe predicamentũ. ſed in genere illo ĩ quo eẽ ſuum determinaꝛ. ⁊ q: hec nõ ad vnũ ſꝫ ad plura redducunꝛ. ideo ꝺ motu ĩ tractatu de poſt ꝑdicamentis fuit determinandum.

Uamuis habitus ſit predicamẽtũ ſpeciale predicãs quod cauſatur ex habitudine circundãtis extrinſecus qꝺ circundans hꝫ figuram ⁊ mõm circundati. tamẽ habere multis modis dicitur ẽt ſecundum res alioꝝ predicamẽtoruꝫ. iꝺ ĩ poſt predicamentoꝝ tractatu. oꝫ tractaꝛ de habere. Dicamus ergo ꝙ habere multiſ modis dꝛ. ãt. n. dicitur eum habere habituꝫ ⁊ dicimur nos habere ſm primam qualitatis ſpẽm. ⁊ ſic dicitur ꝙ eſt in facultate habẽtis ad actum. dicit enim Aue. ſuper ſm de anima ꝙ habitus eſt quo quis aliquid agit. qñ voluerit ⁊ victorinus victorẽ dicit queꝫ habitus facilem facit ad agendum. ãt dicitꝛ ſm affectũ in tertia ſpẽ qualitatis. q: nos dicimur habere id qꝺ nos afficit. ſicut dicimur nos habere colorẽ vel frigus. ãt ſm aliam aliquã ſpẽm qualitatis. qualitatem. n. inherẽtem habentem dꝛ habere id cui ĩheret qualitas. dicunꝛ. n. ſcientes diſciplinam ſciẽtie habere. ⁊ ſtudioſi dicunꝛ habere virtutem ſicut diximus ante in facultate eoruꝫ agere ſm diſciplinam ⁊ ſm virtutem. Aut ſcđo mõ dicitur habere ſm quantitatem q̃ ineſt ut menſura. ſicut dꝛ habere qui habet magnitudinem dꝛ talis habere bicubitaleꝫ quãtitatem. aut tricubitalem. aut dꝛ habeꝛ ſm ea que circa corpus ſunt vt mutata ſcđꝫ figurã corporiſ vt hẽtur veſtimẽtum vꝉ tunica que oĩa mutanꝛ ad hñtem. ⁊ non mutant eũ ut dicit Aug. ⁊ iuxta hunc mõm ẽ id hr̃e ĩ decore ſicut circundaꝛ mẽbro ſicut habetur anulus in digito. Adhuc ãt alio modo dicitꝛ ſicut totum hꝫ partes ꝑcipue organicas que ſunt ad actũ vt manũ aut pedẽ. qꝺ hẽtur ad vſum manꝰ ⁊ pedis habere manus ⁊ pedes dꝛ etiam hr̃e ſm ꝙ in vaſe mẽſurare quãtitatem ⁊ ꝯtinẽte. ſicut dꝛ quis hr̃e granũ tritici in modio. aut ſicut vinũ dꝛ quis hr̃e in lãgeã vinum. n. in lagẽa hr̃e dicimur. ⁊ in modio grana tritici. q: lagena ꝯtinet ⁊ mẽſurat vinuꝫ. ⁊ modius triticũ. hec igiꝛ oĩa diuerſimode hr̃e dñr diuerſi. ⁊ diuerſis ſm oĩa. hic eſt vnus modus ꝑdicãdi. dꝛ ẽt alio mõ hr̃e per mõm quo hẽtur poſſeſſio ſicut domũ ⁊ agrũ hr̃e dicimur. ⁊ hic ẽ ſpẽalis modus habendi ⁊ valde proprius. Adhuc ãt dꝛ hr̃e ſicut uir vxorẽ dꝛ habere aut vxor virũ mutuo ꝯtractu inter virũ ⁊ vxorẽ. ſed modus iſte qui dictus ẽ vꝫ alieniſſimus inter oẽs modos hñdi qui dicti ſunt. nihil. n. aliud dicimus virum hr̃e vxorẽ niſi q: cohitant ſimul ad ciuiles ⁊ ycõnicos actus ⁊ hoc mõ hñs hẽtur eodem mõ quo hꝫ. ⁊ ꝑ eundẽ ꝯtractũ qui hꝫ efficitur hitus. ⁊ hoc nõ eſt in aliquo alioꝝ modorum forte tñ adhuc apparebũt ⁊ alii mõi eius qꝺ ẽ hr̃e. ſed tali qui magis ꝯſueuerunt dici et vſitati ſunt aput ſapientes ſunt iſti qui peneſ omnes enumerati ſunt. ⁊ ſi qui alii ſunt reducunꝛ ad iſtos. Modi ãt hñdi qui dicti ſũt ſic accipiũꝛ. in oĩbus. n. habens aliquo mõ ẽ principium habiti ⁊ hituꝫ ẽ ad naturã hñtis qñ ꝓprie hẽtur. aut igitur ſm naturã eſt principium. aut ſm voluntatẽ. aut ſimul ſm naturã ⁊ voluntatẽ. Si. n. principiũ eſt ſm naturam. aut ſm qualitatẽ cuius natura ẽ principiũ. ⁊ ſic ẽ modus primus. aut ſm quãtitatẽ ⁊ ſic ẽ modus ſcđs nec pl̃es ſũt ſm naturã q: cũ hñs differat ab hito oꝫ ꝙ ſbã ſit hñs. et qualitas vel quãtitas. Alia vero ꝑdicamenta nõ predicãt aliquid abſolutũ. ſi ãt natura cũ voluntate ẽ principiũ eẽ eſt modus quintus ĩ quo mẽbrũ habeꝛ a natura. vſus autẽ reffertur ad voluntatẽ. Si ãt ſola voluntas ẽ principiũ. tũc eſt reſpectu principii extrinſeci qꝺ extrinſecus ſe hꝫ ad hñtem. aut igiꝛ hitum hñs ex ipſo qꝺ habet aut non. ſi ſic eſt tũc modus octauus. Si nõ ⁊ eſt de extrinſecis. aut ergo hitum mutaꝛ ad formam hñꝫ aut nõ. Si ſic ãt eſt ad neceſſitatẽ aut decorẽ Si ẽ ad neceſſitatẽ tunc ẽ tertius modus. ſi eſt ad decorẽ tunc ẽ modus quartus. Si vero mutaꝛ hitum ad hñtem. aut hitum hẽꝛ per modũ contẽti ſicut in vaſe menſurante. aut ꝑ modum hitus tm̃. ſi per modum contenti. tunc ẽ modus nonus. ſi ſecũdo modo. tunc ẽ modus ſeptimus. Multis autẽ aliis modis põt accipi numerus modoꝝ habẽdi hoc. q: ꝑua vis ẽ in tꝛibus. iꝺ illa ſufficiant.

Explicit ſcriptum ſingulariſſimum inſignis doctoris Alberti magni ſuper predicabilibus Porphirij. ⁊ predicamentis Ariſtotilis dilligentiſſime emendatum.

Impreſſum Papie per Xp̃oforum de canibus impreſſorem ſolertiſſimum.

Omnes ſunt terni preter. a. qui eſt quaternus. ⁊. q. duernus.

Laus Deo Amen